Incipit ſecũdu ſcriptũ libri ſententiaꝝ Thome de Argẽtina p̄oris generał ordiſ heremitaꝝ ſctĩ auguſtini

Prologus

d DEdit abiſ
ſus vocem ſuã. Sicut
patz ex his q̄ dicta ſũt
in p̄ncipio p̄mi libri.
cũctoꝝ creatoꝝ produ
ctio liberaliſſima. ex q̄
ſcdĩ libri ſententia ẽ cõ
mendabilis et ſpecioſa notať in v̄bis aſſum
ptis. cũ de cũctorũ creatore p̄mittiť. dedit. vt
de h̄ exponať illud Judicuz p̄mo. Deditq꞉ ei
caleph irriguũ ſupi⁹ et irriguũ inferi⁹. Ubi p̄
mo intelligere poſſum⁹ dei largiẽtis pulcerri
mã venuſtatẽ. Scd̄o mũdi recipiẽtis miſer/
rimã mobilitatẽ ſeu iſtabilitatẽ. Et tercio do
ni p̄cedẽtis vberrimã ſatietatẽ. Largiẽtis
venuſtatẽ intelligim⁹ h̄ noĩe caleph. qd̄ inter
p̄tatur omne cor viride. et ſignat ip̄am creatri
cem dei eẽntiaz. in q̄ omnis creatura virẽs eſt
⁊ viuẽs. Q̄libz enĩ creatũ q̄zuiſcũq꞉ in ſe ſit
marcidũ et mortuũ. in deo tñ exẽplariter exñſ
eſt viride et viuũ. q꞉ qd̄ factũ eſt in ip̄o vita e/
rat. Joh. p̄mo. Scd̄m. ſ. ſuſcipiẽtis inſta/
bilitatẽ itelligere poſſum⁹ in eo qd̄ refert hoc
p̄nomen relatiuũ ei. puta nomẽ axe filie Ca/
leph. Axa enĩ interp̄tatur furor vł furibũda.
⁊ ſigť mũdi machinã q̄ ſic eſt furioſa ꝙ tibi d̄
relicta nũq꞉ in eodẽ ſtatu p̄manet. Job. xiiij.
Qui q̄ſi floſ egrediť et cõteritur. et fugit velut
vmbra. et nunq꞉ in eodẽ ſtatu p̄manet. Im/
mo ad nihilũ tẽderz ſicut ab exordio p̄ducta
eſt de nihilo. Sed p̄cedẽtis doni copioſi/
tatẽ ſeu ſatietatẽ intelligim⁹ nomĩe irrigui ſu/
p̄ioris et inferioris. quo pulcre cõp̄hẽdiť oĩs
creatura ſp̄ũalis ſcz et corp̄alis. puta ſp̄ũał p̄
irriguũ ſup̄ius. corp̄alis v̄o p̄ irriguũ inferi⁹
Quoꝝ irriguoꝝ p̄mũ tãgit pſal. cum ait. Ri
gans mõtes de ſup̄ioribꝫ ſuis ⁊c̃. Scd̄m tan
git gene. ij. cũ d̄r. Fons aſcẽdebat de terra irri
gans vniuerſam ſup̄ficiẽ terre. Sed licet iſto
mõ poſſet cõp̄hẽdi ſnĩa toti⁹ iſti⁹ libri. tñ q꞉ in
iſto ſcd̄o libro p̄ncipał tractať de homine. ad
cui⁹ vſum ⁊ miſteriũ omẽ aliud creatũ dinoſci
tur eſſe p̄ductũ. ſiue ſit corp̄ał ſiue ſp̄ũaliſ cre/
atura. vt patz ex dictis mgr̃i ĩ p̄ma diſtinctõ
ne iſti⁹ ſcdĩ libri. Ideo p̄dicti doni vbrimaz
largitatẽ. ſup̄iori et inferiori exp̄ſſam irriguo.
ad ſolũ hoĩem applicãdo dicere poſſum ꝙ de⁹
creator oĩm tãq꞉ duplex irriguũ dedit ip̄i ho/
mini duplicẽ viuẽdi ſtatũ. puta ſtatũ innocẽ/
tie. in q̄ hominẽ p̄mordiałꝫ p̄creauit. et ſtatũ
penitẽtie quo hoĩem poſt peccatũ miſericordi
ter recreauit. Prim⁹ ſtatus notať irriguo ſu/
p̄iori. ſcd̄us inferiori Iſtorũ p̄mũ puta ſta
tũ innocẽtie tãgit Aug⁹ li. i. de baptiſmo par/
uulorũ. dicẽs. Si adã nõ peccaſſet nõ erat ex
poliãdus corp̄e ſed ſup̄ueſtiẽd⁹ ĩmortalitate.
neq꞉ enĩ metuendũ fuit vt diuti⁹ hic viuẽdo
in corp̄e aĩali ſenectute ĝuareť et paulatiz ve/
teraſcẽdo veniret ad mortẽ. ſi enĩ dñs iſrlita/
rum veſtimẽtis et calciamẽtiſ hoc p̄ſtitit ꝙ p̄
tot annos nõ ſunt obtrita. q̄d mirũ ſi obediẽ/
ti homĩ eiuſdẽ potẽtia p̄ſtareť. Et paucis ĩter
poſitis ſb̄dit. Habebat q̄ntũ exiſtimo d̄ ligno
rũ fructibus refectõez cõtra defectõez. et de li/
gno vite ſtabilitatẽ cõtra vetuſtatẽ. Et eandez
ſentẽtiã tangẽs hugo de ſctõ victore li. i. de ſa/
cramẽtis. p̄te. vij. ca. xix. ait. Primi hoĩs cor
pus ſanũ et itegrũ de⁹ cõdiderat. ſanũ q꞉ nihil
illi inerat ad corruptõem. integrũ q꞉ nihil illi
deerat ad p̄fectõem. Ip̄e autẽ hõ ingratuſ
de tãto bñficio ñ reddidit graꝝ actões. ſꝫ ma
gis ſe cõuertit ad p̄p̄rias affectões. et abuten
do libero arbitrio. peccati ſui d̄merito a culmĩ
ne ſup̄ioris irrigui cecidit. naturalẽ ſuã inno
centiã p̄didit. et in ſeip̄o fragilitatẽ labilitatẽ
ac mortalitatẽ inuenit. Nec mirũ. q꞉ vt dicit
Berñ. Ingratitudo ẽ ventus vrẽs ſiccãſ fon
tem pietatis venã miſicordie et fluẽta gratie.

In hm̃õi aũt mortalẽ ſiccitatẽ ip̄e hõ deue
nit ex hoc ꝙ elegit ignẽ p̄p̄rie cõcupiſcẽtie. ⁊ ri/
gãtẽ aquã reliquit ſup̄ne ſapiẽtie. Qd̄ bñ tã/
git Aug⁹ in li. de q̄ttuor virtutibꝫ cardinali/
bus. dicẽs. Primus ille hõ accepit liberꝝ arbi
triũ rectũ. et poſuit añ illũ deus ſicut ſcriptu/
ra dicit ignẽ et aquã. ad quod volueris inq̄t
porrige manũ tuã. et elegit ignẽ reliq̄t autem
aquam. De q̄ electõe peſſima fons ſapĩe v̄bũ
dei in excelſis cõq̄riť Hieremie. ij. dicẽſ. Duo
mala fecit pp̄ł's meus. me dereliq̄rũt fontẽ aq̄
viue. et foderũt ſibi ciſternas diſſipatas q̄ cõ
tinere nõ valent aq̄s. Et q꞉ ip̄e hõ ſic iam
patuit fontẽ aq̄ viue reliquit. et aq̄m ſapiẽtie
ſalutaris poſtpoſuit. igiť rigatõe originał iu/
ſticie caruit. humorẽ gratie nullũ habuit. ⁊ ſe
ip̄o ſic deficiẽs medullitus ſic exaruit ꝙ meri/
to clamare potuit cũ p̄pheta pſal. xxi. Aruit
tanq꞉ teſta virtus mea. et lingua mea adheſit

faucibus meis. et in puluerē mortis deduxi/
ſti me. Iſtius etiā ariditatis cōformiter ad p̄
dicta Hieremias pp̄ha reddit ratōem ſui li/
bri. ca. xvij. dicēs. Dn̄e oēs q̄ te derelinquunt
cōfundent̄. recedētes a te in terra ſcribent̄. q̄m
dereliquerūt venā aquaꝝ viuentiū dominuꝫ.
Hmōi autē ariditate peſtifera laborāte hu
mana natura. q̄uis ipe hō ſuis pēſatis viribꝫ
a peccatorū ſuorū macul' nullatenus poſſit re
ſurgere. diuio tn̄ p̄ſidio ſupnoqꝫ āminiculo
paterne ſubleuat̄. cū poſt ꝑditā innocētiaꝫ
irrigui ſupioris. p dei miſericordiā recepit pe/
nitentiā irrigui inferioris. de quo multū com
mēdat diuinā pietatē btūs Aug⁹ libro ſolilo
quiorū ca. xiij. dicēs. Gr̄a tua dn̄e et miſeri/
cordia p̄uenerūt me. de multis nāqꝫ tribulati
onibꝫ liberaſti me liberator me⁹. qn̄ eni erraui
ad viam reduxiſti me. qn̄ ignoraui docuiſti
me. quādo peccaui corripuiſti me. qn̄ triſtis
fui cōſolatus es me. qn̄ deſperaui confortaſti
me. qn̄ cecidi erexiſti me. qn̄ ſteti tenuiſti me.
quādo iui duxiſti me. quādo veni ſuſcepiſti
me. quando dormiui cuſtodiſti me. quan/
do clamaui exaudiſti me. Et idē Aug⁹ in de
moribꝫ eccl'ie. li. ij. c. vij. ait. Quid potuit p
ſalute nr̄a fieri ampli⁹. q̄d beneficētius. quid
liberalius diuina ꝓuidētia dici pt̄. que a legi/
bus ſuis hoīem lapſum. ꝛ ꝓpter cupiditateꝫ
rerū mortaliū iure ac merito mortalē ſobolem
ꝓpagātē. nō omnino deſeruit. Bene auteꝫ
Aug⁹ virtutē penitētie a deo recognoſcit. Nā
q̄uis hō aliq̄liter diſpoſitiue et ſeipm̄ et aliū
ad penitētie irriguū pijs exhortatōnibꝫ q̄nqꝫ
poſſit inducere. p̄ncipaliter tn̄ ꝛ auctoritatiue
rigatio pn̄ie a ſolo dō dinoſcit̄ dependere. Pro
pter quod ait Aug⁹ in li. de ſctā viduitate ad
Julianā. Quātūlibet hō hūana polleat facul
tate. ita vt ſollertia diſputādi et ſuauitate di/
cēdi in hoīs volūtate ingerat veritatē. nutri/
at caritatē. docēdo tollat errorē. excitādo auferat torporē. tamen neqꝫ q̄ plantat eſt aliquid.
neqꝫ qui rigat. ſed q̄ incrementū dat deus. fru
ſtra eni oparius opa exterinſecus molirer̄. niſi
creator intrinſec⁹ latēter oparet̄. Iſtud ir/
riguū penitētie q̄uis dicat̄ inferius rōe anne/
xi laboris. tn̄ nō minus facit crementū ſpūal'
fructificatōis q̄ꝫ irriguū ſupius feciſſꝫ. ſi i ſta
tu innocentie hō ſtabilis ꝑmanſiſſet. qꝛ q̄uiſ
ex maledictōe iuſte nobis inflicta cordis hu/
mani terra a nobis elaborata nō det imedia/
te fructū cōſolatiōis. ſed poti⁹ ſpinas cōpun/
ctōis. et tribulos penitētial' tribulatōis. poſt
q̄ꝫ tn̄ fons egredie᷑ de domo dn̄i. et irrigabit
torrentē ſpinarū. vt dicit̄ Johelis. iij. tūc ſpi/
ne cōpūctōis deifice mutabunt̄ in fructū con
ſolatōnis. iuxta illud Iſa. li. Conſolabit̄ dn̄s
ſyon. ꝛ conſolabit̄ oēs ruinas eius. et ponet de
ſertū eius q̄ſi delicias. et ſolitudinē ei⁹ q̄ſi or
tum dn̄i. Quo facto nō reſtat niſi vt fluuius
egrediat̄ de loco voluptatis ad irrigādū padi
ſum. gen̄. ij. Ad quē locum voluptatis nos
perducat qui eſt benedictus in ſecula ſeculo/
rū Amen.

r **R** **Erū creatōeꝫ**
ꝛc. Poſtqꝫ mgr̄ in p̄mo libro d̄
terminauit de rebꝫ fruibilibꝫ ſi/
ue de rebꝫ diuinis quib⁹ fruēdū eſt. hic i iſto
ſcd̄o libro tractat de rebꝫ vtibilibꝫ ſiue de rebꝫ
creatis quib⁹ vtendū eſt. Et diuidit̄ in duaſ
ptes. Quia p̄mo tractat de reꝝ creatōne in ge
nerali. Scd̄o pſequit̄ earundē rerū ꝓductō/
nem in ſpeciali. diſtinctōe ſcd̄a ibi. De ange/
lica itaqꝫ. Prima i duas. Nā p̄mo tāgit cre
aturaꝝ a ſuo ꝓductiuo p̄ncipio emanatōem.
Scd̄o tangit ipoꝝ in vltimū finē reductōeꝫ.
ibi. Credamus ꝗ ꝛc. Prima in tres. Nā pri/
mo vnitatē p̄mi p̄ncipij ꝓbat a quo oīs crea
tura originaliter emanat. Scd̄o īſinuat quō
circa h̄ plato errabat. Tercio māifeſtat qualr̄
ab eadem v̄itate ariſtoteleſ deuiabat. Scd̄a
ibi. Plato nāqꝫ. Tercia ibi. Ariſtoteles vero
Secūda in tres. qꝛ p̄mo oñdit quō plato er
rauit circa reꝝ creatōeꝫ. Scd̄o inter creatōeꝫ
ꝛ factōem aſſignat diſtinctōeꝫ. Tercio oſten
dit deo et creaturis aliter et aliter ꝯpetere acti
onem ſeu factōem. Scd̄a ps ibi. Creator ꝛc.
Tercia ibi. Uerūtamē ſciendū. Circa iſtā
lectōem quero hāc queſtionē

v **V** Trū poſſit euidēti rōe ꝓbari eē vnū
p̄ncipiū p̄mū. Et videt̄ q̄ nō. qꝛ
illud q̄d fide tenet̄ nō eſt ꝓbabile e/
uidenti rōe. ſed illud fide tenet̄. igit̄ ꝛc. maior
ptꝫ. quia fides nō habꝫ meritū cui hūana rō
p̄bet expimentū. vt dicit btūs Grego. minor
ſilr̄ ptꝫ. qꝛ in p̄ncipio ap̄lici ſimboli dicit̄. cre/
do i deū patrē omnipotētē creatorē ꝛc. Cō/
tra. ph̄i qui euidēti rōe innitūt̄ ponūt deū eſſe
vnū p̄ncipiū omniū primū. vt ptꝫ. xij. meth.
circa finē. et ponūt eū ꝓductiuū ſiue efficiētē.
vt ptꝫ p auerroim. x. metaph̄. vbi poſuit deū
eſſe cauſam in triplici genere cauſe. ſ. efficientiſ
formalis et final'. Hic quattuor ſunt vidē/
da q̄ oīa implicāt̄ in titulo q̄ſtiōis. Prio
verū ſit dare vnū primū p̄ncipium. Scd̄o

vtrū iſtō principiū ſit rer̄ effectiuū Tercō
vtrū aliq̇d poſſit ꝓduci de nihilo. Et q̄rto
vtrum h̄ poſſit oſtēdi euidenti rōe.

rticulus imus

Quantū ad primuz

dico q̄ ſic. Et quo ad hoc deſeruiūt oīes rati
ones q̄bꝫ in p̄mo libro. diſtictōe. ij. q. i. ꝓbaui
1 vnum deū eſſe. P̄. ſi eſſent plura p̄ma p̄nci
pia. aut eēnt ſilia. aut ↄtraria. Si p̄mo modo
vl' quodlibꝫ ꝑ ſe ſufficeret. tunc alter̄ ſupflue
ret. vl' neutrū ſufficeret tūc neutrū erit princi/
piū primū. vl' vnū tm̄ ſufficit et nō aliō. ⁊ tūc
illud tm̄ erit primū p̄ncipiū quod ꝑ ſe ſufficit
Si ſcd̄o modo. aut vnū eſt impotēti⁹ altero.
⁊ tunc nō erit alicui⁹ p̄ncipiū. q̄ꝛ impediet̄ ab
altero. aut ſunt eq̄ potentia. et tūc eque ſe im/
pedient mutuo. et nulli⁹ poterūt eſſe p̄ncipiū
2 P̄. tm̄modo eſt vnū purū neceſſe eſſe. ḡ tm̄
modo eſt vnū primū p̄ncipium. Añs ponit
Auicen̄. viij. metaphiſice ſue. ↄſeq̄ntia ptꝫ. q̄ꝛ a
primo pricipio eſt omnis ↄtigentia relegata.
⁊ eſt purū neceſſe eē. vt ptꝫ. viij. phiſicorū. et
3 xij. metaphice. P̄. Auicen̄. viij. metaph. po
nit iſtam conſeq̄ntiā. Primū p̄ncipiū ab eo/
dem habꝫ q̄ ſit hoc ⁊ q̄ ſit eēntia. ergo impoſ
ſibile eſt ip̄m multiplicari. Añs ptꝫ. quia ſi n̄
haberet ab eodem q̄ ſit h̄ et q̄ ſit eſſentia. tunc
dependeret ab alia cauſa. qō eſt cōtra conditō
nem p̄mi p̄ncipij. cōſeq̄ntia ſil'r patꝫ. quia eſ/
ſentia que ꝑ ſeipam eſt hoc ſignatū nō p̄t alte
4 ri vl' pluribꝫ cōuenire. P̄. ſi eſſent pl'a p̄ma
p̄ncipia tunc nullū eor̄ eſſet oīno ſimplex. ſꝫ
ſimplicitas eſt de ratōne primi p̄ncipij. ḡ neu
trum eorū eēt primū principiū. Maior ptꝫ.
quia in vnoquoq̄ꝫ illor̄ p̄ncipior̄ eſſet aliq̇d
ꝑ quod vnū differret ab altero. et aliq̇d ꝑ qō
cōueniret cū eo. hoc aūt in rebꝫ abſolutiſ ſine
5 omni ↄpoſitōe eſſe nō p̄t P̄ ſi eſſent plura
p̄ma neceſſe eē. tūc tolleret̄ ordo vniuerſi. cō
ſeq̄ntia patꝫ. quia ſi qō iſtorū ordinaret̄ ad al
terū. iam ip̄m nō eſſet p̄mū. falſitas conſeq̄n/
tis eſt nota. quia ſblato ordine piret bonū v/
niuerſi. cū primū bonū vniuerſi poſt bonum
ducis ſit bonū ordinis. ergo. Sed ↄ̄ iſtud
currūt omnes inſtātie. quas in p̄mo li. diſ. ij.
adduxi cōtra ↄcluſionē de vnitate dei. ḡ ibidē
requirant̄ cum ſolutōibus earundē

Secūdus ticulus

Quātū ad ſecūduz

1 dico q̄ deus eſt cauſa oīm ꝓductiua. q̄ꝛ oīe
qō ſibi derelictū. ē nō ens ſeu ꝑdit ꝓpriū eſſe.
hoc neceſſario p̄ſupponit cām ꝓductiuā ip̄m
cōſeruantē in eſſe. ſed oīe qō eſt citra primuz
eſt hmōi. maior ptꝫ. quia eo ip̄o q̄ ſibi dereli/
ctū cedit in nō eſſe ſequit̄ q̄ ex ſe nō habeat eē.
ſed q̇cq̇d ex ſe nō habꝫ eſſe hoc p̄ſupponit cāꝫ
efficientē a q̄ efficiēter habeat eſſe. minorē ꝓbo
quia q̇cq̇d neceſſario dependet ab altero illud
circūſcripta tali depēdentia et ꝑ ↄſeq̄ns dereli
ctū ſibi n̄ poterit remanere. q̄ꝛ ſi remanere poſ
ſet circūſcripta tali depēdentia. tūc nō depen/
deret neceſſario ab eo. ſꝫ oīa que ſunt citra deū
neceſſario dependēt a deo. vt ptꝫ nō ſolū ꝑ the
ologos. verūetiā ꝑ omnes v̄os phoſ. ergo ⁊c.
Sed maiorē iſti⁹ ꝓbatōis q̄daꝫ negāt di Inſtantia
centes. q̄ nō eſt vera loq̄ndo de depēdentia q̄
effectus depēdet a cauſa finali. quia effect⁹ nō
dependet a cā finali q̄ntū ad id quod eſt in ſe.
ſed ſolū q̄ntū ad habere ordinē reſpectu alic⁹
quod eſt nobili⁹ ſe Sꝫ iſti falſuꝫ aſſumūt Solutio
q̄ꝛ ſi effectus cauſe finalis q̄ntū ad illud qō ē
nō dependeret a cā finali. tūc ſbtracto vltimo
fine poſſet vniūſum totū quantū ad ceteras
ſuas ptes remanere. qō nunq̄ꝫ aliquis verus
phus q̄ſtūlibet gentil' et incredul⁹ poſuit. P̄
illud ſm̄ qō effectus cauſe final' dependet a cā
finali. aut eſt res abſoluta. aut relatio. Si p̄/
mo mō habet̄ ꝓpoſitū cōtra iſtos. quia tunc
effectus cauſe final' quantū ad illud qō ē depē
det a cauſa finali. Si ſcd̄o mō iſta relatio nō
poſſet eē niſi ip̄a dependētia. ſꝫ omne illō in q̄
fundat̄ dependētia ē dependēs. ergo ip̄e effect⁹
cauſe finalis ſm̄ ſuā abſolutā entitatē qua fū/
dat hmōi relatōem ſeu dependētiā depēdebit
a cauſa finali. P̄. q̇cq̇d ꝑfectōis eſt in alijs 2
rebus totū in p̄mo p̄ncipio ſiue in deo ꝑfectiſ
ſime ↄtinet̄. vt ptꝫ. v. metaph. ꝑ ariſto. et ſuū
ↄmentatorē. ſed poſſe ꝓducere effectiue i oībꝫ
rebus dicit ꝑfectōem. q̄ꝛ vnūq̄dq̄ꝫ tūc ꝑfectū
eſt cū poterit ſibi ſil'e generare. vt dicit̄. iiij. me
theoror̄. ḡ ⁊c. P̄. deus eſt p̄mū ens omniū 3
entiū. ḡ eſt primū efficiens oīm efficientium.
Añs patꝫ. ꝓbo ↄſeq̄ntiā. quia ſicut p̄mitaſ bo
nitatis arguit vltimitatē finis. ſic p̄mitas en
titatis arguit primitatē efficiētis. et ideo ſicut
bonitas effectus reducit̄ ad cām finalē. ſic en/
titas effectus in cām efficientē. ſic ḡ de⁹ ē finis
oīm eo q̄ eſt bonū ſummū. ſic erit efficiēs om
niū eo q̄ eſt ens primum. P̄. id quod eſt 4
in aliquo genere et nō habꝫ cauſam in illo ge
nere eſt p̄muꝫ in illo genere. ſꝫ deus nō habet
cauſam in genere cauſe efficiētis. et eſt in illo
genere. vt ptꝫ ꝑ cōmentatorē. x. metaphiſice.
P̄. ſolus deus eſt a ſe. ḡ omnia q̄ ſūt citra 5

deum habebũt eſſe a deo. Añcedẽs patet. qꝛ
qñ aliqua paſſio eſt cõmũis pluribꝰ vł ineſt
vni ꝑ alteꝝ. vł ambobꝫ ꝑ terciũ. ꝫ ſi eſſe a ſe cõ
ueniret alicui alteri a deo. aut cõueniret deo ꝑ
illud alterũ. aut deo et illi per terciũ. aut illi al
teri ꝑ deũ. ꝫ ꝛc. Sed quocũqꝫ iſtoꝝ dato
ſemꝑ ſequiť cõtradictio. puta illud qđ poniť
eſſe a ſe nõ erit a ſe. quia qđ cõuenit alteri per
Cõtra cõ/ clusionem alterũ hoc nõ cõuenit ſibi a ſe. ꝫ ꝛc. Sꝫ cõ
tra iſtud arguiť ab aliq̇bꝫ philoſophice ſic.
1 Nobiliſſimo pꝛĩcipio cõpetit nobiliſſima a/
ctio. ſed actio trãſiens nõ eſt nobiliſſima. er/
2 go ꝛc. P̃. ſi deus ꝓduceret aliq̇d ad extra.
aut ꝓduceret libere et cõtĩgẽter. aut ex natura
rei et neceſſario. Si ꝑmo mõ tũc oẽs effectuſ
eſſent cõtingẽtes et nullꝰ eẽt neceſſariꝰ. qꝛ nõ
p̃t eẽ minoꝛ neceſſitas in cauſa q̃ꝫ in effectu ut
effectus eſt. Si ſcđo modo tũc ab eterno oĩa
fuiſſent ꝓducta. Jtẽ omnia eẽnt neceſſaria. qꝛ
q̄ neceſſitate cauſa ꝓducit. eadẽ neceſſitate ef
3 fectus ꝓduciť P̃. ſi eẽt vnũ pꝛimũ ꝑncipiũ
omniũ effectiuũ. vł eſſet a ſe vł ab alio. nõ p̃t
eẽ ab alio. quia tũc nõ eẽt pꝛimũ. nec eẽt pꝛin
cipiũ omniũ. nec a ſe efficiẽter. quia nihil põt
ſeip̃m ꝓducere. vt pꝫ ꝑ auguſtinũ. i. de trini.
et ꝑ phm̃. ij. de anima. Si aũt diciť eẽ a ſe for/
maliter hoc nõ tribuit ſibi ꝙ omniũ ſit ꝑnci/
piũ. quia vnaqueqꝫ res ſeip̃a eſt formalꝛ qđ ẽ
4 P̃. illud quod ſeip̃o eſt neceſſe eẽ nõ habꝫ
cauſam efficiẽtẽ. ſed quelibꝫ intelligẽtia ſeip̃a
habꝫ neceſſitatẽ eẽndi. cũ nõ habeat in ſe ma/
teriã. qua ſola res p̃t eẽ et nõ eẽ. vt pꝫ. vij. me
taphiſice. ergo deꝰ nõ erit omniũ cauſa ꝓdu/
Solutio. ctiua. Sed iſta nõ ꝯcludũt. quia cũ vnũ
quodqꝫ agat ſcđm ꝙ eſt in actu. illud qđ ẽ pu/
rus actus ſũme erit actiuũ et ꝑ ꝯñs maxime
Ad. 1. ꝓductiuũ. ſed deus eſt purꝰ actus. ꝫ ꝛc. Ad
pꝛimũ ꝫ dicendũ ꝙ lꝫ actio trãſiens in exteri
oꝛem materiã cũ excluſione actõis immanẽ/
tis nõ ſit adeo nobiliſ ꝙ in pꝛimo pꝛĩcipio ſit
ponẽda. actio tñ trãſiens includẽs ſeu p̃ſup/
ponens imanentẽ in nullo derogat nobiliſſi/
mo ꝑncipio. ſic autẽ eſt in ꝓpoſito. quia ut ĩ/
fra patebit deus ꝓducit res exterioꝛes ꝑ intel
ligere et velle. ꝫ ꝛc. Ad ſecundũ dicendũ
Ad. 2. ꝙ deus res ꝓducit nõ ex neceſſitate ſꝫ libere.
Ad ꝓbatõem dico ꝙ q̃uis deus libere ꝓdu/
cat. ꝓpter ſuã tamẽ oĩpotentiã ſeu oĩpotẽ
tem voluntatẽ ſic ſunt ſui effectꝰ ſicut ip̃e vult
eos eẽ quantũ ad neceſſitatẽ ⁊ cõtingentiam.
⁊ ideo nullꝰ effectus eſt ita neceſſariꝰ quin ſi
deo placuerit ſit cõtingens et mutabiľ. Ad
Ad. 3. terciũ dicendũ ꝙ ratio pꝛimi pꝛĩcipij nõ con
uenit deo ex hoc ſolo ꝙ eſt a ſe formaliter. ſed
ex hoc ꝙ nõ eſt ab alio efficiẽter. et eſt ĩ ſe pu/
rus actus omnẽ ꝑfectõem compꝛehẽdẽſ. Ad
quartũ dicendũ ꝙ appellãdo vnũquodqꝫ ne Ad. 4.
ceſſe eẽ quod in ſe nõ habꝫ ꝑncipiũ coꝛruptõ
nis. tũc quelibꝫ ſubſtãtia ſeꝑata p̃t dici habe
re neceſſitatẽ eẽndi. Sed ſic loq̇ndo neceſſi/
tas eẽndi valde large ſumiť. Sed ꝓpꝛie loq̇n
do de neceſſe eẽ. tũc ſolũ illud diciť habere ne/
ceſſitatẽ eẽndi. quod ſibi derelictũ quocunqꝫ
alio poſito vł remoto nõ p̃t nõ eſſe. Et talꝭ ne
ceſſitas nulli intelligẽtie cõuenit citra pꝛimã
cũ omnes alie depẽdeãt a ꝑma. nec ꝑ ſe eẽ poſ
ſint circũſcripta pꝛima. Propter qđ quelibꝫ
intelligentia q̃uis nõ habeat in ſe pꝛincipiũ
coꝛruptõis quod eſt ꝑma materia cũ annexa
priuatõne. habꝫ tñ in ſe pꝛincipiũ ãnihilati/
onis. quia ſibi derelicta de ſe tẽdit in nihil. cũ
ſcđm ſe dependeat ab alio. puta ab ip̃o deo. Et iõ
ſolus deus abſolute et ſimpliciter habꝫ neceſ
ſitatem eẽndi. intelligẽtie autẽ ſcđm quid et nõ
ſimpliciter.

Quãtũ ad tercium

Articulus tercius

dicendũ ꝙ aliq̇d fieri de nihilo p̃t dupl̕r intel
ligi. Uno modo cauſaliter. ita ꝙ ly de denotet
vł habitudinẽ cauſe materiał. ſicut cũ dicitur
cultellus fit de ferro. vł efficiẽtis. ſicut cũ diciť
domus fit a domificatoꝛe. Et iſtis modiſ nõ
p̃t aliq̇d fieri đ nihilo. quia qđ omnino nihil
eſt nullꝰ entis realis cauſa eẽ p̃t. Alio modo
p̃t intelligi aliq̇d poſſe ꝓduci oꝛdialiter de ni
hilo. ita tñ ꝙ iſte oꝛdo non ſumať affirmatiue
ſeu poſitiue ſed negatiue. dicere enĩ aliq̇d fie/
ri de nihilo eſt dicere ip̃m nõ fieri ex aliq̇. ita
ꝙ negať ibi oꝛdo ip̃ius facti vł ꝓducti ad p̃ia
centẽ materiã ſeu naturã de qua aliquid fiat
Et ſic omne ens poſtq̃ꝫ nihil fuit p̃t a deo ꝓ/ Cõcluſio. Prima
duci et capere eſſe reale. qꝛ agens infinite poten
tie p̃t iam dicto mõ de nihilo aliq̇d ꝓducere.
deus eſt agẽs infinite potẽtie. ꝙ enĩ ſit agens
pꝫ in articulo ĩmediate p̃cedente. ꝙ autẽ ſit
infinite potẽtie patuit in ꝑmo libro. diſ. xlij.
Maioꝛẽ ꝓbo. qꝛ ſicut ſe habꝫ virtus agentiſ
finiti ad tollendũ diſtantiã ſeu repugnantiã
finitã. ſic ſe habꝫ virtus infinita ad tollendũ
infinitã diſtantiã. Sed virtus agentis finiti
ſufficit ad tollẽdũ diſtãtiã finitã q̄ eſt inť enſ
ĩ potẽtia et ens in actu ꝓducẽdo rem de potẽ/
tia ad actũ. ergo virtus dei infinita tollet di/
ſtantiã infinitã. que eſt entis in actu ad ſim/
pliciter nihil. ꝓducẽdo rẽ ad exiſtẽtiã actualẽ

2 de ſimpliciter nihilo P̄.ſicut res ſe habꝫ
ad eſſe ſic ſe habꝫ ad agere.nã modus agendi
ſequit̃ modũ eẽndi.ſed deuſ in eẽndo nihil pe
nitus p̄ſupponit. g̃ agendo ſuũ effectũ de ni/
3 hilo ꝓducit. P̄.illud quod nõ põt educi
de materia ſi ab aliquo agẽte ꝓducit̃ de nihi/
lo ꝓducetur. Sed aĩa intellectiua nõ educit̃
de materia.vt patꝫ in libro de aĩalibꝰ.omne
enĩ eductũ de materia eſt naturalr̃ corruptibi
le.et cedit in materiã.quod de aĩa intellectiua
dici nõ poteſt.etiã ipa anima intellectiua ab
extra eſt.vt dicit̃ in eodẽ libro de aĩalibꝰ. g̃ de
4 us aliq̃d ꝓducit de nihilo. P̄.deus eſt cau/
ſa ꝓductiua omniũ ſb̃ſtantiaꝝ ſeparatarũ. vt ꝓ
baui articulo ꝓximo p̄cedenti. Sed nll'a tal'
ſubſtantia eſt ꝓducta de aliquo materiali p̄n
cipio cum nõ habeat materiã partẽ ſui.g̃ om/
nes tales ſb̃ſtantie ſunt a deo de nihilo produ
Cõtra cõ/ cte Sed contra illud gr̃a exercitiȷ̃ p̄t argui
luſionem multipliciter. Primo ſic.Quicq̃d eſt poſ/
1 ſibile eẽ anteq̃ʒ actu ꝓducat̃.hoc non ꝓducit̃
de ſimpliciter nihilo.ſed om̃e quod producit̃
poſſibile eſt eẽ anteq̃ʒ in actuale eẽ producat̃.
ergo nõ ꝓducetur aliquid de nihilo. Maior
patet.quia quod de eẽ poſſibili trãſit in eẽ a/
ctu.illius terminꝰ a quo nõ eſt purum nihil.
minorẽ probo. quia ſi nõ eſt poſſibile eẽ ante
q̃ʒ producat̃.tũc impoſſibile eſt eẽ.quia ñ poſ
ſibile et impoſſibile cõuertunt̃ in tercio angu
lo modaliũ. Sʒ qd̃ impoſſibile eſt eẽ impoſ
ſibile eſt ꝓduci.ergo a deſtructõne cõſeq̃ntis
ſi non eſt impoſſibile ꝓduci nõ erit impoſſi/
bile eſſe.et per cõſequenſ erit poſſibile eẽ.quia
nõ impoſſibile et poſſibile equipollẽt in pri/
Cõfirmat̃ mo angulo modaliũ. Et cõfirmatur. qꝛ
ſi deus aliquid ꝓducit illud eſt poſſibile ꝓ/
duci anteq̃ʒ producit̃. ſed qd̃ eſt poſſibile ꝓ/
duci hoc eſt ſimpliciter poſſibile.quia a ꝓpo/
ſitõe habente circũſtantiã nõ diſtrahentẽ li/
cet inferre ſimpliciter.puta eſt hõ viuens.er/
go homo.cũ ergo productio nõ ſit cõditio di
ſtrahẽs.ſequit̃ ꝙ q̇cquid eſt poſſibile ꝓduci
2 ꝙ hoc ſimpliciter ſit poſſibile P̄.p̄mo phi
ſicorũ dicit̃.ꝙ cõmunis eſt animi conceptio
ex nihilo nihil fieri. ſed nullũ agens p̄t facere
3 contra cõmunẽ animi cõceptõem. P̄.ſi de
us de nihilo aliquid facit. hec p̄poſitio de aut
notat cauſam.aut ordinẽ. Non primũ vt tu
met cõceſſiſti ſuperiꝰ. Nec ſecundũ.quia di/
cit Boecius ꝙ nõ entis ad ens non eſt aliq̃s
4 ordo P̄.phus.v.metaphice deſcribenſ po
tentiã actiuã dicit ꝙ potentia actiua eſt prin/
cipiũ trãſmutatõnis in aliud ſ̃m ꝙ aliud. Sʒ

omnis potentia ꝓductiua eſt potẽtia actiua.
g̃ omnis potẽtia productiua p̄ſupponit ali/
quid quod ſuã trãſmutatõem recipiat. et per
cõſequens nulla potẽtia ꝓductiua poterit ali
quid ꝓducere de nihilo. P̄.impoſſibile ẽ 5
aliquam rẽ habere eſſe ſimpliciter poſt nõ eſ/
ſe ſimpliciter.ergo ĩpoſſibile eſt aliq̃d fieri de
nihilo.cõſequẽtia patꝫ.quia ad oppoſitũ cõ
ſequentis ſequit̃ oppoſitũ añcedẽtis. Probo
añcedens. quia ſi res haberet eſſe poſt nõ eẽ
tunc neceſſario dabit̃ vltimũ inſtans in quo
habꝫ non eẽ. et primũ in quo habꝫ eſſe. nam
cũ eſſe et nõ eẽ ſint cõtradictoria. nõ poſſunt
eſſe in eodẽ inſtanti reſpectu eiuſdẽ rei. cũ er/
go inter quelibꝫ duo inſtantia tẽpus interci
piat̃.ſequitur ꝙ ĩ tali tẽpore cadente inter hu
iuſmodi duo inſtantia.res nec habeat eẽ.nec
habeat nõ eẽ. Non enĩ habꝫ eẽ cum primuʒ
inſtans in quo habꝫ eſſe ſequitur tale tẽpus.
Nec habet nõ eẽ.quia vltimũ inſtans ĩ quo
vltimo habuit nõ eẽ p̄ceſſit illud tẽpus.et ſic
in hmõi tẽpore dabitur quoddã mediuʒ in/
ter ſimpliciter cõtradictoria. quod eſt impoſ
ſibile. P̄.ſi aliquid creat̃ ex nihilo.aut eiuſ 6
fieri p̄cedit ſuũ factum eſſe. aut ſimul fit et fa/
ctum eſt. Si primo modo.tũc oꝑtet aliquid
illius factõis eẽ ſubiectũ.et ꝑ conſequẽs non
fiet ex nihilo.ſed ex p̄iacente ſubiecto. Si ſe/
cũdo modo.tũc ſimul erit et non erit. que ſũt
contradictoria. Nã ſicut ptꝫ p̄mo peri herme
nias.quod fit nõ eſt.et quod eſt nõ fit.igitur
ſi quod eſt fit.tũc fit ⁊ non fit.⁊ eſt et non eſt
P̄.omne agens ꝓducit ſibi ſimile.ſꝫ mate/ 7
ria prima in nullo eſt ſimil' deo.cũ ipa ſit pu/
ra potentia.deus autẽ purus actus.ergo ma/
teria prima nõ eſt ꝓducta. et ꝑ cõſeq̃ns p̄ſup
ponit̃ in omni ꝓductiõe rerũ corporaliũ.pro
pter quod nullũ corporale p̄t produci de nihi
lo. P̄.om̃e ꝑ accñs reducitur ad ꝑ ſe.vt pa 8
tet.ij.phiſicorũ.ſed ex non ente ſiue ex oppoſi
to fit aliq̃d ꝑ accidens.et ex potentia ente fit
actu ens ꝑ ſe.vt patꝫ p̄mo phiſicoꝝ.ergo ꝓ
ductio alicuiꝰ de nihilo reducit̃ ad productõ
nem alicuius de materia. ſicut ꝑ accidens re
ducitur in ꝑ ſe.et ꝑ cõſequẽs ꝓductio de nihi
lo nõ poterit eſſe prima ꝓductio.cũ illud qd̃
eſt per ſe ſit prius eo qd̃ eſt ꝑ accidens. P̄. 9
illud quod primo creat̃ ẽ eſſe rei.quia prima
rerum creatarũ eſt eſſe. vt dicit̃ in de cauſis.
aut ergo eſt aliq̃d recipiens hmõi eſſe creatũ
et tũc res non fit de nihilo. cum eius factio p̄
ſupponat ſb̃iectũ receptiuũ.aut nihil eſt qd̃
tale eſſe recipiat.et tũc nihil conſtituet̃ in eſſe

10 per hmōi creationē ꝑ. omne qḋ fit mutat
et per cōſequens cōcernit ſiue pexigit motuꝫ.
cum mutatio ſit termin⁹ motus. ſed motus
neceſſario cōnotat ens in potētia. cū mot⁹ ſit
actus entis in potentia ſm ꝙ i potētia. vt pa/
tet. iij. phiſicorū. ergo cōtradictōneꝫ videtur
implicare eſſe aliquā factionē realeꝫ ſine ente
in potētia. et ꝑ conſequēs nō poterit aliquid
Solutōis materia fieri de nihilo. Sed oīa iſta ſophiſmata i/
nituntur vt plurimū vni falſo fundamento.
ſcꝫ ꝙ deus agat ad extra ꝑ motū et trāſmutati
onem. quod ſi ita eēt aliquas de iſtis ratiūcu
lis reputarē demōſtratōnes. nūc autē q₂ crea/
tio nec eſt trāſmutatio ſiue mot⁹. nec eſt mu
tatio que ſit terminus mot⁹. ſed eſt ſimplex
Solutio emanatio. ideo nō concludūt. Ad primuꝫ
Ad. 1. igit̄ dicendū ꝙ aliquid pōt dici poſſibile tri/
pliciter. Uno mō potentia paſſiua. et ſic ma
ior eſt vera. ſed minor eſt falſa. Alio mō potē
tia actiua agentis. et ſic ecōuerſo minor ē ve/
ra et maior eſt falſa. Tercio mō aliquid dicit̄
poſſibile quod enunciatū in cōiunctōne ter/
minorū nō includit repugnantiā. et iſto mō
poſſibile opponit̄ impoſſibili. vt patꝫ. v. me
taphiſice. Ab eterno ḡ mūdus fuit poſſibilis
ſecūdo et tercio modo. ſed nō primo mō. Ex
quo patet ꝙ illa ratio cū ſuis ꝓbatōibus. ac
Ad. 2. etiā cōfirmatio laborant in equiuoco. Ad
ſecundū dicendū ꝙ iſtud pōt eſſe cōmunis
animi cōceptio apud naturales phōs vt na/
turales ſunt. quia vt ſic nō conſiderāt niſi de
agente naturali. quod quidē agens naturale
neceſſario agit per motū et trāſmutatōneꝫ. et
ꝑ conſequēs cū tale agens ſubiectū mot⁹ ne/
ceſſario p̄ſupponat. impoſſibile eſt ipm aliq̄d
de nihilo ꝓducere. ſed deus cū agat ſine motu
Ad. 3. et trāſmutatōne ꝛc̄. Ad terciū dicenduꝫ
ꝙ ly de non importat cauſalitatē ſed ordineꝫ.
Ad dictū Boecij dico ꝙ q̄zuis entis ad non
ens nō ſit ordo determinate ꝓportōis ſiue or
do qui dicat relatōem realem. eſt tn̄ ibi ordo
ſm ratōnem. nam ratio ↄcipit quendam or/
dinē prioris et poſterioris inter nihil et ens.
cum primo cōcipit rem nō eſſe. et poſtea cōci
Ad. 4. pit ipam eſſe. Ad quartū dicendū ꝙ phus
non deſcribit ibi potentiā actiuā quācūqꝫ. ſed
Ad. 5. ſolū potentiā actiuā naturalis agētis. Ad
quintū nego antecedēs. Ad ꝓbatōem dicen
dum ꝙ falſum aſſumit in maiori. quia ſi eſſet
vera tūc non plus cōcluderet cōtra creatōem
q̄ꝫ contra naturalē generatōem. Et ideo dico
ꝙ loquēdo de vniūſali rerū creatōne. tūc non
eſſe nō fuit in aliqua mēſura poſitiua reali. ſꝫ
ſolū ficta per noſtrā imaginatōnem. ſicut etiā
fingimus quaſdā dimēſiōes extra celū. Sed
loquendo de aliqua re capiēte pro nūc eſſe p⁹
non eē. ſiue hoc fiat per generatōeꝫ ſiue ꝑ cre
atōnem. tunc q̄zuis poſſit dari primū inſtās
quo talis res cepit eſſe. nō poteſt tamē dari vl
timū inſtans quo talis res habuit nō eſſe. ſꝫ
dicemus ꝙ ꝑ totū tēpus p̄cedens inſtans in
quo capit eſſe. ꝑ totū inquā illud tēpus res il
la nō eſt. et in tali inſtanti qḋ imediate copu
lat̄ ad hmōi tēp⁹ res eſt et capit eē. Ad. vi. Ad. 6.
dicendū ꝙ res que creatur ſimul fit et facta ē
duratōne. q̄zuis ſua factō ſit natura prior ſuo
facto eſſe. Ad ꝓbatiōeꝫ dico ꝙ q̄zuis illḋ qḋ
fit naturaliter ꝑ motū et tranſmutatōneꝫ dū
fit non ſit. et duꝫ eſt nō fiat. tamē illud quod
capit eſſe ꝑ ſimplicē emanatōem ſimul dura/
tione fit et factū eſt. aer enī ſimul illuminat̄ ꝛ
illuminatus eſt. Ad ſeptimū dicendū ꝙ vt Ad. 7.
patet. vij. metaph̄. nec materia ꝓducitur nec
forma ſed totū cōpoſitū. ſic etiā in creatōe ma
teria nō creatur ſed cōcreat̄. puta ad creatōeꝫ
totius cōpoſiti ꝓducitur. Ad formā ḡ argu
menti dico ꝙ maior nō eſt vera niſi de eo qḋ
producitur. non autē de eo quod cōproducit̄.
ꝛ ideo q̄zuis materia ſit diſſimil' deo. p̄t tamē
a deo concreari. Uel dicendū ꝙ licꝫ ſit diſſilis
deo in eo ꝙ deus eſt purus actus. eſt tn̄ ſibi ſi
milis in eo qḋ eſt ens. nam materia eſt ens po
ſitiuū. q̄zuis ſit pura potētia. ſicut etiaꝫ lapis
eſt diſſil'is deo in eo ꝙ deus eſt intellectual' na
ture. eſt tamē ſimilis deo inquantū ens eſt.
Ad octauū dicendū ꝙ q̄zuis per accidens Ad. 8.
reducatur in generatōe naturali ad poſſibile
potentia paſſiua. in ip̄a tamen creatōne redu
citur ad potentiā actiuā ip̄ius dei creantis.
Alias ſic inuenit̄. In ip̄a tamē creatōe redu
citur ad poſſibile potētia actiua ip̄ius dei cre/
antis. Ad nonū dicendū ꝙ q̄zuis ꝓpri⁹ ter Ad. 9.
minus ip̄ius creatōis ſit eſſe. tamen deus cre
ando nō p̄ſupponit illud qḋ recipit eē. ſed ſil' Ad. 10.
dando eſſe creat illud qḋ recipit eſſe. Ad
decimū dicēdū ꝙ illud quod creatū eſt ita ha
bet mutatū eſſe ꝙ ipm tn̄ prius nō mouebat̄.
ḡ creatio ſic eſt mutatio ꝙ tn̄ nō eſt terminus
mot⁹. vnde falſū aſſumit̄ q₂ nō oīs mutatio
ē terminus mot⁹. illūinatio enī aeris ē x̄a mu
tatio. et tn̄ nō ē termin⁹ intrīſec⁹ alicui⁹ mot⁹.
Poſſet etiā dici ꝙ creatō ꝓpe loquēdo nō eſt
mutatio. ſꝫ eſt ſimplex emanatio. et iō nulluꝫ
motū p̄ſupponit.

Quātū ad quartuꝫ Articulus quartus.

articulum quid ſit dicendū patet ex ꝓdictis
Nam cū tres articuli ꝓcedentes ſufficiēter ꝓ/
bati ſint. ergo illud de quo queritur nō ſoluȝ
euidenti rōne probari poteſt. ſed etiā iam ꝓ/
batū eſt. Quid autē ſenſerit ariſtoteles et
ſuus cōmētator auerrois dubiū eſt apd̄ mul
tos propter auctoritates eoruȝ varias in iſta
materia. que ſibi quaſi mutuo videnť repu/
gnare. Quia tamē magis piū eſt dictū cu/
iuſcūqȝ in melius interp̄tari. ideo dico ꝙ de in
tentōe ariſtotelis ac etiā cōmētatoris videtur
fuiſſe veritas expſſa in tribꝫ articul' ꝓlibatis.

De primo articulo hoc euidenter ptȝ. xij.
metaph. vbi ariſtoteles et ꝓdictꝰ cōmentator
efficaciter probant vnitatē ipius dei ſub ſimi
litudine vnius principis totiꝰ vniūſi. De
ſecūdo articulo puta ꝙ deus ſit cauſa efficiēs
et ꝓductiua ptȝ. ij. metaph. vbi ariſtoteles ꝓ/
bans ſtatū eſſe in omni genere cauſaꝝ oſtēdit
ꝙ eſt deuenire ad vnā ꝑmā cauſam efficientē
que ita eſt ꝓducēs ꝙ a nullo eſt ꝓducta. q̄ ita
ſe hȝ ad omnia entia ſicut calor ignis ad oīa
calida. Et ꝙ ꝑ illam cauſam primā intellexe
rit ipm deum. patȝ ꝑ auerroim. q̄ ibidem ait.
Eſt enim quoddā ens ꝑ ſe ens et ꝑ ſe veruȝ.
entitate et veritate cuius omnia alia ſunt en/
tia ⁊ vera. Et. x. metaphiſice expſſe ponit auer
rois ꝙ deus eſt in triplici genere cauſe. ſcȝ fina
lis. formalis exemplaris. et efficiētis. Itēȝ in
de ſbſtantia orbis cōmentator rephēdit quoſ
dam qui dicebant ꝙ opinio ariſtotel' eſſet deū
eſſe cauſam mouentē ſed non agentē. Cōtra
quos ait cōmentator. ꝙ illud fuit valde ab/
ſurdum. Itē in eodem ait. ꝙ primꝰ motor nō
ſolū eſt cauſa cōtinuans motū ſed etiā dans
eſſe. Et in eodē libro ait. ꝙ in ſepatis a mate/
ria idem eſt finis et efficiēs. Sed ꝙ nō ſo/
lū de p̄iacente materia. verūetiā de nihilo poſ/
ſit deus aliquid ꝓducere ſcḋm mentē iſtorū. pa
tet per ea que dixi in prima rōne ſecūdi articli
Nota et tercia ac quarta ratōe tercij articuli. Eſt
tamen aduertendū ꝙ aliq̄m cauſam effectiue
aliq̇d ꝓducere pōt intelligi dupliciter. Uno
modo per motū et trāſmutatōnem materie. q̄
modo agūt oīa agentia naturalia. Alio mo/
do ꝑ ſimplicē emanationē. Et hanc diſtincti
onem tangit cōmētator in de ſbſtantia orbis
dicens. Quoddā eſt agens ſeu efficiens ſine
motu. aliud eſt agens ꝑ motū. Primū ut ait
ꝓcedit actū natura nō tempore. ſed agens ſe/
cundū ꝓcedit actū ſiue ꝓductū natura et tem
pore. Ubicūqȝ igitur aliqua auctoritas ariſto
telis vl' cōmentatoris ſonare videť ꝙ intelli/
gentie nō ſint producte. hmōi auctoritas in/
telligenda eſt quantū ad ꝓductōem q̄ fit per
motū et trāſmutationē. nō tamē ꝑ hoc intelli
gūt ariſtoteles vl' cōmentator quin ſint pro/
ducte ꝑ ſimplicem emanatōem et ſine omni
motu. Et ſi qn̄qȝ in naturali phīa negare vi/
denť aliq̇d ex nihilo fieri dicendū eſt ꝙ h̄ ve
rum eſt per agens naturale quod agit ꝑ motū
et tranſmutatōnem. nō videnť tn̄ hoc ariſto
teles et cōmētator denegare ipi deo qui agit ꝑ
ſimplicē emanatōem. et iſtud euidentiꝰ appa
ret fuiſſe de intentiōe Ariſtotel' in aliq̇bꝫ libel
lis quos fecit' in ſenectute ſua. puta in ſecretꝭ
ſecretorū ad alexandrū. et in libello de pomo

Ad argumentū ꝑncipale dicit cōmuniter ꝙ deum eſſe factorē rerum nō eſt articulus. ſȝ ꝙ mundū ꝓduxerit in tp̄e dicať eē articulꝰ. Ad argu/ ꝑncipale.

C Credamus ex
c go ⁊c. Poſtq̄ȝ magiſter determi
nauit de creaturaꝝ cauſa ꝓducti
ua. hic tangit de bonitate diuina tā creatoris
q̄ȝ creature finaliter motiua. Et diuidiť i du
as ptes. nam primo de hmōi cauſa finali de/
terminat. ſecūdo circa ꝓdicta epilogat ac ordi
nem dicēdorū inſinuat. ibi. Ex ꝑmiſſis. Pri
ma in duas. Nam primo oſtēdit cauſam fi/
nalē a qua deus ad ꝓducendū omnē creatu/
ram mouebať. Secūdo tangit de fine ad quē
quelibȝ creatura finaliter ordinať. ibi. Et ſi q̄
ritur ⁊c. Et hec in tres. Nam primo oſtēdit
cauſaȝ finalē creature ratōnalis. Scd̄o oſtē/
dit imediatū finē creatiōis creature corꝑalis.
Tercio mouet quedā dubia circa creatōnem
hominis. Secūda ibi. Et ſicut factus. Ter
cia ibi. De hoīe quoqȝ. Circa iſtam ſecūdā
partē prime diſtinctōnis q̄ro hāc q̄ſtionem.

v V Trū ab iſto primo principio non ex
neceſſitate nature agente. ſȝ libera vo
luntate potuerit mūdus ab eterno ꝓ
duci. Et videť ꝙ nō. quia nō potens nō ꝓ/
ducere nō ꝓducit libere ſed ex naturali neceſ
ſitate. Sed ſi deꝰ mundū ab eterno ꝓduxiſſȝ
tūc non potuiſſet nō ꝓducere. ǵ non produ/
xiſſȝ libere. patȝ maior quia ſicut illud quod
nō poteſt nō eſſe neceſſe eſt eſſe. ſic illud qd̄ n̄
poteſt nō producere de neceſſitate nature ꝓ/
ducit. Minorē pbo. quia ſtāte illa hypothe/
ſi ꝙ deus mundū ꝓduxiſſet ab eterno. ſi diciť
potuiſſe nō ꝓducere. illa poſſibilitas aut ꝯpe
tebat ei anteq̄ȝ ꝓduceret. aut cū actu fuit pro/
ducens. aut poſtq̄ȝ produxit. Non ꝑmo mō.

quia tūc nō produxiſſet ab eterno. cum in eter/
no nihil ſit prius. Nec ſecūdo modo. quia
ſicut omne quod eſt quādo eſt neceſſe eſt eſſe.
vt patz pmo perihermenias. ſic omne quod
pducit quādo producit neceſſe eſt pducere.
Nec tercio mō. quia hoc ſolo priuat deus in/
genita facere que vtiqȝ genita ſunt. id ē nō p/
terita facere que pterita ſunt. vt patz. vi. ethi/
Contra corū. Contra. nulla virtus accreſcit deo
ex tēpore. ſed libere pducere atteſtat dignita/
ti virtutis. cū igit deus in tēpore libere mun/
dū pduxerit. ſequitur neceſſario ꝙ hꝫ ab eter/
no potuerit. Dic ppter opiniōes phorū
quattuor videnda ſunt. Primo vtꝝ mun
dus ab eterno fuerit. Secūdo dato ꝙ nō
videndū ē vtrū ab eterno eſſe potuerit. Ter
cio vtrū deus per intellectū ꝛ voluntatē libere
mundum produxerit. Et quarto vtrum
deus ſua virtute infinita aliquod infinitum
pducere poſſit

Articulus primus.

Quātū ad primū

dico ꝙ nec p mūdi eternitate nec cōtra mūdi
eternitatē pt adduci aliqua dmōſtratio. quia
cum fide teneamus deū mundū creaſſe in tē/
pore. ergo ſi oppoſitū poſſet demōſtrari tūc fi
des eſſet falſa. ſi propoſitū tunc fides careret
merito. cū fides nō habeat meritū cui huma
na ratio pbet experimentū. Et ideo quantū
ad iſtū articulū non plus faciā niſi ꝙ primo
ponam aliquorū philoſophoꝝ ratōes. quib
vt dicit ſe crediderūt demōſtraſſe mūdi eter
nitatē. et ſecūdo hmōi ratiōibus reſpōdebo.
Rōes ariſtotelis ad oſtendendū eternitatē mūdi
Primo ergo ex dictis Ariſtotel pmo phi/
ſicorū poteſt argui ſic. Materia fuit ab eter
no. ergo res materiales fuerūt ab eterno. cōſe/
quētia patet. quia materia cū ſit pura potētia
non pōt eſſe ſine forma. forma autē et materia
faciūt cōpoſitū materiale. Añcedens probat
Ariſtoteles pmo phicorū ducēdo ad impoſ/
ſibile. quia cū omne quod generat: generat ex
materia. ſi materia generaret: generaretur ex
materia. et per cōſequens materia eēt anteqȝ
2 generaret. P. ex. viij. phiſicoꝝ ſic. Ōis mo
tus nouus pſupponit factōnem mobilis. er/
go nō poteſt dari primus motus. et per cōſe
quēs mūdus erit eternus. cōſeqntia patet qꝛ
ſi daret primus mot⁹. cū talis motus pſup/
ponat factōnem mobilis ſicut aſſumptū ē in
antecedēte. tūc quia factio mobilis eēt mot⁹
ſequitur ꝙ ante pmū motū eſſet motus. ꝛ ſic
eſſet primus et nō eſſet primus. qd eſt cōtra/
dictio. Añcedens pbo. quia ſi mobile illi⁹ p/
mi motus non eſſet factum. tūc habet pnci/
pale ppoſitū. ſcꝫ ꝙ aliqua res citra primū eēt
ſimpliciter eterna. quod enim nullo modo fa
ctū eſt totaliter eternū eſt. P. nihil eſt ī ali
qua diſpoſitōne in qua prius non erat. niſi p 3
aliquem motū hmōi diſpoſitio inducatur.
ſed ſi eſſet dare primū motū tūc mobile ꝛ mo
uens ante hmōi motū non fuerūt in eiſdem
diſpoſitōibus ſub quib fuerūt quando mo
tus talis incepit. ergo erat alter motus prior
primo motu. quo tales diſpoſitōes īducte fu
erunt. quem ſi dixeris eſſe primū motū. eo/
dem modo arguit de illo. et ſic in infinitum.
P. ſi motor aliqs cauſaret de nouo pmū 4
motū. tunc aliquod impedimentū habebat
quare prius nō mouebat. ſed hmōi impedi/
mentū tolli nō potuit niſi per motū. ergo añ
talem motū quem tu appellas primū erit al
ter motus prior illo. P. noua pportio inter 5
agens et patiens nō innaſcitur niſi p motū.
ſed quādo aliquod mouēs nūc mouet ꝛ pri⁹
non mouebat. oportet inter tale mouens et
ſuū mobile dare aliquā pportōem que pmo
non fuerat. puta ſi ignis nūc cōburit ſtuppā
quam prius nō cōburebat oprtet ꝙ aliquem
ordinē nunc habeat ad ſtuppā quem prius
nō habebat. ergo ſi daret primus motus de
nouo. tunc ante illū motū eſſet alius motus
quo nouus ordo fuiſſet inductus inter mo/
uens primū et ſuū mobile. et ſic idem qd pus
P. ſi tempus incepiſſet in aliquo nūc ince 6
piſſet. et ſic ante illud nunc nō fuiſſet temp⁹.
ſed ante eſt differētia tēporis. et differētia non
poteſt eſſe ſine eo cuius eſt differētia. ergo an/
teqȝ incepiſſet tēpus iā fuit tpus. tēpus autē
cum ſit paſſio motus nō poteſt eſſe ſine motu
nec motus ſine mobili. ergo hec omnia ſine
initio fuerūt ab eterno. P. ex libro de celo 7
ꝛ mūdo ſic. Illud quod nullo modo habꝫ cō
trariū nullo modo eſt generabile. nec per con
ſequens incepit eſſe. ſed celo nihil eſt contra
riū. ergo celū eſt eternū. P. quicquid non 8
deſinit eſſe hoc non incepit eſſe. ſed multa ſūt
que nunqȝ deſinent eſſe. etiā ſm fidem. g ſm
ariſtotelē talia non inceperūt eſſe. P om/ 9
ne genitū incipit eſſe alicubi vbi prius nō e/
rat. ſi ergo totū vniuerſum genitū temporali
ter fuiſſet. tūc neceſſario fuiſſet vacuū in quo
vniuerſum receptū fuiſſet. quod tamē eſt im
poſſibile. vt ptz. iiij. phiſicorū. P. qncun 10
qȝ ſunt due oppoſitōes taliter diſpoſite ꝙ vn⁹

terminus vni⁹ oppoſitōis ꝯuertit cum vno
termino alteri⁹ oppoſitōis. tūc et reliqui duo
termini ꝯuertuntur. ſed genitū et ingenitū
opponūtur. et corruptibile et incorruptibile
ſimiliter opponunt. genitū autē et corrupti-
bile conuertunt. ergo ingenitū ⁊ incorrupti-
bile ꝯuertunt. cū ergo multa ſint incorrup-
11 tibilia. multa erunt totaliter ingenita. P̄.
ex libro de generatōne ſic. Omīs difformitas
ad vniformitatē reducit. Sed ꝗcquid nunc
mouetur quod prius nō mouebat eſt diffor-
me. ergo omīs talis motus difformis opor-
tet ꝙ reducat ad vnum motū totaliter vni-
12 formem. et ꝑ ꝯſeq̄ns ſempiternū. P̄. idē
manens idē ſemꝑ facit idem. Sed primus
motor eſt totaliter manens idem. cū ſit totali-
ter inuariabilis. ergo ſi nunc aliquid produ-
13 cit. ab eterno ꝯſimile produxit. P̄. quādo
cunqꝫ aliqui duo termini ſe mutuo referunt
ex parte ante et ex parte poſt illorū nec pote-
rit eſſe ſimpliciter primū nec ſimpliciter vlti-
mum. ſed generatio et corruptio ſunt huiuſ-
modi. nam generatio vnius eſt corruptio al-
Rōes auerrois terius. et econuerſo. P̄. Auerrois com-
mentator. viij. phiſicorū ad idem arguit ſic.
1 Illud quod eſt in ꝯtinuo fluxu ſemꝑ medi-
at inter ꝑteritū et futurū. ſed nunc tēporis eſt
in continuo fluxu. quia nunqꝫ poteſt ſignari
vt ſtans vel permanens. nunqꝫ ergo incepit
totū tempus. quia tunc inſtans tēporis nihil
habuiſſet de tempore ꝑterito. nec vnqꝫ pote-
rit totū tempus deſinere. quia tunc inſtans
2 non ꝯtinuaret ſe ad tempus futurū. P̄.
omne agens per intellectum quod nūc agit et
prius non agebat oportet ipm̄ apprehendere
diuerſa tempora. quorū in vno apprehendat
ſe agere. et in alio non agere. ſed tēpus nō ap-
p̄hēditur nec eſſe poteſt ſine motu. ergo ſi pri-
3 mus motor ⁊c. P̄. ſicut ſe habet volun-
tas noua ad effectum antiquū. ſic voluntas
antiqua ad effectū nouum. ſed voluntas no-
ua non poteſt eſſe cauſa effectus antiqui. er-
go nec antiqua poterit eſſe cauſa propria et
per ſe effectus noui. ergo ſi deus aliquid nūc
produceret quod ab eterno nō produxiſſet.
tunc eſſet mutabilis. quia acquiſiuiſſet no-
4 uam voluntatē. P̄. ab antiqua volunta-
te non procedit aliquis effectus nou⁹ niſi me-
diante noua actōne. ergo idem quod prius.
5 P̄. omne quod fit in tēpore fit. ergo tēpus
non poteſt fieri. quia tūc tēporis eſſet temp⁹.
et ſic infinitus eſſet proceſſus. niſi detur ali-
quod tēpus quod nunqꝫ incepit. et per conſe-
quens cū tempus non ſit ſine motu. ergo ne-
ceſſario eſt aliquis motus ꝑpetuus. P̄. 6
quandocūqꝫ aliquod agens nunc agit quod
prius non agebat. tunc aliqua ꝓportio facta
eſt inter ipm̄ et effectum. que quidem propor-
tio cum non poſſit fieri niſi per motum. ergo
ſi primus motor incepiſſet agere ante ſuū pri-
mum motū p̄ceſſiſſet alius motus ⁊c. P̄. Rōes auicenne
Auicenna arguit ad idē ſic. Aut creator mū-
di p̄cedit mundū tantūmodo natura. aut du- 1
ratōne. ſi primo mō tūc mundus fuit ab eter-
no. cum creator ſit eternus. Si ſecūdo mo-
do tūc cum duratio non poſſit eſſe ſine priori
⁊ poſteriori. que vel ſunt tēpus vel cauſa tēpo-
ris. ergo tēpus fuiſſet et ꝑ ꝯſequens motus
anteqꝫ mundus eſſet. quod eſt impoſſibile.
P̄. quādo aliquid fit cauſa quod prius n̄ 2
fuit cauſa. hoc nō eſt cauſa ꝑ eſſentiā ſuam.
et per ꝯſequens eſt mutabile. cum ergo deus
ſit imutabilis. ergo cuiuſcunqꝫ eſt cauſa illi⁹
ſemꝑ eſt cauſa. ſed poſita cauſa eterna cauſa-
tum erit eternū. cū cauſa et cauſatum dicūtur
relatiue. Sed iſta ꝗuis de agentibus na- Cōtra cos
turalibus que agūt mediante motu et tranſ-
mutatōne aliquid ꝯcludant. cū ipa ſint ſecū-
da agentia et effectū primi agentis neceſſario
p̄ſupponant. de deo tamen qui eſt primū agēs
et ꝑ ꝯſequens nihil in ſua actōne p̄ſupponēs
cuius actio nō eſt motus et trāſmutatio. ſed
ſimplex emanatio. qui nō agit naturali neceſ-
ſitate ſed libera volūtate. iſta p̄dicta ſunt pu-
ra ſophiſmata. Ad primū ergo dicendum Solō rō-
ꝙ ꝗuis materia prima ſit ingenerabilis pro- nū ariſto.
prie loquendo de generatōne. eſt tamē creabi- Ad. 1.
lis et ab agente primo quod in ſua actōne ni-
hil p̄ſupponit eſt de nihilo ꝓducibilis. vt pa-
tuit in q̄ſtione p̄cedente articulo. iij. Ad ſe- Ad. 2.
cundū dicendū ꝙ factio primi mobilis nec ē
motus nec tranſmutatio. ſed ad imperiū di-
uine voluntatis ſimplex emanatio. et iō ante
primū motū non eſt alius motus. Ad ter-
cium dicendū ꝙ ante primū motū bene eſt Ad. 3.
aliqua nouitas. puta quia mobile a deo in eſ-
ſe producitur. huiuſmodi tamē nouitas non
fit per motū ſed ꝑ ſimplicē dei actiōem nihil
penitus p̄ſupponentē. Ad quartū dicē-
dum ꝙ nullū impedimentū fuit niſi ꝙ eterna Ad. 4.
ſua volūtate ſibi placuit mūdū ab eterno nō
producere ſed in tempore. et hec ſua ſapien-
tia diſpoſuit. et ſicut diſpoſuit ſic et fecit.
Ad quintū dicendum ꝙ nouus ordo con- Ad. 5.
ſurgit inter deum et creaturam. non tamen ꝑ
motum ſed per ſimplicem creature ꝓductōz.

Ad.6. Ad ſextū dicendū ꝙ illud ante eſt ſm ima
ginatōnem ſolū. et ideo nō eſt differētia tēpo
ris de quo loquimur. ſicut nec extra imagina/
tū vltra celū eſt vera differētia loci realis. vt
patet. iiij. phiſicorū. Propter quod ibidē ait
phus. Intelligentie. i. imaginatōi nō ſꝑ cre/
Ad.7. dendū eſt. Ad ſeptimū dicendū ꝙ quāuis
celum non ſit generabile. eſt tn̄ creabile et de
Ad.8. nihilo ꝓducibile. Ad octauū dicendū ꝙ
illud quod nō deſinit eē ſic ꝙ ꝓpria ſua virtu
te abſq; eo ꝙ ſuꝑioris innitat̄ virtuti ꝑ ſeipſū
conſeruat̄ in eſſe. hoc nunq̄ȝ incepit eſſe. hoc
autē eſt ſolus deus. nam oīs creatura ſibiꝑſi
derelicta tendit in nō eē ſicut de nihilo ꝓdu/
Ad.9. cta eſt. Ad nonū dicendū ꝙ ſi vniuerſū ce/
pit eſſe in aliquo loco. hmōi locus fuit creatꝰ
cum vniuerſo. ita ꝙ ante nō fuit vacuū ſȝ pu
rum nihil erat. Poteſt etiā dici ꝙ vniuerſuȝ
non eſt in loco per ſe ſm ſe totū. vnum enī ele
mentū in alio eſt. et ſic aſcēdendo vſq; ad vlti
mam ſperam. illa vlteriꝰ nō eſt per ſe in loco.
vt patȝ. iiij. phiſicorū. ꝙ ſi tamē eſſet in loco.
tunc vt dixi locus talis ſimul cū ea eēt creatꝰ
Ad.10. Ad decimū dicendū ꝙ dato ꝙ omē incor/
ruptibile ſit ingenerabile. nō tamen ſequit̄ ꝙ
ſit improducibile. quia pōt eſſe creabile. ſicut
dato ꝙ omne ingenitū in iſtis rebus creatis
ſit incorruptibile. non tamē ſequit̄ ꝙ non ſit
Ad.11. ānihilabile. Ad vndecimū dicendū ꝙ nō
optet hmōi difformitatē reducere in motum
ſempiternū. ſed debȝ reduci in eternā dei vo/
luntatē que immobil̄ in ſe manēs dat cūcta
Ad.12. moueri. Ad duodecimū dicendū ꝙ quan
tum ad hoc deus ſemꝑ facit ideȝ. quia oē qđ
facit ab eterno ſic fieri voluit ſicut nūc facit. et
per ſuā ſapientiā ſic fiendū diſpoſuit et ordi/
Ad.13. nauit. Ad tredecimū dico ꝙ entia primo
producta non ꝑceſſerunt in eſſe ꝑ generatōeȝ
ſed ꝑ creationē. ſicut ergo deus pt aliq̄d ānihi
lare cuiꝰ ānihilatōem nō ſequit̄ aliqua gene/
ratio. ſic potuit aliquid creare cuiꝰ creatōneȝ
Solō ra/ nō p̄ceſſit aliqua corruptio Ad p̄mū ipiꝰ
tionū ꝯmē cōmentatoris dicendū ꝙ ſicut mobile fluenſ
tatoris. cauſat motū. ſic inſtans fluens cauſat tempꝰ.
Ad.1. et ideo creato primo mobili ſicut mobile cepit
fluere. ſic inſtans cepit fluere. et ſicut illđ mo
bile ita tunc fuit principiū motus futuri ꝙ n̄
p̄ſuppoſuit aliquem motū preteritū. ſic illđ
inſtans ita fuit principiū tēporis futuri ꝙ tn̄
Ad.2. non fuit finis tēporis p̄teriti. Ad ſecūdū
dicenduȝ ꝙ ex hoc nō habet̄ niſi ꝙ tēpus ab
eterno fuit in app̄henſione intellectus diuī.
quod nō ſolū concedo de tp̄e. ſed etiaȝ đ omī

alia reproducta vl̄ ꝓducibili. quia om̄ia no/
uit deus ab eterno. ut ſuꝑius ꝓbaui. ſed ma/
nifeſta eſt fallacia cōſequētis et an̄cedentiſ ac
ſm q̄d ad ſimpliciter. cū ex hoc ꝙ aliq̄d eſt in
app̄henſiōe intellectus infert̄ ſimpliciter eſſe.
Ad terciū dicendū ꝙ non eſt ſimile. quia Ad.3.
quāuis cauſa non ſequat̄ effectum. naturale tn̄
eſt ꝙ cauſa p̄cedat effectū. et ideo nihil prohi
bet a voluntate antiqua ꝓcedere nouum effe
ctū. quāuiſ a volūtate noua non poſſit antiquꝰ
effectus ꝓcedere. Ad quartū dicendū ꝙ il Ad.4.
la noua actio cum ſit actio tranſiens nullam
mutatōem arguit in ꝓducente ſed tm̄mō in
producto. quia actio et paſſio ſunt in patien
te. vt patȝ in ſex p̄ncipiiſ. ergo ꝛc. Ad q̄n Ad.5.
tum dicendum ꝙ ſicut motus nō eſt motus
vt dicit̄. v. phiſicorū. ſic nec tēporis eſt tēpꝰ.
et ſicut motus ex hoc fit ꝙ datur mobile inci/
piens fluere cū prius nō fluxerit. ſic tēpus fit
ex hoc ꝙ datur inſtans ꝙ ita incipit fluere ꝙ
ante nō fluxit. eo ꝙ nōduȝ fuerit. Ad ſextū Ad.6.
dicendū ꝙ non oportet hic dare aliā propor/
tionē niſi eternā dei voluntatē. que ab eterno
ſic effectū fieri voluit et ordinauit ſicut in tē/
pore factus fuit. Ad primū auicēne dicen Solō rō/
dum ꝙ creator p̄ceſſit creaturā duratōe eter/ nū auicē.
nitatis. que cū ꝓprie ſit menſura ſimul tota. Ad.1.
non cōtinet infra ſe p̄us et poſteriuſ que ſunt
differentie tp̄is. Ad ſecundū dicenduȝ ꝙ Ad.2.
maior nō eſt vera niſi fiat de nouo tā ꝑ nouā
diſpoſitōnem cauſe. ſed voluntas diuīa non
fit cauſa ꝑ nouam diſpoſitōem ſui. nam deus
eterna voluntate voluit tp̄alia tēporaliter e/
uenire. ex q̄ euentu deus creator et cauſa cre/
ans eſt in tēpore ſine aliq̄ noua diſpoſitōe ſui
Eſt etiā hic aduertendū ꝙ non credo ari Nota
ſtotelem reputaſſe ratōes ſuperius factas eſſe
demōſtratōnes. ꝓut aliqui dicunt. maxime
cuȝ ipe in primo topicoꝝ exp̄ſſe dicat ꝓblē
mata ducta ad vtrāq; partē contradictōnis
quantū ad mūdi eternitatē non eſſe neceſſa/
ria ſed ꝓbabilia. Et iſta etiā eſt intētio alexā
dri cōmētatoris. qui ꝑtractās dicta ariſtotel̄
ſuꝑius poſita ait. Utrū auteȝ celi ſint geniti
aut ſint ſempiterni neutra pars habȝ demon
ſtratiōem. Et ideo ait rabi moyſes ꝙ intentio
ariſtotelis eſt vt homo de mūdi eternitate di
gat illā partē ad quā minora ſequunt̄ incōue
nientia. quia ſi ſuas rōnes reputaſſet demon/
ſtratōnes. aliorū teſtimoniū non adduxiſſȝ.
prout fecit in p̄hico auditu. id eſt i libro phi/
ſicorū. et in de celo et mundo. quia illud qđ
demōſtratiue eſt ꝓbatum. nec ex eo ꝙ omnes

homines ſibi cõſentiũt probaꝛ in ſua verita
te.nec minoꝛaꝛ veritas ei⁹ ſi omnes homĩes
ſibi contradicãt. Hanc ſententiã ponit rabi
moyſes in libello de diſtinctiõe neceſſarioꝛuꝫ
dubioꝛũ.

Secund⁹ articulus.

Quãtũ ad ſecũduꝫ

dico ꝙ q̃uis mũdus nõ potuerit eſſe ab eter
no poſſibilitate potẽtie paſſiue.quia ab eter/
no nullã talẽ potentiã habuit cũ extra deum
nihil fuerit.potuit tamen eẽ ab eterno poſſibi
litate que dicit nõ repugnantiã terminoꝛuꝫ.
ac etiã poſſibilitate potẽtie actiue creatricꝫ eẽn
tie. Sed vtrum deus ſm hmõi potentiã
ab eterno potuerit effectũ ſine cõtradictõnis
implicatõne ꝓducere.q̃uis ſollẽnes docto/
res ſe reputent oppoſitũ demõſtraſſe.ad diui
ne tamẽ potentie ꝑconiũ extollendũ ad p̄ſens
teneo ꝙ deus hoc potuit abſqꝫ omni implica/
1 tione cõtradictõnis .quia ſi implicaret cõtra
dictõnem tũc demonſtratio eẽt ad oppoſituꝫ.
ſed vt iã patuit per Ariſtotelẽ et alexandꝛ̃ et
rabi moyſen neutra ꝑs poteſt demonſtratiue
2 ꝓbari. P̄.eo modo quo nõ repugnat ali/
cui ſemꝑ eẽ in futurum.eodẽ modo nõ repu/
gnat ei ſemꝑ fuiſſe in p̄terito.Sed celo ⁊ om
nibus entibus incoꝛruptibilibꝫ virtute diui
na reſeruãte nõ repugnat ſemꝑ eſſe in futurũ.
ergo eadẽ virtute ip̄i̇s nõ repugnabit ſemper
fuiſſe in p̄terito. Nec etiã apparet repugnan
tia quin res coꝛruptibiles ſemꝑ potuerint eẽ
niſi deus aliter diſpoſuiſſet.cũ generatio vni
us ſit coꝛruptio alterius.et coꝛruptio vni⁹ ſit
3 generatio alteri⁹. P̄.noꝫ minoꝛis potẽtie
fuit deus ab eterno q̃ꝫ in tẽpoꝛe.nam ſi aliq̃d
acquireret in tẽpoꝛe.tũc ip̄e eẽt tẽpoꝛaliſ ⁊ mu
tabilis.ſed in tẽpoꝛe potuit mundũ ꝓducere
vt euẽtus rerũ declarat.ergo ab eterno h̄ po/
4 tuit. P̄.libertas agentis nõ minuit eius per
fectõnem et vigoꝛẽ.ſed ſi deus ageret ex neceſ
ſitate nature et nõ libere tũc mundũ produxiſ
ſet ab eterno.quia ſi non ꝓduxiſſet ab eterno
tunc mutabilis fuiſſet.ergo cũ libere ꝓducat
5 ab eterno ſaltẽ potuit ꝓducere. P̄.nõ mi/
noꝛis potentie eſt deus quo ad productiõem
creature q̃ꝫ quecũqꝫ creatura reſpectu ſui pro/
prij effectus.ſed ſol producit lumẽ in aere ſibi
coeuũ.et ignis ſplendoꝛẽ ⁊ multa cetera hu/
iuſmodi.ergo et de⁹ ſi voluiſſꝫ ab eterno mũ/
6 dum ꝓduxiſſet. P̄.non minus potens eſt
diuĩa eẽntia q̃ꝫ ꝑſona diuina.ſed ꝑſona diui/
na ꝓduxit ab eterno ꝑſonam a ſe perſonaliter
differentẽ.ergo diuina eẽntia potuit ab eter/
no ꝓducere eẽntiam a ſe eſſentialiter differen/
tem. P̄.illud quod ab aliq̃ ſine motu pro 7
cedit q̃uis ſit poſteri⁹ eo natura.duratõe tñ
ſibi poterit ſemꝑ coexiſtere vt apparet de ima
gine in ſpeculo ad p̄ſentiã rei cuius ẽ imago.
⁊ de veſtigio pedis in puluere.et ceteris cõſili
bus.ſed creature ꝓcedunt a deo.vt patuit ſu/
perius ſine motu ꝑ ſimpliciſſimã emanatio
nem.ergo ⁊c̃. P̄.humanus intellectus p̄t 8
apphendere ſiue intelligere deũ ab eterno fu/
iſſe rerũ ꝓductoꝛẽ.ſed plus p̄t deus q̃ꝫ nos poſ
ſimus apphendere eũ poſſe.maioꝛ patꝫ ꝑ au/
guſtinũ.x.de ciui.dei.vbi ex ſententia platonis
ait.Si pes ex eternitate ſemꝑ fuiſſet in pulue
re.ſemꝑ ſubeſſet veſtigiũ.quod tñ a calcante
factum nemo dubitaret. ſic vt ait plato mũ/
dus ſemꝑ fuit ſꝑ exiſtẽte eo qui ip̄m fecit.Et
etiã Auicẽn.et plures alij poſuerũt munduꝫ
ab eterno.et tamẽ a deo factũ.vel immediate
quantũ ad primã intelligẽtiã.vl' mediate q̃n
tum ad alias ꝑtes vniuerſi. Minoꝛ patꝫ Lu
ce p̄mo.vbi dicit̃.ꝙ nõ eſt impoſſibile apȯ de
um omne v̄bum.Et Aug⁹ ep̄la.iij.ad volu/
ſianũ ait.Demus g̃ deũ aliquid poſſe qȯ noſ
fateamur inueſtigare nõ poſſe.in rebus enim
mirabilibꝫ tota ratio facti eſt potẽtia facien/
tis. Sed contrariũ iſti⁹ multi multiplici Opinio contraria.
ter ꝓbant.Quidam enĩ arguũt ſic.Quicq̇d
eſt eternũ hoc eſt ſimpliciter ĩuariabile.ſꝫ nul 1
la creatura p̄t eſſe inuariabilis.ergo nulla cre
atura poterit eſſe eterna. P̄.illud quod de 2
pẽdet ab alio nõ poteſt eſſe eternũ.quia illud
quod eſt eternũ eſt neceſſariũ.cũ nõ poſſit nõ
eſſe.et per conſeq̄ns eſt independẽs.Sed oĩs
creatura dependet a creatoꝛe.cum ſit effectus
eius.ergo nulla creatura poterit eſſe eterna.
P̄.illa nõ ſunt cõpoſſibilia quoꝛũ ratões 3
formales ſibi mutuo cõtradicũt.ſed eternuꝫ
et creatũ ſunt hmõi. quia eternum eſt quod
caret principio et fine.ꝓpter quod de rõe eter
ni eſt nõ habere principiũ.ſed de rõne creatu
re eſt habere principiũ. P̄.aug⁹ ſuꝑ gene. 4
ad lr̃am ait.Quia omnino incõmutabil' eſt
illa natura trinitatis.ob hoc ita eſt eterna ut
ei aliquid coeternũ eſſe non poſſit. Et Dam̃.
libro primo ait.Quod ex non eſſe ad eẽ dedu
citur non eſt aptũ natum eẽ coeternum ei qȯ
ſine principio et ſemꝑ eſt. P̄.arguunt qui Arguũt alij ad ideꝫ
dam alij ſic.Si materia fuiſſet ab eterno.de
us non potuiſſet mundum ab eterno feciſ/ 5
ſe de materia.ergo nec de nihilo.Añcedẽs ꝓ
baꝛ q2 deus nõ feciſſet ꝑ motum.quia tũc nõ

feciſſet mundū quanto citiꝰ potuiſſet. et ꝑ cō
ſequens mūdus nō fuiſſꝫ ab eterno factꝰ. er/
go feciſſet per mutatōnem. ſꝫ oīs mutatio mē
ſurat̄ inſtanti. et q̄ȝ an̄ hmōi factōem nō erat
aliqd̄ inſtās. ḡ in duratōe mōi eēt dare ꝑmū
inſtās. Sed nec multitudo nec magnitudo
nec ꝑ ꝯn̄s etiā duratio pt̄ eē infinita. in q̄ aſſi
gnabile ē aliqd̄ ꝑmū. ḡ duratio mōi nō fuiſſꝫ
6 eterna. cum duratio eterna ſit infinita. P̄.
ſi mūdus fuiſſet ab eterno. tūc infinito fieret
additio. nam infinite reuolutōnes celi ꝑ̄ceſſiſ
ſent iſtaꝫ. et tamē omni die fierent noue reuo
7 lutōnes. P̄. infinitū eſſet maius infinito.
Nec valet ſi dicit̄ ꝙ talia accidunt tempori
ex pte qua finitū eſt. ſcꝫ ex parte p̄ſentis tpis.
quia vt dicunt etiā in tēpore iā accepto illud
accidet. nam infinite reuolutōnes ſolis in ꝓ/
prio deferente iā ꝑ̄ceſſiſſent. et infinite ipiꝰ lu/
ne. et tamē duodecies ſunt plures reuolutōeſ
lune q̄ȝ ipius ſolis. nā ſol ſuam reuolutiōem
complet in anno. luna ꝟo in omni menſe. ſed
8 duodecim ſunt mēſes in anno. ergo ꝛc. P̄.
que cadūt ſb aliquo ordine nō poſſunt infini
ta eē. ſed ea quorū vnū eſt prius et alterū po
ſterius cadunt ſub aliquo ordine. ergo hmōi
celi reuolutōes cū vna ſit prior alia non pote
runt eſſe infinite. nec ꝑ cōſequens ab eterno.
9 P̄. impoſſibile eſt infinita ꝑtranſire. ſed ab
eterno vſq̄ȝ ad hodiernā reuolutōeȝ fuiſſent
infinite reuolutōes. ergo nunq̄ȝ ꝑuentū fuiſ
10 ſet vſq̄ȝ ad p̄ſentē reuolutōnem. P̄. virtus
finita cōphēderet infinita. quod eſt impoſſi
bile. ꝓbat̄ cōſeq̄ntia. quia angelꝰ nullius ob/
liuiſcit̄. ergo ſimul intelligeret oēs reuolu/
11 tōnes que ab eterno fuerunt. P̄. ab eterno
fuiſſent infiniti homīes. ergo actu eēnt infini
te anime. Nam tres opiniōes que hanc cōſe
quentiā poſſent impedire ſunt erronee. Una
ſcꝫ ꝙ anīa intellectiua ſit corruptibilis. ſicut
aliqui gentiliū adhuc tenēt. Alia ꝙ ſit vna in
omnibꝰ hominibꝫ. ſicut poſuit Auerrois cō
mentator. Tercia ꝙ ſit aniaꝝ circulatio. ſicut
12 poſuit plato. P̄. omne p̄teritū aliquādo fu
it futurū. ꝓpter qd̄ aliquādo fuit dare inſtās
in quo verum erat dicere ꝙ infinite reuoluti
ones erāt future. que tamē p̄terite eēnt in pre/
ſenti inſtāti. ⁊ ſic infra duos ſignatos termi/
nos eēnt reuolutōnes infinite. quod eſt ipoſ/
13 ſibile. P̄. qualibet die potuiſſꝫ deus vnum
lapidem creaſſe. et ipm̄ in eē cōſeruaſſe. et ſic
nunc actu eēt infinita lapidū multitudo. cui
cras ⁊ deinceps deus ſemꝑ poſſet addere alioſ
lapides. que oīa vident̄ ſimpliciter impoſ/
ſibilia. P̄. ſi creatura fuiſſet ab eterno. tunc 14
non fieret a deo. quia quod ſemꝑ habuit eſſe
nunq̄ȝ fuit in fieri. P̄. eſſe datum eſt eſſe no 15
uum. quia ſicut materia nō poteſt cap̄e eſſe ſi
ne innouatōne. ſic nec totū cōpoſitū poteſt ꝓ
duci in eſſe ſine nouitate. ſed nouū ⁊ eternuꝫ
repugnant. ergo creatura nō potuit ab eter/
no recip̄ere eſſe. Sed iſta nō videntur in/
fringere cōcluſionē p̄dictam. quia q̄cquid deꝰ Cōtra iſtā
ab eterno potuit velle hoc ab eterno potuit ꝓ/ opinionē.
ducere. ſed ab eterno potuit velle mundū eſſe.
ergo ab eterno potuit eum producere in eſſe.
Nec valet ſi dicit̄ ꝙ deus ab eterno potuit ꝓ
ducere. ſꝫ mūdus ab eterno nō potuit produ/
ci. cum nulla potētia paſſiua mūdo compete
rit ante ſui ꝓductionē. quia purū nihil erat.
ergo ex parte ꝓducibilis nō apparet maior
aptitudo ad hoc vt producat̄ in tēpore q̄ȝ ab
eterno. Ad primū ergo dicendū ꝙ ſi crea/ Solutio
tura ab eterno fuiſſet. adhuc ſua ꝓpria men/ Ad.1.
ſura non fuiſſet eternitas. Propter qd̄ ait bo
ecius in fine de cōſolatōne phīe. ꝙ ſi mundus
ſemꝑ fuiſſet. adhuc deo coeternus non eſſet.
quia eius duratio nō eſſet tota ſimul. eterni/
tas autē eſt intermīabilis vite tota ſimul ⁊ ꝑ/
fecta poſſeſſio. Dato ergo ꝙ creatura ab eter/
no fuiſſet. adhuc poſſet eē variabilis. quia eē
ſimpliciter inuariabile eſt ſolū de ratōne eius
cuius propria mēſura eſt eternitas ꝓprie di/
cta. Per hoc patet etiam ad ſecūdū. Ad Ad.2.
terciū dicendū ꝙ ibi equiuocatur de pricipio. Ad.3.
nam de ratōne eterni eſt nō habere principiū
duratōnis. ſed de ratōne creature eſt habere
principiū originis ſeu factōis. ſed habere pri
cipium originis et factōis. et nō habere prin
cipiū duratiōis iſta nō cōtradicunt. ergo ꝛc.
Ad dictū auguſtini dicendū. ꝙ ſi creatu/ Ad.4.
ra bene fuiſſet ab eterno. tamē non fuiſſet deo
coeterna ꝓprie. quia eiꝰ duratio nō fuiſſet to
ta ſimul. Damaſ. vero loquit̄ de creatura ſm̄
ꝙ fides ponit eā eſſe a deo productā. puta ſm̄
ꝙ eius nō eſſe precedit ſuum eē. et ideo notan
ter dicit. ꝙ ex non eſſe ad eſſe deducitur.
Ad quintū dicendū ꝙ antecedēs eſt fal/ Ad.5.
ſum. Ad ꝓbatōnem dico. ꝙ ſi mundꝰ fuiſ/
ſet ab eterno. tunc mundi creatio non fuiſſet
menſurata inſtanti tēporis. ſed inſtāti ipſius
eui. quod vnū exiſtens correſpōdet toti tem
pori. Unde nō omnis mutatio menſuratur
inſtanti tēporis. ſed ſolū mutatio proprie di/
cta. q̄ ſcꝫ termīat motū vel intrinſece. vt dal
batū eſſe ē terminꝰ dealbatōis. vl' extrīſece. ſic
illuminatio aerꝭ ſeq̄tur motū localē ſolis ſuꝑ

noſtrū emiſperiū. Cū ḡ creatio nec ſit motus
nec mutatio ꝓprie. quia non ſequit̄ aliquem
motum. ſed eſt ſimplex emanatio. ideo ſua
menſura propria non eſt inſtans temporis.
Ad.6. Ad ſextū dicendū ꝙ licz infinito vt infini
tū nō poſſit fieri additio. tamē ſi īfinitū ex ali
qua ſui ꝑte fuerit finitū ex illa parte pt̄ cape/
re additōem. ergo ſi mūd⁹ fuiſſet ab eterno q̄z
uis ex ꝑte ante nō poſſet celi reuolutōibus fie
ri additio. poſſet tn̄ fieri ex ꝑte poſt. quia ex il
Ad.7. la parte nunq̄z eēnt infinite. Ad ſeptimuz
dicendū ꝙ in tali infinito qd̓ ex vna parte eſt
finitū pt̄ ſumi maioritas et minoritas nō ra/
tōe ſue infinitatis. ſed rōne ſue finitatꝫ. Nec
obſtat quod inducit̄ de reuolutōnibꝫ ſolis et
lune. quia infinita multitudo numeroꝝ con/
ſtat ex infinitis cētenarijs et infinitis denarijſ
⁊ tamē cētenari⁹ cōtinet decē denarios. Dicē/
dū eſt ergo ꝙ eſſe ſimplū vl̓ decuplū ſeu duo/
decuplū et cetera ſil'ia non cōueniūt alicui ra
tōe infinitatis. ſed ratiōe finitatis. et ideo ſi ex
hmōi ꝓportōibus arguit̄ aliq̄d in ipo infini
to cōmittit̄ fallacia cōſeq̄ntiſ. Unde ex ꝓpor
tione partiū nō pt̄ argui ꝓportio in toto. niſi
hmōi partes ſint ꝓportionate ipi toti. et idō
licz duodecies tot ſint reuolutōes lune quot
ſolis. ex hoc tn̄ nō arguit̄ aliq̄ ꝓportio in tem
pore infinito. puta ꝙ ſit duodecuplū ad ſeip/
ſum. quia duodecim ⁊ vnū nō ſunt ꝑtes ꝓ/
Ad.8. portionate alicui toti infinito Ad octauuz
dicendū ꝙ ordo prioris et poſterioris bn̄ po/
terit ſtare cū ꝓceſſu in infinitū. Nam binari
us eſt prior ternario. et ſic de alijs numeris. et
tn̄ in ſpecieb⁹ numeroꝝ eſt ꝓceſſus in infini/
tum. Etiam prioritas et poſterioritas in ac/
cidētaliter ordi.atis nō impedit ꝓceſſum in i/
Ad.9. finitum. et ſic eſt in ꝓpoſito. Ad nonum
dicendū ꝙ q̄zuis il'le qui trāſire incipit n̄ poſ
ſit īfinita ptrāſire. ſiue tn̄ initio duratōis poſ
Ad.10. ſet aliq̄ ſ īfinita ptrāſire. ⁊c̄ ei ꝓpoſito Ad. x.
dicendū ꝙ q̄zuis obliuio nō ꝓprie cadat ī an
gelo. angelus tn̄ non intelligit ſimul quecū/
q̄z vnq̄z intellexit. ſed deſinit has res intellige
re cū alias incipit cōtēplari. cum ſit finite vir/
tutis. et ideo ſi mūdus fuiſſet ab eterno ange
lus nunq̄z poſſet intelligere tot dies ſiue reuo
lutiōes quin poſſet intelligere plures. nunq̄z
Ad.11. tn̄ ſimul intelligeret infinitas. Ad vndeci
mū dicendū ꝙ q̄zuis ſm̄ hūc ordinē quē pro
nunc credimus a deo inſtitutū opinio plato
nis de aiaꝝ circulatōe ſit erronea. tamē ſi mū/
dus fuiſſet ab eterno. tūc vl̓ deus aīas circula
riter corporib⁹ tradidiſſet. vl̓ hominē in tem/
pore creaſſet. Poſſet etiā dici ꝙ non eſſent
infinite anime. dato ꝙ quilibet homo habe/
ret ſuā animā. quia q̄zuis homo creatus fuiſ
ſet ab eterno. nō genuiſſet tn̄ filiū niſi in tēpo
re. et ideo eternitate vl̓ duratōne coexiſtente
ipi eternitati et per cōſeq̄ns duratōne infinita
ꝓceſſiſſet filiū quē in tēpore genuiſſet. a quo
quidē filio quia tēporalis eſſet. et infinita du
ratōe poſterior ſuo patre. vſq̄z ad hūc homi/
nem nō fuiſſet infinit⁹ trāſitus. nec ꝑ conſe/
quens infiniti hoīes ī medio fuiſſent Poſ
ſet etiā dici ꝙ ſi de⁹ mundū ab eterno ꝓduxiſ
ſet quantū ad creaturas incorruptibileſ. cor/
ruptibiles tamē creaturas ꝓduxiſſet in tēpo/
re. Poſſet etiā cōcedi cōſeq̄ntia. q: cōſeq̄nſ
non eſt impoſſibile. ſicut patebit infra articu
lo quarto. ꝯcluſione q̄rta. Etiā dato ꝙ de⁹
celū ꝓduxiſſet ab eterno. potuit tn̄ motus ce/
li incipe in tpe. et ſic dicēdo ceſſarent mlt̄e ar/
gumentatōes que fiūt in iſta materia. Ad Ad.12.
duodecimū dicendū ꝙ ſi deus mouiſſet celū
ab eterno. tunc q̄zuis oīs dies ꝑterita fuerit
futura. nō poſſet tn̄ ſignari aliqd̓ inſtans in
quo omnes dies fuiſſent futuri. quia in infi/
nitis nō poteſt aſſignari primū. ſicut ḡ cū ali
quis vertit rotam. q: ſunt ibi infinita muta/
ta eſſe. ideo nō poteſt aſſignari primuz. ſic in
ꝓpoſito ⁊c̄. Ad. xiij. dicendū ꝙ omni die Ad.13.
deus potuiſſet vnū lapidē creaſſe. nō potuiſ/
ſent tamen hmōi lapides omnes in eſſe cōſer
uari. nō ꝓpter impotentiā dei. ſed ꝓpter repu
gnantiā ex parte effectus. ſicut quidā dicunt.
Iſtud tn̄ conſeq̄ns mihi nō videt̄ impoſſibi
le. vt patebit articulo q̄rto. Ad. xiiij. dicē/ Ad.14.
dum ꝙ licet illud qd̓ ſemꝑ habꝫ eſſe nō poſ/
ſit fieri per motū et trāſmutatōem. ſibi tamē
nō repugnat habere principiū ſui eſſe a quo
originatur per ſimplicē emanatōnem Ad Ad.15.
. xv. eſt dicendū ꝙ non eſt ſimile de materia.
quia ſi materia ab eterno fuiſſet. tūc ſub aliq̄
eſſe fuiſſet a quo nō potuiſſꝫ denudari. et alio
eſſe ꝑfici ſine innouatōne. et ideo illud ſecun/
dū eſſe eſſet nouū. nec eſſet eternū. quia ipſuz
precederet aliud eſſe. creatura autē ſi de nihi/
lo ab eterno fieret. ſolū ſuū creatorē preſuppo
neret. qui ipam creaturaz ꝓcederet naturali
prioritate ſiue origine. et nō duratōe. ḡ ⁊c̄.

Quātū ad tercium

Terci⁹ ar/culus.

articulū ꝓpter errorē aliquoꝝ phoꝝ ponā du
plicē cōcluſionē. Prima ē ꝙ deus nō ꝓdu/
cit creaturaſ ex ncītate naāli Scd̄a ē ꝙ caſ

ꝓducit mera libertate ſiue libera voluntate.
Pria con/ciuſio Primã ꝓbo ſic. Si deus creaturas ꝓdu/
ceret ex neceſſitate nature. tũc vl' ſolam vnam
1 ꝑfectiſſimã ꝓduceret. vl' ſi pl'es ꝓduceret oẽs
eſſent equalis ⁊ eiuſdẽ ꝑfectõis et dignitatis.
falſitas cõſeqntis ad ſenſum patʒ. ꝓbo ꝯſeqn
tiam. quia agẽs de neceſſitate nature agit non
ꝗntũ vult ſed ꝗntum pt̃. cũ agat tota ſua vir
tute. et ideo nõ ꝓducit vno tpe effectũ magiſ
ꝑfectum ꝗ̃ʒ alio tpe niſi ſua potẽtia ſit minus
efficax vno tpe ꝗ̃ʒ alio. vl' materia ſit min⁹ diſ
poſita in vno tpe ꝗ̃ʒ in alio. cũ g̃ vigor diuine
potẽtie ſit penitus immutabil'. nec materiam
ſeu materie diſpoſitõeʒ in ſua actõe ꝑſuppo/
nat. ergo ſemp̱ idẽ et eodeʒ mõ ꝓduceret ſi ex
2 neceſſitate nature ꝓduceret. P̃. effect⁹ neceſ
ſarius alicui⁹ agẽtis. aut ẽ ſimpliciter finis ei⁹
aut neceſſario reqꝛit̃ ꝓ conſecutõe finis. ſed ef
fectus creat⁹ nec eſt finis dei. nec neceſſario a
deo requirit̃ vt ſuũ finẽ conſeqtur. qꝛ etiaʒ ſm
mũdanos phos deus eſt ſibiꝑpi finis. ſicut g̃
ſeipm nõ conſequit̃ mediãte creatura: ſic nec
3 finẽ ſuũ. P̃. ſi deus ꝓduceret mũdũ ex neceſ
ſitate. tũc mũdus fuiſſet ab eterno. cõſequens
eſt falſum. vt patuit in pmo iſti⁹ q̃ſtiõis arti
culo. patet ꝯſeqntia. qꝛ agẽs ex neceſſitate cũ
agat quantũ pt̃. et ſm vltimũ ſue virtutis. i/
mediate ſuũ effectũ ꝓducit et ſubito. niſi ali/
quaʒ reſiſtentiã patiat̃. infinita autẽ dei potẽ
Contra tia nullam ab eterno habuit reſiſtẽtiã Sʒ
1 contrariũ iſti⁹ multi philoſophoꝝ tenuerũt.
et poſſet ꝓbari ſic. Illud qd̃ imutabiliter agit
hoc ex neceſſitate nature agit. ſed deus i omni
ſua actiõe eſt imutabilior ꝗbuſcũqʒ agentibꝫ
creatis. ex quibus tñ plura ex neceſſitate na/
ture dicunt̃ agere ꝓpter ſui imutabilitateʒ. g̃
2 ⁊c. P̃. arguit Auicẽna ſic. Nulla diſpoſi/
tio noua pt̃ deo aduenire. ſed ſi nõ ageret de
neceſſitate nature. tũc noua ſibi adueniretʒ diſ
3 poſitio P̃. deus vult qd̃ vult ex neceſſita/
te. quia nõ poteſt nõ velle quod vult. g̃ agit
quod agit ex neceſſitate nature. etiã dato ꝙ a/
gat per voluntatẽ. P̃. vbi natura et volun
4 tas ſunt penitus idẽ. nõ poteſt aliqd fieri vo
luntate quod nõ fiat naturali neceſſitate. ſed
in deo natura et volũtas ſunt penitus idẽ. er/
go ⁊c. P̃. a ſũmo neceſſario nõ fit aliquid
5 niſi ex neceſſitate. ſicut etiã a ſũmo bono nõ po
teſt fieri niſi bonũ et bene. ſed deus puriſſimaʒ
habʒ neceſſitatẽ eſſendi. cum ipe a nullo depẽ
deat. et omnia alia ab ipo. Maior ptʒ. quia
mod⁹ agendi ſequit̃ modũ eſſendi. P̃ idẽ
6 poteſt argui ex dictis theologoꝝ. Quia qd̃
agit ſine rõne et ꝑelectõe videtur agere ex ne/
ceſſitate nature. deus eſt hmõi. quia vt ait di
onyſi⁹ de diuis no. c. iiij. ſicut ſol nõ rõcinans
neqʒ ꝑeligens omnibꝫ cõmũiter iuxta ſuaʒ ca
pacitatẽ radios ſue claritatis imittit. ita diui
na bonitas ꝑ eſſentiã ſuã omibus exiſtentib⁹
ꝓporcionabiliter ſuã bonitatẽ infundit P̃ 7
Aug⁹ de doctrina chriſtiana dicit. ꝙ quia de⁹
bonus eſt ſum⁹. cũ ergo ipe neceſſario ſit bon⁹
ergo neceſſario facit nos eſſe. igit̃ ⁊c. Sed Solutio
iſta non cõcludũt. Ergo ad primũ dicendũ. Ad. 1.
ꝙ maior eſt falſa. nã nullũ agens ex neceſſita
te nature agit imutabiliter. ergo nullũ agens
imutabiliter ſeu ſine ſui mutatiõe agens agit
ex neceſſitate nature. cõſequentia patʒ. quia
vniuerſalis negatiua cõuertit̃ ſimpliciter. vt
patet pmo prioꝝ. Añcedẽs ꝓbo. quia omne
agens ex neceſſitate nature eſt agẽs naturale.
quod diſtinguit̃ contra agẽs a ꝓpoſito. ſʒ oẽ
agens naturale agẽdo repatit̃. vt patet primo
de generatõne. et que ampli⁹ non mota mo/
uent. nõ amplius ſunt phiſice cõſideratõis.
vt dicit̃. ij. phiſicoꝝ. ergo nullũ agẽs natura
le agit imutabiliter. Si autẽ per agere immu
tabiliter intelligit̃ ſemp̱ cõtinuatio eiuſdem
operatõis extrinſece. tunc minor eſt falſa.
Ad ſecundũ nego minoreʒ. credidit enim Ad. 2.
Auicẽn. ꝙ ſi deus per actũ voluntatis ſue ali/
quid de nouo ꝓduceret. ꝙ nouũ caperet actũ
voluntatis. ſed hoc nõ ſequitur. quia vt dixi
in primo articulo. deus ſine omi ſua mutatõe
eterna volũtate. id ẽ eterno actu ſue volunta/
tis voluit effectũ in tẽpore eſſe ꝓductũ. et eo/
dem actu nõ alio ipm effectũ ꝓduxit eo tem/
pore quo ab eterno voluit et diſpoſuit eũ eſſe Ad. 3.
ꝓducendũ. Ad tercium dicendũ ꝙ eorũ
que ſunt extra ſe deus nihil voluit nec vult de
neceſſitate. inqntum neceſſitas refert̃ ad obie/
ctum volitũ. quia potẽtie ratõnales ſunt ad
oppoſita rõne ſue libertatis. ꝗuis naturales
ſint ad vnũ determinate. vt patet. ix. metaphi
ſice. et ideo nihil taliũ que ſunt extra ſe deus ꝓ Ad. 4.
ducit ex neceſſitate. Ad quartũ dicenduʒ
ꝙ ſicut aliquid verificat̃ de intellectu diuino
quod nõ verificat̃ de voluntate diuina. ꝗuis
idem ſint realiter et ſola rõne differant. ſic in
ꝓpoſito. Ad quintũ dicendũ ꝙ maior nõ Ad. 5.
eſt vera. niſi in talib⁹ que habẽt neceſſitatem
cum excluſione libertatis. ſed ſic eſt in deo ne/
ceſſitas ꝙ cum hoc non deficit libertas. cum
ſit ſumme libertatis. Ad ſextũ dicendum Ad. 6.
ꝙ Dionyſi⁹ non ptẽdit ibi ſimilitudinem i
eo ꝙ eſt non ratõcinari vel non preeligere.

ſed in eo qđ eſt cõmũiter et vniuerſal' diffũ/
Ad.7. dere. Ad ſeptimũ dicendũ ꝙ q̃uis cauſa
reluceat in effectu nõ optet tñ ꝙ omnis mo/
dus cauſe appareat ĩ effectu niſi talis effectus
adequet hmõi cauſam. Et qꝛ neceſſitas diui
ne bonitatis eſt quidã modus ei⁹. ⁊ creatura
nõ adequat diuinã bonitatẽ. ergo in ꝓductõ
ne creature nullã optet eſſe neceſſitatẽ que ſe
teneat ex pte ipſius ꝓducti ſiue ꝓductõnis.
Scda cõ ſio Secũdo dico ꝙ deus ꝓduxit creaturã libe
ra volũtate. qꝛ agẽti nobiliſſimo dꝫ attribui
1 nobiliſſimus mod⁹ agendi. ſed deus ẽ agens
nobiliſſimũ. et nobiliſſimus modus agendi
eſt agere ſeu ꝓducere ꝑ intellectũ et volunta/
tem. hũc enĩ modũ ſolũ videmus in entibus
nobilioribꝫ. puta in hominibus et angelis. qui
ceteris creaturis magis ſunt ad imaginẽ dei.
ideo talis modus maxime eſt deo attribuen/
2 dus. P̃. iſta eſt intentio ſanctoꝝ doctorũ.
Dicit enĩ Hylari⁹ in libro de ſynodis. Omĩ/
bus creaturis ſubſtãtiã voluntas dei attulit.
Et ibidẽ ait. Tales ſunt creature quales eas
deus eſſe voluit. Unde in pſal. dicit. Omnia
quecũqꝫ voluit fecit. Et btũs Aug⁹. iij. de tri.
c. iiij. ait. Dei volũtas eſt prima et ſũma cau/
ſa omniũ. Et idẽ Aug⁹. ij. cõfeſ. deum allo/
q̃ns ait. Duo feciſti dñe. vnũ ꝓpe te. ſcꝫ ange
lum. et aliud ꝓpe nihil. ſ. materiã. neutrũ tñ
eſt de natura tua. qꝛ neutrũ eſt qđ tu es.

Quãtũ ad quartũ

Quartus articulus. principale eſt aduertẽdũ. ꝙ infinitũ duplici/
ter pt cõſiderari. ſcꝫ magnitudie et multitudi
ne. et iſtud adhuc dupliciter. qꝛ mł'titudo p̃t
eſſe potentia vl' in actu. et ſi in actu vl' attẽdit
penes diſtinctõem ſpecificã. vl' diſtinctõnem
numeralẽ. Et ſm hoc ponã q̃ttuoꝛ ꝯcluſiões
Prima eſt ꝙ infinitũ magnitudie diuina
potẽtia ꝓduci põt. Scda ꝙ infinita ſpecie
differẽtia actu ꝓducta eẽ nõ poſſunt. Ter
cia ꝙ infinita ſpecie dr̃ãtia a deo ꝓducibilia
ſunt. Quarta ꝙ infinita ſolo numero diffe
rẽtia a deo ꝓduci pñt. et ꝑ diuinã potentiam
Prima cõcluſio actu pñt eſſe ꝓducta. Quantũ ad pmũ di
co ꝙ nõ implicat ꝯtradictõꝫ infinitũ magni
tudie ꝑ dei potẽtiã ĩfinitã in eſſe ꝓduci. q̃uis
młti venerabiles et magni doctores oppoſitũ
1 iſti⁹ nitant demõſtrare. Quia illud cui⁹ ratio
nõ repugnat ſed cõgruit enti creato ſiue ĩ eſſe
ꝓducto hoc nõ implicat cõtradictõeꝫ. ſi per
dei potentiã infinitã ponit in eſſe ꝓducto. ſed
infinitũ magnitudine eſt hmõi. qꝛ vt dicit. i.
phiſicoꝝ. ratio infiniti cõgruit q̃ntitati. ergo
⁊c. P̃. illud nõ debeo denegare diuie poten/ 2
tie cui⁹ oppoſitũ nulla rõ demõſtratiue cõui/
cit. ſed oppoſitũ iſti⁹ ꝯcluſiõis qua dr̃ infini/
tam magnitudinẽ poſſe exiſtere ꝑ diuinã po/
tentiã infinitã nõ pt demõſtratiue ꝯuinci. er/
go ⁊c. maioꝛẽ reputo notã cuilibꝫ catholico.
ac etiã vero pho. Minoꝛẽ autẽ ꝓbo rõibꝫ do
ctoꝝ oppoſitũ ꝓbantiũ. rñdendo Arguũt Cõtra cõ/cluſionem
enĩ p̃dicti doctores ſic. Illud qđ ſm formalẽ
ſuam ratõnẽ tollit ordinẽ ⁊ diſtinctõem effe/ 1
ctuum illud fieri actu nõ p̃t. infinitũ magni/
tudine eſt hmõi. qꝛ vbi nec pncipiũ nec finis
inuenit. ibi nec ordo nec diſtinctio eſſe poteſt
P̃. eſſe terminatũ eſt cõtra rõeꝫ infiniti. ſꝫ 2
de ratõne cuiuſlibꝫ corpis eſt habere eſſe ter
minatũ tribus dimẽſionib⁹. P̃. tale corp⁹
ĩfinitũ vl' eſſet mathematicũ vl' naturale. Nõ 3
mathematicũ. quia omne corp⁹ mathemati/
cũ eſt figuratũ. de rõe autẽ figure eſt eſſe ter/
minatũ. quod repugnat infinito. Nec natu
rale. qꝛ omẽ corpus naturale eſt mobile. ſꝫ cor
pus infinitũ moueri nõ p̃t. Nõ enĩ p̃t moue/
ri motu recto. nã totũ occuparet et nõ poſſet
aliqđ nouũ vbi acquirere. Nec motu circula
ri. quia in motu circulari neceſſe eſt ibi nũc eſ
ſe vnã ptẽ vbi alia pus fuerat. hoc autẽ in cor
pe infinito fieri nõ p̃t. qꝛ partes ei⁹ diſtant in
infinitũ. Nam linee tracte a cẽtro ꝯſus circũ
ferentiã quãto lõgius trahunt a centro tan/
to magis diſtãt. cũ ḡ in corpe infinito trahe/
rentur in infinitũ nõ poſſent ꝑ hmõi lineas ſi
gnari alique due ptes in corpe tali que non
diſtarent in infinitũ. et ꝑ ꝯſeq̃ns nunqꝫ poſ/
ſet vna ꝑuenire ad illũ aſpectũ in quo primo
fuit alia. cũ diſtantia infinita ꝑtrãſiri nõ poſ
ſit. P̃. virtus infinita repugnat creature. ſꝫ
ſi eſſet magnitudo infinita ipa haberet ꝯtutẽ 4
infinitam. quia ſm augmentũ magnitudis
augetur virtus. vt pꝫ. vij. phiſicoꝝ. Sꝫ
iſta non cõcludũt. Ergo ad primũ dicendũ Solutio. Ad.1.
ꝙ loquẽdo de abſoluta dei potẽtia. tũc maioꝛ
eſt falſa. poſſet enĩ deus ſi vellet vnũ ſolũ ſim/
plicem effectũ ꝓducere. et omnes alios ſuos
effectus ãnihilare. et tunc tolleret omnis oꝛ/
do effectuũ adinuicẽ et diſtinctio coꝝ ab inui
cem. ſic eodẽ modo deus poſſet ſi vellet ſine ĩ/
plicatõe contradictõis vnã ſolã magnitudi/
nem infinitã ꝓducere. dimiſſis omnibꝫ alijs
effectibus. que ad nihil aliud oꝛdinaret niſi
ad ſuã cauſam. et a nullo alio poſitiue diſtin/
gueret niſi a ſua cã. Ad ſcđm dicẽdũ ꝙ ibi Ad.2.
ꝯmittit fallacia ꝯñtꝫ. qꝛ ꝓcedit a deſtructõne

antecedẽtis.qꝛ cũ corp⁹ ſit añs reſpectu ma-
gnitudis.mala eſt ꝯña qua dꝛ.nõ pt eſſe cor-
pus infinitũ.ergo nõ pt eſſe magnitudo ĩfini
ta.Eſt etiã minoꝛ falſa.qꝛ eo mõ eſt trina di-
menſio de rõe corpis.quo mõ bina dimenſio
eſt de rõne ſupficiei. et vna dimẽſio eſt de rõe
linee.ſed ſic eſt vna dimẽſio de rõe linee ꝙ nõ
includit de neceſſitate hr̃e terminũ.ſi eñ deus
faceret vnã longitudinẽ infinitã et ſine omni
termino nõ min⁹ illa lõgitudo hr̃et rõnem li
nee q̃z linea termiata et clauſa infra duo pun
cta.Unde habere eẽ termiatũ ſm dimenſio-
nẽ longitudis nõ eſt de ratõe linee vt linea ẽ.
ſed eſt de rõne linee vt finita eſt.ſic in ꝓpoſito
habere eſſe terminatũ ſm longũ latũ et ꝓfun-
dum.nõ eſt de rõe corpis vt corpus eſt.q̃zuis
ſit de rõe corpis vt finitũ eſt. Ad terciũ di
3 cendu3 ꝙ illud corpus pt eſſe mathematicũ.
puta q̃ntũ ſine q̃litate.qꝛ ſicut deus pt quan-
titatẽ ſepare a ſuo priori puta a ſubſtãtia. vt
patet in ſacro altaris.ſic poſſet ſi vellet ea3 ſe-
patim facere ſine ſuo poſteriori.puta ſine q̃li
tate.Nec optet corpus mathematicũ eẽ limi-
tatũ ad certos terminos figurales.cũ ſit pnci
piũ in mathematica ꝙ omi magnitudie acce-
pta p intellectũ.mathematicus ſp põt accipe
maiorẽ. Poſſet etiã iſtud corpus ſi dõ pla
ceret eſſe quale et naturale. Ad ꝓbatõem di-
co ꝙ nõ eſt neceſſe om̃e corpus naturale mo-
ueri motu locali.ptes eñ terre que ſunt iuxta
centrũ nunq̃z localiter mouent̃ q̃zuis alterẽt̃.
Celum etiã empyreũ nec mouet̃ ſm locum.
nec ſm alterationẽ.nec ſm aliquẽ aliũ motũ:
et tamẽ eſt vere corpus naturale.inq̃ntũ natu
rale diſtinguit̃ cõtra mathematicũ. Sic da
to ꝙ illud corpus nũq̃z moueret̃ localiter.poſ-
ſet tñ deus ipm calefacere et frigefacere.⁊ cete
ris motibꝫ alteratiõis trãſmutare. Etiã dico
ꝙ q̃zuis corpus infinitũ nõ poſſit circulari-
ter moueri virtute finita.tñ ꝟtute dei infinita
poſſet nõ ſolũ in tpe.verũetiã in inſtãti totu3
circũuolui.Poſſet etiã deus illud corp⁹ mo-
uere motu recto.quia poſſet deus illud corp⁹
infinitũ pmanente ſua infinita quãtitate po
nere in loco finito. Sicut eñ totũ corp⁹ chri
ſti cũ tota ſua quãtitate virtute diuina ẽ ſub
q̃libet minima pticula ſpecierũ ſacramẽti.ſic
nõ video ꝙ repugnet potẽtie diuine quin cor
pus infinitũ cũ ꝓpria ſua quãtitate poſſ3 po-
nere ſi vellet ſub vno grano miliȷ.et p ꝯſeq̃nſ
ipm mouere ad motũ illi⁹ grani. Si eñ deuſ
non poſſet tollere reſiſtentiã qua dimẽſiones
vni⁹ corpis dimenſiõibus alteri⁹ corpis reſi

ſtunt tũc in ſua natiuitate integritatẽ matris
nõ cõſeruaſſet.nec in aſcenſiõe corpus ſuum
per celos tranſportaſſet.Cũ g̃.iiȷ.phiſicoꝝ di
cat̃.ꝙ qua rõe duo corpa poſſent eẽ in eodẽ lo
co.eadẽ rõe infinita.deus autẽ vnu3 aliõ cor
pus pt facere in loco grani miliȷ cũ ipo tali g̃
no.ſicut q̃libet fidelis hab3 cõcedere.g̃ et in-
finita.et p ꝯñſ vnũ infinitũ corp⁹ pt facere in
loco grani miliȷ.qꝛ infinita corpa multitudi
ne faciũt infinitũ corpus magnitudie.vt pt3
iiȷ.phiſicorũ. Etiã rõ non eſt ad ꝓpoſitũ.qꝛ
corp⁹ eſſe ſine omi motu nõ implicat aliq̃m
ꝯtradictõnem.ſic de facto apparet in celo em
pyreo. Ad quartũ dicẽdũ ꝙ potẽtia di ab- 4
ſoluta nõ cogit̃ cuilibꝫ rei infundere virtute3
et pfectõem cui⁹ naturalꝛ eſt capax.poſſ3 eñ
deus in materiã ſume diſpoſitã ſi vellet nõ in
ducere formã. Poſſet g̃ deus corp⁹ infinitu3
in eſſe ꝯſuare pter h̃ ꝙ ſibi tribueret ꝟtutẽ in-
finitã. Scdo dico ꝙ nõ pñt eſſe ſil' infini- Scda cõclusio
ta multitudine ſpecie dr̃ntia.pſuppoſito ꝙ
ſint eẽntialiter ordinata.qð addo ꝓpt̃o qꝛ v-
trũ p diuinã potentiã poſſint eẽ infinita diffe
rentia ſpecie nõ eẽntialꝛ ordinata.ad pñs nõ
intendo tractare. Rõ iſti⁹ ſcdẽ ꝯcluſiõis ẽ h' 1
Si actu eſſent infinita eẽntialꝛ ordiata a dõ
ꝓducta.tũc actu eſſet vna creatura cuius pfe
ctio eẽt infinita.cõſequens eſt falſũ.qꝛ h̃ ſoli
us dei ꝓpriũ eſt.cui⁹ ſubſtãtia etiã infinita ẽ.
ꝓbat̃ ꝯſeq̃ntia.qꝛ in eẽntialꝛ ordinatis ſp ſu
perius eſt pfecti⁹ inferiori.Cũ g̃ illa ſpeciebuſ
omnib⁹ in illo eſſentiali ordine eſſet po2.eſſet
in infinitũ ſupio2 reſpectu iſime eiuſdẽ ordis.
ergo ipa eſſet in infinitũ pfectio2 P̃.in omi 2
ordine eẽntiali optet dare primũ.qꝛ in eẽntia
li ordine non dato primo impoſſibile ẽ aliq̃d
dari ceteroꝝ eiuſdẽ ordis.ſed impoſſibile ẽ eẽ
infinita in tali ordine vbi dat̃ pmũ. Maio2
pat3.qꝛ vbi nõ datur primũ ibi non pt dari
mediũ vel vltimũ.nec p ꝯſeq̃ns ordo eẽntial'
P̃.in ordinatis eẽntialꝛ quanto aliq̃d eſt 3
ſupius tanto ſimplici⁹.et hoc maxime i ſub-
ſtantiȷs ſepatis.ſi ergo eẽnt infinite creature
eſſentialꝛ ordinate.tũc vl' ſupma eſſet infinite
ſimplicitatis et ſimpliciter ſimplex.vl' infima
eſſet infinite cõpoſitõis.nã q̃libꝫ grad⁹ i aſcẽ
dẽdo tolleret aliq̃d de cõpõe.et p oppoſitũ tri
bueret aliquẽ g̃dũ ſimplicitatis.et eẽõuerſo i
deſcẽdendo.ergo cũ hmõi aſcẽſus ⁊ deſcẽſus ſit
infinitus.ſi ſupio2 eſt aliq̃ mõ cõpoſita inferi
o2 erit in infinitũ cõpoſita.et ſi inferio2 ẽ fini
te cõpoſitiõis.tũc ſupio2 erit nulli⁹ ꝯpoſitõiſ
Tercio dico ꝙ q̃zuis actu non poſſint eſſe 3. cõclusio

ꝓducta infinita ſpecie differētia. ſunt tñ infi
nita in potentia a deo ꝓducibilia. Nam cum
dei potentia ſit ſimpliciter infinita: ⁊ nll'o effe
ctu ꝓducto poſſit ſimpliciter exhauriri. ergo
quacūq; creatura data deus ſemꝑ pt ꝓduce/
2 re meliorē. P. ſm q dicūt doctores ſatiſ cō
muniter. de⁹ habet in ſe ydeas infinitas. ſ; ſm
q̄ʒlibet ydeā deus pt ꝓducere creaturaʒ. ḡ. ⁊c.
3 P. Aliq̇s intellectus creatus vidēs deum
ſi poſſet intendi in infinitū ipe ſemꝑ poſſ; di/
uinā eſſentiā ſm gradū intenſioris claritatis
videre. cū ḡ de⁹ poſſit ſꝑ creaturā creare q̄ pe/
nes hm̄oi grad⁹ clari⁹ deū videat. hm̄oi aūt gra
dus ſunt infiniti. ergo in infinitū ſꝑ nobilio/
4 rem poterit ꝓducere creaturam. P. Perfe/
ctio creature ꝯſiſtit in quadam aſſimilatione
ad ipm creatorē. quia quanto magis deo aſſi/
milat. tanto ꝑfectior eſt. cum ḡ nulla poſſit in
effectu poni creatura q̄ ſit taliter deo ſilis q ñ
poſſit eſſe aliq̄ ſilior. ḡ nō poteſt aliq̄ poni in
eſſe ꝓducto qua deus nō poſſit ꝓducere per/
Opinio 3a. fectiorē. Sed contra iſtud ſunt q̇daʒ qui
ponūt q non poſſit in eſſe ꝓduci nobilior ſeu
ꝑfectior creatura q̄ʒ ſupma creatura q̄ nunc ꝓ
1 ducta eſt. quia dyo⁹. v. de di. no. ait. q creatu
re ꝓcedunt a deo ſicut numer⁹ ab vnitate. ſed
eſt aliq̇s numer⁹ inter quem ⁊ vnitatē nulluʒ
cadit mediū puta binari⁹. ergo ē dare aliquā
creaturā inter quam ⁊ ipm deū nulla creatu/
2 ra poterit fieri media. P. ſi de⁹ poſſet facere
vltra ſupmam creaturā aliā nobiliorem. pari
rōne poſſet facere vltra illam adhuc aliā no/
biliorē. et ſic non eſſet ſtatus in p̄dicatis i q̇d.
quod eſt contra phm p̄mo poſterioꝝ. vbi ꝓ/
batur q de neceſſitate eſt ſtatus ⁊ in aſcenden
do ſuꝑius. ⁊ in deſcendēdo inferi⁹. ⁊ i medijs
3 P. Aug⁹. xij. ꝯfeſſ. ait. Duo feciſti domie
vnū ꝓpe te ⁊ aliud ꝓpe nihil. Sed ſi poſſet
fieri nobilior creatura q̄ʒ facta ſit. tunc Aug⁹
non dixiſſet ſupmā nūc creaturā eſſe ꝓpe deū.
4 P. ſi poſſet fieri nobilior creatura q̄ʒ facta
ſit. tūc mūdus nō eſſet ꝑfectus. quia ſibi defi
5 ceret huiuſmodi ꝑfectiſſima creata. P. iij.
phic. dicit. q qñ itur ad formā ⁊ ꝑfectionem.
tūc q̄ʒtum ꝯuenit eſſe in potentia. tm̄ cōuenit
⁊ in actu. cum igitur aſcendendo ad nobilio/
rē creaturā eatur ad formā ⁊ ꝑfectionē. ergo ſi
6 poſſet dari nobilior ipa iam actu eſſet. P.
om̄es creature ꝯtinent ſb certis generibꝫ. ſed
omnia genera ſunt finita. ḡ repugnat ſpeci/
7 es creaturaꝝ eſſe infinitas. P. Richardus
iij. de tri. c. vlti. ait. Sicut humani corporis
effigies eſt ſine capite. ſic vniuerſitas creatu/
raꝝ ſine nobiliſſima creatura. cum ḡ vniūſuʒ
nō debeat carere capite. ḡ actu habet nobiliſſi
mā creaturaʒ. Sed iſtud non valet. quia Cōtra opinionem.
ſi repugnaret poſſe fieri nobiliorē creaturā vel
talis repugnantia ſe teneret ex parte creature.
vel ex parte diuine potentie. Nō p̄mo modo.
quia hoc ſolū repugnat ex parte creature. q̄ḋ
trahit creaturā extra limites creature. ſed du
plicare nobilitatē nobiliſſime creature vl' tri/
plicare vel quomōcūq; multiplicare. dum ſo
lum maneat finita. non trahit creaturam ex/
tra limites creatē. Nec etiaʒ repugnat ex par
te potentie diuine. Nam cū talis potentia ſit
idem q̄ḋ diuina eſſentia. ipa eſt illimitata et
ſimpliciter infinita. Ad p̄mū ḡ dicendum Solutio
q ſimilitudo nō currit ꝑ omnes pedes. nulla Ad. 1.
em̄ ſimilitudo de creaturis pt ad diuina trāſ/
ferri q̇n in multis claudicet. In hoc ḡ eſt ſil'e
q numeri ſic ꝓcedūt ab vnitate q vnitas tā/
tūmodo eſt ſimplex. ⁊ om̄is numerus eſt cō/
poſitus. et quāto numer⁹ eſt ꝓpinquior vni/
tati tāto ē min⁹ cōpoſit⁹. et q̄ʒto magis ab eo
diſtat tanto eſt cōpoſitior. In hoc tñ q aliq̇s
numer⁹ ſic reſpicit vnitatē q inter ipm ⁊ vni/
tatē non cadit nec cadere pt numerus medi⁹
nō eſt ſimile. quia quelibet creatura quātūli/
bet ꝑfecta diſtat in infinitū a ꝑfectione diui/
na. Ad ſcd̄m dicendū q talis ꝓceſſus i in/ Ad. 2.
finitū non eſt impoſſibilis mō q̄ dixi in p̄nci
pio iſti⁹ ꝯcluſionis. Qꝫ aūt phus dicit ſtatū
eſſe in ꝑ ſe p̄dicatis cuiuſlibet generis. verum
eſt ſm modū quem nūc in rebꝫ videmus. ſed
quin deus iſtū modū poſſit imutare hoc ver
ba illa non ꝯuincūt. Poſſet em̄ deus ſi vellet
plures facere ſpecies in eodem genere. et ſimi
liter alia rerū genera ꝓducere. Ad tertium Ad. 3.
dicendū q aug⁹. ꝑ verba talia non intendit
diuie negare potētie quin poſſit res ſibi ſimi
liores ꝓducere q̄ʒ ꝓducte ſint. ſed vult Aug⁹
q inter res iam ꝓductas eſt dare vnā naturā
.ſ. angelicā que deo magis ꝓpinqua eſt. ⁊ ali/
am q̄ ab ipo magis elongata eſt. puta p̄maʒ
materiā. Ad quartū dicendū q mund⁹ ex Ad. 4.
carentia illi⁹ nobiliſſime creature creabilis ñ
debet dici impꝑfectus. quia mūdus nō habet i
ſe aliquā naturalē habilitatē paſſiue potētie
q̄ ſit apta nata ꝑfici hm̄oi creatura. cuʒ enim
tales creature ſolū ſint in potentia actiua cre
atoris. nihil deficit mūdo ſpectāſ ad ipm mū
dum. ex nō exiſtentia hm̄oi creaturaꝝ. Hoc
em̄ ſolum eſt de factione mūdi q̄ḋ diuine vo
luntati placet eſſe in mūdo. Ad quintum Ad. 5.
dicendū q illa ꝓpō phi ſolū eſt vera de potē/

tia naturali. ſed mūdus nō eſt ad hmōi crea
turas in aliq̄ potētia naturali ſed ſolū obediē
Ad.6. tiali. Ad ſextū dicendum ꝙ q̄uis illa ſint
finita q̄ videm⁹. poſſet tn̄ deus ſi vellet ꝓdu/
Ad.7. cere īfinita mō quo dictū eſt. Ad ſeptimū
dicēdū ꝙ ſi nobiliſſima nō debet referri ad il/
lud qđ deus abſoluta ſua potētia ꝓducere poſ
ſet. ſed quātū ad illud qđ ꝓducere voluit. q:
vt ſic penſatis ſolū naturalib⁹ tūc āgelica na/
tura eſt nobiliſſima. ſed penſatis gratuitꝭ cū
naturalib⁹. tūc humaītas dn̄i noſtri ieſu xpī
eſt nobiliſſima creatura. ⁊ hec eſt caput toti⁹
mūdi. Quarto dico ꝙ ſaluo ſꝑ melioꝛi in/
Quarta dicio. n̄ videt̄ mihi ꝙ aliquā ꝯdictōꝫ īplicet
ꝯcluſio ꝑ diuinā potentiā actu eſſe infinita ſolo nu/
mero differentia. Quia q̇cq̇d deus de entibus
1 ꝑmanentib⁹ ab eterno ſucceſſiue ꝓducere po
tuit. hoc totū ſimul ꝓducere pt̄. niſi hmōi ſi/
multas repugnet effectui. vel creaturā ponat
extra terminos creature. ſed de⁹ ſi mūd⁹ fuiſſꝫ
ab eterno omi die potuit ꝓducere vnū lapidē
q̄ztum ad res materiales. vel vnā aīaꝫ rōnalē
q̄ztū ad res īmateriales. ğ ſimul poterit talia
ꝓducere. ⁊ ꝑ ꝯſeq̄ns infinita. Dixi āt ī maio/
ri de reb⁹ ꝑmanentib⁹. quia veriſil'r appꝫ ꝙ ſi
deus cauſaſſet vnū motuꝫ ab eterno. ꝙ talem
motū non poſſet ſil' ꝓducere. Dixi etiā ꝙ non
repugnet effectui. q: infinita actu eſſe q̄ ſpecie
differūt. ⁊ eſſentialē oꝛdinē ad ſe inuicē habēt
effectui repugnat. q: in eſſentialiter oꝛdinatꝭ
opoꝛtet dare ꝑmū mediū ⁊ vltimū. Ubicūqꝫ
aūt actu talia ſignant̄ non pt̄ eſſe infinitas. et
repugnat ꝑ ꝯſequēs ac ꝯdictōem implicat ta
lia actu eſſe infinita. Dixi tertio vel creaturaꝫ
ponat extra termīos creature. ꝓpter quoſdaꝫ
q̄ ponūt in dubiū vtꝝ de⁹ poſſit actu ꝓducere
duas creaturas diſtātes ab inuicē ī infinitū
ſm ꝑfectōem. q: planū eſt ꝙ h̄ fieri nō poteſt
quia aut altera eſſet puꝝ nihil aut altera eſſꝫ
infinite ꝑfectionis actu. ğꝝ vtrūqꝫ ponit ſeu
trahit creaturā extra termīos creature. Iſtoꝝ
aūt nihil obſtat ď indiuiduis reꝝ materialiū
ſiue etiā ſpūaliū. cū ipa ſint entia ꝑmanentia
nec inter eos ſit aliq̇s eſſential' oꝛdo. P. nō
2 repugnat deo ꝓducere actu infinitū magnitu
dine. ğ nec infinitū multitudīe. maxīe de his
q̄ ſolo numero dr̄n̄t. an̄cedens declaratū eſt ī
ꝑma ꝯclōne. ſꝫ ꝯſeq̄ntia de ſe ptꝫ. P. deus
3 pt̄ ſimul ꝓducere oīa indiuidua q̄ pn̄t ꝑtici/
pare nataꝫ alic⁹ ſpeciei. ſꝫ talia ſūt infinita. q:
ſi eſſent in certo numero. tūc illis ꝓductis ex
hauſta eſſet diuina potētia. ⁊ limitata ad ali/
quē certū numeꝝ indiuiduoꝝ eiuſdē ſpeciei.

P. expſſe poſuit Auic. et Agazel. ꝙ ſaltē in 4
ſeꝑatis a materia nō repugnat actu eſſe īfini/
ta ſolo numero drā. Sed ꝯtrariū iſti⁹ ꝯcluſi/ Contra
onis tenēt doctores q̄ꝫ plurimi venerabiles.
et arguūt ſic. Nulla ſpēs numeroꝝ pt̄ eſſe in/ 1
finita. ſed omnē multitudinē neceſſe eſt eē in
aliq̄ ſpecie nūeroꝝ. ğ nulla multitudo pt̄ eſſe
infinita. Maioꝛ ptꝫ. q: numer⁹ eſt mltitudo
mēſurata ꝑ vnū. vtꝫ. x. metaphiſice. ſed eſſe
mēſuratū repugnat infinito. P. omē crea/ 2
tū ꝯphendit̄ ſb certa intentōe creantꝭ. ſꝫ infi/
nitū nō ꝯphendit̄ ſb aliq̄ certa intentōe. ğ ⁊c
P. ſic infinito ſm magnitudinē nō pt̄ eſſe 3
aliq̇d mai⁹. ſic infinito ſm multitudinē n̄ pt
eſſe aliq̇d plus. ſꝫ omi ꝓducta multitudīe pt
eſſe aliquid plus. ğ nulla poterit eſſe infinita
Maioꝛ ptꝫ. Probat̄ minoꝛ. q: ſi eſſꝫ aliqua
multitudo ꝓducta cui ꝑ diuinā potentiā n̄
poſſet fieri additio. tūc diuia potētia eſſet to/
taliter exhauſta. P. ſi eſſet actu aliq̄ mul/ 4
titudo infinita. tūc totū eſſꝫ eq̄le parti. ſiue to
tū nō eſſet maius ſua ꝑte. falſitas ꝯſequētꝭ eſt
nota. Probat̄ ꝯſeq̄ntia. q: binari⁹ eſt ꝑs q̄ter
narij. ſꝫ in multitudīe infinita tot eſſent qua/
ternarij q̄t binarij. Sed nec iſta ꝯcludūt. Solutio
Ad ꝑmū ğ dicendū ꝙ minoꝛ eſt falſa. nā Ad.1.
multitudo in plus ſe habet q̄ꝫ numer⁹. alias
nō ſtaret loco generis in deſcꝑtōe ipi⁹ nume/
ri. ⁊ iō nō oīs multitudo eſt in aliq̄ ſpē nūeri.
Ad ſcđm dicendū ꝙ ſic infinitū cōphēdit̄ Ad.2.
ſb certa cognitiōe dei. vt ꝓbaui in ꝑmo libꝛo.
ſic etiā ſi de⁹ vellet ipm ꝓducere ꝯphenderet̄
ſb certa intētione dei Ad tertiū dicendū ꝙ Ad.3.
vtꝫ ꝑ cōmentatoꝛē. xij. meth. ex h̄ nō dr̄ alic⁹
potentia diminuta. q: nō facit qđ īpoſſibile
eſt eſſe factū. Et q: data multitudine ſimpli/
citer infinita. tūc impoſſibile eſt fieri vel etiā
factā eſſe maioꝛē. ideo potētia dei nō debet di
ci diminuta vel exhauſta. ſi non poſſit facere
maioꝛē multitudinē. q: illud nō poſſe nō ꝓ/
cedit ex impotētia dei. ſꝫ ex repugnātia ipi⁹ ef/
fectus. Ad quartū ptꝫ ꝑ ea q̄ dixi ſupeꝛi⁹ Ad.4
in ſcđo articulo in ſolutōe ſeptimi argumēti.
Nam ꝓpoꝛtio toti⁹ nō pt̄ argui ex cōꝑatōne
ſeu ꝓpoꝛtōe ꝑtiū. niſi ꝑtes ſint tales ꝙ ſint ꝓ
poꝛcionate tali toti. Sed quaternari⁹ ⁊ bina
rius nō ſunt ꝑtes ꝓpoꝛcionate multitudini i
finite. ğ ex eoꝝ ad inuicē ꝯꝑatōe nihil pōt ar
gui de multitudine infinita. Ad argumē/ Ad prīci
tum ꝑncipale nego minoꝛē. Ad ꝓbatoꝛē di/ pale argu.
co ꝙ cum potentie rōnales ſeu intellectuales
ſint ad oppoſita. iō deus cū agat ꝑ intellectū
et voluntatē. in eodem inſtanti quo agit pōt

nõ agere. nõ q̄ poſſit agere ⁊ nõ agere ſil' coniunctim. ſed diſiunctim. q2 p̄t hoc vel h̄. vnd' in illo p̄oꝛi natura quo deus p̄habuiſſet effectum an̄q3 p̄duxiſſet p̄eligere potuit alteram partem libere. ⁊ ſcd̃m ſuam electõem p̄ducere vel non producere.

Diſtinctio ſecunda.

De angelica ita q3 natura. ⁊c. Poſtq3 magiſter determinauit de creatõe reru3 in generali. hic de ea p̄ſequit' in ſpeciali. Et diuiditur in tres ptes. Nam p̄mo determinat de creatura pure ſpũali. Scd̃o de creatura pure corp̄ali. Et tercio de partim ſpũali et p̄tim corp̄ali. puta de hoĩe. q̄ ſ̄m corp⁹ ↄuenit cum creatura corp̄ali. et ſ̄m animã cum ſpirituali Secunda incipit diſtinctõe. xij. ibi. Hec de angelice nature. Tercia diſtinctõne. xvi. ibi. His excurſis. Prima in duas. q2 primo tractando de ſpũali creatura p̄mittit p̄ceden/di ordinem. Secũdo iuxta p̄miſſum ordinẽ annectit executõem ibi. Quedã auctoritates Et hec in duas. Nam p̄mo oſtendit quãdo ⁊ vbi ipi angeli ſint creati. Secũdo in quali natura ſint creati ⁊ quib⁹ p̄fectõib⁹ decorati. diſt. iij. ibi. Ecce oſtenſum eſt Prima i duas. q2 p̄mo tractat de tp̄e creatõis ipoꝝ ãgeloꝝ. Secũdo de loco creatõis coꝝ ibi. Jã oſtẽſum eſt. Quantũ ad p̄mũ eſt aduertendũ q̄ circa initiũ creatõis ipoꝝ angeloꝝ aliq̃ auctoritates ſacre ſcp̄ture ſibi mutuo vident' repugnare. ido mgr ſic p̄cedit. q2 p̄mo ex hmõi auctoritatib⁹ inducit dubitatõem circa angeloꝝ creatõem. Secũdo ponit ſuã r̃ſionem. Tercio ſue reſponſionis ſb̄iũgit p̄batõnem. Quarto auctoritate hieronimi inducit obiectionẽ. Et q̄nto illi⁹ obiectiõis ſb̄dit abſolutionẽ. Secũda ibi. Videt' itaq3. Tercia ibi. Q3 aũt ſil'. Quarta ibi. Hieronim⁹ tñ ſuper ep̄lam. Quinta ibi. Nos autẽ qd̃ pri⁹. Et hec eſt ſn̄ia iſti⁹ p̄me p̄tis diſtinctõis ſecũde in generali. circa quã quero hanc queſtionẽ.

Vtru3 euum et tempus realiter differant. Et videt' q̄ non. q2 illud qd̃ eſt menſura p̄pria duratõnis ſucceſſiue. hoc nõ differt realiter a tp̄e. ſed eſt ipm̃ temp⁹. ſ3 euũ eſt hmõi. Maioꝛ patet. minoꝛ p̄bat'. q2 duratio angeloꝝ eſt ſucceſſiua. nam ſoli⁹ dei duratio eſt tota ſimul. ſed euũ eſt mẽſura durationis angeloꝝ. g̃. ⁊c. Contra ſtabile ⁊ mutabile realiter differũt. ſed ſ̄m Aug. lxxxiij. q. q. de temp̄ib⁹ eternis. inter euum et temp⁹ hoc diſtat q̄ illud ſtabile eſt. illud aũt mutabile. Contra

Hic quattuoꝛ ſunt videnda. Primo q̇d ſit euu3. Secũdo q̇d ſit temp⁹. Tercio de eo qd̃ querit'. Quarto vtrũ ſit vnum euum oĩm euiternoꝝ

Quantũ ad primũ eſt aduertẽdũ q̄ quidditatẽ rei p̄p̄rie ſcire nõ poſſum⁹ niſi cognitis ei⁹ genere ⁊ drã ex quib⁹ ſua diffinitio integrat'. Et iõ p̄mo videdũ eſt in q̃ genere ipm̃ euu3 reponit'. Secũdo qua differẽtia a ceteris euſdẽ generis diſtinguat'. Quo ad p̄mũ ponã quattuoꝛ ↄcluſiones. Prima eſt q̄ euũ nõ eſt in p̄dicamẽto q̄ntitat3. Scd̃a q̄ nõ eſt in p̄dicamento q̄litat3. Tercia q̄ nõ eſt i p̄dicam̃to relatõnis. Quarta erit q̄ q̄uis euũ non ſit ſubã eſt tñ in p̄dicam̃to ſube. ⁊ in nll'o alio p̄dicamẽto eſſe p̄t niſi ſ̄m dici. Primũ probo ſic. Jllõ qd̃ nõ eſt ſenſibile nec ẽ ſ̄m eſſe ↄiũctu3 rei ſenſibili. nõ p̄t eẽ i p̄dicam̃to q̄ntitat3. euũ qd̃ eſt mẽſura angeloꝝ eſt hmõi. g̃ ⁊c. Maioꝛẽ p̄bo p̄mo aucte ſimplicij q̄ ait ſup p̄dicamẽt3 q̄ q̄litate interempta interimit' oĩs p̄p̄ietas ⁊ caracter intellectual' ⁊ ſenſibil'. q̄ntitate ãt interempta ſenſibile ſolũ ⁊ cõpoſitũ interimit'. hoc ãt nõ ſequeret' niſi oẽ qd̃ ẽ in p̄dicam̃to q̄ntitat3 eẽt ſenſibile vel ſaltẽ ſenſibili ↄiunctũ. Probo eãdẽ maioꝛẽ rõne ſic. Ea q̃ ſũt ↄſiderata a mathẽatico q̄uis ſ̄m ↄſideratõ3 ſint ſep̄ata a ſenſibilib⁹. tñ ſ̄m eẽ neceſſario ſũt ſenſibilib⁹ ↄiũcta. ſ3 mathematic⁹ ↄſiderat d' oĩ eo qd̃ eſt i p̄dicam̃to q̄ntitat3. g̃ oẽ qd̃ eſt in p̄dicam̃to q̄ntitat3 aut eſt ſenſibile vl' ſaltẽ ſenſibilib⁹ ↄiũctũ. Et iõ a deſtructõe ↄſeq̄nt3 illõ qd̃ nõ eſt ſenſibilib⁹ ↄiũctũ. nõ poterit eſſe in p̄dicam̃to q̄ntitat3. Minoꝛẽ ſilr̃ p̄bo q2 illud qd̃ eſt idẽ realiter qd̃ eẽ angeli nõ eſt res ſenſibilis nec rei ſenſibili ↄiũctu. ſ3 euũ p̄dictũ eſt idẽ realiter ſaltẽ materialiter qd̃ eẽ ãgeli. g̃ ⁊c. Maioꝛ p̄t3. minoꝛ p̄babit' inferi⁹ Poteſt etiã p̄ma minoꝛ p̄bari ſic. Sẽſibile nõ ẽ p̄p̄e ↄp̄abile in ſenſibili ſ̄m debitã p̄portionẽ. ſed euũ cũ ſit p̄p̄a mẽſura angeli ẽ p̄p̄e ſibi ↄp̄abile. g̃ cũ eẽ angelicũ qd̃ p̄ ſe ⁊ p̄mo euo mẽſurat'. ſit q̇d ſimpl'r ſpũale ⁊ iſenſibile. ipm̃ euũ nõ poterit eẽ q̇d ſenſibile. S3 ↄ̄ iſtõ poſſ3

Articulus p̄mus

Articulus p̄mus p̄mi p̄ncipalis.

Prima cõcluſio.

Inſtantia

ſtari ſic. Sicut ptꝫ in p̄dicamētis. c. d̓ q̄ni/
titate. ꝓpꝛiuꝫ eſt q̄ntitatis ſm̄ eam quale vel
inequale dici. ſed ſm̄ menſurā aliqua dicunt
equalia vel inequalia. ḡ cū tu dicas euuꝫ eſſe
mēſurā. opoꝛtet te dicere euū eſſe quantitatē.
Cōfirmat Et confirmat. Quia illud qd̓ ꝑ ſui cōmē/
ſuratōem nos certificat de duratōe ⁊ quātita
te rei hoc videt eſſe q̄ntū. ſed euum per ſui cō
menſuratōem nos certificat de duratōe ⁊ per
Solutio. petuitate ipi⁹ angeli. R̄ndeo ꝙ multa ſunt
q̄ aliquē modū habent quantitatiuū. et ꝑ cō/
ſequens poſſent dici quātitates ſm̄ dici. q̄ tn̄
nō ſunt vere quantitates ſiue quātitates ſm̄
eſſe. et talia p̄nt dici equalia vel inequalia ra
tione talis modi. Quāuis em̄ ſcia nō ſit quā
titas habet tn̄ modū q̄ntitatiuū ꝓut ſb̄ eadē
ſcientia cadūt plura vel pauciora ſcibilia. ra/
tione cuius modi vna ſcia p̄t dici equalis vel
inequalis alteri ſcie. Sic in ꝓpoſito ꝑ predi/
cta nec in mēſura angelica nec in ei⁹ duratiōe
arguit ꝓpꝛie quātitas. q̄uis bene arguat q̄/
Ad confirmationem dem modus quātitatis. Et ꝑ idē patet ad
ↄfirmatōem. nā duratio angeli nō eſt quāti/
Scd̓a cōcluſio tas. q̄uis habeat modū quantitatꝭ. Se/
cūdo dico ꝙ euū nō eſt in p̄dicamto q̄litatis
Et q̄uis h̓ pateat eadē rōne q̄ ꝓbata ē cōclu
1 ſio p̄ma. tn̄ h̓ ꝓbo ſic. Illud qd̓ mēſurat eſſe ⁊
duratōem angeloꝝ nō eſt in p̄dicamto qua/
litatis. euū eſt hmōi. Maioꝛ ptꝫ. Nam q̄/
uis alique qualitates dicant eſſe mēſura oīm
ſui ꝓpinq̄ generis. vt albedo d̓r. x. meth̓. men
ſura oīm coloꝝ. nulli tn̄ qualitati ↄuenit mē/
ſurare ea q̄ ſunt extra gen⁹ qualitatis. ſed eſſe
angeli ⁊ ſua ꝑpetuitas nō ſunt de genere qua/
2 litatis P̄. qd̓ in nulla ſpecie qualitatis ē nō
eſt in genere qualitatis. qꝛ om̄e qd̓ eſt in aliq̄
genere eſt in aliqua illius generis ſpecie Sed
euū in nulla ſpecie qualitatis eſt. Nō quideꝫ
in p̄ma. qꝛ habit⁹ ⁊ diſpoſitio vt ſunt in p̄ma
ſpecie qualitatis ſunt ab arte. et in h̓ differūt
ab his que ſunt in tertia ſpecie qualitatꝭ. Nā
eadē res vt eſt ab arte ſeu ↄſuetudine d̓r habi
tus. ſi āt eſt a natura d̓r paſſibilis qualitas.
Et eodē mō de diſpoſitōne q̄ eſt in pꝛima ſpe
cie. et paſſione q̄ eſt in tertia ſpecie. Euū autē
nō eſt ab arte. ſublata em̄ omi arte noſtra ad
huc euū eſſꝫ. cū ſupioꝛa nō dependeāt ab infe
rioꝛibꝫ. Nec in ſcd̓a et tertia ſpē. Nam eē ipſi
us angeli cū ſit eſſe ſb̄ſtantiale cui⁹ mēſura eſt
ip̄m euū eſt naturaliter pꝛi⁹ q̄ȝ ſit ſua naturalꝭ
potentia ad actum. vel q̄ȝ ſit quecunq̄ꝫ paſſio
vel paſſibilis qualitas exiſtēs in ip̄o angelo.
Sed mēſura eſt coeua mēſurato. Nec etiam
in quarta. qꝛ foꝛma et figura de quarta ſpecie
qualitatis ſolū eſſe habent in rebꝫ coꝛpalibꝫ.
Tertia cōcluſio Tertio dico ꝙ euū nō eſt de p̄dicamēto re/
latōis. qꝛ illud qd̓ ſm̄ ſe hꝫ rōnē mēſure nō ē
de p̄dicamēto relatōis. euū eſt hmōi. minoꝛē
ſuppono. ꝓbo maioꝛē. qꝛ illd̓ qd̓ ꝓpꝛie habet
ratōnem menſure hoc adequatur menſura/
to. ſed relatio non adequat alicui ſed eſt ipſa
Inſtantia adequatio. cū ſit ip̄e oꝛdo. Foꝛte dicetur
ꝙ phus. v. meth̓. ponit tertiū modū relatiuo
rū ſe habere mō mēſure. ſicͭ prim⁹ mod⁹ ſe hꝫ
modo numeri. et ſecund⁹ modus mō poten
tie. ḡ ſi euū hꝫ rōem mēſure. ſeq̄t ꝙ ſit de p̄di/
Solutio. camēto relatōis. R̄ndeo ꝙ vt ptꝫ in eodē
v. meth̓. relatio mō mēſure nihil ponit ī mē/
ſura qd̓ ſpectet ad genus relatōis. Nam mē/
ſura vt mēſura nō refert ad mēſuratū. niſi q̄a
ecōuerſo mēſuratū refert ad mēſurā. et iō licꝫ
ex hoc poſſit haberi ꝙ mēſura ſit relatiuū ſm̄
dici. nō tn̄ ſm̄ eſſe. et ꝑ ↄ̄ñs nō erit in p̄dica/
mento relatōis. qꝛ ea q̄ ſunt in p̄dicamēto re/
latōis ſunt nō ſolū ad aliq̄d ſm̄ dici. ſed etiā
Quarta ↄcluſio ſm̄ eſſe. Et quarto dico ꝙ euū eſt in pꝛedi
camēto ſb̄ſtantie. Nam eſſe angeli eſt in p̄di/
camento ſb̄ſtantie. ſꝫ euū eſt idē ꝙ eſſe angeli.
ḡ ⁊c. Maioꝛ ptꝫ. Nam eſſe rei ſaltē ꝑ redu/
ctionē eſt in eodē p̄dicamto cū re cui⁹ eſt eſſe.
entitas aūt angelica eſt in p̄dicamēto ſb̄ſtan
tie. ḡ et eſſe angelicū. Minoꝛē ꝓbo. Nam ſi/
cut motus celi vt d̓r actus entis in potentia:
et vt eſt ſignatus ſm̄ pꝛius et poſteri⁹. nō di/
cit aliā et aliā rē. q̄uis dicat aliā ⁊ aliā habi/
tudinē eiuſdē rei. et tn̄ p̄mo mō d̓r mot⁹ pꝛo/
pꝛie. ⁊ ſcd̓o mō tp̄us. et ꝑ ↄ̄ñs mēſura et mē/
ſuratū coincidūt in eandē rē. q̄uis penes aliā
et aliā habitudinē ſumptam. Sic eſſe euiter
noꝝ ſiue angeloꝝ eſt actus entis in actu ſm̄
ꝙ eſt in actu. et idē eſſe ↄſideratū vt eſt quid
vnū ⁊ ſil' nō ſignabile penes pꝛi⁹ ⁊ poſterius
d̓r euū. ḡ euuꝫ realiter eſt idem qd̓ eſſe angeli
q̄uis eadē res aliā et aliā ↄcernat habitudi/
nem vt d̓r eſſe. et vt d̓r euū. rōne quaꝝ habi/
tudinū aliq̄ mō foꝛmaliter differūt euū ⁊ eſſe
Inſtantia angeli. ſicut etiā foꝛmaliter differūt tempus
⁊ motus celi. Sed hic poſſꝫ aliq̄s inſtare,
pꝛimo ↄ̄ ↄcluſionē. ſcd̓o ↄ̄ rōem. Cōtra con/
cluſionē ſic. Illud qd̓ ſoli deo ꝓpe cōuenit 1
nō debet attribui angelꝭ. ſꝫ ſoli⁹ dei mēſura ſi/
ue duratio ē idē ꝙ ſuba ſua. ḡ angeloꝝ dura 2
tio ſiue mēſura nō p̄t eē eoꝝ ſuba. Contra
maioꝛē p̄dicte rōis ſic. Eſſe differt a ſuba ſeu
eſſentia in oī creatura. ḡ eſſe angeloꝝ nō pote
rit eſſe ſuba. nec ꝑ ↄ̄ñs ī p̄dicamto ſube. cum

3 angel⁹ ſit creata. Cõtra minorẽ ſic. Cauſa
differt realiter a cauſato. ſed mẽſura eſt cauſa
menſurati. ḡ euũ cũ ſit mẽſura eſſe ipi⁹ angeli
nõ poterit eſſe idẽ qḋ eſſe ipi⁹ angeli. Maioꝛ
patet. qꝛ nihil p̄t eſſe cauſa ſuipſi⁹. Minorẽ
pbo. qꝛ certificatio cognitõis alic⁹ rei ꝓꝑe fit
ꝑ cauſam. ſꝫ ꝑ mẽſurã ꝓꝑaꝫ certificamur po/
tiſſime de ipo mẽſurato. ḡ mẽſura ẽ cauſa ipi⁹
4 mẽſurati. P̄. ↄceſſa tota rõne. adhuc non
ſeq̇t ↄcluſio Nam ſm te motus actio ⁊ paſſio
ſunt idẽ realiter. ⁊ ſolũ differũt ſm aliã ⁊ aliã
habitudinẽ. ⁊ tñ ſunt in diuiſis p̄dicamentis
Nam mot⁹ eſt in p̄dicamṫo rei ad quam eſt
motus. ⁊ idẽ mot⁹ ſb hac habitudine vt eſt
ab agente eſt in p̄dicamṫo actõis. vt aũt reci/
pit in patiẽte eſt in p̄dicamṫo paſſiõis. Sic
in ꝓpoſito dato ꝙ eſſe angeloꝝ ſit in p̄dicamẽ
to ſubẽ vt aſſumit in maioꝛi. ⁊ ꝙ euũ ſit reali/
ter idẽ qḋ eſſe angeloꝝ vt dꝛ in minoꝛi. ꝓpter
tñ aliã ⁊ aliã habitudinẽ qꝫ formaliter cõcer
nit eſſe vt eſſe eſt. ⁊ euũ vt euũ eſt. poterit eſſe
5 in diuiſis p̄dicamẽtis. P̄. tu met ↄcedis ꝙ
euũ nõ ſit ſuba. ḡ erit accidẽs. ⁊ ꝑ ↄñs ñ erit
in p̄dicamṫo ſubẽ. qꝛ ait alphoꝛabi⁹ in libro
de oꝛtu ſciaꝝ. Scias nihil eſſe p̄ter ſubam et
accidens ⁊ creatoꝛẽ ſubẽ ⁊ accidẽtis bñdictũ
Solutio. in ſecula. Ad p̄mũ dicẽdũ ꝙ toto ſillogiſ/
Ad.1. mo ↄceſſo. nõ pl⁹ ↄcludit niſi ꝙ euũ nõ ſit di/
recte in p̄dicamṫo ſubẽ. eo ꝙ nõ recipiat p̄di/
catõem ſbſtantie. ex h̄ aũt inferre ꝙ nullo mõ
ſit in p̄dicamṫo ſubẽ. eſt nõ ſolũ fallacia cõſe/
q̄ntis. ſed etiã ſm q̇d ad ſimpliciter. Unde ſi
cut nõ valet pũct⁹ nõ eſt q̄ntitas. ḡ nõ eſt in
p̄dicamṫo q̄ntitatꝭ. ſic in ꝓpoſito nõ valꝫ euũ
nõ eſt ſubſtãtia. ḡ nõ eſt in p̄dicamṫo ſbſtan/
Ad.2. tie. Ad ſcđm dicendũ eodẽ mõ. Uñ ſcien/
dũ ꝙ aliq̇d p̄t eſſe in p̄dicamṫo ſubẽ q̇nqꝫ mo
dis. Primo ꝑ ſe ⁊ directe. ⁊ de tali p̄dicat ſb/
ſtãtia q̄ eſt gen⁹ ſiue p̄dicamentuꝫ. Secũdo
mõ ſic eſſentiales ꝑtes illi⁹ ſubẽ q̄ directe ẽ in
p̄dicamẽto ſubẽ. puta materia ⁊ foꝛma ſbſtã
tialis. ⁊ de his nõ p̄dicat ſuba q̄ eſt genus. ſꝫ
ſuba q̄ eſt anologum. Tertio mõ illud ꝑ q̇d
exiſtit ſuba. puta ipm̄ eſſe ſubẽ. de iſto nec p̄e
dicat ſuba q̄ eſt gen⁹. nec ſuba q̄ eſt anologũ.
ſicut nec q̄ntitas de puncto. Quarto habitu/
do fundata ſuꝑ ſubam rei ꝑpetue. ſicut nunc
eui. Quinto habitudo fundata ſuꝑ eẽ hmõi
ſubẽ. ⁊ h̄ mõ ipm̄ euũ reducit ad p̄dicamẽtuꝫ
Ad.3. ſubẽ. Ad tertiũ dicendũ ꝙ cauſa et cauſa/
tum q̄nqꝫ ſumũt penes rem. ita ꝙ res ẽ cauſa
rei. aliq̄n penes habitudinẽ. ita ꝙ in eadeꝫ re
vna habitudo eſt cauſa alteri⁹ habitudinis.

Primo mõ cauſa ⁊ cauſatũ differũt realiter.
Scđo mõ nõ opoꝛtet ꝙ differãt realiter. ſed
ſufficit ꝙ differãt habitudinaliter ſeu moda/
liter. vel aliq̄ mõ foꝛmaliter. Propter qḋ licꝫ
actio ⁊ paſſio dicant eandẽ rem. in lib. tñ. vi.
p̄ncipioꝝ paſſio dꝛ effect⁹ illatioqꝫ actionis
rõne alteri⁹ et alterius habitudinis. ſic in ꝓ/
poſito. ⁊c. Ad quartũ dicendũ ꝙ nõ ẽ ſile Ad.4
de habitudinib⁊ fundatis in reb⁊ p̄dicamẽti
ſubẽ. ⁊ de habitudinib⁊ fundatꝭ in accidenti/
bus. nam habitudo aduenĩẽs rei de p̄dicamẽ
to accidentꝭ p̄t eã reponere in alio p̄dicamen
to. cũ ſint pl'a p̄dicamṫa accidẽtiũ. ſꝫ habitu/
do aduenĩẽs rei de p̄dicamṫo ſubẽ nõ p̄t eam
reponere in alio p̄dicamṫo. qꝛ non p̄t eã repo
nere in aliq̄ p̄dicamṫo accidentis. qꝛ ſicut ha/
bitudo aduenĩẽs accidenti nũqꝫ reponit ipm̄
in p̄dicamṫo ſubẽ. ſic nec econuẽſo. nec p̄t eam
reponere in alio p̄dicamṫo ſbſtantie. cũ ſit ſo
lũ vnũ p̄dicamentuꝫ ſbẽ. neceſſario ḡ relinq̇t
eã in eodẽ p̄dicamṫo. Ad q̇ntum dicendũ Ad.5.
ſic ad p̄mũ. Et ad dictũ alphoꝛabij dicendũ
ꝙ loq̇t ibi de reb⁊. non aũt de reꝝ habitudini
bus. De differẽtia aũt ipſi⁹ eui patebit in De differẽtia eui.
tertio articulo p̄ncipali.

Quantum ergo ad

Articulus ſecundus.

ſecundũ articulũ dicendũ ꝙ duplex eſt tẽp⁹.
Eſt em̄ vnũ tp̄us mẽſurãs motũ reꝝ coꝛpali Ja. multa narrat d tẽ
um. et aliud mẽſurãs motus ⁊ opatões rerũ poꝛe. ij. q̄lꝫ
ſpũaliũ. Et qꝛ de iſto ſcđo aliq̄liter tetigi ſupe .q. xij.
rius libꝛo p̄mo. diſt. xxxvij. iõ cauſa breuita
tis ad p̄ñs ſolũ dicat de p̄mo. et circa hoc po
nã duas ↄcl'ones. Prima eſt ꝙ tp̄us q̄ꝫtũ Concluſio
ad ſuum eſſe materiale eſt ens natale ab actu p̄ma.
nr̄e rõis totaliter independens. Scđa ꝙ
q̄ãtũ ad ſuũ eẽ foꝛmale et cõpletiuũ ab actu
rõnis neceſſario dependet. Primũ pbo ſic Ratio
Jllud qḋ eſt realiter idẽ ꝙ mot⁹ p̄mi mobil'.
eſt ens natale ſiue reale ab actu rõis penitus
independẽs. ſꝫ tp̄us q̄ꝫtũ ad ſuũ eſſe materia
le eſt realiter idẽ qḋ mot⁹ p̄mi mobil'. vtꝫ. iiij.
phicoꝝ. vbi phus oñdit ꝙ tp̄us nihil aliud
eſt niſi p̄us ⁊ poſteri⁹ ↄceptũ vel numeratuꝫ
in motu p̄mi mobil'. ḡ ⁊c. Scđo dico ꝙ Secunda
tp̄us q̄ꝫtũ ad ſuũ eſſe foꝛmale neceſſario depẽ concluſio.
det ab actu rõis. qꝛ impoſſibile ẽ eſſe numera
tũ actualiter ſine numerãte. ſꝫ tp̄us eſt mot⁹ 1
numerat⁹ ſm p̄us ⁊ poſteri⁹. put iã dictũ eſt.
P̄. ſm beatũ Aug. ij. ↄfeſ. tp̄us eſt ↄceptõ 2
vel affectio animi. qua aĩa ↄcipit rẽ trãſeuntẽ
quia vt ait Aug⁹. ibidẽ. tp̄us non eſt aliquid

extra aĩaꝫ rõne pteriti. qꝛ qḋ pterijt nõ eſt. nec
rõne futuri. qꝛ nondũ eſt. nec rõne pñtꝭ. quia
pñs ſiue inſtans nec ẽ tpus nec ps tpis. ſi enĩ
eſſet tpus pñs tũc nũqꝫ trãſiret ⁊ eẽt eterni/
3 tas. P. iſta videt̃ eſſe intentio Ariſto. iiij.
phicoꝝ. vbi ſic ait. Et ſi ſint tenebre ⁊ nihil p
corp⁹ patiamur. mot⁹ aũt q̇dã in aĩa eſt. in q
4 ſbito ſimul videt̃ fieri ⁊ tpus. P. cõmenta
toꝛ ibidẽ ait. Tolle aĩaꝫ. tollis ⁊ tpus. P.
5 Galien⁹ vt recitat cõmentatoꝛ. iiij. phicoꝝ
ait. ꝙ tpus nõ ſeq̇t̃ motũ extra aĩaꝫ. ſꝫ motuꝫ
D. et. xv. ꝙ ymaginatũ i aĩa. Sꝫ q̇dã doctores ꝗuis
pmã rõem pmã ꝯclõem ꝯcedãt. fundamentũ tñ cui rõ
innitit̃ negãt. qꝛ vt dicũt tpus ſup motũ celi
addit rẽ abſolutã. p quam realiter differt ab
ipo motu. ⁊ iſtud vt dicũt probat phus. iiij.
1 phicoꝝ dupl'r. Primo qꝛ oĩm tpaliũ eſt
vnũ tpus. ſꝫ nõ oĩm mobiliũ eſt idẽ motus.

Scḋo qꝛ motus eſt velox vel tard⁹. tpus
ãt nõ eſt velox vel tardũ. qꝛ velox et tardum
2 tpe diffinit̃. tpus aũt nõ diffinit̃ tpe. P. tẽ
poꝛe Joſue ſtetit ſol ⁊ per ꝯñs alia corpa cele/
ſtia ſteterũt. alias corpa celeſtia nõ mãſiſſent
in ea pportione in q̃ fuerũt ante ſtatõꝫ illam.
et tñ tũc fuit tpus ſm btm̃ Auguſtinũ. ij. cõ/
feſ. vbi ait ſic. Nemo mihi dicat motus cele
ſtiũ corpoꝝ eſſe tpa. qꝛ cuiuſdã voto dum p/
3 ageret bellũ ſol ſtabat ⁊ tpus ibat. P. ſi tẽ/
pus eſſet idẽ qḋ mot⁹ tunc vnũ ⁊ idẽ ydemti
ficaret̃ habitui ⁊ puatõi ſibi oppoſite. ꝯñs eſt
impoſſibile. pbat̃ ꝯñã. qꝛ q̃ rõne tpus eẽt idẽ
qḋ mot⁹ eadẽ rõne eſſet idẽ qḋ quies. Nã vt
ptꝫ. iiij. phicoꝝ. ſic tpus mẽſurat motum ita
mẽſurat et quietẽ. q̃ motui opponit̃ puatiue.
g̃ q̃ rõne eſſet idẽ qḋ mot⁹. eadẽ rõne eſſꝫ ideꝫ
4 qḋ quies. P. tpus eſt p ſe ꝗtum. cũ ſit ſpe/
cies quantitatꝭ. ſꝫ mot⁹ nõ eſt p ſe quantus.
Nam ſm ꝯmẽtatoꝛeꝫ. iiij. phicoꝝ motus eſt.
vel fluxus forme vel forma fluens. g̃ ſi eſt flu
xus forme tũc erit in genere paſſionis. ſi autẽ
eſt forma fluẽs tũc erit in eadẽ ſpecie cũ termi
no ad quẽ eſt mot⁹. ⁊ p ꝯñs mot⁹ non eſt p ſe
5 ꝯtinuus. P. iſta eſt intẽtio Auic. pmo na
turaliũ. vbi ait. ꝙ ꝯtinuatio nõ accidit tpi. ſꝫ
eſt de intellectu ei⁹. ⁊ nõ a cauſa ſibi extriſeca.
ſꝫ ex eo ꝙ tpus ꝯtinuitatem hꝫ eſt ꝯtinuatio
motus. Et ibidẽ ait Auic. ꝙ ꝯtinuitas mo/
tuſ accidit motui. qꝛ nõ hꝫ eã a ſe ſꝫ a magni
6 tudine ⁊ tpe. P. tpus eſt mẽſura motus. g̃
nõ poterit eſſe idẽ realiter qḋ mot⁹. Añcedẽſ
ptꝫ. pbat̃ ꝯñã. qꝛ mẽſuratuꝫ refert̃ realiter ad
mẽſurã. ſꝫ ea q̃ realiter ſũt idẽ. vnũ nõ pt rea/
liter referri ad alterũ. cũ extrema realis relatio

nis opoꝛtet eſſe realiter diſtincta. Contra Contra ſe
ſcḋam ꝯcluſionẽ arguũt illi idẽ doctores ſic. cundã con
Quãdo ſbiectuꝫ alicuius paſſionis eſt extra cluſionem
animam. ſiue independens ab anima. et ipa 1
erit extra animaꝫ. ſꝫ motus celi cui⁹ paſſio eſt
tpus eſt independẽs ab aĩa. g̃ ⁊c. P. ꝯmẽ/ 2
tatoꝛ. iiij. phicoꝝ ait. ꝙ diſpoſitio reꝝ nãaliũ
eſt vt habeãt eſſe ſine aĩa. ſꝫ tpus eſt res nãa
lis cũ ſit menſura rei naturalis. puta motus.

P. tpus fuit añqꝫ eſſet aĩa. g̃ nõ dependet 3
ab aĩa. ꝯñã ptꝫ. pbat̃ antecedẽs. qꝛ q̇nqꝫ die/
bus fuit creatũ celuꝫ. ⁊ p ꝯñs mouebat̃ añqꝫ
eſſet aĩa. cũ hõ fuerit creat⁹ ſexta die. P. il/ 4
lud qḋ dependet ab aĩa h̃ hꝫ eſſe in aĩa. ſꝫ tem
pus nõ hꝫ eſſe in aĩa. qꝛ aut hrẽt eſſe in aĩa
ſbiectiue. ⁊ h̃ nõ. qꝛ q̇cq̇d eſt in aĩa ſbiectiue
h̃ eſt indiuiſibile ⁊ totuꝫ ſimul. qḋ repugnat
tpi. Aut obiectiue. ⁊ tũc aut reſponderet ſibi
aliq̇d in re extra. ⁊ ſic habet̃ intentũ. puta q̇a
tũc tpus erit res nãalis ꝗtum ad ſuã entita
tem independẽs ab aĩa. Aut nihil reſpondet
ei in re extra. ⁊ tũc eſſet figmentũ ſic hyrcocer/
uus ⁊ chymera P. ſm Ariſto. iiij. phicoꝝ 5
tpus eſt longũ vel breue. ſꝫ nulla animi con/
ceptio eſt longa vel breuis. g̃ ⁊c. Sed ar/ Cõtra p.
gumẽta pdicta vt plurimũ pcedũt ex eo ꝙ ñ et. xv.
bene ꝯſiderat̃ diſtinctio ꝯcluſionũ pdictaruꝫ
quas poſui ex ſñia doctoris nr̃i ſup. iiij. phi/
coꝝ. c. de tpe. quã ſñiam pdicti doctores iſnn
gere nitebant̃. ⁊ iſtud in ſoluẽdo clari⁹ appa/
rebit. Ad pmũ g̃ dicendũ ꝙ vt ad pñs lo/ Solutio
quoꝛ de tpe tunc tpus nõ eſt idẽ cũ quolibet rõnuꝫ ꝯ p/
ſed cũ pmo motu q̇ eſt vn⁹ tm̃. ad queꝫ oẽs mã ꝯclõe
alij motus reducũt̃. ⁊ ideo poſſum⁹ dicere ꝙ Ad. 1.
oĩm eſt vn⁹ motus pm⁹ cũ q̃ tpus eſt idẽ rea/
liter. ꝗuis ſecũdarij multi ſint mot⁹ a quibꝫ
tpus differt realiter. Ad aliã auctoꝛitatẽ
Ariſto. dicendũ ꝙ tpus ⁊ mot⁹ habitudina
liter ſiue foꝛmaliter differũt. iõ aliq̃ pprietas
poteſt cõpetere vni vt foꝛmaliter ſumit̃ q̃ non Ad. 2.
cõpetit alteri. Ad ſcḋm dicendũ ꝙ ex ſcrip
tura ſacra nõ habem⁹ niſi ꝙ ſol ſtetit. et iõ tem
pus fuit qꝛ motus pmi mobilis nõ ceſſauit.
cũ q̃ ponim⁹ tpus eſſe materialiter idem. Ad
pbatõem dicendũ ꝙ ſicut illa quies ſolis fu/
it miraculoſa ⁊ ſupnãalis. ſic pporcio corpo
rũ celeſtium penes ſuos mot⁹ fuit miraculoſe
refoꝛmata. Ad tertiũ dicendũ ꝙ ydempti Ad. 3.
tas tpis cũ motu nõ ſumit̃ pciſe ex h̃ ꝙ tpus
mẽſurat motũ. ymmo ex h̃ aliq̃lis differentia
ꝯcipit̃ iter tps ⁊ motũ. ſꝫ ex h̃ ꝯuincit̃ ꝙ circũ
ſcpta numeratõe ipi⁹ aĩe q̃ anima ptes mot⁹
numerat. ⁊ ex h̃ temp⁹ foꝛmaliter ꝯſtituit il/

la inq̄3 num eratōe circūſcripta nihil de tēpo/re relinquit niſi ſolus motus. Dato etiā3 φ hmōi identitas ex mēſuratōe ꝓcederet. n̄ tn̄ ꝓpter h̄ tpus eſſet eadē rōne idē cū quiete. qua eſt idem cū motu. q2 nō equaliter mēſurat vtrūq3. nam tpus eſt mēſura motus per ſe quietis aūt ꝑ accidēs. Poſſet etiam dici φ tpus nō eſt idē motui cuiꝰ oppoſitā quietem mēſurat. q2 ceſſante ꝓmo motu ceſſat etia3 tēpꝰ. τ iō tps nō poſſet mēſurare q̄etē oppoſitā ꝓmo motui.

Ad.4 Ad q̄rtū dicendū φ tps nō ē ꝯtinuū niſi rōne motꝰ vel inq̄3tū eſt ide3 cū motu. Nam ſm ſuū eſſe formale tūc tpus cū ſit numerꝰ magis eſt q̄d diſcretū q̄3 ꝯtinuum. Propter qd̓ vt ait phs. vi. phicoꝝ. motꝰ habet ꝯtinuitatē a magnitudine. τ tpus a motu. Ad ꝓbatōem dicendū φ cōmentator non loq̄t ibi de motu locali de q̄ loq̄mur in ꝓpoſito.

Ad.5. Ad q̄ntum dicendū φ Auic. fuit forte illiꝰ opīonis. ſed Ariſto. fuit oppoſite opinionis. vt iam patuit.

Ad.6. Ad ſextū dicendum φ q̄3uis neceſſe ſit mēſuratum realiter differre a menſura extrinſeca. ſic em̄ deꝰ eſt mēſura omniū creaturaꝝ a q̄ etiā om̄es creature realiter differunt. nō eſt tn̄ neceſſariū menſuratū realiter differre a ſua mēſura intrinſeca. ad relationē em̄ mēſurati ad ſuā mēſurā intrinſeca3 ſufficit differentia formalis. q̄ nō innaſcit ex diuſitate reꝝ ſ3 habitudinū. vt3 ex p̄cedētibꝫ. cū g̃ euū ſit mēſura intrinſeca ipſiꝰ eſſe rei euiterne. τ tps mēſura intrinſeca motꝰ ꝓmi mobilis. iō nō oportet euū realiter differre ab eē rei euiterne. nec tpus a ꝓmo motu. q̄3uis realiter differat tps a ceteris motibꝫ q̄ꝝ non eſt mēſura intrinſeca ſed extrinſeca. Uerū eſt tn̄ φ cuilibet motui p̄ter illud tpus cōe correſpondet tpus ꝓpriū q̄ menſurat intrinſece. vt patebit inferiꝰ li. iiij. diſt. xlviij.

Solo rō/ ꝯ ſcd̓a3 q̄ſtionē. Ad p̓mu3 ꝯ ſcd̓am ꝯcluſionem dicēdo φ nō nego tpus eſſe rem extra aīam. veꝝ eſt tn̄ φ tpus ē paſſio motus ꝓmi. nō q̄modocūq3 loq̄ndo de paſſione. ſed large. put vna τ eadē res ſb̄ alia tn̄ habitudine ſūpta p̄t dici paſſio ſuiꝑſiꝰ.

Ad.1. Ad.2. Ad ſcd̓m dicendū φ diſpoſitio reꝝ naťaliū q̄ ſimpliciter ſunt naťales. nō ſolū q̄3tū ad ſuū eſſe fundamētale. ſ3 etiā q̄3tum ad ſuū eſſe cōpletiuū ſeu formale. taliū inq̄3 rerū diſpoſitio ē φ poſſint eſſe ſine aīa. ſic aūt tpus nō eſt res naturalis. cū in ſuo eſſe formali ꝯcernat numeratōem q̄ ſine aīa fieri nō p̄t.

Ad.3. Ad tertiū dicendū φ dato φ motꝰ fuerit anteq̄3 eſſet anīa. potuit tn̄ eque bn̄ numerari talis motꝰ ab intellectu angelico vel diuino. ſic nūc numerat ab intellectu humano. Dato etiā φ ꝓtunc nullus intellectus numeraſſet motū p̄dictū. tūc dicerē φ tpus ꝓtūc nō fuit formaliter. q̄3uis fuerit ſm ſuū eſſe fundamētale ſiue materiale.

Ad.4. Ad quartū dicendū φ tps habet eſſe in aīa obiectiue τ ſibi correſpondet in re extra ꝓus τ poſteriꝰ numerata in motu ꝓmi mobilis. ex hoc tn̄ nō habeť q̄n tps dependeat ab aīa. multa em̄ inueniunť q̄ obiectiue ſunt in intellectu τ ſbiectiue in re extra. q̄ tn̄ dependēt ab aīa q̄3tu3 ad ſuū eſſe. ſicut apparet de oībꝫ artificialibꝫ.

Ad.5. Ad q̄ntum dicendū φ q̄3uis animi ꝯceptio nō ſit longa vel breuis ſbiectiue. p̄t tn̄ eſſe longa vel breuis obiectiue. put anima ꝯcipit rem longā vel breuē.

Quantu3 ad terciū

Articulus tertius.

articulū ponam tres ꝯcluſiones. Prima eſt φ euū realiter differt ab eternitate. Secūda φ realiter differt a ſuo ꝓp̓o nūc. Tercia φ differt realiter a tpe.

Concluſio ꝓma. Primo dico φ euū differt realiter ab eternitate. q2 variabile et inuariabile differūt realiter. ſ3 euū eſt menſura variabil'. eternitas inuariabil'. Maior p3. ꝓbatur minor. primo q̄ ad ꝓmā p̄tem. q2 om̄e adnihilabile eſt variabile. ſ3 euum cu3 ſit idem qd̓ eſſe angeloꝝ. vt patuit in p̄cedentibus. eſt adnihilabile. om̄is em̄ creatura eſt adnihilabilis. Scd̓a ps minoris. ſ. φ eternitas ſit inuariabil' pat3 ꝑ Dyo. x. de di. no. Et ꝓbať rōne. q2 mēſura intrinſeca rei ſimpliciter inuariabil' eſt ſimpl'r inuariabil'. ſed eternitas eſt mēſura intrinſeca ipſius eſſe diuini qd̓ ſimpl'r eſt inuariabile. g̃ τc.

2 P. mēſura realiter differens a ſuo nunc. realiter differt a mēſura q̄ realiter eſt idem cū ſuo nūc. ſed euū realiter differt a ſuo nūc. vt ꝓbabꝫ i ꝯcluſiōe ſecūda. et eternitas eſt realiter idē cū ſuo nūc. q2 ſicut ſe h3 menſuratū ad mēſuratum. ſic ſe h3 mēſura ad mēſurā. ſ3 eſſe dei cuiꝰ propria menſura eſt eternitas. et eſſentia dei ſiue ſubſtantia dei cuiꝰ ꝓp̓a mēſura eſt nūc eternitatꝭ ſūt idē oīo realiter. g̃ τc.

Inſtantia. S3 forte h̄ inſtabit aliq̄s ꝑ auctorem de cauſis q̄ ait. φ intelligentia parificať eternitati. cū g̃ euū ſit mēſura intelligētie. g̃ euū nō videtur ab eternitate differre.

Solutio. Rn̄deo φ euū d̓r a vita. Nam ſm btm̄ Aug. ſup Geñ. ꝓma mulier vocata fuit vita. eo φ eſſet mr̄ oīm viuentiū. nr̄a autē lr̄a h3 eua. Ex q̄ apparet φ euū vel eua idem eſt qd̓ vita. Et q2 ſm ꝓclū eternitas eſt menſura vite. iō q̄nq3 vnū iſtoꝝ accipiť ꝑ altero. puta

eternū ꝑ euo. et econuerſo. Proprie tamē lo/
quendo euū non ðr eternitas ſimplr. ſʒ eter/
nitas ꝑticipata. et de illa loquit̄ auctor de cau
Secunda conclusio. ſis in ꝑdicta ꝓpoſitione. Secūdo dico ꝙ
euū et nūc eui differunt realiter. Nam nō mi
1 nor eſt differentia menſure ad menſuram ꝙ̄ʒ
ſit menſurati ad menſuratū. ⁊ h̄ nullū hʒ du
bium loquēdo de ꝓꝑa menſura ⁊ intrinſeca.
Sʒ eſſe angeli cui⁹ ꝓꝑa ⁊ intrinſeca menſu/
ra eſt ipm̄ euū. ⁊ ſb̄a angeli cui⁹ ꝓꝑa mēſura
eſt nunc eui differunt realiter. ergo et euum ⁊
2 nunc eui differūt realiter. P̄. ſic ſe hʒ nūc
tp̄is ad tp̄s. ſic ſe hʒ nūc eui ad euū. ſed nunc
tp̄is differt realiter a tp̄e. nam illa que ſūt idē
realiter differentib⁹ in reb⁹ creatis. oportet ꝙ
inter ſe differant realiter. ſed tempus eſt idez
realiter quod ṗmus motus. et nunc tp̄is eſt
idem realiter qd̄ ſubſtantia ṗmi mobilis. vt
declarat frater Egidius doctor noſter in ſcri/
pto ſup. iiij. phicoꝝ. ⁊ in queſtionib⁹ de men
ſura angeloꝝ. ⁊ in multis alijs locis. Cum ḡ
primus motus differat realiter a primo mo/
bili. ſequitur ꝙ tp̄us realiter differat a nūc tē
Got. ṗmo ſuo q̄libet q. vij. et. ij. q̄lʒ. q. vij. ꝯ Egidiū. poris. ergo ꝛc̄. Sed contra iſtud cum dici
tur in ꝓbatōe ꝙ nūc tp̄is ſit realiter idē quod
ſb̄ſtantia ṗmi mobilis. arguit quidā doctor
ſic. Sicut ſe habet pūctus ad lineā. ſic ſe ha
bet nūc ad tp̄us. ſed punctus non poteſt eſſe
1 idem realiter cū ſb̄iecto linee. ḡ nec nūc pote/
rit eſſe idem cū mobili qd̄ eſt ſubiectū mot⁹.
et per ꝯn̄s ſb̄iectū tp̄is. cū tp̄us ſm̄ te ſit idem
2 qd̄ motus. P̄. ex dictis ei⁹ poteſt argui ſic
Illa que ſic ſe habent ꝙ vnum poteſt manere
realiter altero non manente. illa non ſunt idē
realiter. ſed mobile primū poteſt manere. nō
manente nūc tp̄is. q2 nunc tēp̄is nō poteſt eē
ſine tp̄e. nec ꝑ ꝯn̄s ſine motu. ſed mobile pri/
mū p̄t eſſe ⁊ q̄nq̄ʒ erit ſine motu. ⁊ per ꝯn̄s ſine
3 nūc ⁊ ſine tēp̄e. P̄. ſicut ſe habʒ temp⁹ ad
motum ⁊ mediante motu ad mobile. ſic ſe hʒ
nūc tp̄is ad mutatū eſſe. ⁊ mediante mutato
eſſe ad mobile. ſed ſic ſe hʒ tp̄us ad motum ⁊
mobile. ꝙ q̄ʒuis aliquo modo poſſit concedi
ꝙ tp̄us ſit idē qd̄ motus. nullo tamen modo
cōceditur ꝙ ſit idem qd̄ mobile. ergo ſic ſe ha
bebit nunc ad mutatū eſſe ⁊ ad mobile. ꝙ q̄ʒ/
uis poſſit concedi aliquo modo ꝙ ſit idez qd̄
mutatū eſſe nō tamen poteſt ꝯcedi ꝙ ſit idez
4 qd̄ ipm̄ mobile. P̄. quanto aliqua ꝯtinua
q̄ntitas minus īmediate ineſt ſb̄ſtantie. tan
to min⁹ p̄t dici ꝙ termin⁹ cōis ad quem ꝑteſ
ei⁹ copulantur ſit ſb̄a. ſed īmediati⁹ ineſt ſb̄e
ſupꝑficies vel alia q̄ntitas ꝑmanens q̄ʒ tp̄us.

ḡ cuʒ nulli⁹ q̄ntitatis ꝑmanentis ꝯtinuatio
ſic fiat ꝙ ꝑtes ei⁹ ad ſb̄am tāq̄ʒ ad terminū cō
munē copulent̄. ḡ nec nūc tp̄is ad qd̄ partes
tp̄is. vt ad terminū cōem copulant̄ poterit eē
ſb̄a ṗmi mobilis. Ad ṗmum dicenduʒ ꝙ Solutio
ſimilitudo nō currit q̄ʒtū ad oīa alias nō eſſʒ Ad. 1.
ſimilitudo ſed eſſet ydemtitas. vnde ſufficit
ꝙ in hoc ſit ſimile ꝙ ſicut ꝑtes linee ꝯtinuāt
in puncto q̄ʒuis punctus nō ſit linea nec ꝑs
linee. ſic ꝑteſ tp̄is ꝯtinuant̄ in ipo nunc q̄ʒuis
nūc nec ſit tp̄us nec ꝑs tp̄is. Ad ſcd̄m di/ Ad. 2.
cendū ꝙ nunc eſt idē qd̄ ſb̄a ṗmi mobilis nō
quomodocūq̄ʒ ſumpta. ſed vt fluens eſt ⁊ vt
ſubijcit̄ motui. et iſto mō nō manet ſb̄a ṗmi
mobilis nō manente nūc tp̄is. Ad tertiuʒ Ad. 3.
dicendū ꝙ q̄ʒuis ſimilitudo que ꝑtenditur ī
maiori teneat in aliquo. in multis tn̄ deficit.
vnde ſuo modo maior eſt ſimilitudo inter tē
pus ⁊ motū. q̄ʒ inter nūc ⁊ mutatuʒ eſſe. quia
tam tp̄us q̄ʒ motus eſt q̄d ſucceſſiuū ſm̄ rem
⁊ ſm̄ rōnem. ſed nunc eſt quid permanēs idē
ſm̄ rem in toto tp̄e. q̄ʒuis mutet̄ ſm̄ rationeʒ.
vt patet. iiij. phicoꝝ. ſed mutatū eſſe nō ꝑma
net nec re nec ratione. ḡ ꝛc̄. Ad quartuʒ di Ad. 4.
cendū ꝙ maior p̄t negari ſi vna illaꝝ q̄ntita/
tū eſt ſucceſſiua. q2 cōtinuatm̄ q̄ntitatis ſuc/
ceſſiue non oportet eſſe in eodē genere cū ipa.
q2 oportet ꝙ tale ꝯtinuatm̄ ſit aliq̄d ꝑmanēs
alias eſſet ꝓceſſus in infinitum. ſʒ ꝯtinuatm̄
q̄ntitatis ꝑmanentis eſt in eodē genere cum
tali q̄ntitate. ideo magis poſſibile eſt ꝯtinua
tiuū q̄ntitatis ſucceſſiue eſſe ſb̄ſtantiā q̄ʒ con
tinuatiuū q̄ntitatis ꝑmanētiſ. q̄ʒuis imedia
tius q̄ntitaſ ꝑmanens ſb̄iectiue fundetur in
ſb̄ſtantia q̄ʒ q̄ntitas ſucceſſiua. Etiam cō/ Durand⁹.
tra iſtam ſcd̄am ꝯcluſionē arguit quidaʒ do
ctor ſic. In duratōne indiuiſibili q̄ nec habet
extenſionē nec ſucceſſionē non poteſt nūc dif
ferre ab hm̄ōi duratōe. q2 duratio ⁊ nunc nō
differūt niſi ſicut extenſum ⁊ indiuiſibile. ſed
euum eſt hm̄ōi. ḡ ꝛc̄. Rn̄deo ꝙ licet duo ī
diuiſibilia ſimul exiſtentia in eodē ſubiecto
ſeu fundamento differre nō poſſint. tn̄ ſi fun
dant̄ in diuerſis realiter differre poſſunt. ſed
vt iam patuit euū fundat̄ in ipo eſſe angelico
tāq̄ʒ ſua intrinſeca menſura. et nūc eui ī eſſen/
tia ipſi⁹ angeli. q̄ quidē eſſe ⁊ eſſentia realiter
differūt. ideo maior illi⁹ rōnis aſſumit falſuʒ
Tertio dico ꝙ euū realiter differt a tempe. Tertia cō cluſio
q2 ille menſure differūt realiter. quaꝝ menſu/
rata differunt realiter. ſed motus et eſſe ange/ 1
li quorum menſure ſunt tempus et euū diffe
runt realiter. ergo ꝛc̄. P̄. menſura ſimul to/ 2

ta differt a ſucceſſiua. ſed euum eſt menſura
ſimul tota vel ſaltem nõ ſucceſſiua. temp⁹ au
tem eſt menſura eſſentialiter ſucceſſiua. ġ rc.
Maior patet. minorem autẽ in virtute po/
nit Dyo. x. de di. no. dicens. Magis proprie
exiſtentia menſurantur euo. et ea que ſunt in
generatione tempore. ℗. menſura tota exi
3 ſtens in ſuo nunc. differt ab ea realiter q̃ nec
ipſa nec aliqua ſua pars exiſtit in ſuo nũc. ſed
euum cũ ſit ſimul totũ ſm ſanctos doctores
exiſtit totum in ſuo nunc. ſed nec tempus nec
aliqua pars temporis exiſtit in ſuo nunc cuȝ
quelibet pars tẽporis ſit diuiſibilis. ergo rc.
4 ℗. ij. confeſ. ait Auguſtin⁹. Si pſens tẽ/
pus ſemper eſſet preſens. non eſſet tempus ſȝ
eternitas. cum ergo euum ſemper ſit preſens.
Inſtantia ſequitur ꝙ non ſit tempus. Sed forte di/
cetur ꝙ duratio angeli cum ſit duratio entis
creati. non p̄t eſſe tota ſimul. ⁊ per conſequẽs
Solutio. erit ſucceſſiua. et non differt a tempe. Re/
ſpondeo ꝙ eſſe euiternorum quod menſura/
tur euo non eſt ſucceſſiuum ſed totum ſimul
q̃ȝuis non eque perfecte ſicut ipſum eſſe diui
num. et ideo euum menſurans eſſe angelorũ
et duratõnem eorum dici poteſt eternitas.
quia euum grece eternitas dicitur latine. eſt
tamen eternitas participata. ſola enim eterni
tas dei eſt eternitas ſimpliciter. ſicut et eẽ dei
quod menſurat eſt eſſe ſimpliciter. ergo rc.

Articulus quart⁹.

Quantum ad quar
tum principale q̃ȝuis multa eſſent dicenda.
tamen ratione breuitatis ad hoc me determi/
no ꝙ non ſit vnum euum omnium euiterno
rum. quia ſi eſſet vnum euuȝ menſurans om
nia euiterna. aut iſtud euum poneretur in al
tiori euiterno ſm gratiam. et tunc cuȝ hoc ſit
anima chriſti. ſequeretur ꝙ anteq̃ȝ anima xp̄i
eſſet creata ꝙ euiterna caruiſſent mẽſura. aut
in altiori euiterno ſm naturam. et tunc in lu/
Thomas cifero eſſet menſura omniũ beatorum. quod
e prima nullatenus eſſet conſonum veritati. Sȝ
q. arti. 6 contra iſtud arguit doctor cõmunis ſic. Si
1 eſſent plura eua. aut eſſent ſimul. aut vnum
poſt aliud. Si primo modo tũc eſſent in eo/
dem nunc. et per conſequens illa plura eua
eſſent vnum euum. Si ſecundo modo tunc
vnum eorũ non eſſet perpetuum. et per conſe/
2 quens non eſſet euum. ℗. ſi non eſſet vnũ
euum in vno nobiliſſimo euiterno qḋ eſſȝ mẽ
ſura omniũ euiternorũ. hoc maxime eſſȝ pro
tanto quia omni euiterno deus poteſt nobi/
lius euiternũ producere. ſed hoc non obſtat.
quia conſimiliter deus poteſt vnum nobili/
us corpus mobile producere q̃ȝ ſit p̄mũ mo/
bile. et tñ tẽpus fundatũ in motu iſtius p̄mi
mobilis vnũ exiſtens eſt menſura omniũ tẽ/ Alij ad id
poraliũ. ergo a ſimili. rc. ℗. arguũt qui/ 3
dam alij ſic. Illud quod in eſſentialiter ordi
natis eſt notius omnibus ceteris hoc eſt men
ſura omnium ceterorũ. ſed ſupremus ange/
lus eſt notior omibus euiternis. Maior pa
tet. quia menſura debet eſſe notior menſura/
tis. Minor etiam patet. quia in intellectua/
li natura illud quod eſt perfectius eſt ſimpli/
citer notius. ℗. ſicut ſe habet perfectiſſi/ 4
mus color ad ceteros colores. ſic ſe habet per/
fectiſſimũ euiternum ad omia euiterna. ſed
albus color ſiue albedo propter ſui perfectio/
nem eſt menſura omniũ colorum. vt patet. x.
metaphiſice. ergo vnum euiternũ puta p̄mũ
propter ſui perfectõnem erit menſura omni
um euiternoruȝ. ℗. quanto aliqua ſunt 5
magis ordinata tanto magis reducũtur ad
vnam menſuram. ſed euiterna non ſunt mi/
nus ordinata q̃ȝ temporalia. ergo omniũ eui
ternorum menſura erit vnũ euũ. ſicut omni/
um temporaliũ vnũ tp̄us. ℗. illud quod 6
per ſuperabundantiã dicitur vni ſoli conue/
nit. menſura eſt hmõi. quia dicitur. x. meth.
ꝙ vnũquodq̃ȝ menſuratur minimo ſui gene/
ris. ergo in omi genere erit vna tm̃ menſura
et per cõſequẽs in genere euiternoꝝ erit vnuȝ
tm̃ euũ. Sed iſta nõ videntur conclude Cõ thomã.
re. nam cũ euũ ſit menſuratio duratõis ipſo
rũ euiternoꝝ. ⁊ omia euiterna nõ ſunt vnius
duratõis. vt apparet de animabus hominũ.
quarum vna precedit aliam duratõne. ergo
omniũ euiternorum non erit tm̃ vnum euũ.
ſed vnũquodq̃ȝ euiternuȝ menſurabitur ſuo
proprio euo tanq̃ȝ menſura intrinſeca. tanq̃ȝ
vero menſura extrinſeca menſurabitur p̄ma
ſubſtantia que eſt deus. vt patet. x. metaphi
ſice. menſura eñ extrinſeca habet cauſalitatẽ
ſuper ipum menſuratũ. et per conſequẽs non
poterit competere cuicunq̃ȝ euiterno reſpectu
alterius euiterni. cum nulluȝ euiternum ha/
beat cauſalitatem ſuper alterum euiternum.
Ad primũ igitur dicendum ꝙ ſicut eui/ Solutio
terna ſe habent ad ſimultatem. ſic et eua eo/ Ad. 1.
rum. ſunt eñ ſimul in vno nunc extrinſece et
aliene menſure. puta in vno nunc eternita/
tis. ſed non ſunt in vno nũc proprie ⁊ intrin/
ſece menſure. quia vt ſic vnumquodq̃ȝ euum
eſt in ſuo proprio nunc. hoc enim intereſt in
ter tempus eternitatem et euũ. quia tempus

nec eſt totum in ſuo nūc. nec eſt idem quod
ſuū nūc. eternitas eſt tota ſimul in ſuo nunc.
et eſt idē qđ ſuū nūc. ſed euū eſt totū ſimul in
ſuo nūc. nō eſt tñ idem qđ ſuū nūc. et iō tp̄us
eſt mēſura fluxibil' ꝛ adnihilabilis. eternitas
nec fluxibil' nec annihilabil'. ſed euū eſt mēſu
2 ra nō fluxibil' eſt tñ adnihilabil'. Ad ſecū/
dum dicendū ꝙ h̄ accipit̄ nō cauſa ꝓ cauſa.
q: quare euum vni⁹ euiterni nō p̄t eſſe mēſu/
ra oīm euiternoꝝ nō eſt ꝓ tanto ꝙ de⁹ poteſt
creare nobili⁹ euiternū. ſed eſt ꝓ tanto ꝙ men
ſura extrinſeca hȝ cauſalitatē ſup̄ menſurato
extrinſeco. vnū aūt euiternū nō habet cauſali
tatem ſup̄ altero. iō non eſt ſimile de p̄mo mo
bili reſpectu tp̄alium. ꝛ de p̄mo euiterno reſpe
ctu euiternoꝝ. q: tp̄alia dependent a p̄mo mo
bili ꝛ a motu ſuo taliter. ꝙ ſi de⁹ faceret vnum
aliud nobili⁹ p̄mū mobile etiā ab illo omnia
tp̄alia eſſent apta nata dependere. ſed vnum
euiternum non dependet ab alio euiterno q̄ȝ/
tumcūqȝ nobiliter creato. om̄ia em̄ euiterna
dependent immediate a deo. et ideo q̄ȝuis tē/
pus fundatū in motu p̄mi mobilis ſit men/
ſura oīm tp̄alium. tñ euū fundatū in primo
euiterno non eſt menſura omniū euiternoꝝ.
Ad tertium dicendū ꝙ q̄ȝuis per illam ra
3 tionem poſſit probari ꝙ deus ſit menſura om
niū euiternoꝝ. non tñ hoc ꝓbatur de aliq̄ eui/
terno. nam non quodlibet notius eſt menſu/
ra cuiuſlibet ignotioris. ſed ſolum quod ſic ē
notius ꝙ ip̄m facit ad eſſe ipſius ignotioris.
Ad quartum dicendū ꝙ ſicut omnes co/
4 lores reducunt̄ in vnum colorem puta in al/
bedinē tāq̄ȝ in menſuram extrinſecam. ſic vtȝ
in eodem. x. meth. omnes ſubſtantie reducū
tur in vnam ſb̄ſtantiam que eſt deus. omnia
ergo euiterna reducunt̄ in vnam menſuram
extrinſecam. ſcilicet in ipſam euiternitatē dei
non autem in aliquod euum qđ ſit in aliqua
creatura. Et per iſtud idem patet ad quin
5 tum. vel dicenduȝ ꝙ deus poteſt dici p̄mum
euiternū. Nam euiternū dicitur omne illud
quod eſt extra vite terminū. hoc eſt cuius vi
ta non habet terminū. ſic ergo accipiendo po
teſt concedi p̄mum euiternū eſſe menſurā ex/
6 trinſecam omniū euiternoꝝ. Ad ſextum
dicendū ꝙ deus poteſt dici illud minimū. q:
ibi minimum accipit̄ ꝓ ſimpliciſſimo. Ad
Ad princi argumentū p̄ncipale dicendum ꝙ minor eſt
pale argu. neganda cum ſua probatione. quia q̄ȝuis in
operationib⁹ angeloꝝ ſit ſucceſſio. quia ope/
ratōnes angeloꝝ tp̄e menſurant̄. licet hoc
tempus ſit alteri⁹ rōnis a tp̄e fundato in mo

tu p̄mi mobil'. nō eſt tñ ſucceſſio ī eſſe āgeloꝝ
nec per ꝯſequens in euo. Unde ex hoc ꝙ eſſe
angelorum deficit ab eſſe dei quamuis poſſit
argui ꝙ ſit annihilabile. non tñ ſequitur ex
hoc ꝙ ſit ſucceſſiuum ſiue fluxibile. ergo non
concludit.

i IAm oſtenſuȝ eſt ꝛc̄. Poſtq̄ȝ magiſter tractauit de tempore ſeu initio creationis ip̄oꝝ angelorum. Hic oſtendit locum prime habitatōnis eoꝝ. Et duo facit. Nam primo circa hoc p̄mittit ſuā determinatōem. Scđo circa determinata mouet vnam queſtionem. et adiungit ſuam reſponſionē. ibi. Hic queri ſolet. Prima in duas. Nam p̄mo innuit angeloꝝ locum et habitatōem. Secūdo ponit angeloꝝ ad corp̄alem creaturā quandaȝ aſſimilatōnem. ibi. Simul ergo viſibilium. ꝛc̄. Prima in tres. Nam p̄mo oſtēdit ab initio angeloꝝ celū fuiſſe eoꝝ habitatiōem. Scđo noīat illud celū oſtendendo ei⁹ qualitatem ꝛ ꝯditōem. Et tertio p̄dictoꝝ addit recapitulatōem. Scđa ibi. Nec appellat̄. Tercia ibi. Ex his liquet. Circa illa lectōnem quero hanc queſtionem

VTrum celum empyreum ſit luminoſum. Et videt̄ ꝙ nō. q: i reb⁹ dyaphanis q̄ȝto res ē materialior ꝛ mag' hȝ ꝯdēſatas p̄tes materiales. tāto ē lucidior. Sȝ celū empyreū cū ſit corp⁹ nobiliſſimū debet eſſe maxime formale ꝛ min⁹ abundare in p̄tib⁹ materie. g̃ ꝛc̄. Maior p̄ȝ. q: vt dr̄ in de celo ꝛ mūdo. ex h̄ ſtella ē lucidior p̄s ſui orbis. q: eſt denſior ꝛ ſpiſſior. vnde ꝓpter ſui raritatē ignis in ſpera ſua nō lucet. modicum em̄ ibi hȝ de materia ꝓpter ſui puritatē
In cōtrariū eſt mgr̄ in iſta ſecūda diſtinctione dicēs. ꝙ illud celū dr̄ empyreū ſiue igneū non a calore ſed a ſplendore. Hic quatuor ſunt videnda. Primo em̄ videnduȝ eſt de iſto celo empyreo. Secundo de celo criſtallino. Tertio de firmamēto ſeu de celo ſtellato. Et quarto de ſeptem celis planetarum.

Quantū ad primū

Articulus p̄mus

p̄mo videbitur vtrū exiſtentia iſtius celi poſſit probari neceſſaria ratione. Secundo dato ꝙ hoc non poſſit ꝓbari neceſſaria rōne ip̄o tñ i eē ſuppoſito. videbit̄ vtꝝ poſſim⁹ oñdere

qualeſit iſtō celū. Quo ad ṗmū pono du/
Prima cō- as ꝯclones Prima ē. ꝙ celū decimū eſſe qđ
cluſio. ſancti appellāt empyreū non pt oñdi neceſſa
1 ria rōne. Quia illud qđ ſbterfugit intellectū
hoīs manētē i ſuis puris naťalibꝫ h̄ nō pt per
hoīez ꝓbari ꝑ ſtatu pñtꝫ vite. ſed eē celū deci/
mū qđ appellaṫ empyreū ſbterfugit itellectuꝫ
hoīs manētē in ſuis purꝭ naťalibꝫ. ğ ꝛc. Ma
ioꝛ ptꝫ. ꝓbo minoꝛē. qꝛ nihil ē in intellectu q̇n
ṗus fuerit i ſenſu. vtꝫ ṗmo poſterioꝝ. qꝛ defi/
ciēte ſenſu deficit ſcia q̄ eſt ſm illū ſenſū. ğ illđ
qđ nec ꝑ ſe nec ꝑ aliud ē aliq̄ ſenſu ꝑceptibile.
h̄ naťaliter ſeu ex puris naťalibꝫ nō eſt intelli
gibile. nec ꝑ ꝯñs ſufficiēter inueſtigabile. ſed
celū empyreū nec ſeipo nec mediāte aliq̄ ſuo
2 effectu eſt ſenſu ꝑceptibile. ğ ꝛc. P̄. quicq̄d
naťali ꝛ neceſſaria rōne eſt inueſtigabile. hoc
a phis vel eſt ſufficiēter inueſtigatū vel ſalteꝫ
aliq̄ mō tactū. ſed nullꝰ phoꝝ aliq̄d tetigit de
Opinio ꝯ- iſto celo. vt īfra patebit. ğ ꝛc. Sꝫ fuerūt nō
ria. nulli q̄ ꝯ iſtā ꝯclonez nituṫ arguere. Prio ſic
1 Deū eē eſt naťali rōne inueſtigabile. ğ celum
empyreū eſſe erit naťali ratiōe inueſtigabile.
Añcedēs ptꝫ ex his q̄ ſcpſi lib. ṗmo. diſt. iij.
Probaṫ ꝯña. qꝛ illud qđ minꝰ eſt elongatū a
ſenſu ꝛ fantaſia. illud magꝭ videṫ eſſe inueſti
gabile naťali rōe. ſꝫ celū empyreū cū ſit corpo
reū eſt minꝰ elongatū a ſenſu ꝛ fantaſia q̄ꝫ deꝰ
2 q̄ eſt penitꝰ incorporeꝰ. P̄. nos poſſumus
ſbas ſepatas naťali rōne inueſtigare. ğ ꝛ ce/
lū ēpyreuꝫ. Añs ptꝫ. viij. phicoꝝ. ꝛ. xij. meth.
Cōſeq̄ntia etiā ptꝫ. qꝛ cū nrm intelligere vel
ſit fantaſia vel nō ſit ſine fantaſia. vtꝫ ṗmo đ
aīa. ꝛ opoꝛtet intelligētē fantaſmata ſpeculari
vtꝫ. iij. de aīa. ğ celū empyreū qđ pt hrē ydolū
ſeu fantaſma i ymaginatōe. vel fantaſia cum
ſit corpꝰ ſeu corporeū magꝭ erit inueſtigabile
q̄ꝫ ſba ſepata. cuiꝰ nullū pt eſſe ydolū ſeu fan/
3 taſma. P̄. phus. viij. phicoꝝ ait. q̄ñ aliq̄d
eſt h̄ ꝛ h̄. ſi vnū illoꝝ inueniṫ ſepatim. ꝛ alteꝝ
poterit ſepatim inueniri. Uerbi grā ſic ibideꝫ
ait phus. qꝛ īueniṫ aliq̄d qđ eſt mouēs ꝛ mo/
bile. ꝛ inueniṫ aliq̄d qđ ē mobile ꝛ ñ mouēs.
ğ inueniṫ etiā mouēs imobile. ſeu motoꝛ imo
bilis. ſꝫ inueniṫ aliq̄d celū dyaphanū ſeu trāſ
parēs ꝛ lucidū. ſic eſt q̄dlibet celū planetarū.
et inueniṫ celū trāſparēs ꝛ nō lucidū. ſic ē ce/
lū criſtallinū. de q̄ infra patebit. ğ erit celū lu
cidū ꝛ nō trāſparēs ſeu dyaphanū. qđ nō pt
4 eē aliđ niſi celū ēpyreū P̄. illđ q̄d hꝫ influē
tiā in iſta inferioꝛa realeꝫ. h̄ pt naťaliter inue/
ſtigari mediāte ſuo effectu. ſꝫ celū empyreum
hꝫ influentiā realē in iſta inferioꝛa vt patebit
infra diſt. xiiij. ğ ꝛc. Sed iſte rōnes q̄ꝫuis Cōtra opi-
ſint aliq̄ mō ꝓbabiles ꝛ appentes. tñ nō ſūt nionem
neceſſarie ꝛ exiſtentes. ğ anteq̄ꝫ ad eas reſpon
deā pono ſcđam ꝯcluſionem. et eſt hec ꝙ celū Scđa cō/
empyreū eſſe. poteſt aliquo mō declarari pro cluſio.
babili ꝑſuaſione. Et iſtud patet ex intentōne
beati Auguſtini ſup Gen̄. ad litterā. ca. viij.
vbi ſic arguit. Omne quod moueṫ innititur
alicui immobili. Et hāc ꝓpoſitōnez declarat
inductiue. qꝛ digitꝰ nō moueṫ niſi palma ſit
fixa. nec palma moueṫ niſi fixo articulo cubi/
ti. nec cubitꝰ moueṫ niſi fixo humero. Et ſic
diſcurrēdo ꝑ ſingula oſtendit ꝙ ſemꝑ corpꝰ
motū p̄ſupponit corpus imobile. cū ğ noueꝫ
celi ſint mobiles. vt infra patebit. ğ videṫ ꝙ
p̄ſupponāt decimū celum qđ ſit imobile. ğ ꝛc
Iſta āt ratio licet ſit aliq̄ modo ꝓbabilis.
nō eſt tñ naturalis ꝛ neceſſaria. qꝛ naturalis
phus nō ꝯcederet ꝙ aliqđ corpꝰ eſſꝫ imobile
cū expſſe ponat Ariſto. vij. et. viij. phicorū ꝙ
omē corpꝰ eſt mobile. ꝛ omē mobile corpus.
Item diceret phus ꝙ licet illud qđ moue
tur in aliq̄ motu recto requirat aliq̄d ſtabile i
q̄ moueṫ. ꝓpter h̄ eñ locꝰ đꝛ q̄d imobile. iiij.
phicoꝝ. tñ celū nō moueṫ in aliq̄ ſꝫ ſolū circa
aliq̄d. ğ nō exigit rōne ſui motus aliq̄d imo/
bile in quo moueṫ. ſꝫ circa qđ moueṫ. ꝛ hoc đ
facto daṫ. puta ipm centrū terre. Ad ṗmū Ad rōnes
ductū ꝯtra ṗmā ꝯcluſionē nego ꝯſequentiā. ꝯ ꝯclonez
quia veritas iſtiꝰ ꝓpoſitōis. deus eſt. ita patꝫ ṗmam
ex effectibꝫ quos videmꝰ in creaturis. ꝙ iſta
ꝓpoſitio apđ ſapiētes ꝑ ſe nota eſt. Propter
quod ait apoſtolus ad Ro. ṗmo loquens de
cognitōe gentiliū quam habuerūt de deo. In
uiſibilia dei per ea que facta ſunt intellecta cō
ſpiciuntur. ſempiterna quoq̄ꝫ virtus eius et
diuinitas. ymmo etiam Ariſtoteles nō ſolū
deum eſſe. verūetiam vnū deum eſſe quaſi ne
ceſſaria ratione deducit. xij. meth. circa finem
Sed celū empyreum eſſe nō apparet euidē/
ter ex aliquo effectu nobis noto in creaturis.
Ad probationem dicendum ꝙ licet deus i ſe
acceptus ſit ſumme elongatꝰ a ſenſu et fanta
ſia. tamen effectus deum oſtendentes nō ſūt
elongati a ſenſu vel fantaſia. Ad ſecundū 2
dicendū ꝙ per motū celi neceſſaria ratiōe pro
bamus ſbas ſeparatas eſſe. ſed per nullū effe/
ctum poſſumus ꝓbare celum empyreuꝫ eſſe.
Ad tertiū dicendū ꝙ naturaliter loquēdo 3
tūc maioꝛ ñ ē ṽa vniūſaliter. qꝛ in hoīe naťa/
liter ſtant ſimul ſba ꝛ accidens. in deo ſuba
ſine omni accidente. ꝛ tñ nō pt dari naťaliter
aliq̄d accidēs ſine oī ſba. cū naťaliter accidēꝭ

eſſe ſit in eſſe. vt.z.iiij.meth. vnde tale accidēs
nō eēt accidēs.qđ eſt ꝯdictio.q2 omē accidēſ
vel actualiter inheret ſbiecto.ſic ē ſ̄ qđlibꝫ ac
cidēs ſue nate derelictū.vel ſaltē aptitudīe in
heret.ſic ſūt accidētia in ſacramēto altarꝭ ſuper
naturaliter ſeparata.tale āt accidēs qđ ex ſui natura
eſſet ſine ſbiecto ſtaret ꝑ ſe.⁊ nec actu nec apti
tudine inhereret. Etiā falſū aſſumit in mi
nori cū dr.ꝙ celū criſtallinū nō ē lucidū.q2 nō
minꝰ ſꝫ multo magis celū criſtallinū illumīa
tur a celo empyreo.qđ in oī ſui pte lucet ſicut
ſol vel ſicut clariſſima ſtella.qꝫ qđcūqꝫ celum
planetaꝝ illūiet a ſole. Etiā dato ꝙ rō con
cluderet.tūc tale celū de q̄ ꝯcludit nō eēt celū
empyreum.q2 h̄ celum nō ſolum eſt luciduꝫ
ſꝫ etiā eſt trāſparēs.alias beati non poſſent ſe
4 mutuo videre ī illo celo. Ad quartū dicē/
dū ꝙ qꝫuis celū empyreū hꝫ influentiā in iſta
inferiora.tn̄ de illa influētia naturaliter nihil cō
ſtat nobꝭ.⁊ iō ꝑ illā influētiā cum naturaliter ſit
nobꝭ ignota non poſſumꝰ celū facere notū.ſeu
ꝓbare ipm eſſe.ſꝫ magis econuſo ꝓſupponē
tes hmōi celū eſſe.tūc ꝑ celū illud ꝓbamꝰ iā
Inquiſitō dictā influentiā. Quo ad ſcđm pono q̄ttu
ſcđa articu or ꝯclōes. Prima eſt ꝙ ſuppoſito ex dictiſ
li pmi pn/ ſctōꝝ ꝙ celū empyreum ſit.tūc pt ꝓbabiliter
cipalis. oſtendi ꝙ iſtud celum ſit excellēter lucidum.
Scđa ꝙ ſit ſm̄ qđ trāſparēs ſeu dyapha/
nū. Tertia ꝙ ſit inuariabile. Quarta
Prima cō ꝙ ſit imobile. Primā ꝯclonē pbo ſic. No
cluſio ꝓba biliſſimū corpꝰ debet excellēter habere nobiliſ
tur. ſimā q̄litatē corpalē.ſꝫ celū empyreū ē corpꝰ
nobiliſſimū.cū ſit habitatio btōꝝ.⁊ lux ē no/
biliſſima q̄litas inter oēs q̄litates corpales.
Opīo ꝯria ꝗ ⁊c. Sꝫ oppoſitū iſtiꝰ ponit q̄dā opinio
1 duplici rōe. Primo q2 celū empyreū ē ma
ximū oīm corpm.ꝗ ſi eēt lucidū excellēter.tūc
nūqꝫ haberemꝰ noctē.q2 nō obſtante ſolis ab
ſentia lumē iſtiꝰ celi ſufficiēter illūinaret totū
2 aerē. Scđo q2 celū empyreū eſt corpꝰ ma/
xime formale inter oīa corpa.ꝗ nō pt eē excel/
lenter lucidū. Añcedēs ptꝫ.q2 q̄nto corpꝰ eſt
nobiliꝰ tanto eſt formaliꝰ ⁊ minꝰ hꝫ de mate
ria.ꝯña etiā ptꝫ.q2 quanto celeſte corpꝰ eſt lu
cidius.tanto eſt ſpiſſius.⁊ ꝑ ꝯñs magꝭ abun
dat in materia.ꝓpter h̄ em̄ ſtella eſt lucidior
ps ſui orbis.q2 eſt ſpiſſior ps ſui orbis.rario
ra vero minꝰ lucēt.iō em̄ ignis nō lucet ī ſua
ꝓpa ſpera.q2 ibi ē rariſſimꝰ ⁊ maxīe formalis
minꝰ hñs de materia qꝫ ignis q̄ vtimur h̄ in/
Cōtra opi feriꝰ. Sꝫ iſta nō ꝯcludūt.q2 ſm̄ ſctōs do/
nionem ctores iſtud celū dr empyreū.id ē.igneū.non
Solō. a calore ſꝫ potiꝰ a ſplēdore. Ad pmū nego

ꝯſeq̄ntiā. Nā ſic luna q2 obſiſtit viſui ⁊ nō ē Ad.1.
trāſparēs aufert nobꝭ lumē ſolis qñ interpo/
nit inter nos ⁊ ſolē.ſic octaua ſpera.q2 ex nlla
ni pte eſt trāſparens ⁊ dyaphana.⁊ ex oī ſui
pte obſiſtit viſui nrō.iō celū empyreū nō pt
lumē a ſe deriuatū ad nos trāſfundere ꝑ octa
uā ſperā vel ꝑ ipm firmamētū. Forte dicet Inſtantia
ꝙ iſta ſolutio impedit ꝯclonē ꝓdictā.qa ſm̄
aſtronomos ſol dr q̄ſi ſolꝰ lucēs.⁊ h̄ ꝓ tanto.
q2 ſolꝰ ſol hꝫ lumē a ſeipſo ⁊ nō ab alio corpe.
omīa aūt alia lumiaria corpalia lumē corpa/
le hñt a ſole.⁊ hinc eſt ꝙ ſol dr fons totius lu
minis corpalis.ſꝫ firmamētum mediat inter
ſolē ⁊ celū empyreū.ꝗ celū empyreū nō poteſt
a ſole recipe lumē.⁊ ꝑ ꝯñs nō erit lucidum.
Rñdeo ꝙ celū empyreū cū ſit pmū ⁊ nobi/ Solō.
liſſimū omniū corporū.ideo a nullo alio cor
pore poterit dependere.ergo tantūmodo habꝫ
a deo effectiue lumē ſuum et non a ſole.vel a
quocūqꝫ alio corpore.ſtelle autem firmamen
ti et omīa alia lucentia citra firmamentū nō
habent lumen a ſe.ſed tantummodo a ſole.⁊
ideo reſpectu talium dicitur ſol quaſi ſolꝰ lu/
cens.id eſt.ſolus lucem a ſe habens. Ad Ad.2.
ſecundū dicendū ꝙ conſequentia nō eſt vera
Ad ꝓbatōnem dicendū ꝙ licet in natura ele
mentoꝝ ſpiſſiora ſint indigniora.ignis em̄ ē
digniſſimū elemētoꝝ cū ſit rariſſimꝰ.⁊ terra
viliſſimū elementorum cū ſit ſpiſſiſſimaꝭ.in
natura tamē celeſti eſt econuerſo.ſtella enim
eſt nobiliſſima pars ſui orbis.cuꝫ ſit ſpiſſiſſi/
ma.Appellando etiā formalius illud qđ eſt
actiuius.tunc in natura celeſti magis ſpiſſa
ſunt magis formalia.ſtella enꝫ cū hoc quod
eſt ſpiſſior pars ſui orbis.eſt etiam actiuior
pars ſui orbis. Secundo dico ꝙ iſtud ce Secunda
lum eſt aliquo modo tranſparens ſeu dya/ concluſio.
phanum.quia talis diſpoſitio localis que fa Ratio
cit ad delectatōem beatoꝝ non debet denegari
loco ſeu habitatōni eoꝝ.ſed tranſparētia ſeu
dyaphanitas eſt huiuſmodi.ergo ⁊c. Ma/
ior patet.quia cum in beata vita ꝑfecta ⁊ ple/
na ſit delectatio.nihil denegabitur ibi quo au
geri poteſt beatorū delectatio. Minorem pro
bo.quia magna delectatio eſt preſentialiter vi
dere amicuꝫ.iuxta illud quod ait Ariſtoteles
ix.ethicoꝝ. Delectabilis eſt preſentia amico
rum. Et infra ſbdit. In amantibus videre de
lectabiliſſimum eſt. Sed quilibet beatus eſt
amicus alterius ſm̄ perfectam caritateꝫ.ergo
corporali viſione in vita beata reſuſcitatꝭ cor/
poribus ſe mutuo debent videre. hoc autem
fieri nō poſſet niſi celū in q̄ habitāt eſſet dya/

phanū.alias eīm obſiſteret viſui in tm̄. ꝙ ra/
dij viſuales nō poſſent attingere obiectū.nec
Inſtantia ſpecies obiecti poſſꝫ venire ad oculū   Forte
diceret̃ ꝙ ſicut ptꝫ ex p̄cedentibꝫ quāto aliq̇d
in naꝉa celeſti eſt lucidiꝰ tāto eſt ſpiſſius.ſꝫ tu
dicis in p̄ma ꝯclōne iſtiꝰ inq̇ſitōis.ꝙ celū em
pyreū eſt excellēter lucidū.ḡ erit excellēter ſpiſ
ſum.⁊ ꝑ ꝯn̄s nullo mō rarū ſeu dyaphanum.
et ſic videt̃ ꝙ iſta ꝯcluſio contradicat p̄me.
Solutio   Rn̄deo ꝙ licet ph̄ice loq̇ndo.q̄nto aliq̇d ī
celo eſt lucidiꝰ tanto ſit ſpiſſius.tn̄ ad h̄ non
eſt arctata diuina potētia q̇n poſſit etiā ī rariſſi
mo corꝑe tantā vel maiorē lucē inducere q̄ꝫ ꝑ
nūc ſit lux ſolis.Et q̄ꝛ decēs eē videt̃ vt corpa
lis habitatio btōꝝ ſit valde lucida ⁊ amena.
⁊ cū h̄ trāſparēs ⁊ ꝑuia vt mutuo ſe poſſint
videre.iō nō obſtante celi empyrei magna lu
ciditate.illud celū tantā hꝫ trāſparentiā ⁊ ra
ritatē.quāta ſufficit ad clarā ⁊ iocūdā corpa/
Tertia cō lē viſionē ipoꝝ btōꝝ.   Tertio dico ꝙ loquē
cluſio do ꝓp̄e de variatōe ſeu alteratōe.tūc iſtd̄ celū
Ratio. ē inuariabile ſeu inalterabile.q̄ꝛ illd̄ qd̄ n̄ pa/
titur ꝑegrinas imp̄ſſiones h̄ nō variat̃ nec al
terat̃ ꝓp̄e.ſꝫ nullū celū de q̄ locutꝰ eſt ariſtote/
les patit̃ ꝑegrinas imp̄ſſiones.vt ip̄e ꝓbat in
libro celi ⁊ mūdi.ḡ multo minꝰ celū empyreū
patiet̃ hm̄ōi ꝑegrinas imp̄ſſiones cū ſit nobi
Inſtantia liſſimū celoꝝ.   Forte dicet̃ ꝙ vox corpalis
eſſe nō p̄t niſi in corꝑe rarefactibili ⁊ ꝯdenſa/
bili.⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝓp̄e variabili.ſꝫ poſt mortuorū
reſurrectōeꝫ beati deū voce corpali laudabūt
ac ſibi mutuo loquēt̃.ḡ ⁊c. Maior patet.ij.
de aīa. Minor etiā ptꝫ.q̄ꝛ decēs eſt ꝙ lingua
eoꝝ deſeruiat in vita btā ad diuine laudis p̄/
conīū.⁊ mutue ſocietatis amicicia̅ exp̄mēdā
Solutio.   Rn̄deo ꝙ reſuſcitatis corꝑibꝫ btōꝝ.ipſi
beati habebūt in gutture ſuo aerē ſibi cōnatu/
ralē.q̇ q̇dem aer cū ꝑ naturalia inſtrum̄ta re/
uerberat̃ ad vocalē arteriā.tūc in reali motōe
et ſciſſione illiꝰ aeris erit vox realiter.a q̄ voce
reali vlteriꝰ ꝑ ip̄m celū multiplicabit̃ vox in/
tētionaliter in tm̄ ꝙ quilibet p̄t alteꝝ audire.⁊
quilibet p̄t alteri intentōem ſuā etiā vocaliter
exp̄mere.q̄ꝫuis ip̄m celū non ſit ꝓp̄e rarefacti
bile vel cōdenſabile.variabile ſeu alterabile.
ſic eīm nūc vox ab ore hoīs ꝓlata mlto remo/
tius audit̃ q̄ꝫ aer realiter ꝑ vocem ſcindat̃ ſeu
moueatur.quia licet neceſſe ſit illud in quo ē
vox realiter moueri et aliquatenus alterari.
tamen intentionaliter poteſt eſſe vox ſeu ſo/
nus in aliquo corpore ſine ſui alteratōe pro/
pria et reali.Unde quando loquimur q̄ꝫdiu
aer ad tumultuatōnem vocis realiter moue/
tur.tamdiu in ip̄o aere eſt vox realiter.ſꝫ ceſ/
ſante aere ab huiuſmodi tumultuatōne ⁊ re/
ali motione.non multiplicatur vlterius vox
ſeu ſonus niſi intentionaliter.ſic in gutture
et in ore beatoꝝ erit vox realiter.in celo auteꝫ
ſolū intentionaliter.   Quarto dico ꝙ iſtud Quarta
celuꝫ eſt īmobile loquendo d̄ motu locali.q̄ꝛ ꝯcluſio
proprius locus illorum qui ſunt in perfecta
quiete debet eſſe immobilis.ſed celum empy/ Ratio.
reum eſt proprius locus beatorum qui ſunt
in perfecta quiete.ergo ⁊c. Maior patꝫ.quia
proprius locus ad locatum habet aptitudi/
nem ⁊ conformitatē.minor patꝫ ex dictis ſan
ctorum multoꝝ hic in littera   Sed contra Cōtra con
iſtam concluſionē arguūt quidam ſic. Om̄e cluſionem
corpus eſt mobile.quia dicit ph̄us in phiſi/ 1
cis ꝙ omne corpus mobile et omne mobile
corpus.ſed celum empyreū eſt corpus.vt de
ſe patet.   P̄.omne corpus naturale eſt mo/ 2
bile.ſed celum empyreū eſt corpus naturale.
ergo ⁊c. Maior patet.quia natura eſt princi
piū motuſ et quietis eius in quo eſt.vt d̄r.ij.
ph̄icoꝝ. Minor ꝓbatur.quia omne corpus
aut eſt naturale aut mathematicū.ſed celum
empyreum nō eſt corpus mathematicum.er
go erit corpus naturale.   P̄.angeli ſūt mo 3
biles.ergo et celum empyreū eſt mobile.cōſe/
quentia patet.quia nulla rōne videtur ꝙ cor
pus ſit immobilius ſpū.probat̃ antecedens.
quia in libro Job dicitur de angelis.Qui ſer
uiunt ei nō ſunt ſtabiles.et ī angelis ſuis reꝑ
perit prauitatē.Et ſm ap̄l'um.angeli ſūt am
miniſtratorij ſpūs in miniſteriū miſſi eorum
qui electi ſunt ad ſalutem.   Ad p̄mum di/ Solutio
cendum ꝙ ph̄us in hoc fuit deceptus ꝙ nul/ Ad.1.
lum corpus credidit eſſe ſuꝑ ip̄m p̄muꝫ mo/
bile.et quia om̄e corpus exiſtens infra p̄muꝫ
mobile aliquo modo dependet ab eo.et ꝑ cō/
ſequens eſt mobile.nam illud qd̄ dependet a
mobili oportet aliquo modo eſſe mobile.ideo
apud ph̄m iſta ꝓpoſitio reputabatur ꝑ ſe ve/
ra qua dicitur.om̄e corpus eſt mobile.ſed in
rei veritate ꝓpoſitio eſt falſa apud xp̄ianos.
q̇ ponūt aliqd̄ corpꝰ ſuꝑ ip̄m p̄mū mobile.pe
nitꝰ indepēdēs a p̄mo mobili.ſic eſt ip̄m celū
empyreū.   Ad ſc̄dm dicendū ꝙ corpꝰ d̄r na Ad.2.
ꝉale dupl'r.Uno mō eo ꝙ ſit ꝯpoſitū ex mate
ria ⁊ forma q̄ dicūt̃ naꝉa.vtꝫ.ij.ph̄icoꝝ. Alio
mō eo ꝙ ſit affectū ⁊ diſpoſitū ſeu informatū
q̄litatibꝫ naturalibꝫ actiuis ⁊ paſſiuis.⁊ iſto
ſc̄do mō accipiēdo corpꝰ naꝉale.tūc oē corpꝰ
naꝉale naꝉaliter ē mobile.⁊ d̄ iſto ꝓcedit ar/
gum̄tū.ſꝫ celū empyreū ſolū p̄mo mō p̄t dici

naturale.cū ſit ꝯpoſitū ex materia ⁊ forma. et
nō ſcd̓o mō. cū non ſit ſb̄ſtratum contrarijs
qualitatibꝫ actiuis ⁊ paſſiuis. Nam ſi hmōi
qualitates haberet tūc neceſſario eſſet corrup
tibile. Poteſt etiā corpꝰ p̄mo mō acceptuȝ eē
mobile ſcd̓m locū.qn̄ hoc requirit ordo vni/
uerſi. vtȝ in motu oīm celoꝝ q̄ ſunt infra celū
empyreū.motum aūt celi empyrei nō requi/
rit ordo vniūſi.ſed potiꝰ requirit imobilitatē
eius ꝓpter ſtatū beatoꝝ.quoꝝ ꝓprius locus
Ad.3. eſt celū empyreū. Ad tercium dicendū ꝙ
cum motus angeli et motus corpm ſint diu
ſarum rōnum.ideo nō pt̄ vnꝰ ſufficiēter ꝓba
ri ꝑ alterum. Dato em̄ ꝙ nullū corpus moue
ret. angelus nō minus poſſȝ moueri q̄ȝ ſi om
nia corpora mouerent. quomō aūt angelus
moueat dixi in primo lib.diſt.xxxvij. articu
Nota. lo.ij.concluſione.iij. Eſt tn̄ hic notanduȝ
ꝙ celum empyreum non dico ſic imobile.qn
ſi deo placeret eque bene poſſet moueri ſicut ⁊
ceteri celi.ſed ꝓ tanto d̓r imobile.q2 ordo vni
uerſi non requirit motū eiꝰ. et ip̄e deꝰ nō ſbie
cit tale celum virtuti alicuiꝰ creature q̄ moue
at ipſum.

Articulꝰ 2 **Quātum ad ſecūn**
dum articulū p̄mo videndū eſt vtrū oſtēdi
poſſit neceſſaria rōne ꝙ ſit quoddaȝ celū mo
bile ſuꝑ octauā ſperaȝ. Scd̓o cuiꝰ nature ſit
Prima cō illud celū. Quo ad p̄mū dico ꝙ ſic.q2 illd̓
cluſio. qd̓ mouet diuerſis motibꝫ nō pt̄ eſſe p̄mum
1 mobile.ſed octaua ſpera mouet diūſis moti/
bus.ḡ ⁊c. Maior ptȝ.q2 p̄mū in quolibet ge
nere eſt mēſura ceteroꝝ. vt d̓r.x.meth.menſu
ra vero debet eſſe vna ⁊ ſimplex.vtȝ ibidem.ḡ
p̄mū mobile debet moueri vno ſimpliciſſimo
motu.vt eiꝰ motus veraciter ſit menſura om
niū ceteroꝝ motuū. Minor patebit in tertio
2 articulo iſtius queſtiōis. P.oē multiplex
et difforme p̄ſupponit aliqd̓ ſimplex ⁊ vnifor
me.ſed q̄dlibet celoꝝ viſu immediate ꝑcepti
biliū mouet multiformiter. vt infra patebit.
Inſtātia. Sȝ forte ꝯ iſtud diceret.q2 nihil eſt in in
tellectu qn̄ p̄us fuerit in ſenſu.vtȝ ex ſuꝑiori
bus allegatis.ſȝ nullū celū extra ſuꝑ firmam̄
tū eſt ſenſu ꝑceptibile. Nam ſi aliq̄ ſenſu hoc
fieri deberet maxie videret de ſenſu viſus.et h̓
nō.q2 octaua ſpera in nulla ſui pte ē penetra/
bilis viſu.⁊ iō ꝓprie d̓r celū.q2 celat ⁊ abſcon
Solō. dit a nob oē q̄d eſt ſupra ipam. Rn̄deo
ꝙ licet nonū celū nō cadat imediate ſb̄ ſenſu.
tn̄ ex ſenſatis ſufficiēter pt̄ oñdi. nam cū ſen/
ſu ꝑcipiebat multiplex motus octaue ſpere,
ex h̓ neceſſario ꝯcludebat ꝙ octaua ſpera nō
erat p̄mū mobile et ꝑ ꝯſequēs oportet eē q̄d/
dā celū ſuꝑ octauaȝ ſperā cuiꝰ motus ſit ſim/
plex ⁊ vniformis.ac ꝑ ꝯſequēs p̄mꝰ oīm mo
tuū. Quo ad ſcd̓m dico ꝙ iſtd̓ celū nō eē Secunda
natura elementari.q2 corpꝰ naturaliter icorrup concluſio.
tibile nō eſt elemētū nec ex elemētis.ſȝ potiꝰ ē
de natura q̄nte eſſentie.ſȝ celū extra ſuꝑ firmam̄
tū eſt naturaliter incorruptibile.ḡ ⁊c. Maior
ptȝ.q2 tam elemēta q̄ȝ ex elemētis ꝯpoſita ſūt na/
turaliter corruptibilia. Minor etiā patȝ.q2
ſm Ariſto. ⁊ ſuū cōmētatorē in celeſtibꝫ cor/
poribꝫ neqȝ malum neqȝ corruptio reperitur.
P.firmamentū ⁊ celi planetaꝝ nō ſunt de 2
natura elemētari.ḡ nec iſtd̓ celū.patȝ ahs i li.
celi ⁊ mūdi. Probat ꝯſeqn̄tia.q2 p̄mū mobi
le nō eſt ꝯpoſitius his mobilibꝫ q̄ ſunt citra
ipm.ſed iſtud celū eſt p̄muȝ mobile.vt infra
patebit. Sȝ ꝯ iſtud eſt q̄dam opio q̄ poit Opiniō
ꝙ iſtud celū ſit vere aqueuȝ ſeu de natura aque. na.
q2 d̓r Geñ.p̄mo ꝙ fecit deꝰ firmamētū ⁊ diui 1
ſit aquas q̄ ſupra firmamentū ſunt.ab aquiſ
q̄ ſb̄ firmamēto ſunt. Qd̓ attendēs augꝰ.ſuꝑ
Geñ.ait. Qualitatē aque ſupra firmamētuȝ
eſſe nō dubitamꝰ. Maior eſt em̄ hꝰ ſcp̄ture
auctoritas q̄ȝ oīs ingenij hūani capacitas.
P.illud qd̓ exceſſiue eſt frigidū h̓ eſt de na 2
tura aque.iſtud celū eſt exceſſiue frigidū.ḡ ⁊c.
Maior ptȝ.q2 p̄ma q̄litas aque eſt frigidi/
tas.ḡ quicq̄d eſt excellēter frigidū.oportet ꝙ
ſit de natura aq̄.minorē iſti ꝓbāt ꝑ h̓ ꝙ ſaturnꝰ
eſt frigidiſſimꝰ planetaꝝ. quā frigiditateȝ vt
dicūt ſaturnꝰ ꝯſeq̄t ex ꝓpinq̄tate ad iſtud fri
gidiſſimū celū.q2 inter oēs planetas ſaturnꝰ
eſt ꝓpinquior celo criſtallino. Dic eſt ad/ Nota
uertendū ꝙ ꝓpter mltas auctates ſacre ſcrip
ture q̄ ſonare videt aquas eē ſuꝑ celos.bea/
tus augꝰ.q̄ ad hmōi aquas recitat duas opi/
niones. Unaȝ recitat.ij. ſuꝑ Geñ. q̄ ponit ꝙ Opio.
ille aque q̄ ſuꝑ celos ſunt ſint aque elementa
res eiuſdē ſpeciei cū iſtiſ aq̄s inferioribꝫ. Quia 3
cū ſcp̄tura ſacra nō diſtinguat inter iſtas aq̄s
ideo n̄ videtur ꝙ nos debeamus diſtinguere.
P.ſicut videmus in homine qui eſt mi/ 4
crocoſmus.hoc eſt minor mundus. ſic debe/
mus iudicare de maiori mundo.ſed in homi
ne cerebrum quod eſt frigidior pars corpo/
ris humani tenet locum ſuperiorem q̄ȝ cor vl̓
epar que ſunt partes calidiores.ergo et i ma
iori mūdo aque poſſunt tenere locū altiorem
P.in pſalmo dicit. Extendens celum ſi 5
cut pellem.qui tegis aquis ſuperiora eius.

6 ꝑ. aque qn̄qꝫ deſcēdūt de celis. ḡ aque ſūt
ſupra celos. Cōſeq̄ntia patꝫ. qꝛ ſi in celis ſeu
ſup celos nō eſſent aque. tūc de ipis nō poſſēt
deſcendere aque. Añcedens pꝫ Gen̄. vij. vbi
dꝛ. cataracte celi aperte ſunt ⁊ pluit quadragī
Cōtra opi ta diebꝫ ⁊. xl. noctibꝫ. Sed iſta opinio
onem ſtare nō pt. qꝛ corꝑa eiuſdē nature ꝓxime de/
bent habere vnū locū naturalē. ḡ ſi ſup firma
mēto eſſent aque. tūc vel iſte aque inferiores
eſſent extra ſuū locū naturalē. et ꝑ ꝯſeq̄ns na/
turaliter aſcenderēt ad illas aquas ſuꝑiores.
vel ille ſuꝑiores violenter ſuꝑius detinerent.
eo ꝙ naturaliter deberent deſcendere ad iſtas.
Inſtantia Forte ad iſtud dicerēt illi ꝺ iſta groſſa opi
nione ꝙ ille aque ſuꝑius exiſtentes nō poſſūt
deſcendere niſi aperiant cataracte celi. quibuſ
apertis hmōi aque naturaliter deſcēdunt. ſic
Solutio. apparuit tpe diluuij. Sed nec iſtud valꝫ
qꝛ in ſuꝑcceleſtibꝫ nihil eſt violentū. vt pꝫ ꝑ
phm in de celo ⁊ mūdo. ſed ꝓ om̄i tpe quo ca/
taracte nō eſſent aperte tūc violenter tenerent
Inſtantia ſuꝑius ille aque. Forte adhuc diceret ꝙ ꝓ
pter elongatōem rei a ſuo ꝓprio loco minuit
appetitus eiꝰ ad locū. Iſta em̄ eſt cauſa qua/
re motus naturalis eſt tardior in ꝑncipio et ē
velocior in fine. qꝛ in ꝑncipio illiꝰ motꝰ ipum
mobile ꝓpter elongatōeꝫ a loco nō habet tm̄
appetitū ad locū q̄ꝫtum habet in fine qn̄ ap/
propinquat ad ipm locū. Sed iſte aque que
ſūt ſup firmamēto maxime diſtāt a loco iſta/
rū inferioꝝ aquaꝝ. iō modicū vel nullū ap/
petitū habent ad iſtū locū deorſum. ⁊ ꝑ conſe
quēs nō tenent ſuꝑius violenter. qꝛ ħ ſolum
eſt violentū qꝺ eſt ꝯtra naturalem appetitū.
Solutio. Sed nec iſtud valet. qꝛ natura quantū
dat de forma tm̄ dat de loco. hoc eſt de natura
li appetitu ad locū. vtꝫ. viij. phicoꝝ. Sꝫ ſm
iſtos ille aque habent verā formā aque. ergo
manente tali forma ſꝑ manet appetitꝰ ad lo/
cū. ꝯtra quē ſi res detinet violenter detinetur.
Inſtantia Quō aūt ignis inferni poſſit ꝑpetue ma/
ſolutōe: nere in inferioribꝫ ꝑtibꝫ terre. vbi eſt locꝰ ma/
xime deorſum nō obſtante ꝙ naturalis locus
totiꝰ ignis ſit ſurſum. hoc dn̄o cōcedente de/
terminabo in q̄rto libro circa finē qn̄ tracta/
Solutio bo de loco penaꝝ ipoꝝ dānatoꝝ. Ad ꝑmū
rationum. dicendū ꝙ ꝑ aquas ſup firmamēto nō intel/
Ad. 1. ligunt aque elemētares. qꝛ ꝯtra naturalē or/
dinēꝰ vniūſi eſſet ꝙ corruptibile i ſitu ſuo tran
ſcenderet incorruptibile. ſꝫ intelligit celuꝫ cri
ſtallinū. qꝺ ſm aſtronimos dꝛ ꝑmū mobile.
Ad dictū Auguſtini dicendū ꝙ ſm Ariſtote
lem. ij. de aīa. aer et aqua ꝯuenerūt cum corpo
re ꝑpetuo in dyaphanitate. Dicit ḡ ſuper fir/
mamēto eſſe aque qualitaſ. qꝛ ibi eſt dyapha
nitas. Ad ſecundū nego minorē. qꝛ illꝺ ce Ad. 2.
lum non dꝛ celum aqueuꝫ a frigiditate ſed a
dyaphanitate. In ꝓbatione etiam falſum
aſſumit. qꝛ ſi ſaturnus reciperet frigiditatem
ab hmōi aquis. tūc ſaturnus eſſet corrupti/
bilis. qꝛ quicq̄d eſt ſbiectum qualitatibꝫ acti
uis ⁊ paſſiuis hoc eſt corruptibile. Unde ſa/
turnus non eſt formaliter frigidus ſicut iſti
ymaginant ſed virtualiter. Item ſtelle fir/
mamenti eſſent multū ꝓpinquiores talibus
aquis; q̄ꝫ ſaturnus. et tn̄ alique de illis ſtellis
ſunt calidiſſime virtutis. vt apparet de ſtelliſ
que ſunt in ſignis eſtiualibus. Ad tertiū Ad. 3.
dicendum ꝙ nos debemus diſtinguere inter
illas aquas ⁊ iſtas. qꝛ ad hoc cogit ratio na/
turalis. cui ſacra ſcp̄tura nō ꝯtradicit. maxīe
in talibus vbi non eſt articulus fidei. Ad Ad. 4.
quartū dicendum ꝙ q̄ꝫuis in hoc ſit ſimile ꝺ
homine qui dꝛ minor mundus. et de mundo
vniuerſali. ꝙ ſicut ſol tenet medium ſituꝫ in/
ter planetas. ſic cor hoīs tenet mediū inter ꝑ/
tes ſuꝑiores ⁊ inferiores ipſius hominis. tn̄
ꝓpter hoc nō pt dici ꝙ ꝓpter frigiditatē hu/
mani cerebri tenētꝫ locū altiorē corde. alique
aque elemētares ⁊ corruptibiles teneāt locuꝫ
altiorē firmamento ⁊ ceteris corꝑibꝫ celeſtibꝫ
qꝛ ꝯ naturale rōis iudiciū eſſe videt ꝙ corru/
ptibile ſupereminea t incorruptibili. Ad Ad. 5.
quintū dicendū ꝙ ſm Rabanū ꝑter celeſtes
ſperas que ſunt de q̄nta eſſentia adhuc infra
celū lune ſunt q̄ttuor celi. Quoꝝ ꝑmū dꝛ ce/
lum igneū. ⁊ eſt ſuꝑior pars ſpere ignis attin/
gens celū lune. Aliud dꝛ celū olimpiū. a q̇dā
mōte i macedonia q̇ dꝛ mōs olimpi. q̄ mons
tante refert eſſe altitudinis ꝙ trāſcēdit om̄es
nubes. et iſtud celū ē inferior pars ſpere ignis
Tertiū celū dꝛ celū ethereū. ⁊ eſt ſuꝑior pars
ſpere aeris. q̄ ꝓpter ꝓpinquitatē ad ſperam ig
nis eſt ſicca. ⁊ de facili inflāmabilis. et iꝺo ſm
phm in de celo et mūdo. nomē etheris ſignat
corpus velocis motus. ⁊ de facile inflāmabi/
le. Quartum celum dicitur celum aereū. et ē
inferior pars aeris. De iſto celo intelligit di/
xiſſe ſaluator in euangelio cū ait. Aliud ceci/
dit ſecus viam ⁊ ꝯculcatū eſt ⁊ volucres celi
comederunt illud. Et in pſ. Uolucres celi et
piſces maris ⁊c̄. Et Geneſis primo. Domi/
namini piſcibꝫ maris et volatilibus celi. Et
de iſto celo ſcilicet aereo poteſt intelligi auc/
toritas pro argumento inducta. quia illud
celum tegitur aquis. id eſt. nubibꝫ aquoſis.

Poſſet etiã dici ꝙ celum firmamẽti tegiť
aquis. id eſt. celo criſtallino qḋ aqueuʒ diciť.
nõ a frigiditate. ſed a dyaphaitate vt dictum
Ad.6. eſt ſupra. Ad ſextũ dicendũ ꝙ ſm hugui/
tionẽ cataracta ḋr via ſb terranea. ⁊ inde trãſ/
ferť ad omẽʒ meatũ qui eſt ſb aliquo ſupiori.
et ideo accipiẽdo celũ ꝓ ſupiori pte aeris. tũc
hmõi cataracte fuerũt iteriora nubiũ. que tẽ
pore diluuij abundantiſſime pluuias effude
rũt. Uel per cataractas poſſim⁹ intellige/
re planetas virtualiter hũidos ⁊ pluuiolos.
qui tpe diluuij omẽs erant ꝯgregati ĩ ſigno
humidiſſimo. puta in aquario. ꝓpter qḋ tã/
ta deſcendit pluuiaꝝ abundantia quaſi ſi ce/
lum ſe appuiſſet ⁊ ex ſe flumina inferi⁹ tranſ/
fudiſſet. eſt igiť locutio non propria ſed me/
taforica cuʒ dicitur cataracte celi aperte ſunt.
Opio.2 Alia eſt opinio quã recitat aug⁹. xiij. ꝯfeſ.
que dicit. ꝙ iſte aque nõ ſunt corpales ſʒ tan
tũmodo ſpũales. ſ. ipſi angeli ſancti. de quibꝫ
ḋr in pſ. Aque que ſup celos ſunt laudẽt no/
men dñi. Et hanc opinionẽ videť ibidẽ aug.
tenere dicẽs domino de hmõi aquis. Uidẽt
faciẽ tuã ſemp. et ibi legũt ſine labijs. que ſit
eterna volũtas tua. Hanc tñ opinionẽ videť
aug⁹. retractare li. ij. retractationum dicẽs.
Qḋ dixi firmamẽtũ factũ inter ſpũales aq̃s
ſupiores. ⁊ corpales inferiores. nõ ſatis conſi
Opio.3. derate dictũ eſt. Et ideo eſt tertia opinio q̃
ponit iuxta lrãlem ſenſum ꝙ p aquas ſup fir/
mamento debem⁹ intelligere celũ criſtallinũ.
qḋ nõ eſt cum iſtis inferioribꝫ aquis eiuſdeʒ
nature. ſed eſt de natura quinte eſſentie.

Articul⁹ tercius. Quantũ ad terciuʒ

pncipale pmo videndũ eſt de natura firma/
menti. Secũdo de motibꝫ ⁊ ꝯditõibꝫ eius.
Quo ad pmũ dico ꝙ firmamentũ ẽ corp⁹
quinte eſſentie ⁊ non eſt elementaris nature.
quia omẽ corpus elementar; nature eſt natu
raliter alterabile. ſed firmamentuʒ ⁊ quelibet
alia ſpera celeſtis eſt alterans inalterabile. vt
Inſtãtia. ptʒ p phm. ğ ⁊c. Sed ꝯtra iſtud videť eẽ
opinio platonicoꝝ. qui dicebant celum eſſe
ignee nature. quia facit effectus ſil'es effectibꝫ
ignis. quia calefacit ⁊ illuminat nõ min⁹ q̃
Solo. ipe ignis. Reſpondeo ꝙ q̃uis tam celum
q̃ ignis ſint cauſa pdictoꝝ effectuũ. hoc cuʒ
fit aliter et aliter. Nam celũ eſt cauſa equiuo
ca hmõi effectuũ in iſtis inferioribꝫ. ſʒ ignis
Inſtãtia. eſt cauſa vniuoca. Etiã contra iſtã cõclu/
ſionẽ videnť eſſe dicta aliquoꝝ theologorum
qui dicũt celũ factum ex aqua. et hoc probãt
ex dictis ſanctoꝝ. Reſpondeo ꝙ ſancti in
telligunt p aquã materiã celi de qua factũ eſt Solo.
celũ. Quo ad ſcḋm eſt aduertendũ. ꝙ fir/
mamentũ ſeu celum ſtellatuʒ moueť duplici Deſecun/
motu. Uno ab oriente in occidens. et iſte eſt do nota.
motus diurnus q̃ rapiť ⁊ circũuolniť a ſpera
pmi mobilis. ⁊ iſto motu moueť ſuper polis
mũdi. quoꝝ vn⁹ eleuať nobis q̃ ḋr polus ar/
ticus. et alter ſuppmiť nobis q̃ ḋr polus an/
tartic⁹. Alio motu moueť ab occidẽte ĩ oriẽs.
et hoc a ꝓprio ſuo motore. ⁊ iſto motu moue
tur ſup polis zodiaci. hoc aũt motu ſm pto
lomeu in almageſti in centũ annis mouetur
ſolũ p vnũ gradũ. quoꝝ graduũ in celi circũ
ferentia ſunt. 360. Et illo ſuo ꝓprio motu fir
mamentũ pfecte nõ reuolniť niſi in. 36. mili/
bus annoꝝ. Nam cuʒ gradus in celo ſint vt
iam dictũ eſt. 360. ⁊ in centũ annis tranſeat
ſolũ vnũ gradũ. ideo decem gradus trãſibit
in mille annis. centũ gradus in deceʒ milibꝫ
annoꝝ. 300. gradus in. 30. milibus annoꝝ. et
60. gradus in ſex milibꝫ annoꝝ. et ſic tota re/
uolutio occupabit tẽpus. 36. miliũ annoꝝ.

Quantuʒ ad quar Arti.4.

tum pncipale eſt aduertendũ ꝙ celi planeta/
rũ ſunt ſeptẽ in quoꝝ quolibet eſt ſolum vna
ſtella q̃ ḋr planeta. a planes grece qḋ eſt erro
latine. et ideo qñq3 iſte ſtelle dicũť erratice p
pter varias eoꝝ motus. Nam quia iſte ſte/
le nõ ſunt fixe in orbibꝫ ſuis ſicut ſtelle octa/
ue ſpere. ſed vel ſunt fixe in circulo eccentrico.
q̃ alio noĩe appellať circul⁹ deferens. vel ſunt
fixe in circulo epiciclo. q̃ circul⁹ claudiť intra
ſupficiẽ circuli deferentis. ⁊ ideo qñq3 moueť
ad auſtꝝ. qñq3 ad aquilonẽ. ⁊ hoc ꝓpter ob/
liquitatẽ deferentis. qñq3 videnť moueri re/
trograde. qñq3 ꝓceſſiue. ⁊ qñq3 videnť ſe ha/
bere ſtationarie. ⁊ hoc ꝓpter circulũ epicyclũ
Iſtoꝝ aũt omniũ expſſiorẽ declaratõnem
ad pñs cauſa breuitatis obmitto. Dicaũt
eſt planetarum ordo incipiendo ab inferiori:
Prim⁹ eſt luna. Secundus mercuri⁹. Ter/
tius venus. Quartus ſol. Quintus mars.
Sext⁹ iupiter. Septimus ſaturn⁹. Quo
aũt iſte ſtelle habent diſtinctas virtutes. ⁊ in
q̃ ſigno zodyaci quelibet iſtaꝝ ſtellaꝝ ꝓpriuʒ
habet dominiũ. dño ꝯcedente qñq3 intendo
ſpecialiter ptractare. Ad argumentũ pn/ Ad prin/
cipale ptʒ ex his q̃ dicta ſunt circa pmã con cipale arg.
cluſioneʒ ſcḋe inquiſitõis pmi articuli.

Diſtinctio tertia.

E Cce oſtenſum eſt ꝛc. Hic magiſter nitit̃ inueſtigare in quali natura angeli fuerint creati. ⁊ qualibꝫ perfectionibus decorati. Et diuiditur in partes duas. Nam p̓mo tractat de natura ⁊ pfectõne angeloꝝ p cõpationem ad culpam ⁊ innocentiam. Secũdo per compatõnem ad glĩam ⁊ miſeriam. diſt. iiij. ibi. Poſt hec videndũ. Prima in duas. quia primo oſtendit quales fuerũt angeli ĩ p̓mordio ſue creatõis q̃tum ad pfectiões naẗales. Secundo quales fuerunt q̃tum ad perfectões morales. ibi. Illud quoqꝫ ꝛc. Prima in duas. Nam p̓mo oſtendit in quibuſdã naturalibꝫ pfectõnibꝫ angelorum differentiã. Secundo oſtendit eoꝝ cõuenientiam. ibi. Et ſicut in p̄dictis. Prima eſt p̄ſentis lectõis ⁊ diuiditur in tres ptes. Nam p̓mo quattuor attributa vniuerſaliter angelis ↄuenientia enumerat. Secundo inueſtigat vtrũ taliũ attributoꝝ pticipatio om̃ibꝫ angelis equaliter conueniat. Tertio hmõi inquiſitõnis veritatem determinat. Secũda ibi. Hic conſiderandũ ẽ. Tertia ibi. Ille ergo. ꝛc. Quia ſm p̓mũ iſtoꝝ quattuor attributoꝝ mgr̃ dicit quẽlibet angelũ habere ſimplicem eſſentiã. ideo quero hanc queſtionem.

V Trum angeli ſint aliquo modo cõpoſiti. Et videt̃ ꝙ non. quia aut eſſẽt compoſiti ex materia ⁊ forma. aut ex eſſe ⁊ eſſentia. aut ex genere ⁊ differẽtia ſed nullo iſtoꝝ modoꝝ angeli vident̃ eſſe cõpoſiti. ğ ꝛc. Maior patet ex ſufficienti diuiſione. Minorẽ pbabo q̃tũ ad om̃s ſuas partes. Q, em̃ angelus non ſit compoſit⁹ ex materia ⁊ forma. patet. xij. meth. vbi phus ponit ꝙ quẽlibet intelligentia ſit purus actus immixtus ⁊ ſeparatus ab om̃i materia. Q, aũt nõ ſit compoſitus ex eſſe ⁊ eſſentia. patꝫ quia ſm phm. viij. meth. in vno ⁊ eodem potẽtia p̄cedit actum. Si ğ eſſentia angeli eſſet ſuũ eſſe. tunc eſſentia eſſet in potentia ad eſſe. ⁊ p cõſequens angelus p̓us fuiſſet in potentia q̃ actu fuiſſet. quod eſt inconueniẽs. Q, etiam nõ ſit compoſitus ex genere ⁊ differentia. ptꝫ quia in quo nõ eſt repibilis rõ ſpeciei: ibi nec poteſt reperiri rõ generis nec differentie. nam ſpecies includit genus ⁊ differentiã. ſꝫ in angelis nõ reperitur ratio ſpeciei que eſt p̄dicari de pluribꝫ differentibꝫ numero in eo ꝙ q̇d. quia nõ reperiunt̃ plures angeli in eadem ſpecie. ergo angeli nullo modo ſunt compoſiti.

Contra illud in quo eſt cõpoſitio ſb̃ſtãtie et accidentis hoc aliquo modo eſt compoſitum. quia forma ſimplex ſb̃iectũ eſſe non p̄t. vtꝫ per boecium in de trini. ſed in om̃i ſb̃ſtãtia creata eſt cõpoſitio ſb̃ſtantie ⁊ accidentis. cũ in ip̄a differant ſubſtantia virtus ⁊ operatio. vt patet per Dyo. in de di. no. Hic quattuor ſunt videnda que om̃ia implicant̃ in iſtis argumentis. Primo vtrũ angelus ſit cõpoſitus ex materia et forma. Secũdo vtꝝ angelus ſit cõpoſit⁹ ex eſſe ⁊ eſſentia. Tercio vtrũ ex genere ⁊ differentia. Et quarto vtrum in angelis inueniatur cõpoſitio ex ſb̃ſtantia ⁊ accidente

Quantũ ad primũ — Articulus p̓mus

eſt aduertendũ ꝙ materia ad p̄n̄s dupliciter poteſt accipi. Uno modo poſitiue put dicit ſb̃iectum pure potentiale. qđ eſt aptũ natum recipere om̃em formã corpalem. Alio modo negatiue put aliq̇d d̓r materia vel materiale. eo ꝙ nõ eſt purus actu. ſed eſt aliquo modo in potentia reſpectu alic⁹ actus. Et ſm hoc ponam duas ↄcluſiones. Prima eſt ꝙ iuxta p̓mũ modum accipiendi materiã materia non eſt in angelis. nec per ↄſequens vt ſic angelus eſt compoſit⁹ ex materia ⁊ forma. Secũdo aũt modo loquendo de materia. poteſt in angelis poni materia et materialis compoſitio. Prima ↄcluſio p̄t probari ſic. (Prima cõcluſio. I) Si angelus eſſet compoſitus ex materia p̓mo mõ dicta ⁊ forma. tunc in angelo eſſet quantitas ↄtinua. ↄſequens eſt falſum. ergo ⁊ antecedens. Cõſequentia patꝫ. Nam multitudo taliũ compoſitoꝝ p̄ſupponit partitam et diuiſam materiã. qđ ſine quantitate nullaten⁹ fieri p̄t. cum materia de ſe ſit penit⁹ indiuiſibilis. Cum ğ plures ſint angeli. neceſſario oportet ꝙ eoꝝ materia actualiter eſſꝫ ſb̃iecta ↄtinue quantitati. mediante q̃ poſſet diuidi ⁊ multiplicari. vt plures angeloꝝ formas poſſet recipe. Forte ad hoc diceret aliquis ↄtrarie opinionis. ꝙ quilibet angel⁹ habet materiã eſſentialiter diſtĩctã a materia alterius angeli. ⁊ ideo nõ oportet ꝙ hmõi materia diuidat̃ mediante quantitate. (Inſtantia) Iſtud nõ valet. quia tunc quilibet angelus differret ab alio angelo genere. nec eſſent duo repibiles q̇ eſſent eiuſdem generis naturalis. Nam ſi celum differret genere ab his q̇ ſũt in ſpera (Solutio.)

actiuoꝝ et paſſiuoꝝ ſolū ꝓpter alium et aliū modū recipiendi formā in materia. puta q̇a in celo recipitur ſine ꝑuatione annexa. in iſtꝭ inferioribꝫ cum ꝑuatione annexa multo maior eſſet differentia inter quoſlibet duos angelos. ſi coꝝ forme reciperent̃ in diuerſis materijs eſſentialiter diſtinctis Falſitas etiā conſequentis patet. quia ſm̄ boecium in libro de ebdo. Cōmunis animi cōceptio eſt apud ſapientes incorꝑalia in loco non eſſe. Et ꝑ conſequens nō poterūt eſſe quanta. Per incor/

2 poralia vero notat ipos angelos. ¶.ſi angelus eſſet compoſitus ex materia ꝓpe dicta et forma. tūc corpus poſſet mutari in angelū ⁊ econuerſo. ꝯſequēs eſt falſum. Nam vt ait Auguſtin⁹. vij. ſup Ġen̄. om̄e quippe corp⁹ ī oē corp⁹ mutari poſſe credibile ē. q̇dlibet āt corp⁹ mutari poſſe ī aīaꝫ crede abſurdiſſimū ē. Et in eodē libro ait Om̄e q̇ppe corp⁹ in oē corp⁹ poſſe mutari nō defuerūt q̇ aſſererēt. corpus aūt aliquod ſiue terrenū ſiue celeſte conuerti in animā. fieriq; naturā incorporeā. nec quēq; ſenſiſſe ſcio. nec fides habet. ꝯſequētia patet. quia oīa q̄ ꝯmunicant in materia. illa ſaltem diuina virtute ſunt ad inuicem tranſ/

Inſtantia mutabilia. Forte dicet̃ ꝙ materia angelorum eſt alteri⁹ rōnis q̄ʒ materia corpoꝝ. et iō corꝑa et angeli nō cōmunicāt in materia eadem. nec ꝑ ꝯſequēs ſunt ad inuicem trāſmu/

Solutio. tabilia. Iſtud non valet. quia materia ꝓprie dicta de q̄ua ad p̄ñs loquor cum ſit pura potentia nō p̄t eſſe eſſentialiter alia ⁊ alia. nam cū actus ſit qui diſtinguit. vt dr̄. ix. metaphiſice. et pura potentia ſumpta p̄ciſe ſm̄ eſſentiā ſuam excludat om̄em actum. ſequit̃ neceſſario ſi materia ꝓprie dicta eſt in angel̃. ꝙ ſit eadem in eſſentia cum materia repta in

3 rebus corꝑalibꝫ. ¶.nullum materiale per eſſentiam poteſt eleuari ad cognoſcendū illd̄ quod eſt immateriale ꝑ eſſentiā. Nam cum cognitio cauſet̃ ꝑ receptionem rei cognite in cognoſcente. et quicq̇d recipit̃ ad modum recipientis recipit̃. ideo nullū materiale poteſt immaterialiter apprehendi a re materiali. ſʒ angelus eſt eleuatus ad cognoſcendū deum

Opinio ꝯtraria. ꝑ eſſentiā. ḡ nō eſt res materialis. Sʒ cōtra iſtam ꝯcluſionem arguūt quidā multuʒ

1 apparenter. Primo ſic. Quicq̇d mouet ſeipm̄ eſt diuiſibile in duas naturas. quarum vna eſt mouens. ⁊ alia eſt mota. et ꝑ ꝯſequēs habet materiā partē ſui. ſed angel⁹ mouet ſeipm̄. ḡ ⁊c̄. Maior p̄tʒ. q̄ꝛ al's idem ꝑ idem. et reſpectu eiuſdem eſſet actiuum ⁊ paſſiuum.

Minor patet ex dictis q̄ dixi lib. ꝑmo. diſt. xxxvij. ¶. quicq̇d eſt in potentia habʒ ma

2 teriā. ſed angel⁹ eſt in potentia. ḡ ⁊c̄. Maior patet. quia illud quod eſt ꝑmo tale in aliquo genere. eſt cauſa omniū ceteroꝝ. et ꝑ ꝯſequēs ipo deficiente nō p̄t aliud ceteroꝝ remanere. ſed materia eſt ꝑmū omniū in genere potentie paſſiue. Minor ſimiliter p̄tʒ. Nam angelus nō eſt ſemꝑ ꝯiunctus eiſdem actibus et affectionibꝫ. ḡ reſpectu talium q̄nq; eſt in po

3 tentia. ¶. iſtud ꝓbant auctoritatibꝫ. quia phus. ij. meth. ſm̄ tranſlatiōem cōmenti ait de antiq̇s phis. ꝙ modus erroris coꝝ fuit. ꝙ poſuerūt materiā elementum corpoꝝ. nō cor

4 poꝝ aūt non. ¶. cum phs. viij. meth. dicit ꝙ intelligentie ſunt entes p̄ter om̄em materiam ſenſibilē ⁊ intellectualē ait cōmētator ꝙ ſunt entes p̄ter om̄em materiā naturalem et mathematicā. ḡ videtur ꝙ cōmentator ſolum neget ab intelligentijs materiā ꝯiūctaʒ actiuis et paſſiuis qualitatibꝫ. et materiā q̄ꝫ/ tam. et ꝑ ꝯſequens nō neget om̄em materiaʒ

5 ¶. boecius in li. de vnitate ⁊ vno ait. ꝙ aliud eſt eſſe vnū ſimplicitate ſicut deus. ⁊ alid̄ vnione ſimpliciū ſicut angelus ⁊ anima. que ſunt vnū vnione ſimpliciū. id eſt. materie et

6 forme. ¶. Auguſtin⁹. xij. cōfeſ. exponens illud Ġen̄. ꝑmo. in ꝑncipio creauit de⁹ celuʒ et terram. ait. in ꝑncipio. id eſt. in verbo ſuo ſibi coeterno fecit informē materiā ſp̄ūalis ⁊ corꝑalis creature. Et. vij. ſuper Ġen̄. vult ꝙ ſicut in corꝑe nō querim⁹ ſolum rationem quomodo factū ſit. ſed etiam materiā de quo factum ſit. ſic et in ꝓductōe anime non eſt requirenda ſola rō. ſʒ etiam materia de q̄ facta ſit. Item Auguſtin⁹. iij. li. ſup Ġen̄. iij. c. dicit. ꝙ demones aerea dicunt̃ animalia. ergo ip̄e nitit̃ ꝓbare vt videt̃ angelos habere corpora ſibi naẗaliter vnita. et ꝑ conſequēs ſunt

7 compoſiti ex materia ꝓꝑe dicta. ¶. arguunt quidam alij ſic. Illud quod ꝑ ſe eſt ī genere ſb̄ſtantie eſt compoſitū ex materia ⁊ forma. angelus eſt ꝑ ſe in genere ſb̄ſtantie. cum ſit ꝑfecta ſpecies ſb̄ſtantie. Maior patet. q̄ꝛ materia ⁊ forma ſunt ꝑ reductōem in genere Itē p̄tʒ iſta maior ꝑ boeciū in cōmento ſuper p̄dicamenta vbi ait. Q, relictis extremis. ſ. materia ⁊ forma. de medio. ſ. de cōpoſito agē/

8 dum eſt. ¶. in quocūq; repit̃ ꝓprietas materie. in illo repit̃ materia. ſed in angelo reperitur proprietas materie. puta recipe actum

9 ⁊ eſſe in potētia ad eū. ¶. eſſe angeli nō eſt ſolus actus. q̄ꝛ tūc eſſet de⁹. nec ſola potentia.

qꝛ tūc eſſet ꝑma materia. ꝙ eſt cōpoſitum ex
duob⁊. ſꝫ nulle due res faciūt vnā eſſentiam
Cōtra opinionem nisi materia et forma. ergo ⁊c. Sꝫ iſta nō cō/
cludūt. qꝛ ſi angel⁹ eſſet cōpoſitus ex materia
et forma. aut forma angeli eſſet ſepabil' a ſua
materia. aut nō. Si pmo mō tūc angel⁹ eſſet
corruptibil'. qđ eſt ꝯtra fidem ⁊ ꝯ verā phiaꝫ
Si ſcđo mō. tūc forma angeli eſſet naťaliter
impfectioꝛ forma hūana. qꝛ q̄nto forma ma/
gis dependet a materia tāto eſt ipfectioꝛ. ſꝫ ſi
forma angeli eſſet inſepabilis a materia. tūc
magis dependeret a materia q̄ꝫ forma hūana
q̄ eſt ſepabilis a materia ꝓpter ſui dignitateꝫ
et pfectōem. Et iſtud etiā pꝫ p Dyo. in de di.
no. vbi ait. ꝙ angeli ſunt omino immateria/
les ⁊ incorꝑales. Et in de angelica hierarchia
vocat angelos imateriales mētes. Et boeci⁹
in li. de duab⁊ naturis ait. Natura incorpo/
ree ſbſtantie nullo materie innitiť fundamēto
Solutio. Ad pmū ꝙ dicendū ad maioꝛē ꝙ nō opor
Ad. 1. tet ꝙ diuidať ſp in duas naťas ſbſtantiales.
ſed ſufficit ꝙ diuidať in duas potentias que
ambe ſunt ꝓprietates eiuſdem ſimplicis ſbe.
⁊ ſic eſt in ipo angelo. hꝫ em̄ intellectū et vo/
luntatē. ⁊ p vnam iſtaꝝ potentiaꝝ mouet ſe/
ipm ad agendū ſm opatōem alteri⁹ potentie:
Ad. 2. et econuſo. Ad ſcđm nego maioꝛē. ad pro
batōem dico ꝙ potentia materie nō eſt eiuſ/
dem generis cū potētia q̄ eſt in angel'. hoc em̄
nomē potētia de his duab⁊ potētijs dr̄ equo/
ce. Potētia em̄ materie eſt reſpectu formaruꝫ
ſenſibiliū et corꝑaliū. Potentia vero angelo
rū eſt reſpectu formaꝝ ſpūalium. Sicut er/
go deficiēte pmo acuto in genere ſapoꝝ. ſic de
ficiēt om̄ia cetera acuta in genere ſapoꝝ. ꝙ tn̄
nō deficiet ꝓpter hoc aliqđ acutum in genere
magnitudinū. eo ꝙ acutum in ſaporibus et ī
magnitudinib⁊ equoce repiať. Sic in ꝓpoſi
Ad. 3. to ⁊c. Ad tertiū dicendū ꝙ erroꝛ antiquo
rum in h̄ fuit. ꝙ poſuerūt materiā eſſe elemen
tum corpoꝝ. id ē. elementū qđ eſt corp⁹. ſiue
elementū de numero corpoꝝ. ſic aliq̄d dr̄ crea
tura ſalis. id eſt. creatura que eſt ſal. ita ꝙ ta/
lis gt̄us non teneť poſſeſſiue ſed ſuppoſitiue.
Ita in ꝓpoſito. Nam antiqui poſuerūt ma
teriā eſſe ſbam ſenſibilē actu exiſtentē. ad quā
poſitōem neceſſario ſequiť ꝙ materia ſit cor/
Ad. 4. pus. Ad quartū dicendū ꝙ cōmentatoꝛ ⁊
phus ſufficienter cōprehendūt p hmōi ỽba
Ad. 5. omnē materiā ꝓprie dictā. Ad q̄ntū dicē
dum ꝙ nō ſumiť ibi materia ꝓprie ſed large.
put oē potētiale potētia paſſiua dr̄ materia.
Liber etiā ille diciť nō eſſe boecij. qꝛ ipe in li.
de duab⁊ naturis et vna pſona xp̄i. queꝫ fecit
ꝯ euthicē ⁊ neſtoriū expſſe dicit. ꝙ nulla natu
ra incorporee ſbe materie innitiť fundamēto
Ad ſextū dicendū ꝙ vt apparet ibideꝫ ex Ad. 6.
dictis Auguſtini ipe nō loq̄ť ibi ſm opinio/
nem ꝓpriā. Ad ſecundū dictū Auguſtini
dicendū ꝙ non loq̄ť ibi determinatiue. ſed in
q̄ſitiue. qđ apparet. qꝛ poſtea oppoſitū iſti⁹
ꝯcludit dicēs. ꝙ aīa nec eſt facta de materia
rōnali. qꝛ ſic fieret aīa de aīa. nec de materia
corꝑali. Ad tertium dictū Auguſtini di/
co ꝙ Auguſtin⁹ nō dicit hoc aſſertiue. ſꝫ opi
natiue recitando dicta alioꝝ. vt etiā apparet
ex ſuo mō loquēdi. qꝛ ipe ibidē dicit. Demo/
nes aerea dicūť aīalia. nō em̄ dicit ſunt. ſꝫ di
cunť. Ad ſeptimū dicendo nego maioꝛeꝫ. Ad. 7.
Ad ꝓbatōem patebit in tertio articulo. Ibi
em̄ oſtendeť q̄uo angel⁹ componiť ex genere
et differentia. et p ꝯſequens oſtēdeť qualiter
ſit in genere. Ad octauū dicendū ꝙ poten Ad. 8.
tia receptiua q̄ eſt in angelis nō eſt ꝓprietas
materie. quia eſt alterius rōnis a potentia re
ceptiua materie. Ad nonū dicendū. ꝙ po Ad. 9.
tentia ⁊ actus put referunť ad eſſentiā ange/
li. nō dicunt diuerſas res. ſed dicunt vnaꝫ ⁊
eandem rem. que vt infra patebit vno modo
ꝯſiderata habet rōem actus. ⁊ alio mō ꝯſide
rata hꝫ rōnem potentie. ſiue cuiuſdam potē
tialis. ⁊ ideo eſſentia angeli ſm ſe nō eſt com
poſita ex his niſi ſm rōnem. Secundo di Scđa cō/
co ꝙ large loquendo de materia pt ponī an cluſio
gelis compoſitio materie ⁊ forme. quia vt ait
auctoꝛ de cauſis. quelibet intelligentia habet
ſuum hyliachim. id ē. ſuū materiale. Et vt ſic
nō eſt aliud materiam eſſe in angelo q̄ꝫ ipm
deficere a pura actualitate. Et ſic etiam pote
rūt gloſari om̄es auctoritates antiquoꝝ. qui
aliquo modo loquunť de materia angeloruꝫ
excepto auicebron ī libro fontis vite. vbi ita
expſſe ponit materiam ꝓprie dictam in ange
lis ſeu ī intelligentijs ꝙ ſua dicta gloſari nō
poſſunt. et ideo ſimpliciter eſt ibi negandus
Nec liber ille eſt autentic⁹. Magis em̄ pre/
dictus liber debet dici fons mortis q̄ꝫ fons vi
te. ꝓpter multas falſitates in ipo contentas.
vt aliqui ſolēnes doctores dicunt.

Quantum ad ſecū Articulus ſecundus.
duꝫ pncipale dico. ꝙ loquendo de eſſe actual'
exiſtentie. in angelis eſt realis cōpoſitio eſſe
et eſſentie. quia illa que in eodem poſita reali
ter differūt. illa faciunt realem compoſitōem

ſed in angelo eſſentia ⁊ eſſe realiter differunt.
ergo ⁊c. Maior patet. ſed minorem ꝓbo. q̄a
ſi eſſentia angeli eſſet idez q̇d ſuum eſſe. tunc
eſſentia angeli nō poſſet nō eſſe. et ꝑ cōſequēs
eſſet neceſſe eſſe. impoſſibile eni̅ eſt aliq̇d ſepa
2 rari a ſeipo. g̃ ⁊c. P̄. In om̄i cōpoſito aliḋ
eſt eſſe ⁊ ip̄m quod eſt. ſed om̄is angel⁹ eſt ali
quo modo compoſitus. Maior patet ꝑ boe
cium in libro de ebdo. minor poteſt declarari
ex verbis phi. vij. meth. vbi ait. ꝙ multis ra
tionibꝰ demonſtratū eſt. ꝙ nihil fit niſi com/
poſitū. ſed angelus factus eſt. vt patuit ſupe
3 rius. P̄. ſi angelus eſſet ſuū eſſe. cum ange
lus ſit ꝑ ſe ſubſiſtens. ſeq̄ret ꝙ eſſe angeli eſſet
eſſe ſubſiſtens. et ꝑ ꝯſequens eſſe purū ⁊ illi/
Hen. de mitatū. q̇d eſt impoſſibile. g̃ ⁊c. Sed con/
gan. trariū iſtius multi tenēt. quoꝝ vn⁹ arguit ſic
1 Sicut ſe habet res ad vnitatē bonitatē et ve/
ritatē. ſic ſe hȝ ad eſſe ſiue ad entitatē. ſed que
libet res eſt vna ꝑ eſſentiā. vtȝ. iiij. meth. ⁊ bo
na ꝑ eſſentiā ſuam. vt patet ꝑ boecium ī libro
de ebdo. ⁊ eſt vera ꝑ eſſentiā ſuā. vt ptȝ ꝑ Au
guſtinū in ḋ vera religione. g̃ erit ens ꝑ eſſen
2 tiā ſuā. P̄. ſi eſſentia hr̄ēt eſſe ꝑ eſſe quod ē
aliud ab ipa. eadeȝ ratōne illud eſſe habebit
3 eſſe ꝑ aliud eſſe. et ſic in infinitum. P̄. ſi eſſe
angeli differret ab eſſentia ei⁹. tūc illud eē aut
eſſet ſb̄a aut accidens. ſȝ nec ſic nec ſic. Non
ſubſtantia. qꝛ omnis ſb̄a aut eſt materia aut
forma. aut compoſitū. vtȝ. ij. de aīa. ſed eē an/
geli nullū iſtoꝝ eſſe p̄t. Nec eſt accidens. qꝛ
eē ſubſtantiale ſb̄e non poterit eē accidens.
4 ſb̄a eni̅ eēt ens ꝑ accidens. P̄. recipe p̄ſup/
ponit eſſe. g̃ ſi eēntia reciperet eē. tūc eēntia eēt
5 Hen. ꝑus q̄ȝ haberet eē. Sed iſta non ꝯcludūt.
qꝛ nūq̄ȝ p̄t res ꝯcipi cū oppoſito illi⁹ q̇d ē ſibi
idem eēntialiter. ſȝ intellectus p̄t ꝯcipe eēntiā
rei create cū oppoſito ip̄ius eſſe. Poſſum eni̅
creaturā ꝯcipe nō eē. alias ipa eēt purum ne/
Solutio. ceſſe eē. Ad ꝑmū dicendū ꝙ ens ḋr dupli/
Ad. 1. citer. Uno mō vt eſt vnū de tranſcendenti
bus. ſeu vt deſcendit in decē p̄dicamēta. et ſic
quelibet res eſt ens ꝑ eſſentiaȝ ſuam. ſicut eſt
vna vel vera ꝑ eſſentiā ſuam. Alio mō ſu
mit̄ ꝑ exiſtere ipi⁹ rei. et vt ſic ſolus de⁹ eſt ens
ꝑ eēntiaȝ ſuā. ⁊ vt ſic ꝺm cōmentatorē. ij. me/
taph. deus eſt ꝑ ſe ens ⁊ ꝑ ſe verū. oīa āt alia
ſūt entia ⁊ vera. entitate ⁊ veritate dei. Pri
mo mō res ḋr ens ab eſſe eſſentie. Scḋo mō
ab eē exiſtentie. Et ideo cōmentator. v. meth.
ait ꝙ queſtio de ente vno mō collocat̄ in que/
ſtione de genere ſb̄e. ⁊ h̄ q̄ȝtum ad ꝑmū iſtoꝝ
modoꝝ. Alio modo collocat̄ in queſtōe de ac
cidente. et hoc q̄ȝtum ad ſecundū modum.

Ad ſecūdum dicendū ꝙ nō erit ꝓceſſus ī Ad. 2.
infinitū. quia eſſentia eſt ſeu exiſtit ꝑ eē ſuuȝ.
ip̄m aūt eē nō exiſtit. quia eſt illud quo aliud
exiſtit. Poſſet etiā dici ꝙ ip̄m eē nō exiſtit
ꝑ aliud eſſe. ſȝ ꝑ eēntiā. Forte diceret̄ ꝙ tūc Inſtantia
eēt circul⁹. qꝛ eēntia exiſtit ꝑ ip̄m eē. ſi g̃ eē exi
ſteret ꝑ eēntiam. tūc eēntia exiſteret ſeipa. q̇d
tu ſuperi⁹ negaſti. Reſpondeo ꝙ eēntia exi Solutio.
ſtit ꝑ eē. ⁊ eē ꝑ eēntiam. aliter tn̄ ⁊ aliter. Naȝ
eēntia exiſtit ꝑ ip̄m eē formaliter ⁊ ꝑfectiue. ſȝ
ip̄m eē exiſtit ꝑ eēntiā fundamētaliter ⁊ ſub/
iectiue. Ad tertiū dicendū ꝙ eē ſb̄e nō eſt Ad. 3.
accidens. nam cum ſit quaſi termin⁹ ſb̄ſtātie
ip̄m eſt in p̄dicam̄to ſb̄e. ſaltē ꝑ reductōeȝ. ſic
punct⁹ in p̄dicam̄to quātitatis. Ad quar/ Ad. 4.
tum dicendū ꝙ q̄ȝuis agere p̄ſupponat eē eo
ꝙ ſuppoſitoꝝ ſit agere. recipe tn̄ eē nō p̄ſup/
ponit eē. alias eni̅ potentia recipiens actū p̄e
haberet actū. ⁊ materia recipiens eē ꝑ formaȝ
p̄haberet eē. Poteſt etiā dici ꝙ recipe eſſe
exiſtentie p̄ſupponit eē eēntie. nō tamē dura
tione ſed natura.

Quantū ad terciū Articulus tertius.
articulum q̄ȝuis multa eſſent dicenda de di/
ſtictōe generis logici ⁊ generis nat̄alis. rōne
tn̄ breuitatis īmediate deſcendo ad illud q̇d
iſte articulus querit. Dico g̃ ꝙ in angelis Cōcluſio.
eſt cōpoſitio generis ⁊ differentie. Quia illḋ 1
de q̄ aliq̇d genus eſſentialiter p̄dicat̄ ſalua ſua
naturali diſtinctōe ab om̄ibꝰ aliȷ̄s ſpeciebus
eiuſdem generis. in illo repit̄ cōpoſitio gene/
ris ⁊ differētie. āgelus eſt hm̄oi. qꝛ ſb̄a que ē
gen⁹ generaliſſimū eēntialiter p̄dicat̄ de āgelo
⁊ ip̄e intrinſece ſeu ex ſui natura eſt diſtinct⁹
ab om̄ibꝰ aliȷ̄s eiuſdē generis. nam ſi iſte res
materiales habent eē diſtinctū. q̄ȝto magis ſb̄/
ſtantie ſp̄ūales q̄ maxime ſunt in actu. cum
actus ſit q̄ diſtinguat. P̄. q̄ñcūq̄ȝ aliquod 2
genus equaliter diuidit̄ in aliq̄ duo. ſi vnuȝ
diuiſoꝝ eſt ꝯpoſituȝ ex genere ⁊ drā. ⁊ alteꝝ.
ſed genus generaliſſimuȝ ſub̄e ꝑma ſui di/
uiſione diuidit̄ immediate ⁊ equaliter ī ſub/
ſtantiā corporeā ⁊ incorporeā. cū g̃ ſub̄e cor/
poree puta hō equ⁹. ⁊ cetera hm̄oi ſint cōpo
ſite ex genere ⁊ differentia. g̃ ⁊ angel⁹ q̄ ē ſuba
incorporea. P̄. oīs nat̄a finita ⁊ limitata 3
q̄ eſt ꝯceptibil' ꝯceptu ꝯfuſo ⁊ determinato.
in illa repit̄ cōpoſitio generis ⁊ differētie. an/
gelus eſt hm̄oi. planū eſt eni̅ ꝙ ſi angel⁹ cōci
pit̄ vt ſubſtātia eſt ꝙ magis ꝯfuſe ꝯcipit̄ q̄ȝ ſi

concipiat̃ vt ſpũs vel ſb̃ſtantia ſpũalis. etiã
ptz. quia ab illo conceptu cõmuni ſiue ↄfuſo
ſumit̃ rõ generis. ⁊ a cõceptu ↄtrahẽte ⁊ deter
minante illũ ↄceptũ cõmunẽ ⁊ ↄſtituente ſpe
ciẽ in eſſe determinato ſumit̃ ratio differentie.

4 P. cum ipa natura angeli nec ſit actus pu
rus. quia tũc eſſet deus. nec potentia pura. q̇a
tũc eſſet p̃ma materia. oportet neceſſario ꝙ ſit
actus ꝑmixtus potentia. Et ideo in ipis ãge
lis rõ generis ſumenda eſt a tota natura. pro
ut in ea reperitur rõ potentionalis. ſed rõ dif/
ferentie ſumet̃ ab eadem tota natura ꝓut ĩ ea
reperitur rõ actualis. ⁊ rõ ſpeciei accipitur ab
eadem natura ꝓut in ſe copulat rõez vtriuſq3

Nota bene Egidium. Aduertendũ eſt aũt ꝙ doctor noſter frater
Egidius in ſecũdo ſuo ſc̃pto loquens de iſta
materia ait. ꝙ differentia ſumpta in ſpũalibꝫ
in q̇nq3 differt a differentia ſumpta in corpo/
ralibꝫ. Primo. quia in corꝑalibꝫ differen/
tia nõ ſumit̃ a tota natura ſed a parte nature.
ſcʒ a forma. ſʒ in angelis vbi natura partẽ nõ
habet. neceſſario ſumit̃ a tota natura. Se/
cũdo. quia in angelis de eo qd̓ ſignificat diffe
rentia p̄dicat̃ ipm̃ gen⁹. ſed non de eo qd̓ ſig̃t
differentia in corꝑalibꝫ. Nam totũ non p̄di/
cat̃ de parte eſſentialiter loquẽdo. Anima em̃
q̄ ſignificat̃ ꝑ hanc differentiam que eſt ani/
matũ. nõ ẽ animal. ſi em̃ totũ p̄dicaret̃ eſſen/
tialiter de parte. cum vnũ totũ habeat m̃ltas
partes. vnum totũ eſſet multa tota. Et hinc
eſt ꝙ dicit phus in topicꝭ. Si genus p̄dica/
retur de differentia. vnũ animal eſſet multa
animalia. Tertio. q2 ſi in ſeꝑatis ↄſtituere
tur p̄dicamentũ differentia caderet in recta li
nea illi⁹ p̄dicamẽti. in corꝑalibꝫ vero caderet
ex latere. Nam de quocũq3 gen⁹ p̄dicat̃ eſſen/
tialiter. illud cadit in recta linea illi⁹ generis.

Quarto. quia differentia in corꝑalibꝫ pre
dicat̃ de ſpecie ſolũ denominatiue. eo ꝙ dicat
ꝑtem. in ſeꝑatis autem p̄dicat̃ eſſentialiter.

Quinto. q2 cũ in ſeparatis a materia gen⁹
⁊ differentia ſignificent idem eſſentialiter. iõ
ↄiũgendo differentiã generi cõmittit̃ nuga/
tio. ⁊ nõ ↄſtituitur ex hoc congrua diffinitio
in corꝑalibꝫ econuerſo. ⁊c̃. Unde qñcũq3 ali/
qua ſignificant vnũ ⁊ idẽ eſſentialiter. ſi vnũ
illoꝝ ſignificat illud ꝑ modũ p̓oris et magis
vniuerſalis. ⁊ aliud per modũ poſterioris et
min⁹ vniuerſalis. ſicut eſt de rõne generis et
ſpeciei. addendo vnũ alteri ſemꝑ ↄmittit̃ nu/
gatio. Quidam tñ dicunt ꝙ dicendo homo
animal ↄmittit̃ nugatio. ſed nõ ecõuerſo di/
cendo animal homo. quia termin⁹ ſequẽs cõ
trahit p̄cedentẽ. Iſtud aũt non valet. q2 ſem
per ꝓ nomine poteſt ſumi diffinitio. ſed non
minus expſſa eſt nugatio cum d̓r animal ani
mal rõnale. q3 cũ d̓r animal rõnale animal. ğ
nõ minor erit nugatio dicẽdo animal hõ. q3
dicendo homo animal. Sed licet iſta di/ Cõtra egidium.
cta ſint ſubtilia. tamẽ ea que ponit iſte vene/
rabilis doctor in p̃mo mẽbro ⁊ q̇nto iſti⁹ di/
ſtinctõis. nõ vident̃ eſſe conformia ceterꝭ ſu/
is dictis. Nam in p̃mo ſuo ſc̃pto. ij. queſtõe
ꝓlogi expſſe dicit ꝙ differentia ꝑ quã differt
ſingula dicit totã ſpẽm et ſb̃am diffiniti. et h̃
ꝓbat ibidem ꝑ phm̃. vij. meth. ſed in primo
mẽbro iſti⁹ diſtinctõis dicit oppoſitũ ſaltem
quantum ad differentiã rerum corporalium.

P. Iſte venerabilis doctor in ſcripto ſuꝑ
ij. ſniaꝝ diſt. iij. q. iij. dicit. ꝙ in angelis ratio
generis ſumit̃ a tota natura. ꝓut in ea inuenit̃
rõ potentional̃. rõ vero differentie ſumit̃ ab
eadem tota natura inq̄ʒtum in ea inuenit̃ rõ
actualis. Ex hoc arguo contra q̇ntũ mẽ/ Prima rõ
brum diſtinctiõis ſic. Quandocũq3 aliq̄
ſignificant eãdẽ rem ſub diuerſis ratõnibꝫ
quarũ vna aliã nõ includit. ſed potius exclu
dit. illa ſimul iuncta nõ faciunt nugatiõem.
iſta patet ꝑ Auerroym. iiij. meth. vbi vult. ꝙ
dicendo. ens vnũ. nõ eſt nugatio. quia q̄ʒuis
ens ⁊ vnum realiter ſignificent idem. tamen
ratio entis ſumitur a poſitione: ⁊ rõ vnius a
p̃uatõne. ſed vt iam patuit ex dictis iſti⁹ alia
eſt rõ generis ⁊ alia eſt rõ differentie angelo/
rum. nec vna includit aliã. cum ab oppoſitꝭ
ſumant̃ ↄditõibꝫ. puta vna a potentionalita
te. ⁊ alia ab actualitate. ğ ſimul iuncta nõ fa/
ciunt nugatõem. nec ꝑ cõſequens impeditur
vera angeloꝝ diffinitio. cuius oppoſitũ iſte
doctor dicit ĩ q̇nto mẽbro p̄dicte diſtinctõis
Et cõfirmatur. Nam cum ſm̃ Boecium Cõfirmat̃
ſpecies ꝓprie diffiniat̃. in angelis autẽ reperit̃
vera natura ſpecifica. vt patet ꝑ iſtũ doctorẽ.
ergo angelus proprie poterit diffiniri. ſed vt
patet in topicis et multis alijs locis logice et
philoſophie. om̄is ꝓpria diffinitõ datur per
genus et differentiam. ideo cõiungendo ge/
nus et differentiã angeloꝝ. debita videt̃ con
ſtitui diffinitio. nec ex hoc reſultat nugatio.
nec eſt ſimile de ratõne generis et ſpeciei. quia
ratio ſpeciei includit rationem generis. ratio
autem generis ⁊ differentie etiã in ipſis ange
lis mutuo ſe excludunt. ſicut iam patuit. et
ideo coniungendo nomen ſpeciei cũ nomine
generis committit̃ nugatio.

Articulus quart⁹.

Quantū̄ ad quar

tū articulū dico ꝙ in angelis eſt cōpoſitio ſb̄e et accidentis. qꝛ volūtas ꝛ intellect⁹ fundata in ſb̄a angeli realiter differunt ab ea cū nulla ſb̄ſtantia creata poſſit eſſe imediatū ꝑncipiū operationis. vt ait commentatoꝛ. vij. meth̄.

Ad princi pale argu.

Ad argumentū ꝑncipale dicendū ꝙ angelo ꝯuenit cōpoſitio ex eſſe ꝛ eſſentia. ꝛ ex genere et differentia. Ad ꝓbatōem ꝯtra ꝑmuꝫ dicendum ꝙ eſſentia angeli eſt in potētia ad eē. talis tn̄ potentia nō eſt abijciens actum. ſic̄ eſt potentia rerū generabiliū ꝛ coꝛruptibiliū q̄ ꝓducunť ab agente naturali p̄ſupponente potentiam paſſiuā materie. Ad ꝓbatōem ꝯ ſecundū dicendū ꝙ illa deſcriptio nō eſt vl'is q̄ꝫtum ad om̄em ſpeciē. quia ꝑfecta ratio ſpeciei p̄t ſaluari etiā ī vno ſolo indiuiduo. vt apparet in multis rebꝫ creatis.

Et ſicut in pre

dictis ꝛc̄. Poſtq̄ꝫ magiſter tetigit aliqua quibꝫ ab initio differebant ipſi angeli. hic tangit quedā in quibꝫ ꝯueniebant a ꝑmoꝛdio ſui initij. et diuidiť in tres ptes. Quia ꝑmo oſtendit h̄mōi angelorum ꝯuenientiā. Secundo recolligit ex predictis eoꝛum differentiam. Tertio innuit ad iſtoꝛum ſufficientē cognitōem ſolūmodo ſufficere diuinā intelligentiā. Secūda ibi. In ſubtilitate vero. Tertia ibi. Has diſtinctiones. Sequiť illa pars. Illud quoqꝫ. In q̄ magiſter oſtendit quales fuerint angeli creati q̄ꝫtum ad ꝑfectōes moꝛales. puta vtrū fuerint creati boni vel mali. iuſti vel iniuſti. Et diuidiť in tres ptes. Nam ꝑmo circa h̄ mouet queſtionē. Secūdo circa ꝓpoſitam queſtionē recitat quandā falſam opinionē. Tertio ponit veritatis determinatōem. Secūda ibi. Putant quidam. Tertia ibi. Alijs autē. Hec in duas. quia ꝑmo magiſter ponit ſm̄ veram opinionē ꝑdicte queſtōis determinationē. Secūdo oſtendit incidentaliter qualem ante ſui ꝯfirmatōnem angeli habuerunt cognitōem ꝛ dilectōem ibi. Hic ſolet queri. Prima in tres. quia ꝑmo verā opinionē circa ſepe dictam queſtionē recitat. Secūdo ꝑdictam falſam opinioneꝫ improbat. Tertio auctoꝛitates in quibꝫ ſe ꝑdicta opinio fundabat declarat ꝛ explanat. Secunda ibi. Ideo Aug⁹. Tertia ibi. Deinde qualiter. Hic

quero hanc queſtionem

Utrum om̄es angeli ſint vnius ſpeciei. Et videť ꝙ ſic. Quia quale ē illō qd̄ deſtruiť. tale dꝫ eē illud ꝑ quod deperditum ſeu deſtructū reſtaurať. ſed ruina angeloꝛū reſtaurať ꝑ ea q̄ ſunt vni⁹ ſpeciei ſpecialiſſime. puta per hoīes. ğ om̄es angeli q̄ ceciderunt ſūt vni⁹ ſpeciei. et eadem ratione iſti q̄ remanſerūt erunt vni⁹ ſpeciei. q̇a de om̄i oꝛdine aliq̄ ceciderūt. ꝛc̄. Contra ea que differūt foꝛma differūt ſpecie. quia foꝛme ſunt ſicut numeri. vt d̄ꝛ. viij. meth̄. nō eſt aūt aliquos duos numeros dare in eadē ſpecie. Sed angeli differunt foꝛma cū nō habeant materiā vel quantitatē ꝑ cui⁹ diuiſioneꝫ diſtingui poſſint. igiť nō erunt aliq̄ duo angeli in eadem ſpecie. Hic quattuoꝛ ſunt videnda. Primo vtrū in angelis ſit indiuiduatio. Secundo de eo qd̄ queriť. Tertio vtrū angeloꝛū ſit certus numer⁹ Quarto quia cū ꝑdictis magiſter tractat in iſta tertia diſtinctōe de modo cognoſcendi angelorum. ideo videndum eſt vtrū angelus intelligat ꝑ eſſentiā ſuam vel ꝑ ſpecies concreatas.

Quantū ad primū

Articulus ꝑmus

dicendū ꝙ duplex eſt modus indiuiduationis. Unus in rebꝫ materialibꝫ. Alius in rebus īmaterialibꝫ. Ideo ꝑmo videndū eſt de ꝑmo. ſecundo de ſecundo. Circa ꝑmuꝫ eſt aduertendū ꝙ appellando ꝑncipium indiuiduatōis illud quo radicaliter contingit plura ſolo numero differentia eſſe in eadem ſpecie modo naturali. ſic quantitas eſt ꝑncipiū oꝛiginale ſiue radicale ipi⁹ indiuiduatōis. qꝛ ꝓ tanto plurificanť aliq̄ in eadē ſpecie qꝛ diuiſa eſt eoꝛū materia. ſꝫ ſm̄ modū quē vide⁹ materia nō diuidiť. niſi extēſa ꝑ quantitateꝫ. ğ nō p̄nt naťaliter eſſe plura indiuidua materialia in eadē ſp̄ē niſi ꝑ quantitatē. Super naturali tn̄ modo diſtincta indiuidua materialia ꝑ diuinā potentiā p̄nt fieri in eadeꝫ ſp̄ē ſine oī quantitate. qꝛ quecunqꝫ p̄t de⁹ ſepata a quātitate diſtincta ꝯſeruare. illa p̄t deus ſine q̄ntitate diſtincte creare. ſꝫ deus p̄t annullata q̄ntitate duoꝛū lapidū foꝛmas eoꝛum ī ſuis materijs ꝯſeruare. igiť ſine quātitate potent ſuppoſita indiuidua illoꝛū lapidū ex ſua materia et foꝛma ꝯſtituta diſtīcte creare. Foꝛte diceť ꝙ iſta indiuidua nō eſſent diſtincta. qꝛ illa nō p̄nt eſſe diſtincta q̄ nullā penit⁹ habent diſſimilitudinē. ſꝫ iſti duo lapides eēnt

Prima cō cluſio

Inſtantia

huiuſmodi. quia nec ex parte materie nec ex
parte forme poſſet aliqualis ſimilitudo con/
cerni inter eos. ⁊ per conſequēs erunt penitus
idem. quia vbi nulla eſt diſſimilitudo ibi ne
olutio. ceſſario eſt identitas. Reſpōdeo ꝙ cum
ſimile et diſſimile non dicant̃ ſm quantitatē
ſed potius ſm qualitatē. vt patʒ in p̄dicamē
tis. igitur annullata om̄i quantitate: adhuc
ꝑ diuerſas qualitates materiā diſponēdo de/
us poſſet multas diſpoſitōes creare in hmōi
ota du/ indiuiduis. Sed verū circumſcp̄ta omni
pluriū accidentali diſpoſitiōe adhuc deus poſſit ta/
lia indiuidua diſticta creare ac diſtincte crea
ſponſio ta conſeruare. Quamuis hec difficilioris
ſpeculatōis ſit. tamen ſaluo ſemꝑ meliori iu/
dicio ad p̄ſens teneo ꝙ ſic. quia deus poteſt il
la que ſunt p̄ora ordine eſſentiali ſeruare ſine
ſuis poſterioribꝫ. ſed natura materie et natu/
ra forme ſubſtantialis ſunt p̄ora ordine eſſen
tiali omnibus accidentibꝫ corporalibꝫ. quia
vt dr̄ p̄mo phicoꝝ. materia cū forma eſt cau/
ſa omniū accidentiū que fiunt in ea. ſicut igi
tur materia ⁊ forma que ſunt naturaliter p̄o/
ra omnibꝫ accidētibꝫ que fiunt in eis. ſic due
nature duoꝝ lapidum ſunt naturaliter prio
res omnibꝫ acciden tibꝫ fundatis in eiſ. quia
ex coniunctione forme ſubſtantialis cū ma/
teria naturaliter p̄us reſultat natura ſb̄ſtan/
tialis q̄ȝ aliqua accidentalis natura cauſetur
in tali ſb̄ſtātiali natura. igitur deus tales du
as lapideitates ſimpliciter conſtitutas ex ſu
is partibꝫ eſſentialibꝫ in eſſe incōmunicabi/
li poteſt cōſeruare om̄ibus accidentibꝫ ma/
tra pri/ xime abſolutis penitus circūſcp̄tis. Sed
pcloeʒ contra p̄mam cōcluſionē aliqui arguunt di
1 recte. aliqui in directe. Directe ſic. Illō qd̄
alicui nō eſt cauſa ſue entitatis. hoc nō ē cau
ſa ſue vnitatis. et ꝑ conſequens non eſt cauſa
ſue indiuiduatōnis. q̄ȝtitas nō eſt alicui ſup
poſito p̄dicamenti ſb̄ſtantie cauſa eſſendi ſeu
entitatis. igitur nō erit cauſa indiuiduatōis
ſue. Minor patet de ſeipſa. Probat̃ maior.
quia ſm phm. viij. meth. Simile eſt querere
2 q ſit cauſa vnius ⁊ que ſit cauſa eſſendi. P̄.
poſterius nō poteſt eſſe cauſa prioris. ſʒ indi/
uiduum quantitatiſ eſt poſterius indiuiduo
ſb̄ſtantie. ergo indiuiduū quantitatis nō po
teſt eſſe p̄ncipium indiuidui ſb̄ſtantie. Ma
ior patet. Minor probat̃. qꝛ ſic ſb̄ſtantia vt
eſt genus p̄dicabile eſt eſſentialiter p̄or quā/
titate. ſic vt eſt genus ſubijcibile puta indiui
duum ſubſtantie naturaliter eſt p̄or indiui/
3 duo quantitatis. P̄. Illud quo remoto

nō minus res ſit indiuidua hoc nō eſt prin/
cipium indiuiduatōnis. ſed remota quanti/
tate puta ſi forma ſb̄ſtantialis non mediāte
quantitate reciperet̃ in materia. non min⁹ ſed
magis cōſtituitur indiuiduū. quia quātitaſ
non eſt medium per ſe et in ꝑfici. ſed ſolum ꝑ
accidens et in fieri. P̄. ſi quantitas eſſʒ p̄n 4
cipium indiuiduatōis. tūc indiuiduū predi
camenti ſb̄ſtantie eſſet ens ꝑ accidens. et per
conſequens nō eſſet in p̄dicamento ſed in p̄/
dicamentis. que om̄ia ſunt falſa. conſequen
tia patet. quia quantitas cū ſubſtantia non
poteſt facere vnū per ſe. ſed ſolum ꝑ accidens.
ergo. Sed q̄ȝuis iſta aliquo modo cōclu/ Cōtra opi
dant contra illos qui abſolute dicunt quan nionem
titatem eſſe p̄ncipium indiuiduatōnis. tamē
non ſunt contra me. quia dixi ꝙ quantitas ē
p̄ncipium indiuiduatōnis nō quomodocū/
q̄ȝ. ſed ꝓut illud appellatur p̄ncipium indi/
uiduatōnis ꝑ quod originaliter reperiuntur
plura indiuidua materialia in eadem ſpecie.
et ideo multi non bene intelligunt frēm Egi/
dium. cū hanc opinionē abſolute dicunt eſſe
ſuaʒ. quia vt apparet p̄mo ſuo quolibꝫ que/
ſtione. ij. vbi de iſta materia loquit̃. ip̄e ponit
quantitatē eſſe p̄ncipium indiuiduatōis cū
moderamine ſupradicto. et iſtud euidenter
apparet in ſcripto ſuo ſuper. ij. ſententiarū di/
ſtinctione. iij. q. iiij. vbi expreſſe ponit materi
am eſſe p̄ncipium indiuiduatōnis. et dicit il
lam opinionē eſſe inſufficientē que ponit ab/
ſolute ꝙ quantitas ſit p̄ncipium indiuidua/
tionis. Sed quidam illius opinionis de Inſtantia
quantitate conant̃ eam probare ſic. Illud de
bet attribui quantitati abſolute quod ſibi ſo/
li ſm ſe cōuenit ſeꝑatim etiā ab om̄i ſubſtan/
tia. ſed eſſe indiuiduū eſt huiuſmodi. Re Reſpōſio.
ſpondeo ꝙ hec ratio ſeipām videt̃ impedire.
quia eſſe indiuiduū et eſſe p̄ncipium indiui/
dui ſunt oppoſite conditōnes. puta cōditōeſ
principij ⁊ p̄ncipiati. ſicut igit̃ gratia forme
non eſſet bona conſequentia. ſi dicetur. quan/
titas eſt principiatū. ergo quantitas eſt prin
cipium. ſic nō eſt bona conſequentia gr̄a for/
me. quantitas de ſe eſt indiuidua ſeparata ab
om̄i ſb̄ſtantia. ergo eſt principiū indiuidua/
tionis. Item nō minus poſſet probari ꝙ
ſubſtantia ſit principiū indiuiduatōis. quia
ſubſtantia ſeparata ab om̄i quantitate de ſe ē
indiuidua. ſubſtantia em̄ dei de ſe eſt indiui/
dua. et ſubſtantia cuiuſcunq̄ȝ intelligentie.
Item ſicut quantitas in ſacramento alta/
ris ſeparata a ſubſtantia panis de ſe eſt indi/

uidua.ſic ſi deus ſubſtantiā panis ꝯſeruaret et quantitatē conuerteret ſeu annihilaret.tūc ſubſtantia panis de ſe eſſet indiuidua ſeparata a quantitate. Si tamen p̄dicta rō formaret̄ modo quo ea vtitur doctor noſter primo quolibꝫ queſtione.ij. tunc nō eſſet cōtra p̄dictam cōcluſionē.ſed magis obſequeret̄ ei puta ſicut. Illud quod cōuenit alicui ſm ſe: ſiue ſm ꝙ ipm̄ illud cōuenit ſibi p̄mo et omnibus alijs ꝑ ipm̄.ſed habere ꝑtes eiuſdeꝫ rationis ſiue habere plura indiuidua in eadem ſpecie exiſtentia hoc cōuenit quantitati ſm ſe igitur om̄ibus alijs rebus materialibꝫ q̄ naturaliter plurificant̄ in eadem ſpecie hoc originaliter cōuenit a quantitate. Illi etiam qui tenent illam opinionē de quātitate ad ra/

Solutio. tōes p̄dictas i oppoſitū poſſent rn̄dere Ad

Ad.1. p̄mū dicerēt ꝙ phus loquit̄ ibi de vno qd̕ cōuertitur cum ente.nō autem de vno quod eſt principiū numeri.de quo forte ipi loquuntur quia indiuiduū dr̄ vnū numero.et tale vnuꝫ ortum habet a quantitate ꝯtinua.quia ex deciſione continui cauſat̄ numerus.vt patꝫ.iij.

Ad.2. phicoꝝ. Ad ſecundū dicerent ꝙ quātitas non eſt poſterior ſubſtantia.quia nūqꝫ ſeparatur a materia.et neceſſario p̄cedit formam ſubſtantialē in materia.vt probat cōmenta/

Ad.3. tor in de ſubſtantia orbis. Ad tertium dicerent ꝙ nō eſt poſſibile formā ſubſtantialeꝫ

Ad.4. recipi in materia ſine quātitate. Ad quartum aliqui eoꝝ dicerent ꝙ indiuiduū ſbſtantie nō eſt ꝑ ſe in p̄dicamento.quia includit i ſe accidentia.ita ꝙ iſti non reputarent conſequēs illud eſſe falſum. Attamen poteſt dici cum doctore noſtro ⁊ melius.ꝙ indiuiduum ſubſtantie nō includit quantitatē ſꝫ modum ſortitū a quantitate.qui quidē modus nō eſt res differens a ſubſtantia indiuidui. nec eſt quantitas ꝗuis eſſe nō poſſit ſine q̄ntitate.ſicut em̄ ad imp̄ſſionem ſigilli in aqua figuratur aqua.figuratio tamen aque nō eſt figuratio ſigilli.ſic in propoſito.⁊c. Et poteſt conſimiliter reſponderi ad auctoritates Boecij et ceteroꝝ doctoꝝ.que vident̄ ſonare ꝙ indiuiduuꝫ includat accidentia.Dicit em̄ Boecius in libro de tri.circa p̄ncipium.ꝙ in numero differentiā accidentiū varietas facit Et ſubdit.ꝙ tres homines neqꝫ genere neqꝫ ſpecie ſed ſuis accidentibꝫ diſtant. Et Porꝰ. ait.Indiuidua dicimus huiuſmodi quoniā ex proprietatibꝫ conſiſtit vnūquodqꝫ earum quaꝝ collatio nūqꝫ in alio eadem eſt. Ad om̄ia talia poteſt dici ꝙ indiuiduū non dicit de ſuo formali ſignificato ſubſtantiā ⁊ accidētia.ꝗuis dicat ſubſtantiā ſub accidentibus.

Contra p̄dictam concluſionē arguūt quidam etiā indirecte ex hoc ꝙ probant ſuas ꝓprias poſitōnes. Sunt em̄ q̇dā q̇ ponūt ꝙ Pen.de

ꝓter cauſam extrinſecā ipſius indiuiduatōis gan.

q̄ eſt agens reducens materiā de potentia ad actum vltimū cōpletiuū quo fit indiuiduuꝫ formaliter.eſt duplex negatio.vna remouēs ab intra om̄em diuerſitatē.alia remouens ab extra om̄em identitatē.q̇a indiuiduum eſt i ſe indiuiſum.⁊ ab om̄i alio diſtinctū ⁊ diuiſum.Iſte tamē negatōnes vt dicūt nihil rei addūt ſuꝑ eſſentiā quam determināt.large tn̄

loquēdo poſſūt dici accidēs. Sed iſtud ꝯ Pen.

nō valet.q̇a nullum poſitm̄ poteſt formaliter cōſtitui in eſſe completo ꝑ aliq̇d priuatiuum

ſiue negatm̄. Alij dicūt ꝙ forma rei ſbſtā/ Tertia

tialis eſt principiū indiuiduatōis.Quia il/ opio

lud per q̇d res habet eſſe ſimpliciter:per illud 1

habet in ſe indiuiſum eſſe ⁊ diuiſum a quocūqꝫ alio.q̇d eſt eſſe indiuiduū.ſed per formam ſubſtātialē res habet ſimpliciter eſſe.ergo ⁊c.

P̄.indiuiduū i inferioribꝫ q̄ ſūt coniūcta 2

materie debet fieri per aliq̇d ꝓporcionatuꝫ ſuperioribus.ſcꝫ a materia ſeparatis.ſed ſbſtātie ſeparate indiuiduant̄ per ſuas formas.cū in eis nec ſit materia nec accidens materiale.

ergo ⁊c. P̄.cōmentator.ij.de aīa dicit.ꝙ i/ 3

diuiduū nō ē hoc niſi per ſuā formā. Sꝫ Cōtra eā.

neqꝫ iſta cōcludūt.q̇a ſicut ſe habet ſpecies ad 1

genus.ſic ſe habet indiuiduū ad ſpēm.ſꝫ formale cōſtitutm̄ ſpeciei nūqꝫ includitur i rōe generis.ergo ſi forma ſubſtātialis eſſꝫ formale cōſtitutm̄ indiuidui.ipa nō includeret̄ for

maliter in rōe ſpeciei.q̇d eſt ſimpliciter falſuꝫ 2

P̄. Illud q̇d eſt de p̄ncipali ſignificato ſpeciei nō poteſt eſſe formale conſtitutm̄ indiuidui.da oppoſitū tūc idem eſſet de formali ſignificato vtriuſqꝫ.q̇d eſt impoſſibile.cum ſint oppoſitarū cōditionum.que ſūt.eſſe diuiſibile in partes ſubiectiuas.⁊ indiuiſibile in partes ſubiectiuas.⁊ p̄dicari de pluribꝫ et nō predicari de pluribꝫ.Sed forma ſubſtātialis eſt

de p̄ncipali ſignificato ſpeciei.g̃ ⁊c. P̄.Id 3

nō eſt formale p̄ncipiū cōſtitutm̄ indiuidui. quo per ſe loquendo vnū indiuiduū cōuenit cum alio indiuiduo.q̇a ſingula queqꝫ diſtinguūtur ab inuicē p̄ncipaliter ſuis principijs formaliter cōſtitutis. Sed indiuidua eiuſdem ſpeciei ſicut cōueniūt in ſpecie ſic ꝑ ſe loquēdo cōueniūt in forma ſbſtātiali.a q̄ principaliter ſumpta eſt ratio illius ſpeciei.g̃ ⁊c.

Solutio. Ad p̄mū igit̄ dicēdum. ꝙ ſi accipis ī ma/
ioꝛ diuiſū eſſe a quocūq; alio tam eiuſdē ſpe/
ciei ꝙ̄ alterius ſpeciei. tūc maioꝛ eſt falſa. foꝛ/
ma em̄ equi vt foꝛma equi eſt: nō diſtinguit
equū ab equo. ꝙ̄uis diſtinguat equū ab eq̄
vt hec foꝛma ē. hm̄oi autē hecceitatē nō habet
ꝑ ſe a ſe. ſed ipam ſoꝛtit̄ ex eo ꝙ recipit̄ ī hac
materia. Et ideo ait cōmentatoꝛ. vij. meth. ꝙ
foꝛma non diuiditur niſi diuiſione materie.
2 Ad ſecūdum dicēdum ꝙ cū maioꝛ ſit di/
ſtātia iter ſubſtātias ſeparatas ⁊ iſta inferio/
ra. ꝙ̄ iter coꝛpoꝛa celeſtia ⁊ inferioꝛa. et tamē
cōmētatoꝛ dicit ꝙ ea q̄ dicūtur de celeſtibus
et inferioꝛibus dicūtur equiuoce. igitur non
requirit̄ ꝓpoꝛcio in pricipio indiuiduatiōis
intelligentiaꝝ ⁊ coꝛpoꝝ inferioꝝ. cum totali/
ter differant genere naturali. ⁊ ſolū ꝯueniant
Inſtantia ī genere loycali. Et ſi dicetur ꝙ effectus cō
R̄ſſio. munis arguit cauſam cōmunē. Dico ꝙ verū
ē de effectu cōmuni ꝯmunitate vnius gener̄
3 naturalis. Ad tertium dicendū ꝙ dato ꝙ
indiuiduū immediate ſit hoc ꝑ foꝛmā. oꝛigi
naliter tamē hm̄oi hecceitatem foꝛma habet a
materia ⁊ quātitate ꝑ cui⁹ diuiſionē materia
ſic diuidit̄ ⁊ partit̄ ꝙ poteſt r̄cipere hāc ⁊ hāc
Opīo .4. foꝛmā. Alij dicūt ꝙ materia ē p̄ncipiū in/
ꝓponē. diuiduatōis. q̄a illud ē p̄ncipiū indiuidua/
1 tionis. q̄d ē oīm alioꝝ p̄mum receptaculū.
2 materia ē hm̄oi. P̄. om̄ia ſūt vnū numero
ex hoc ꝙ h̄nt materiā. vt d̄r. v. metaphiſice.
3 P̄. p̄ncipium indiuidui ſubſtātie debet eē
ſuba. ſed ad ꝯſtitutōem indiuidue ſube non
concurrit aliqua ſuba niſi materia et foꝛma.
igitur cū foꝛma nō poſſit eſſe p̄ncipiū indiui
duatōis. q̄a ipa ē p̄ncipiū ſpeciei. nam illa q̄
differūt foꝛma differūt ſpecie. igitur materia
erit p̄ncipiū indiuiduatōis. Et ꝯfirmat̄.
q̄a oꝛdie nature materia p̄cedit foꝛmā. ⁊ ꝑ cō
ſequēs ē p̄us hec ꝙ̄ foꝛma q̄ recipit̄ ī ea. et iō
vt dicūt materia p̄mo phicoꝝ d̄r p̄ncipium
Thomā p̄ncipij. Sed licet iſta opīo a multꝭ ⁊ ma/
gnis teneat̄. tm̄ q̄a nō video ꝙ materia ſm̄ cur
ſum nature quē videm⁹ ſine incluſiōe modi
ſoꝛtiti a quātitate materiā extēdēte poſſit eſſe
principiū indiuiduatōis. Ideo arguo cōtra
1 eam ſic. Illud q̄ indiuiduū foꝛmaliter cō/
ſtituit̄. ꝑ illud alijs eiuſdē ſpeciei idiuiduis
cōnumerat̄ ⁊ ab ipis diſtinguit̄. ſ; ꝑ materiā
ſm̄ ſe acceptā nihil diſtinguit̄. q̄a actus ē qui
diſtinguit. vt d̄r. iij. de aīa. ipa aūt materia ſm̄
ſe accepta ē pura potētia. Et ideo. ij. meth. ip
ſa materia appellat̄ fundamētū nature in q̄
nihil ē diſtinctū. P̄. idem ſm̄ qd̄ idem nō

p̄t eſſe p̄ncipiū intrinſecū diſtinctoꝝ ſm̄ ꝙ di/
ſtincta ſūt. ſed materia ſm̄ ſe ꝯſiderata ē eadē
oīm habētiū eā. vt ſepi⁹ h̄et̄ ꝑ Ariſto. ⁊ ꝯmē/
tatoꝛē. igit̄ ipa ſm̄ ſe ꝯſiderata nō poterit eſſe
p̄ncipiū indiuiduoꝝ q̄ ſm̄ ꝙ idiuidua ſūt ab
inuicē ſūt diſticta Ad p̄mū ē dicēdū ꝙ ma Solutio.
teria nūq̄ recipet diuſas foꝛmas diſtictoꝝ ī/ Ad.1.
diuiduoꝝ ſm̄ ſe nude ſūpta. ſed h̄ ꝯpetit ſibi
ꝓut extēſa q̄ntitate diuidit̄ ⁊ ꝑtit̄ Iō em̄ ē tm̄
vn⁹ ſol. q2 cōſtat ex tota ſua materia. eo ꝙ ſua
materia ē ſimpl'r indiuiſa. vt; p̄mo de celo et
mūdo Ad ſcd̄m ē dicēdū ꝙ illa auctoꝛitas Ad.2.
poſſ; gloſari ad ſenſū ꝯ2riū illi⁹ qd̄ iſti intēdūt
puta ꝙ oīa dicūt̄ vnū nūero ꝑ materiā. q̄a in
materia nll'a pef̄t⁹ ē diſtinctio ſi nude ⁊ ſm̄ ſe
ꝯſiderat̄. Ad tertiū ē dicēdū ꝙ materia cū Ad.3.
modis q̄s ſoꝛtit̄ a q̄ntitate ⁊ ceterꝭ accidētib⁹
ē ſb̄a. nec ꝓpter tales modos trahit̄ extra gen⁹
ſb̄e. q2 mod⁹ n̄ trahit rē extra ꝓp2iū gen⁹. ſed
trahit̄ ad gen⁹ rei cui⁹ ē mod⁹. ⁊ q2 materia cū
tali mō ē p̄ncipiū idiuiduatōis. iō ⁊c. S; Scd̄a inq̄
q̄tū ad idiuiduatōe; ſb̄aꝝ ſeparaꝝ ē adūten ſitio articu
dū. ꝙ ſm̄ eos q̄ quelib; āgelū dicūt ſpecifice li p̄mi
differre ab altero āgelo. opoꝛtet dicere ꝙ ꝑ idē
āgel⁹ ꝯſtituat̄ ī eſſe ſpecifico ⁊ ī eē indiuiduo.
Scd̄; eos āt q̄ pl'es ponūt āgelos ī eadē ſpē
eēt dicēdū ꝙ ꝑ ꝓpetatē hypoſtaticā āgel⁹ ꝯſti
tuit̄ ī eē idiuiduali. Hec tn̄ clari⁹ patebunt in
ſequēti articulo.

Quātum igitur ad

Articulus ſecundus.

illū ſecūdū articulū inquirā duo. Primū
eſt de poſſibili. vtrū ꝑ diuinam potentiā poſ/
ſint eſſe duo angeli vel plures in eade; ſpecie
Secundū de facto. vtrū nūc ſint plures ī
eadem ſpecie. De p2imo dico ꝙ ſic. q2 di/ Prima cō
uine potētie nihil debet denegari quod nō im cluſio.
plicat ꝯtradictōe;. q2 hoc ſolo p2iuat̄ deus in R̄ō p̄ma.
genita facere que vtiq; geſta ſunt. vi. ethicoꝝ.
S; pl'es ſepatas ſb̄as eiuſd̄ ſpēi ī eē ꝓduci ꝑ
diuinā potētiā. nō iplicat ꝯdictōē. Iſta pat;
d̄ facto ī aīab⁹ itellectis. q̄ ſolo nūero d̄nt̄. et
tn̄ a d̄o ꝓducūt̄ S; ad h̄ r̄ndēt adūſarij ꝙ Inſtantia
n̄ ē ſil'e de aīab⁹ ⁊ āgel'. q2 aīa īdiuiduat̄ īdiui/
duatōe coꝛpis ī q̄ recipitur. ⁊ iō ſine ꝯdictōe
plurificat̄ plurificatiōe coꝛꝑm. nō āt angel⁹.
Iſtō n̄ v;. q2 deſtructꝭ coꝛꝑib⁹ aīe ſepate ad Solutio.
huc ſūt eiuſdē ſpēi. ⁊ ſolo nūero diſtinguent̄.
Ad h̄ iteꝝ r̄ndēt aliq̄ ꝯ2rie opinionis. ꝙ aīa Inſtantia
ſepata n̄ ē īdiuidua ꝑ ſepaꝫ. ſ; ꝑ aptitudinē
ad coꝛp⁹ c⁹ foꝛma erat. ita ꝙ diūſe aīe ſepate ſ;
iſtos diſtiguūt̄ nūeral'r ꝑ diūſas h̄itudies ſiue
aptitudies ad diūſa coꝛꝑa ſolo nūero diſticta

Solutio. Sꝫ iſta fuga q̄uis aliq̄d appareat. i re tñ
1 modicū valet. qꝛ impoſſibile eſt dare effectuꝫ
formalē in actu ſine cā formali in actu. ſꝫ effe/
ctus formal' indiuiduatōis actu ponit̄ in aīa
ſeparata. illa aūt aptitudo nō eſt aliq̄d in actu.
2 igit̄ ꝛc. P̄. manētibꝫ aīabꝫ ſolū numero di
ſtinctis iſta corpa in varias ſpēs trāſmutant̄
Cito em̄ mutat̄ corp⁹ in vermes. vermes ī ter
rā. terra in aurū ꝛ argentuꝫ ꝛ alia mineralia q̄
de terra generant̄. ꝛ ꝑ ꝯſequēs ſi aīe ꝑ aptitu/
dinē ad corpa a q̄bꝫ ſepate ſūt tantūmodo di
ſtiguerent̄. tūc mutaret̄ eaꝝ diſtinctio ad mu
tatōem corpoꝝ. qꝛ illa aptitudo cū ſit q̄dam
relatio ip̄a variaret̄ ad variatōeꝫ alteri⁹ extre/
moꝝ. Et qꝛ fide tenem⁹ aīas hūanas ſepara/
tas ſolo numero differre. cum h̄ ip̄is ꝑ hmōi
corpa non poſſit ꝯuenire. oportet ꝙ intrinſece
3 aliq̄ mō ſeipſis diſtinguant̄. P̄. de⁹ p̄t hu/
iuſmodi corpa totaliter annihilare. ꝛ tunc ta
lis aptitudo erit relatio tantūmodo ratōnis.
qꝛ entis ad nō ens nō p̄t eſſe relatio real'. et ſic
nō ſolū ſequit̄ hoc incōueniēs ꝙ indiuidua/
tiones ꝛ diſtinctōnes reꝝ abſolutaꝝ q̄ vere et
reales ſube ſunt erūt ꝑ relatōes. verū etiaꝫ ſe/
queret̄ ꝙ reales indiuiduatōes ꝛ diſtinctōes
dictaꝝ rerū fiant ꝑ entia rōnis. q̄d eſt ſimpli
4 citer impoſſibile. P̄. dato ꝙ deus nūq̄ꝫ cre/
aſſet aliq̄d corp⁹ in p̄terito. nec crearet in fut̄o
adhuc de⁹ eaſdē aīas quas nūc creauit potuit
ab origine mūdi creare. ꝛ tñ tūc ſolo numero
Inſtantia differrēt ſicut ꝛ nunc. Forte ad hoc diceret
aliq̄s ꝙ tales aīe differrēt ꝑ habitudines q̄s
haberent ad corpa que deus creare poſſet. et ſi
crearet tales anime hmōi corpa informarent
Solutio. Sed nec hoc valet. Primo qꝛ etiā ille ha
bitudīes eſſent entia rōnis. Secūdo qꝛ rela/
tiones ſūt poſteriores ſuis fundamentis. ido
tales habitudīes magis diſtinguerent̄ ꝑ ip/
ſas animas in quibꝫ fundarent̄ q̄ꝫ ecōuerſo.
Ratō ſcda ad ꝑncipale. P̄. de⁹ poteſt duas materias ꝓducere ſolo
numero differētes ſine formis ſbſtantialibꝫ.
ḡ poterit duas formas ꝓducere ſolo numero
differētes ſine materia ſbſtantiali. ꝯña patet.
qꝛ cū materia nō min⁹ de ſe ſit vna q̄ꝫ quecūq̄ꝫ
forma creata. ſi ſibi nō repugnat multiplica/
ri ſine forma que eſt ſubſtātia. nec tali forme
repugnabit multiplicari ſine materia. antece
dens p̄tꝫ. quia circūſcēpta om̄i forma ſbſtātia
li deus poſſet duas materias creare. que ab in
uicem numero differrēt per ſolos modos ſor/
titos ab alia ꝛ alia quātitate quibꝫ huiuſmo
Ratio. 3. di materie eſſent ꝯiūcte. P̄. accidētia ſpiri/
tualia nō minus ſūt diſtictiua q̄ꝫ corporalia.

ſed plura poſſunt eſſe indiuidua eiuſdem ſpe
ciei propter ſolam diſtinctōem accidentium
corporalium. ergo plura poſſunt eſſe indiui/
dua in ſpiritualibꝫ propter ſolam diſtinctio
nem accidentiū ſpiritualiū. P̄. ſubſtantia Ratio. 4.
que non eſt ſua eſſentia ꝛ in qua differt quod
eſt et quo eſt. illa nō eſt ſua ſingularitas. et ꝑ
conſequens ſibi nō repugnat in ſuis ſingula
ribus multiplicari. Sed angelus nō eſt ſua
eſſentia. et in eo differt quod eſt et quo eſt. qꝛ
inter articulos pariſius per ſententiā excom/
municatōnis cōdemnatos. articulus. lxxvi.
eſt dicere ꝙ ſubſtantie ſeparate ſint ſua eſſen/
tia. quia in eis idem eſt quod eſt ꝛ q̄ eſt error.
P̄. oppoſitum iſtius cōcluſionis inter eoſ/ Ratio. 5.
dem articulos eſt ꝯdemnatū. lxxviij. articulo
Ibi em̄ vt patet eſt error dicere. ꝙ quia intel
ligentie non habent materiā. deus nō poteſt
plures eiuſdem ſpeciei facere P̄. om̄e quod Ratio. 6.
recipit̄ in aliquo receptione reali eſt plurifica
bile in eadem ſpecie. ſed eſſe angeloꝝ eſt reali
ter receptum in eſſentia. ergo eſt plurificabi/
le in eadem ſpecie. et ꝑ conſequens etiam ipſe
angelus cui⁹ eſt eſſe erit plurificabilis. Ma/
ior patet. quia potentia non adequat actū in
ipſa receptū. Omnis em̄ actus receptus di/
ſtat a plenitudine ſue actualitatis. Minor
etiam patet ex dictis in queſtione prima pre
cedenti. articulo ſecundo. Quidam tamē Opīo contraria.
oppoſituꝫ illius ꝯcluſionis tenentes dicunt
ſimpliciter contradictōem implicare plures
eſſe angelos eiuſdem ſpeciei. et hoc ꝓbant ſic.
quia differre forma eſt differre ſpecie ꝛ quid/ 1
ditate. ſed quicūq̄ꝫ duo angeli ꝓducerent̄ ip̄i
differrent forma. igitur ſi aliqui duo angeli
differrent ſolo numero. illi differrent ſpecie.
et non differrent ſpecie quod eſt cōtradictio.
P̄. In illa natura in qua eſt idem eſſe ſpe/ 2
cificū ꝛ indiuiduale nō poſſūt indiuidua plu
rificari niſi ſpecies plurificentur. ſed ſubſtan/
tia angeli eſt huiuſmodi. quia ſm̄ Auicē. v.
metaphiſice ſue. omnis natura que nō diui/
ditur differentijs ſicut natura generis: nec
diuiditur materia ſicut natura ſpeciei. nec di
uiditur accidentibꝫ ſicut natura indiuidui ē
vna numero ſpecies in eſſe indiuiduali ſubſi
ſtens. P̄. omis indiuidualis diſtinctio in 3
eadem ſpecie. vel eſt ꝑ materiā. vel per quan/
titatem. vel ꝑ aliquā accidentalē ꝓprietatem.
Sed angeloꝝ diſtinctio nō p̄t eſſe ꝑ materiā
quia materia carēt. nec ꝑ quantitatē cum ſint
forme indiuiſibiles. nec ꝑ accidētalē ꝓpetatē
qꝛ oīs talis ꝓpetas ſequit̄ ſuppoſitū ꝯſtitutū

[Cōtra opiniones.] Sed iſta nō ɔcludūt. nec videt̄ boni moris h̄ denegari diuīe potētie. q̄ etiā ſancti ponūt in dubio vtruz de facto ſit. Ait em̄ Dam̄. li. ij. c. ij. Siue eq̄les ſint angeli ſm ſpēz ſiue differētes neſcimꝰ. deꝰ ſcit. Et hāc ſententiam Dam̄. tāgēs Hugo ſup̄ angelica hierarchia ſic ait. De hac re p̄ modicitate ꝛ inſufficiētia nihil temere diffinio cū iohēs Dam̄. de h̄ loquēs ſe fateat̄ ignorare.

[Solutio. Ad. 1.] Ad p̄mū igit̄ dicēdū ꝙ minor nō eſt vera. q̄ accipiēdo formaz p̄ q̄dditate ſpecifica tūc poſſet deꝰ ſi vellet producere duos angelos q̄ nō differrēt forma ſz ꝓ̄petate hypoſtatica. Secꝰ eſt em̄ differre forma ſeu p̄ formaz. ꝛ differre in forma. duo em̄ angeli eiuſdē ſpeciei ſi darent̄ bñ differrent in forma nō tñ p̄ formā. ſic ſortes ꝛ plato differt in humanitate. cū alia ſit humanitas ſortꝪ et alia platonis. nō tñ differūt hūanitate ſiue p̄ hūanitatē.

[Ad. 2.] Ad ſcd̄m dicendū eſt ꝙ rō illa peccat i minori. maxīe loquēdo d̄ eo mō eſſendi angelorū quez deꝰ inuenire poſſet ſi vellet. nec auctoritas Auic. eſt ɔ̄ me. q̄ tales angeli differrēt ꝓprietatibꝫ p̄ſonalibꝫ. q̄ quēdā modū accidentiū haberēt.

[Ad. 3.] Ad tertiū dicendū ꝙ talis diſtinctio eſſet p̄ quaſdaz ꝓ̄petates. q̄ quidē ꝓ̄petates licet aliq̄ mō poſſent dici accidentales. nō tñ oporteret eas eſſe de genere accidentis. ſic ſuperiꝰ etiaz dixi de eſſe exiſtētie q̄d eſt in genere ſb̄e licet nō recipiat p̄dicatōz ſb̄e. nec p̄ſupponeret illa ꝓprietas ſuppoſituz ɔſtitutū. ſz ſimul a deo crearet̄ cū nat̄a illiꝰ angeli ɔſtitueret ſuppoſitū indiuiduū.

[Secūda intentio articuli ſecūdi.] Quātum ad ſcd̄m in iſto articulo videnduz dico. ꝙ q̄uis dubiū ſit ad vtrāq̄ p̄tē. credo tñ probabiliꝰ eſſe tenendū ꝙ nūc de facto om̄es angeli differāt ſpecie.
1 Quia ſm curſū quē videmus multitudo ſuppoſitoꝝ in eadem ſpē eſt ad ſaluandā ſpēm in pluribꝫ. q̄ in vno ꝓpter ſui corruptibilitatē ſaluari non p̄t. Iſta patet ij. de aīa. Unde etiā ait Auic. vi. meth. ſue capitulo. v. Si poſſibile eſſz hoīes p̄manere ſicut p̄manet ſol ꝛ celū. ꝑfecto nō eſſet opus generatiōe. Sed angeli nō ſunt corruptibiles.
2 ergo ꝛc. P̄. iſta eſt exp̄ſſa intētio phoꝝ. q̄ Ariſto. ꝛ cōmētator ponūt. xij. meth. ꝙ nihil poſſit multiplicari in eadē ſpē niſi p̄ materiā. Idem ponit Auic. v. meth. ſue ca. ij. Et algazel. iiij. meth. ſue circa finē. Verū eſt tñ ꝙ iſti phi appellāt om̄e illud impoſſibile. quod nec p̄ humanuz ingeniū nec naturaliter fieri p̄t. Et ideo auctoritates hmōi phoꝝ non derogant ɔcluſioni p̄cedēti. in q̄ mō xp̄iane fidei locutus ſum de his q̄ fieri p̄nt p̄ potentiaz dei abſolutā.

[Opio origenis.] Sed ɔ̄triūm iſtiꝰ ɔcluſiōis antiquitus multi tenuerūt. aliter tñ et aliter. Nam ſicut recitat beatus Auguſtinꝰ. ij. d̄ ci. dei. c. xxij. origenes in libro quē fecit de principijs. poſuit om̄es ſp̄uales ſb̄as eſſe eiuſdē ſpeciei. Sed quia alique ſb̄e tales ſūt vnite corporibꝫ ꝛ alique non. et alique ſunt vnite pulchrioribꝫ corporibꝫ. ꝛ alique vilioribꝫ. ꝛ h̄ eſt ꝓpter diuerſitatē peccatorū taliū ſb̄aꝝ ſeparatarum.

[Alia opio.] Alia opinio eſt ꝙ q̄uis angeli ꝛ anime differāt ſpē. tñ oēs angeli ſunt eiuſdē ſpeciei. Et p̄ opinione iſta vident̄ ſonare multe ſanctorū auctoritates. Dam̄. em̄ in elementario ſuo ait. Unaqueq̄ ſpecies vna natura eſt. velut om̄es angeli vna natura ſūt. ꝛ om̄es homines vna natura ſūt. ꝛ altera natura hoim: et altera angelorū. Et in eodē libro ait. Hypoſtaſes ſunt michael gabriel. ꝛ reliq̄ ſm p̄tez angeli. ſpecies aūt ɔtentiua ipoꝝ angelica natura. Item Anſel. li. ij. cur deꝰ homo. c. vltio ait. ꝙ om̄es angeli ſūt eiuſdē nature.

[Tertia opio] Tertia opinio dicit ꝙ om̄es angeli q̄ ſunt in eadē hierarchia ſūt eiuſdē ſpeciei. [Quarta opinio.] Quarta opio dicit ꝙ ſolū illi angeli q̄ ſūt eiuſdē ordīs ſunt in eadē ſpē. Sz q̄ cōmunius tenet̄ ꝙ oēs differāt ſpē. iō tenēdo p̄mā ɔcluſionē ad p̄dictas auctoritates volo r̄ndere.

[Solutio ad auctoritates.] Ad p̄mam ḡ dicendū ꝙ Dam̄. nō loq̄t̄ ibi aſſertiue. ſz inq̄ſitiue. q̄ vt patuit i auctoritate p̄cedēte allegata. ipē dicit ſe de h̄ neſcire veritatē. Ad dictū Anſel. dicendū ꝙ ibi non ſumit̄ nat̄a ſm ſpēz ſpecialiſſimā. ſz ſm ſubalternā. iuxta q̄d q̄ñq̄ d̄r. ꝙ oīa corp̄alia ſunt eiuſdē nature

Quantū ad terciuz

[Articulus tertius.] articulū eſt aduertendū ꝙ de numero āgeloꝝ aliter locuti ſūt nat̄ales phi. ꝛ aliter doctores catholici.

[Opinio Auic] Nā auic. poſuit nūeꝝ āgelorū n̄ excedere nūeꝝ denariū. poſuit em̄ nouē intelligētias ad mouendū nouez ſperas celeſtes. et decimā dixit p̄eſſe ſpere actiuorū ꝛ paſſiuoruz quā appellauit datricē formarū.

[Cōtra eā.] Sz iſtud nō valet. nō ſolū loq̄ndo theologice. verum etiā nec loq̄ndo philoſophice vel aſtrologice veritatē tenet. q̄ mlto p̄les ſunt motꝰ celeſtes q̄z nouē. vtz. xij. meth. cū igit̄ ſm phos ꝛ aſtrologos cuilibet celeſti motui correſpōdeat determinatꝰ motor. iō ꝛc.

[Ariſto.] Ariſto. ṽo q̄uis q̄ ad determinatū nūeꝝ itelligētiaruz de ſe nihil dicat. tñ. xij. meth. de hoc duas opiniones recitat. ſcz edochij et chilonij. quorum primus ſcilz edochius poſuit intelligētias eſſe. xlvij.

Alius vero ſcilȝ chilonius poſuit eas eſſe.lv.
Aſtrologi — Aſtrologi vero licet ab his diſcordēt in h̄
ꝙ vbi iſti duo poſuerūt ſperas voluētes et re/
uoluētes.ibi aſtrologi poſuerūt circulos epicy
clos ⁊ ecentricos ſeu deferētes.⁊ h̄ ad ſaluādū
diuſitatē n ob appntem in celeſtibꝫ motibuſ.
tn̄ in h̄ ꝯueniūt aſtrologi cū p̄dictis.ꝙ ſic illi
dixerūt numeꝝ intelligētiaꝝ nō excedere nu/
meꝝ celeſtium ſperaꝝ.ſic iſti ſcȝ aſtrologi po
ſuerūt numeꝝ intelligētiaꝝ nō excedere nūe/
merū celeſtiū corꝑm.⁊ circuloꝝ hmōi corpo
Contra illa dicta — ribꝫ nãliter inexiſtentium. Sed nec iſta
ymaginatio ꝯtinet veritatē. qꝛ nō min⁹ ordo
vniūſi viget in ſb̄ſtantijs ſeparatis q̄ȝ in rebus
corꝑalibꝫ ſeu materialibꝫ.ſȝ ordo vniūſi hoc
req̄rit in corꝑibꝫ.ꝙ nō oīa corꝑa habent ꝓ
appropriatꝭ motoribꝫ intelligentias ſeu ſub/
ſtātias ſeparas.ſed ſolū ſupma ⁊ nobiliſſima
corꝑa.ḡ ſilr ordo vniūſi h̄ reqrit vt nō oēs
ſb̄e ſepate ſint appropriate motrices corꝑm.
ſed ſolū infime ⁊ ille q̄ ſūt inferioris ordinis ī
numero intelligentiaꝝ.vt ſic infima ſupmo/
rū attingāt imediate ſupma infimoꝝ. Et
iſta videt̄ eſſe intentio Dyo.vij.de di.no.vbi
ait.ꝙ ipa deitas oim effectiua ſꝑ eſt oīa cō/
cordans.⁊ eſt cauſa indiſſolubilis ordis om
niū.ſemꝑ ꝯiūgens fines p̄moꝝ p̄ncipijs ſe/
cūdoꝝ.vnā in oībꝫ pulchre oꝑans armo/
Catholici doctores. — niam. Catholici igit̄ doctores multo ma/
iorē numeꝝ intelligentiarū hn̄t ponere q̄ȝ po
ſuerūt phi vel aſtrologi.eo ꝙ ipa ṽitas ſcȝ xps
1 deus nr̄ alloquēs petrū Math.xxvi.ait.Pu
tas qꝛ nō poſſū rogare prēm meū.⁊ exhibebit
mihi mō plus q̄ȝ duodecim legiones ange/
2 loꝝ. Et ſm̄ bedam ⁊ ſtrabū celū empyreuȝ
mox vt fuit a deo factū.ſanctis angelis fuit re
pletū.Unde ꝓpter multitudinē angelorū d̄r
Job.xxv.Nunq̇d eſt numer⁹ militū ei⁹.ſ.dei
Propter qd̄ ait Dyo.xiiij.de angelica hie
rachia.multe ſūt beate militie ſupmūdialiū
intellectuū ſuꝑantes ſm̄ ꝯmēſuratōeȝ nume
roꝝ infirmā ⁊ coartatā multitudinē materia
liū rerū. His p̄miſſis pono duas ꝯcluſio/
Prima cōcluſio. — nes. Prima eſt ꝙ angeloꝝ eſt cert⁹ numer⁹
qꝛ de⁹ oīa fecit in numero pondere ⁊ men/
ſura.vt d̄r Sap̄.xi.c.ſed ea q̄ numerata pon
derata ⁊ mēſurata ſūt.illa in certo nūero ſunt.
ḡ cū angeli ſint a deo facti.ſeq̄t̄ ꝙ ſint in certo
Inſtantia — numero poſiti.ḡ ⁊c̄. Forte contra illud di
cetur ꝙ illa q̄ excedūt ſm̄ cōmenſuratōeȝ nu/
meroꝝ totā multitudinē reꝝ materialiū.illo/
rū nō videt̄ ēē certus numerus.ſȝ angeli exce
dūt ſm̄ ꝯmēſuratōem numeroꝝ totā multi/
tudinē rerū materialiū.ḡ ⁊c̄. Maior ptȝ.ſ̄ra
res materiales ſūt q̄dāmodo infinite.cū con
tinuū ſit diuiſibile in infinitū.vtȝ.iij.phicoꝝ
ergo qd̄ excedit materialiū ſeu ꝯtinuoꝝ mul/
titudinē videt̄ eſſe infinitū.vel ad minus erit
materialiter indeterminatū. Minor etiā ptȝ
auctoritate Dyo.ꝓxime allegata. Rn̄deo — Solutio
ꝙ ſic ptȝ in eodē.iij.phicoꝝ.oēs ꝑtes ꝯtinui
poſite ī actu ſūt finite q̄ȝuis ī potētia ſint infi/
nite.Dyo.āt nō cōꝑat mltitudinē āgeloꝝ ꝑe
nes exceſſū ad mltitudinē reꝝ materialiū ī po
tētia exiſtētiū.ſȝ ad mltitudinē eaꝝ q̄ ſūt actu
nec forte ad mltitudinē indiuiduoꝝ.ſȝ magiſ
ad mltitudinē ſpecieꝝ reꝝ materialiū. Cō — Secunda concluſio.
cluſio ſcd̄a eſt ꝙ lȝ numer⁹ angeloꝝ ſit cert⁹ ī
ſe.ac etiā in ꝯphenſoꝝ ꝯgnitōe.tn̄ nō ē cert⁹
ī cognitōe viatoꝝ.loq̄ndo de viatoꝝ cogni/
tōe nãli ⁊ abſq; diuina reuelatōe.Quia na
turaliter nihil cog̃ſcim⁹ de angel' niſi ꝑ effect⁹
eoꝝ q̄s videm⁹ in rebꝫ corꝑalibꝫ.Sed vtruȝ
plures angeli ꝯcurrāt ad eundē effectum.vel
vn⁹ ſolus.h̄ nãliter cog̃ſcere nō poſſum⁹.ḡ
⁊c̄.Maior ptȝ.viij.phicoꝝ.et.xij.meth.mi/
nor etiā ptȝ.qꝛ cū hō vexat̄ a malo ſpū.neſci/
mus vtrū talis vexatio fiat ab vno vel aplu/
ribꝫ In vno em̄ hoīe ſel' fuit legio demonū.vt
ptȝ ī euāgelio.Legio āt ſūt ſex milia ſex centa
ſexaginta ſex.⁊ tn̄ ſi illi demones ꝑ ſe numeꝝ
nō indicaſſent.vn⁹ purus viator eque cogi/
taſſet ꝙ vn⁹ demon fuiſſet in illo hoīe ſicut ꝙ
pl'es.Un̄ loq̄ndo de nãli cognitōe viatoris
tūc vera eſt illa ſn̄ia Ariſto.ij.meth.qua ait.
ꝙ ſic ſe hȝ ocul⁹ noctue ad lucē ſolis.ſic ſe ha/
bet aīe nr̄e intellect⁹ ad ea q̄ ſunt manifeſtiſſi/
ma in nãa.id eſt.ad angelos ſeu ſb̄as ſepa/
tas. Forte ꝯ iſtud dicet̄ ꝙ ſaltē bonoꝝ āge/ — Inſtantia
loꝝ ex ſcp̄turis cog̃ſcere poſſum⁹ determinatū
numeꝝ.qꝛ oēs angeli vel ſūt miſtrātes vel aſ
ſiſtētes.ſȝ iſtoꝝ oim habem⁹ certū numerum
Daniel'.vij.vbi d̄r milia miliū miſtrabant ei.
et decies centena milia aſſiſtebāt ei. Reſpō — Solutio
deo ꝙ iſta verba Daniel' nō ſūt lr̄aliter intel/
ligēda ſed myſtice.Et dato ꝙ ipe vidiſſet tot
miniſtrātes ⁊ tot aſſiſtentes.tn̄ ex h̄ nō ſequit̄
ꝙ nō fuerint plures.qꝛ non eſt neceſſe dicere
ꝙ viderit oēs angelos.ſȝ ſolū illos vidit q̄s
ſibi deus reuelare voluit.Nec etiam iſtud eſt
contra concluſionem.quia dato ꝙ Daniel vi
diſſet in illa viſione omnes angelos dei.hoc
tamen non fuiſſet naturali cognitione.ſȝ po/
tius diuina ſeu prophetica reuelatione.er/
go.⁊c̄.

ticulus
art⁹.

Quantū̃ ad quar

tum articulū̃ ṗmo videndū̃ eſt vtꝝ angelus
cognoſcat qualibet rem ꝑ eſſentiā̃ ſuam. Se/
cundo dato ꝙ nõ. videbit̃ vtrū̃ cognoſcat per
ſpecies. Quo ad ṗmum pono tres conclu
ſiones. Prima eſt ꝙ angelus intelligit eſ/
ſentiā̃ ſuam ꝑ ſeipam. quia qñcūqꝫ obiectum
actu intelligibile debite ꝓporcionatuꝫ alicui
potentie intellectiue eſt ꝑ ſeipm̃ actualiter pre
ſens illi potẽtie. tūc intelligit̃ a tali potentia ꝑ
ſeipm̃. nulla alia ſpecie tanqꝫ repñtatiuo me
dio requiſita. Sꝫ eſſentia angeli eſt obiectū̃
actu intelligibile debite ꝓporcionatū̃ angeli/
co intellectui ꝑ ſeipam actualiter pñs. ergo ⁊c̃

ima cõ
ſio.

Inſtantia

Forte dicet̃ ꝯ maiorẽ. ꝙ anima rõnalis eſt
actu intelligibilis. cum ſit ſba ſpũalis. ⁊ actu
eſt pñs humano intellectui. ⁊ tñ intellect⁹ nr̃
nõ intelligit eſſentiā̃ anime ꝑ ſeipam. vtꝫ. iij.
de anima.

Solutio

Rñdeo ꝙ ad pñs ꝑ actu intelli/
gibile intelligit̃ aliq̃d ſe hñs ꝑ modum act⁹ ĩ
genere intelligibiliū̃. ſed eſſentia anime rõna
lis nõ ſe hꝫ ꝑ modum actus in genere intelli
gibiliū̃. ſed ꝑ modum pure potentie. quia ſic̃
materia ṗma ſe hꝫ in genere entium: ſic anĩa
rõnalis in genere intelligibiliū̃. ut ait cõmen
tator. iij. de anima. Ipſe etiā̃ intellect⁹ anime
rõnalis in ſui ṗmordio eſt ſicut tabula raſa ĩ
qua nihil eſt depictum. vt ptꝫ ꝑ pħm ibideꝫ
Igitur nõ eſt ſimile de eſſentia angeli ⁊ eſſen
tia anime rõnalis. nec de intellectu angeli ⁊ ĩ/
tellectu anime rõnalis. quia nõ ſolū̃ eſſentia
angeli ſed etiā̃ intellect⁹ angeli eſt actus in ge
nere intelligibiliū̃. ⁊ eſt etiā̃ actuat⁹ ſpeciebꝫ ĩ
telligibilibꝫ ſibi ꝯcreatis a ṗmordio ſue crea
tionis. quibꝫ ſpeciebꝫ res que ſunt extra ſe ſo/
let cognoſcere. vt patebit infra.

ſtantia

Forte iterū̃
dicet̃ ꝙ ſi eſſe actū̃ in genere intelligibilium
facit ad hoc ꝙ aliq̃d intelligat̃ ab angelo per
ſuam eſſentiā̃ ſine ſpecie media. tūc angel⁹ in
ferior intelligeret eſſentiā̃ angeli ſupioris per
ſeipam ſine ſpecie. qḋ eſt ſimpliciter falſuꝫ. cõ
ſequentia patet. qꝛ eſſentia angeli ſupioris eſt
actus in genere intelligibiliū̃. eſt em̃ actuali/
or in tali genere qꝫ eſſentia angeli inferioris.

olutio.

Rñdeo ꝙ licet ſit actus tñ nõ eſt actuali/
ter pñs intrinſece intellectui ãgeli inferioris.
⁊ ideo ad h̃ ꝙ eſſentia ſupioris intelligat̃ ab ĩ
feriori. neceſſe eſt vt ſit ſibi pñs mediante ſpẽ
ipm̃ repñtante. ſi em̃ eſſentia vnius angeli
ꝑ ſeipaꝫ eſſet intrinſece pñs alteri angelo. tūc
illaberet̃ ei. qḋ eſt falſum. qꝛ nulla creata per ſe
exiſtens ꝑ eſſentiā̃ illabit̃ alteri creature. taleꝫ
em̃ illapſum de⁹ q̃ om̃ia intrinſece ꝯſeruat ſi/
bi ſoli reſeruauit.

Inſtantia

Forte adhuc dicet̃ ꝙ ex
his ſequat̃ ꝙ angelus naẗali cognitõe ꝯgno/
ſcat deum ꝑ eſſentiam ſuā̃. qḋ eſt falſum. quia
tunc naturaliter eſſet beatus. quia viſio dei ꝑ
eſſentiam eſt beatifica viſio. ꝯñ̃a ptꝫ. qꝛ eſſen/
tia dei eſt actu intelligibil'. eſt em̃ purus act⁹
in genere intelligibiliū̃. vtꝫ. xij. metħ. ⁊ eſt in/
trinſece pñs intellectui angelico ꝑ eſſentialeꝫ
illapſum. vt iam dictū̃ eſt. g̃ ⁊c̃.

Solutio.

Reſpõdeo
ꝙ licet eſſentia diuina ſit purus actus ĩ gene
re intelligibiliū̃. ⁊ ſit intime pñs intellectui
angelico. tñ angelus eſſentiā̃ dei ꝑ eſſentiam
ſcꝫ viſione ꝑfecta q̃ eſt beatifica naẗaliter non
cognoſcit. eo ꝙ hm̃õi obiectū̃ potentie angeli
ce non ſit naẗaliter ꝓporcionatum. ſꝫ excedẽs
⁊ ſupeminens valde nimis. ꝓpter quod in/
diget angelus gr̃a naẗam eleuante. ac lumĩe
glorie intellectum ꝑficiente ad h̃ ꝙ circa nu/
dam diuinaꝫ eſſentiā̃ ꝑfectum actum eliciat
beatifice viſionis. Patet igitur quõ tribꝫ
particulis poſitis in maiori cauet̃ ſupficiẽter
hm̃õi tribꝫ inſtantijs. ſ. ꝑ ṗmam ṗme. ꝑ ſecū̃
dam tertie. ꝑ tertiam ſecunde cauet̃ inſtãtie.

Secunda
concluſio.

Concluſio ſecunda eſt ꝙ angelus ꝑ eſſen/
tiam ſuam non intelligit ea que ſunt extra ſe.
Quia illud qḋ eſt ꝓprium ſolius dei hoc nõ
angelo nec alicui creature debet attribui. ſꝫ ꝙ
intelligẽs ꝑ eſſentiam ſuam intelligat ea que
ſunt extra ſe. ꝓpriuꝫ eſt ſolius dei. Maior eſt
nota. minorem probo. quia cum cognitio fiat
per aſſimilatõnem. oportet illud eſſe exẽplar
cognitarum rerū̃ quod eſt ratio ꝑ quā̃ ꝯgno/
ſcit̃. ſed ſolum diuina eſſentia eſt ydea ſeu ꝑfe
ctum exemplar omniū̃ creaturaꝝ. vt proba/
ui ſupius in ṗmo libro. ergo ⁊c̃.

Inſtãtia.1

Forte di/
cetur ꝙ falſum aſſumitur in minori iſtius ꝓ/
batõnis. quia dicit Dyoniſius. v. de di. no. ꝙ
ṗncipaliora in entibus ſunt exemplaria alio
rum. Sed angeli ſunt entia ṗncipaliora. g̃
angeli erunt exemplaria entium inferiorum.

Inſtan.2.

P. iſta concluſio videtur eſſe contra au/
ctorem de cauſis. qui. viij. propoſitione ſui li
bri ait. ꝙ intelligentia ſcit res per moduꝫ ſb/
ſtantie ſue.

Solutio.
Ad.1.

Ad primum dicendum ꝙ an/
geli dicuntur aliorum exemplaria. non per
eſſentiam. ſed per ſpecies intelligibiles. que
ſunt eorum intellectui concreate.

Ad.2.

Ad ſe/
cundum dicendum ꝙ pro tanto dicitur an/
gelus res ſcire ꝑ modū̃ ſbe ſue. qꝛ nihil itelli/
git ḋ reb⁹ creatꝭ q̃ ſūt extra ſe. niſi itelligẽdo ſe.

Iſte em̄ eſt ordo cognitõis angelice loquēdo
de ↄgnitõne nat̃ali. ꝙ p̄mo intellect⁹ angelic⁹
fert̃ ſup̱ eſſentiã ſuã. deinde cognoſcēdo eſſen/
tiã cognoſcit ſeip̄m ⁊ ceteras potẽtias q̃ ſunt
in eſſentia. tertio cognoſcēdo ſe cognoſcit om
niũ reꝝ ſpẽs quas hꝫ in ſe. ⁊ p̱ ↄñs cognoſcit
res quaꝝ ſunt ſpecies. quodãmodo puta in
vniũſali. et quarto cognitis ſic rebꝫ ĩ vniũſa/
li. volũtas angeli vult magis cognitõeꝫ vni⁹
rei q̃ꝫ aliaꝝ. iõ volũtas determinat intellectũ
ad ei⁹ cognitõem. ⁊ tũc intellectus iuxta vo/
lũtatis imperiũ ↄuertit ſe determinate ſup̱ ſpe
cieꝫ illi⁹ rei rep̄ſentatiuã. et ſic mediãte hmõi
ſpecie determinata determinate ⁊ p̱fecte cog̃/
ſcit illud qd̃ volũtas cognoſci voluit. Pro/
pter qd̃ de p̄mo ad vltimuꝫ angel⁹ cognoſcit
oĩa p̱ eſſentiã aliq̃ mõ cauſaliter. qꝛ ſi nõ cog̃/
ſceret eſſentiã ſuã. tũc ceteroꝝ nihil cognoſce/
ret. ⁊ ideo dꝛ res cognoſcere mõ ſb̄e ſue. Q,
aũt hmõi cognitio reꝝ vniuerſalis ⁊ indiſtin
cta ſufficiat ad hoc ꝙ volũtas deſideret ⁊ im/
peret diſtinctã noticiã alic⁹. hoc ptꝫ expreſſe
p̱ Aug. ix. de tri. c. vltimo. et. x. de tri. c. ij. et. c.
iij. intelligit igit̃ angelus oĩa mõ ſb̄ſtãtie ſue.
qꝛ a cognitõe ſub̄e ſue dependet cognitio oĩm
ceteroꝝ q̃ ip̄e angelus cognoſcit cognitõe na/
t̃ali ſiue ad itra ſiue ad extra cognoſcãt̃. g̃ ⁊c̃.

Tertia cõ cluſio — Concluſio tertia eſt. ꝙ angel⁹ nõ cognoſcit
res que ſunt extra ip̄m p̱ eſſentias ipaꝝ rerũ.
qꝛ immediata rõ intelligendi oportet ꝙ ſit in
intellectu. ſed eſſentie reꝝ ẽm ſeip̄as nõ ſũt in
intellectu ãgelico. g̃ tales eſſentie nõ poſſunt
eſſe rõnes p̱ quas intellect⁹ angelicuſ cogno/
ſcit res que ſunt extra ip̄m. Maioꝛ ptꝫ. mi/
noꝛ ꝓbat̃. qꝛ da oppoſitũ. tunc eſſentie rerum
illaberent̃ menti angelice. qd̃ eſt impoſſibile.
ut ptꝫ ex p̄dictis. Etiam cum ſupponatur res
eſſe extra intellectũ ſi eſſentie eſſent ĩ ĩtellectu
tũc eſſet manifeſta ↄ̄dictio ſcꝫ ꝙ res eſſent ex/
tra intellectũ. ⁊ nõ eſſent extra intellectum. qꝛ
Inſtantia — vbi eſt eſſentia rei. ibi eſt res. Sed contra
1 iſtud forte dicet̃. ꝙ intellect⁹ noſter p̱ quiddi/
tatẽ rei q̃ ẽ in aĩa. cognoſcit quidditatẽ que ẽ ĩ
re extra. g̃ multo magis h̄ poterit intellectus
2 angelic⁹. P̄. ẽm Dyo. angelus ſuperioꝛ il/
luminat inferiorẽ. g̃ poterit in eo immediate
cauſare actum intelligendi. P̄. intellectus
3 noſter cognoſcit ſubſtantiã rei exterioris im/
mediate p̱ ſeip̄am. g̃ hoc poterit intellect⁹ an
gelicus. ↄſequentia ptꝫ. ꝓbat̃ antecedẽs. q̇a
nihil eſt in intellectu q̇n p̄us fuerit in ſenſu.
ſed ſpẽs ſb̄ſtantie nũq̃ꝫ fuit in ſenſu. g̃ nec in
intellectu. ⁊ p̱ ↄñs ſubſtantia cognoſcitur p̱

intellectum per ſeipſam. Ad p̄mum dicen — Solutio. Ad. 1.
dum ꝙ quidditas rei ẽm ſe et realiter non eſt
in anima. ſed ſolum intentionaliter. ſ. mediã/
te ſpecie intelligibili. igitur antecedens nõ eſt
verum inq̃ꝫtum eſt applicabile ad propoſi/
tum. Alias ſic inuenitur. igitur conceſſa con
ſequentia nõ plus habetur niſi ꝙ angel⁹ cog̃/
ſcit res exteriores p̱ ſpẽs q̃ ſunt in ip̄o. Ad — Ad. 2.
ſcd̄m dicendũ ꝙ licet ↄña aliq̇d valeret ſup/
poſito ꝙ angel⁹ ſup̱ioꝛ illuminaret inferioreꝫ
cauſando in eo lumẽ. tñ qꝛ h̄ eſt falſũ vt pate
bit inferi⁹ diſt. ix. arti. iij. ⁊. iiij. iõ ad p̄ns cõ
ſeq̄ntia eſt neganda. Ad tertiũ nego añs. — Ad. 3.
ad ꝓbatõem dico. ꝙ licet illud q̇d nullo mo/
do fuit in ſenſu nõ poſſit eſſe in intellectu. tñ
multa ſũt in intellectu q̃ ẽm ſe formaliter nũ/
q̃ꝫ fuert̃ ĩ ſenſu. vtꝫ de actibꝫ habitib⁹ ⁊ pluri/
bus alijs. Unde ſufficit ad hoc ꝙ aliq̇d ſit in
intellectu ꝙ fuerit in ſenſu. vel in ſe vel ĩ ſuo
ſimili. vel in ſuo effectu. vel in ſua cauſa. ſed
fantaſma cauſatũ a ſpecie accidentiꝭ q̃ fuit in
ſenſu. eſt cauſa ſpeciei ſubſtantie q̃ eſt ĩ intelle
ctu. g̃ ſpecies ſb̄ſtantie cauſaliter fuit ĩ ſenſu.

Forte dicet̃ ꝙ fantaſma accidentis non p̄t — Inſtantia
eſſe cauſa ſpeciei ſb̄ſtãtie. qꝛ nõ p̄t agere vltra
ſuã ſpẽm ⁊ ↄditõem. Reſpondeo ꝙ licꝫ p̱ — Solutio
pria ſua virtute nõ poſſit agere vltra ſuã ſpeꝫ
tñ in virtute intellect⁹ agentis hoc p̄t. Unde
ſicut forma accidentalis puta caloꝛ ignis in
virtute forme ſb̄ſtantialis poteſt eſſe cã ſb̄ſtã
tie. ſic eſt in ꝓpoſito. g̃ ⁊c̃. Quantũ ad illd̃ — Scd̃a in/ q̃rito arti. quarti.
quod in illo articulo eſt ſcd̄o videndũ pono
tres concluſiones. Prima eſt ꝙ angel⁹ res
que ſunt extra ip̄m cognoſcit p̱ ſpecies ⁊ ſimi
litudines reꝝ. Scd̄a ꝙ hmõi ſpẽs nõ ſũt
a rebꝫ abſtracte. ſed ſunt intellectui angelico
concreate. Tertia ꝙ per hmõi ſpecies an/
gelus cognoſcit res particulares diſtincte et
determinate. non obſtante ꝙ quelibet illaruꝫ
ſpecieꝝ repreſentet plura indiſtincte. Pri/ — Prima cõ cluſio.
mã ↄcluſionẽ ꝓbo ſic. Om̄e quod cognoſcit̃
neceſſe eſt eſſe preſens intellectui cognoſcen/
ti. vel ẽm ſe vel in ſua ſpecie ſeu ſimilitudine.
ſed res exteriores cognoſcuntur ab angelo et
non ſunt intellectui ſuo preſentes ẽm ſe. ergo
erunt ſibi preſentes in ſua ſpecie. Maioꝛ pa/
tet. iij. de anima. Minorẽ probo. nam ꝙ an/
geli cognoſcant res exteriores h̄ tenemur cre/
dere. quia fide ex ſcriptura ſacra tenemus an/
gelos eſſe cuſtodes hominũ ⁊ gubernatores
rerum exterioꝝ. que ſine cognitiõe iſtarum
rerum nequaq̃ꝫ fieri p̄nt. Q, aũt res nõ ſint
intellectui angelico p̄ntes ẽm ſe. hoc patet ex

dict̄ in articulo proximo precedenti. Et iſta
videt̄ eſſe intentio auctoris de cauſis. q̇ ꝓpoſi
tione.x.ſui libri ait.ꝙ quelibet intelligentia ē
plena formis.id ē.ſpeciebꝫ. Eſt etiā intentio
procli q̇ in ſuis ꝓpoſitõibꝫ ꝓpoſitõne.clxxvi.
ait.ꝙ om̄is intellectus eſt plenitudo ſpecierū.
Contraria opinio. Contra iſtam ꝯcluſionē ſūt due opiniões
quarū vna ponit ꝙ angelꝰ nõ intelligit per ali
quas ſpēs. ſed om̄ia q̄ ad extra intelligit per
vnū habitū intelligit.quē ipi appellāt habi/
tū ſcientialem angelo ꝯcreatū.q̄ habitus oīa
diſtincte rep̄ſentat angelico intellectui.⁊ ipm
Inſtantia intellectū ſufficiēter inclinat ad actum. Et
ſi d̄r iſtis ꝙ ad coꝝ poſitõʒ ſequat̄ angelū vel
om̄ia ſimul intelligere vel nihil oīno.q꞉ cum
iſte habitꝰ ſꝑ eque p̄n̄s ſit angelico ītellectui.
⁊ ſꝑ ſibi om̄ia rep̄ſentet.nõ apparet rõ quare
vnū intelligat ṗus q̄ꝫ alteꝝ.vel vnū magꝭ q̄ꝫ
Solutio alteꝝ. Ad iſtō r̄n̄dent dicētes ꝙ in iſto ha
bitu ſbiectiue exiſtente ī intellectu āgeli. oīa
q̄ angelꝰ nat̄aliter p̄t cognoſcere relucēt expꝛ̄ſſi
ue.iſte tn̄ habitꝰ reducit ītellectū angeli d̄ po
tentia ad actum ordinate.puta ṗus reſpectu
ꝑfectioꝛis intelligibil' q̄ꝫ reſpectu impꝑfectioꝛꝭ.
ipo aūt exiſtente in actu reſpectu vniꝰ. tūc ꝑ
imperiū volūtatis mouet̄ ad alia.⁊ ad illō ṗꝰ
qȯ volūtas magꝭ deſiderat.⁊ addūt ꝙ niſi eēt
imperiū volūtatꝭ angelus intelligeret res ſm
ordinē ſue ꝑfectõis ꝑ inclinatõʒ habitꝰ iā di
cti.q̄ ſꝑ inclinaret ad illud ṗus intelligendū
Prima rõ qȯ eſſet ꝑfectiꝰ. Et hāc opinionē poſitorꝭ
eiꝰ ꝯfirmāt ſic. Aut ponentes ſpēm in angelo
ponūt habitū ſcialem ſibi eſſe ꝯcreatū cū ſpe/
ciebꝫ. aut n̄. Si ſic.tūc ſuꝑfluūt ſpēs.cū taliſ
habitus ꝑfecte poſſit oīa rep̄n̄tare. Si non.
tūc ex frequētia actuū circa iſtas res materia
les poſſet generari vnꝰ habitꝰ ſcialis ī angeli
co intellectu.qȯ eſt incõueniēs.q꞉ tūc intrin
ſeca ꝑfectio ipiꝰ angeli dependeret a rebꝫ mate
2 rialibꝫ. P̄.ſic ſe hꝫ volūtas angeli ad dili/
gibilia.ſic intellectus eiꝰ ad cog̃ſcibilia. Sꝫ
volūtati ſufficit vnꝰ habitus ad diligendum
oīa nat̄aliter diligibilia.puta habitꝰ caritatꝭ
vel habitus nat̄alis amicicie.ḡ intellectui an
gelico ſufficit vnꝰ habitꝰ ad cog̃ſcendū om/
3 nia ab eo nat̄aliter cognoſcibilia P̄.ꝑfectū
intelligere p̄ſuponit habitū.ſꝫ intelligere an/
geli eſt ꝑfectū.nõ em̄ mõ n̄ro ipe angelꝰ ꝓce/
4 dit de impꝑfecto ad ꝑfectū. P̄.ſubiectū cuꝫ
forma nat̄ali ſufficit ad faciendū operatiõem
naturalē.ḡ intellectus angeli cū habitu ſcien
tiali ſufficit ad eliciendū opatõeʒ intellectua
lē.Unde ſicut vna forma caloꝛis ſufficit ad om

ñe opatõeʒ ignis.ſic ⁊c P̄.arguūt iſti ꝯtra 5
ſpēs ſic. Intelligibilia etiam differētia ſpecie
ſūt infinita.vt apparet in ſpeciebꝫ numerorū
⁊ figuraꝝ.ḡ ſi angelꝰ intelligeret ꝑ ſpēs.opor
teret eū hr̄e ſpēs infinitas. P̄.aīa n̄ra nõ i/ 6
telligit ꝑ ſpēs.ḡ nec angelꝰ.ꝯn̄a p̄ꝫ.ꝓbat̄ an
tecedēs.q꞉ ſi aīa hr̄et ſpēm rei intelligibil' ī ſe.
tūc ꝓ actuali ſuo intelligere nõ oporteret ꝙ ſe
ꝯuerteret ad fantaſma.ꝯn̄a p̄ꝫ.q꞉ poſſꝫ ſe cõ
uertere īmediate ſuꝑ illā ſpēm quā hr̄et in ſe.
ſed ꝯn̄s eſt falſū.q꞉ d̄r ṗmo de aīa.ꝙ oportꝫ i/
telligentē fantaſmata ſpeculari. P̄.ij.ethi/ 7
coꝝ d̄r ꝙ tria ſūt in aīa.ſcꝫ potētia habitus ⁊
paſſiones.ḡ nõ ſpēs.ḡ nec ꝑ ꝯn̄s in angelo.
Sꝫ iſtā opinionē nõ teneo.q꞉ habitꝰ ſciē/ Cõtra opinionem
tialis eſt habitꝰ ꝯcluſionis ſeu ꝯcluſionū.igit̄
1 dato ꝙ in habitu aliq̇d reluceat h̄ apparebit
ad modū ꝓpoſitõis.⁊ ꝑ ꝯn̄s p̄ſupponit alia
q̄ ſint rep̄ſentatiua terminoꝝ.q̄ vſitato mõ lo
quēdi ſpēs appellant̄. Ex q̇ etiam apparet ꝙ
reſponſio quā iſti dant ad inſtantiā ſuperius
ꝯtra opinionē adductā non eſt ſufficiēs. nec
valet ille coloꝛ quem addunt ibidem de ordi
ne cognitõnis angelice per imperiū volunta/
tis.quia cū ordo ſit diſtinctoꝝ. multo meliꝰ
ſaluabit̄ iſte ordo poſitis diſtinctis ſpeciebꝫ.
q̄ꝫ in vno indiſtincto habitu P̄. quia ſm 2
iſtos habitus naturaliter inclinat intellectū
angeli ad hoc vt prius intelligat illud quod
eſt perfectius ſm gradus perfectionū qui re/
periuntur in entibus . ergo vbicunq꞉ h̄ ordo
non ſaluabitur. ibi intelligere ipſius angeli
nec naturale nec voluntarium eſſe videtur ſꝫ
ſimpliciter violentum . quia illud violenter
ineſt alicui quod ineſt ſibi contra ſuam na/
turalem inclinatõem.ſed huiuſmodi intelli/
gere ineſſet angelo contra naturalē ſuā incli/
natõnem competentē ſibi per habitum ei na/
turaliter concreatū. P̄.in natura bene con 3
dita et non viciata per imperiū voluntatis
nihil fit contra naturalem inclinatiõem.ſed
natura bonoꝝ angeloꝝ eſt bene a creatore cõ
dita et nullo peccato viciata. ergo in angelo
per imperium voluntatis nihil fieret contra
naturalem inclinatõnem ſuam.et per conſe/
quens angelus ṗmo intelligeret ṗmum gra/
dum entitatis et perfectõnis qui eſt in vni/
uerſo.dein de ſecundū.et ſic de alijs vſq꞉ ad ṗ/
mā materiam.et extra hunc ordinem cogno/
ſcendi angelus nunq̄ꝫ declinaret.quod eſt ſa/
tis abſurdum.et contra ſcripturam ſacram.
in qua ſepe legit̄ de angelis q̄ nec agēdo nec lo
quēdo hūc ordinē ſuauert. ḡ nec intelligēdo

4 P. iſte coloꝛ deſtruit ſeipſum. qꝛ cū bonum
cognitū ſit obiectū volūtatis. ſeqꝛ ꝙ nec deſi
derium nec imperiū voluntatis poſſit ferri ſu
per re incognita. igitur vno ſolo cognito ad
cui⁹ cognitōem ꝑmo hmōi habit⁹ quem iſti
ponunt inclinat. volūtas nō poterit impare
cognitōem alic⁹ alterius. Da oppoſitū tunc
actus volūtatis extenderet ſe ad aliud nō cō
ꝓhenſum ſb adequato obiecto voluntatiſ. ex
tenderet eīm ſe ad aliqd nō cognitum. quod
eſt impoſſibile. nō ſolū ḡ iſta poſitio ſed etiā
Solutio coloꝛes ei⁹ deficiunt. Ad ꝑmam igiꝛ rōem
Ad. 1. eoꝝ dicendū dato ꝙ angelo ſit habitus ſcien
tialis ↄcreatus. ꝓpter hoc tamen ſpecies nō
erunt ſupflue. quia habitus ſcientialis eſt re
ſpectu complexoꝝ quoꝝ terminos ſimplices
ipe ſpecies repſentant. Ad ꝓbatiōem cum dꝛ
ꝙ habitus hos terminos ſufficienter repſen
tat. iſtam nego. quia habitus nō habet repꝛe
ſentare ſed potius circa repſentata potentiaꝫ
Ad. 2. firmare ⁊ inclinare. Ad ſecundū dicenduꝫ
ꝙ maioꝛ ꝓpoſitio ꝓut ad pñs ꝓpoſitum ap
plicaꝛ tunc nō eſt vera. quia licet intellectus
indigeat ſpeciebꝫ quibꝫ obiectū intelligibile
fit ſibi pñs. voluntas tamē his nō indiget.
quia obiectum volūtatis ſufficienter ſibi p
ſentatur ꝑ ipm intellectū. ideo dato ꝙ habit⁹
ſine ſpecie volūtatem informāte volūtati ſuf
ficiat ad diligendū. hoc tamē nō ſufficiet in
tellectui ad intelligendū. Ad tertiū dicen
Ad. 3. dum ꝙ licet ꝑfectum intelligere ꝑſupponat
habitum in intellectu humano. qui eſt potē
tia pura in genere intelligibiliū. ꝓpter quod
ꝓcedit de impfecto ad ꝑfectum. tamē hoc nō
eſt neceſſe intellectu angelico qui eſt actus in
genere intelligibiliū nō ꝓcedens de impfecto
ad ꝑfectum. Unde ſi illa ꝓpoſitio vniuerſa
liter eſſet vera. tūc in intellectu diuino opoꝛ
teret ponere habitum. quia ſuum intelligere
eſt maxime ꝑfectum. Dato etiam ꝙ in ange
lo ꝑſupponat habitū. tamē ex hoc nō habeꝛ
quin etiam ꝑſupponat ſpecies. cum habitus
nō ſit repſentatiuus ſimpliciū terminoꝛum.
Ad. 4. Ad quartum dicēdum ꝙ licet foꝛma ſuf
ficiat ſbiecto ad agendū. ſuppoſita pꝛeſentia
obiecti in quod. eſt aptum natum agere ſm
illam foꝛmā. tamē quādo obiectum nō eſt p
ſentialiter appꝛoximatū. tūc non ſufficit hu
iuſmodi foꝛma ad talem actōem faciendam.
niſi ſit quoddam aliud virtute cui⁹ obiectuꝫ
quod erat abſens fiat pñs Ignis eīm iuxta ce
lum lune eſt maximi caloꝛis. ⁊ tamē nihil ca
lefacit ꝓpter abſentiā obiecti qꝺ eſt res calefa
ctibilis. Sic dato ꝙ intellectus angeli ſuffi
ciat ad intelligendum eſſentiā ſuam ⁊ cetera
que ſibi ſunt pſentia ꝑ ſeipſa. tamē ad intelli
gendum cetera indiget ſpeciebꝫ quibꝫ repſen
tantur talia. Ad qntum dicendū nego cō Ad. 5.
ſequentiā. maxime quādo talia intelligibilia
nō ſūt actu infinita ſed ſolū ī potētia ſꝑ abijci
ente actum. ꝺ quibꝫ intelligibilibꝫ accipiꝛ an
tecedens. Ad ſextū nego añcedēs. ad pꝛo Ad. 6.
batōem dicendum ꝙ ſicut dꝛ Sap. ix. coꝛp⁹
quod coꝛrūpitur aggrauat animā. ⁊ depꝛimit
terrena habitatio ſenſum multa cogitantem.
Ideo anima ↄiuncta. mole coꝛpali grauata
nō poteſt ſe libere ↄuertere ſuꝑ ſeipaꝫ. nec per
ↄſequēs ſuꝑ ſpeciē que eſt in ſe. ergo ſicut di
cunt aliqui doctoꝛes ꝑma ſui ↄuerſione con
uertit ſe ſuꝑ fantaſma. vt mediante fantaſma
te ſpecies intelligibilis exiſtens in memoꝛia
intellectiua in actu habituali ⁊ ſemipleno
fiat in actu plenioꝛi. ⁊ gignat ſuam ſimilitu
dinem in acie cogitātis intelligentie. Ad Ad. 7.
ſeptimū dicendū ꝙ phus loquitur ibi de aīa
ſm partem appetitiuā. ⁊ nō ſm partē cogni
tiuam. in qua nos ponim⁹ ſpecies vna cum
pho. iij. de aīa. vbi ait. aīa eſt locus ſpecierum
nō tota ſed intellectus. Et ibidem ait. Lapiſ
nō eſt in aīa. ſed ſpecies lapidis. Alia eſt Alia opio
opinio que ponit ꝙ intellectus āgeli intelli
git ea que ſūt extra ſe. nō per alicui⁹ ſpeciei vel
habitus impſſionem. ſed ſolum per hoc ꝙ ra
dio ſue lucis naturalis quodam virtuali cō
tactu attingit res ipas que ſūt extra ſe. ꝑ quē
cōtactum hmōi res ponūtur obiectiue i pꝛo
ſpectu intellect⁹ āgelici. Sed nec iſtd valꝫ Cōtra opi
quia deſinēte actuali inſpectōe ipſius rei. tūc nionem
angelus nō magis recoꝛdareꝛ de re viſa ꝙ ſi
nūqꝫ vidiſſet eam. quia nihil maneret in āge
lo ſpectās ad noticiam illius rei viſe. Item h
nulla eſſet aſſimilatio. ⁊ tamen tam ſancti ꝙ
phi ponūt cognitōem fieri per aſſimilatōem Secunda
Secūda ↄcluſio ſuperius ꝑmiſſa pꝛobaꝛ concluſio.
ſic. Illud quod a ꝑmoꝛdio ſue creatōis fuit
plenum ſapiētia ⁊ ꝑfectum decoꝛe. hoc nō ac
quirit de nouo aliquam ſapiētiam qua perfi
ciatur. nec aliquā ſpēm intelligibilē qua ſu⁹
intellectus decoꝛeꝛ. Sed angelus a ꝑncipio
ſue creatōis fuit plenus ſapiētia ⁊ ꝑfectus de
coꝛe. vt patꝫ ex gloſis ⁊ expoſitōibꝫ ſanctoꝝ
ſuper illo verbo Eze. xxviij. Tu ſignaculū ſi
militudinis plenus ſapiētia ⁊ ꝑfect⁹ decoꝛe.
Et hec eſt intentio beati Auguſtini. ij. ſuper
Geñ. vbi ait. Res fiūt in mentibꝫ angeloꝛū
per ↄcreatāꝫ in ipis ſapientiam. Non igitur

acquirit angel⁹ ſpẽs a reb⁹. ſed omniũ rerũ q̄/
rũ naturalẽ habet noticiã a principio habuit
ſpẽs ꝯcreatas. Sʒ ꝯ̄ iſtã ꝯcluſionem ſunt
pio an/ due opiniones quaꝝ vna eſt antiqua. et po/
ua. nit ꝙ angel⁹ nullaʒ ſpẽm habuit ꝯcreatã. ſed
hmõi ſpẽm ꝓpter vigorẽ ſui intellect⁹ abſtra/
xit a rebus. nam lumẽ ſui intellect⁹ eſt vigoro
ſius lumine noſtri intellect⁹ agentis. ġ nõ mi
nus p̄t abſtrahere ſpẽs q̄ʒ intellectus agens.
Ctra opi/ Sed iſtud nõ valet. qꝛ hmõi ſpẽs abſtra/
onem cta nõ ducit niſi in cognitiõem q̄dditatis in
vl'i. nũq̄ʒ em̃ intellect⁹ poſſet cognoſcere ꝑticu
lare virtute abſtracte ſpeciei niſi ꝯuertendo ſe
ad fantaſma. ġ angel⁹ cũ careat fantaſia. nũq̄ʒ
ꝑ hmõi ſpẽm deueniret in cognitiõʒ alic⁹ ꝑti/
pio mo cularis. Alia eſt opinio magis moderna.
na. q̄ ponit ꝙ licet angel⁹ a p̄ncipio habuerit con
creatas ſpecies reꝝ ꝑpetuaꝝ. ſpecies tñ̄ ꝯtingẽ
tiũ ⁊ corruptibiliũ abſtrahit vel acq̄rit tũc qñ̄
1 tales res in eſſe ꝓgrediũť. qꝛ ſi taliũ rerũ ſpẽs
a p̄ncipio habuiſſent ꝯcreatas. tũc p̄ſciuiſſent
et adhuc p̄ſcirent om̃ia futura contingentia.
2 P̄. tũc nõ ꝓficerẽt ĩ aliqua cognitõe. cuius
oppoſitũ aſſerit beatus Ambroſi⁹ in libro de
fide dicẽs. Angeli ꝓfecerũt in ſcientia ⁊ capa
citate. quia neq̄ʒ ſciuerũt om̃ia a principio ſe/
culi. Et ſup illo verbo ad Eph. iij. vt innote/
ſcat p̄ncipib⁹ ⁊ poteſtatib⁹ ꝑ eccl'iam multi/
formis ſapiẽtia dei. dicit gloſa. ꝙ angeli mul/
Ctra eã. ta didicerũt ꝑ eccl'iam. Sed nec iſtud vʒ.
quia corpa ſupiora ñ accipiũt aliq̄d ab infe/
riorib⁹ quo intrinſece ꝑficiãť. nam a p̄ncipio
ſue creatõis ſũt ſociata formis. igitur multo
min⁹ angeli a reb⁹ corruptibilib⁹ ⁊ ꝯtingenti
bus accipient ĩmediate ſpẽs quib⁹ intrinſece
ꝑficianť. tanq̄ʒ ĩmediatis p̄ncipijs ſue cogni
tionis. Añs patet. quia corpa ſupiora nõ ſũt
receptiua ꝑegrine impſſionis. ꝓpter quod in
fluũt in hec inferiora ⁊ nõ ecõuerſo. ꝯſeq̄ntia
etiã p̄ʒ. quia nõ minus viget ordo in ſpiriti/
Inſtantia bus q̄ʒ in corpib⁹. Et ſi datur inſtantia de
aĩa rõnali q̄ eſt ſb̃a ſp̃ũalis. ⁊ tñ̄ ei⁹ intellectus
ꝑficiť ſpeciebꝫ abſtractis a rebus ſenſibilibus
Solutio. Dicendũ ꝙ nõ eſt ſimile. quia cũ aĩa rõna
lis ſit infimũ in genere intelligibiliũ. ideo ſm̃
ordinẽ vniuerſi ip̃a debet attingi a ſupmo ſen
ſibiliũ. quod eſt ip̃a fantaſia. vt ſic infima ſu
premoꝝ ꝯiũganť cũ ſupmis infimoꝝ. Iuxta
ſententiã Dyo. de angelica hierarchia. Unde
nõ eſt ymaginandũ ꝙ aĩa rõnalis aliq̄d reci/
piat ſm̃ naturalẽ ſuũ curſum ĩmediate a reb⁹
exteriorib⁹. Sed p̄mo ſenſus ꝑticulares reci
piũt ſpẽs reꝝ ſine materia. vtʒ. ij. de aĩa. dein/
de a ſpecie recepta in ſenſu ꝑticulari gignitur
ſpẽs magis pura in ip̃o ſenſu cõi. ⁊ ſic deinceps
ſpẽs ſemꝑ depuratť ꝑ om̃es ſenſus interiores
vſq̄ʒ ad fantaſiam. ⁊ tũc in virtute luminis in
tellectus agẽtis deriuaťť a fantaſmate ſpecies
intelligibil' vſq̄ʒ ad intellectũ poſſibilẽ. fanta/
ſia autem nõ habet ĩmediatũ ordinẽ ad intel
lectum angeli. ġ ſi angelus reciperet ſpecies a
ſenſibilib⁹. tunc ĩmediate reciperet ab eis. et
ſic ſm̃ ordinem vniuerſi angelus eſſet deterio
ris conditõnis q̄ʒ anima rõnalis. eo ꝙ talem
ordinem haberet ad ſenſibilia. qualem habẽt
ſenſus particulares. qui immediate recipiũt
impreſſiones rerũ ſenſibiliũ. Ad primam Solutio.
rationẽ iſtoꝝ dicendum ꝙ ſpecies in mẽtibus Ad. 1.
angeloꝝ ab eiſdem ydeis create ſunt a quib⁹
res hmõi ſpeciebꝫ rep̄ſentate ꝓcedunt in eſſe.
et ideo ſpecies in mente angeli rep̄ſentant res
nõ ſolũ q̄ʒtum ad rerum quidditatẽ. ſed etiã
q̄ʒtum ad eſſe ⁊ ad modum eſſendi quem ha/
bent. ⁊ quia quelibet res dũ p̄ſens eſt ⁊ actua/
liter exiſtit. tũc habet eſſe neceſſario ⁊ determi
nate. dum aũt futura eſt non habet eſſe deter/
minatũ. maxime ſi eſt res ꝯtingens. quia licʒ
om̃e quod eſt quãdo eſt neceſſe ſit eſſe. vt di/
citur p̄mo peri hermenias. tamẽ de ſingulari/
bus et futuris cõtingentib⁹ nõ eſt determĩata
veritas. vt dicitur ibidem. ideo ſpecies in in/
tellectu angeli rep̄ſentant res determinate dũ
actualiter exiſtunt. ſed res futuras ⁊ maxime
cõtingentes nõ habentes cauſas certas et de
terminatas rep̄ſentant incerte ⁊ indetermina
te. et ꝑ ꝯſequens angelus cognitõne natura/
li quaʒ habet mediantib⁹ hmõi ſpeciebꝫ non
habet aliquã certã noticiã de futuris ꝯtingen
tibus. Neganda eſt ergo cõſequentia p̄dicte
rõnis. Et ꝑ hoc patet etiã ad alia duo ar/ Ad. 2. ⁊. 4
gumẽta. quia ex ꝓgreſſu reꝝ in eſſe. angeli in
cognitõne ꝓficiũt. quia cũ res determĩate ca/
piũt eſſe. tũc determĩate a ſpeciebꝫ illis repre/
ſentanť. ⁊ ꝑ ꝯſeq̄ns ab angelo certitudĩaliter
cognoſcunť. Cõcluſio tertia ſupi⁹ ꝓmiſſa Concluſio
indiget magna declaratõe ⁊ multaꝝ opinio/ tertia.
nũ recitatõe. igiť ne p̄ſentẽ q̄ſtionẽ nimis diu
teneã. de ip̃a ad p̄ñs nihil dico. ⁊ ſpero ꝙ eã re
ſumã in. iiij. li. diſt. xlv. ibi em̃ tractať q̃uo an
geli ĩtercedũt ꝓ nob̃ ⁊ orões nr̃as offerũt ipſi
deo. Ad argumentũ principale dicenduʒ Ad princi
ꝙ hoĩes nõ habent a natura ꝙ reſtaurent illã pale argu.
angeloꝝ ruinã. ſed ſolũ ex dei gr̃a. et ideo non
oportet hmõi eſſe ꝓportionẽ ſimilitudĩs ho/
minũ ⁊ angeloꝝ in natalib⁹. ſed ſoluʒ in gra/
tuitis.

Diſtinctio quarta ⁊ qnta.

P Oſt hec vidē dū̄ eſt. Poſtq̄ȝ mgr̄ determinauit de differētia ⁊ ꝯueniētia angeloꝝ. hic inq̄rit de gloria ⁊ miſeria ipoꝝ. Et diuidit̄ in tres ptes. Nā ꝓmo oñdit ꝙ angeli nec miſeri nec beati fuer̄t ꝓmo creati. Scd̄o oñdit qūo ⁊ ꝑ q̇d aliq̄ facti ſunt miſeri. ⁊ aliq̄ beati. Tertio ꝓſeq̄t̄ diſtincte modū q̄ miſeri ſunt damnati. alij vero ſm nouē choros feliciter ordinati. Scd̄a incipit diſt. v. ibi. Poſt hec ꝯſideratio. Tertia diſt. vi. ibi. Preterea ſcire oportet. Prime due ptes ſint p̄nt̄ꝭ lc̄ōis. quaꝝ ꝓma diuidit̄ in duas ptes ſm ꝙ magiſter r̄ndet duabꝫ q̄ſtionibꝫ. Quarū ꝓma eſt. Utrū angeli fuer̄t creati miſeri vel beati. Secūda. Utꝝ fuer̄t creati ꝑfecti vel iꝑfecti. Secūda ibi. Ad h̄ āt. ⁊c̄. Prima ī tres. Nā ꝓmo ad ꝓmā q̄ſtionē r̄ndet opinatiue. Scd̄o r̄ndet determiatiue. Et tertio p̄dicta reſumit epilogatiue. Scd̄a ibi Sȝ hec magiſ. Tertia ibi Ex p̄dictꝭ ⁊c̄. Sequit̄ diſtinctio. v. Poſt hec ⁊c̄. In qua mgr̄ oñdit qūo ⁊ ꝑ q̇d aliqui angeli facti ſunt miſeri ⁊ aliq̄ beati. Circa q̇d ē adūtēdū ꝙ amoroſa ꝯūſio ad deūȝ ⁊ odioſa aūſio a deo. fuer̄t cauſe ſepatōis ipoꝝ āgeloꝝ ſm miſeriā ⁊ gl̄aȝ. Moꝝ em̄ cū hij ꝑ caritatē deo adheſer̄t. ⁊ alij ꝑ odiū a deo ſe auerterunt. tūc illi fuer̄t dānati. iſti āt beati. Igit̄ mgr̄ circa iſtā materiam duo facit. q2 ꝓmo tractat de actu ꝯūſionis ad deū ⁊ aūſionis a deo Scd̄o de ꝯūtendi ⁊ auertēdi ꝓncipio ptātiuo. puta de libero arbitrio. ibi. Habebāt em̄ oēs ⁊c̄. Et hec ī duas. q2 ꝓmo tāgit de hmōi libera oīm āgeloꝝ potētia Scd̄o oñdit qūo bonis angel' ſuꝑaddita fuit gr̄a. ibi. Si āt q̄rit̄. Et hec in duas. q2 ꝓmo oñdit qūo hmōi āgeli receper̄t grām̄. Scd̄o inq̇rit an meruerint beatitudis ſue gl̄aȝ. ibi. Hic q̄ri ſolet. Prima ī duas. q2 ꝓmo maifeſtat qūo āgeli q̇ ꝑſtiterūt gr̄a coperātē fuer̄t dotati. Scd̄o qūo angeli q̇ ſuperbierūt hmōi gr̄a fuer̄t ꝓuati. ibi. Ideoq̄ȝ a q̇buſdam. Et hec ī duas. Nā ꝓmo excludit quorūdā falſam credulitatē. Scd̄o determinat veritatē. ibi. Q, v̄o alijs ⁊c̄. Hec ē ſentētia iſtaꝝ duaꝝ diſtinctionū ī generali. circa q̄s quero in ſpeciali.

V Trū āgeli fuer̄t creati beati. Et videt̄ ꝙ ſic. q2 clare deū videre ē eē btm̄. q2 ſm aug. ꝓmo de tri. c. vlti. viſio eſt tota merces. ſed a primo inſtanti ſue creatōis āgeli clare viderūt deū. Nā cū angelus nō cognoſcat diſcurſiue ſed ſimplici intuitu. iō nō cognouit deū ꝑ creatās ſȝ ī ſeipo. et cū in ſua cognitōe nō vtat̄ fantaſmate. nō cognouit deū obſcure ſed clare. Cōtra nō ꝓus fuerūt boni beati q̄ȝ mali dānati. ſȝ mali nō fuerūt creati damnati. q2 alias eoꝝ dānatio retorqueret̄ in ſolū deū. eo ꝙ non ꝓceſſiſſet ex eoꝝ demeritis. Quia mgr̄ in iſtis duabus diſtinctōibꝫ tractat de gr̄a ⁊ beatitudine angeloꝝ iō ſic ꝓcedā. Primo em̄ inquirā de eo ꝙ querit̄. Scd̄o videndū eſt vtꝝ fuerint creati in gr̄a. Et h̄ q̄ȝtū ad iſtam quartaȝ diſtinctōem. Tertio vtꝝ angeli indiguerint gr̄a ad h̄ ꝙ deū meritorie diligerēt. Et quarto vtꝝ meruerint ſuā beatitudinē. Et h̄ q̄ȝtum ad q̇ntam diſtinctōem.

Quātum ad primū eſt diſtinguendū q2 beatitudo dupliciter poteſt ſumi. Uno mō ꝓꝓe ⁊ ꝑfecte. Alio modo large et imꝑfecte. Primo mō angeli ñ fuerūt creati beati. q2 ꝑfecte null⁹ eſt beat⁹ qui nō hȝ q̇cq̇d vult. ſȝ in ꝓncipio ſue creatōis āgeli nō habuerūt q̇cq̇d voluer̄t. Maioꝛ patȝ ꝑ Aug. xiij. de tri. vbi ait. ꝙ ille beatus eſt q̇ habet q̇cq̇d vult. ⁊ nihil mali vult. Minoꝛ etiā patet. q2 eoꝝ aliq̄ quia inordinate appetierūt ideo ceciderūt. P. de rōne ꝑfecte beatitudinis eſt ꝑfecta ſecuritas cū excluſione oīs erroris. ſed a ꝓncipio creatōis iſta nō fuerūt ī angelis. Maioꝛ ptȝ ꝑ Aug. xi. de ciui. dei. c. xij. vbi ait. ꝙ beatitudo efficit̄ ex eo ꝙ intellectualis natā incōmutabili bono q̇d de⁹ ē ſine vlla moleſtia ꝑfruat̄. ⁊ in eo ſe in eternū eſſe māſurā nec vlla dubitatōne cūctet̄. nec vllo erroꝛe fallat̄. Minoꝛ ptȝ ꝑ eundē Aug. eodē caplo vbi ait, Siue angeli mali ſcientes ſuū caſuȝ timerēt. ſiue neſcientes aliud putarēt. ſciētes timoꝛ. neſciētes erroꝛ btōs vtiq̄ȝ eſſe non ſinebat. P. ſi angeli a principio fuiſſent ꝑfecte beati. null⁹ eoꝝ cadere potuiſſet. falſitas conſequētis ptȝ de facto ī eis q̇ dānati ſunt. ꝯñam ꝓbo. q2 in actu ꝑfecte beatitudis includit̄ act⁹ fruitōis. q̄ de⁹ tam ꝑfecte diligit̄. ꝙ amans ab amoꝛe nequaq̄ȝ poterit reſilire. Forte dicet̄ ꝙ q̄ȝuis ꝑ h̄ ꝓbet̄ ꝙ angeli mali nō fuerit creati beati. de bonis tñ angel' iſta nō concludunt

Reſpondeo ꝙ ſi ꝯcludūt de vno tūc cōcludūt de oībꝫ. q2 ſm Aug. xi. ſup Geñ. dyabol⁹ cū ſuis in ꝓncipio ante ſuū pctm̄ nō fuit diſcret⁹ ſiue diſtinct⁹ ab alijs angel' niſi in ſolis

Articulus primus

Prima cōcluſio. 1

2

3

Inſtantia

Reſponſio

naťalib᷒ Et qꝛ dyabolꝰ dulcediꝫ btē angelice
vite nūqꝫ guſtauit. vt ait Augꝰ. ī eodē libro.
iō nec alij a p̄ncipio ſue creatōis ipam guſta/
uerūt. cū nō fuerit ī eis diſtinctio qꝫtū ad gra
(onclusio ũda) tuita. Sꝫ loq̄ndo de beatitudine large ⁊ i/
p̄fecte. tūc āgeli fuerīt creati beati. qꝛ nō minꝰ
1 fuit angelꝰ btūs a p̄ma ſua ꝯditōne qꝫ hō fue
rit in p̄adiſo. vel virtuoſus hō in mūdo. ſed
ſm Aug. iſti dicūť beati. igiť ⁊ āgeli. Maior
pꝫ. minorē ponit Aug. xi. d̄ ci. dei. c. xij. dicēs
Quis em̄ illos p̄mos hoies ī p̄adiſo negare
audeat btōs fuiſſe ante pctm̄. cū hodie nō i/
pudēter btōs vocemꝰ quos videmꝰ pie ac iuſte
hanc vitā ducere ſine crimine vaſtante con/
2 ſcientiā. ¶ P. multo p̄fectius omnes angeli
cognouerūt deum a p̄ncipio ſue conditionis
qꝫ in contemplatōne ex puris naturalib᷒ qui
cūqꝫ homo poſſit cognoſcere deū. ſed ph̄i po/
ſuerunt homines beatificari in cōtemplatiōe
dei ⁊ ſbaꝝ ſep̄ataꝝ. vtꝫ. x. ethicoꝝ. igiť multo
magꝭ āgeli a p̄mordio ſue creatōis poterīt di/
ci fuiſſe beati. Et iuxta iſtā diſtinctōeꝫ poterīt
ſatis ꝯgrue exponi om̄es auctoritates ſctōꝝ.
q̄ de iſta materia q̄n̄qꝫ ꝯtrevidenť ſonare.

(rticulus undus.) Quantum ad ſcd'm

articlm̄ pōt dici q̄ duplex ē gr̄a. vt patebit in
.ij. libro ſcꝫ gr̄a gr̄is data. et gr̄a gratū faciens
In p̄ma gr̄a fuerīt creati oēs āgli. nō āt ī ſcd'a
(rima cō ꝯſio) ¶ Primū ꝓbo. q̄a om̄e donū dei ⁊ ſp̄ealiter v̄
tutis et cognitōis cuꝰ merita non p̄cedūt eſt
gr̄a gratꝭ data. Sed cū m̄ltis donis ⁊ p̄fectō
nib᷒ ⁊ ſp̄ealiter v̄tutib᷒ ⁊ cognitōib᷒ deus cre
auit angelos tam bonos qꝫ malos. iuxta q̄ dr̄
ezech. xxviij. de p̄mo qui cecidit. Tu ſignacu
lū ſilitudinis. plenꝰ ſapiā. ⁊ p̄fectus decore in
delicijs p̄adiſi dei fuiſti. omnis lapis p̄cioſus
(Scd'a cō/ ꝯſio.) opimentū tuū. ¶ Scd'aꝫ ꝯclōꝫ ꝓbo ſic. Ille
qui nō pōt ꝑficere non hꝫ gr̄am gratū facien
tē. maxime ſi eſt viator ita q̄ nō eſt p̄fecte bea
tus. Sꝫ angeli a p̄ncipio ſue creatōis nō po/
tuerūt ꝑficere. vt patꝫ ꝑ mgr̄m ī lr̄a. q̄a qꝫuis
vt ait mgr̄ haberēt q̄ poſſent ſtare. non tn̄ ha/
buerīt q̄ poſſēt ꝑficere. nec fuerīt p̄fecte bti. vtꝫ
2 in articlo p̄cedēti. g̃ ¶ P creatura vidēs ſe eē
in gr̄a nunqꝫ a gr̄a pōt reſilire maxīe ſi p̄fecta
fuerit illa noticia ſiue viſio. ſꝫ angelus a p̄nci
pio ſue creatōnis p̄fecte cognouit ſe et om̄ia q̄
fuerūt in ſe. mīor pꝫ. ꝓbo maiorē. q̄a cū gr̄a ſit
pulcerrimꝰ decor nature. quicūqꝫ hmōi deco/
rēm ſe videret. non poſſet ipm non appetere.
imo minꝰ poſſet ipm nō appetere qꝫ etiā qꝫcū

qꝫ naturalē ſuā p̄fectōeꝫ. cū ſit venuſtior om̄i
naturali p̄fectōe. cū igiť fide teneamꝰ angelū
in pctm̄ cecidiſſe. ſequiť q̄ gr̄am nō habuerit.
¶ P deus hoiem non creauit cū gr̄a gratū fa 3
ciente. g̃ nec anglm̄. an̄s patꝫ ꝑ aug. xi. de ci.
dei. xij. c. vbi ait. q̄ q̄ntū ad ſpecieꝫ futuri boni
beatior ē q̄libet iuſtꝰ in hac vita qꝫ p̄mi p̄enteſ.
cuꝰ rōeꝫ reddit mgr̄ h̄ in lr̄a. qꝛ iuſtꝰ ī hac vi/
ta hꝫ q̄ poſſit ꝑficere. p̄ mꝰ aūt hō qꝫuis hr̄et q̄
poſſꝫ ſtare. ſ. originalē iuſticiā. nō tn̄ habuit
q̄ poſſet ꝑficere. ſ. dei grāꝫ. ꝯn̄aꝫ ꝓbo. qꝛ condi
tor ordinatꝰ n̄ minꝰ nitiť ſuſtētare p̄tē debilio
rē de facili ruinoſaꝫ qꝫ p̄tē fortiorē ⁊ naťaliter
minꝰ ruinoſaꝫ. ſꝫ hō infirmior fuit angelo. et
plēs cauſas habuit ruine. habuit em̄ cām in
trinſecā appetitū ſenſitiuū. ⁊ extrinſecā. ſ. ſuū
tēptatorē dyabolū. ⁊ tn̄ hōi nō fuit ꝯcreatum
gr̄e fulcimentū. igiť nec āgelo q̄ caruit incita
mētis iā dictis ad ruinā. Sꝫ ꝯtrā iſtꝰ cō (Thomas in p̄ma p̄te)
cluſionis tenēt aliq̄ ſolēnes doctores q̄d pro/
bāt ſic. In p̄mo p̄ncipio creatōis oīa fue/ 1
rūt ſiľ creata vel in ſe vel in ſuis rōib᷒ ſeīalib᷒.
ſꝫ in illo p̄mo inſtāti gl̄a āgeloꝝ nō fuit crea/
ta in ſe. qꝛ tūc angeli fuiſſent creati beati. g̃ taľ
gl̄a fuit creata in ſuo ſeīario q̄d ē ipa gr̄a gra/
tū faciēs. g̃ ⁊c. ¶ P. nō magꝭ retardauit deus 2
ornatū creaťe ſp̄ual' qꝫ corp̄al'. ſꝫ corpa celeſtia
a p̄ncipio ſue creatōnis imediate deꝰ ornauit
ſuis luminib᷒. g̃ ⁊ creaťaꝫ ſp̄ualē ornauit gr̄a
⁊ virtutib᷒. ¶ P. diuina liberalitas ſp̄ p̄ata ē 3
dare grāꝫ vbi obicē nō inuenit ex p̄te ſuſcipiē
tis. ſed angeli ī p̄mo inſtāti ſue creatōis nul/
lū habuerūt in ſe ip̄edimentū gr̄e ſuſcipiende.
¶ P. cū p̄nior ſit deꝰ ad miſerēdū qꝫ ad cōdē 4
nandū. nō minꝰ ꝯcreauit angel' p̄ncipiū me/
rēdi qꝫ p̄ncipiū demerēdi. ſꝫ deꝰ ꝯcreauit ange
lis liberū arbitriū q̄ potuerūt demereri. igiť et
cōcreauit eis gr̄am q̄ ſola potuerunt mereri.
¶ P. arguit q̄dā aliꝰ ad idē ſic. Hō fuit crea (Durandꝰ.)
tus in gr̄a: g̃ ⁊ angelꝰ. ꝯn̄a pꝫ. qꝛ nō minoris 5
dignitatꝭ fuerīt angeli qꝫ p̄mꝰ hō. An̄s ꝓbať.
qꝛ hō fuit creatꝰ in iuſticia originali. q̄ quidē
iuſticia original' nō videť fuiſſe ſine gr̄a ꝯco/
mitante. qꝛ ꝯſiſtebat ī p̄fecta obediētia corpiſ
ad aīaꝫ. ⁊ viriū inferioꝝ ad ſupiores. ⁊ ī recti/
tudie voluntatꝭ ad deū. q̄ꝝ ſic duo p̄ia nō vi/
denť eſſe ſine gr̄a gratis data. ita tertiū nō vi/
deť fuiſſe ſine gr̄a gratū faciēte. ¶ P. h̄ ideꝫ ꝓ 6
bāt auctoritatib᷒ ſctōꝝ. Nam beatꝰ augꝰ. xij.
de ci. dei. c. x. loq̄ns de creatōne angeloꝝ ait. q̄
deꝰ ſiľ erat condens naťaꝫ ⁊ largiens grāꝫ Et
ibidē ait. Bonā volūtatē q̄s fecerat ī angelis.
niſi ille q̄ eos cū bona volūtate. id ē. cū amore

caſto creauit. Jtm̄ Hiero⁹. in gloſa ſup oſee
iiij.c.ait.ꝙ demones i mag̃ pinguedie ſpūſſan
ꝯ Thomā cti creati ſunt Sꝫ iſtis nō obſtātib⁹ teneo
1 ꝯcluſionē pdictā ⁊ cōfirmo eā ſic. Jllud qđ
creato eſt ꝯcreatum videt̃ eē naťale ipi creato.
igit̃ ſi āgel' grā fuiſſꝫ ꝯcreata: ipſi āgel' i potuiſ/
2 ſent grāꝫ reputaſſe naturā. P. ꝯplacētia q̄
creatura exiſtēs in grā gratū faciēte cōplacet
ſibiipſi ex eo ꝙ ē in grā. ē actus meritori⁹ vite
eterne. qꝛ ſic angel⁹ vl' quecūqꝫ creatura deme
ret̃ ſibiipſi nimis cōplacendo in naťalib⁹. ſic
meret̃ ſibiipſi ꝯplacēdo i gratuitis. ſꝫ q̄cunqꝫ
angel⁹ ſevidiſſꝫ in pulcritudie grē gratū faciē
tis neceſſario ſibiipſi in hoc complacuiſſet.
igitur vitam eternam meruiſſet. et per conſe/
Solutio quens null⁹ fuiſſet damnat⁹. Ad primam
rōnū tho. igit̃ rōem dicendū ꝙ dato ꝙ illa maior ſit ꝗa
Ad.1. q̄ꝫtum ad naťalia. tñ nō eſt vera q̄ꝫtuꝫ ad gra
tuita. Nam ſm Augu. Qui creauit nos ſine
Ad.2. nob. nō iuſtificabit nos ſine nob. Ad ſecū
dā nego maiorēꝫ. Nam ornat⁹ naťe corꝑalis
eſt eiuſdē ſtat⁹ cū ſua naťa. hmōi em̄ ornatus
et ipa naťa quā ornat ꝯſtituūt vnū ſtatū pu/
ta ſtatū nature. Sꝫ alter eſt ſtat⁹ naťe q̄ꝫuiſ/
cūqꝫ ſpūalis. et alter ſtat⁹ grē. ⁊ iō naťa ſpūal'
Ad.3. debet pcedere grām ne grā videat̃ naťa. Ad
tertiā dicendū ꝙ q̄ꝫuis in p̄mo inſtāti ſue cre/
ationis nō habuerit impedimētū ad grāꝫ. lo/
quēdo de impedimēto ꝯtrarie vel p̄uatiue qđ
eſt auertere ſe a grā. vel refutare grām. habue
rūt tñ impedimentū loquēdo de impedimēto
negatiue. qđ eſt nō ꝯuertere ſe ad grāꝫ. qꝛ añ
illud inſtās nō fuit in eis vſus liberi arbitrij
Ad.4. q̄ ſe ad grām affectandā ꝯuerteret. Ad q̄r
tā dicendū ꝙ in h̃ relucebat mag̃ bonitas dei:
ꝙ dedit eis naťam inclinatā ad virtutē ſine oī
incitamēto intrinſeco vel extrinſeco ad viciū
ſeu ad pctm̄. habuerūt etiā om̄es angeli ſuffi
ciēs p̄ncipiū q̄ ſaltē de ꝯgruo mereri potuerūt
⁊ virtuoſe pſiſtere donec eis de⁹ grāꝫ infudiſ/
ſet q̄ mediāte etiā de ꝯdigno ſuā beatitudinē
Ad.5 meruiſſent. Ad q̄ntam nego añs. oppoſi/
tū em̄ ꝓbaui ſupi⁹ ꝑ dictū Aug. et mgri. Ad
ꝓbatōꝫ dico ꝙ illa rectitudo volūtat; ad deū
ꝯſiſtere poterat in amore naťali. q̄ erat gratia
Ad.6. gratis data. Ad ſextā dicendū ꝙ ſic ꝑpter
bonitatē morule q̄ fuit inter creatōeꝫ angelo/
rū et caſum maloꝝ. q̄ñqꝫ malus angel⁹ dr ma
lus ab initio. q̄ꝫuis nō fuerit creat⁹ in pecca/
to. nec in p̄mo inſtanti peccauit. vt infra pate
bit. ſic in ꝓpoſito ⁊c. Qđ em̄ modicuꝫ diſtat
ꝓ nihilo reputat intellect⁹. vt ptꝫ. iiij. phicoꝝ.
Poteſt etiā dici ad oēs illas ⁊ ceteras aucto/
ritates ꝯſiles ꝙ ille amor fuit naťalis. attamē
qꝛ valde magnū ⁊ nobile donū fuit. ideo po/
teſt dici caſt⁹ amor ⁊ piguedo ſpūſſancti ſiue
grā. vtiqꝫ em̄ grā fuit q̄ꝫuis gratis data. et nō
dū meritorie gratū faciens.

Quantū ad terciūꝫ Diſt.v.

articulū dicendum ꝙ ad h̃ ꝙ actus cuiuſcūqꝫ Articulus
creature ſit meritori⁹ neceſſario requirit̃ gra/ tertius.
tia gratū faciēs. Quia act⁹ naturā excedēs ne
ceſſario innitit̃ alicui ſupnaťali p̄ncipio q̄ na
tura ſupnaturaliter adiuuet̃. Sed om̄is act⁹
meritori⁹ vite eterne de ꝯdigno excedit naťaꝫ
creatā. Jſte em̄ fuit error pelagij ꝙ ex pur; na
turalib⁹ poſſem⁹ mereri vitā eternā. Ptꝫ etiā
iſta minor rōne. Quia qñ aliq̄s finis excedit
naťam. tūc act⁹ q̄ de ꝯdigno meret̃ ⁊ ꝯſeq̄t̃ talē
finē neceſſario excedit naťam. ſꝫ finis q̄ ē eter/
na beatitudo excedit om̄eꝫ naťam creatā. ſol⁹
em̄ creator eſt ex ſe naťaliter pfectē btūs. hmōi
āt finē ꝑ actū meritoriū creaťa ꝯſeq̄t̃ de ꝯdig̃.
igit̃ neceſſe eſt vt in tali actu innitat̃ ſupnatu
rali p̄ncipio. g̃ ⁊c. Sꝫ vtrꝫ ad ꝯſequēdam Dubium.
hmōi grām q̄ mediāte meremur ſufficiat ſo/
lū liberū arbitriū vel req̄rat̃ alia preuia ſuper/
naťalis diſpoſitio. de h̃ ſūt opiniones. Do Thomas
ctor cōis ponit h̃ in ſcp̄to ꝙ ſufficiat ſolū libe/
rū arbitriū. Quia ſi hō facit qđ i ſe eſt. de⁹ dat
ei grām. ſed ꝑ ſolū liberū arbitriū hō p̄t facere
qđ in ſe eſt. ymmo vt dicit videt̃ ꝯdictōꝫ im/
plicare ꝙ ad faciēdū qđ in ſe eſt. req̄rat̃ aliq̄d
aliud q̄ꝫ liberū arbitriū. qꝛ h̃ nō eſt in hoīe ad
qđ req̄rit̃ aliud q̄ꝫ liberꝝ ei⁹ arbitriuꝫ. Sed ꝯ Thomā
ſalua tanti doctoris ſanctitate ⁊ reuerētia iſtđ
ad p̄ñs nō intelligo. Quia q̄cūqꝫ ex ſe ē ſuffi/
ciēs ad aliq̄d mediū ꝯſeq̄ndum. ille etiā ex ſe 1
ſufficit ad ꝯſeq̄ndū om̄e illud qđ tali medio
ꝯſeq̄ p̄t de ꝯdigno. ſed hñs grām de cōdigno
meret̃ vitā eternā. igit̃ ſi ad ꝯſequendū grām
ſufficeret ſolum liberꝝ arbitriū. ſequeret̃ de pri/
mo ad vltimū ꝙ ad ꝯſequendā gl'iam de cō/
digno ſufficeret ſolū liberꝝ arbitriuꝫ. P. ille 2
q̄ ex ſuo libero arbitrio nō p̄t hr̄e bonā cogita/
tionē. h̃ nō poteſt ex ſuo libero arbitrio preciſe
ꝯſeq̄ grām. ſed ſm qđ ait ap̄lus. ij. ad Corin.
iij. nō ſum⁹ ſufficiētes cogitare aliq̄d ex nobiſ
quaſi ex nob. ſꝫ ſufficientia noſtra ex deo eſt.
Maior ptꝫ. qꝛ cū bona cogitatio ſit p̄ma di/
ſpoſitio ad bonū ſeu p̄mū initiū bone diſpoſi/
tionis. ſi illā nō habem⁹ in noſtra poteſtate. ſe
quit̃ ꝙ nec grāꝫ poſſim⁹ ꝯſeq̄ preciſe ex noſtro
libero arbitrio. nō em̄ ſine cauſa clamauit hic

remias Treñ. vltio caplo. Conūte nos dñe ad te ⁊ ɔūtemur. Et iō dixerūt alij ꝙ neceſ/

ia opio.

ſario añ infuſionē grē reqrit in aīa q̇dā diſpoſitio q̄ eſt q̇ddā donū dei gr̄is datū. Sed

otra eā.

nec illō vȝ. q: quero de illo dono vtꝝ ſit ſuffi/ciēs diſpoſitio ad grāȝ vel nō. Si nō. tūc fruſtra ponit̄. Si ſic. tūc vel liberꝝ arbitriū ē ꝑ ſe ſufficiēs ad ɔſeq̄ndū donū illō ſiue illā diſpoſitōeȝ. aut nō ꝑ ſe ſȝ mediāte alia diſpoſitiōe. Si mediāte alia. tunc erit ꝓceſſus in infinitū. Si ꝑ ſe. tūc liberꝝ arbitriū ꝑ ſe ſufficiēs eēt ad ɔſeq̄ndū grām. q: illud qd̄ ꝑ ſe pt in ſufficientē diſpoſitōȝ reſpectu alic⁹ ꝑfectōis. h̄ etiā ꝑ ſe pt acq̄rere illā ꝑfectōȝ. Et iō relictis his extremis opiōnibꝫ q̄bꝫ incidit ī ſcyllā cupiēs vitare carybdim. mediū obſeruando dico. ꝙ

pio Egi
dij.

nec liberꝝ arbitriū ꝑ ſe ſufficit ad grām ɔſeq̄ndā. nec reqrit̄ aliq̄s habit⁹ grām ꝑueniens ⁊ mentē diſponēs. ſȝ ſufficit q̇dā mot⁹ fact⁹ in mēte ſpecialiter ab ipo deo. quē motū ſiue impetū ſeq̄ndo creata ɔūtit̄ ad deū. ⁊ ē diſpoſita ad grāȝ recipiēdaȝ. Et iſta ē intētio Dam. li. ij. c. iij. vbi ait. ꝙ ipe de⁹ eſt oīs boni ꝑncipiū ⁊ cauſa. ⁊ ſine ei⁹ cooꝑatōe ⁊ auxilio īpoſſibile eſt nos bonū velle vel facere. In nob āt eſt ꝑmanere in virtute ⁊ ſeq̄ deū ad hāc vocantem. vel ſecedere a virtute ꝙ eſt ī malicia fieri ⁊ ſeq̄ dyabolū vocantē ad ipaȝ Et ex iſto etiā dicto Dam. ptȝ ad argumentū ꝑme opinionis. q̇a ad ɔſeq̄ndaȝ grām nō ſufficit abſolute facere qd̄ in nob eſt. ſed p̄ſuppoſita ſpāli dei motiōe ꝑdicta. tūc em̄ poſſum⁹ vt ait Dam. deū ſequi vocantē ad virtutē. ꝑ ⁊c.

Articulus
quart⁹.

Quantum ad quar

tum articulū dicenduȝ ꝙ beatitudo dupl'r pt ɔſiderari. Uno mō vt eſt q̇ddā nobile donū dei. ⁊ vt ſic nō reqrit meritū de neceſſitate. q: ſic de⁹ dat grām ſepi⁹ ſine vllis p̄cedentibꝫ meritiſ. ſed ex ſua liberali bonitate. ſic potuiſſȝ ſi voluiſſet ⁊ angel' ⁊ hoībꝫ dare beatitudinē. ⁊ eos creaſſe btōs ſine vllis meritis p̄cedentibus. Alio mō pt ɔſiderari beatitudo ꝓut hȝ rōem p̄mij ⁊ finis. ſiue vt d̄r finale p̄miuȝ alic⁹. ⁊ ſic dico ꝙ de neceſſitate reqrit merituȝ. q: vt ſic ɔcernit relatōȝ ad meritū. a q̄ etiaȝ ꝑ

Dubitatō

intellectū abſolui nō pt. Sȝ vtꝝ de⁹ angel' ſuā beatitudinē liberaliter donauerit. vel per modū p̄mij de condigno reddiderit. ⁊ dato ꝙ ꝑ modū p̄mij. vtrū p̄miū p̄ceſſerit meritū. ſic ꝓpoſitin⁹ dixit. cui⁹ opinionē mgr̄ tenere videtur in lr̄a. vel vtꝝ meritū p̄ceſſerit duratōe p̄miū. ſic tenēt ſequaces doctoris cōis. ſcȝ ſancti thome. vel vtꝝ ſine omi p̄ceſſione duratio

Poſitio
Egidij.

nis ſȝ ſolū p̄ceſſione nature ſimul ⁊ in eodem inſtanti fuerit meritū ⁊ p̄miū angl'oꝝ ſic dicit frater egidi⁹ eſtimo ꝙ nll's mortaliū ſcire poſſit. niſi a deo fuerit ſibi ſpēaliter reuelatū. Igit̄ tantoꝝ ſecretoꝝ poſtpoſita diſcuſſiōe ſolūmō ad pn̄s volo oñdere. ꝙ ea que dicunt̄ ɔtra poſitōeȝ fr̄is egidij nō ɔcludūt. Arguūt em̄

Durand⁹.
ꝯ Egidiū.
1

quidā ſic. Act⁹ qui includūt oppoſitū circa ſtatū opant̄ non pn̄t eē ſiml'. ſȝ actus meriti ⁊ actus p̄mij ſūt hmōi. q: mereri eſt illi⁹ q̄ eſt in ſtatu acq̄rent̄ ⁊ tēdentis ad terminū. p̄miū autē reſpicit ſtatū nō acq̄rentis ſȝ iam poſſidentis. nec tēdentis ad terminū ſȝ iā exn̄tis in termīo P̄ arguit q̇dā ali⁹ doctor ꝯ moduȝ ponēdi fr̄is egidij Fr̄ egidi⁹ dic̄ ꝙ poſtq̄ȝ āgeli boni grāȝ a deo receperūt. tūc meritū āgeli ſtabat in actu elicito mediante gr̄a et caritate q̄ deū diligebat. Et ꝓprie loq̄ndo deus erat premiū vt adeptus fuit ab angelis ꝑ actū talem Si tn̄ vt ait frater egidius ipm̄ actū volum⁹ appellare p̄miū. tūc idē actus vt a gr̄a ⁊ caritate elicitus habet rōeȝ meriti. vt aūt ꝑ eundē actū angeli adipiſcunt̄ deū habȝ ratōeȝ p̄mij Et q: act⁹ iſte natᷓliter eſt p̄us elicitus a caritate q̄ȝ ad deuȝ terminet̄. igit̄ adhuc ſaluat̄ ꝙ

Aureolus
1

meritū natᷓ p̄cedit p̄miū. Cōtra iſtō fūdamētū arguit q̇dā doctor ſic. Impoſſibile ē ꝙ idē habeat rōnem finis ⁊ ei⁹ qd̄ eſt ad finem. Sȝ actus beatific⁹ hȝ rōeȝ finis. ⁊ act⁹ meritori⁹ hȝ rōem ei⁹ qd̄ eſt ad finē. ꝑ ⁊c. P̄. cō/

2

tradictōȝ īplicat ī eodē eſſe ſil' reſpectu eiuſdē deſideriū ⁊ actū vltimate ɔplacētie. Sȝ act⁹ meritori⁹ eſt actus inhiantis ſiue deſiderātis. cū ſit circa rē abſentē. actus āt beatific⁹ ē actuſ vltimate ɔplacētie circa rē iā habitā ⁊ pn̄teȝ.

3

P̄. ꝙ meritū poſſit ſeq̄ p̄miuȝ ſic tenet mgr̄ ⁊ ꝓpoſitin⁹ q̇dā exemplariter ꝓbāt dicētes. ꝙ rex nullis p̄cedētibꝫ meritis dat equū militi. quem tn̄ miles ſeruitio regio poſtea meretur. Sic de⁹ p̄us angelis dedit beatitudinē quam poſtmodū merent̄. implēdo miſteria ad que deſtinant̄. Sȝ iſta nō ɔcludūt Ad pri/

Solō cō/
tra eos.
Ad .1.

mū igit̄ dicendū ꝙ minor vl'iter non eſt vera. Ad ꝓbatōȝ dicendū ꝙ q̄ȝuis tēdere ad terminū ſucceſſiue. ɔcernat ſeu ɔnotet oppoſitum ad exiſtere in termīo. tēdere tn̄ ſubito ſine ſucceſſione ſimul duratōe. pt eſſe cū eo qd̄ ē exiſtere in termino. ſalua tn̄ ꝑoritate nature. Et eodē mō dico de acq̄rere ⁊ poſſidere. Et ꝑ idē ptȝ ad vnaȝ rōem multū appentē. qua arguit doctor cōis ɔtra iſtam ɔcluſionem ſic.

Thomas Via non pt eſſe ſimul cū termīo. ſz meritū hꝫ
rōeʒ vie. pmiū aūt rōeʒ termini. Maior iſta
ꝛ ſi habet aliquā veritatē loq̄ndo de via ſucceſ
ſionē includēte. nō tñ de via ſbita ſeu inſtan/
tanea. Nā ſm phm. ij. phi. generatō eſt via ī
naturā. ꝛ tñ ſimul et in eodē inſtanti ſalua tñ
ꝓoritate nature. eſt generatō et generatū eſſe.
Ad. 2. Sic in ꝓpoſito ꝛc. Ad ſcdm dō ꝙ ſicut ideʒ
mot⁹ pt dici actō et paſſio reſpectu tñ diūſoꝝ
ſic idē actus ꝑ ꝯpatōeʒ ad ꝑncipiū elicitm̄ pt
hr̄e rōeʒ meriti ꝛ ꝑ ꝯñs rōeʒ eius qd̄ eſt ad fi/
nē. ꝛ ꝑ ꝯpatōneʒ ad delectabiliſſimū terminū
quē ꝑ talē actū agens adipiſcit̄ pt hr̄e ratōneʒ
Ad. 3. pmij ſeu finis Ad terciū dō ꝙ ex q̄ naⁱaliter
actus ꝑus elicit̄ q̄ȝ terminet̄. iō non repugnat
eidē actui vt elicit̄ aliq̄liter hr̄e ꝯditōn eīn de/
ſiderij. eo ꝙ in illo ꝓori natura nondū attige/
rit illud ad qd̄ tendit. ꝛ vt ad ſummū bonū ter
minat̄ ꝑntialiter ſine medio hr̄e rōeʒ ſūme cō
Ad. 4. placentie. Ad q̄rtū dō ꝙ exemplū non eſt
ad ꝓpoſitū. quia aut rex libere dedit equū mi/
liti. et tūc miles non merebit̄ eū actibꝫ ſequen
tibꝫ q̄ȝuis beniuola gratitudīe ſeruiat regi. q̄a
nll's meret̄ illō quod ſuū eſt ſcdm liberā ꝛ ple/
nariā poſſeſſionē. naȝ ꝑ opa meritoria acqui/
rit̄ aliquid debiti in eo qd̄ nō fuit ſuū. aut nō
dedit equū libere. ſed ſb̄ hac ꝯditōne vt miles
ip̄m debuiat et mereat̄. et tūc non eſt ad ꝓpoſi
tū. q2 ſic deus angel' libere influit beatitudīeʒ
ꝙ ipius beatitudinis angeli ſunt ſine adiecta
Ad princi ꝯditōne liberi poſſeſſores. Ad argumētū
pale argu. ꝑncipale nego minorē. Ad ꝓbatōeʒ dō. ꝙ li/
cet angelus ea que ſine exceſſu ſuo intellectuī
ſūt debite ꝓporcionata nō coḡſcat diſcurſiue
ſic ꝙ cām cognoſcat per effectū. deū tñ qui ſm
ſuā claritatē excedit naturaliter angeli facul/
tatē ip̄e angl's cognoſcit per effectū loq̄ndo de
ſua noticia naturali. nā angl's naⁱaliter ꝑmo
coḡſcit ſeip̄m. ꝛ cognoſcendo ſeip̄m eē effectū.
cognoſcit deum qui fecit eum.

Diſtinctio ſexta.

p P Reterea ſciri oportet. Poſtq̄ȝ mgr̄ determia/
uit de bonoꝝ angeloꝝ ꝯūſione
ꝛ maloꝝ aūſione. h ꝓſeq̄t de aūſoꝝ miſeria. et
ꝯūſoꝝ gl'a. Et diuidit̄ ī duas ꝑtes ſm qd̄ pri
mo determīat de maloꝝ āgeloꝝ miſerrima dā
natōe Scdo de bonoꝝ āgeloꝝ pulcerria ordi
natōe. diſt. ix. ibi. Poſt ꝑdicta. Pria ī duas.
Nā prio tractat de maloꝝ āgeloꝝ caſu et dā/
natiōe. Scdo de angeloꝝ in aliq̄bꝫ corpibus
apparitōe. diſt. viij. ibi. Solet etiaȝ. Pria in
duas. Nā ꝑmo recitat mgr̄ maloꝝ angeloꝝ
caſum localem. Secūdo declarat caſum cor
ſpūalem. diſt. vij. ibi. Sup̄ dictū ē. Pma ī
tres. Nā ꝑmo mgr̄ oñdit q̄liter lucifer ꝛ ſocij
ei⁹ ꝓpt̄ pctā ſua ceciderit. Scdo deſcribit t̄mi/
nū a q̄ ꝓiecti fuerit Tertō aſſigt̄ t̄minū ad quē
deſcēdert. Scda ibi Et tāte ſupbie Tertia ibi
Nō eſt em̄ eis. Et hec ī duas. q2 ꝑmo oñdit
ꝙ ī iſtū aerē caliginoſuȝ ceciderit. Scdo q̄uo
aliq̄ eoꝝ ad infernū deſcēderit. ibi. Solet autē
queri. Pria in duas. q2 prio deſcribit ipſoꝝ
demonū habitatōꝫ. Scdo maīfeſtat iter eos
eſſe ꝑlatōꝫ. ibi. Et ſic inter. Seq̄t̄ illa ps.
Solet aūt queri. Et diuidit̄ ī tres ꝑtes. Nā
ꝑmo oñdit aliq̄s demones ad infernū deſcen
dere. Scdo q̄d ſ'tiēdū ſit de luciferi loco ꝛ po
teſtate. Et tertio oñdit ceteroꝝ demonū pote
ſtatē deficere cū a viris ſanctꝭ vincūt̄ in tēpta/
tione. Scda ibi. De lucifero aūt. Tertia ibi.
Alijs quoqꝫ ꝛc. Circa iſtam ſextā diſtin/
ctionem quero hanc queſtionem

v V Trū angel⁹ malus potuerit pecca
re ī prio inſtāti ſue creatōis Et
videt̄ ꝙ ſic. q2 libtaſ agētꝭ ei⁹ actōꝫ
nō retardat. ſꝫ agēs naⁱale pt actōꝫ ſuā ꝑnci/
piare in ꝑncipio ſue creatōis. vtꝫ de ſole. ḡ et
angel⁹ q̄ eſt agēs liberū. Sꝫ ꝑ q̄cūqꝫ inſtanti
agēs liberū pt agere. tūc etiā pt ī agēdo pecca/
re. ḡ ꝛc. Cōtra. angel⁹ ꝑ nullo inſtanti pt
peccare. vt ꝓbabo. ḡ nec in ꝑmo inſtāti pt pec
care. ꝯña pꝫ. añs ꝓbo ꝑ phm. ix. meth. vbi ait
ꝙ ī rebꝫ eternis nō ē aliqd̄ malū oīno neqꝫ er/
ror. Hic q̄ttuor ſūt vidēda. Prio vtꝝ
angel⁹ poſſit peccare. Scdo de eo qd̄ q̄rit̄.
Tertio vtꝝ demones p⁹ pctm̄ habeāt locū
eis determiatū. Et q̄rto vtrū pctm̄ ꝑmi an
geli ceteris angel' pctōꝛibꝫ fuerit occaſio pec
candi

Quantū ad primū Articulus primus 1
dico ꝙ āgel⁹ peccare potuit. quia qd̄ factū ē ꝑ
āgelū poſſibile fuit fieri ꝑ angelū. ſꝫ āgel⁹ pec/
cauit vt ex mlt'is locis ſacre ſc̄pture colligit̄. ḡ
ꝛc. Maior pꝫ a deſtructiōe ꝯſeq̄ntis. q̄a qd̄
īpoſſibile ē fieri. impoſſibile ē factū eē. vtꝫ. ix.
meth. P. illa voluntas pt peccare q̄ innitit̄ 2
regule q̄ pt deficere. oīs volūtas creata ſibi re/
licta innitit̄ regule q̄ pt deficere. cū innitat̄ iu/
dicio creati intellect⁹ in ſua tendētia naturali
P. q̄cūqꝫ ex vehemētia delectatiōis quam 3

accipit ex ꝯſideratiõe ſuoꝝ naturaliũ nõ debite
ꝯſiderat ea q̃ ꝯſiderare tenet circa ea q̃ appe-
tit. ille iordinate pt appetere ⁊ ꝑ ꝯñs peccare.
ſʒ ãgel⁹ fuit hmõi. g̃ ⁊c. Maioꝛ pʒ. qꝛ vehe-
mẽtia delectatõis accepte ex ꝓpriis naturalib⁹.
⁊ ſi de ſeñ ſp pctm̃ ſit. pic'loſa tñ ẽ. eo ꝙ ſua in-
ebriatõe iudiciũ rõis ipediat q̃ ad debitã cõſi
deratõʒ ei⁹ qḋ a volũtate ẽ appetẽdũ. aut etiaʒ
ipandũ ſeu ꝓſeq̃ndũ. Et iſtḋ ẽ qḋ aliq̃ do
ctores appellãt incõſideratõʒ debite circũſtã
tie i deſiderio vlti finis. Minoꝛ pʒ ꝑ Augu.
xi. ſup Geñ. vbi ait. Dyabol⁹ ſupbia tumid⁹.
⁊ ꝓpe prãt delectatõe coꝛrupt⁹. beate ⁊ ange-
Aureolus lice vite dulcedineʒ nõ guſtauit. Sʒ ꝯtra
iſtḋ qḋ ab aliq̃bꝫ doctoribꝫ h̾ addidi. q̃ ponũt
ꝙ incõſideratio debite circũſtãtie fuit angeli
occaſio ſeu poſſibilitas peccãdi. arguit quidã
1 doctoꝛ ſic. Si lucifer peccauit ex incõſide
ratõe. ⁊ nõ bon⁹ ãgel⁹. aut iſtã incõſideratõʒ
habuit ex natã. ⁊ h̾ nõ. qꝛ ipe habuit nobilio
ra naturalia q̃ etiã q̃cũqꝫ bon⁹ ãgel⁹. aut icurrit
talẽ ignoꝛãtiã a caſu. ⁊ tũc ñ peccauit. qꝛ pctm̃
eſt i his q̃ ſũt a ꝓpoſito ⁊ ex deliberatõe. aut fu
it ex pte volũtatꝭ. puta ꝙ lucifer noluit ꝯſide-
rare. et bonus angelus voluit conſiderare hu-
iuſmodi circũſtãtiam. tũc ꝓ̇ma radix peccati
ipi⁹ ãgeli nõ fuit ex pte itellect⁹ ſʒ ex pte volũ
2 tatꝭ. P̄. appetere bonũ ſb illa rõe q̃ ẽ appeti
bile nõ ẽ pctm̃. ſʒ circũſcpta oĩ ꝯſideratõne de
meritis ⁊ de grã. adhuc beatitudo ſm ſe ⁊ ſm
ſuã ꝓpaʒ rõeʒ ẽ appetibil'. natal' eñi inclinatõ
ẽ ad appetẽdũ beatitudinẽ. qꝛ ſm btm̃ Aug.
oẽs volum⁹ natal'r ee btĩ. igit appetere btitudi
nẽ abſolute ñ ꝯſiderãdo de grã q̃ mediãte ob-
3 tineat nõ videt ee pctm̃. P̄. nil'tũ refert hr̃e
actũ electõis idebite circũſtãtionatũ ꝓ̇uatiue
⁊ ꝯrie. qꝛ lʒ act⁹ hñs ꝯriã circũſtãtiã ſit mal⁹.
puta velle btitudinẽ ex ꝓpriis meritꝭ et nõ ex
grã. tñ act⁹ q̃ caret debita circũſtãtia ſine iclu-
ſione oppoſite circumſtãtie. puta abſolute ꝑe
tere btitudinẽ ñ ꝯſiderãdo de grã. nec videt ee
4 mal⁹. nec demeritoꝛi⁹. P̄. aut tenebat ꝯſide
rare de grã. aut nõ. Si nõ. tũc nõ ꝯſiderãdo
nõ peccauit. Si tenebat ꝯſiderare ⁊ nõ ꝯſide
rauit. tũc ꝓ̇mũ pctm̃ ãgeli fuit pctm̃ omiſſio-
nis ⁊ nõ pctm̃ ſupbie. cui⁹ oppoſitũ cõiter dꝛ.
5 P̄. ꝓ̇mũ pctm̃ ãgeli fuiſſʒ igrãtia. Sʒ iſte
Solutio. rões nõ ꝯcludũt. Ad ꝓ̇mũ igit dicẽdũ ꝙ
Ad.1. illã incõſideratõʒ habuit oꝛigialiter ex vehe-
mẽtia delectatõis quã habuit ex ꝯſideratõne
ſeu aſpectu ſue ꝓpe natal' pulcritudis. q̃ aliq̃
mõ abſoꝛpt⁹ ſupnatalẽ btitudinẽ idebite cõ-
cupiuit omittẽs circũſtãtias ſine q̃bꝫ ipoſſi-

bile fuit eũ ꝯſeq̃ talẽ finẽ. Vñ iſta incõſidera
tio grẽ diuine ꝑ quam debebat appetere con-
ſequi ſuam beatitudineʒ nec fuit angelo mere
naturalis. nec ſimpliciter caſualis. quia oꝛie-
bat tã ex actu itellect⁹ q̃ nimis reflectebat ſup
ſeipm̃. q̃ʒ ex actu voluntatis q̃ nimiã habuit
delectatõeʒ ⁊ cõplacentiã a ſeipo. Ad ſcḋm Ad.2.
dicendũ ꝙ angl's nõ peccauit appetendo bea-
titudinẽ ſuã abſolute. ſʒ ex puta ñ ꝯſideratõe
grẽ. ⁊ ꝯſideratõe ꝓprie dignitatꝭ eſtimauit ſe
poſſe hmõi finẽ ꝯſeq̃ ꝑ naturã. et ſic appetijt.
ꝓpter qḋ peccauit. Ad terciũ dḋ. ꝙ actus Ad.3.
ꝯcupiſcẽtie q̃ malus angelus beatitudinẽ cõ
cupiuit erat indebite circũſtantionat⁹ ⁊ negã
tiue ſeu ꝓ̇uatiue ac etiã ꝯrie. q̃ʒuis ſecũdũ ſeq̃
ret ex ꝓ̇mo Nã non ſolũ nõ deſiderauit hmõi
beatitudinẽ ꝯſeq̃ ꝑ grãʒ. ſʒ voluit ipaʒ ꝯſeq̃ ꝑ
naturã ⁊ i h̾ fuiſſet ſilis altiſſimo. Ad q̃rtũ Ad.4.
dḋ. ꝙ q̃ʒuis ille qui debet eligere ñ teneat om̃i
tpe ad ꝯſideratiõnẽ debitaꝝ circũſtantiaꝝ ele
ctõnis et electi. tñ ſi ſe determiat ad eligendũ.
tenet anteq̃ʒ eligat ꝯſiderare modũ poſſibilẽ
⁊ circũſtantias ꝓ̇dictoꝝ. Sic q̃ʒuis angelus
abſolute nõ teneret ad ꝯſideratõeʒ grẽ. tñ cũ
ſe determiauit ad habẽdũ ſuã beatitudĩeʒ. nõ
expectãs ſup h̾ dei determiationẽ q̃ntũ ad mo
dũ habendi ipe tenebat ꝯſiderare circũſtãtias
ſine quibꝫ ipoſſibile fuit ipm̃ cõſequi ꝓ̇dictũ
finẽ. Et cũ dr̃ ꝙ tũc ꝓ̇mũ peccatũ fuiſſet pecca
tũ obmiſſionis et non ſupbie. Dico ꝙ in iſta
omiſſiõe neceſſario videt ꝯcurrere ſupbia. nã
de ſupnaturalibꝫ ex puris natalibꝫ iudicare ⁊
determinate ſentẽciare temeritatꝭ eſſe videt et
ſupbie. Forte dicet ꝙ ſic dicendo angelus Inſtantia
peccaſſet ante pctõ obmiſſionis ꝑ hmõi incõ
ſideratiõnẽ. q̃ʒ peccaſſet peccato ꝯmiſſionis ꝑ
malã electiõnẽ. ⁊ ſic plura fuiſſẽt peccata ipi⁹
Rñdeo ꝙ multiplex pt dici pctm̃ ꝓ̇mi an Solutio.
geli. Nam ſic infra patebit pctm̃ ſuũ potuit
dici ſupbia ac etiã auaricia. nimis eñi eſt aua
r⁹ cui nõ ſufficit deus. attamẽ pt dici ꝙ q̃ʒuis
pctm̃ culpabilis obmiſſionis fuerit naturali
ter prius in angelo q̃ʒ ſua mala fuerit electio.
vnuʒ tamen pctm̃ eſt integratũ ex ambobꝫ.
q̇a vbi vnũ ꝓpter aliud vtrobiq̃ʒ dicit vnũ.
Ad q̇ntũ dḋ. ꝙ vtʒ ꝑ phm̃. iij. ethi. omnis Ad.5.
q̇ peccat vel peccat ex ignoꝛãtia aut ignoꝛãs
Unde in peccato ignoꝛãtie erroꝛ pctm̃ ꝓ̇cedit
In pctõ vero ignoꝛantis erroꝛ pctm̃ ꝯcomi-
tat. Quãuis ergo angel⁹ ꝓprie loquẽdo non
peccauerit ex ignoꝛantia. peccauit tamẽ igno
rans. qꝛ ilectus ꝓpria delectatõe nõ attende
bat nec ꝯſiderabat que ꝯſiderare poterat ſive

hementia huiuſmodi delectationis affectus
nõ fuiſſet.

Articulus ſecundus. **Quantum ad ſcḋm**
articulū dico cū anſelmo ꝙ angelꝰ in ꝑmo in/
1 ſtāti ſue creatõis nõ potuit peccare. qꝛ ſic dicͭ
Anſelmꝰ in libro de caſu dyaboli. angelꝰ non
potuit ꝑmū actū volūtatꝭ a ſe hr̄e. qꝛ vt ibidẽ
ait anſelmꝰ. qui ſeipm̄ mouet ad volendū pꝰ
vult. Si igit̃ ꝑmꝰ motꝰ volūtatꝭ angelice fuiſ
ſet defectuoſus. talꝰ defectꝰ in deū retorq̄ret a q̄
2 volūtas creata ꝑmū motuꝫ recepit. P̄. res
generata ꝑmū motū hꝫ a generāte. ḡ volūtas
Ratio thome. creata ꝑmū motū hꝫ a creāte. ḡ ⁊c. Iſtam
eandē ꝯcl'oeꝫ diuſi doctores diuſimode ꝺcla
rāt. q̄uis coꝝ media nõ ꝯcludāt. Prio em̄
arguit q̄dā ſic. Angelꝰ intelligēdo ſua naẗalia
peccare nõ potuit. ſꝫ ĩ prīo inſtanti ĩtellexit ſo
lum ſua naẗalia. ḡ in prīo inſtāti peccare non
potuit. Maioꝛ pꝫ. qꝛ circa ſua naẗalia errare
nõ potuit. Probaẗ minoꝛ. qꝛ nõ potuit plura
ſil' intelligere. ⁊ iõ poſt ꝑmū inſtans mouit ſe
ad intelligendū ſupnaẗalia. circa q̄ peccare po
tuit. qꝛ circa modum appetēdi talia errauit.
Cõtra eā. Sꝫ iſtḋ nõ vꝫ. qꝛ dato ꝙ āgelꝰ nõ ĩtelligat
ſiml' plura vt plura. pt tñ intelligere ſil' plura.
quoꝝ vnū ē ordinabile ad alteꝝ. vl' neceſſario
dependet ab eo. ḡ angelꝰ intelligendo ſeipm̄ ſil'
potuit ĩtelligere ipm̄ deū a q̄ neceſſario depen/
Rationes aliorum. det. ⁊ vltimū finē in quē eſt ordinabil'. Se
cūdo alij p̄dictā ꝯcl'oeꝫ ꝓbāt ſic. Om̄e pctm̄
deſtruit aliq̄d boni. ſꝫ nihil deſtruiẗ niſi hēat
eſſe. ḡ ſi in prīo inſtāti āgelꝰ peccaſſꝫ. tūc aliq̄d
Cõfirmaẗ bonū ipiꝰ āgeli ſil' habuiſſꝫ eſſe ⁊ nõ eſſe. Et
ꝯfirmaẗ. qꝛ mutationes reales ordinate ad ſe
inuicē ſic ꝙ vna aliā neceſſario p̄ſupponit. nõ
p̄nt eſſe ſil' in eodē inſtanti. ſed creatio angeli
et actio qua peccauit ſunt hm̄oi. quia pecca/
re non potuiſſet ſi prius creatus non fuiſſet.
Cõtra eas Sed neq̄ꝫ iſta ſufficiunt. Ad primum
Ad.1. igitur dicendū ꝙ peccatum mortale non pre
ſupponit de neceſſitate bonuꝫ quod deſtruat:
ſed impedit bonū ne fiat. quod tamen fieret ſi
peccatum nõ eſſet. Sicut em̄ virtus matrimo
nij excuſat peccatū. non ꝙ deſtruat peccatuꝫ
p̄ſuppoſituꝫ. ſed qꝛ p̄uenit peccatū ne fiat. qḋ
vtiq̄ꝫ fieret ſi matrimoniū non eſſet. ſic in pro
Ad confirmationeꝫ. poſito. Ad cõfirmatõeꝫ dicendū ꝙ de mu
tatõnibꝫ ſubitis ſeu inſtantaneis maioꝛ non
habet veritatē. creatio em̄ ſolis et illuminatio
aeris fuerūt ſimul duratione. q̄uis non fue/
rūt ſimul natura. quia illuminatio facta a ſo
le naturaliter p̄ſupponit factiõem ipſiꝰ ſolis.
Alij eandē concluſionē ꝓbant ſic. Ange/ Rõ alioꝝ.
lus nõ potuit habere deliberatiõem in primo
inſtanti ſue creatõnis. ergo nec potuit pecca/
re. conſeq̄ntia patet. quia om̄is actus qui eſt
peccatū oportet ꝙ ex deliberatõe fiat. cū omne
peccatū fiat ex electione. que vt patet. vi. ethi.
eſt finis ꝯſilij. ꝯſiliū aūt p̄ſupponit deliberatõ
nem. Sed nec iſtud valet. qꝛ ſicut intelle/ Cõtra eā.
ctio angeli nõ requirit tempꝰ. cū nõ ĩtelligat
cū diſcurſu. ſic nec eiꝰ deliberatio. ipē em̄ ange
lus poteſt ſimul velle finē ⁊ ea que ſunt ad fi/
nem. ſicut ſimul intelligit ꝑncipia et ea q̄ eli/
ciunẗ ex ꝑncipijs. q̄uis igiẗ hoīs conſiliuꝫ et
deliberatio nõ ſit inſtantaneū vel inſtātanea.
q̄a eius intelligere eſt cū ꝯtinuo et tp̄e. cū hõ
intelligat cū diſcurſu. angelus tñ q̄ intelligit
ſimplici intuitu ⁊ ſine diſcurſu poteſt ĩ inſtā/
ti deliberare. Alij eandem ꝯcluſionē ꝓbāt Rõ alioꝝ.
ſic. Impoſſibile eſt ꝙ aliqua creata potentia
ſimul ad plura ſe conuertat. ſed ad hoc ꝙ an/
gelus aliquid appeteret neceſſario precogno/
uit tria. ſcꝫ ſe cui appetebat. ipm̄ appetibile et
rõnem mouentē ad appetendū. cū igiẗ nõ po
tuerit peccare niſi aliq̄d appetierit. ḡ in primo
inſtanti peccare nõ potuit. Sed hi maio Cõtra eā.
ri falſum aſſumiẗ. qꝛ potētia creata pt ſe ſil' cõ
uertere ad plura ad inuicē ordinata. vt ratio ⁊
illud cuiꝰ eſt rõ. vbi em̄ vnū ꝓpẗ alteꝝ vtrobi/
q̄ꝫ ḋr eſſe vnū. Vñ etiā viſus nr̄ ſil' fertur in lu
cē ⁊ in colorē. put lux eſt rõ vidēdi colorē. igiẗ
angelꝰ ſil' ferẗ in ipm̄ appetibile. ⁊ in rõnem ſb
q̄ appetiẗ. Etiā angelꝰ nūq̄ꝫ deſinit ſeipm̄ itel/
ligere. igiẗ ſil' apprehendit ſeipm̄ cui appetit
appetibile et rõnem mouentē ad appetendū.
Alij dicūt ꝙ ſi angelꝰ peccaſſet in ꝑmo in/ Rõ alioꝝ.
ſtāti ſue creatiõis tūc de neceſſitate peccaſſet.
falſitas ꝯñtꝭ pꝫ ĩ libro de v̄a religiõe p Aug.
vbi ait. ꝙ om̄e pctm̄ adeo ē volūtariū ꝙ ſi nõ
ē volūtariū nõ ē pctm̄. ꝓbaẗ ꝯña. qꝛ ſi potuiſ/
ſet nõ peccaſſe. aut illḋ poſſe habuiſſꝫ anteq̄ꝫ
peccauit. aut duꝫ peccauit. aut poſtq̄ꝫ pecca/
uit. Nõ ꝑmū. qꝛ añ illḋ inſtās angelꝰ nõ ha/
buit eſſe. Nec ſcḋm. qꝛ om̄e qḋ ē qñ eſt neceſ/
ſe eſt eſſe. Nec tertiū. qꝛ impoſſibile eſt p̄teri/
tū non eſſe p̄teritū. vt pꝫ. vi. ethi. Sed nec Cõtra eā.
iſtud cõcludit q̄uis aliꝰ ſit apparētie. quia
ſicut agēs ꝑ intellectū ſimul intelligit ꝑ ean/
dem formā h̄ ⁊ oppoſitū. ſic ſimul pt eligere h̄
vel oppoſitū. ⁊ pt agere h̄ vel oppoſitum ſm̄
ſue volūtatis electõem. Vnde ſi eſt ibi neceſ/
ſitas. illa ſolū eſt neceſſitas ſuppoſitõnis ſeu
ꝯditionalis. puta ſuppoſito ꝙ elegerit tunc

nõ potuit ñ eligere. nõ erat igit̃ ibi neceſſitas
repugnãs libero arbitrio q̃ tollit peccatum.

[Contra opio̅ cõcluſiõ3]
Sed q̃uis illa ɔclo ſit in ſe veriſſima. tñ
tres opiniones videnẗ ei obuiare. Prima
eſt ɔtra illud qð ɔcluſio pſupponit. q̃a dicit
angelũ de facto in pmo inſtanti ſue creatiõis
peccaſſe. Nam homo fuit creatus occaſione
peccati angeloꝝ. puta ad reſtaurandũ caſum
eoꝝ. ſed homo in eodem inſtanti creatus eſt
cum angelo. qui ſm Auguſtinum omĩa fue/
runt ſimul creata. igitur in primo inſtãti ſue
2 creationis angelus fuit peccator. P. ſi nõ.
tunc erat dare vltimũ inſtãs in q̃ erat bonus
⁊ pmũ in q̃ erat malus. ⁊ ſic in medio tpe nec
3 fuit bonꝰ nec fuit malus. P omĩe mendaciũ
eſt pctm̃. ſ3 ioh. viij. dr̃ de angelo malo. q ipe
homicida erat ab initiõ. ⁊ in veritate nõ ſtetit
4 P aug⁹. ij. ſup gen̄. ait q diabolus in veri/
tate non ſtetit. ⁊ h ab initio ex q̃ ipſe creatꝰ eſt
Et ibidẽ ait q factꝰ ɔtinuo ſe a ſalute veritatis
auertit ſupbia tumidus. et pprie ptãtis dele/
ctatõne corruptꝰ. Et ibidẽ ait q diabolus ab
initio ɔditõnis ſue impia ſuperbia cecidit.

[Cõtra opi oneꝫ.]
Iſta opinio videẗ eſſe multũ antiq̃. quia
inter paraſienſes articlos eſt ɔdẽnata. Dicit
1 em̃ articlꝰ q error eſt dicere q angelus ĩ pmo
2 inſtanti ſue cratõis peccauit. P gen̄. i. dr̃ q
vidit deus cũcta q̃ fecerat ⁊ erant valde bona.
g ſaltẽ p illo inſtãti nulla erat malicia ĩ anglo
[Solutio.] ergo ⁊c. **[Ad. 1.]** Ad pmũ dicendũ q ſi nũq̃ʒ pec/
caſſet angelꝰ adhuc fuiſſet hõ creatꝰ ad gliam
dei ⁊ decorem vniũſi. licet forte nõ fuiſſent tot
hoĩes creati ſicut mõ. **[Ad. 2.]** Ad ſecundũ dicen
dum. q quia operatõnes angeloꝝ non ſunt
continue ſicut motus corpoꝝ. ideo inter illa
duo inſtantia nõ dabiẗ tpus mediũ hñs cõ
tinuitatẽ. poſſunt em̃ in mẽſura motꝰ angelo
rũ inſtãtia ſe hrẽ ɔſeq̃nter ad inuicem ſine me
dio. nec valet iſta forma arguẽdi. q2 p eũdeʒ
modũ poſſet pbari pmũ hoĩeʒ peccaſſe in p/
mo inſtãti ſue creatõis. cuiꝰ oppoſitũ p3 gen̄.
[Ad aucto ritates.] iij. Ad auctoritates dicendũ q q2 breuis
morula fuit inter angeli pductõʒ ⁊ lapſuʒ. iõ
modꝰ loq̃ndi ſcptureeſt q ab initio ceciderit.
Loq̃t etiã Aug. ſup Gen̄. ij. non aſſertiue
ſed inq̃ſitiue. qð p3. q2. xi. de ci. dei. c. xiiij. vbi
aſſertiue loq̃t de illa materia ait. q dyabolꝰ in
ṽitate nõ ſtetit. ſic accipiendũ eſſe q in ṽitate
fuerit ſ3 nõ pmãſit. Et eodẽ caplo ait. Non
ab initio ex q̃ creatꝰ eſt peccare putandꝰ eſt. ſ3
ab initio peccati. q2 ab initio ſupbie cepit eſſe
pctm̃. Et. ca. xvi. ait q ſine dubio vbi ẽ viciũ
malicie. natã nõ viciata pceſſit. **[Scðã opi õnẽ ɔcl.]** Alia inſup

eſt opinio q̃ ɔcluſioni ſupdicte directe cõtra
dicit. q̃uis em̃ vt ponit iſta opinio angelꝰ in
pmo inſtanti ſue creatõnis nõ peccauerit ſicͤ
dicit articulꝰ pariſien̄. peccare tñ potuit. Quia 1
nõ minoris potẽtie fuit angelꝰ in pmo initio
q̃ fuit poſtea. ſ3 poſt initiũ peccare potuit. vt
euidẽtia facti demõſtrauit. P. p q̃cũq̃ in/ 2
ſtanti volũtas pt habere actũ libere eliciuʒ. p
illo inſtãti pt peccare. q2 pt recte ⁊ nõ recte age
re. ſed voluntas angeli in primo inſtanti ſue
creatõis potuit actum ſuũ libere elicere. quia
potentia eſſentialiter libera p quacũq̃ mẽſu/
ra actũ ſuũ elicit libere elicit. ſed p pmo inſtã
ti potuit actũ ſuum elicere. q2 ſm aug. effectꝰ
pt eſſe coeternus ſue cauſe. P. creature rõ/ 3
nali ſeu intellectuali non repugnat p pmo in
ſtanti ſue creatõis mereri. g nec demereri. cõ/
ſequentia tenet duplr̃. Primo q2 facilꝰ ẽ de/
ficere q̃ pficere. Scðo q2 oppoſita ſunt apta
nata fieri circa idẽ. Añs patet. q2 xps in prĩo
inſtanti ſue ɔceptõis mereri potuit ⁊ meruit.
Sed iſtud nõ valet. q2 effectꝰ rei pducte **[Cõtra eã.]**
coeternꝰ pductioni eiuſdẽ rei dependet a cau
ſa pducente. igiẗ ſi angelus in pmo inſtanti
ſue creatõis peccaſſet. hmõi pctm̃ a ſuo crea/
tore dependiſſet. Ad primũ dicendum q **[Ad. 1.]**
q̃uis angelꝰ habuerit eandeʒ potẽtiã voliti/
uã in pmo inſtanti quã habuit poſtea. nõ po
tuit tñ ſe ex ſe mouere ad primũ actũ. vt patʒ
it p Anſel. ſi mouiſſet ſe ad volendũ q̃ ad pri/
mũ actum. q2 volendo mouiſſet ſe. tunc ante
ſuum primũ actum fuiſſet in actu volẽdi. pri
mũ igitur motũ volũtatis oportet nos redu
cere in ipm creatorẽ. Ad ſecundũ dicẽduʒ **[Ad. 2.]**
ad minorẽ q pmus motus volũtatis non cõ
petit volũtati elicitiue actiue cũ ſit a creante.
Ad pbatõem dicendum q Augꝰ. loquiẗ ibi
de effectu cauſe natalis. q̃ q̃uis ſit coeternus
cauſe. reduciẗ tñ vt plurimũ in ipm generãs.
ſicͭ deſcẽſus deorſũ ipiꝰ grauis reduciẗ in gene
rãs graue. ⁊ vt ſic rõ eſt p nobis. q2 pmꝰ actus
volũtatis cũ vt ſic reducatur in ipm deũ nõ
eſt libere a volũtate. igiẗ nõ pt eſſe peccatum.
Ad tertiũ nego añs de pura creatura lo/ **[Ad. 3.]**
quẽdo. Ad pbatõem dico q xps nõ fuit pu/
ra creatura. Sed forte dicetur de anima **[Inſtantia]**
noſtra rõnali que eſt pura creatura. et tñ ma
culatur peccato originali cum corpi hũano
infunditur in primo inſtanti ſue creationis.
Reſpondeo q non eſt ſimile. quia aĩa hu **[Solutio]**
mana peccato originali nõ maculaẗ ex ſua p
ſonali electione vel operatione. ſed ex aliena
actõne. ⁊ ex eo q corpi fedo coniungiẗ angelꝰ

aũt nõ potuit maculari niſi ex ꝓpa ⁊ ꝑſonali
Opio Aureoli cõtra ꝯcluſionẽ. electõe. Tertia ẽ opio cuiuſdã doctoris ꝙ
circa iſtã q̃ſtõꝫ ponit duas ꝓpoſitões. Qua
rũ pria ẽ. ꝙ ãgel⁹ ĩ prio inſtãti creatõis ſue po
tuit elicere actũ defectuoſũ. Et fundamtũ ſue
rõis ad h̃ ꝓbãdũ ẽ. qꝛ volũtas ei⁹ potuit elice
re actũ male circũſtãtionatũ. puta qꝛ potuit
diligere ſe ſup deũ ſeu pl⁹ q̃ꝫ deũ. Scd̃a ꝓpo
ſitio ẽ ꝙ ãgel⁹ ĩ prio inſtãti ñ potuit elicere ac/
ꝯ Aureolũ tũ defectuoſũ ſibi ĩputabilẽ. Fũdamtũ aũt h⁹
ſcd̃e ꝓpoſitõis ñ curo recitare. qꝛ ꝓpoſitõꝫ cõ
cedo. eo ꝙ ſit ꝯſona mee ꝯclõni. g̃ tãtũmõ ad
pñs volo oñdere ꝙ iſte due ꝓpoſitões ſil' ſta/
1 reñ pñt. Quia oĩs effect⁹ defectuoſus ſi ñ fuit
caſual' imputãd⁹ ẽ aut cauſe ĩmediate eliciẽti
ſi libere elicit̃. aut cauſe dirigẽti ſi a tali cauſa
effect⁹ defectuoſus elicit̃. q̃ a ſupiori cauſa in
eliciẽdo talẽ effectũ dirigit̃. Sꝫ ſm te angel⁹
in pmo inſtãti potuit elicere actũ defectuoſũ.
cũ igit̃ hmõi effect⁹ nõ poſſit eſſe caſual' cũ ſit
agentis a ꝓpoſito. nec defect⁹ talis poſſit retor
queri ĩ cãm dirigentẽ. puta in ipm deũ. g̃ ipu
2 tand⁹ ẽ cauſe eliciẽti puta ipi ãgelo. P. oĩs
act⁹ elicit⁹ ꝯtra rectũ iudiciũ rõis ĩputãd⁹ eſt
eliciẽti. maxĩe ſi eliciẽs ſit capax rõis. ſꝫ ꝙ an/
gel⁹ pl⁹ diligat ſe q̃ꝫ deũ quẽ ĩ pmo inſtãti ſm
Aug. cog̃uit ee factorẽ ſuũ ⁊ oĩno ſummũ bo
nũ. h̃ ẽ ꝯtra rectũ iudiciũ rõis. g̃ cũ angel⁹ ſit
rõis capax talis defect⁹ ſibi eſſet imputãdus.
Ad motiuũ pme ſue ꝓpoſitõis dð ꝙ pm⁹
mot⁹ volũtatꝭ angelice actiue nõ ẽ ab angelo
ſꝫ a deo. igit̃ ĩpoſſibile ẽ illũ pmũ motũ volũta
tis ãgelice fuiſſe male circũſtantionatũ.

Articulus tertius.

Quantũ ad terciuꝫ

articulũ eſt adũtendũ ꝙ in malis angel' q̃ꝫtũ
ad pñs duo poſſum⁹ ꝯſiderare. ſcꝫ pctm̃ ⁊ of
ficiũ. ⁊ ſm h̃ poſſum⁹ ponere duas ꝯcluſiões
Prima cõcluſio Prima eſt ꝙ ꝯſiderãdo eoꝝ pctm̃. tũc ꝓ/
prius eoꝝ loc⁹ eſt infern⁹. qꝛ grauitas ĩclinat
rem deorſum. ſed pctm̃ eſt grauitas q̃ grauat̃
ſbã ſpiritalis. g̃ infern⁹ q̃ eſt loc⁹ ſume deorſuꝫ
eſt ꝓpri⁹ loc⁹ demonũ ꝯſiderãdo eoꝝ peccatũ.
Secunda concluſio. Scd̃a ꝯclõ eſt ꝙ quantũ ad eoꝝ officium
demones vſqꝫ ad diẽ iudicij ſeu vſqꝫ diem no
uiſſimũ ꝓ loco habent aerẽ ac etiã infernũ. qꝛ
demones q̃ꝫtũ ad ſuũ officiũ ſunt tẽptatores
hoim viuentiũ ⁊ tortores pctõꝝ p⁹ mortẽ ad
ĩfernũ deſcẽdentiũ. g̃ q̃ꝫtũ ad pmũ officiũ ꝓ lo
co habent aerẽ. ſed q̃ꝫtum ad ſcd̃m ꝓ loco ha/
bent infernũ. Ex his duab⁹ ꝯcluſionibus
correlarie pt inferri ꝙ poſt diẽ iudicij ĩpoꝝ de

monũ locus erit tantũmodo infern⁹. q̃a tũc
deſinet in eis officium tentandi ⁊ tantũmodo
remanebit in eis officiũ puniendi eos q̃ cum
eis in inferno ꝑpetue remanebunt. Forte
Inſtantia dicet̃ ꝙ inter locuꝫ ⁊ locatũ debet eſſe ꝓportio.
ſed ſbã ſpũalis ꝓpter ſue naturalis puritatiſ
exceſſum nõ habet ꝓportionẽ ad iſta loca vi/
lia cuiuſmodi ſunt aer ⁊ infern⁹ ⁊c. Dicen
Solutio. dum ꝙ licet talia nõ ꝯueniant angelo ratõne
nature angelice in ſua puritate manẽte. tamẽ
poſſunt ſibi cõpetere ratione officij. vel ratio/
ne culpe contracte.

Articulus quart⁹.

Quantum ad quar

tum articulũ pono duas ꝯcluſiones. Pri
Prima cõcluſio ma eſt ꝙ pctm̃ luciferi fuit mai⁹ peccatis cete/
roꝝ angeloꝝ peccantiũ. qꝛ vbi eſt maior ĩgra
titudo ibi ceteris parib⁹ eſt mai⁹ pctm̃. ſed in
lucifero ſiue in peccato luciferi erat maior in/
gratitudo. g̃ ⁊c. Maior ptꝫ. probo minorẽ.
qꝛ pluribꝫ exiſtentibꝫ beneficiatis nolentibꝫ
ſbeſſe ſuo benefactori ⁊ recepta bñficia ab eo
recog̃ſcere. tũc maior apparet ingratitudo in
illo q̃ plura ⁊ maiora recepit beneficia. ſꝫ om/
nibꝫ alijs angelis lucifer recepit a deo plura
et maiora bñficia. qꝛ oẽs alios angelos ipe
exceſſit in nature ſue ſplendore ⁊ naturalium
ꝑfectionũ decore. Unde de ipo exponit̃ illud
Eze. xxviij. Tu ſignaculũ ſimilitudinis ple/
nus ſapientia ⁊ ꝑfect⁹ decore. oĩs lapis pre/
cioſus operimentũ tuũ. Et tot et tanta benefi
cia ipe noluit a deo recognoſcere. ſed poti⁹ cõ/
tra dei volũtatẽ ſe erigere volendo nõ a deo ſꝫ
ex puris ſuis naturalibꝫ conſequi ſuam perfe
ctã beatitudinẽ. g̃ ⁊c. Scd̃a ꝯclõ ẽ ꝙ luci/
Scd̃a cõcluſio. fer fuit ceteris malis angelis cauſa vl' occaſio
peccãdi. qꝛ vt plurimũ videm⁹ illud appete/
re inferiores quod ſuperiores habent vel q̃d
ſuperiores nitunt̃ habere. ſed inferiores ange
li videbant ꝙ lucifer voluit ſuaꝫ beatitudinẽ
habere ꝑ naturam et nõ ex gratia dei. ergo cũ
ipe fuerit maioris ſcientie ⁊ perfectõis q̃ꝫ qui
cunqꝫ ceteroꝝ. veriſimile eſſe videtur ꝙ ceteri
mali angeli tanq̃ꝫ ſapientiorem ⁊ perfectiorẽ
imitando hoc idem elegerint. Et iſta eſt in/
tentio Dam̃. libro ſecundo. capitulo quarto.
vbi ait de primo angelo. Ipſe primus deſi/
ſtens a bono ſimul cum eo facte ſunt tenebre.
et ſecuta eſt eum multitudo innumera eoruꝫ
qui ſub ipſo ordinati erant angelorum. Et
Apocalipſ. xij. dicitur. Draco magnus ⁊ cau
da eius trahebat tertiam partẽ ſtellarũ celi.

Inſtantia — Forte dicet̄ ꝙ cauſa eſt p̄oꝛ effectu. ſꝫ pct̄m̄ luciferi nō potuit eſſe p̄us peccato ceteroꝝ. q̄ꝛ immediate poſtq̄ꝫ peccauit cecidit. ⁊ ſic pct̄m̄ ei⁹ n̄ fuiſſꝫ alijs occaſio peccādi. ſꝫ mag̾ fuiſſꝫ ꝓmunitio ne peccarēt. Solutio — Dicendū ꝙ ibi non fuit p̄oritas tp̄is. ſꝫ ſolū p̄oritas nat̄e ſeu ori/ginis. ⁊ h̄ ſufficit ad rōem cauſe ⁊ occaſionis. cauſa eīm non ſꝑ eſt p̄oꝛ tp̄e ſꝫ nat̄a. Ad princi/pale argu. — Ad ar/gumentū p̄ncipale p̄ꝫ ex dictis. Nam agēs nat̄ale vel reducit̄ q̄ ad p̄mū ſuū motū ī ipſuꝫ generās. tūc ſimilitudo aliq̄ mō currit. vl̄ nō ⁊ tūc nō eſt ſimile. q̄ꝛ prim⁹ motus angeli re/ducit̄ in ip̄m deum.

Diſtinctio ſeptima

S Upradictum eſt. ⁊c̄. Poſtq̄ꝫ mgr̄ determinauit de maloꝝ angeloꝝ caſu locali. hic tractat de eoꝝ caſu ⁊ depꝛſſione ſpūali. et diui/dit̄ in tres ptes. Nā p̄mo oñdit q̄liter ipi defi/ciūt in volēdi bonitate. Sc̄do ī cog̃ſcēdi cla/ritate. Et tertio in agēdi ptāte. Sc̄da ibi. Et lꝫ mali angeli. Tertia ibi. Nec putandū eſt. Prima ī tres. Nam p̄mo oñdit ꝙ ſic boni ita ſūt in bono ꝓpoſito ꝯfirmati ꝙ eoꝝ volūtas nō p̄t flecti ī malū. ſic ecōuerſo mali ita ſunt ī malo ꝓpoſito obſtinati ꝙ eoꝝ volūtas nō p̄t flecti ad bonū. Sc̄do p̄ h̄ ꝙ tam boni q̄ꝫ mali ſūt liberi arbitrij obijcit ī ꝯ̄riū. Tertio ſaluo li/bero arbitrio vtroꝝq̄ꝫ r̄ndet ad obiectū. Se/cūda ibi. Sꝫ cū nec boni. Tertia ibi. Ad qd̄ dicim⁹. Et hec in tres. Quia p̄mo oſtēdit ꝙ q̄ꝛuis mali habeāt liberꝝ arbitriū. h̄ tn̄ ꝓpt ob/ſtinatōis ſue maliciā ē coꝛruptū ⁊ deꝑuatum. Sc̄do oñdit liberꝝ arbitriū bonoꝝ ī ſua liber/tate eſſe q̄ꝫ plurimū emendatum. Et tertio ex his ꝯcludit ꝓpoſitū ⁊ r̄ndet ad argumentū. Sc̄da ibi. Boni v̄o. Tertia ibi. Nō ḡ poſt ꝯfirmatōꝫ. Seq̄t̄ illa ps. Et lꝫ mali āgeli. Et diuidit̄ in duas. Nā p̄io oñdit ꝙ q̄ꝛuis mali āgeli ſint viciati. tn̄ adhuc vigēt ſb̄tilita te nat̄e ⁊ tp̄m expientia. Sc̄do īnuit ꝙ magi/ce artes exercēt̄ eoꝝ v̄tute ⁊ ſcia. ibi. Quoꝝ ſcia. ⁊c̄. Seq̄t̄ illa ps. Nec putanduꝫ eſt. Et diuidit̄ ī duas. Nā p̄io oñdit āgelos oēs v̾liter ī agēdo h̄re limitatōꝫ intrīſecā. Sc̄do oñdit ſpāliter malos āgelos h̄re limitatōꝫ ex/trīſecā. ibi. Illd̄ q̄ꝫ ſciendū. Prīa ī tres. q̄ꝛ p̄/mo ponit āgelos nō eſſe creatores. Sc̄do ꝙ interdū ſunt ſeminū ꝯiunctores. Et tertio ꝙ p̄nt eſſe dei coopatores. Sc̄da ibi. Sic ḡ nec ⁊c̄. Tertia ibi. Sicut ḡ mēte noſtrā iuſtificā/do. ⁊c̄.

V Trū demones ꝯ̄gſcāt occulta coꝛ/diū ſiue cogitatōes mētis hūane. Et videt̄ ꝙ ſic. q̄ꝛ demō ꝯ̄gſcit oīa pctā nr̄a ꝑ q̄bꝫ puniri debem⁹. cū ip̄e ſit ex/ecutoꝛ iudicij. ſꝫ mł̄ta ſūt pctā ꝑ q̄bꝫ puniēdi ſum⁹ q̄ ꝯſiſtūt ī ſola cogitatōe ⁊ ī occulto coꝛ/dis. ḡ ⁊c̄. Cōtra. ſi demō cog̃ſceret occulta mētis hūane. tūc demō illaberet̄ mēti hūane. ꝯñs ē falſū. q̄ꝛ hūc honorē ſ̄m Aug. de⁹ ſibi ſo/li reſ̄uauit. Hic q̄ttuoꝛ ſūt vidēda. Pri/mo vtrum demones poſſint illabi aīe rōnali. Sc̄do vtꝝ cog̃ſcāt nr̄as cogitatōes. Ter/tio vtrū ꝯgnoſcāt fut̄a. Et quarto vtrum diuinatōibꝫ demonū ſit credendum.

Articulus p̄mus

Quātum ad primū

ponā tres ꝯcluſiōes. Pria ē ꝙ demō vl̄ q̄/cūq̄ꝫ angel⁹ p̄t eſſe in q̄cūq̄ꝫ coꝛpe. niſi ꝓhibeat̄ a ſupioꝛi ptāte. Sc̄da ē ꝙ demō ſeu angel⁹ p̄t eſſe ī eodē coꝛpe cū aīa rōnali. Tertia ē ꝙ demō ſiue āgel⁹ nō p̄t eē in aīa rōnali. nec ꝑ ꝯñs illabit̄ ei. Prima cō/cluſio — Dico ḡ p̄io ꝙ demoni nō re/pugt̄ eē in q̄cūq̄ꝫ coꝛpe. q̄ꝛ n̄ pl⁹ repugt̄ ſpūi eē ī coꝛpe q̄ꝫ alicui coꝛpi eſſe in alio coꝛpe. 1 Sed coꝛpi gloꝛificato nō repugt̄ eē in q̄cūq̄ꝫ coꝛpe. qd̄ p̄ꝫ de coꝛpibꝫ ſpere actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ. q̄a ītrat ⁊ exit ianuis clauſis vt apparuit d̄ coꝛpe xp̄i. etiā p̄ꝫ d̄ coꝛpe celeſti. q̄ꝛ coꝛpa gloꝛificata trāſeūt oēs celos inferiores. ⁊ req̄eſcūt ī coꝛpe celi empyrei. 2 P̄. q̄ꝛuis extēſuꝫ vt extēſum ē nō ꝯpatiat̄ in ſe aliud extēſuꝫ nat̄aliter. eo ꝙ dimenſio reſiſtat dimēſioni. tn̄ ſine repugnā/tia extēſuꝫ cōpatit̄ ſecū ac etiā in ſe nō exten/ſū. ſꝫ ſb̄a angelica nō ē extēſa. q̄ꝛ nec eſt q̄nta de ſe ſicut coꝛpus. nec ꝯiūcta q̄ntitati ſic̄ ſb̄a rei coꝛpal̄. nec eſt ꝯiūcta quāto ſicut aīa rōna/lis. q̄ eſt act⁹ coꝛpis phiſici oꝛganici ⁊c̄. 3 P̄. incoꝛpoꝛea nat̄a ibi nimirum eſt vbi opat̄. vt ait Dam̄. libꝛo p̄mo. c. xvi. ſed angel⁹ operat̄ in coꝛpibꝫ. igit̄ dū operat̄ in eis eſt in eis. ḡ ⁊c̄. 4 P̄. nō apparet q̄re angelo magis repugnet eſſe in coꝛpoꝛe q̄ꝫ anime rōnali. ſed aīe rōnali nō repugnat. Cōtra cō/cluſionem — Sed huic concluſioni vide/tur obuiare gloſa ſuꝑ Abacuc. ij. ca. que dicit ꝙ ſpūs immūdus p̄t aſſiſtere ſimulacris ſed intrinſec⁹ eē nō p̄t. Solutio. — R̄ndeo ꝙ ꝑ talia verba gloſa intendit excluſionem non localem. ſed eſſentialeꝫ. vult eīm dicere ꝙ demon cum ipſo ſimulacro nō facit vnum per eſſentiam ſicut materia cū foꝛma. Sc̄da cō/cluſio. — Sc̄do dico ꝙ angel⁹ p̄t

eſſe cū aīa rōnali in eodē corpe niſi a deo ꝓhi/
beat. Quia q̄uis due ſbe ſpūales non poſſint
eſſe eodē mō in eodē. diuiſis tñ modis nihil
repugnat eis eſſe in eodē. igit in eodē corpe i
q̄ eſt aīa rōnal' p informatōez poterit eſſe an/
2 gelus ſiue bon⁹ ſiue mal⁹ p opatōem. P̄. de/
mones fuiſſe in hūanis corpib⁹ ⁊ hoīes mul
tipliciter vexaſſe. text⁹ ſacre ſcpture ſepi⁹ ꝓte/
ſtat. Actuū em̄. v. dr ꝙ offerebāt aplis vexa/
tos a ſpiritib⁹ imūdis q̄ curabāt oēs. Idē pꝫ
Inſtantia Marci. v. Sed forte dicet cū aīa rōnalis
ſit tota in toto corpe ⁊ tota in q̄libet pte corpis
vt patuit in pmo libro. igit demon nō pt eſſe
in corpe nec in aliq̄ pte corpis in q̄ eſt aīa niſi
Solutio. illaberet ei. Reſpondeo negādo ꝯñaꝫ. Nā
q̄uis ex h̄ bene arguat ꝙ demon ⁊ aīa ſil' ſint.
illapſus tñ vni⁹ in alteꝝ ex h̄ argui nō poteſt.

Tertia cōcluſio. Dico tertio ꝙ demon ſiue angel⁹ p ſbſtātia
lē illapſum nō pt eſſe in aīa. Quia null⁹ ſpūs
1 p illapſum pt eſſe in alio ſpū. ſꝫ tam aīa q̄ an/
gelus ſunt ſpūs. Maior pꝫ p Aug. in de fi/
de ad petrū. vbi ait. ꝙ ſingulis ſpiritib⁹ ineſt
termin⁹ q̄ a ſeinuicē diſtinguūt. ⁊ vn⁹ in alio
2 nō eſt. P̄. qđ ſoli⁹ dei ꝓpriū eſt angelo ꝯue
nire nō pt. ſed illabi aīe eſt hmōi. q2 ſm beatū
Aug. in de eccleſiaſticis dogmatib⁹. illabi mē
3 ti illi tm̄ poſſibile eſt q̄ creauit eā. P̄. q̄cq̄d
eſt in eſſentia rei vt eſſentia eſt h̄ facit ad eſſe
rei ⁊ ꝯſeruat rem in eſſe. ꝓpter hoc em̄ eſſentia
dicit ab eſſe. vt pꝫ p btm̄ Aug. vij. de tri. c. x.
Sed null⁹ angelus facit ad eſſe aīe nec eam
ꝯſeruat in eſſe. ḡ nullus angelus eſt in eſſen/
tia aīe vt eſſentia eſt. nec p ꝯſequēs illabit ei.

Inſtantia Forte dicet ꝙ p iſtā eandē rōnem pt proba
ri ꝙ angel⁹ nō poſſit eſſe in eſſentia alic⁹ corpo
ris. qđ videt ꝯdicere pme ꝯcluſioni. quia nec
facit ad eſſe corpis nec conſeruat corp⁹ in eſſe.
Solutio. Rñdeo ꝙ virtute iſti⁹ rōis nō ꝓbat ꝙ an/
gel⁹ nō ſit in eſſentia corpis abſolute ⁊ ſimpli
citer q̄uis bñ ꝓbet ꝙ angel⁹ nō ſit in eſſentia
corpis vt eſſentia ſeu ſba eſt. ⁊ h̄ ꝯcedo. q2 pri
me ꝯcluſioni nō ꝯdicit. Nā angel⁹ nō pt eſſe
in eſſentia corpis vt eſſentia eſt. ſꝫ vt extēſa ē
ſm ꝙ dicūt magni doctores.

Articulus ſecundus.

Quantum ad ſcd̄m

articl'm ſic ꝓcedā. Primo em̄ oſtendā q̄li
ter angel⁹ cognoſcat hūanas cogitatōes ꝓut
cogitatio dicit actū intellectus. Secundo
oſtendā h̄ idē ꝓut dicit vel implicat actū af/
fectus. Quantū ad pmuꝫ eſt aduētendū ꝙ
grāmaticaliter loquēdo cogitatio dr quaſi co
agitatio. id eſt. vni⁹ cū altero agitatio. ⁊ ideo
ꝓprie loquendo cogitatio non dicit nec ſigt
actū intellectus q̄ eſt ſimpliciū apphenſio. ſꝫ
actū cōponentē affirmatiue vel diuidentē ne/
gatiue. Hoc ſuppoſito ponā duas ꝯcluſiōes
Prima eſt ꝙ angel⁹ naṫaliter cog̃ſcit nr̄as Prima cōcluſio.
cogitatōes q̄tū ad terminoꝝ ſignificatōem.
Scđa ē ꝙ nō intelligit eas q̄tū ad cōpoſi
tōis vel diuiſiōis determinatōꝫ. Primuꝫ 1
ꝓb⁹ ſic Ille q̄ om̄eꝫ actū intellect⁹ nr̄i cog̃ſcit
q̄ ē ſimplex apphēſio ille etiā oēꝫ actū ꝯponē/
tē vl' diuidentē cog̃ſcit q̄ ad ſignificatū termi
noꝝ. Iſta pꝫ. q2 terminoꝝ ſignificatū in vno
actu ꝯpoſito nō ē aliđ niſi ſignificatū pluriū
ſimpliciū. Sꝫ āgel⁹ naṫaliter pt cog̃ſcere oēꝫ
actū nr̄i intellect⁹ q̄ eſt ſimpliciū terminoꝝ eo
ꝙ ipe euidenter videat q̄ ſpecie vtimur i orga
no fantaſie. cū illa ſpēs p ceteris ſpāliter acti/
uetur. qua actualiter vtimur cognoſcendo.
P̄. q̄cūq3 pfecte cog̃ſcit aliq̄d ſubiectū. ille 2
poterit cog̃ſcere oīa q̄ ſūt i ſbiecto. ſꝫ angel⁹ p/
fecte cog̃ſcit nr̄aꝫ potentiā intellectiuā. ḡ etiā
ꝯg̃ſcit actū itelligēdi ipaꝫ informanteꝫ P̄. 3
pfecte cognitis oib⁹ cauſis alic⁹ effect⁹ cog̃ſcit
⁊ effect⁹. ſꝫ angel⁹ pfecte cog̃ſcit om̄es cauſas
noſtri actus intelligendi. Maior pꝫ. q2 ſci/
re eſt cauſas rei cog̃ſcere. vtꝫ pmo poſterioꝝ.
minorē declaro. q2 angel⁹ intelligit ſeu cog̃ſcit
intellectū noſtꝝ poſſibileꝫ et agentē. obiectū
intelligibile et ſpeciem obiecti. que ſunt ſuffi/
cientes cauſe actus intelligendi. P̄. intelle 4
ctus qui nō cognoſcit ſpūalia p corpalia. ille
nō minus pfecte cognoſcit accidentia ſpūa/
lia q̄ corpalia. angel⁹ eſt hmōi. cū igit pfecte
cog̃ſcat oīa accidētia corpalia. igit etiā pfecte
cognoſcit noſtꝝ actum intelligendi q̄ eſt q̄d/
dam accidens ſpūale. P̄. ſicut pfecte viſo 5
corpore videntur figure et picture que ſunt i
corpore. ſic pfecte viſo intellectu videntur ſpe
cies et actus intelligendi que ſunt quaſi que/
dam figure ſpūales ipi⁹ intellectus. ſed ange/
lus perfecte cognoſcit intellectum noſtrum.
P̄. ſicut ſe habet ſenſus ad ſenſibile. ſic ſe 6
habet intellectus ad intelligibile. ſꝫ nullū eſt
ſenſibile qđ ſbterfugiat noticiā ſenſitiuā ſen/
ſus creati. q2 ſic pꝫ. ij. de aīa ſi eſſet aliqđ ſenſi/
bile qđ nō poſſet pcipi aliq̄ quinq3 ſenſuum:
oporteret dare ſextū ſenſum. igitur cogitatio
noſtra cū ſit ens actu intelligibile. nō poterit
ſubterfugere noticiā intellect⁹ āgelici. q̄ eſt in Opio aureoli.
tellect⁹ pfect⁹ ⁊ a nullo impedit⁹ Sꝫ ꝯtꝛꝫ
iſtius concluſionis tenens quidam doctor
1 dicit ꝙ quantūlibet aliq̄d noſtro intellectui

videaꝫ. ſi tamen ſcriptura ſacra tenet et docet
oppoſitū. captiuandus eſt intellectꝰ in obſe-
quiū ſcripture ſacre. Sed in multis locis ſa-
cre ſcripture habeꝫ ꝙ ſolꝰ deꝰ intueꝫ corda ho-
minū. Iſta minor patet Actuū p̄mo vbi dr̄.
Tu deus qui ſolus noſti corda hominū. Et
primo Reg. xvi. Homo videt que patent. de-
us autē intueꝫ cor. Et apl'us ait. Nemo no-
2 uit ſenſum hominis. ꝛc. P̄. hoc idem pro-
bat ſanctorū auctoritatibꝫ. Quia Augꝰ. in li-
bro de eccleſiaſticis dogmatibꝫ dicit. Nō eſt
poſſibile ꝙ angelus videat homīs cogitatio-
nes. ymmo quia qn̄qꝫ dixerat oppoſitū. ideo
3 hoc retractat in libro retractationū. P̄. il-
lud ꝑ quod ꝓbatur filius dei eſſe deꝰ non po-
teſt cōuenire creature. ſed cognoſcere cogita-
tiones hoīm ē hmōi. Quia chryſo. ſup mat-
theū dicit ꝙ cognitio cogitationū. ī xpo fuit
argumētū deitatis. Addit āt iſte doctor cau-
ſaꝫ p̄dictoꝝ dicēs. ꝙ angelꝰ noſtrā intellectōꝫ
cogitatōneꝫ ꝛ volitiōem pro tanto nō poteſt
cognoſcere. quia licꝫ p̄dicta ſcꝫ intellectō co-
gitatō ꝛ volitō q̄ntū ad actū p̄mū non ſbſint
imꝑio volūtatis. ſbſunt tn̄ quantū ad actum
ſcd̄m. qui eſt gignere ſuā ſimilitudinē actiue ī
mente alteriꝰ. Et iō ſm̄ iſtū doctorē niſi aſſit
ꝯſenſus nr̄e volūtatis ad hoc ꝙ angl's cogno
ſcat nr̄as cogitatōes et volitōes ipe angelus
s tho. cas cogſcere nō pōt. P̄ arguit doctor cō-
4 munis h̄ idē ſic. Ea que in nr̄a volūtate ſunt
vl' a volūtate dependent ſoli deo ſbiecta ſūt. et
ꝑ ꝯn̄s angeli talia cognoſcere nō pn̄t. nr̄e co-
5 gitatōes ſūt hmōi. P̄ ad cognoſcendū co-
gitatōes hoīs non ſufficit cognitō ſpecieꝝ. ſꝫ
oportꝫ vt vſus earū cognoſcaꝫ. ſed vſū ſpecieꝝ
angeli cognoſcere non pn̄t. q̇a ex volūtate de-
tra opi pendet que ſoli deo ſubiciꝫ. Sed his non
nion obſtantibꝫ teneo p̄dictā ꝯcluſionē et cōfirmo
eā ſic. Potētia in genere ſuo ꝑfecta. pōt ī om̄e
illud qd̄ ꝑ ſe ꝯtineꝫ ſb ſuo obiecto adequato.
ſed cogitatōes nr̄e q̄ntū ad naturā actꝰ cum
ſint actu intelligibiles ꝑ ſe ꝯphendunꝫ ſb ob
iecto adequato potētie intellectiue āgeli. g̃ ꝛc.
Solutio Ad p̄mas tres rōes dd̄ ꝙ cognoſcere nr̄as
primas cogitatōes non ſolū q̄ntū ad naturā actus et
rōes. ſignificatū ī minoꝝ. ſꝫ etiā q̄ntū ad cogitantis
intentōeꝫ q̄ ad affirmatōeꝫ ꝛ negatōeꝫ h̄ ſolꝰ
deus pt. vt patebit in ꝯcl'one ſeq̄nti. Et de hoc
etiā loquunꝫ om̄es auctoritates adducte in
rōnibꝫ ſup̄dictis. Sed q̄ntū ad naturā actus
ꝛ ſignificatū ī minoꝝ nihil ꝓhibet ipm ange-
lū cognoſcere nr̄as cogitatōnes. Nec valet ꝙ
aſſignat ꝓ cauſa ſui dicti de aſſenſu volūtatis

q̇a non credo ꝙ aliquis homo ſit ita ſtultꝰ ꝙ
velit demones cogſcere ſuos actꝰ interiores. ꝛ
tn̄ ipi ſepe tales actus cognoſcūt etiā inuitis
nobis. Ad. iiij. dd̄ ꝙ actus intelligendi q̄ Ad. 4.
ad naturā ſuā non dependet a volūtate. cū ſit
naturaliter prior actu voluntatis. q̄uis aliquo
mō dependeat a volūtate q̄ntū ad ꝯtinuatōꝫ
ſuā. Ad. v. dd̄ ꝙ vl' ꝑ vſum ſpecieꝝ intelli- Ad. 5.
gis gignitōeꝫ vniꝰ ſpeciei ab altera iuxta mo-
dū loq̄ndi aug. q̇ dicit. ꝙ cū intelligimꝰ actu.
tunc a ſpecie que eſt in memoria gigniꝫ ſpēs q̄
eſt ī intelligentia q̄ eſt parenti ſimillima. et ſic
nego minorē. quia talē vſum angeli bene ꝑci
piunt. quia vident ſpeciē genitā in eſſe pleno.
quā p̄us viderant in eē ſemipleno. vl' ꝑ hmōi
vſū intelligis affirmatōꝫ ꝛ negatōꝫ. tūc ꝯcedo
minorē. q2 non eſt ꝯ me. q̇a non cognito tali
vſu: pōt angl's naturā actꝰ intelligēdi ꝑfecte
cognoſcere. Scd̄a ꝯcl'o eſt ꝙ angelus cogi Scd̄a cō-
tatōes nr̄as q̄ntū ad affirmatōeꝫ et negatōeꝫ cluſio.
ꝑ ſe ꝛ determiate cogſcere non pt. cognoſcit tn̄
vt plurimū eas indirecte ex aliquibꝫ ſignis ī
corpibꝫ nr̄is apparentibꝫ. Primū declaro
ſic. Qn̄cunqꝫ idem rep̄ntatiuū rep̄ntat oppo
ſita. videns illō repſentatiuū: vnū illoꝝ repre
ſentatoꝝ non pōt ꝟtute illiꝰ repſentatiui deter
minate cogſcere. Si enī vna vox diuerſa ſigt
q̄uis ꝑ auditū eius poſſimꝰ iudicare. ꝙ ille q̄
ꝓfert eā velit hoc vl' hoc dicere. non tn̄ poſſu-
mus iudicare ꝟtute illiꝰ vocis ꝙ ꝓlator eius
velit determiate dicere hoc. Sed eedem ſunt
ſpēs ītelligibiles q̇bus rep̄ntanꝫ obiecta actꝰ
affirmatiui ꝛ actꝰ negatiui. quia rectū eſt iu-
dex ſui et obliqui. vt dr̄ p̄mo de aīa. ꝑ eandem
em̄ ſpēm non mutatā poſſumꝰ cogitare facere
et non facere. fugere ꝛ nō fugere. quia ſic dicit
augꝰ. xij. de ci. dei ca. viij. talia que p̄uatiue di
cunꝫ nō in ſpecie ſꝫ in p̄uatōne ſciunꝫ. Igitur
q̄uis angelus poſſit naꝫaliter cognoſcere me
cogitare de re quacunqꝫ eo ꝙ videat ſpēm illiꝰ
rei gigni in meo ītellectu. et eiꝰ fantaſma actu
moueri in ipa fantaſia. non poterit tn̄ ſcire per
certitudinē ꝛ determinate vtꝝ de tali re cogitē
affirmatiue vel negatiue. Q2 aūt angl's vt Scd̄a ps
plurimū nr̄as cogitatōnes q̄ ad affirmatōeꝫ ꝯcluſionis
et negatōneꝫ cognoſcat ꝯiecturatiue ꝛ indi-
recte patet. Quia rara eſt aliqua cogitatio ſi
fortis fuerit quin aliquod indicium ſeu ſig-
num ſui demonſtret in aliqua parte corporis.
q̄ q̇dem ſigna cū angelo abſcondi nō poſſint
de noſtris intentōibꝫ angelꝰ poterit determiā
te iudicare ꝛ cogſcere illō qd̄ cogitāꝰ. n̄ obſtā
te indetermiatōe ſpēi ꝓ affirmatōe ꝛ negatōe

Scd̃a inq̃ſitio articuli ſecundi. Qũo at̃ cognitio ãgelica ſe hẽat ad nr̃am
volitõꝫ ſiue ad cogitatõꝫ ꝓut cogitatio ipli/
cat actũ nr̃e volũtatiſ. pt ex ꝑdictiſ aliq̃liter eſſe
notũ. q2 act⁹ ipi⁹ volũtatiſ ſeq̃t actũ itellect⁹ cõ
ponẽtiſ ꝛ diuidẽtiſ. voluntas em̃ nec acceptat
aliq̃d ꝑ actũ ꝯplacẽtie. nec refutat ꝑ actũ diſ/
plicẽtie. niſi illd̃ ſit appr̃henſuꝫ vt ꝯueniẽs vel
diſcõueniẽs. Cũ igit̃ de ſil'ibꝫ idẽ ſit iudiciuꝫ.
iõ pt eodẽ mõ dici de actu volũtatiſ ſic̃ dictũ ẽ
de actu intellect⁹ cõponentis ꝛ diuidentis

Articulus tertius.

Quantũ ad terciuꝫ

articulũ dico q̄ demones ſcire fut̃a dupl'r pt i
telligi. ſꝫ q̄ fut̃a dicũt̃ eẽ duplicia. puta ꝯtigẽ
Prima cõcluſio tia ꝛ neceſſaria. Si igit̃ q̃rit̃ d̃ ꝯtigẽtibꝫ fu
turiſ ſic dico q̄ demõ ex ſuis nat̃alibꝫ certitudi
naliter non cog̃ſcit aliqd̃ futuꝝ. Quia oẽ qd̃
certitudinal'r cog̃ſcit̃ aut cog̃ſcit̃ i ſe aut i ſua
cauſa. Sꝫ futuꝝ ꝯtigẽs nõ cog̃ſcit̃ ab ãgelo
ꝑ ſe ſiue i ſe. q2 tũc nõ eſſꝫ futuꝝ ſꝫ pñs. Nec i
ſua cã. cũ ei⁹ ꝓpinq̃ cã ſit mutabil'. nullã em̃
hꝫ cãm immutabilẽ ꝛ neceſſariã. Si em̃ hrẽt
cãm imutabilẽ ꝛ neceſſariã tũc nõ eſſꝫ ꝯtigẽs
ſꝫ neceſſariũ. Poteſt tñ ex aliq̃bꝫ ſignis ꝯiec/
Secunda concluſio. turari d̃ multiſ fut̃is ꝯtigẽtibꝫ. Si võ q̃rit̃
de fut̃is neceſſarijs ſic dico duo. Primo q̄
demõ nõ pt de hmõi fut̃is oĩmode certaꝫ hr̃e
noticiã. q2 neſcit vtꝝ cauſe taliũ futuroꝝ ipe/
diant̃ a cã ſuꝑiori. ſic̃ de facto ꝯtigit qñ ſol ſte
terat t̃pe ioſue. retroceſſit t̃pe ezechie. obſcura
tus fuit in die plene lune i ieſu xp̃i dñi noſtri
paſſiõe. De q̃ eclipſi dicit Dyo. i ep̃l'a ad Po
licarpũ. q̄ nõ erat tũc ꝯuent⁹ ſolis ꝛ lune. So
lus em̃ de⁹ oĩmode certã pt hr̃e futoꝝ noticiã.
ad cui⁹ nutũ ꝛ volũtatẽ cauſe q̃cũq3 ꝑmanẽt ꝛ
mutãt̃. Et iſto mõ loq̃ndi de certa futoꝝ no/
ticia ſcribit̃ yſa. xli. Annũciate nob q̃ vẽtura
ſũt in futuꝝ. ꝛ ſciem⁹ q2 dij eſtis vos. Se/
cũdo dico q̄ loq̃ndo de certitudine noticie q̃
pt haberi ꝑ quãcũq3 artẽ vel expientiã. i q̃ no
ticia p̄ſupponit̃ cõis curſus cauſaꝝ. ſic demon
pt certa noticia p̄ſcire effect⁹ neceſſarios ex ſua
rũ cauſaꝝ noticia ꝑuſ q̃3 eueniãt. q2 vt ſic etiã
ml'ti hoĩes pñt ſcire fut̃a cũ bñ docti fuerit in
aſtrologia ꝛ i alijs artibꝫ ꝛ expientijs. demon
at̃ meli⁹ noſcit hmõi artes q̃buſcũq3 hoĩbus.
cũ ꝓpter acumẽ ſui intellect⁹ meli⁹ ꝛ clari⁹ cog̃
ſcat cauſas ꝛ ꝯcurſus cauſaꝝ. ex q̃ꝝ noticia ta
les artes dependẽt. Etiã ꝓpter diuturnitateꝫ
t̃pis demõ mag' viget expiẽtia q̃buſcũq3 hoĩ/
bus. Propter qd̃ ait yſidor⁹ ꝑmo lib. de ſũmo
bono. c. x. q̄ ꝑuaricatores ãgeli ſctitate amiſſa
nõ amiſerit viuacitatẽ ſenſuũ ãgelice creature
ſed triplici mõ p̄ſcientie vigẽt. ſb̃tilitate nat̃e
expientia tempoꝝ. ꝛ reuelatõe ſũmaꝝ ꝑtãtuꝫ
ſcꝫ bonoꝝ ſpirituuꝫ. Forte dicet̃ ꝯ ꝑdicta et
ſpecialiter ꝯ ꝑmã ꝯcluſionẽ iſti⁹ tertij articli Inſtantia
q̄ ãgeli a ꝑncipio ſue creatõnis habuerit ſpẽs
oĩm fut̃aꝝ rerũ ſibi ꝯcreatas. q2 nullã ſpẽꝫ de
nouo acq̃rũt ex ꝓgreſſu rerum in eſſe ſiue ſint
res ꝯtingẽtes ſiue neceſſarie. Cum igit̃ ꝑdicte
ſpẽs ſemꝑ ſint ꝛ fuerit pñtes intellectui ange
lico. g̃ videt̃ q̄ angel⁹ ſemꝑ cognoſcat ꝛ cog̃ue
rit fut̃a ſiue ꝯtingentia ſint ſiue neceſſaria. cũ
eoꝝ rep̄ſentatiua ſemꝑ ĩtellectui angelico ſint
p̄ſentia. Sed inſtãtia iſta q̃3uis multũ ſit Contra inſtantiam.
apparens. nõ tñ cõcludit. quia ſi cõcluderet
tũc reuelatões nulle fierent ſuperioribꝫ ange/
lis ab ipo deo. ꝛ inferioribꝫ ꝑ ſuꝑiores. conſe/
quentia patet. q2 ꝑ hmõi ſpecies ſcirent oĩa
futura. Sed falſitas conſequẽtis manifeſte
patet ex dictis ſanctorũ ꝛ ex ſcriptura ſacra.
vt patet in Daniele vbi angelus qui fuit ꝑn/
ceps ꝑſarum adhuc neſciuit liberatõnem po/
puli iſrael. Periret etiã oĩs illuminatio in/
feriorũ angelorũ a ſuperioribꝫ q̃3tũ ad cogni/
tionẽ futurorũ. qd̃ eſt ꝯtra Dyo. in multis ſu
is libris. Ad ſoluendã aũt ꝑdictã inſtan/ Solo iſtã nc̃ ꝫ aliqs
tiam multi negarẽt maiorẽ. q̃a dicũt q̄ ange/
li cognoſcũt oĩa ꝑ ſpecies acquiſitas. Alij
negarent eam in parte q̃3uis nõ in toto. quia
dicũt q̄ angeli cognoſcunt vniũſalia per ſpe/
cies concreatas. particularia vero cognoſcũt
per ſpecies acquiſitas. Sed iſte due opi/
niones diſſonant a dictis magnorũ doctorũ
et ſpecialiter a dictis beati Auguſtini ſuꝑ Ge
neſ. ad litteraꝫ. Ideo aliter reſpondeo. Pro/ Solutio ꝓpria
pter qd̃ ſciendũ q̄ ſpecies in mente angeli cuꝫ
ꝑ ipam cognoſcit angelus actualiter tunc du
cit angelũ in ꝑfectam noticiã rei cui⁹ eſt ſpẽs.
et ideo q̃3uis ꝑmo et per ſe ducat in cognitio
nem nature. tamen ꝓpter ꝑfectõeꝫ illi⁹ cogni
tionis ducit in cognitõem omniũ illorũ qui
bus natura illa eſt coniũcta. ꝛ q2 natura illa
ꝯiuncta eſt p̄ſentibꝫ particularibꝫ ꝛ nõ futu/
ris. ideo ducit in noticiã p̄ſentiũ ꝛ nõ futoꝝ.
Forte dicet̃ q̄ ſi ſpẽs in mente angeli non Inſtantia
poſſet ducere niſi in noticiaꝫ rei p̄ſentis. tunc
eſſet minoris virtutis q̃3 ſpẽs humani intelle
ctus. que eque ꝑfecte ducit in cognitõeꝫ rei
nõ exiſtentis ſic̃ exiſtentis. Reſpondeo q̄ Solutio.
iſtud nõ arguit impꝑfectõem in ſpecie angeli.
ſed magnã ꝑfectõem. quia cauſat ꝑfectiorem
noticiã. nec eſt ſimile de ſpeciebꝫ nr̃is ꝛ angeli
cis. Nam cognitio nr̃a cauſat̃ a ſpeciebus ab

ſtractis a fantaſmatib⁹ q̄ remanēt in fantaſia vt dr̄.iij. de aīa. idō p ſe obiectū repñſentatū p noſtram ſpēm eſt ſola quidditas abſtracta. vtz iij. de aīa. Spēs aūt in mentib⁹ angeloꝝ cauſate ſūt ab eiſdez diuinis ydeis a q̇b⁹ res in eē ꝓducunt̄. quaꝝ rerū hmōi ſpēs ſunt repñſentatiue in mētib⁹ angeloꝝ. ⁊ ſm ꝙ ydee diuīe rerū ſunt ꝓductiue. ſic ſpēs angeloꝝ earūdez rerū ſunt repñſentatiue. Et idō qꝛ ydee ſunt reꝝ ꝓductiue nō ſm abſtractas q̇dditates. ſꝫ ſm q̇dditates cū ſuo actuali eſſe. idō ſpēs in mēte angeli ipas repñſentant nō ſm eſſe abſtractuz. ſꝫ repñſentant ipam naturā vt determinata eſt p ſuū actuale eſſe. ⁊ p ꝯñs naturali cognitiōe ⁊ certa. futura ꝯtingētia q̄ nō hn̄t eſſe determinatū in ſuis cauſis ipe angel⁹ nō pt cognoſcere. niſi coꝝ nat̄a ſit actualiter ī eē ꝓducta. ḡ ⁊c̄.

[Ar]ticulus [qu]art⁹.

Quantum ad quartū articulū patet ex iam dictis q̇d ſit dicendū. Nam ſi diuinatio attendit̄ q̄ꝫtū ad futura. ſi talia ſint ꝯtingētia. demon pt aliqn̄ dicere aliqua vera ex aliq̇b⁹ ſignis ⁊ ꝯiecturis q̄uo etiā pt diuinare de nr̄is cogitatōib⁹. In talib⁹ tn̄ dictis ſuis nulla fides eſt adhibenda. quia ſi ſemel veꝝ dicit. ſepi⁹ tn̄ falli pt. Si aūt diuinatio attendit̄ q̄ꝫtum ad talia futura que ſūt in ſuis cauſis neceſſarijs. ſic niſi a deo ꝓhibeatur. vel p nimias ſuas penas afflict⁹ tales cauſas nō ꝯſideret. ipe de omib⁹ talibus ſi vellet poſſet p̄dicere veritatē iuxta noticiā quaz habet de talib⁹ cauſis mō q̄ dictū eſt. Nec etiam in tali diuinatōe ē credenduz dictꝫ ipi⁹ demonis. qꝛ q̄ꝫuis ex ſuis nat̄alib⁹ ipe pfecte ꝯphēdere poſſit tales cauſas. tn̄ ad ſui ꝯfuſionem credēdū ē ꝙ diuino iudicio ſepi⁹ ipediat̄ ne tales veritates debite apphendat. q̄ten⁹ ſi pnoſticare vellet. ⁊ p h̄ hoies allicere ignoꝛās eſſe ꝓbet̄. ⁊ p ꝯñs ei⁹ vaticinatio ſpernat̄ ⁊ deridat̄. iuxta illō p̄s. Draco iſte quē formaſti ad illudendū ei.

[A]d princi[pa]le argu.

Ad argumētū ꝑncipale dicendū ꝙ nr̄a pctā cognoſcit ex ſignis ⁊ ꝯiecturꝫ. vel etiā deo reuelāte tanq̄ꝫ tortoꝛ malefactoꝝ pcipere poteſt a iudice ſeu a nūcijs iudicꝫ. ſcꝫ a bonis angel' peccata puniendorum.

Diſtintio octaua.

SOlet etiam in queſtione. Poſtq̄ꝫ mgr̄ determinauit de maloꝝ angeloꝝ caſu et depſſiōe. hic pſequit̄ de coꝛpm aſſumptōe ſeu de angeloꝝ in coꝛpib⁹ apparitōe. Et diuidit̄ in duas ptes. qꝛ p̄mo iquirit vtꝝ talia coꝛpa ipis angelis eſſentialiter copulent̄. Secūdo vtrū ipi demones hūanis coꝛpib⁹ ſiue aīab⁹ hoim ſb̄ſtantialiter illabent̄. ibi Illud etiam. Prima in duas. Nam p̄mo inqrit an coꝛpa in q̇b⁹ qn̄q̄ꝫ apparent angeli ſint de nouo aſſūpta. vel ſint eis nat̄aliter vnita. Scd̄o oñdit q̄uo etiā ī coꝛpe qn̄q̄ꝫ apparet pſona diuina. ibi. Nec dubitandū eſt. Et hec in duas. Nam p̄mo oſtēdit ꝙ pſona diuina qn̄q̄ꝫ apparuit in coꝛpali ſb̄a. Scd̄o ꝓbat ꝙ de⁹ ī hac moꝛtali vita inuiſibil' eſt in ꝓp̄a ſua eſſentia. ibi. Ceteꝝ hec. Circa iſtam lectōem quero hanc queſtionem

v

VTrū angel⁹ poſſit cauſare motum tranſeūtē in rē exterioꝛē. Et videt̄ ꝙ nō. Quia oīs potētia angeli q̄ āgel⁹ pt actū aliquē ꝑncipiare. aut ē intellect⁹ aut volūtas. ſꝫ neutro iſtoꝝ pt ꝑncipiare actū trāſeuntē ſꝫ ſolū imanētez. Cōtra. qꝛ tā ſm theologos q̄ꝫ ſm p̄hos aliq̇ āgeli ponunt̄ eſſe motores celeſtiū oꝛbiū. Hic quattuoꝛ ſūt vidēda. Primo vtrū angel⁹ poſſit mouere coꝛp⁹. Scd̄o vtꝝ mali āgeli poſſint mouere ſiue imutare ſenſū hois. Tertio vtrū intellectum. Quarto vtrū affectū.

Quantū ad primū ꝑmo vided̄ ē vtꝝ āgeli poſſint mouere imediate motu ad formā. Scd̄o vtꝝ imediate ad vbi poſſint mouere. — Articulus ꝑmus

Quo ad p̄mū dico ꝙ n̄. qꝛ oē qd̄ mouet imediate motu ad aliquaz formā. ꝯp̄hēdit illā formā ī ſua nat̄a vel formaliter vel v̄tual'r. ſꝫ āgel⁹ nec formaliter nec virtualiter comp̄hendit formas rerū coꝛporalium. hoc em̄ inter omnes ſeparatas ſubſtantias ſoli deo conuenit. ergo ⁊c̄. — Concluſio 1

P̄. nulla alteratio poteſt fieri ab agente creato niſi mediante motu celi. ꝓpter hoc em̄ celum dicit̄ primum alterans inalterabile. ſed nulla forma materialis poteſt induci ab agēte creato niſi per alteratōnem. ſolus em̄ deus poteſt formā materialem realem inducere p ſimplicē emanationē. ergo angelus nullam formaz poteſt inducere niſi mediāte motu celi. — 2

P̄. illud agens qd̄ nō pt inducere formas materiales niſi actiua paſſiuis cōiūgendo nō mouet ad formā niſi mediāte motu locali. quia illa coniūctio fieri nō poteſt niſi mediante motu locali. angel⁹ ē hmōi. vtz p Aug. iij. de tri. c. vij. — 3

Oppoſitū aliq̄ꝝ ordinis minoꝝ fratrum. Sed oppoſitū iſti⁹ ꝯcluſionis quidā pro
bant ſic. Corꝑale pt̄ ꝓducere ſpūale. puta fā/
taſma gignit ſpēz intelligibilē in potentia in/
tellectiua. igitur etiā ſpūali puta angelo non
1 repugnat immediate producere corporale.
2 P̄. Quicq̄d in eſſentialiter ordinatis com
petit inferiori ſpectans ad ꝑfectōem. hoc etiā
cōuenit ſupꝛiori. ſed de ꝑfectōe celi eſt mouere
ad formas iſtoꝝ inferioꝝ. et celū ordine eſſen
tiali eſt inferi⁹ angelo. ḡ etiam ꝯuenit angelo
3 ꝙ moueat ad formā. P̄. virt⁹ ymaginatiua
pt̄ formas inducere. vt patz ꝑ Auic̄. ſed virt⁹
angelica eſt multo fortior q̄ꝫ virtus ymagi/
4 natiua. P̄. Magi pharaonis faciebāt ra
nas ꝛ ſerpentes virtute demonū. vtz in Exo.
Solutio. Ad pmū dicenduz ꝙ fantaſma nō cauſat
Ad.1. illā ſpiritualē ſpēm niſi mediante virtute ſpi/
rituali. ſ. mediante lumīe intellect⁹ agentis. ꝛ
ſic etiam ꝯcedo ꝙ virtus ſpūalis ipſi⁹ angeli
poteſt mouere ad formā mediante locali trāſ
mutatōne aliquaꝝ corꝑaliū rerū. Nec etiam
eſt ad ꝓpoſitū. quia nos loquimur de formis
realibꝫ. illa autem ſpēs eſt quid intentionale.
Ad.2. Ad ſecundū dicendū ꝙ q̄ꝫuis in eſſentiali
ter ordinatis bene arguat̄ ꝙ ſupꝛioris naťa ſit
nobilior naturis omniū inferioꝝ. nō tamē ex
hoc habet̄ ꝙ compħendat oīs ſingulares ꝑ/
fectōes eoꝝ. hoc em̄ ſoli deo ꝯuenit. q̄ꝫuis em̄
aurū in ſua natura ſit nobili⁹ plūbo et cupro.
nō tn̄ compħendit ſingulas ꝑfectōes plum/
bi ꝛ cupri. et ideo maior iſtius argumenti nō
Ad.3. eſt vniuerſaliter vera. Ad tertiū dicenduz
ꝙ virtus ymaginatiua non mouet īmediate
motu ad formā. ſed ex vehemētia ymagina/
tionis mouet̄ ſanguis ymagināti⁹ localiter.
quo moto pt̄ homo calefieri vel etiā infrigida
ri. vel aliqua alia forma alterari. Sed q̄ꝫtum
ad hoc ꝙ iſti dicūt Auicennā poſuiſſe ꝙ yma
ginatio vni⁹ faciat īmediate caſum vel altera/
tionē in altero. nego dictū Auic̄. quia in hoc
Ad.4. ꝯmuniter a doctoribꝫ negat̄. Ad quartuz
dicendum ꝙ magi talia fecerūt mediāte mo/
tu locali ꝯiūgendo actiua paſſiuis. et demo/
nes quoꝝ auxilio hoc fecerūt nō mouerūt ī/
mediate ad formā ſed ad vbi. Licet em̄ hoīeſ
ꝛ angeli ꝑ ꝯiunctōem aliquoꝝ ſeminū mira/
biles effectus poſſint ꝛ ſciant ꝓducere. hoc tn̄
multo meli⁹ ꝛ efficaci⁹ fieri poteſt ꝑ angeloſ q̄ꝫ
ꝑ hoīes. quia ipi demones ſiue angeli virtutē
ſeminū. et q̄ actiua q̄bꝫ paſſiuis. et ſub q̄ con
ſtellatōe ꝯiūgi debeant. meli⁹ cognoſcūt. et ce/
lerius anteq̄ꝫ virtus ſeminū euaneſcat ꝯiūge
re poterūt. Sunt etiā ꝓtūc qn̄ hec fiūt ꝑ an/
gelos hmōi ſemina efficaciora ad talē effectū
ꝓducendū. quia ſic agūt vt organa ſbe ſpūal'
et ꝑ ꝯſequēs in virtute ei⁹. Quo ad ſcdām
partē iſti⁹ pmi articuli ſic ꝓcedaz. Primo Scda ps arti. pmi.
em̄ oſtendaz ꝙ angel⁹ mouet īmediate motu
ad vbi. Scdo oſtendā ꝙ ad hmōi motū
exequendū nō oportet in angelo aliquā aliā
potentiā ponere pter intellectū ꝛ voluntatem
Prima ꝯcluſio nō indiget multa ꝓbatōe Prima cōcluſio
quia ipaz ꝯcedūt phi ꝓpter motores celeſtiū
orbiū. et ipam approbant theologi. q2 ſepi⁹ ī
ſcripturis ſacris legimus angelos in hūanis
corꝑibꝫ apparuiſſe. Sicut patz Ген. xix. de
duobꝫ angelis q̄ Loth ꝛ filias ei⁹ cum vxore
ſua educentes de ſodoma ab interitu ſodomo
rū liberauerūt. Et in eodem libro de tribꝫ an/
gelis q̄ Abrae apparuerūt. cū tres vidit ꝛ vnū
adorauit. Et in libro Thobie de raphaele. q̄
cū tobia iuniore iuit in rages ciuitatē medo/
rū. Probo tn̄ hanc ꝯcluſionē ſic. Si āgeli nō Rō ad iſte
mouerēt corꝑa ſcḋm vbi tūc periret ꝯnexio vni
uerſi. cōſequens eſt falſum. ḡ et antecedens.
falſitas ꝯſequentis ptz. quia vbi nō eſt ſingu
laꝝ ꝑtium ordinata ꝯnexio ibi nō poteſt eſſe
ordinata diſpoſitio. Sed vniuerſum ē opti/
me diſpoſitū. ſicut patet. xij. meth. ḡ vniūſuz
eſt ordinatiſſime ꝯnexū. ꝯſeq̄ntia patz. q2 cū
angeli nō habeant ꝯnexionē ad corꝑalem na
turā ſcḋm eſſe. eo ꝙ nō habeāt eē materiale. nec
ſcḋm motū ad formā. vt patuit in pma ꝯcluſio
ne. ſi nec ꝯiūgerent̄ ei ꝑ motū ad vbi non ap/
pareret aliqua ꝯnexio que poſſet eſſe inter an
gelū ꝛ naturaz corꝑalem. Et iſta eſt ſententio
Auguſtini. iij. de tri. c. iiij. vbi ait. ꝙ deus cor/
pora groſſiora ꝑ ſubtiliora gubernat. ꝛ corꝑa
lem ſubſtantiā ꝑ ſpūalem Secundo dico Secunda concluſio.
ꝙ in angelo nō eſt dare aliquā potentiā moti
uam realiter diſtinctā ab intellectu ꝛ volūta
te. quia ſicut ſe habent noſtre potentie cogni 1
tiue ad cognitiuā angeli. ſic ſe habent potētie
motiue in nob ad motiuā que eſt in angelo.
ſed q̄ꝫuis ſint diuerſe virtutes cognitiue ī no
bis vt apparet de ſenſibꝫ exterioribꝫ ꝛ interio
ribꝫ ac intellectu. in angelo tn̄ eſt vna virtus
tm̄ cognitiua. ſcꝫ ſua intelligentia. igit̄ q̄ꝫuis
in nobis ſint diuerſe potētie motiue puta vir
tus que eſt in muſculis. qua motū īmediate
ꝓſequimur. ꝛ ipa volūtas que ad motū exer/
cendū imꝑatiue mouet. in angelo tn̄ eſt vna
tm̄ q̄ imꝑat motū ꝛ ꝓſequit̄. q2 que ſūt ſparſa
in inferioribꝫ. ſunt vnita in ſupꝛioribꝫ. vt patz
ꝑ auctorē de cauſis. P̄. ad quācūq̄ꝫ opatio 2
nem eliciendā circa aliquod paſſum ſufficit

aſſimilatio agentis ad patiēs. ⁊ ſufficiens de/
terminatio ad agendū. ſed ꝑ actū intellectus
mobile angelo aſſimilať. ⁊ ꝑ actū voluntatis
ſufficienter angel⁹ determinať ad mouendū.
3 g̈ ⁊c. P̄. virtus imaterial' que nō agit ime/
diate intelligēdo ⁊ volēdo ſi hȝ actū tranſeū/
tem ille actus eſt ſibi penit⁹ naťal'. nec ī ſua po
teſtate eſt talē actū elicere ⁊ nō elicere. ſic patȝ
de actu intellectus agentis q̄ agit in noſtrum
intellectū poſſibilē quē elicit ſiue velim⁹ ſiue n̄
velim⁹. Sed iſta potentia ſi poneret in ange
lo eſſet virtus nō organica ⁊ imaterial'. ergo
ſi eliceret angel⁹ ꝑ ipam actū trāſeuntē. neceſ/
ſario eliceret ipm. ⁊ ꝑ ↄn̄s angel⁹ nō poſſȝ nō
4 mouere. P̄. poſt diem iudicij tūc ceſſabūt
om̄es motus celi. ⁊ ꝑ ↄn̄s illa potētia motiua
differēs realiter ab intellectu ⁊ volūtate fru/
5 ſtra poneret. P̄. dicit cōmētator. xij. meth.
ꝙ anime celoꝝ hn̄t ſolū virtutē intellectiuā ⁊
deſideratiuā. qꝛ virtus que non eſt organica
ſufficienter diſtinguiť ꝑ intellectū ⁊ volunta
tem. Sed ↄtra iſtam ↄcluſionē ſunt q̄daȝ
doctores. quoꝝ vn⁹ nō ſolū iſtam potentiam
executiuā ponit in angelis. verū etiaȝ in ipſo
deo dicit eam eſſe ponendā. Quod probat ſic
Deus ꝑ intellectū ⁊ voluntatē nō poteſt crea
re. igiť oportet dare quandā terciā potentiam
qua creare poſſit. ↄn̄a patȝ. an̄s ꝓbat. quia ſi
crearet volūtate. aut crearet volūtate vt volū
tas eſt. aut vt diuina eſt. Non p̄mo mō. q̄a
tūc om̄is volūtas poſſet creare. Nec ſc̄do mō.
qꝛ ſi volūtas vt diuina eſt crearet. tūc om̄e il/
lud cui⁹ p̄ncipiū eſt volūtas diuina vt diuīa
eſt eſſet creabile. ⁊ ſic ſpūſſanct⁹ eſſet creabilis
Et iſto eodem mō ꝓbať ꝙ verbū eriť creabile
2 ſi de⁹ ꝑ intellectū crearet. P̄. de⁹ ſemꝑ vult ⁊
intelligit mundū ſed nō ſꝑ ꝓducit mundū.
ergo potētia ꝓductiua mūdi eſť alia ab intel/
3 lectu ⁊ volūtate. P̄. diſtinctoꝝ ↄbiectoruȝ
diſtincti ſunt actus ⁊ potētie. ſȝ intelligibile ⁊
volibile ⁊ creabile ſunt obiecta formaliter di/
ſtincta habentia diſtinctas rōnes formales.
4 g̈ ⁊c. P̄. ſm Ariſto. ⁊ cōmētatorē. ix. meth.
opatio immanēs nō hȝ aliq̄d derelictū ex ope
ratione. ſed intelligere ⁊ velle ſunt act⁹ imma
nentes. igiť ꝑ ipa nihil ↄſtituiť in ipa creaťa.
5 P̄. Hugo de ſacramētis ꝑte. iij. c. vltimo
ait. Cum ſint tria in deo. ſapientia et volūtas
potentiaq̄ȝ. volūtas mouet. ſapiētia diſponit.
potentia explicat. Et inferi⁹ ꝑte. v. ait. Illud
qd̄ volūtate ꝑeunte voluit. poteſtate ſubſeq̄n
te adimpleuit. Et tūc ꝓbat iſte idē doctor
ꝙ in angel' potētia motiua differat realiter ab

Henricus gan.

... i ſdo ſit potentia ꝑ actiua pt intellectū ⁊ volūtatem

... i āgel' potētia mo

intellectu ⁊ volūtate. Quia apphendere mo
tū ⁊ imꝑare motū nō eſt mouere. ſȝ intellect⁹
apphendit motū ⁊ voluntas imꝑat eū. g̈ erit
alia potētia exequens ipm motū apphenſuȝ
et imꝑatū. P̄. angel⁹ p̄t velle et intelligere 2
rem in quantacūq̄ȝ diſtantia. ſed nō p̄t moue
re niſi in determinata ⁊ ꝓporcionata diſtātia
ergo nō mouet imediate ꝑ intellectū ⁊ volun
tatem. P̄. mouere eſt actus trāſiens. ſed in 3
telligere ⁊ velle ſunt actus immanētes. vt patȝ
ix. meth. P̄. in anima noſtra eſt alia virt⁹ 4
imꝑans motū. et alia exequens eū. puta vir/
tus muſculoꝝ. g̈ in angelo alia ⁊ alia erit. pro
bať ↄſequentia. qꝛ plura requirūť ad mouen
dum mobile ſeꝑatum a motore. q̄ȝ mobile cō
iunctū. P̄. actus eiuſdē rōnis requirūt po 5
tētiā eiuſdē rōnis. vnde qꝛ homo ſentit ⁊ bru
tum. ideo ineſt eis vna cōis potentia ſenſitia.
Sed mouere ↄuenit brutis hoīb9 ⁊ angelis.
brutis aūt nō ↄuenit intellectus ⁊ volūtas. g̈
nec angelis ↄuenit mouere ꝑ intellectū et vo
luntatē. P̄. h̄ idem arguit quidā alius do
ctor ſic. Om̄e qd̄ habet deſideriū ↄn̄s appre/ 6
henſionē. habet virtutē motiuā. ſed angelus
habet hm̄ōi deſideriū. Minor eſt nota. pro/
bať maior. quia ſi aliquid haberet tale deſide/
riū ⁊ nō haberet virtutē motiuā qua poſſȝ cō
ſequi deſideratū. tūc illud eſſet imꝑfectum ⁊
natura aliq̄d feciſſȝ fruſtra. P̄. potētia mo 7
tiua ponit obiectū ſuū in eſſe reali. ſed intelle
ctus ⁊ voluntas nō ponūt obiectū ſuū in eſſe
reali. ſed ſolū in eſſe intentionali. Maior patȝ.
quia eſſe motū eſt eſſe reale. Minor ſimiliter
eſt nota. quia ex hoc ꝙ res intelligiť vel ama/
tur nō mutať. nec aliq̄d eſſe reale ſibi cōmu/
nicať. P̄. p̄mo ethicoꝝ. et. ix. metaph. dꝛ ꝙ 8
operatōes intellectus et volūtatis ſunt fines.
ita ꝙ ab ipis non ſunt alia operata. P̄. ope 9
ratōes genere differentes reducunť ad poten
tias diuerſoꝝ generꝝ. ſed intelligere et velle ge
nere differūt a mouere. quia intelligere ⁊ velle
ſunt actus vitales. mouere aūt nō eſt act⁹ vi/
talis. Sed iſta nō ↄcludūt. Anteq̄ȝ tn̄ ꝓ/
cedam ad ſolutōes argumentoꝝ volo argue/
re ↄtra p̄mū iſtoꝝ doctoꝝ quo ad hoc ꝙ dicit
potentiā creatiuā eſſe diſtinctā ab intellectu
dei ⁊ volūtate. Quia om̄is potentia nō exn̄s
organica ſed ſimpliciter imaterialis ē ſuper ſe
ipam reflexiua ſm ſuā ꝓpriā opatōem ſm qd̄
dicit proclus. Sed ſi potentia motiua ſiue
creatiua dei eſſet alia a volūtate et itellectu. ip
ſa eſſet imaterialis ſimpliciter. igiť ipa moue/
ret ſeipam ⁊ crearet ſeipam. Nam nlla opatō

tiua realiť differat ab ītellectu et voluntate.

Aureolus

Cōtra hē/ricū ꝙ deus immedia/te creet per volūtatem

ſibi ꝯpeteret qua poſſet reflecti ſup̄ ſeipam niſi
mouere ⁊ creare. eo ꝙ diſticta ſit ab intellectu
2 ⁊ volũtate ſm̄ dictũ tuũ. P̄ hñs potentiã
opatiuã q̄ ñ ſp̄ ꝯiũcta ē ſuo actui. ſi qñ3 opa̾
ſm̄ ea3 neceſſario muta̾. S3 iſta potētia ex
ecutiua ſm̄ te ab eterno fuit in deo. ⁊ non erat
ſuo actui ſecũdo ꝯiuncta. niſi in tp̄e. q2 i tp̄e
de9 ſm̄ eã opatus eſt. g̃ deus neceſſario fuiſſet
mutat9. mior p3. ſ3 ꝟtutē maioꝛis ponit am/
broſi9 in libro ſuo de tri. c. vi. dicēs. Si de9 añ
eſſ3 de9 q3 pr̄. ⁊ p9 pr̄ fuit generatōis acceſſiōe.
Inſtantia mutat9 eſt. Forte dicet aliquis. eadē diffi/
cultas curret ꝯ te ſi poſueris. ꝙ volũtas diuia
Solutio. ſit pncipiũ ꝓducendi creaturã. Rñdeo ꝑ
interemptōe3. quia volũtas dei fuit ab eterno
ꝯiuncta ſuo actui ſecũdo nec vnq3 diſiuncta
fuit ab eo. eadē em̄ volitōe qua de9 ab eterno
voluit mundũ eſſe ꝓductũ in tp̄e. eadē et nõ
alia ꝓduxit mundũ in tp̄e. nõ eſt aũt ſic de po
tentia quã tu ponis. quia ſm̄ te actus illi9 po/
tentie eſt ſola executō imꝑij volũtatis. que
quidē executio non fuit ab eterno. P̄ ſm̄
3 ph̄m ⁊ cõmentatorē. x. ethicoꝝ. vij. metaph̄.
et in multis alijs locis. cõpleta ꝑfectio potē/
tie ꝯſiſtit in ſua ꝓpꝛia operatione. Cum igi̾
ſm̄ te ꝓpꝛia operatio iſtius potentie ſit execu
tio actualis ipſi9 creatōis. igi̾ inter duo incõ
uenientia vnũ ſequi̾ neceſſario. vel ꝙ iſta po
tentia ante mundi creationē fuit imꝑfecta et
in tp̄e facta et ꝑfecta. ⁊ ſic de9 erit mutatus. vel
ꝙ de9 mundũ creauit ab eterno et ꝯtinuabit i
eternũ. P̄. ſi eſſet aliqua opatio in deo que
4 imediate terminare̾ ad rem extra. ita ꝙ eius
obiectũ pmariũ nõ eſſet eſſentia diuina. tunc
talis operatio ſpecificare̾ a re exterioꝛi tanq3 a
pmo ⁊ ꝑ ſe termio ſuo. ⁊ ꝑ ꝯñs de9 vileſceret.
q2 ꝑficere̾ quodã indignioꝛi ſe. Sed ſi talis
potentia executiua poni̾ diſtincta ab intelle
ctu ⁊ volũtate. tunc opatio ei9 termina̾ ſic ad
rem extra ꝙ nullũ obiectũ pmarium habebit
ab intra. ⁊ ꝑ ꝯñs ſpecifica̾ a re extra. ergo ⁊c̄.
P̄. Hugo in libro de ſacramentis pte. iiij.
c. pmo. loquēs de diuina volũtate ait. Hec ſo
la eſt vnde oꝛtũ habet quicq̄d eſt. Et Anſel/
mus i libro Cur de9 homo: ait. Non ē in deo
vlla faciendi neceſſitas. aut nõ faciendi im/
poſſibilitas. quia ſola in eo opera̾ voluntas.
Et iſtud etiã ꝓbaui ſuperius diſt. pma. q. ij.
Solutio. ar. iij. ꝯcluſione. ij. Ad pmũ nego antece/
Ad. 1. dens. Ad ꝓbatōe3 dico ꝙ creat vt diuina. q2
poſſe creare ſoli deo ꝯuenit. nec ſequi̾ illud in
cõueniens ꝙ tu infers. Sed bñ ſequi̾. ſi vo/
lũtas diuina eſt pncipiũ creature vt diuina
eſt. ꝙ nihil poſſit creare niſi ſit deus. Sicut ſi
equilaterus habet tres angulos equiualētes
duob3 rectis in quantũ eſt triangulus. ſeq̄̾ ꝙ
nihil poſſit habere tres angulos equiualētes
duob3 rectis niſi ſit triangul9. Uel ſi animal
non eſt riſibile niſi inq̄3tũ homo. tũc bene po
teſt inferri ꝙ homo pmo ⁊ ꝑ ſe eſt riſibilis. et
ꝙ nihil poteſt eſſe riſibile niſi ſit homo. ſic ⁊c̄.
Ad ſcd̄m patebit infra diſt. xxxvij. oſten/ Ad. 2.
de̾ em̄ ibi q̄uo creatio actio poteſt dici noua ⁊
tranſiens. ⁊ q̄uo manens in agente. Etia3 ad
virtutē iſti9 argum̄ti reſponſũ eſt ſuperi9 diſt.
pma in ſolutōe rõnum auerroys de eternita/
te mũdi. Ad tertiũ p̄t dici ad maioꝛē. ꝙ ex Ad. 3.
diſtinctione taliũ obiectoꝝ non opoꝛtet dare
plures potentias foꝛmaliter diſtinctas. ſ3 ſuf
ficit ꝙ vna detur que eſt virtualiter pluriũ cõ
tentiua. Poteſt etiã negari minor. q2 ſicut in
ferius et ſpeciale nõ diſtingui̾ foꝛmaliter cõ/
tra ſupi9 ⁊ cõe. ſic creabile non eſt obiectum
foꝛmaliter diſtinctũ cõtra volibile ⁊ intelligi
bile. Ad quartũ dicendũ ꝙ illud dictum Ad. 4.
ph̄i ſic abſolute acceptũ nõ eſt verũ. q2 ex acti
bus tam intellectus q3 volũtatis gigni̾ ⁊ con
ſtitui̾ habitus. etiã ex actu intelligendi gigni
tur in nobis verbũ. Item volũtas eſt pꝛinci/
piũ rerũ artificialiũ. vt p3 in libro ethicoꝛu3
et. vi. meth̄. Item q3uis ꝑ intelligere ſpecula/
tiuũ nihil ꝯſtitui̾ extra intellectũ. ꝑ intellige
re tñ practicũ neceſſario ꝯſtitui̾ aliq̄d ad ex/
tra. cũ opus tranſiens ſit finis ei9. iuxta illud
ſexto meth̄. theoꝛice quidem finis ſpeculatio
practice vero opus. Ad q̄ntum dicendu3 Ad. 5.
ꝙ Hugo loqui̾ quantũ ad modũ noſtrũ in
telligendi. quē capim9 de his que videmus i
nobis. Ad pmũ de potentia angeloꝝ dicē Ad. 1. de po
dum. ꝙ ſicut ſentire ⁊ intelligere arguũt diu/ tentia angelo
ſas potentias cognitiuas in nobis. tñ ipis in rum.
angelo coꝛr̄ndet tm̄ vna potentia. ſic impare
et mouere q3uis ſint in nobis a diuerſis po/
tentijs. in angelo tñ ꝓpter ſui ꝑfectōem eadē
eſt potentia impatiua et motiua. Ad ſecũ Ad. 2
dum dicendũ ꝙ qñ ab eadē virtute ꝓcedunt
due opatōnes. tũc nõ eſt incõueniens ꝙ vna
illaꝝ opationũ requirat aliquã ꝓpoꝛtionem
quã alia nõ requirit. ſol em̄ illuminat ad quã
cũq3 diſtantiã. nõ tñ generat ad quãcũq3 di/
ſtantiã. Itm̄ ſol illumiat remoti9 q3 calefacit.
Ad tertiũ dicendũ ꝙ argumentũ imagi Ad. 3.
natur falſum. ſ. ꝙ angel9 ipo velle ſuo moue/
at foꝛmaliter. et iſtud nõ eſt verũ. q2 velle ſuũ
nõ eſt foꝛmaliter mouere ſed virtualiter. vñ
ſicut angelus ipo intelligere itelligit foꝛmalr

et ipo velle vult formaliter. ſic ipo mouere mo
uet formaliter. Uirtualiter aũt act⁹ tranſiens
pt pncipiari a ſba ſepata mediante actu for/
Ad.4. maliter imanente. Ad quartũ dicendũ ꝙ
nõ oportet tantã diſtinctões ponere in ſupio/
rib⁹ puta in angel'. quanta eſt in inferiorib⁹:
puta in nobis. igit̃ negãda eſt ꝯſeqntia. Ad
pbationẽ ꝯñe dico. ꝙ magis arguit oppoſitũ
ꝙ ppoſitũ. qꝛ eo ipo ꝙ motor ⁊ forma nõ pñt
coincidere in idẽ numero. vt dꝛ. ij. phicoꝝ. iõ
motor ꝯiũctus magis requirit in ſuis poten/
Ad.5 tijs diſtinctões ꝙ motor ſepatus. Ad qn/
tum dicendũ ꝙ maior vl'r loquẽdo nõ eſt vᷓa.
Unde debet ſic moderari. ꝙ actus eiuſdez rõ
nis ſunt a potentia eiuſdẽ rõis formaliter. vel
a potentia alia que hmõi potentiã ꝯtinet vir/
tualiter. ſic aũt eſt in ppoſito. qꝛ volũtas ⁊ in
tellectus angeli ꝯphendunt virtualiter virtu
tẽ motiuã ſm locum que formaliter ẽ i brut̃.
ꝙ aũt maior ſit falſa ſine iam dicto modera/
mine pꝫ. qꝛ p eandem formã arguẽdi pbare
tur ꝙ potentia materialis que eſt i muſculis
eiuſdem rõnis eſſet in deo. qꝛ de⁹ nõ minus be
ne põt mouere hũanũ corp⁹ ſine motu elicito
a vtute que ẽ in muſculis ꝙ mediãte tali mo
Ad.6. tu. Ad ſextũ dicenduꝫ ꝙ ꝯceſſo toto argu
mẽto nõ pl⁹ ꝯcludit̃ niſi ꝙ virtus motiua ſit
in angel'. ꝙ aũt hmõi virtus differat realiter a
Ad.7. volũtate ⁊ intellectu nõ pbat̃. Ad ſeptimũ
dicendũ ꝙ nõ repugnat eandem virtuteꝫ ha
bere plures opatiões circa plura obiecta. qua
rũ ſm vnã ponit obiectũ in eſſe intentionali. ⁊
ſm aliã i eẽ reali. Sol em̃ p eandem virtutẽ
qua celũ ⁊ ſtellas imutat intentionaliter ſolũ
alterat iſta inferiora nõ ſolũ intentionaliter.
veꝝ etiã valde realiter. Ad formã argumenti
dicendũ ꝙ minor nõ eſt vera loqndo de intel
lectu ⁊ volũtate dei ⁊ angeli. velle em̃ diuino
cũcta pducũt̃ in eſſe. Etiã vt dictũ eſt ſup in
tellectus ⁊ volũtas angeli virtualiter compre
hendũt virtutẽ ſeu potentiã motiuã. iõ ange
lus p intellectũ ⁊ volũtatem pt rem imediate
ponere in hõ eſſe reali qd̃ eſt eſſe motũ ſm locũ
Ad.8. Ad octauũ dicendũ eodem mõ ꝙ dictũ ẽ
Ad.9. ad quartũ argumẽtũ de potẽtia dei. Ad no
nũ dicendũ ꝙ maior nõ eſt vᷓa. niſi loqndo de
operatõib⁹ ppꝛijs imediate a potẽtijs elicit̃.
qꝛ cũ plures opatões eliciũt̃ ab eadem poten
tia vna mediãte alia ꝯtingit qñqꝫ tales opera
tiones pl⁹ differre ꝙ alias opatões imediate
elicitas a duab⁹ potentijs realiter diſtinctis.
Sol em̃ imediate illuminat planetas. ⁊ me/
diante tali illuminatõe que eſt opatio inten/
tionalis generat aſinũ vel equũ. ⁊ tñ planũ ẽ
ꝙ generatio aſini ⁊ illuminatio planetaꝝ pl⁹
differũt ꝙ audire ⁊ videre. que imediate eli/
ciunt̃ a duab⁹ potẽtijs realiter diſtinct̃. Sic
in ppoſito ꝙuis pl⁹ differãt mouere corpus ⁊
velle. ꝙ velle ⁊ intelligere. tñ quia mouere nõ
eſt imediata opatio ipi⁹ angeli. quia ipm eli/
cit mediante ſuo velle in aliena natᷓa. ideo ꝙ/
uis plus differãt mouere ⁊ velle ⁊c. Dicit Inſtantia
etiã iſte doctor ꝙ iſta ꝯcluſio ſit ꝯ pariſienſez
articulũ. q̃ dicit ꝙ angelũ mouere corp⁹ p ſo/
lũ intellectũ ⁊ volũtatẽ error. Salua iſti⁹ Solutio
doctoris reuerẽtia articul⁹ nõ facit mentõem
de intellectu. Dicit em̃ articul⁹. xxv. ſic. ꝙ itel/
ligẽtia ſola volũtate moueat celũ error. Arti/
cul⁹ ꝰ nõ tãgit me. qꝛ ego ñ excludo itellectũ.
immo dico ꝙ mouet p intellectũ ⁊ volũtatẽ.
Dato tñ ꝙ ita ſtaret articul⁹ ſicut iſte alle/
gat. ad hoc dico ꝙ error eſſet nõ ppter excluſi
onẽ virtutis executiue quã ipe ponit. ſꝫ ppter
excluſionẽ virtutis diuine. ſine qua impoſſi/
bile eſt angeluꝫ quodcũqꝫ corpus mouere. q̃
virtus diuina intelligit̃ eſſe excluſa. cum dici
tur ſola volũtate. Tertio dico ꝙ angel⁹ nõ Tertia cõ
mouet corpus imediate p eſſentiã ſuaꝫ. quia cluſio
angel⁹ nõ intelligit nec vult imediate p eſſen/ 1
tiã ſuam ſine media potentia. ꝰ nec mouet ni
ſi mediante potentia. Añs pꝫ etiã p eos qui
oppoſitũ tenẽt iſti⁹ ꝯcluſiõis. ꝯñaꝫ pbo. q̃a ſi
opatio hñs maiorẽ ꝯformitatẽ cũ eſſentia in/
tellectualis create non pt imediate elici a tali
eſſentia ſine media potẽtia. ſequit̃ ꝙ nec illa q̃
minorẽ ꝯformitatẽ hꝫ cũ hmõi eſſentia. ſed
mouere corpus minorẽ hꝫ ꝯformitatez cum
eẽntia angeli ꝙ intelligere ſeu velle. ꝰ ⁊c. ß 2
in omĩ agente ordinato hñte actõez immanẽ
tẽ ⁊ trãſeuntẽ. ſp actõ trãſiens pſupponit ima
nentẽ. et p ꝯñs actio trãſiens non reſpiciet i/
mediati⁹ naturã agent̃ ꝙ manẽs. Sꝫ acti/
ones imanentes ipoꝝ anglõꝝ non reſpiciunt
naturã niſi mediãte potentia. vt iaꝫ dictũ eſt.
ꝰ ⁊c. ß nulla ſba creata eſt imediatũ pnci 3
piũ opatõis. vt pꝫ. vij. meth. p cõmentatorẽ.
ſꝫ eẽntia angeli eſt ſba creata. ꝰ ⁊c. ß ſicut 4
ſe habet eẽntia ad eſſe. ſic ſe hꝫ vtus ad agere.
ſꝫ eſſentia eſt imediatũ pncipiũ eſſendi. ergo
vtus ſiue potẽtia eſt imediatũ pncipiũ agẽdi
ß qñcunqꝫ in eodẽ agẽte pncipiũ ſbale ⁊ 5
accidẽtale ꝯcurrũt reſpectu eiuſdẽ actõnis. ꝙ/
uis pncipiũ ſbale ſit pncipale pncipiũ illius
opatõis. accidentale tñ eſt pncipiũ imediatũ
quia in tali actõe accñs eſt iſtrumẽtũ ſbſtãtie.
inſtrumentũ aũt eſt pncipiũ imediatũ. ꝙuis

illud cui⁹ eſt inſtrumētū ſit p̄ncipiū p̄ncipale.
Sȝ opatōis angelice eſſentia angeli eſt p̄nci
piū ſbale. intellect⁹ aūt et voluntas ſunt p̄nci
Jacob⁹ p̄mo q̄libet. q. x. pia accn̄talia. ğ ꝛc. Sed ɔ̄ra iſti⁹ ɔclōis
tenet quidā doctor. ꝛ hoc ꝓbat ſic. Per illud
ſpūalis ſubſtātia imediati⁹ mouet corpus. p
1 qd̄ imediati⁹ hȝ ordinē ad corpus. ſȝ hoc eſt
eſſentia angeli. quia magis ɔuenit angl's cū
corpe p h̄ qd̄ eſt ſba. q̄ȝ p hoc qd̄ eſt itellectus
2 P̄ p illud mouet angelus imediate p qd̄
ɔuenit ſibi eſſe in loco Nam angl's ibi eſt vbi
opaꝶ. vt pȝ p dam̄. li. x. c. xvi. Sȝ eſſe in loco
ɔuenit angelo p eſſentiā ſuā. Naȝ p illud eſt
aliq̄d in loco qd̄ eſt in ip̄o p ſe localiter motū.
ſed ſic aīal mouet ſeip̄m p aīam. et mouetꝰ per
corpus. iō eſſe in loco p ſe magꝭ ɔuenit ei rōe
corpis q̄ȝ rōne anime. ſic angel⁹ mouet ſelo
caliter p intellectū ꝛ volūtatem. mouetꝰ aūt p
naturā. igiꝰ eſſe in loco magis ɔuenit ei rōne
3 eſſentie ſue ſiue nature. P̄. cum aīa mouet
corp⁹ ꝓpriū p cognitionē et deſideriū. imme
diati⁹ mouet virtute nature ſue q̄ȝ p cognitio
ɔ̄ Jacobū. nē ꝛ deſideriū. ğ ſimiliter ꝛ angel⁹ ꝛc. Sȝ
iſta nō ɔcludūt. Nam exq̄ iſte nō negat ꝙ i
tellectus ꝛ volūtas angeli aliq̄d faciāt ad mo
tū cū angel⁹ mouet corp⁹. igiꝰ p immediatam
diuiſionē oportet dicere. ꝙ vel ɔcurrāt ad ta
lem motū p modū p̄ncipij p̄ncipalis. vel per
modū p̄ncipij imediati Nō p̄mo mō q̄ꝛ hoc
Ad. 1. ɔuenit ipi naꝶe. ğ ſecundo mō. Ad p̄muȝ
nego maiorē. nō em̄ apparet quare ſit magis
vera in ſpūalib⁹ q̄ȝ in corpalib⁹. Sȝ in om̄i
bus corpalib⁹ videm⁹ eam eſſe falſaȝ. Suba
em̄ ignis imediati⁹ hȝ ordinē ad lignū in qd̄
agit q̄ȝ calor ignis. loquendo de ordine cōue
nientie eiuſdem generis. de qua currit proba
tio minoris ſubſumpte. ꝛ tn̄ nullus dubitat
q̄n calor ignis ſit imediatus p̄ncipiū altera
tionis qua lignū ab igne mouetꝰ q̄ȝ ſba ignis
Unde talis ordo nō arguit imediatōem p̄n
Ad. 2 cipij ipſi⁹ motus. ſed p̄ncipalitatē. Ad ſe
cundū dicendū ꝙ minor nō eſt vera. quia vt
ꝓbaui in p̄mo li. diſt. xxxvij. ar. ij. ɔcl'oe p̄ma.
angel⁹ eſt in loco p virtutē vt ſe extēdit ad ope
ratōeȝ. quia in h̄ attendiꝰ quantitas ipſi⁹ an
geli ꝛ nō in eſſentia angeli ſm̄ qd̄ eſſentia eſt.
cuilibet aūt rei ɔuenit eſſe in loco ſm̄ qd̄ quā
ta eſt. ꝛ ideo licet eſſe angeli ſit in loco. tn̄ ipſa
nō eſt angelo rō eſſendi in loco. ꝛ quia per eſt
nota cauſalitatis ꝛ rōnis. ideo angel⁹ nō eſt
Ad. 3. in loco p eſſentiā. Ad tertiū dd̄ ꝙ nō eſt ſi
mile de aīa nr̄a ꝛ angelo. ſic iā patuit ſuperi⁹.
Quarta ɔcluſio. Quarto dico ꝙ q̄ȝuis angel⁹ moueat cor

pus p intellectū et volūtatem. immediatius
tn̄ reſpectu talis motus ſe hȝ volūtas q̄ȝ intel
lectus. Quia mediuȝ imediatius ſe habet ad
extremū. q̄ȝ extremū ad extremū. ſed velle ipſi
us angeli eſt quaſi mediū inter ſuū intellige
re ꝛ mouere. in agentib⁹ em̄ a ꝓpoſito operari
p̄ſupponit intelligere et velle. ip̄m autē velle
naturaliter p̄ſupponit intelligere cū bonū co
gnitū ſit obiectū volūtatis. igiꝰ ſcire eſt p̄mo.
velle ſecūdo. operari ſiue moueri tertio. Et q̄ꝛ
ſcd̄m tenet mediū inter p̄mū et tertiū. igiꝰ ꝛc.

Quantum ad ſcd̄m

Articulus ſecundus.

articl'ȝ dico cū btō aug. xviij. d̄ ci. dei. c. v. ꝙ de
mōes poſſūt illudere ſenſus hoīm. Quia qd̄
hoīes colorib⁹ veris. hoc demones figurꝭ fictꝭ
facillime facere p̄nt. vt ibidē ait aug⁹. vn̄ ifra
ca. xviij. recitat aug⁹. ꝙ q̄dā mlieres ſtabula
rie magicꝭ artib⁹ p eſum caſei mutabāt hoīes
in aſinos. qui ꝛ onera portabant. et finito ope
redibāt. ꝛ erant hoīes ſic ante fuerūt Et eodē
c. recitat aug⁹ ꝙ apuleius i quodā ſuo li. fateꝰ
iſtud de ɔ̄uſione in appentiā aſininā p eſum
caſei ſibiipſi ſemel accidiſſe. Hec aūt et cetera
ɔſilia p̄nt fieri tripl'r. ſcȝ mutatōne ſenſus ſeu
organi. medij. et obiecti. Nā ſic ſi aliq̄s p libi
to volūtatꝭ ſue poſſet mutare ptes alic⁹ figure
ille ex vna figura faceret ꝓut vellet appentiā
cuiuſlibet figure. Sic demon quia p̄t mutare
humorē ocl'i ꝓut vult ɔſuatis ſpēbus vl' ſili
tudinib⁹ reȝ que ſūt in illis humorib⁹. iō p̄t
in viſu hoīs facere appentiā cui⁹libet figure.
Et ſic variando localiter ſeu ſitualiter illum
hūorē p̄t q̄ȝlibet figurā in appentiā cuiuſlibet
figure mutare. ſic illū humorē alterando pōt
appentiā cuiuſlibet colorꝭ facere. ꝛ quēlibȝ co
lorē a ſua ꝓpria apparentia mutare. Nam ſi
miſcet ſanguinē cū hūore ocl'i tūc oīa appent
rubea. ꝛ ſic d̄ alijs. q̄ tali hūori p demōeȝ p̄nt
miſceri. Itē quia ſm̄ pſpectiuos i om̄i viſiōe
deſcribiꝰ triangulus. cui⁹ baſis ſe tenet ex pte
rei viſe et conus hoc eſt angulus acut⁹ ex pte
oculi videntꝭ. ꝛ ſm̄ ꝙ ille angul⁹ eſt maior vl'
mior in ocl'o. ſm̄ h̄ res viſa iudicaꝰ eē maior
vl' minor. Et hinc eſt ꝙ res eadē q̄nto magis
diſtat ab oculo bene diſpoſito. tanto mior ap
parebit. Quia q̄nto latera trianguli ab eadē
baſe remoti⁹ ꝓtrahunꝰ. tanto conus eiuſdem
trianguli minuiꝰ ꝛ acutior efficiꝰ. ꝛ p ɔ̄ns me
diante hmōi triangulo res mior iudicaꝰ. Et
iſtd̄ itelligaꝰ ceteris parib⁹. q̄ꝛ poſſet eadē res
remoti⁹ exiſtēs p ita ſpiſſum mediū videri ꝙ

groſſior appet q̄z ꝑpe exiſtens videbat̄ ꝑ me
diū ſb̄tile. ſic appet qn̄ homo ꝑ vitrū plenuz
aqua qđ tenet in manu videt ipam manum.
Et q2 demon ꝑdictū angulū exiſtentē in ocu/
lo videntis p̄t reſtringere vel dilatare. ideo p̄t
facere ꝙ res valde maḡ appeat parua et valđ
parua appareat multū magna. Et ſic om̄em
illuſionē p̄t facere in viſu hoīs. cū poſſit mu/
tare apparentiā figure coloris ⁊ magnitudi/
nis ſeu quantitatis. Et ſimiliter ex parte
medij p̄t demon facere hmōi deceptōes. ſicut
em̄ que vident̄ ꝑ vitrū rubeū ſeu blaueū. iudi
cant̄ eſſe rubea ſeu blauea. ſic mutato medio
ꝑ ip̄m demonē res alteri⁹ coloris q̄z in verita/
te eſſet poſſet apparere. Propter qđ ait Raba
nus in gloſa ſuꝑ Exo. c. vij. Dyabolic; figmē
tis magi ſpectantiū oculos decipiebāt. vt res
in ſua ſpecie remanentes alie viderent̄. Et
eodē mō ex parte obiecti poſſet fieri talis illu/
ſio. Unde legit̄ in libro clementis ꝙ ſymon
magus arte magica fecit ꝙ pater clemētis ap
parebat quaſi eſſet ip̄e ſymon magus.

Articulus tercius.

Quantū ad terciuz

articulū pono duas ꝯcluſiones. Prima ē (Prima cō cluſio)
ꝙ demon nō poteſt imediate mouere rōez ho
minis. quia da oppoſitū. tūc illaberet̄ ei. con/
ſequētia patet. quia non poſſet eam īmediate
attingere niſi fieret ei intrinſece pn̄s. Sed cō
ſequēs eſt falſum. Nam ſm Aug. in libro de
eccleſiaſtic; dogmatib; illabi menti illi tm̄ ē
poſſibile q̄ creauit eam. Et idem Aug⁹. in li.
de ſi. ad pe. ait. ꝙ ſingulis ſpiritib; ineſt termi
nus q̄ vn⁹ ab alio diſtinguit̄. ⁊ vn⁹ in alio nō
eſt. Scđa ꝯcluſio eſt ꝙ mediāte trāſmuta (Secunda ꝯcluſio.)
tione fantaſmatū p̄t angel⁹ bonus ac etiā ma/
lus rōem hoīs imutare. Unde ſi de⁹ ꝑmitte/
ret. tūc nūq̄z fuit homo ita ſapiēs. qn̄ demō de
ordinando ⁊ diſtrahēdo ſua fantaſmata poſ/
ſet eū tm̄ impedire ꝙ neſciret formare vnā fa/
cillimā rōem. Et econtra ſi vellet de⁹ angelus
ſiue bonus ſiue mal⁹ poſſet multū iuuare ho/
minē in rōnum formatōe ⁊ multaꝝ veritatū
inueſtigatōe. et h̄ vel ſpecies in ſenſib; interio
rib; ſopitas ⁊ abſconditas excitando. ⁊ ſm de
bitū ordinē ad fantaſmatū organū reducēdo
Uel etiā ſpēs quib; actualiter hō vtit̄ bn̄ di/
ſponēdo ⁊ ordinando reſpectu veritatis ꝑtūc
inquirēde. Nam ſm ꝙ fantaſmata magis or
dinate ſe habent in fantaſia reſpectu alic⁹ inq̄
rende veritatis. ſm h̄ meliori ordine ꝑueniūt
ad intellectū in v̄tute luminis itellect⁹ agētis
et ꝑ cōſequens citius et clarius hō deuenit in
cognitōem hmōi veritatis.

Articulus quart⁹.

Quantum ad quar

tū articulū eſt aduertendū ꝙ duplex ē affect⁹
ſiue appetit⁹ in hoīe. vtz. iij. de aīa. ſ. ſenſitiu⁹ ⁊
intellectiu⁹. et ſm h̄ poſſunt h̄ poni tres ꝯclu/
ſiones. Prima eſt ꝙ angel⁹ p̄t appetitū ſen (Pria ꝯclo)
ſitiuū mouere imediate. q2 ille appetitus fun
datur imediate in organo corpali. ideo ange
lus faciendo aliquam trāſmutationē circa il
lud organuz. poterit imediate mouere hmōi
appetitū ſiue affectū. Antecedens patet. quia
appetitus ſenſitiuus diuidit̄ in iraſcibilem ⁊
ꝯcupiſcibilē. quoꝝ vterq̄z ſb̄iectiue fundat̄ in
corpe. ꝯſequentia etiā p̄z. Nam dato ꝙ ſm
partē iraſcibilē ꝑpter ꝯcurſum calidi ſangui
nis circa cor homo ſit valde iratus. p̄t bonus
angelus diſtrahere illā ſuꝑfluitatez ſanguis
a corde. et ad alias partes corpis hmōi ſan/
guinē ordinare. et tūc q̄ fuit iratus efficit̄ mā
ſuetus. E conuerſo vero malus angel⁹ p̄t hu/
iuſmodi ꝯcurſum ſanguinis facere vel factū
augere. et ſic manſuetū incitabit ad iram: vel
iratum ad maiorē iram. Et eodem modo
de ꝯcupiſcibili. quia dato ꝙ aliqua ſuꝑcale/
factiua ſint circa renes quib; hō naturaliter
ad venerea interdū inclinatur. p̄t bonus āge/
lus illā temptationē extinguere. hmōi calefa
ctiua a renib; diſtrahendo. vel aliqua refrige
ratiua eiſdem partib; adhibendo. Mal⁹ v̄o
angelus ꝯtraria hoꝝ faciendo cauſat tempta
tionē ⁊ motū in virtute ꝯcupiſcibili. Se/ (Scđa cō/cluſio.)
cūda ꝯcluſio eſt. ꝙ directe ⁊ imediate angel⁹
nō poteſt mouere appetitū intellectiuū. quia
ſb̄a ſpūalis ibi eſt vbi opat̄. ſed angel⁹ non p̄t
eſſe directe in hoīs voluntate. ḡ ⁊c. Maior
patet ꝑ Dam̄. libro. x. c. xvi. Minor etiā p̄z.
quia da oppoſitū. tūc quia angelus eſt indi/
uiſibilis ac etiā hūana volūtas. ⁊ indiuiſibi/
le attingens indiuiſibile totaliter ſe ꝑfundat
in eo. vtz. vi. phicoꝝ. ḡ ſi angel⁹ imediate mo
ueret hoīs voluntatē tūc illaberet̄ ei. quod ex
dictis ſuperi⁹ patet eſſe falſum. Forte dicet̄ (Inſtantia)
ꝙ angelus ſic agit in volūtatē ꝙ tm̄ nō imme/
diate attingit ipam. Reſpondeo ꝙ que nō (Reſponſio)
tangunt nō agunt. vt patet in libro de gene/
ratione. ergo ſi angel⁹ nō attingit immediate
ip̄am voluntatē. tūc nec imediate ſiue directe
mouebit ipaz. ⁊ hoc eſt ꝑpoſitū iſtius ſecūde
concluſionis. cōſequentia iſta patet. quia ſic
mouere vł agere ꝑſupponit tangere vel attin/

gere. ſic imediate mouere pſupponit imediate attigere

Tertia cõcluſio. Concl'o tertia eſt q̄ allectiue ſeu pſuaſiue angl's p̄t mouere volũtatem. Quia appetit⁹ ſenſitiu⁹ trahit appetitũ itellectiuũ. licet etiã qñq3 trahat ecõuerſo ab appetitu intellectiuo. vt p3. iij. de aĩa. ḡ angl's mouendo appetitũ ſenſitiuũ p̄t allicere hoĩs volũtate3. licet nõ poſſit vincere niſi volũtate volũtarie ɔſentiente. Etiã ordinãdo fantaſmata ad bonũ vl' ad malũ. p̄t incitare pſuaſiue ad cogitatões bonas vl' malas. Et ſic intelligẽda ſũt ṽba bede. q̄ tractando illud actuũ. v. c. tẽptauit ſathanas cor tuũ ait. Sathanas iplet cor alic⁹ callida et fraudulenta deceptõe aĩa3 in affectũ malicie trahẽs p cogitatões ⁊ incẽdia vicioꝝ.

Ad principale argu. Ad argumẽtũ ṗncipale dđ. q̄ minor eſt falſa. q̇a ei⁹ oppoſitũ ꝓbatũ eſt in ṗmo articulo iſtius queſtionis.

Diſtinctio nona

P Oſt predicta &c. Poſtq3 magiſter determinauit de maloꝝ angeloꝝ vilitate quã ɔſecuti ſunt ꝓpter eoꝝ a deo auerſione3. hic ſc3 diſt. ix. pſequit᷑ de bonoꝝ angelorũ dignitate. quã ⁊ ipi ɔſecuti ſunt ꝓpter eoru3 ad deum ɔuerſionẽ. Et diuidit᷑ in duas partes. Nam ṗmo tangit angeloꝝ dignitatẽ ex ordinatiſſima eoꝝ diſpoſitõe. Secũdo ex vtiliſſima eoꝝ gubernatiõe. et h̄ diſt. x. ibi. Hoc etiã inueſtigandũ. Prima in tres. q̇a ṗmo agit đ nouẽ ordinũ bonoꝝ angeloꝝ expreſſiõe. Secundo de eoꝝ ab inuicẽ diſtinctõe. Tertio de eorundẽ p aſſũptõe3 bonoꝝ hominũ reparatione. Secũda ibi. Jam nũc. Tertia ibi. Notandũ q̄ decim⁹. Prima in tres. quia primo ponit p̄dictoꝝ ordinũ ꝓpriã ſeu diſtinctam nominatõem. Scđo explanando q̄ dixerat p̄dicte noĩatõis aſſignat rõnem. Et tertio circa p̄dicta mouet incidentẽ dubitatõne3. Secũda ibi. Hic ɔſiderandũ. Tertia ibi. Sed oritur queſtio. Seq̇t᷑ illa pars. Jam nũc. Et diuidit᷑ in duas partes. ſ̄m q̄ magiſter facit duas inquiſitões. Prima eſt vtrũ ordĩes angeloꝝ fuerit diſtincti ab initio ſue creationis. Secunda vtrũ om̄es angeli vnius ordinis ſint equalis pfectõis. Secũda ibi. Preterea ɔſiderari oportet. Sequit᷑ illa pars. Notandũ q̄ decim⁹. Et diuidit᷑ in tres ptes. quia ṗmo oſtendit qũo p aſſumptõe3 hominũ ordines angeloꝝ integrati et reparati erũt

Secundo iuxta vnam opinionẽ magiſter recitat q̄ tot homines aſſument᷑ q̄t fuerũt angeli qui boni pmanſerũt. Tertio iuxta aliã opinionẽ recitat tot homines aſſumẽdos q̄t angeli ceciderũt. Secunda ibi. Non em̄ iuxta. Tertia ibi A quibuſdã tñ. Et hec eſt diuiſio iſtius diſtinctõis none. circa quam quero

V Trũ angl'i ſupioꝝ ordinũ illumient angl'os inferioꝝ ordinũ. Et videt᷑ q̄ nõ. q̇a pficere ⁊ illumiare ẽ aliquã formã in ipm illumiatũ iducere. ſ3 angl's nõ mouet nec mouere p̄t imediate ad formã. vt pat3 ex dict' p̄cedentis q̄õnis. ḡ vn⁹ non p̄ot aliũ pficere vl' illumiare. Incõtrariũ ẽ mgr in lr̃a. ⁊ beat⁹ dyo⁹. iij. de di. no. vbi diſtiguit celeſtes hierarchias penes illuminare et illuminari. Hic videnda ſũt q̄ttuor. Prĩo quõ angeli penes ordines et hierarchias diſtinguant᷑ Scđo vtꝝ hoĩes electi ad hm̄oi ordines aſſumant᷑. Tercõ de eo qđ querit᷑ Et q̄rto vtrũ talis illuminatõ ſit idẽ quod angeloꝝ locutio.

Quãtum ad primũ Articulus primus duo ſunt videnda. Primo videndũ eſt de diſtinctõe p̄dictoꝝ ordinũ. Secũdo vtrũ talis diſtinctio maneat poſt diem nouiſſimũ

Quo ad ṗmũ eſt videndũ q̄ ſicut i terreni ṗncipatus impio officia diſtinguunt᷑. ſic et i celeſti regno. In terreno aũt impio hi qui ſeruiũt impatori tripharie diſtinguũt᷑. Quidã em̄ ſunt imediate ṗncipi aſſiſtentes. Alij negocijs regijs p̄ſidentes. Et tertij bñplacitu3 regis ope pſeq̄ntes. Sic ⁊ in feliciſſimo celorũ imperio ſunt tres hierarchie beatoꝝ ſpirituũ. Prima familiariter aſſiſtentiũ. Secunda imperialiter p̄ſidentiũ. Tertia pfectõe operis volũtatem celeſtis ṗncipis legaliter exequẽtiũ. Et iſtaꝝ hierarchiaꝝ quelibet tripartite diuidit᷑. et ſic erũt nouẽ ordines angeloꝝ

Prĩa hierarchia. Quantũ igitur ad ṗmam hierarchiam ẽ aduertendum. q̄ ad familiarem ſummi imperatoris aſſiſtencia3 tria requirunt᷑. Primo em̄ ṗncipi familiariter aſſiſtentes debent habere dilectionẽ feruentiſſimam. Scđo cognitionẽ limpidiſſimã. Et tertio ɔuictũ ſeu conuerſatõnem placidiſſimam ⁊ quietiſſimam.

Primus ordo. Et in ṗma celeſti hierarchia ṗmus ordo eſt ſeraphin. qđ interp̄tat᷑ incendiũ ſeu ardẽs vel incendens. Et iſte ordo comparari poteſt ordini lucernaꝝ ardentiũ poſitaꝝ in candelabro aureo in parte auſtrali ipius tabernaculi

Exo.xl.c.Unde Dyo.viij.celeſtis hierarchie
ait.ꝙ ordo ſeraphic⁹ eſt q̇d calidū acutū ⁊ ſupꝑ
feruidū. Et Bern̄.v.de ꝯſideratōe ait. Pute
mus ſeraphin ſpūs totos diuino igne ſuccē
ſos ſuccendere vniuerſa. vt ſinguli ciues ſin/
gule ſint lucerne ardentes ⁊ lucentes caritate
Secūdus ordo — ſcꝫ ⁊ cognitione. Secūdus eſt cherubin.
qḋ interp̄taꝛ plenitudo ſciētie. angeli em̄ iſti⁹
ſecūdi ordinis p̄ om̄ib⁹ inferiorib⁹ diuina ſe/
creta limpidi⁹ cognoſcūt. vtꝫ h̄ p̄ mgr̄m i lr̄a.
Et ideo poſſunt compari ordini ſtellarū lucē
tiū. iuxta illud Judicū.v. Stelle manentes
in ordine ſuo pugnauerūt aduerſus ſyſaram
Dicunꝛ etiā ſpūs cherubici ſtelle ꝓpter noti/
cie ſue claritatē. manentes ꝓpter eiuſdeꝫ no/
ticie vniformitatē ſeu ſimplicitatē. q̇a n̄ ſillo/
giſant cū diſcurſu. in ordine ſuo ꝓpter ineq̄li
tatē in gradib⁹ claritatis. q꞉ in eodem ordine
alij alijs clari⁹ intelligūt ⁊ intimi⁹ deū p̄ intel/
lectū attingūt. iuxta illud p̄ma ad Corinth.
xv. ſtella differt a ſtella claritate. aduerſus ſy/
ſarā. quia eoꝝ influentia eſt illuminare ⁊ tol/
lere ignorantiā. ideo pugnant ꝯtra ſyſarā. qḋ
interp̄taꝛ excluſio gaudij. Ignorantia em̄ ex
cludit cordis gaudiū. iuxta qḋ dixit Tobias
Tobie.v. Quale mihi gaudiū ē q̇ i tenebris
ſedeo ⁊ lumē celi nō video. Unde de iſtis an
gelis ait Bern̄.v.de ꝯſideratōe. Putem⁹ ip̄m
cherubin ex ip̄o ſapientie fonte. ore ſcꝫ altiſſi/
mi haurientes ⁊ refundentes fluenta ſcientie
vniuerſis ciuib⁹ ſuis. De quo flumīe ait pſal
miſta Dauid exími⁹ ꝓphetaꝝ. Flumīs impe
Tertius ordo. — tus letificat ciuitatem dei. Terti⁹ ordo eſt
thronorū. q꞉ in ip̄is tanq̄ꝫ in placidiſſimis et
quietiſſimis ſedib⁹ ſue maieſtatis deus ſedēs
ip̄is mediantib⁹ voluntatē ſui beneplaciti de/
fert ad inferiores. Et iſti p̄n̄t compari ordini
ſperarū celeſtiū. Celū em̄ dr̄ ſedes dei. Yſa.lxvi
Celū mihi ſedes eſt. Et in p̄s. Dn̄s in celo ſe
des ei⁹. De h̄ em̄ ordīe celoꝝ dr̄ Job. xxxviij.
Nūq̇d noſti ordinē celi. aut pones rōem ei⁹ i
terra. De iſtis thronis dicit Gregorius ſuper
Matth. omel. xxxiiij. In eis em̄ ſedet de⁹. et
p̄ eos ſua decernit iudicia. Et hmōi ſeſſioneꝫ
dicit Bern̄.v.de ꝯſideratōe eſſe ſummā tran/
quillitatē. placidā ſecuritatē. pacē que exupe
Secunda hierarchia — rat omēꝫ intellectū. Secunda hierarchia
celeſtis vt dixi eſt p̄ſidentiū imp̄ialiter. In ta
li aūt imp̄iali p̄ſidentia tria requirūꝛ. ſ. aucto
ritas iniūgendi. virtuoſitas exequēdi. ⁊ ſtren
nuitas reſiſtendi. Quoꝝ a p̄mo ſumiꝛ p̄mus
ordo ſecūde hierarchie ſcꝫ dominationum.
Quartus ordo — Ad dominos em̄ ſpectat habere auctoritateꝫ
p̄cepti. et alijs imp̄are ea que ſūt regimini ne
ceſſaria. Unde Bern̄. vbi ſup̄ ait. Putemus
dominatōes a deo om̄ib⁹ ſup̄eminere inferio
rib⁹ ordinib⁹. vt reſpectu eoꝝ ceteri ām̄iniſtra
tores videanꝛ. A ſcḋo accipiꝛ ſecūd⁹ ordo — Quintus ordo
ſecūde hierarchie ſcꝫ virtutū. virtus em̄ ē vl/
timū de potentia. et ideo iſte dicunꝛ intellecti
ue virtutes. q꞉ ſcḋm ſanctos doctores p̄ ipſos
deus ſigna ⁊ ꝓdigia op̄aꝛ ad mortaliū homi
nū informatiōem. Unde cū xp̄s p̄dixiſſet ſig
in ſole luna et ſtellis. paucis interpoſitis q̄ſi
ſubdit rōnem dicens. Nam virtutes celorū
mouebunꝛ. A tertio ſumiꝛ tertius ordo ſe — Sextus ordo
cūde hierarchie ſcꝫ illoꝝ q̇ dicunꝛ poteſtates.
quoꝝ intereſt reſiſtere poteſtati maligni ſpiri
tus. Un̄ de iſtꝭ dicit Bern̄. vbi ſup̄. Putem⁹
poteſtates quaꝝ virtute poteſtas tenebraruꝫ
cōp̄mitꝛ. ne quātū vult noceat. nec maligna
ri poſſit niſi vt proſit. Tertia hierarchia ē — Tertia hierarchia
vt dixi ordinabiliter exequentiū. q̇ ſp̄aꝫ diui/
nā voluntatē nobiſcū h̄ inferi⁹ op̄e ꝓſequun
tur. Hec aūt ꝓſecutio triplex eſſe videꝛ. Una
quo ad ꝓuincias et regiones. Alia quo ad p̄
ſonas p̄ncipaliores ⁊ digniores. Et tertia vl̄r
quo ad quoſlibet homines A p̄ma iſtaruꝫ — Septim⁹ ordo
ꝯditionū ſumiꝛ ordo p̄ncipatuū. de quo ordi
ne itelligiꝛ eſſe Michael. q̇ q̄nq̄ꝫ fuit p̄nceps
ſynagoge. nūc aūt p̄nceps eccleſie. De eodem
ordine poteſt intelligi ille angel⁹ de quo dixit
angelus populi iſrahel ad danielem Dan̄.x.
Princeps regni p̄ſarū reſtitit mihi. A ſe/ — Octauus ordo
cūda dr̄ ordo archangeloꝝ. de quoꝝ numero
fuit Gabriel miniſter digniſſime p̄ſone ſcilꝫ
virginis glorioſe vt aliqui dicūt. Dyoniſi⁹ tn̄
videꝛ ſentire ꝙ fuerit de ſeraphin. A tertia — Nonus ordo
dr̄ ordo angelorum tenentiū tertium ordinē
tertie hierarchie. de quorū numero videꝛ fuiſ
ſe raphael. q̇ cuſtos fuit et miniſter Tobie iu
nioris. Sunt etiam de illo ordine om̄es an/
geli q̇ cōmuniter ipſoꝝ hominū ſūt cuſtodes

Quo ad ſcḋm dico ꝙ ordines p̄dicti p̄n̄t — Inq̄ſitio ſcḋa p̄mi articuli
dupl̄r ꝯſiderari. Uno mō q̄ntū ad angeloꝝ
ordinatoꝝ naturā. ⁊ p̄ ꝯn̄s q̄ntū ad eoꝝ gr̄aꝫ
et gloriā. quia ſcḋm dignitatē nature receperūt
gr̄am. et ſcḋm menſurā gratie h̄n̄t gl̄iam. Alio
mō ſcḋm officia q̇ ad inferiorē p̄tē mundi gu/
bernandā. Primo mō abſq̄ꝫ dubio manet p̄/
dictoꝝ ordinū diſtinctō. q̇a manet eoꝝ naṫa
gr̄a et gl̄a. Sꝫ ſcḋo mō non manet q̄ntū ad
actualē gubernatōeꝫ. q̇a tūc nihil reſtat actua
liter gubernandū. manet tn̄ q̄ntū ad aptitu/
dinalē gubernatōꝫ. q̇a ſi deus faceret poſt diē
nouiſſimū aliū mundū. illi ijdem angeli qui

gubernāt iſtum mundum poſſent gubernare alium.

Articulus ſecundus.

Quantum ad ſcd̄m articulum dico ꝙ ipi homines ſm ꝙ participant penes aliquā excellentiam predictas ꝓprietates ſeu ꝯditōes. a quibꝫ diſcernūt chori ſiue ordines angelorum. ſic aſſumūt cum angelis ad ꝑdictos ordines. puta feruentiſſimi diligentes ad ordinē ſeraphicū. in quo ſupremū locū ſuꝑ oēs angelos exaltata tenet virgo glorioſa. eo ꝙ ſuper omnem puram creaturam feruentius dilexerit creatorē. Ad queꝫ ordinē aſſumptus eſt etiā Johannes baptiſta. qui teſtimonio ſaluatoris lucerna erat ardens et lucens. Unde et beatus Bernardꝰ in quodaꝫ ſermone ait de iſto Johanne. ꝙ ſic ē inſertus angeloꝝ ordinibꝫ ꝙ ad ipm ſeraphicum ordinē eſt tranſlatus. Idem pie credendum eſt de beato Johanne euangeliſta. ⁊ beato auguſtino et ceteris feruētiſſimis dei amatoribꝫ. In quibꝫ aūt non eſt tantus exceſſus ardoris diuine dilectōis. ſi tn̄ fuerit in catholice fidei doctrina ꝑcellentes. tales aſſumunt ad ordinem ipoꝝ cherubin. Juxta illud Danielis. xij. Qui docti fuerint fulgebūt quaſi ſplendor firmamenti. et qui ad iuſticiā erudiunt multos. quaſi ſtelle in perpetuas eternitates. Et ſic de alijs ꝯditōibꝫ ſupradictis.

Dubium.

Sed hic reſtat vnū dubium ſcꝫ vtrum per eundem gradū virtutis homo cum angelo pertingat ad eundē gradū beatitudinis. et ad eandem claritatem beate viſionis. Ad quod reſpondeo ꝙ non. qa ſicut ſi ab inequalibꝫ equalia auferunt que remanēt ſunt inequalia. ſic ſi inequalibꝫ equalia addunt ipa erūt inequalia. Cuꝫ igit naturalia hominis ⁊ angeli ſint multū inequalia. ꝑ eundem graduꝫ gratie ⁊ virtutis ſuꝑadditū nō videtur ꝙ ſic equent in gloria ꝙ eundē gradū beatitudinis ſeu beate viſionis ꝑtingant. Uidetur igit mihi ſaluo ſemꝑ meliori iudicio. ꝙ infirmitas humane nature abundantiori virtute et gratia debeat roborari ad hoc vt ꝑtingere valeat ad angelice viſionis claritatē. Nam ſm menſurā caritatis ⁊ gratie infundit lumē glīe. Et qꝛ actus actiuoꝝ ſunt in patiente ⁊ diſpoſito. angelꝰ aūt in ſuis naturalibꝫ abūdat maiori diſpoſitōe claritatis qꝫ hō. igit ꝑ eundeꝫ gradū lumīs glīe limpidiꝰ videt diuinā eſſentiā qꝫ hō. quia idem gradꝰ lumīs glīe magis vidatt ꝑficere angelicū intellectū qꝫ hūanuꝫ. Et ideo pater miſericordiaꝝ et deꝰ totiꝰ ꝯſolationis multū de tpe ꝯceſſit hōi ad merendū: cuꝫ angelꝰ habuerit vnā breuiſſimā morulā. qtenus ex freqntatis meritoꝝ actibꝫ ipe hō non ſolū in glīa equari poſſit angelis. vt ſic penes dictū euangelicū oēs fiant ſicut angeli dei in celis. verū etiā virtutibꝫ meritoꝝ ſuꝑexcedere poſſint hoīes. omeꝫ menſurā glīe quorūcūqꝫ angeloꝝ. maxime qꝛ hoīes innitūt virtuti ſacramētoꝝ ac merito paſſionis xp̄i. qua redempti ſunt. quibꝫ inniti nō poterat meritū ipſoꝝ angelorum. ⁊c̄.

Quantū ad terciuꝫ articuluꝫ pono duas ꝯcluſiones. Prima eſt ꝙ angelo cuicūqꝫ nō repugnat recipe illuminationē. Quia illud qd̄ eſt luminis capax ⁊ nō habet omnē plenitudinē lucis h̄ poteſt aliquā illuminatōem recipe. angelꝰ ē hmōi. Nam ꝙ ſit luminis capax ptꝫ. quia cū oē qd̄ cognoſcit in aliquo lumine cognoſcitur. ſi angelꝰ nō eſſꝫ capax lucis nihil poſſet cognoſcere. Q, nō habeat oēꝫ plenitudinē lucis etiā ptꝫ. quia ſua lux eſt lumen ꝑticipatū. P̄. 1

Articulus tertius. Prima cōcluſio.

etiā ipe cōmentator videt hoc ſentire. quia i cōmento ſuꝑ. iij. de anima ait. ꝙ nō eſt opinādum ꝙ ꝑma materia ſit cauſa receptōnis ſimpliciter. ſed eſt cauſa receptiōis trāſmutabil. Et ſubdit ibidem. ꝙ ex hoc eſt poſſibile ꝙ intelligentie abſtracte purificent ſe ad inuicem Et addit ibidem ꝙ hoc quod eſt liberum ab hac natura ſcꝫ a natura receptiua. eſt ꝑmum intelligens. id eſt. deus. Secundo dico ꝙ angelus inferior aliquo modo poſſit illumiari ab angelo ſuꝑiori. quia vt iam patuit ex dictis commentatoris vnus angelus poteſt ab alio purificari. igitur poterit ab eo aliquo mō illumiari. ꝯña tenet. qꝛ oīs ſp̄ualis purificatio aliq̄ mō eſt illuminatio. P̄. idem pꝫ 2

Scd̄a cōcluſio.

ꝑ Dyo. viij. c. celeſt. hierarchie. vbi ait. lex diuinitatis eſt ⁊ diuino ordine eſt omino penitus ꝓmulgatū ſecūdas intelligentias participare illuminatōes ꝑ ꝑmas. P̄. oīs veritatis reuelatio eſt aliq̄ modo illuminatio illius cui fit reuelatio. ſꝫ veritates diuinoꝝ ſecretoꝝ inferioribꝫ angelis reuelant a ſuꝑioribꝫ. 3

Forte dicet ꝙ cū oē lumē angelicū vel ſit natale vel grē vel glīe. ⁊ oīa iſta tria lumina ſint ꝑ ſolā creatōꝫ in eſſe ꝓducibilia. igitur ſi vnus angelꝰ aliquo mō aliū illuminaret. tūc angelꝰ crearet. Rn̄deo ꝙ illuminare angelū pt dupl̄r intelligi. Uno mō lumē imitten

Instantia

Solutio.

do. Alio intellectū ↄfortādo. Primo modo ſolus deus pt intellectū angeli illumiare. ſic ⁊ ipe ſol⁹ pt lumen angelicū creare. Sȝ ſecūdo mō angel⁹ nobilior et ſubtilior pt min⁹ ſbtilē illumiare. De mō tñ iſti⁹ ↄfortatōis ē diffor/
homas mitas inter doctores. Doctor em̄ cōis iſtam ↄcluſionē pbat ſic. Quia h̄ eſt ordo in ſpūa/ lib⁊ qḋ ſitus in corpalib⁊. ſicut ḡ duob⁊ car/ bonib⁊ ppe inuicē ſituatis vn⁹ ↄfortat aliū in
Thomã calefaciendo. ſic duo angeli. ⁊c. Sȝ iſtud nō valet. q̄r in tali ordine vel vn⁹ attingit aliū vel nō. Si pmo mō. tūc neceſſario illabit̄ ei. q̄r nō pt eū attingere ſm ptem ſui cum vterqȝ ſit indiuiſibilis. quecūqȝ āt ſe ↄtingūt ſm to/ tū talia ſibi mutuo illabūt̄. Si ſcḋo mō. tūc nulli⁹ actionis pncipiū erit angel⁹ illuminās in angelo illuminato. nec p ↄñs ipm ↄforta bit. quia que nō tangūt nō agūt. vtȝ in de ge/
2 neratione. P. nec exemplū eſt ad ppoſitū. Nam vnus carbo ſituatus ppe alium ipſum fortificat quia ambo in idem ſubiectū agunt actione realiter tranſeunte. et quilibet eorū di ſponit ſubiectū ad intimius recipiendū acti/ onem alterius. etiā vnus poteſt agere in alte rum. quia materia eius non eſt forte totaliter in profundo incenſa. ideo huiuſmodi mate/ riam incendēs vel ad incenſionē diſponens ↄfortat talem carbonē in calore. Sic autē nō eſt in ppoſito. Nam ex hoc ꝙ duo angeli in/ telligunt idem obiectū. nulla mutatō realis fit in ipſo obiecto. nec etiā vnus poteſt imedi ate agere in aliū. cum non inducat formā niſi
ia opio mediāte motu locali. Ideo dicūt aliqui ꝙ eſſentia illumināntis angeli non facit ſe pñtē vſqȝ ad angelū illuminatū. ſed ſolū lumē ſuū facit eſſe pñs. a quo lumine illumiatus ange lus excitat̄ de ſuo poſſibili et format in ſe ſimi litudinē aliquā p quā intelliget hmōi xitatē quā angelus ſuperior ipm intendit docere.
tra eã. Sed nec iſtud valet. quia lumen angeli illuminātis vl' eſt ſubſtantia angeli vl' accñs quia vt dicit alphorabi⁹ in de ortu ſcientiaꝝ. omē quod eſt vl' eſt ſubſtantia. vl' accidēs. vl' creator ſubſtantie et accñtis qui eſt benedict⁹ in ſecula. Si pmo mō tunc iſta opinio non vitat illapſū quē vitare ſe putat p hmōi poſi/ tionē. etiaȝ eſſentia eſſet pñs et non pſens. qḋ eſt ↄtradictō Si ſcḋo mō tunc ſequit̄ idē qḋ pmo. quia accidēs nuſq̄ȝ poteſt eſſe pñs ſine
Opinio ppa. ppo ſuo ſbiecto. Et iō dico ꝙ pdicta ↄfor/ tatō hoc mō fieri poteſt. Nam licet quilibet angelus beatus videat totū deum. nullus tñ totaliter ↄprehendit eum. ſed vnuſquiſqȝ pla

vl' pauciora videt in deo ſm ꝙ ſuus intellect⁹ magis vl' min⁹ eſt pfectus lumine glorie. qḋ lumen gl'e q̄r angelis eſt a deo infuſum diffe/ renter iuxta naturaliū ſuoꝝ exceſſum et capa citatē. ideo ſupior angelus videt aliqua futa in deo relucere. que non videt inferior. ⁊ talia poteſt pponere inferiori. q̄ facto intellectuale lumē angeli inferioris vnit̄ nec p diuerſa ſpar gitur. ⁊ p ↄſequens eius intellect⁹ determiate fert̄ in illud quod ſibi pponit̄ tanq̄ȝ in aliqḋ certū videndū in deo qḋ ſibi pus fuerat incer tū. Sicut enī in iſto pmo pncipio de quolibȝ affirmatō vl' negatio oēs relucent ↄcl'ones. nec eſt aliqua ↄcluſio que ſibi non innitat̄. H̄ etiam pncipiū quelibet vetula cognoſcit totū q̄ȝuis nullus ſit homo in vita mortali tam ſa piens qui tale pncipium totaliter cognoſcat. eo ꝙ nullus ſcire poſſit oēs ↄcl'ones que cō cludi poſſunt p ipm. ſm tamē ꝙ vnus homo eſt pſpicacior altero. ſm hoc vn⁹ homo videt pl'es ↄcluſiōes q̄ȝ alter in hmōi pncipio. igit̄ ſi aliq̄s hō ſbtilis ↄcluſionē quā videt groſſū hoiē docere vellȝ. nō oporteret pl⁹ facere niſi ꝙ talē ↄcluſionē dtermiate ſil' cū illo pncipio pponeret. tūc ille groſſus q̄ p⁹ ↄſiderādo illḋ pncipiū habuit itellectū ſparſū ad diuſa q̄ ex illo pncipio elici pñt. iā q̄ſi vnit⁹ ⁊ ↄfortat⁹ re ſpectu tal' ↄcluſiōis icipit eā determiate cog/ ſcere quā ante hmōi determinatōȝ nō cogno uit. ſic in ppoſito. ⁊c.

Quantum ad quar

Articulus quart⁹.

tū articulū dḋ. ꝙ oīs illumiatio āgeloꝝ aliq̄ mō pt dici locutō. ſȝ nō econuſo. Ad cui⁹ in/ tellectū ſciēdū ꝙ q̄ttuor ↄditōs reqrit locutō ad h̄ ꝙ ppe poſſit dici illuiatio. Primū eſt ꝙ ſit xa. Scḋȝ ē ꝙ ſit de tali materia q̄ ei ad quē dirigit̄ locutō nō ſit nota. Tertium ꝙ locutō ſit de talib⁊ q̄ꝝ noticia ptinet ad pfectōȝ itel/ lect⁹ Quartū ꝙ tā ordiata ſit locutō ꝙ ille ad quē dirigit̄ pcipiat q̄d loquēs velit exꝑmere hmōi locutōe ⁊ itelligat ea. Quacūqȝ em̄ iſta rū q̄ttuor ↄditionū deficiēte ita erit locutō ꝙ tñ ppe nō dicet̄ illūiatō. Et iō q̄ñ de⁹ loq̄t ad hoiē vel ad āgelū ei⁹ locutō ſp ē illūiatō Vñ ait gre. iiij. moraliū. Loq̄t de⁹ ad āgelos ſctōs eo ꝙ eoꝝ cordib⁊ occulta ſua inuiſibilia oñdit. ⁊ q̄d agere debeāt i iſta ↄtēplatōe xitatȝ legūt.

Inſtantia

Forte dicet̄ ꝙ angelus vel homo audiens locutōem dei non intelligit quandoqȝ eam. ⁊ p ↄñs dei locutio nō ē ſemp illumiatō cū ibi deficiat q̄rta ↄditō ad illūiatōȝ ſpūalē reqſita

Solutio. Reſpondeo φ omĩs dei locutio ad mentē boni hominis vel angeli intm̃ apprehendit quantū deus vult eam apprehendi. et tantuꝫ mens ea perficitur quantū deus vult eam perfici. Uane aūt aliquis dirigeret locutionem ſuam ad aliquē quem omino nihil vellet apprehendere de huiuſmodi locutione. Cū igitur ſermo dei nō poſſit eſſe vanus. quia deus et natura nihil faciunt fruſtra. iō nūqꝫ de⁹ loquitur ad mentem angeli vel boni hominis. quin ex hoc auditoꝛ aliquid ꝑcipiat. et ꝑ cōſequēs ſuſcipiat ſpiritualeꝫ illuminatōnem.

Sed cum angel⁹ inferioꝛ loquit̃ ſuperioꝛi ꝓprie loquendo nō dicit̃ ipm illuminare. qa inferioꝛ nihil ſcit qđ lateat ſuperioreꝫ. Unde ſicut cū diſcipulus loquitur cū magiſtro. diſcipuli locutio nō dr̃ magiſtri illumiatio. ſic ⁊c. Superioꝛ aūt angel⁹ loquēs inferioꝛi pōt ipm illuminare. Propter hoc ait Dyo. x. angelice hierarchie. Angelū clamare ad angelū eſt qm̃ ſctās theologicas illuminatōes p̃mi ſecundis tradūt. Unde et gloſa ſuper illo verbo p̃ma ad Coꝛinth. xiij. Si liguis hominū loquar et angeloꝝ ait. Lingue angeloꝛū ſunt quibꝫ angeli ꝓpoſiti ſignificant minoꝛibꝫ q̃d de dei volūtate ſentiūt. Hoc aūt eſt illumiare inferioꝛes.

coꝛrelariū Per hoc etiā patere poteſt φ n̄ eſt vera quedā opinio q̄ dicit φ null⁹ angelus̃ cauſaliter illuminatur ab alio. ſed omēs immediate illuminant̃ a deo. Quia ſicut de⁹ ſic agit ⁊ facit omia. φ tn̄ ad ſue bonitatis ſublimioꝛē manifeſtatōꝫ etiā ſecūdas cauſas ſecū agere ſinit. ſic in ꝓpoſito ⁊c.

Ad principale argu. Ad argumētū p̃ncipale patebit in queſtōe ſeq̄nti. ibi em̃ oſtendet̃ modus angelice locutiōis. ⁊ ꝑ ꝯn̄s modus illuminatōis patebit q̄ vn⁹ angelus illuminat aliū angelum.

Diſtinctio. x. et. xi.

HIc etiaꝫ inueſtigandū. Poſtqꝫ magiſter determinauit de bonoꝝ angeloꝛuꝫ ordinatōne in celo. hic determinat de coꝝ gubernatōe in h̄ mūdo. Et diuidit̃ in duas partes. qꝛ p̃mo mgr̄ oſtendit q̄uo angeli a deo in hūc munduꝫ mittūt̃. Scdo q̄uo ab angelis miſſis hoies in hoc mūdo cuſtodiunt̃. di. xi. ibi. Illud quoqꝫ ſciendū. Prima in duas. qꝛ p̃mo cū motiuis acceptis ex auctoꝛitatibꝫ recitat duplicē opinionē circa angeloꝝ miſſionem. Scdo reſpondet motiuis vtriuſqꝫ opinionis ꝑ auctoꝛitatū expōſitionē. ibi Qui āt omēs. Prima i tres. quia p̃mo p̃mittit dictarū opinionū recitatōeꝫ. Scdo adducit ꝯtra ſecundā opinionē quandā dubitatōeꝫ nouā. Et tertio poīt q̄rūdā vocabuloꝝ explanatōꝫ. Scda ibi. Hic oꝛit̃ qō. Tertia ibi. Et putāt illi. Seq̄t illa pars. Illud q̄ꝫ ſciendū. Et ē p̃ncipiū. xi. diſtinctōis. Et diuidit̃ in duas partes. qꝛ p̃mo magiſter tractat de bonoꝝ angeloꝛū cuſtodia ⁊ gubernatione reſpectu hominū. Scdo inq̇rit de merito ⁊ premio cuſtodientiū. ibi. Preterea ꝯſiderare opoꝛtet. Prima in duas. Nam p̃mo recitat φ angeli ad nos cuſtodiendū mittūt̃. Scdo oñdit φ pleſ hoies eiuſdem angeli cuſtodie cōmittūt̃. ibi. Solet aūt queri. Sequit̃ illa pars. Preterea ꝯſiderari opoꝛtet. Et diuidit̃ in duas ꝑtes. Nam p̃mo recitat opinionē ponentē angelos vſqꝫ ad tp̄us iudicij ꝓficere quantū ad meritū et q̄ꝫtum ad p̃miū. Scdo adducit oppoſite opinionis modū ac motiuuꝫ. ibi. Alij dicunt. Prima in quattuoꝛ. quia p̃mo predictā opioneꝫ recitat. Scdo auctate ſacre ſcp̄ture ipam roboꝛat. Tertio ex dictis auguſtini q̄ dictis hieronimi vident̃ oppoſita hmōi opinionē impugnat. Et quarto tantoꝝ doctoꝝ dicta ꝯcoꝛdat. Scda ibi. Et φ angeli. Tertia ibi. His aūt videt̃. Quarta ibi. Attende lectoꝛ. Seq̄t illa ꝑs. Alij dicūt. Et diuiditur in tres. qꝛ p̃mo opinionē ſcdam adducit. Scdo opinionē p̃mā reducit. Tertio ꝯ ipaꝫ obicit et obiectōem ſoluit. Scda ibi. Illud vero. Tertia ibi. Quibꝫ tn̄ ⁊c. Circa iſtas duas diſtinctiones ſcilꝫ. x. et. xi. quero hanc queſtionem

VTrū aliq̄ angeli mittāt̃ ad hoies exñtes i eccl'ia militāte. Et videt̃ φ non. quia ad denunciandū voluntatē dn̄i fruſtra mittit̃ nunci⁹ vbi ſꝑ pn̄s eſt dn̄s. ſed ipe deus qui nihil facit fruſtra cui⁹ nunci⁹ eſt angl's ſꝑ pn̄s ē omĩ creature. ğ ⁊c. Cōtra: āgel's dixit ad thobiā. thobie. xij. Nūc miſit me dn̄s vt curarē te. ⁊ ſarā vxoꝛē filij tui a demone liberarē. Hic q̄ttuoꝛ ſunt videnda. quoꝝ duo reſpiciūt diſtinctōꝫ. x. alia ꝟo duo diſtinctōeꝫ. xi. ꝯfoꝛmis em̃ eſt materia iſtarū duaꝝ diſtinctōnū. Primo ğ videndū eſt vtꝝ aliq̄ angli ad hoies huc inferi⁹ mittātur. Scdo vtꝝ poſſint loqui illis ad q̄s mittūtur. Tercio vtꝝ aliq̄ angeli ſic mittant̃. φ ad ꝯtinuā hoim cuſtodiā deputentur. Et q̄rto vtrū ex tali miſterio ſeu cuſtodia p̃miū angeloꝝ miſtrantiū ſeu cuſtodientiū augeat̃.

[A]rticulus [pri]mus — Quantũ ad primũ ꝓmo videndũ eſt de eo quod queritur. Se/cundo vtrum om̄es angeli mittãtur. Et ter/tio vtrũ ex tali miſſione qua localiter deſtinã/tur extra celũ hic inferius miniſtrando impe/diant̄ aliquo modo a ſuperna dei contempla/tione. Prima cõcluſio nõ indiget proba/[P]rima cõ[cl]uſio. tione. quia clarũ eſt ꝑ mltos text⁹ ſacre ſcptu/re angelos a deo fuiſſe miſſos. et ad homines deſtinatos. ſicut apparet in Gen̄. de Abraã et Jacob. in Exo. de Moyſe. et ſic de multis alijs patribus veteris teſtamenti. Jn nouo etiam teſtamento legimus angelũ fuiſſe miſ/ſum ad mariã qui ei chriſti cõceptionem an/nunciauit. et ad Petrũ qui ipm̄ de carcere he/rodis liberauit. Angelũ etiã miſſum ad Jo/hannẽ ſepiſſime apparet in Apoc̄. Et de plu/ribus alijs ſanctis noui teſtamẽti legi⁹ ange/los fuiſſe miſſos. Et iſtud congruũ eſſe vide/tur. quia quando aliq̄ ad ciuilitatẽ eiuſdẽ ci/uitatis ab eodẽ ꝓncipe ſunt vocati. rõnabile eſt vt ſe mutuo viſitent ꝯſolando. Sꝫ om̄es homines ſunt vocati et aliqui ſaltez electi ad ciuilitatẽ ſuperne ciuitatis eccleſie triũphan/tis. ⁊ exiſtẽtes in eccleſia militante rõne ſue i/becillitat̄ nõ pñt viſitare illos angelicos ſpi/ritus iam in illa ciuitate regnantes. niſi poſt q̄ꝫ mutauerint fortitudinẽ. ⁊ aſſumpſerint pẽ/nas vt aquile. tũc em̄ volabũt et nõ deficient. vtꝫ yſa. xl. g̃ cõdecens eſſe videt̄ ꝙ angeli vi/ſitent homines. ⁊ eos adiuuẽt vt ꝑuenire va/leant ad eoꝝ ſocietatẽ. g̃ ⁊c̄. Quo ad ſecũ/[Se]cũda cõ[clu]ſio. dum dico. ꝙ ſatis congrue pt̄ teneri cũ mgr̄o ſententiaꝝ in lr̄a. ꝙ mõ cõſueto ⁊ regulariter mittunt̄ illi de inferiorib⁹ ordinib⁹. Sed pro aliquib⁹ arduiſſimis negocijs. etiã illi de ſup/mo ordine pñt mitti. ⁊ qñqꝫ de facto miſſi ſũt

1 Et hec expreſſa videt̄ eſſe intentio Dyo. in de angelica hierarchia. vbi ait. ꝙ ille angelus q̄ miſſus eſt ad annunciandũ marie conceptõ/nem verbi dei fuit de ꝓmo ordine. P̄. yſaie

2 vi. c. dicit yſaias. volauit ad me vnus de ſera/phin. et in manu eius calculus quē forcipe. ⁊c̄. P̄. ad Hebreos ꝓmo dicit apoſtol⁹. ꝙ

3 om̄es ſunt amminiſtratorij ſpũs in miniſte/rium miſſi eorum qui electi ſunt ad ſalutem.

[O]pio Egi[dij]. Solennes tamẽ ⁊ magni doctores tenẽt oppoſitum. Sed om̄s rõnes et auctoritates

[S]olutio. quas adducunt ſolui pñt de facili ꝑ diſtincti/onem ꝓmiſſam. quia om̄es loquunt̄ de miſſi/one conſueta et regulari. et ſi cõcedo vna cum eis ꝙ ſolum illi de inferiori hierarchia mittũt̄ Sepe etiam ad faciendũ miracula et ad dep/mendũ demonia miſſi ſunt duo inferiores or/dines medie hierarchie. ſ. virtutes ad facien/dum miracula. et poteſtates ad repmẽdũ de/monia. Propt̄ h̄ eñ ꝑ icõuenient̄ ñ hñt ꝓdicti doctores q̄n ex cauſis ſinglariſſimis ⁊ arduiſſi/mis ſubortis poſſint mitti etiã digniſſimi an/geloꝝ quãtumlibet intime deo aſſiſtẽtes. Si em̄ deus miſit filiũ ſuum vnigenitũ ꝓ huma/ni generis ſalute. et ſpũm ſanctũ ꝓ ſanctifica/tione fideliũ. non video ſufficientem cauſam quare tanti doctores tantã fecerũt difficulta/tem de mittendis ſupremis angelis. Quo

Tertia cõcluſio. ad tertiũ dico ꝙ ꝓpter miniſteriũ h̄mõi miſ/ſionũ angeli nõ retardant̄ a beata ꝯtemplatõ/ne. quia ea que ſic ſe habent ꝙ vnũ eſt rõ alte/rius. vnũ non pt̄ eſſe impedimentũ alterius. vidẽs em̄ lucẽ ⁊ colorẽ nõ minus videt lucez ꝓpter viſionẽ coloris. nec min⁹ videt colorez ꝓpter viſionẽ lucis. q꞉ lux eſt rõ videndi colo/rem Sic in ꝓpoſito angeli in illa beata ꝯtem/platione vidẽt ea ꝓpter que mittunt̄. ⁊ vidẽt modũ ꝑ quẽ explere debent ſibi cõmiſſuꝫ mi/niſteriũ. ideo nõ min⁹ ꝯtemplãt ꝓpter h̄mõi miniſteriũ. immo ſi fas eſſet dicere attẽti⁹ de/berẽt ꝯtemplari. Sicut ſcptor cum voluerit ſcribere. rõne actus ſcribendi nõ elõgat oculũ ſuũ a luce ſed magis approximat. eo ꝙ in lu/ce videat qualiter ſcribere debeat. ⁊ pictor non remiſſi⁹ ſed attenti⁹ reſpicit exemplar cũ pin/git. ſic in ꝓpoſito ⁊c̄. Forte dicet̄ ꝙ angelus

Inſtantia nõ ſemꝑ adminiſtrat iſta inferiora ꝑ ea q̄ vi/det in verbo. ſed etiã qñqꝫ ꝑ ea q̄ videt in ꝓꝓo genere. Si em̄ angel⁹ populi iſrahelitici ⁊ an/gelus ꝓuincie pſaꝝ cõſideraſſent in verbo ea que tractabãt quo ad liberationẽ populi iſra/hel. nunqꝫ ab inuicem diſſenſiſſent ſicut fece/rũt. iuxta illud quod ait angelus populi iſra/hel ad Danielẽ. princeps pſarũ reſtitit mihi xxi. dieb⁹. Reſpõdeo ꝙ poſito illo caſu ad/

Solutio. huc ꝑ tale miniſteriuꝫ nõ retardat̄ angelus a beata viſione. q꞉ reſpectu eoꝝ q̄ angel⁹ cogno/ſcit in ꝓꝓo genere ⁊ reſpectu miſterij ſibi cõpe/tentis ꝑ h̄mõi cognitõez angel⁹ eſt agens. re/ſpectu vero ꝯtemplatõis beate angel⁹ ẽ patiẽs et deus eſt agens. mõ vnũ ⁊ idẽ ꝑ illud qḋ eſt agens reſpectu inferioris. in nullo impeditur q̄n ꝑfecte poſſit eſſe patiens reſpectu ſuperioꝝ luna em̄ influens actiue in iſta inferiora non ceſſat ꝓpter hoc nec in aliquo retardat̄ recipe passiue influentiã ſolis.

Articulus ſecundus.

Quantū ad ſcḋm
articulū dicendū ꝙ angelus dupliciter mitti
tur. Uno mō ita ꝙ incipiat eſſe vbi ñ erat.
puta cum mittit̃ de celo ad terrā. et qualit̃ nō
erat. puta cū operationeʒ incipit habere circa
aliquid circa quod ꝑus nō operabat̃. Alio
modo ſic mittitur ꝙ nō incipit eſſe vbi ñ erat.
ſed incipit eſſe qualiter nō erat. puta cū a deo
vnus angelus deſtinatur ad informationeʒ
alterius angeli. Si mittit̃ ꝑmo modo. tunc
poteſt loqui ei ad quem mittit̃ puta hōi duo
bus modis. Uno mō ex colliſione aeris
formando quoſdā ſonos ab hoīe intelligibi
les. Alio modo nouas ſpecies ſenſibꝫ im/
mittendo ꝑ oſtenſionē nouoꝝ ſenſibiliuʒ. vel
etiā ſenſus que ſunt abſcondite in ſanguīe fā
taſtici organi ad debitum ordinē reducēdo. a
quarū ſpecierū ordinatione multa poterit in/
cipere homo de nouo intelligere que ꝑus non
intellexit. Et q̄uis angelus qui loquit̃ ho
minibꝫ ſic. iſtis eiſdeʒ modiſ loqui poſſit etiā
alteri angelo. quia vnuſquiſqꝫ angelꝰ nō mi/
nus intelligit quid importat̃ per tales ſonos
⁊ ſpecies q̄ʒ ipe homo. tamen vt angelus mit
titur ad angeluʒ. taliter poterit loqui angelo
ꝙ nullus homo mortalis poterit intelligere.
Et hoc dupliciter. Uno modo ꝑ virtutis
ſue applicationē ad aliquā rem corporaleʒ. ſic
eñ angelus poteſt virtuteʒ ſuā applicare ad
partes corporales diuerſarum quantitatum
puta ad maius ſpaciū et ad minus ſpacium.
ſic poteſt applicare eandem ſuam virtutē ad
partes diuerſaruʒ figurarum. et per cōſequēs
huiuſmodi figuris poteſt alteri angelo inten
tionem ſue voluntatis indicare. ſicut et nos
litteris et ſcriptis. vel etiam ſignis et nuti/
bus ſiue vocibꝫ poſſumus noſtras intentio/
nes reuelare. Et hmōi virtutis angelice ap/
plicationē non poteſt videre homo pro ſta/
tu p̄ſentis vite. ſicut nec poteſt videre ipſam
virtutē angeli. Si eñ videret virtutē angeli
videret ⁊ ſbſtantiā angeli. Sicut igitur ali/
quis qui nō poſſet videre attramentum. ille
nō poſſet videre ſcripturā. q̄uis videret per/
gamenū. ſic ipe homo cum non poſſit videre
ipſam virtutem angelicam: ipſe non poterit
videre figuras factas per huiuſmodi virtutiſ
applicationē ad corpora: dato ꝙ videat ipſa
corpora. Alio modo poteſt ipſe angelus
loqui alteri angelo et non homini per intelle/
ctualem expreſſioneʒ. Et hoc duplr̃. Uno
modo quia angelus ſuperior intelligit ꝑ ſpēs
magis vniuerſales. ideo vnico ſuo actu intel
ligere poteſt multa ſeu comprehendere que
non comprehendet inferior. niſi ipe ſupior di
uidat illum conceptū cōmunē in cōceptꝰ de/
terminatos. ⁊ cum illis determinatis cōcepti
bus huiuſmodi negocia proponat inferiori.
Propter hoc eñ ait Dyoniſius ſupiores an
gelos habere dentes quibꝫ diuidūt ſuos vni/
uerſales cōceptus ipis inferioribꝫ. ſicut eñ
paruulus maſticatū ſeu diuiſum cibū ſumit
vel capit a nutrice. quem capere nō poſſet ma
nentē in ſua integritate. et ſicut doctor ſubti/
lis multa comphendit paucis verbis et con
ceptibus. que diſcipulus nō comphendit ni
ſi per multa ⁊ determinata verba explicentur.
ſic ⁊c. Secūdo modo poteſt angelus lo
qui angelo per intellectualis ſigni formatōeʒ
ad cuius intelligentiā eſt aduertendū ꝙ idē
verbū intellectuale. ſeu eadem expreſſa et ac/
tualis intellectio ipſius angeli nulla mutatō
ne reali facta in ea indifferens eſt ad rectum ⁊
obliquū. ſicut etiam ſuperius de cōceptu ipſi
us hominis eſt declaratū. Et ideo q̄uis vnꝰ
angelus cernens intellectum alterius videat
ſuā intentionē eſſe de hoc vel de illo. puta de re
cto vel obliquo. determinate tamen virtute il
lius ꝯtemplatōnis nō poteſt videre de q̄ illo/
rū ſit. quo poſito ꝑt ipe angelꝰ cuius ꝯceptuſ
ſic eſt indifferens ad rectū et obliquū forma/
re in ſe aliqḋ ſignū expreſſiuū illiꝰ ad qḋ intē/
tio volūtatis ſue determinat talē conceptuʒ.
quo ſigno viſo intelligit alter angelus inten/
tionem illius eſſe de hoc determinate et nō de
oppoſito. Et iſto modo loqui poterit ange/
lus ſuperior ad inferiorem. et inferior ad ſupe
riorem. Et iſta eſt ſententia doctoris noſtri
fratris Egidij. Sed aliqui forte minus ꝯ Egidiū.
bene intelligentes doctorē in hac parte argu/
unt contra eum. Et primo contra illaʒ de/ 1
terminationem cōceptus vniuerſalis per con
ceptū particularē. quia iſti ꝯceptus vel ſunt
ſimiles. ⁊ tūc nō magis manifeſtat̃ vnus per
alteꝝ q̄ʒ econuerſo. aut ſunt diſſimiles. et tūc
vnus nō ducet in noticiaʒ alterius. Item 2
arguunt contra figurarū deſcriptionē quam
doctor dicit poſſe fieri per applicationē vir/
tutis angelice ſic. quia iſta figuratio vel fieret
per alterationem ipſius corporis quod figu/
ratur. vel per impreſſionem. vel per extrinſe/
ce quantitatis appoſitionem modo quo ali/
quod opus tabulatū fit in pariete. Nō ꝑmo
mō. quia celū empyreuʒ in quo tu dicis fieri

huiuſmodi deſcriptiões nō ē alterabile. Nec
ſcdo mō. quia celum non ſuſcipit peregrinas
impreſſiones. Nec tertio mō. q2 angel⁹ q̄ cor/
3 pori tali applicat̄ nō eſt quant⁹. ℗. habere
cōtactū virtutis ad aliq̇d eſt habere effectum
in illo. igit̄ ſi illā virtutis applicatōez angeli
ad celū empyreū dixeris eſſe ꝯtactū virtutis.
tūc angel⁹ ageret in celū empyreū. qḋ ē falſū.
q2 tūc ageret imediate motu ad formā. cū hu
4 iuſmodi celū non moueat̄ ad vbi. ℗. dato
ꝙ poſſet facere hmōi figuras. aut iſte figure
ſignarēt naturaliter ea que ꝑ ipas intelligerē/
tur. aut ex inſtitutōe ⁊ beneplacito facientis.
Nō ꝓmo mō. q2 ſic figura deſcp̄ta ꝑ hoiez n̄
ſignificat nat̄alr̄ ei⁹ ꝯceptū. ſic nec figura de/
ſcp̄ta ꝑ āgelū. Nec ſcdo mō. q2 tūc oporteret
p̄cedere aliā locutōem ꝑ quā inſinuaret̄ volū
tas inſtituētis q̄ ad h̄ ꝙ tali figure tribuerit h̄
5 ſignificare. ⁊ alteri figure illud. ℗. arguit̄
cōtra illum modū q̄ d2 ꝙ angel⁹ loquit̄ faciē/
do ſonos in aere. ⁊ mouendo fantaſmata. q̇a
incōueniens eſt ꝙ angel⁹ in ſuo ꝯuictu depen
deat a re corꝑali. ſed loqui ſpectat ad ꝯuictuz
olo rō/ angeloꝝ. Ad ꝓmū iſtoꝝ dico ꝙ hmōi cō/
n. ceptus nō ſunt totaliter ſimiles. q2 vnus eſt
Ad.1. vlior alio. nec totaliter diſſimiles. quia vn⁹ ē
Ad.2. declaratiu⁹ alterius Ad ſecūdum dicendū
ꝙ illa figuratio fit ꝑ quantitatis appoſitiōez
que tm̄ quantitas nō eſt quātitas molis. ſed
Ad.3. angelice virtutis. Ad tertiū nego an̄s. q̇a
ſb̄a ſpūalis virtutē ſuā p̄t ad aliq̇d applica/
re p̄ter h̄ ꝙ habeat aliquē effectū alteratiuum
in eo. de q̄ effectu rō ꝯcludit. immo quod pl⁹
eſt angel⁹ opat̄ circa celū empyreū qn̄ in eo ē.
q2 ſm̄ Dam̄. angel⁹ ibi eſt vbi opat̄. Et ſm̄ eū
dez Dam̄. qn̄ angelus eſt in celo empyreo tūc
nō eſt in terra. ⁊ tm̄ nullus ſane mentis dice/
ret ꝙ ꝓpter tale opari q̄ virtutem ſuā applicat
ad celum cū eſt in celo habeat aliquē effectuz
Ad.4. in celum q̄ hmōi celum realiter trāſmutetur.
Ad quartū dicendū ꝙ om̄s angeli cogno
ſcunt quid importat̄ ꝑ quaſcūq3 hūanas vo/
ces. quid repſentat̄ ꝑ quodcūq3 fantaſma. q̇d
etiā importat̄ ꝑ quācūq3 ſillabam. lrām vel di
ctionē a nobis ſillabicabilē. ſciūt etiā quid ī/
portat̄ ꝑ quecūq3 ſigna hūanit⁹ adiūcta. ſicut
veriſimile eſt ꝙ om̄es hoīes iuxta pontū ha/
bitātes loquāt̄ ꝑ ſigna. ſic nos loq̇mur per vo
ces. eo ꝙ oēs ſurdi efficiant̄ ꝓpter nimiū ſoni
tū aquaꝝ. vt recitat Ariſto. excellēs em̄ ſenſi/
bile ipi⁹ auditus corrūpit in eis audituz. Si
igit̄ angel⁹ angelo loquit̄ ꝑ aliquod p̄dictoꝝ.
tūc nō oportet p̄cedere aliā locutōem qua in/
formet̄ angel⁹ ad quē dirigit̄ locutio quid an
gelus loquens velit hmōi vocib⁹ vel ſignis
ſignificare. quia vt dixi quilibet angelus ſcit
ſignificata oīm taliū. nihil em̄ p̄t vn⁹ hō alte
ri ſcribere. loqui. vel quocunq3 ſigno innuere
qḋ quilibet angelus ſiue bonus ſit ſiue malus
nō intelligat. Si autē vteret̄ nouis ſignis q̇/
bus de nouo ſignificata imponeret. tūc nō ha
beo ꝑ incōueniēti ꝙ alia locutōne p̄uia hmōi
ſignoꝝ nouā ſuā inſtitutionem alteri angelo
declaret. ſicut etiā vnus hō inueniēs nouum
idioma ꝑ verba iam cōſueta alteri homini de
clarat hmōi vocabula de nouo adinuēta q̇d
velit ſignificare ꝑ ea. Ad q̇ntum dicendū Ad.5.
ꝙ bene eſſet indecens ꝙ angel⁹ in ſuo cōuictu
neceſſario dependeret a re corporali. ita ꝙ loq̇
nō poſſet niſi mediante corꝑe. ſed ꝙ in tali cō
uiuali locutōe vtat̄ corꝑe ſi ſibi placet. ⁊ etiā
poſſit loqui ſine corpore per ſui intellectualis
verbi manifeſtatōem mō q̄ dictū eſt ſupra h̄
in nullo derogat angelice dignitati.

Quantū ad terciūz Articulus tertius.
articulum pono duas concluſiones. Pri/ 1
ma eſt ꝙ quilibet homo viator militantis ec/
cleſie habet a deo determinatū angelū pro cu/
ſtode. Iſtud ſatis exp̄ſſe patet in gloſa ſuper
illo verbo Matth. xviij. Videte ne cōtemna
tis vnū ex his puſillis qui in me credunt Di
co em̄ vobis ꝙ angeli eoꝝ ſemꝑ vident faciez
patris mei qui in celis eſt. ℗. illud idem 2
ſentit Dyoniſius vtz. iiij. de angelica hierar/
chia. ℗. ſm̄ Augu. v. de tri. c. x. vt om̄ia or 3
dinate fierent. voluit deus vt homines redu/
cerentur in ipſum per cuſtodiam angelorum
℗. eandem quaſi ſententiā ponit Dyoni 4
ſius. vij. de di. no. dicens. ꝙ diuina eſſentia ſꝑ
om̄ia cōcordans fines ꝓmoꝝ cōiungit prin/
cipijs ſecūdoꝝ. Prima autē appellat ſb̄ſtan/
tias ſeparatas. quoꝝ finis vel vltimū eſt in/
fimus chorus angeloꝝ. ſed ſecūda appellat
res materiales quoꝝ ꝓmū et dignius eſt ipe
homo. igitur angeli infimi chori ſunt cōiun/
cti hominib⁹ tanq3 eorum cuſtodes et dire/
ctores. ℗. dicit doctor noſter ꝙ cōmunis 5
eſt theologorū opinio quemlibet hominē ha
bere angelum cuſtodem ſuum ne erret ſm̄ in/
tellectuz. ne deuiet ſm̄ voluntatem. ne paſſio/
nibus peruertatur ſm̄ ſenſualitatem. et ne pa
tiatur corporales leſiones indebitas. ſuffoca
ret enim dyabolus partum in vtero matris
ſue ſi deus ꝑmitteret et angelus nō ꝓhiberet.

6 ¶. Jſta catholica veritas pōt declarari ex
his que etiā gentiles phi ſenſerūt. Nam apu
leius in libro quē fecit de deo ſocratis ſeu d̄ cu
ſtode ſocratis ait. Ex hac igit̄ ſublimiore de/
monuʒ copia plato autumat̄ ſingulis homi/
nibꝫ in vita agenda teſtes ⁊ cuſtodes ſingu/
los additos. q̄ hominū ɔſpectui ſemꝑ aſſint.
Scribitur etiam in eodē libro ex ſentētia pla
tonis ꝙ talis cuſtos nō ſoluʒ aſpicit facta ho
minis. ſed etiaʒ cogitata. quia in futura vita
teſtis eſt homini de vita ſua p̄ſenti. ⁊ cuʒ ipſo
ꝑueniens ad iudiciū ſi homo vera dixerit ille
teſtis aſſeuerat. ſi aūt mentiet̄ ille redarguit.
Et ſequit̄ in eodem libro. ꝙ ad teſtimoniū ta
lis cuſtodis ferenda eſt iudicialis ſententia.
Jnſtantia Forte dicet̄ ꝙ iſtud dictuʒ platonis nō eſt
1 ad ꝓpoſitū. quia nos non loq̄mur de demoni
bus. ſed de bonis angelis. nec veriſimile eē vi/
detur ꝙ demones ſint hominū cuſtodes. cuʒ
vtʒ in multis locis ſacre ſcripture ipi ſint ho/
2 minū ſeductores. Etiā ɔcluſio in ſe videt̄
multiplicē pati inſtantiā. Primo quia xp̄us
fuit verus homo. ⁊ tm̄ nō videt̄ ꝙ angelū ha/
buerit cuſtodeʒ. quia meliꝰ ſciuit ſe cuſtodire
q̄ʒ quicunq̄ʒ angelꝰ. cū ipe receperit grām non
3 ad menſurā. ¶. antichriſtus non videtur
habiturus cuſtodē. cū ita malus futurus ſit.
4 ꝙ nullatenꝰ poſſit regulari. ḡ ⁊c̄. ¶. cuſtos
videt̄ eſſe culpandꝰ qui illū quem cuſtodit ꝑ
mittit deuiare. ſed angelꝰ ꝑmittit hominē de/
Solutio. uiare mortaliter ⁊ peccare. Reſpondeo ad
Ad. 1. p̄mū ꝙ hoc nomē demon eſt nomē cōe ad bo
nos āgelos ⁊ ad malos. Jnterp̄tat̄ em̄ demon
peritus vel ſciens. ſicut dicit huguitio. et cō/
ponit̄ cū cacos qd̄ eſt malū. vel cū calo qd̄ eſt
bonū. ⁊ inde mali angeli ꝓp̄e dicunt̄ cacode/
mones. boni vero dicunt̄ calodemones. Jgi/
tur cū plato dicit ꝙ demōes ſint cuſtodes ho
minū. ipe non loquit̄ de cacodemonibꝫ: ſʒ de
2 calodemonibꝫ. Ad ſecundū dicendū ꝙ lʒ
xp̄s non habuerit angelū determinatuʒ ꝓ cu/
ſtode. tamen habuit multitudnē angeloꝝ ꝓ
miniſtris. ⁊ hoc nō derogat huic cōcluſioni.
quia concluſio eſt de puro viatore militantis
eccleſie. xp̄s autem nō fuit purus viator. ſed
verus cōprehenſor. ⁊ ita fuit in militante ec/
cleſia ꝙ tamen fuit caput triūphantis eccl'ie.
3 Ad tertiū dicenduʒ. ꝙ ſm doctores etiam
ipe antichriſtus habebit vnū angeluʒ cuſto/
dem. vt in ipo lex cōis hominū non infringa
tur. vt ipe magis legitime ꝓprio ſuo demerito
ɔdemnet̄. et diuina miſeratio ꝑ amplius elu/
4 ceſcat. Ad quartum dicendū. ꝙ ſicut me/
dicus non eſt culpandus cū facit ſm exigen/
tiā artis totū q̄d in ſe eſt. dato ꝙ infirmus ex
ſui infectione vel etiā ex inobedientia moria/
tur. ſic nec angelus. ⁊c̄ Secundo dico ꝙ Concluſio
talis angelicus cuſtos nō deſerit hominē ſi/ ſecūda
bi cōmiſſum. nec renunciat cure cuſtodieta/
lis hominis vſq̄ʒ ad mortem hominis. quia
veriſimile eſſe videt̄ ꝙ angeli boni nō ſint mi/
nus proni ad homines ſibi commiſſos cu/
ſtodiendum q̄ʒ mali ad decipiendū. ſed mali
non deſiſtunt temptare hominē vſq̄ʒ ad mor/
tem. ergo nec boni deſiſtunt hominē conſule/
re et cuſtodire q̄ʒtum in eis eſſe poteſt. Sʒ Opīo an/
quidam antiqui doctores oppoſitū iſtius te tiqua.
nent. quod probāt ſic. quia ſicut prudēs me/ 1
dicus videns infirmū totaliter inſanabilem
quaſi deſperans de ſua ſanitate ipſum derelin
quit. ſic ⁊c̄. ¶. ſicut malus angelus victuſ 2
ab homine bono quem temptat de aliquo vi/
cio deſinit ipm vlterius temptare. ſic angelus
bonus incorrigibilē hominē deſinit cuſtodi/
re. ¶. quandoq̄ʒ ſunt in celo empyreo cuʒ 3
angelus ibi ſit vbi operatur. igitur pro tunc
quādo eſt in celo non poteſt operari circa ho
minem. nec per conſequens ipm cuſtodire.
¶. Hiere. li. dicitur in perſona angeloꝝ. 4
vt gloſa exponit ibidem. Curauimus babi/
lonem et non eſt ſanata. derelinquamꝰ eam.
et eamus vnuſquiſq̄ʒ in terram ſuā. id eſt. in
celum empyreum ſm gloſam. ¶. yſaie. v. 5
vbi dicitur. Auferam ſepem eius et erit in di/
reptionem. dicit gloſa. auferam ſepem eiꝰ. id
eſt. angeloꝝ auxilia. ¶. Zacha. iiij. dicit 6
Zacharias. Reuerſus eſt angelus qui prius
loquebatur in me. Sed nihil reuertitur ni/
ſi quod prius receſſerat. ergo ⁊c̄. Sed his Cōtra ā.
non obſtantibus teneo cum modernis do/
ctoribus predictā concluſionē. Ad p̄mū Solutio.
igitur dicendū ꝙ nō eſt ſimile. quia natura ē Ad. 1.
determinata ad vnū. ideo ex naturalibꝫ prin/
cipijs quandoq̄ʒ ſufficienter cognoſcit̄ infir/
mitas naturalis naturaliter nō poſſe curari.
Sʒ hō quia eſt liberi arbitrij. ⁊ miſericordia
dñi plena eſt terra. ideo angelꝰ ex ſe nō poteſt
determinate ſcire. vtrū talis hō moriat̄ finali
ter in peccato mortali. Et dato ꝙ ſciret. ſicut
forte angelꝰ antichriſti ſcit eū finaliter impeni
tētē adhuc ipm nō deſerit. tum ꝓpter cauſas
tactas in p̄ma ɔcluſione. tū etiā q: dato ꝙ ꝓ
pter talē cuſtodiā nūq̄ʒ aliqd̄ bonū ipe cuſto/
ditus operet̄. retrahi tamen poteſt a multis
malis que ꝑficeret ſi ille bonus angelus ſuis
ſanctis ammonitionibus eū non retraheret.

Ad.2. Ad ſecundū dicendū q̄ nō eſt ſimile. q̄ tē/
tatores ſunt multi. cuſtos autē vnus ſolus.
et ideo ceſſante vno malo angelo vlterius tē/
tare de tali vicio in cuius tentatione victus eſt
a bono homine. non tñ ꝓpter hoc idē demon
ceſſat tentare eundem hominē de alijs pecca/
tis. nec ceſſant alij demones tentare eundem
hominē etiā de eodem peccato. Sed ſi iſte cu/
ſtos ſuū cuſtoditū relinqueret. tūc ipe nullum
Ad.3. aliū angelū cuſtodē haberet. Ad tertiū di/
cendū q̄ rōne ꝑfectiōis ſue beatitudinis non
oportet angelū eſſe in celo. cum deus vbiq̄ ſibi
p̄ſens ſit. Dato etiā q̄ ſit in celo. ꝑ hoc tñ nō de/
relinq̄t hoīem quē cuſtodit in terris. q2 exiſtēs
in celis clare videre poterit omne qd̄ gerit̄ circa
talē hominē. ⁊ i omi articulo neceſſitatis etiā
in breuiſſima morula ⁊ quaſi in ictu oculi po
terit eſſe pn̄s illi homini. q2 motus eius nō im/
pedit̄ ex aliqua reſiſtentia medij cū ipe nō oc/
cupet locū. nec ex reſiſtentia mobilis ad moto
4. et. 5. rem cū nō habeat materiā partem ſui. Ad
quartū ⁊ q̇ntū dicendū q̄ iſta ſcriptura eſt in
telligenda de vltimo mortis articulo. cū aīa
ſepat̄ a corpe. tūc em̄ videntes angeli finalem
impenitentiā cuſtoditi. ipm̄ derelinquūt i po
Ad.6 teſtate dyaboli ꝑpetue cruciādū. Ad ſextū
dicendū q̄ illa verba nō ſunt dicta de angelo
q̇ fuit cuſtos Zacharie. ſed de eo q̇ fuit reuela
tor illius ꝓphetie.

Articulus quartus. **Quantum ad quar**tū articulū ē dd̄ q̄ ex hmōi cuſtodia nō auge
tur p̄miū eſſentiale ipoꝝ angeloꝝ. Nā ſicut eſt
ſtatus in naťalibꝫ. ita q̄ habitibꝫ p̄ſentibꝫ i ma/
teria ceſſat motus. vtz. ij. de generatōe. ſic ē ſta/
tus i gratuitis. ita q̄ vltio fine beatifice adep
to creaťa nō ā plius ē in motu ſeu i via eēntialit̄
vlterius merendi. ſꝫ in q̇ete ⁊ in termio. in q̇
quidē termio verificat̄ illud eccl'iaſtes. xi. In
q̇cūq̄ loco ceciderit lignū ibi ſtabit. Se/
cūdo dico q̄ ꝑ talē cuſtodiā pn̄t ꝓficere qn/
tū ad p̄minū accidentale. q2 ſi gaudiū eſt an/
gelis dei ſuꝑ vno peccatore pniam agente. vtz
Luce. xiiij. q̄zto magis gaudiū poterit eſſe ipi
angelo de ſuo cuſtodito. ſi ad ↄſiliū talis an/
geli hō pctā vitauerit. v̓tuoſe egerit. et ad bea
princi argu. titudinē eternā ꝑuenerit. Ad argumentū
ṗncipale dd̄ q̄ q̄zuis deus ſit vbiq̄ pn̄s. non tñ
ſe vbiq̄ p̄ſentē demonſtrat ꝓ ſtatu p̄ſenti mi/
ſerie. Etiā ſic in naťalibꝫ q̄zuis deus poſſet ime/
diate omia ꝑ ſeipm̄ ꝓducere. ad declarandam
tñ ſuā bonitatē ſecūdas cauſas ſecū agere ſi/
nit. ſic hominem cuſtodit mediāte angelo. q̄zuis immediate poſſit ipm̄ cuſtodire.

Diſtinctio duodecima

b **Hec de āgelice** nať͛e ⁊c. Poſtq̄ mgr̄ determia/
uit de creaťa pure ſpūali. nūc in
iſta. xij. diſtinctōe incipit determiare de naťa
pure corpali. Et diuidit̄ in duas ptes. Nam
p̄mo determinat de corpaliū rerum creatione
Scd̄o de eaꝝ ornatu ⁊ diſtinctōe. diſtinctōe
xiij. ibi. Prima em̄ diſtinctōis opatio. Pria
in tres. q2 p̄mo ꝑtractat creatōis ordinē. Se
cūdo q̇ ad hoc recitat duplicē opinionem. Ter
tio ſpecialiter inſinuat p̄me materie ꝓductōem
Scd̄a ibi. Quidā naq̄. Tertia ibi. Scd̄m
hanc traditōem. Et hec in tres. q2 p̄io tractat
de creatōe materie. Scd̄o inueſtigat de eius
loco ⁊ ꝓprietate. Et tertio manifeſtat eius ꝑfe/
ctōem ex formaꝝ quas recipit actualitate. Se
cūda ibi. De q̇ p̄ius quā. Tertia ibi Nūc ſuꝑ
eſt vt diſpoſitōem. Circa iſtā diſtinctōem
xij. quero hanc queſtionem.

v **V**Trū in p̄ncipio creatōis mūdi in
formis materia p̄ceſſerit duratiōe
omnem formā materialē. Et vi/
det̄ q̄ ſic. Quia illud quod ex aliquo educit̄ ē
poſterius eo de quo educit̄. ſed omis forma ma
terialis educitur de materia. ġ ⁊c. Contra
omne qd̄ ē actu exiſtens oportet q̄ ſcd̄m ſe ſit for/
ma vel forme alicui ↄiunctū cuius ꝑticipatiōe
exiſtat. ſed materia ante omnem formā materia
lem nec ſcd̄m ſe fuit forma. nec alicui forme con
iuncta. ergo ⁊c. Hic quattuor ſunt viden
da. Primo vtrū materia de ſe dicat aliquē
actum. Secūdo de eo quod gerit̄. Ter/
tio vtrū in celo ſit materia. Et quarto da/
to q̄ ſic. vtrū materia celi ⁊ iſtoꝝ inferioꝝ dif
ferant eſſentialiter.

Quantū ad primū Articulus primus
ſic ꝓcedam. Primo em̄ ponā intentā ↄclu
ſionē. Scd̄o recitabo oppoſitā opinionem.
Et tertio motiuis illius opīonis reſpōdebo.
Conclusio I. Dico igit̄ p̄io q̄ materia d̓ ſe nullū actū di
cit. Quia ſicut ſe hꝫ p̄mus actus ad potentiam. ſic
ſe hꝫ p̄ma potentia ad actū. ſed p̄mus actus
eſt purus actus immixtus quacūq̄ poten/
tialitate paſſiua. vt patet. xij. metaphiſice. ġ
p̄ma potentia paſſiua que eſt ipſa materia.

vt pꝫ ꝑ phm ꝛ cōmentatoꝛē. erit pura poten
2 tia de ſe nudata ab om̄i actu. P̄. ſi materia
de ſe diceret aliquē actū. tūc ex materia et foꝛ/
ma non poſſet fieri vna tertia eſſentia. quia ex
duobꝫ exiſtentibꝫ in actu nō fit vnū tertiuꝫ.
Cōfirmat̃ Et ꝯfirmo h̄ ſic. qꝛ ex hoc materia ꝛ foꝛma
faciūt vnā tertiā eſſentiā. quia materia ſe to/
ta recipit foꝛmā. hoc aūt nō fieret ſi aliquem
actū diceret. nō em̄ recipit niſi vt eſt in poten
tia. igit̃ ſm illud ꝙ eſſet in actu nō recipet foꝛ
3 mā. nec ꝑ ꝯſequens reciperet eā ſe tota. P̄.
ſm cōmentatoꝛē. iij. de aīa. materia pꝛima eſt
pura potentia in genere entiū. igit̃ ſi diceret d̄
ſe aliquē actum. ille nō poſſet eſſe de genere en
4 tiū ſed de genere nihiloꝝ. ꝯſequētia pꝫ de ſe.
P̄. illud qd̄ eſt eſſentialiter potentia. puta
cui⁹ potentia eſt idem oīno qd̄ ſua eſſentia. il
lud de ſe nō poteſt dicere aliquē actū. materia
pma eſt hmōi. igitur. Maioꝛ pꝫ. minoꝛem
ꝓbo ꝑ cōmentatoꝛē in de ſb̄a oꝛbis vbi ait. ꝙ
materia ſubſtantificat̃ ꝑ poſſe. ꝛ ꝙ potentia ē
5 eius ſubſtantial' differētia. P̄. actus ē qui
diſtinguit. iij. de aīa. et. ix. meth. ſed in funda
mento nature nihil eſt diſtinctū. ij. metaph.
hen. de gā. Sed quidā doctoꝛes oppoſitū illi⁹ ꝯclu/
ſionis tenent. diſtinguūt tn̄ de actu ne laboꝛēt
in equiuoco dicentes ꝙ triplex eſt actus. Eſt
em̄ quidā actus indeterminatus ꝑ ſe. deter/
minabilis tn̄ ꝑ aliū actum. Alius ē actus de/
terminatiu⁹. Et tertius ē actus determinat⁹.
Pꝛimo mō materia pt̄ dici actus. Secūdo
mō foꝛma. Tertio mō totū ꝯpoſituꝫ. Sicut
cera figurabilis anteq̄ꝫ figuret̃ dicit actū in/
determinatū. determinabilē tn̄ ꝑ figurā ſigilli
Nam figura ſigilli eſt actus determinatiuus
ipſi⁹ terre. Sed ipa cera vt figurata eſt dicit
actū determinatū. Et ex his volūt iſti do/
ctoꝛes. ꝙ q̄ꝫuis materia de ſe nō dicat actum
foꝛmalē. dicit tn̄ actū entitatiuū. Qd̄ probāt
1 ſic. Om̄e ens poſitm̄ vel eſt actus. vel habēs
actū. ſed materia ē ens poſitm̄. et non eſt hn̄s
actū. qa h̄ ē ipm ꝯpoſitū. ğ ipa de ſe ē aliquo
2 mō actus. P̄. om̄is diſtinctio fit ꝑ actum.
ſed nō ſolū foꝛma diſtinguit̃ a materia. ſꝫ etiā
3 ipa materia diſtinguit̃ a foꝛma. P̄. lꝫ ma/
teria habeat eſſe foꝛmale ſiue eſſe foꝛmatum a
foꝛma. nō tn̄ hꝫ tale eſſe a foꝛma q̄ ē materia.
4 P̄. om̄e ꝓductū a deo hꝫ aliquā ſimilitudi
nem in deo. ſed potentia pura nullū penitus
de ſe dicēs actū nullā hꝫ ſimilitudinē in puro
actu. cū igit̃ materia ſit ꝓducta a deo. ğ nō pt
dicere purā potentiā cū excluſione oīs act⁹.
5 P̄. iſta ē vt dicūt intētio Auicen̄. ij. meth.

ſue vbi ait. ꝙ ſi foꝛma eſſet ꝑ ſe cauſa eſſe ma/
terie. tūc deſtrueret̃ materia ad deſtructionem
foꝛme. ꝛ ꝓpter foꝛmā ſuccedenteꝫ haberet eſſe
alia materia. Sed iſtam opinionē non ca
pio. qꝛ ſi materia de ſe diceret actū. tunc mate 5 Dep.
ria eſſet coꝛpus. Nam omnis ſb̄a materialis
actu ens. vel ē foꝛma. vel ē coꝛp⁹. materia ſm 1
te ē ſb̄a actu ens. ꝛ non ē foꝛma. ğ erit coꝛpus
Et ſic iſta opinio incidit in erroꝛē antiquoꝝ.
de quibꝫ ait phus pmo meth. ꝙ erat mod⁹ er/
roꝛis eoꝝ ꝙ poſuerūt materiā elementū coꝛpo/
rū. id eſt. de numero coꝛꝑm. nō coꝛꝑm ātnō.
P̄. ſi materia de ſe diceret ens actu. tūc nō 2
eſſet mediū inter ens ꝛ nihil. cui⁹ oppoſitum
ponit cōmentatoꝛ pꝛimo phicoꝝ. P̄. ipſa 3
materia nō eſſet ꝓpe nihil. ꝛ etiā poſſet aliq̄d
inferi⁹ fieri q̄ꝫ ipa materia. cui⁹ oppoſitum po
nit Aug⁹. xij. cōfeſ. dicēs deo. Tu dn̄e feciſti
celū ꝛ terrā. duo quidē. vnū ꝓpe te. ꝛ aliud ꝓpe
nihil. vnuꝫ quo ſuperioꝛ tu ſolus eſſes. aliud
quo inferi⁹ nihil eſſet. Per celuꝫ aūt ſic ibidē
apparet itelligit Aug⁹. angelicā nat̃aꝫ. ꝛ p ter
rā pmā materiā Ad pmū igit̃ motiuū illoꝝ Ad rōnes
doctoꝝ dd̄ ꝙ ꝑ līj hn̄s actū. vel intelligūt ꝙ ſit henrici.
ens actu. ꝛ tūc maioꝛ eſt falſa. quia vt pꝫ. v. Ad.1.
meth. ens poſitm̄ diuidit̃ in ens in actu vel i
ens i potentia. vl' ꝑ hn̄s actū intelligunt ens
q̄d ꝑficit̃ ꝑ actū. ꝛ ſic maioꝛ eſt v̈a. q̄a materia
nūq̄ꝫ ſepat̃ ab oī foꝛma. iō ſꝑ ꝑficit̃ aliq̄ foꝛma
Sꝫ ſcd̄a ps minoꝛis iſto mō ē falſa. qꝛ pura
potentia ꝓpꝛie ꝑficit̃ ꝑ actuꝫ. Ad ſcd̄m di Ad.2.
cendū ꝙ argumentū eſt oppoſitū illi⁹ qd̄ iſti
intendunt. Nam ſi materia eſſꝫ actus ex hoc
nō haberet̃ diſtinctio ſui a foꝛma. quia duo
actus ſub rōne qua actus ſunt nō diſtinguū
tur niſi ꝑ aliquas differentias additas con/
trahant̃. potentia aūt ꝛ actus ſm ſe diſtiguū
tur cū ſint pme rerū differentie. Ad tertiū Ad.3.
dicendū ꝙ eſſe quo materia eſt materia non ē
eſſe actu. ſed eſt eſſe potentia. et ideo fallacia
conſequentis eſt ſi ex hoc ꝙ materia nō hꝫ eē
quo eſt materia a foꝛma. infert̃. ğ materia de
ſe eſt ens actu. Ad quartū dicendū ꝙ ſicut Ad.4
patuit in pmo libꝛo. materia ꝑ ſe nō hꝫ ydeaꝫ
in deo. quia vt dicebā ibidem materia de ſe n̄
eſt creata. ſed ē concreata. ğ non hꝫ ſimilitu/
nem in deo p̄ciſe. Ad q̇ntum dicendum ꝙ Ad.5.
bene ꝯcedo cū Auicen̄. ꝙ foꝛma non eſt cauſa
eſſe materie. qꝛ eſſe materie ē eſſe in potentia.
foꝛma aūt eſt cauſa eſſendi actu. et ideo dicit
cōmentatoꝛ pmo phicoꝝ. ꝙ eſſe materie nō ē
demonſtratū in actu. ğ dictū Auicen̄. non eſt
cōtra me. Foꝛte dicet̃ ꝙ ſolutiōes iſte cum Inſtantia

n poten rõnibus ſupi⁹ introductꝫ innitit̃ vni dubio
materie fundamẽto ſcꝫ ꝙ potentia materie ſit idem qḋ
ei⁹ eſſen eẽntia materie ⁊ iſtud nõ videt̃. Quia cõme/
tator p̄mo phicoꝝ e x intentõe videt̃ ꝓbare ꝙ
1 differãt. Prio q̇a eẽntia materie manet cũ
forma aduenit ad quã eſt in potentia. potẽtia
2 ꝓ̃o cedit Scḋo q̇a eſſentia materie eſt de p̄
dicamẽto ſbe cũ ſit ꝑs eẽntialis ſbe ↄpoſite. ſꝫ
potentia materie eſt de p̄dicamẽto relatõis cũ
3 dicat reſpectũ ad ip̃am formã. P̄ ſi potẽtia
paſſiua eſſet idẽ qḋ eſſentia materie. tũc pati
potẽtia paſſiua p̄mo cõpeteret materie. et de/
inceps om̃ibꝫ alijs ꝑ ip̃ſã. ſꝫ ↄñs eſt falſũ. vt
vid̾. g̃ ⁊ añs. falſitas ↄñtis patꝫ ex hoc. quia
materia ñ eſt paſſibil' ⁊ trãſmutabilis niſi ſit
adiuncta q̄ntitati. quãtitas aũt ſeꝑata ab oĩ
materia patit̃ et tranſmutat̃. vt pꝫ de q̄ntitate
Solutio. in ſacramẽto altaris. Rñdeo ꝙ potẽtia ma/
terie dupliciť ſumit̃ Uno mõ ꝓ ip̃ſo reſpectu
ad formã. ⁊ ſic eſt quid relatm̃. Alio mõ ꝓ fũ
damẽto talis reſpect⁹. ⁊ ſic eſt idem qḋ eſſentia
materie. Primo mõ accipit ↄm̃tator potẽtiã
materie p̄mo phicoꝝ. Scḋo mõ accipit eam
Nota. in de ſba orbis. g̃ ⁊c. Jtẽ potẽtia materie q̄ñꝗ
ſumit̃ ꝓ potẽtia receptiua forme ſbalis. et ſic
eſt idẽ qḋ eſſentia materie. quia ſic forma per
eẽntiã ſuã ꝑficit materiã. ſic materia ꝑ eẽntiã
ſuã recipit formã ⁊ ꝑficit̃ ꝑ eã Alio mõ ſumit̃
ꝓ potentia appetitiua ẜm quã materia appe/
tit formã. ⁊ ſic potentia materie vl' eſt idẽ qḋ
p̄uatõ. vl' ſaltẽ ↄnotat p̄uatõeꝫ. quia materia
appetit formã vt femina maſculuꝫ. ⁊ turpe bo/
nũ. p̄mo phicoꝝ. turpitudinẽ aũt de ſe nõ hꝫ
materia. ſed rõne p̄uatõis. ⁊ ſic potẽtia mate/
rie ceſſat p̄n̄te forma rõne p̄uatõnis q̄ nõ põt
1. 1. et. 2 manere cũ forma cui⁹ eſt p̄uatio. Et ꝑ has
duas diſtinctõẽs pꝫ ad duas rõnes cõmen/
3 tatoris adductas de p̄mo phicoꝝ. Ad ter/
tiũ dico ꝙ ↄñs nõ eſt falſum. Ad ꝓbatõnem
dico ꝙ potentia qua quãtitas ſacramẽti põt
trãſmutari competit ſibi ꝑ aptitudinẽ quam
habet ad materiã. que aptitudo nũꝗ tollitur
a tali quantitate. Et dato vel ꝑ poſſibile. vl' ꝑ
impoſſibile ꝙ tolleret̃. tũc talis quãtitas non
haberet i ſe aliquã potentiã qua poſſet ſubijci
motui ſeu trãſmutatõi.

rticulus cundus. **Quantum ad ſcḋm**
articulũ ponã duas ↄcluſiones. Prima ē
ꝙ de facto materia informis nõ p̄ceſſit dura/
tione om̃eꝫ formã. Scḋa eſt ꝙ nec ď poſſi
bili materia p̄t eſſe vel fieri ſine omni forma.

Prima ↄcluſio eſt exp̄ſſe de intentõe beati Prima cõ
Auguſtini ſuꝑ Geñ. et alibi vbicũꝗ ex intẽ/ cluſio
tione loquit̃ de iſta materia. Dicit em̃ Aug⁹. 1
ꝙ q̄uis de voce dicẽtis formet̃ verbũ. vox tñ
nõ duratiõe ſed ſola natura p̄cedit verbum.
ſic q̄uis de⁹ omnia fecerit de informi materia.
ip̃a tñ informis materia res formatas nõ pre
ceſſit duratõe. P̄. qui viuit in eternũ crea/ 2
uit om̃ia ſimul. vt ſcribit̃ Ecci. xviij. g̃ nõ p⁹
fuit creata informis materia q̄ꝫ res formate.
P̄. quod impoſſibile eſt eſſe nõ debet de fa/ 3
cto poni in eſſe. ſed impoſſibile eſt materiã eẽ
ſine om̃i forma. vt patebit in ſeq̄nti ↄcluſiõe.
g̃ impoſſibile eſt ꝙ de facto q̄ñꝗ fuerit ſine oĩ
forma. Sed ↄtrariũ iſti⁹ tenuit antiquit⁹ Opio an/
quedã ſolennis opinio. et poteſt ꝓbari ſic. q̇a tiqua.
beatus Greg. tractans illud Ecci. xviij. qui 1
viuit in eternũ creauit om̃ia ſiml'. dicit ꝙ om
nia ſint ſimul creata ꝑ ſbam materie. ſed non
ꝑ ſpeciẽ forme. P̄. cũ ď Geñ. p̄mo. terra aũt 2
erat inanis et vacua. dicũt expoſitores. ꝙ ter/
ra inanis et vacua erat informis materia.
P̄. ſuꝑ iam dicto verbo dicit beat⁹ Augu⁹. 3
nõ ideo noĩat̃ terra q2 iam talis erat. ſed quia
talis eſſe poterat. igit̃ videt̃ ꝙ ꝓtũc. ſ. in p̄nci/
pio creatõnis materia terre nõ habuerit actu
formã terre. ⁊ ꝑ ↄñs nec forma cuiuſcũꝗ alte
rius. g̃ ⁊c. Ad ſolutõem iſtoꝝ eſt adũten/ Solutio.
dum. ꝙ materia p̄t dici informis dupliciter.
Uno mõ ꝑ excluſionẽ oĩs forme tã elemẽtoꝝ
q̄ꝫ ceteraꝝ rerũ ornantiũ vniũſũ. ⁊ iſto modo
materia nũꝗ fuit iformis. Alio mõ p̄ſuppoſi
tis formis ſubalibꝫ celi ⁊ terre ac ceteroꝝ ele/
mentoꝝ materia p̄t intelligi informis per ex/
cluſionẽ formaꝝ ceteraꝝ rerũ que ex elemẽtis
potuerũt generari. ac etiã ꝑ ↄfuſionẽ localem
ip̃ſoꝝ elementoꝝ. et ſic intelligi poſſunt om̃s
ſanctoꝝ auctoritates. que aſſerũt materiam
fuiſſe duratione tempis ꝑ2ius informẽ et po/
ſtea formatã. Nondũ em̃ erat terra generanſ
herbã virentẽ. nec aer ornatus volucribꝫ. nec
aqua piſcibꝫ. Aqua etiã ꝓpť carentiã ĝuitatꝫ
ad modũ nebule volantis cetera elemẽta con
fundebat ſua obſcuritate. Sed cũ dixit dñs
congregent̃ aque in locuꝫ vnum. et appareat
arida. tũc virtute illi⁹ verbi ↄcreata fuit aque
qualitas grauitatis. qua imediate tendebat
ad locũ adeo ſibi determinatũ. et ſic clarifica/
ta fuerũt elementa. ⁊ tũc apparebant p̄mo di
ſtincta. que tamen ab exordio creationis di/
ſtinctis ſuis formis fuerũt creata. Et iſta ex/
preſſa videt̃ eſſe intentio Auguſtini. xij. ↄfeſ.
vbi ait. ꝙ materia non erat q̇d informe p̄ua/

tione omīs forme. ſed cōparatōe formoſiorum
Et per hoc patet ad argumēta pro illa opinioē
Scđa cō/cluſio. inducta. Secundo dico q̄ nec materia pt̄
eē nec fieri ſine omi forma. quia hoc implicat
1 ꝯdictōez. et hoc pt̄ pbari ſic. Quicq̄d eſt pura
potētia de ſe nullū dicēs actū nullo mō pt̄ eē
actu ſine omi forma. materia eſt hmōi. vt pa
2 tuit in pmo articlo iſti⁹ q̄onis. Pt̄ oīe eſſe
eſt a forma. igit̄ nihil pt̄ eē ſine forma. ꝯña pz.
añs eſt ipſius boetij in li. de t. vbi ait. Oē eē
3 eſt a forma. et nihil ſm materiā eſſe dr̄. Pt̄
ipſū eſſe actuale eſt act⁹ quidā. et p ꝯñs aliq̄
forma dicet̄. ḡ q̄ aliq̄d ſit actu ſine omi forma
Inſtantia de plano videt̄ eē ꝯtradictō. Forte dicet̄ q̄
Solutio. eſſe nō eſt a forma. ſ; eſt act⁹ formal̄. Iſtud
in idē redit. quia īpoſſibile eſt eē actū formalē
ſine forma. cū em̄ deus nō ſit in genere forme
pficient̄ materiā ⁊ formaliter dant̄ eſſe. ipe nō
pt̄ ſupplere vicē tal̄ forme. Sic em̄ deus non
poſſet facere ſupficiē albā ſine albedine. eo q̄
eſſe albū ſit effect⁹ formal̄ albedinis. ſic nō pt̄
materiā facere eē ſine oī forma. eo q̄ oē eē ma
terie ſit effect⁹ formal̄ alicui⁹ forme. Ideo ait
commentator ſup. ij. phicoꝝ. Si pma mate
ria denudaret̄ ab omi forma. tunc nō ens in
Opīo con/traria. actu eſſet in actu. q̄d eſt cōtradictio. Sz
cōtrarium iſti⁹ cōcluſionis tenēt q̄dā docto/
1 res. quoꝝ vnus arguit ſic. Illud quod pro/
prie et immediate creat̄ a deo. hoc deus per ſe/
ipſum poteſt in eſſe cōſeruare. ſed materia im
mediate et pprie creatur a deo. quia cum crea
tio ſit de nihilo alicuius pductio. ſequitur q̄
ipā materia magis pprie et immediate creet̄
q̄ compoſitū ex materia. quia materia in ſui
factione ſimpliciter fit de nihilo. cum nihil pe
nitus preſupponat. totus autē alius mūdus
corporalis naturaliter preſupponit materiā.
Quia ſicut dicit Auguſtinus in de vera reli
gione. c. xxxiij. De informi materia factus ē
mundus. Et. xij. ꝯfeſ. c. iiij. ait. Tu domine
feciſti mundū de informi materia. quam fe/
2 ſti de nulla re. Pt̄ arguit̄ hoc idem ſic. Cō
mentator. xij. metaphiſice ait. q̄ quandocun
q̄ aliqua inueniunt̄ in vno et eodem ꝯiūcta.
ſi vnū illoꝝ eſt reperibile per ſe et alteruz. niſi
ſit compoſitio ſubſtantie et accidentis. Vnde
per hoc pbat q̄ ſit dare aliquod mouens im/
mobile. quia videmus aliquod mouens mo
bile. et videmus mobile nō mouēs. ergo erit
aliquod mouens immobile ſeu non mobile.
Sed poſſibile eſt dare materiā et formam ſi/
mul. et formā ſine materia. ergo materiā eſſe
3 ſine forma non repugnat. Pt̄ materie ſm

ſuū purum potentiale competit agere. quod
quidem agere nō ineſt ſibi per aliquā formā
qua actu informatur. ergo materie ſm ſuum
purum potentiale poteſt cōpetere eſſe. quod
quidem eſſe nō inerit ſibi per aliquā formaz
qua actu informetur. cōſequentia videt̄ eſſe
clara. eo q̄ agere preſupponat eſſe. probatur
antecedens. quia appetere formā quam non
habet non cōpetit materie ratione forme qua
actualiter informat̄. ſed ratione ſue potentia/
litatis qua poteſt recipere eam quā nō habet.
Pt̄ hoc idem arguit alius quidam ſolēnis 4
doctor ſic. Quecūq̄ diſtinguuntur realiter Den. q̄l.
entitatibꝫ abſolutis illa deus poteſt ab inui/ q. 5.
cem ſeparare et ſepatim pducere et ꝯſeruare.
ſed materia et forma differunt realiter ab in/
uicem entitatibꝫ abſolutis. ergo ⁊c. Pt̄ nō 5
minus per diuinā potentiā poteſt prius ſepa/
rari a poſteriori q̄ poſterius a priori. ſed for/
ma eſt naturaliter poſterior materia. cuz ma
teria ſit receptaculū forme. ipſa em̄ eſt princi
pium pncipij. vt dicitur pmo phiſicoꝝ. de⁹
poteſt ſeparare formaz a materia vt apparet
in ſacramento altaris. igitur et materiam po
terit ſeparare a forma. Pt̄ quicquid deus 6
poteſt mediantibus ſecūdis cauſis. poteſt et
ſine eis. ſed mediante forma deus poteſt pro
ducere materiā et in eſſe cōſeruare. ergo ⁊ ſine
ea. Pt̄ ſicut ſe habet cauſa ad cauſaz quan 7
tum ad operari. ſic ſe habet effectus ad effectū
q̄tum ad eſſe. ſed deus qui eſt ppria cauſa p
me materie nō dependet in ſua operatōe a cau
ſis ſecundis que ſunt cauſa forme materialis
ergo nec materia neceſſario dependet ī eſſe ab
ipſa forma. ergo ⁊c. Sed iſta non cōclu Cōtra opi
dunt. quia ſi materia poſſet a deo pduci ſine nionem
omni forma. tūc pura potentia haberet ideaz
et per ſe ſimilitudinē in puro actu. quod vide
tur impoſſibile. ergo ⁊c. Ad primuz dico Ad 1.
q̄ maior nō eſt vera ſi creatū illud eſt puruz
potentiale ſiue pura potentia. Minor etiaz
nō videtur eſſe vera. quia ſi materia proprie
fuiſſet creata ita q̄ totū compoſitū nō fuiſſet
productū immediate de nihilo. ſed ſola mate
ria. tunc celum et terra non fuiſſent creata ſed
genita. cui⁹ oppoſitum habetur in principio
ſacri canonis. cum dicit̄. In principio crea
uit deus celū et terrā. cōſequentia patet. quia
illud q̄d immediate nō educit̄ d̄ nihilo. non
creatur ſed generat̄. eo q̄ ſua forma educitur
de materia naturaliter pſuppoſita. Dico igit̄
q̄ per ſe totū compoſitū creatū fuit a deo in p
ma rerū creatione. et creatiōe ipi⁹ totius com

poſiti deus creauit ptes cõpoſiti. Ad auc/
toritates Auguſtini poteſt dici ꝙ nõ accipit
ibi materiã ſimpliciter informez. ſed accipit
materiã ꝓ ipis corporibꝫ elementoꝝ. q̃ i pnci
pio q̃uis haberẽt ſuas diſtinctas formas ſb/
ſtantiales. nõ tñ apparebant diſtincta. vt ſu
perius dictũ eſt. Ex quibꝫ elementis poſtea
ꝑ opus diſtinctõis factus eſt mundus. h̾ eſt
Ad. 2 diuerſe ſpecies ꝯtente in ipo mũdo. Ad ſe/
cundũ dicendũ ꝙ iſte ꝓceſſus cõmẽtatoꝛ nõ
valet vbi alteꝝ coniũctoꝝ eſt pura potentia.
Ad. 3. Ad tertiũ nego antecedens. Ad ꝓbatõez
dico ꝙ tale appetere nõ eſt agere. nec ꝓprie lo/
quendo eſt aliq̃d poſitm̃ inquantũ talis ap/
petitus imediate reducit̃ in eſſentiaz materie.
ſed eſt quid ꝓuatm̃. puta eſt nõ eſſe ſatiatum
forma ſbſtantiali qua actu informat̃. Unde
ſi illud appetere eſt aliq̃ poſitiua inclinatio q̃
materia determinate appetit hanc formã vel
illã. tũc nõ cõpetit materie ſm ſuum purum
potentiale. ſed ꝑ aliquas formas accidẽtales
diſponẽtes materiam ad corruptõem forme
quã habet. ⁊ introductõem illi⁹ quã appetit.
Ad. 4. Ad quartũ dicendũ ꝙ ſi vna illaꝝ entita
tũ de ſe eſt pura potentia tũc maioꝛ nõ eſt v̾a.
Ad. 5. Ad q̃ntum dicendũ ꝙ maioꝛ nõ eſt vera
ſi ꝑus deficit ab actualitate illi⁹ poſterioꝛ. et
maxime ſi fuerit potentia pura ſm ſe ſumptũ
ſicut eſt in ꝓpoſito. Poteſt etiã dici ad q̃ntũ
ꝙ inq̃ʒtum ꝑus reſpectu poſterioꝛis hꝫ habi/
tudinẽ cauſe efficiẽt. ⁊ poſteri⁹ reſpectu ꝑoꝛis
habet habitudinẽ cauſe formalis formaliter
ꝑficiẽtis. tũc facili⁹ eſt ſeparare poſteri⁹ a ꝑoꝛi
q̃ʒ econuerſo. quia de⁹ pt̄ ſupplere vicez cauſe
efficientis. ⁊ nõ poteſt ꝓpter ſui dignitatem
ſupplere vicẽ cauſe formalis formaliter perfi/
cientis. in ſepatõe igit̃ accidentium a ſbiecto
de⁹ ſupplet vicẽ ſubiecti inq̃ʒtum ſbiectum ſu
ſtentat ⁊ ꝯſeruat accidentia. qd̓ eſt ꝯditõ cau
ſe efficiẽtis. q̃uis ipi materie nõ poſſit dare eẽ
actuale ſine forma. qꝛ h̾ eſt ꝯditio cauſe foꝛ/
Ad. 6. malis formaliter ꝑficientis. Ad ſextuz di
cendũ ꝙ q̃uis maioꝛ ſit vera loquẽdo de cau/
ſis extrinſecis que ſunt efficiens ⁊ finis. nõ ẽ
tñ vera de intrinſecis que ſũt materia ⁊ forma
Inſtantia Forte dicet̃ ꝙ forma non eſt cauſa intrinſe
Solutio. ca ipi⁹ materie. Reſpondeo ꝙ ſicut albedo
nõ eſt cauſa intrinſeca ipi⁹ hois. eſt tñ cauſa
intrinſeca hominis albi. ſic licet forma non
ſit cauſa intrinſeca ipſi⁹ materie vt materia ẽ.
tamen eſt cauſa intrinſeca materie actualiter
Ad. 7. exiſtentis. Ad ſeptimũ poteſt dici ꝙ ſimi/
litudo nõ currit ꝑ om̃es pedes. licet em̃ mul/
te ſimilitudines poſſint ibi aſſignari. in iſto
tñ ꝯcluſo non eſt ſimile. Uel dicendũ ꝙ ma/
ioꝛ ñ eſt vera niſi vterq̃ʒ effectuũ ſit ens actu.

Quantũ ad terciũ Articulus tertius.
articulũ dico ꝙ corpus celeſte eſt cõpoſitũ ex Prima cõ
materia ⁊ forma. qꝛ nulla ſpecies ꝑ ſe recipiẽs cluſio.
p̄dicatõem alic⁹ generis pt̄ eſſe ſimplicioꝛ illo
genere. ſed celum tanq̃ʒ vera ſpẽs corꝑis qd̓ ẽ
in p̄dicamento ſbe gen⁹ ſubalternũ recipit pre
dicatõem ꝑ ſe. ⁊ corpus p̄dicamẽti ſbe eſt cõ
poſitũ ex materia ⁊ forma. vtꝫ ꝑ boeciũ ſuꝑ p̄/
dicamẽta. g̃ ⁊ celũ ex materia ⁊ forma erit cõ/
poſitũ. P. in quocũq̃ʒ reperiũt̃ accidentia 2
materiã ꝯſeq̃ntia in illo reperit̃ materia. celũ
eſt hmõi. qꝛ q̃ntitas ſpiſſitudo raritas ⁊ cete
ra hmõi ꝯſequũt̃ rem cõpoſitã rõne materie.
Q, ãt celũ ſit quantũ ad ſenſũ ptꝫ. Q, in eo
ſit ſpiſſitudo ⁊ raritas apparet. q̇a in vna ſui
ꝑte eſt trãſparens. in alia ꝑte nõ eſt trãſparẽs
Etiã phs dic̃ in de ce. et mũ. ꝙ ſtella ẽ ſpiſſior
ꝑs ſui orb. Maior etiã pꝫ. q̇a ſimplex forma
materialiũ accidentiũ ſubiectũ eſſe nõ poteſt
P q̃cunq̃ʒ ſunt ad inuicẽ cõꝑabilia penes 3
materialiũ reꝝ accidentia illa ꝯñem hñt ma
teriã. celi et ꝑtes celoꝝ ſũt hmõi. Maior ptꝫ
ſcd̓o de generatõe. vbi phs ꝯtra empedoclem
ait. ꝙ ſi elemẽta ſũt ad inuicẽ ꝯꝑabilia opoꝛtꝫ
ꝙ hẽant aliqd̓ ꝯmune qd̓ eſt materia. Mioꝛ
etiã pꝫ. q̇a vnũ celũ dicit̃ mai⁹ altero celo ſm
q̃ntitatẽ. ⁊ vnũ eſt ſpiſſi⁹ vł denſius altero ſm
qualitatẽ. ſi em̃ celũ firmamti nõ eſſet in om̃i
ꝑte ſua ſpiſſi⁹ q̃ʒ celi planetaꝝ. ita eſſet peruiũ
⁊ trãſparens ſic̃ celi planetaꝝ. P omne qd̓ 4
ꝓprie mouet̃ hꝫ materiã ꝑtẽ ſui. qꝛ vt d̓r. ij.
meth. materiã in om̃i eo qd̓ mouet̃ itelligere
neceſſe ẽ. ſꝫ celũ vere mouet̃. Sꝫ hic r̃ndet̃ Reſpõſio
a q̄rũe opinãtibꝫ ꝙ phs in. ij. meth. vbi ponit q̄rundam.
p̄dictã ꝓpoſitõez itendit loq̇ de eo qd̓ mouet̃
motu alteratõnis. non autez de motu locali.
Iſtd̓ nõ eſt veꝝ. q̇a nec añ illã ꝓpõz nec p⁹ Ꝯ r̃ſionẽ.
apparet in textu ariſtotel' ꝙ magi' loquat̃ ibi
de motu alteratõis q̃ʒ de motu locali Nec illa
expoſitõ eſt ꝯſona ceteris dict ipſi⁹ ariſtotel'.
quia vt patꝫ in li. topicoꝝ ariſtoteles vult ꝙ
q̃ñcunq̃ʒ vna dictõ ꝯuenit pluribꝫ vni ꝑ ꝑus
et alteri ꝑ poſteri⁹. ſi abſolute ꝓfertur magis
debet intelligi de eo cui ꝑmo cõuenit. Sꝫ hec
dictio moueri ꝑus cõuenit mobili ſm locũ.
deficit em̃ ꝯuertẽtia ceteroꝝ mobiliũ ad ipm̃.
nam quocũq̃ʒ alio genere motus aliquid eſt
mobile. ipm̃ eſt mobile ſm locũ. ſꝫ nõ ꝯũtit̃.

2 P̄ ſic h̄ nomē motor ⁊ h̄ nomē mot⁹ abſo/
lute ꝓlata ſine q̄cūq̧ additōe n̄ min⁹ ſ; mag̃
intelligunt̃ de motore et motu ſm̄ locu;. q̄ȝ de
motoribꝫ ⁊ motibꝫ ſm̄ alias ſpēs mo:⁹. ſic cū
dicit̃ res mota vl̃ res q̄ mouet̃. nō debet min⁹
immo mag̃ itelligi de re que mouet̃ ſm̄ locū.
Gotfrid⁹ q̄ȝ de rebꝫ q̄ mouet̃ ſm̄ alios mot⁹. Sȝ ꝯ̄trꝫ
v. q̄lȝ. q. ij. iſti⁹ ꝯcl'onis multi doctores tenēt. Inter q̄s
1 vn⁹ arguit ſic. Illō qō eſt in pura potētia ad
oīe eſſe: q̄ntū in ſe eſt indifferēs eſt ad eſſe et
nō eē. materia eſt hm̄ōi. ḡ celū qō nō hȝ in ſe
ꝓncipiū q̄ poſſit nō eſſe cū ſit icorruptibile n̄
2 hȝ materiā. P̄ Cū expſſe dicat ph̄s. vij. me
thaphiſice. ꝙ materia eſt qua res p̄t eē et non
eſſe. igit̃ celū qō nō p̄t nō eē nō habet materiā.
3 P̄ ſm̄ ph̄m. viij. meth. ⁊ ꝓmo de generatōe
que cōmunicant in materia ſunt ad inuicem
tranſmutabilia. ſed celū nō eſt trāſmutabile
4 in aliquā rem materialē. P̄. res hn̄s mate
riā eſt traſmutabil' in omnē rem materialem
cui⁹ forma actualiter eſt ꝓuata. ſȝ celū caret oī
forma actu. excepta forma celi. igit̃ in omnem
rē materialē celū eſſet tranſmutabile. Nec
valet vt aliq̄ iſtoꝝ dicūt ſi d̄r ꝙ materia celi n̄
habet ꝓuatōeȝ annexam. q: impoſſibile eſt ꝓ
uatōem et materiā ab inuicem ſepari. cū ſint
idem ſb̄iecto. vtȝ ꝓmo ph̄icoꝝ. Item nec
valet ſi d̄r ꝙ celū nō eſt ꝓuatū ſimpl'r formis
rerū materialiū. cū ꝯtineat eas virtualiter. et
ſit cauſa eaꝝ. quia ſaltem animā humanā nō
ꝯtinet. nec eſt cauſa eius. et ideo eſſet trāſmu
5 tabile in hoīem. P̄. motus et mobile pro/
portionaliter ſibi inuicē correſpōdent. ſȝ mo/
tus celi eſt ſimplex. ḡ et celū qō eſt mobile ta
6 li motu erit ſimplex. P̄. arguit quidā ali⁹
Aureolus doctor inq̄ſitiue ſic. Si in celo neceſſario eēt
materia. vel h̄ eſſet rōne ſue corporeitatis. vel
rōne quantitatis. vel rōne motus local'. Nō
rōne ꝓmi. quia forma dat eſſe corporeū non
materia. Nec rōne ſecūdi. quia licet quātitaſ
indeterminata inſit rōne materie. quantitas
tn̄ determinata ineſt rōne forme. Nec ratiōe
tertij. quia motus ad vbi nō ineſt rōne mate
7 rie ſed ratōne corporeitatis. P̄. arguit iſte
idem diuiſiue ſic. Si in celo eſſet materia.
aut illa eſſet eiuſdē rōnis cum materia iſtorū
inferioꝝ. aut alterius rōnis. Sed nec ſic nec
ſic. Non em̄ poterit eſſe alteri⁹ rōnis. quia in
pura potentia nulla cadit diſtinctio ratōis.
Dicit etiā ꝯmentator in. xij. meth. ꝙ materia
eſt vna omniū habentiū eam ꝑ abnegatōem
omniū formaꝝ. Et iteꝝ ſi ꝓpter h̄ materia ce/
li et inferioꝝ poneret̃ alteri⁹ rōnis eo ꝙ ad in/
uicē n̄ ſūt trāſmutabilia. tūc pari rōne opor
tet ponere tot materiaſ diuerſaꝝ rōnū q̄t ſunt
partes celi. alias quelibet pars celi erit i aliaȝ
trāſmutabilis ſi ei⁹ materia nō fuerit alterius
rōnis cum materia alterius partis. Sed nec
p̄t dici ꝙ ſit eiuſdē rōnis. q: tūc ſicut dicit cō
mentator ꝯtra Auic. ineuitabile eſſet q̄n celū
eſſet intrinſece corruptibile. ḡ ⁊c. Aliqui Aureolus ꝯ Egidiū.
tn̄ vt iſte dicit voluerūt euitare iſtud incōue
niens. et dicebant. ꝙ forma celi ſatiat ſuā ma
teriā. ideo nō ieſt ſibi ꝓuatio que eſt ꝓncipiū
corruptōis qua materia machinat̃ ad male/
ficiū. Sed iſtud vt ait nō valet. quia impoſ/
ſibile eſt vt forma q̄ȝtumcunq̧ nobilis ſatiet 1
appetitū materie ſue. niſi ipa ſit formalit̃ om/
nis forma ad quā talis materia eſt in poten/
tia. ſed forma celi nō eſt oīs forma formalit̃
Item forma hoīs puta aīa rōnalis eſt no/ 2
bilior q̄ȝ forma celi. ⁊ tn̄ nō ſatiat ſuā materiā
q̄n appetat aliā formā. Item quantūlibet 3
materia vt eſt ſb̄ forma celi ſit ſatiata. tn̄ vt ē
ſb̄ forma terre nō eſt ſatiata. et ideo ſi eiuſdeȝ
rōnis eſt materia celi ⁊ terre. materia terre ap
petit formā celi. ⁊ ꝑ ꝯn̄s de terra fiet q̄nq̧ celū
Dicit etiaȝ iſte doctor ꝙ intentio Ariſto. ē
et commentatoris ꝙ in celo non ſit materia. Solutio.
Sed iſta nō ꝯcludūt. Unde ꝓme quattu
or rōnes nō ꝯcludūt niſi de materia put ha/ Ad ꝓmas quattuor rōnes
bet annexam ꝓuatōem. mutatio em̄ forme in
materia nō cōtingit rōne materie vt materia
eſt. ſed rōne ꝓuatiōis cui annexa eſt. materia
aūt celi vt patebit in ſequenti articulo nō ha/
bet alic⁹ forme ꝓuatōȝ annexā. Ad obiecti
onem cū d̄r. ꝙ impoſſibile ē materiā ⁊ ꝓuatōȝ
ab inuicē ſepari. nego. Ad ꝓbatiōem dico ꝙ
q̄ ſunt idem ſb̄iecto q̄nq̧ ab inuicē virtute di
uina ſeparant̃. vt apparet de ſb̄a ⁊ accidente.
Etiā poteſt dici ꝙ ꝓuatio nō eſt idē ſubiecto
cū materia q̄uocūq̧ ſumpta. ſed vt actu ꝑfici
tur forma habente ꝯtrariū. cuiuſmodi nō eſt
forma celi. Ad illud de aīa rōnali dicēduȝ
ꝙ materia nō eſt ꝓprie ꝓuata aīa rōnali. cuȝ
ipa nō ſit educibilis de materia. Sȝ bn̄ p̄t di
ci ꝙ materia actu ꝑfecta ꝑ formā habentē con
trariū ē ꝓuata diſpoſitiōibꝫ ſiue accidētibus
materiā ꝓparātibꝫ ad aīam rōnalē. Et oēs
hm̄ōi diſpoſitōes cū ſint nat̃aliter educibileſ
de materia. oēs virtualiter ꝯtinēt̃ in forma ce
li. Et iō p̄t vl'r dici ꝙ oēs forme virtualiter
ꝯtinēt̃ in forma celi quaꝝ ꝓuatōes ſūt nat̃ali
ter ⁊ ꝓprie annexe ipi materie. Ad q̄ntum Ad. 5.
dicendū ꝙ ſic mot⁹ celi d̄r ſimplex eo ꝙ nō hȝ
ꝯtrariū. ſic ⁊ celū tali ſimplicitate ſimplex eſt

quia nihil eſt ei cõtrariũ qđ agat in ipm̃. et ſic
ille motus ſimplex dr̃ eo ꝙ eſt vniformior ce/
teris motibꝫ. ſic ⁊ celũ ſimplex eſt qꝛ ẽ puriꝰ ⁊
Ad. 6. ĩmixtiꝰ omibꝫ ceteris mobilibꝫ. Ad ſextum
poſſuꝫ dicere ꝙ in celo ẽ materia ꝓpter omnia
mẽbra illiꝰ inq̄ſitõis. Ad p̄mã ꝓbatõeꝫ dico
ꝙ eo ip̄o ꝙ forma celi dat eſſe corporeũ oportꝫ
te ponere materiã q̄ recipiat tale eſſe corporeũ
quia alias: vel daret ſibiip̄ſi eſſe ⁊ eſſet cauſa
ſuiip̄ſiꝰ. vel quantitati ſeu ceteris ſuis accidẽ
tibꝫ. ⁊ h̄ eſt impoſſibile. qꝛ faceret vnũ cũ acci
dentibꝫ ſm̃ ſuũ eẽ ſbſtantiale. Itẽ ſbiectuꝫ
nõ dat eſſe formis accidentalibꝫ. qꝛ tũc perfi/
ceret accidẽtia. ſꝫ ecõuerſo accidẽtia formalr̃
pficiũt ſbiectũ. Ad ſcđaꝫ ꝓbatõem dicẽdũ
ꝙ dato ꝙ q̄ntitas determinata inſit rõne for/
me. nõ tñ ineſt ip̄i forme. ſed ineſt materie ra
tione forme. Ad tertiã ꝓbatõem dicendũ
ꝙ dato ꝙ motus localis inſit rõne corporei/
tatis. qꝛ tamẽ corporeitas de p̄dicamẽto ſubẽ
nõ poteſt eſſe ſine materia. ideo nec tal' motꝰ
loquẽdo ꝓprie de motu locali. qđ dico ꝓpter
Ad. 7. motũ ſubẽ ſeparate. Ad ſeptimũ dicendũ
ꝙ eſt eiuſdem rõnis ſm̃ ſuã eſſentiã nude ac/
cepta. Ad ꝓbationem nego abſolute in hac
parte cõmentatorẽ. niſi ip̄e intellexerit de ma/
teria cũ annexa p̄uatõe. Et ſic etiã intelligen/
de ſunt omẽs auctoritates Ariſto. q̄ ſonare vi
dent̃ ꝙ in celo nõ ſit materia. Ad inſtanti/
as factas ɔtra ſacietatẽ materie patebit in ar
ticulo ſequenti.

Articulus quartus.

Quarto dico qꝰ ma

teria celi et materia rerũ inferioꝝ nõ differũt
eſſentialiter. Circũſcriptis em̃ formis vtroꝝ
qꝫ tam ſbſtantialibꝫ q̄ꝫ accidentalibꝫ ſi ꝑ im/
poſſibile maneret materia celi ⁊ oĩm inferioꝝ
eſſet tm̃modo vna eſſentia materie et nõ plu
res. quia circũſcriptis formis nõ remanet ex
parte materie niſi pura potẽtia, in qua nulla
cadit diſtinctio. cuꝫ ſolũmodo actus ſit q̄ di
ſtiguat. vtꝫ. iij. de aĩa. et. ij. meth. Quãuis
autẽ ſic ſit vna materia ſupioꝝ et inferioꝝ. vt
ɔcipit̃ ꝑ abnegatõꝫ oĩs forme. nõ tamẽ eſt
vna q̄ꝫtũ ad modũ recipiendi formã. qꝛ mate
ria celi ab ip̄o creatore recipit formã nõ habẽ
tẽ ɔtrariũ. ꝓpter qđ talis materia nõ hꝫ p̄ua
tionẽ annexã. et ꝑ ɔñs ſuꝰ appetitꝰ forma ſibi
a deo impſſa ita cõplete ſatiat̃. ꝙ hmõi mate/
ria nullã aliã formã p̄t appetere. ⁊ iõ celuꝫ ex
ſuis p̄ncipijs itrinſec̄ ſꝑ manet icorruptibile
Inſtantia Dicet̃ forte ſic dictũ ẽ ꝑ doctorẽ ꝓprie ip̄ro/
batũ. ꝙ ſaltẽ materia terre p̄t appetere formaꝫ
celi cũ p̄uata ſit ea. Rñdeo ꝙ nec appetit eã Solutio.
nec ẽ p̄uata ea. materia em̃ nõ ẽ p̄uata tali for
ma q̄ mõ natali ñ hꝫ ɔ̄riũ. nec ẽ p̄uata forma
ad quã recipiẽdã nõ hꝫ potentiã natalẽ. ſꝫ ſo
lũ ẽ in potẽtia obedictiali. forma ãt celi vt ſepiꝰ
dictũ ẽ nõ hꝫ ɔ̄riũ. nec materia terre ẽ in potẽ
tia natali ad eam. ſed ſolũmodo ĩ potẽtia obe
dictiali. ſi em̃ deꝰ vellet materia terre ĩ h̄ ſuevo
lũtati obediret ꝙ ex terra fieret celũ. illa tñ trãſ
mutatio ñ ẽ in ꝟtute cuiuſcũqꝫ agẽtꝭ natal'. ḡ
materia terre ſeu cuiuſcũqꝫ alteriꝰ rei differẽtꝭ
a celo nec appetit formam celi nec ẽ p̄uata ea.
Sꝫ ɔ̄ iſtã ɔcluſionẽ ſũt aliq̄ magni docto Opiõ ɔ̄ria
res. inter q̄s doctor cõis oppoſitũ iſtiꝰ ɔclu/
ſiõis declarat ſic. Quia cũ materie ſm̃ ſe ɔue Thomas
niat eẽ ĩ potẽtia. ḡ vnitas ⁊ diuſitas materie in p̄ma p̄te
ɔſiderãda ẽ ſꝫ vnitatẽ ⁊ diuſitateꝫ potẽtie. Et
ex iſto p̄ambulo arguit ſic. Illoꝝ nõ eſt vna 1
materia q̄ ſic ſe hñt ꝙ materia vniꝰ nõ eſt in
potẽtia ad omeꝫ formã ad quã eſt in potẽtia
materia alteriꝰ. Sꝫ materia celi nõ eſt in po/
tentia ad illas formas ad q̄s eſt in potentia
materia inferiorũ. ergo non eſt vna materia Alij ad idẽ.
celeſtiũ ⁊ iferioꝝ. P̄ iſtud declarãt q̄dã alij 2
ſic. Sic ſpẽs eiuſdẽ generis drñt ſuis drñijs
differẽtie aũt nõ differũt alijs drñijs. ſꝫ ſeip̄is
ſic res ɔpoſite differũt ſuis p̄ncipijs ſcꝫ ꝑ ma
teriã ⁊ formã. p̄ncipia tñ drñt ſeip̄ſis. ⁊ iõ ſm̃
iſtos ſic forma celi ⁊ forma reꝝ inferioꝝ drñt
ſeip̄is. ſic materia celi et materia ĩferioꝝ drñt
ſeip̄ſis. P̄ iſtud p̄t ɔfirmari ſic. Que drñt 3
genere naturali differũt materia ⁊ hñt mate/
riã alteriꝰ rõis. ſꝫ corruptibile ⁊ ĩcorruptibile
drñt genere natali. vt pꝫ. x. methaph̄. P̄ ſic 4
variat̃ potẽtia ſic variat̃ materia. ſꝫ celũ ſolũ/
mõ hꝫ potentiã ad vbi. ĩferiora aũt hñt potẽ/
tiã ad eſſe. ḡ ⁊c̄. P̄ ph̄s. x. methaph̄. dic̄ ꝙ 5
corruptibiliũ ⁊ incorruptibiliũ nõ eſt eadem
materia. P̄ Themiſtiꝰ dicit vt allegat eũ 6
ɔm̃tator ĩ de ſba orbis ꝙ ſol ⁊ luna ⁊ alie ſtel
le aut ſunt forma non in materia. aut habent
materiã equoce cũ alijs materialibꝫ. Sed ɔ̄ Thomã
iſta nõ ĩtelligo. qꝛ ſic cõiter ponit̃ a doctoribꝫ
et etiã iſti doctores ponũt. in tota reꝝ vniuſi/
tate nõ eſt dare duas res diuſaꝝ rationũ que
oĩo eq̄liter diſtent a p̄mo p̄ncipio. ſꝫ materia
ſupioꝝ ⁊ inferoꝝ ſm̃ ſe accepte ꝑ neceſſitatem
eq̄liter diſtãt a deo ſeu a p̄mo p̄ncipio. q̄a cũ
q̄libet eaꝝ ſm̃ ſe accepta ſit pura potentia. q̄li/
bet diſtabit a puro actu q̄ eſt deus tãta diſtã/
tia q̄ maior nec eſt nec eſſe p̄t inter entia poſi
tiua. igit̃ nõ poſſũt eſſe diuſaꝝ rationũ ſm̃ ſe

eẽntialiter differẽtes. Et iſta eſt itentõ auic. p̃mo li. ſufficiẽtie ſue. c. iiij. vbi ait. Hyle cõe eſt omĩbꝰ et naturaliter generatis et illis que
Ad rõnes ſunt de numero ꝑpetuoꝝ. Ad p̃mũ dð. ꝙ ex
Ad. i. hoc ꝙ materia vniꝰ nõ eſt in potẽtia ad om̃es formas ad q̃s materia alteriꝰ. nõ arguit diuſitas eſſential' materiaꝝ q̃uis bene arguat diuſſus modus eaꝝ. puta ꝙ vna ꝑcipit ſuã formã cũ ãnexa ꝑuatõne forme oppoſite. alia ꝟo ſine ꝑuatõe. eo ꝙ ſua forma nulli alteri forme ꝓprie ꝯ̃riat. P̃ ſi iſta rõ eſſet ſufficiens. tunc materia vniꝰ celi eſſet alteriꝰ rõnis a materia alteriꝰ celi. cũ materia vniꝰ celi non ſit in po/
Ad. 2. tentia ad formã alteriꝰ celi. Ad ſcðm dð. ꝙ etiã modus ille deficit. q̃a q̃uis p̃ncipia formalia poſſint ſm ſe differre ⁊ inter ſe. ⁊ a p̃ncipijs potentialibꝰ. tñ p̃ncipia pure potẽtialia ſm ſe ꝯſiderata nullo mõ ab inuicẽ differre
Ad. 3. pñt. Ad terciũ dð. ꝙ non oportꝫ ea q̃ differũt genere naťali differre in materia. ſic ꝙ corꝝ materie ſm ſuas eſſentias ſint diũſaꝝ rõnũ. ſꝫ ſufficit ꝙ h̃eant diuerſũ modũ. vt iã dictũ ẽ
Ad. 4. Ad q̃rtũ nego maiorẽ ꝙ nõ oportꝫ variari materiã eſſentialiter. ſꝫ ſufficit variatõ modi material'. illa em̃ potentia nõ eſt eẽntia matie cũ ſit quedã carentia illiꝰ reſpectu cuiꝰ dr̃ po/
Ad. 5. et. 6 tentia Ad q̃ntũ ⁊ ſextũ dð. eodẽ mõ. Dicit eni alia materia celeſtiũ ⁊ inferioꝝ ⁊ dr̃ eq̃uoce ꝓpter p̃dictos modos hm̃õi materijs ꝯpetẽtes. his tamẽ modis ⁊ omĩbꝰ formis circũſcp̃tis nulla appareret differentia inter eſſentiaꝫ
Ad princi illiꝰ materie ⁊ iſtiꝰ. Ad argumẽtũ p̃ncipale
pale argu. dicendũ ad maiorẽ. ꝙ illud qð fit ex aliq̃ non oportet ꝙ ſit eo poſteriꝰ duratõne. ſꝫ ſufficit ꝙ ſit eo poſteriꝰ natura. Ad minorẽ dicendũ q̃ꝫ uis forme via generatiõis ꝑducte ꝓprie ſint educte de materia. q̃ꝛ generãs cum ſit agens naturale p̃ſupponit materiã. hoc tñ nõ oportet dicere de formis ꝑ creatõnem ꝑductis. q̃a creans nõ p̃ſupponit materiam. ſed creando compoſitum ſimul creat materiam ⁊ formã. ergo ⁊c̃.

Diſtinctio. xiij.

p PRima diſtinctionis operatio ⁊c̃. Poſtq̃ꝫ magiſter determinauit de corꝑalũ rerũ cõi ⁊ quodãmõ indiſticta creatõe. h̃ ꝓſeq̃t de eaꝝ diſtinctõe ſeu diſtincta ꝑductõne. Et diuidit in tres ꝑtes. Nam p̃mo determiat de creatõe lucis q̃ eſt puriſſima reꝝ corꝑaliter ꝑductaꝝ. Scðo de ꝑductõe rerũ inaĩataꝝ. Et tertio ð ꝑductõe rerũ viuẽtiũ ſeu aĩataꝝ. Secũda icipit diſt. xiiij. ibi. Dixit q̃ꝫ deꝰ. Tertia diſt. xv. ibi. Dixit etiam deꝰ. Prima in duas Nam p̃mo tractat de luc̃ creatõe. Scðo tãgit aliqua ð eiꝰ creatore. ibi. Preterea inueſtigandũ eſt. Prima in tres. Nam p̃mo tractat de lucis ꝑductõe. Scðo de eiꝰ multiplici cõditione. Tertio de eiꝰ effectu ⁊ oꝑatõe. Scða ibi. Si querit qualis. Tertia ibi. Hic notãdum eſt. Et hec in tres. quia p̃mo oñdit q̃uo lux illa ſuo motu cauſabat diẽ artificialem et noctẽ. Scðo ex illa luce oſtendit naťaliũ dierũ ordinẽ. Et tertio mouet ⁊ ſoluit duplicem q̃ſtionẽ. Scða ibi. Hic eſt naťalis. Tertia ibi. Solet aũt queri. Circa iſtã. xiij. diſt. quero hanc queſtionem.

v VTrum lumen in medio ſit forma realis. Et videt ꝙ ſic. q̃ꝛ effectꝰ realis eſt a cauſa reali. ſed a lumie impꝛ̃ſſo a ſole ſunt om̃es generatões iſtoꝝ inferioꝝ. ḡ ⁊c̃. Cõtra. om̃is forma realis que ꝑ actũ agentis naťalis eſt in aliq̃. oportet ꝙ realiter educat de potentia illiꝰ in q̃ eſt. ſed lumẽ non educit de potentia medij. q̃ꝛ ſi realiter educeret de potentia medij tũc celũ recipiens lumen a ſole eſſet alterabile ⁊ trãſmutabile ad formã. ⁊ pateret ꝑegrinas impꝛ̃ſſiones. q̃ omnia ſunt falſa. cũ ipm̃ celũ ſm ph̃m ſit p̃mum alterãs inalterabile. Hic videnda ſũt q̃tuoꝛ. Primo vtrũ lux in ſupcaeleſtibꝰ ⁊ iſtis inferioribꝰ ſit eiuſdẽ rõnis. Scðo vtrum lumen cauſatũ a luce tam ſuꝑioꝝ q̃ꝫ inferioꝝ ſit forma realis vel intentionalis. Tertio vtrũ educatur de potentia medij. Et quarto vtrum due forme intentionales ſolo nũero differentes vel etiam a contrarijs obiectis deriuate poſſint ſimul eſſe in eadem parte medij.

Articulus p̃mus

QUãtum ad primũ dico ꝙ nõ. q̃ꝛ ea q̃ differũt genere ſũt diũſarũ 1
rõnũ. lux ſolis ⁊ lux ignis ſiue cuiuſcũq̃ꝫ alterius rei ſpere actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ dñt genere ſaltẽ naťali. q̃ꝛ corruptibile et incorruptibile dñt genere. vtꝫ. x. meth. P̃. forme q̃ ſic ſe 2
h̃nt ꝙ ꝑ intenſionẽ vniꝰ nũq̃ꝫ ꝑuenit ad ꝑfectionẽ alteriꝰ. ille nõ ſunt eiuſdẽ rõnis. ſed per intenſionẽ luc̃ rerũ inferioꝝ nũq̃ꝫ ꝑuenit ad ꝑfectõe lucis ſolaris. P̃. iſta videt eſſe in 3
tentio Auerroys q̃ in de ſb̃a orbis ex ſententia

Themiſtij ait. ꝙ quecunq; ſunt in celeſtibus
corpib⁹ ⁊ in iſtis inferiorib⁹ equoce ſe habēt.
ſtantia Sz h̄ poſſet inſtari. q2 illa q̄ inſunt aliq̄b⁹
ſm eandē naturā. nō inſunt eis equoce. et vi/
dent̄ eſſe eiuſdē rōnis. Sz luciditas ineſt ce
leſtib⁹ ⁊ inferiorib⁹ ſm vnā naturā. Nam. ij.
de aīa dicit phus. ꝙ nec aqua ſm ſe eſt lucida
nec aer ꝑ ſe eſt lucid⁹. ſed qm̄ videt̄ eadē natā
ſolutio. ī his ⁊ in ꝑpetuo corpore. Rn̄deo ꝙ q̄uis
illa dyaphanitas ſm quā ineſt luciditas cele
ſtib⁹ ⁊ inferiorib⁹ de q̄ loq̄t̄ phus ſit eadē ano
logia vel genere logico. differt tn̄ genere na/
turali. ꝓpter qđ ſua identitas non arguit ſuf
ficienter ea eſſe eiuſdē rōnis. vel nō eſſe equo/
ca que inſunt ſm eam.

iculus ndus. **Quantum ad ſcđm** articulū ꝑmo recitabo quorūdā doctoꝝ opio
nes. q̄ in hac materia ꝑ extrema ꝯtradictōis
diſcordāt. Scđo iſtaȝ diſcordiā tempabo
aliqualiter ꝑ mediā poſitōez. Et tertio rn̄/
debo ad motiua vtriuſq; opinionis extreme.

inio ꝙ Quātū ad ꝑmū ſūt q̄dā ſolēnes doctores
ē n̄ ſit dicētes ꝙ lumē in medio non eſt forma realis
na real' ſed intentionalis. q2 lumē imediate cōtingēs
pupillā a viſu ꝑcipit̄. ſz nll'a realis qualitas
1 imediate poſita ſupra aliquē ſenſuȝ ꝑcipit̄ ab
illo ſenſu. q2 ſm phm ſenſibile poſitū ſup̄ ſen/
ſum non facit ſenſum. P̄. nihil dat qđ nō
2 habet. ſz lumē dat colorib⁹ eſſe intētionale in
medio. ḡ ⁊c̄. P̄. qualitas realis remanet in
3 ſbiecto in abſentia ꝓducentis. ſed lumen nō
manet in medio abſente illumināte. P̄. for
4 ma q̄ cauſat̄ ex refractōe radioꝝ incidentium
ad aliquod corpus terminatū eſt intentiona
lis ⁊ nō realis. lumē in medio eſt hmōi. Ma
ioꝛ ꝑtz. q2 alias colores in iride ⁊ imago ī ſpe/
culo eſſent forme reales. P̄. ſi lumē eſſz for/
5 ma realis. tūc nō poſſet ꝑ totū mediū multi/
plicari in inſtanti. ꝯſeq̄ntia patz. q2 ad intro
ductionē forme realis requirit̄ tranſmutatio
realis ipſi⁹ ſbiecti. que nō poteſt fieri naturali
ctoꝛ ꝑ ter in inſtanti. Falſitas aūt ꝯſequētis q̄z/
tiue uis ſit nota apud Ariſtotelē et ceteros ꝑypa/
theticos. auctoꝛ tn̄ ꝑſpectiue tenet ꝙ m̄ltipli/
catio luminis fiat in tpe. q̄uis illud tempus
ſit imꝑceptibile. quia ſicut ipe dicit citius vi
detur mediuȝ baſis rei viſibilis q̄z extrema vi
deantur. eo ꝙ linea viſualis breuior ſit ad me
tra eū. dium q̄z ad extrema. Sed iſtud nō va/
let. quia dato ꝙ illud tempus eſſz iꝑcepti
bile in vno ſtadio. in mille tamē ſtadijs fie/
ret ꝑceptibile. et maxime ab oꝛtu ſolis vſq; ad
oculum noſtrum tanta eſſet duratōis inter/
ceptio que n̄ poſſet nos latere. Probo igit̄
falſitatē illi⁹ ꝯſequentis ſic. Quādocūq; ſub/
iectū ꝑfecte diſpoſitum in omi ſua parte pre/
ſens fuerit agēti ſufficienter potenti inducere
formam aliquam. tunc talis forma ſubito in
ducitur et in inſtanti. Iſta patet. quia dura/
tio temporis nō requiritur niſi vel propter in
ſufficientiam agentis. vel propter indiſpoſi/
tionem ſubiecti. que quidem diſpoſitio neceſ
ſario habet fieri per motū et tranſmutatōnez.
et per conſequens nō ſine tempe. ſed aer ſere/
nus preſens ſoli eſt perfecte diſpoſitus in om
ni ſua parte ad receptōem luminis. et ſol eſt
agens ſufficiens ad inducendum talem for/
mam. ergo ⁊c̄. P̄. in rebus inferiorib⁹ om 6
nis realis forma ſenſibilis habet contrarium
ſed lumen nō habet cōtrarium. ergo non eſt
realis forma. Alij autem oppoſitā partem Pe. de alū
probant ſic. Forma intentionalis nō poteſt nia ꝙ lumē
habere effectum realem. ſed lumen in medio ſit forma
habet effectum realem. quia calefacit ⁊ incen realis.
dit. radij enim ſolis refracti ſuper ſpeculo con
cauo incendunt ignem. Et confirmatur Cōfirmat̄
per Auicen̄. qui ait. ꝙ corpora celeſtia per lu/
cem ab ipſis deriuatā agunt in hec inferiora.
P̄. forma intentionalis non denominat 2
ſuum ſubiectum. non enim aer dicitur colo
ratus a ſpeciebus intentionalibus colorum
que ſunt in ipſo. ſed a lumine aer dicitur illu
minatus. P̄. cum lumen ſolis ſit intentio 3
naliter in noſtris ſenſibus interioribus. ſi ab
eo ꝙ aer ſolū intentionaliter haberet lumē di/
ceretur luminoſus. ſequeret̄ etiam ꝙ cerebruȝ
noſtrū a tali luminis intentione diceretur lu
minoſum His premiſſis poteſt diſtingui Poſitio
de intentionali. Nam intentionale dicit̄ ori/ media.
ginaliter a tendo tendis. eo ꝙ ipſum habeat
adeo debile eſſe ꝙ potentia cognitiua proprie
non terminatur ad ipſum. ſed per ipſum ten/
dit in alterum. ſcilicet in obiectum. Et ideo
ſpecies rerum ſenſibilium et maxime coloruȝ
ꝓprie ſunt intentionales. quia ita viſus per
ipſas tēdit in colores. et per ipſas videt colo
res ſeu res coloratas. ꝙ tamen ipſas nll'o mō
videt. Lumē aūt in hoc ꝯuenit cum talibus
ſpecieb⁹. ꝙ per lumē tendim⁹ in colores. In h̄
tamē lumen differt ab ipis ſpeciebus. q̄a q̄z/
uis viſus nō termiet̄ adeo ꝓprie ad lumē exi/
ſtens in medio ſicut ad colores. q2 lumē ꝓpe
nō videt̄ niſi ad aliquid terminet̄. tn̄ lumen
aliq̄ mō videt̄. qđ đ ſpecieb⁹ dicere n̄ poſſum⁹

Et iō lumē aliq̄ mō pt̄ dici forma intētional: ꝓut hꝫ ꝯueniētiā cum talibꝫ ſpēbꝫ. ⁊ aliq̄ mō forma realis ꝓut excedit taleſ ſpēs in eo ꝙ ad ipm̄ aliq̄ mō termiat̄ noticia ſenſitia. Pōt etiā dici ꝙ q̄dā ſunt forme q̄ ꝯueniūt cuꝫ for/mis ſuoꝝ efficiētiū. ⁊ q̄ꝫtū ad modū eſſendi. ⁊ q̄ꝫtū ad modū agēdi. Alie ſūt q̄ nec ꝯueniūt cū formis ſuoꝝ efficientiū in mō eſſendi. nec ī mō agēdi. Tertio ſūt aliq̄ q̄ differt a ſuis agē tibꝫ ī mō eſſendi. ꝯueniūt tn̄ in agēdo. puta ī habēdo ſilēꝫ effectū. Prime ſūt forme ſimplr̄ reales. Scd̄e ſūt ſimpliciter intētionales. Et tertie inq̄ꝫtū ꝯueniūt cuꝫ realibꝫ pn̄t dici reales. inq̄ꝫtū ab ipis differūt pn̄t dici intētionales. Et iō lumē in medio inq̄ꝫtū differt a luce de qua deriuat̄ penes modū eſſendi. puta q: ē in materia rara ⁊ trāſparēte. ⁊ ꝑ ꝯn̄s hꝫ eſſe debile. nec de ſe pt̄ ꝑmanere ſbtracta p̄ſentia ſui generātis. lux aūt a qua deriuat̄ eſt ī materia ſpiſſa ⁊ terminata. ⁊ ꝑ ꝯn̄s hꝫ vigoroſuꝫ et ꝑ/ſeuerans eſſe. vt ſic tale lumē pt̄ dici forma intentionalis. Sed ꝓut tale lumen poteſt aliq̄ modo in ſimilē effectū in quē poteſt ſuū prin/cipiū ꝓductiuū. licet nō cum tanta efficacia ſicut hmōi p̄ncipiū. ſic pt̄ dici aliq̄ modo forma realis. Et ꝑ h̄ poteſt rn̄deri ad rōnes vtriuſqꝫ opinionis.

Ad rōnes p̄me opionis.

Ad. 1. Ad p̄mū p̄me opinionis dicendū ꝙ lumē cōtingēs pupillā non videt̄ ꝓprie. ſed lumē aliq̄ mō refractū ad aliqd̄ corpus terminatū extra pupillaꝫ. Etiā rō eſt aliq̄ mō ad oppoſitū. q: ſi ex h̄ aliqua ſpēs coloris exn̄s in pupilla non videt̄ q: eſt forma pure intentionalis. igit̄ ꝯſimiliter nec lumen videret̄ ſi eſſet purū intentionale. ſed ſolū eſſꝫ rō videndi aliud. Ad ꝓbatōeꝫ dicendū ꝙ q̄ꝫuis ſenſibile coloratū poſitum ſupra ſenſum non faciat ſenſum. quia ipm̄ eſt opacū: ⁊ iō eclipſaret lumē oculo. ſine quo quidē lumie oculus nihil poteſt videre. hoc aūt nō obſtat ſi lumē ponit̄ ꝯtingere oculū. quia lumen nō eclipſat ſeipm̄.

Ad. 2 Ad ſcd̄m poteſt dici triplr̄. Primo ꝙ lumen non eſt totaliter ⁊ vſqꝫquaqꝫ forma realis. ſed etiā aliquo modo forma ītētional̄. Scd̄o ꝙ ſic ī ꝓductōe entiū realiū nō ē neceſſe qn̄ aliq̄d facit aliud formaliter tale ꝙ ipm̄ ſit formal̄r tale. ſꝫ ſuffic̄ ipm̄ eē v̄tualit̄ tale. ſic etiā ī intētionalibꝫ. ⁊ iō dato ꝙ lumē eſſet factiuuꝫ coloꝝ ſm̄ eſſe intentionale: non oporteret ipm̄ formaliter eſſe intentionale. ſꝫ ſufficeret ipm̄ v̄tualit̄ eſſe intētōale. q̄ꝫuis eēt formaliter quid reale Tertio poteſt dici ꝙ lumen eſt illius intentionalis generatōnis ſolū cā ſine q̄ non. et color realis eſt ibi cauſa propter quā ſic. quia ipſe color facit et gignit ſuam ſimilitudinē in medio illuminato. q̄ꝫuis hoc non poſſit in medio obſcuro.

Ad. 3. Ad tertiū dicendū ꝙ maior nō eſt vera de qualitatibus realibꝫ habentibꝫ eſſe debile in ſubiectis. figura em̄ in aqua cauſata ad p̄ſentiā ſigilli ē qualitas realis de quarta ſpecie qualitatis. et tn̄ non poteſt manere abſente ſigillo.

Ad. 4. Ad quartū dicendū ꝙ maior nō eſt vniuerſaliter vera. Nam ex hmōi reflexionibꝫ qn̄qꝫ cauſat̄ effectus realis. ſicut ad ſenſum apparet cum radij incidentes reflectūt̄ ſuꝑ ſpeculo ꝯcauo. ex hmōi em̄ reflexione realis ignis accēditur Etiam qn̄qꝫ ſic reflectunt̄ ſuper terram in calidis regionibꝫ ꝙ ex talibꝫ refractōnibꝫ accenduntur arbuſta campoꝝ.

Ad. 5. Ad quintum nego conſequentiā. Ad probatōnem dico ꝙ ſbiecto exiſtente vltimate diſpoſito. nll'a trāſmutatio requirit̄ duratione pcedens generationē ſeu forme realis introductōem. ſꝫ ſubito introducitur in inſtanti. Sed aer ſerenus nullam habet contrariā diſpoſitōnem ad formam luminis. igitur ad preſentiā ſufficientis agentis ſubito introducit̄ in totum aereꝫ preſentem tali agenti.

Ad. 6. Ad ſextum nego maiorem. quia figura non habet contrarium q̄ꝫuis ſit realis forma cum ſit de quarta ſpecie qualitatis. et ſit per ſe ſenſibilis cum ſit vnuꝫ de cōmunibus ſenſibilibus. vt patet. ij. de aia

Ad rōnes ſcd̄e opi.

Ad. 1. Ad primū alterius opinionis dicendū ꝙ maior ſolum eſt vera de tali intentionali qd̄ non eſt aliquo modo reale. ſed lumen ſic eſt intentionale ꝙ tamen aliquo modo eſt reale

Dicunt etiam quidam ꝙ ille effectus realis non eſt effectus luminis. ſed alicuꝰ virtutis aduūcte que eſt ī corpore circūſtante. ſicut tonitruum dicitur ſcindere rōne corpis coniuncti.

Ad. 2. Ad ſecundū dicendū ꝙ lumen poteſt aerē denoīare. q: vt eſt in aere nō eſt purū intentionale.

Ad. 3. Ad tertium dicendū ꝙ lumē in cerebro eſt ſolum intentionaliter ideo non denominat ipm̄.

Quantū ad terciū

Articulus tertius.

articulū dicendū ꝙ forme intentionales non educūt̄ de potētia medij. ſꝫ lumē q̄ꝫuis aliquo mō poſſit dici forma realis. magis tn̄ ꝓprie ē intentionalis q̄ꝫ realis. ideo non educit̄ de potentia medij ꝓprie loquēdo de hmōi eductōe

Quere q̄. diū. v. d̄. q. ꝑ. ſi vis.

1 P. nihil poteſt educi de potētia ſbiecti niſi ꝑ realē alteratōꝫ ſbiecti. ſꝫ lumē ꝑ ſol' v̄tutē ꝓducit̄ in ſtellis ⁊ corpibꝫ celeſtibꝫ. que nullo

2

3 modo realiter imutant vel alterant. ℞. for
me ſolo numero differētes ſimul exiſtentes in
eadem ſbiecto nō educunt de potētia ſbiecti.
ſed duo lumia ſolo numero differētia pñt ſil'
eſſe in eadē pte medij. quia ſi ponūt ex oppo/
ſito videri poterūt ambo ſm eandem lineam.
pe. de al/ Sed ɔtra iſtā ɔcluſionē eſt qdam doctor
mia. q tenet ꝙ nō ſolū lumē. ſz etiā oīs forma intē
1 tionalis educat de potentia ſbiecti. Quia om
ne qd in eſſe pducit. vel creatur. vel generat.
ſed tales forme nō creant. cū a re creata pdu/
cant. g generant. et p ɔſequens de potentia ſb
iecti educunt. quia omne qd generat de poten/
2 tia materie pducit. ℞. Illud qd p agens
creatū fit i aliqua materia educit de ea. forme
intentionales fiūt in medio per agens creatū.
3 g ꝛc. ℞. perfectio naturalis alicui9 ſubiecti
educitur de potentia ei9. ſed lumē eſt perfectō
naturalis medij. cum phus dicat. ij. de anīa.
4 ꝙ lumen eſt actus lucidi. ℞. nulla forma
poteſt eſſe termin9 generatōis ſed totū cōpoſi/
tū. vt patet. vij. meth. ſed qñ lumen ſeu que/
cūqz alia forma intentionalis generat in me/
dio. compoſitū nō poteſt eſſe terminus gene/
ratōnis illius niſi tales forme educant de po/
tra pe. tentia medij. g ꝛc. Sed iſta nō ɔcludunt
olutio. igitur ad pmum dicendū ꝙ nō ſeqt. illud ge
Ad.1. nerat. g de potentia materie educit. vt patz de
lumine genito in celo. ſolū eīm illud qd p rea/
lem materie trāſmutatōem generat ſeu pdu/
Ad.2. citur. hoc de potentia materie educit. Ad
ſecundū dicendū ꝙ maior nō eſt vera. niſi ſic
fiat ꝙ ad ſui factōz materia talis realiter trāſ/
mutet. Ad tertium et quartū dicendū eodez
Ad.3. modo. Alias ſic iuenit. Ad tertium di
cendū ꝙ maior nō eſt vera extendēdo nomē
pfectōis nō ſolū ad reales ſed etiā ad formas
intentionales. quia licet large ꝛ quodāmodo
abuſiue quādoqz dicunt educte de potentia
medij put omne quod recipit in aliquo dicit
eductū de eo. tñ pprie loquēdo forme intentō
nales nō educunt de ſbiecto. ſed exp̄muntur
et deriuant ab obiecto. nec tñ creant ab obie/
ctis eo ꝙ nō fiant nullo pſuppoſito. Naz ob
iecta que ſunt cauſa effectiua hmōi formarū
intentionaliū i generatōe talium formarum
neceſſario pſupponūt effectū alteri9 agentis.
ſcz ſbiectū in q tales forme recipiant. qd non
ūt pul/ ɔtingit in actu creatōnis. Dato eīm ꝙ grā qñ
iſtāiā. a deo creat pſupponat ſbiectuz i q recipiat. tñ
illud ſbiectū eſt effect9 eiuſdē agent; qd ē gra
Ad.4. tie pductiuū. Ad quartū dicendū ꝙ licet
cōpoſitū dicat generari ſeu termin9 generatio

nis. pꝑter h tñ nō ſeqt formā ɔpoſiti ſp edu/
ci de materia ipi9 cōpoſiti. Nā aīa rōnalis nō
educit ꝺ materia. ꝛ tñ tot9 homo dicit genit9
ſeu termin9 generatōnis. vt patet. ij. phicoꝝ.
vbi dicitur ꝙ homo generat hominē et ſol.

Quantum ad quar Articulus quart9.
tum articulū dico ꝙ due ſpēs ſiue forme intē
tionales ſolo numero differētes. ac etiaz due
ab oppoſitis formis deriuate puta ſpēs albi
et nigri pñt ſimul eſſe in eadem parte medij.
Qui poſitis duobꝫ corpibꝫ albis ſm oppoſi
tionē dyametralis linee. in quacūqz pte talis
linee ſtat hō dirigens viſum ad vnū taliū cor
porum. clare videt ipm. qd eſſe nō poſſet niſi
ſpēs vtriuſqz albedinis eſſet in omi pte illius
linee. Et eodē mō expimur ſi albū ꝛ nigrū ex
oppoſito ponūt. Sed ɔ iſtud ſunt aliqui Pe. d alū.
doctores directe. ꝛ arguūt ſic. Potentia vna 1
numero ſufficiēter ē actiuata p vnā formā nu
mero i vna ꝛ eadē ſpē. ſz i vna pte medij ē vna
potētia nūero. igit ſil' nō recipiet niſi vnā for/
mā nūero i vna ꝛ eadē ſpē. ℞. p idē hz ali/ 2
qd eſſe ꝛ vnū eſſe. iiij. meth. ſz p ſbiectuz acci/
dens hz eſſe. q2 accidētis eſſe eſt in eſſe. vt ptz
vij. meth. ꝛ accidētia nō ſunt entia niſi q2 ſūt
entis h ē ſbe ſeu ſbiecti. vtz. vij. meth. igit ac/
cidētia eiuſdē ſpēi i eodē ſbiecto nūerabūtur
nūeratōe ſbiecti. ꝛ iō exñte ſbiecto vno nūero
accidētia eiuſdē ſpeciei nō pñt eſſe pl'a nūero.
℞. ſm eādē ſpēz ñ diuidit forma niſi ad di 3
uiſionē qntitat;. ſz vna ꝛ eadē ps medij nō hz
actu diuiſā qntitatē. g ꝛc. Addūt tñ iſti ꝙ Additio
lz tal' forma ſit vna nūero actu. tñ ē plures ꝟ/
tute. quia ſic in formis realibꝫ due forme ex/
treme ɔſtituūt vnā formā mediā. q qzuis ſit
vna nūero. eſt tñ pl'es ꝟtute. ſic i intētōnalibꝫ
pl'es ſpēs in eadez pte medij ɔcurrētes faciūt
vnā talē formaz q pñt ambo extrema videri.
Sz iſtud ſtare nō poteſt. q2 tal' ſpēs eſſet Cōtra pe.
cōpoſita. ꝛ p ɔñs nūqz duceret i cognitiōem 1
alic9 extremoꝝ ſcz albi vel nigri. ſed tantūmō
viridis vel rubei vel alteri9 medij color;. cui9
oppoſitū ad ſenſuz expimur. ℞. illa q ſic ſe 2
hñt ꝙ ml'tiplicato nūero ſuoꝝ agētiū ipa ml'/
tiplicātur. ꝛ ſbtract; agētibꝫ ipa ſbtrahūt ma
nente indiuiſo ꝛ inuariato eoꝝ ſbiecto. talia
nō numerant numeratōe ſbiectoꝝ ſed nume
ratione agentiū. forme intentōnales ſunt hu
iuſmodi. qd ptz p expientiā. q2 qnto pl'a ob/
iecta ponuntur circa aliquaz partem medij.
tanto plura diſtincte videntur per eandem

partem medij. ſi autem aliqua illorũ ſubtra/
huntur. tunc ceſſant ſpecies illorum in hmõi
parte medij. ſpẽs tñ ceteroꝝ remanentiuʒ di/
ſtincte repñtant obiecta a quibꝫ deriuãtur.
qđ fieri nõ poſſet ſi oĩs ille ſpẽs in ꝯpoſitõʒ
vni⁹ ſpeciei ꝯcurriſſent. ſic iã dict⁹ doctor po/
Ad tres ratões petri. nit. Ad tres rões iſtoꝝ dicendũ ꝙ ſolũ/
modo ꝯcludũt de formis realibꝫ de potentia
ſbiecti ꝑ realẽ tranſmutatõnem eductis. qua
Ad principale argu. les nõ ſunt forme intentionales. Ad argu
mentũ ṗncipale dicendũ ꝙ lumẽ in tali ꝓdu
ctione eſt inſtrumentũ ipſi⁹ ſolis Alias ſic
inuenit. Ad argumentũ ṗncipale dicen/
dũ ꝙ maior nõ eſt vl'r vera loquẽdo de cauſa
inſtrumẽtali. ſed nũc ita eſt ꝙ lumẽ in tali ꝓ/
ductione eſt inſtrumentũ ipi⁹ ſolis. igit ſicut
obiectũ reale mediãte ſpecie ſenſibili vel intel
ligibili cauſat effectũ realẽ in ſenſu vel intelle
ctu puta actuʒ ſentiendi vel intelligendi. vel
etiã habitum. ſic in ꝓpoſito ꝛc.

Diſtinctio. xiiij.

Dixit quoqʒ de
us. ꝛc. Hic mgr̃ determinat de ꝓ/
ductione corpoꝝ inanimatoꝝ. Et
diuidit in tres ptes. quia ṗmo mgr̃ tractat đ
creatõne celoꝝ. Scđo de creatõe elementoꝝ.
Et tertio de creatione luminariũ que ſunt or/
namẽta corpoꝝ ſupioꝝ. Scđa ibi. Sequit.
dixit deus congregent. Tertia ibi. Sequit.
dixit deus fiant Prima in duas. quia primo
circa materiã celi recitat duplicem opinionẽ.
Scđo ſubiũgit triplicem queſtionem. Se/
cunda ibi. Queri etiã ſolet. Et hec in tres ſm
ꝙ tres mouet queſtões. Quaꝝ ṗma eſt de ce
li figura ꝛ diſpoſitõne. Scđa de celi motu et
quietatõe. Tertia de ſecũde diei benedictõne
Secũda ibi. Querit etiaʒ. Tertia ibi. Poſt
hec queri ſolet. Sequit illa pars. Dixit de⁹
fiant. Et diuidit in duas. Nam ṗmo oñdit
qua die creata ſint celi luminaria. Secundo
oſtendit ad qđ ſint nobꝫ vtilia. ibi Quia igit
celum. ꝛc. Hec eſt ſententia iſti⁹. xiiij. di/
ſtinctõis in generali. circa quã in ſpeciali que
ro hanc queſtionem

Utrum celum ꝑ motuʒ ſuũ ſit cauſa
effectuũ iſtoꝝ inferioꝝ. Et videt
ꝙ non. quia ſequeret ꝙ oĩes effect⁹
iſtoꝝ inferioꝝ neceſſario euenirẽt. conſeqñtia
patʒ. quia poſita neceſſaria cauſa ꝛ vniformi
ſequit effectus neceſſarius ꝛ vniformis. ğ ꝛc.

Contra. cõmentator. xij. meth. ait ꝙ calo/
res geniti ex caloribꝫ ſtellaꝝ generãtes quã/
libet ſpẽm ſpecieꝝ in animalibꝫ habent menſu/
ras ꝓprias illi⁹ caloris ex quãtitatibꝫ motuũ
ſtellaꝝ ꝛ diſpoſitõibꝫ eaꝝ ad inuicẽ in ꝓpin/
quitate et remotõe. Hic quattuor ſunt vi
denda. Primo vtrũ motus celi ſit ipi celo
naturalis. Secundo de eo quod queritur
Tertio vtrũ habeãt influentiã ſup liberum
arbitriũ. Et quarto vtrũ aliquod celũ ha/
beat influentiã realem in hec inferiora nõ ob/
ſtante ꝙ ipm immobile ꝑmaneat.

Quãtum ad primũ Articulus ṗmus
ṗmitto ṗmo vnã diſtinctõem. ex qua ſecũdo
eliciã duas ꝯcluſiones. Diſtinctio talis ẽ.
ꝙ motũ celi eſſe naturalem ipi celo dupliciter
poteſt intelligi. Uno mõ ꝙ ꝓ tanto dicat
talis motus ipi celo naturalis. quia fit a for/
ma intrinſeca et naturali ipſius celi effectiue
Alio mõ ꝙ ipm celum naturaleʒ habilitatẽ
habeat ad talẽ motũ. Quo ad ṗmum mẽ
brum iſtius diſtinctõnis pono ꝯcluſionẽ ne
gatiuam. quo ad ſcđm pono affirmatiuam.
Primã ꝯcluſionem probo ſic. Si motus Prima ꝯcluſio
celi eſſet effectiue a forma ſibi intrinſeca et na
turali. vel hoc eſſet ꝓ tanto. quia ṗncipiũ ta/
lis motus eſſet forma corporeitatis ipſi⁹ celi.
vel ꝙ ipſa intelligentia quam dicimus mo/
torem celi eſſet coniuncta ipſi celo ſm eſſe ſibi
dando eſſe animatũ. et per ꝯſequens moueri.
ſed nec ſic. nec ſic. ğ ꝛc. Maior ptʒ. minoreʒ
ꝓbo. quia ſi primo modo. tũc vel celum nũqʒ
moueretur. vel moueretur in inſtanti. Nam
omne tempus requiſituʒ in motu. vel requi/
ritur propter reſiſtentiam mobilis ad moto/
rem. ſicut in motu animalium. vel propter re
ſiſtentiam medij. ſicut in motu grauium et
leuium. Sed in motu celeſtium nulla eſt re
ſiſtentia medij. vt de ſe patet. nec eſſet reſiſten
tia mobilis ad motorem. quia ſola materia
non facit in talibus aliquam reſiſtentiam.
ſicut apparet de graui quod ĩ vacuo vbi nul/
lam haberet reſiſtentiaʒ medij moueretur in
inſtanti. ſed iſto poſito non eſſet maior reſi/
ſtentia mobilis ad motorem in celo qʒ ſit in
ipſo graui. Nec poteſt dari ſecundum: puta
ꝙ intelligentia quam appellamus motorem
celi ſit forma ſiue anima celi. nam cum intel/
lectus ꝛ volũtas ipĩus intelligentie fundent
immediate in eſſentia eius. igitur ſi intelligẽ
tia formaliter ꝑ eſſentiã ſuam eſſet coniuncta

ipſi celo.tūc non cōtingeret celum in mouen
do immediate per intellectum et voluntatez.
ſed mediante eſſentia. propter quod oporte/
ret intelligentiā mouere celum mediante ali/
qua organica virtute.ſicut de facto videmus
in nobis de anima rationali.et per cōſequens
motus celi nō poſſet perpetuari.qꝛ virtꝰ ime/
diate motiua ipſius celi neceſſario laſſaretur.
[Con]firmat Et cōfirmatur.quia forma intellectualis
immediate cōiuncta corpori per eſſentiaz te/
net infimū gradum in genere intelligentiaꝝ.
igitur celum nō differt ſpecie ab homine.qa
non poſſent dari due ſpecies cuiꝰ vtriuſqꝫ for
ma teneret gradum infimū in genere intelli/
[Au]reolus gibilium. In iſta materia quidam doctor
multum dubie loquit̄.attamen quantuz ex
dictis ſuis apparet magis videt̄ affirmare ꝙ
1 intelligentia ſit anima corporis celeſtis viui/
ficans ipm̄.et ꝙ nō ſolum vniatur ſibi ꝑ mo/
tum ſicut figulus iungitur rote. Et hec vt di
cit non vident̄ a fide diſſonare.ſed magis vi/
dentur ſequi ex his que fides tenet. Quia ce/
lū eſt cauſa aliquoꝝ aīatorū et ipſa in eſſe conſer
uat.quod facere non poſſet ſua corporeitas.
2 P̄.probat ipſe idem ſic. quia in celo appa
rent virtutes.que non poſſunt reduci in cor/
poreitatē celi. Oriens em̄ habet ſpecialem vir
tutem cū ipſum ſit dextrum.et occidens ſini/
3 ſtrum. Item aliqua virtus eſt in polis.
polus em̄ articus trahit acum vt apparet in
experimento nautarum. Et alia eſt virtꝰ eiuſ/
dem ſtelle cum fuerit in alia et alia domo.igi/
tur neceſſe eſt vt dicit iſte doctor ꝙ tales vir/
tutes deriuentur a celo in virtute anime ſibi
4 vnite. P̄.ſi non.tunc corpus celeſte non
eſſet corpus phiſicum ſed mathematicum.
quia non eſſet in eo principium naturale.
5 P̄.aliter non apparet quomodo ſpūs ce
leſtes poſſint mouere corpus celeſte. Et
iſtud dicit eſſe de intentōne cōmentatoris et
Ariſtotel̄. Dicit em̄ cōmentator in de ſubſtā
tia orbis ꝙ corpus celeſte eſt materia anima/
rum celeſtiū. Et in eodem libro ait.ꝙ corpꝰ
celeſte eſt ſimplex et nō tranſmutabile ab ali
quo extrinſeco.ideo nō indiget in ſuo eſſe ani
ma ſenſibili.nec imaginatiua.ſed tm̄ indiget
anima mouente in loco. Et.xij.metaph.ait.
ꝙ bene apparet corpora celeſtia eſſe animata.
et ꝙ non habent de virtutibus anime niſi in/
tellectum et virtutem deſideratiuaz que mo/
[In]ſtantia uet in loco. Et ſi dicitur iſti doctori ꝙ ſol
et luna et cetera corpora celeſtia rationabili/
ter poſſent adorari.ſi iſto modo quodlibet co
rum viueret per formam ipſum intrinſece in/
formantē que eſſet ſanctus et beatus angelus
Ipſe preciſe reſpondet his verbis.ꝙ an/ Solutio.
tiqui adorantes ſolez et ſtellas ydolatre erāt.
qꝛ eis rationē ꝓmi ꝓncipij tribuebant Et iſte
idem doctor queſtione immediate ſequenti
ſcilicet queſtione vltima.xiiij. diſtinctōis.ij.
libri ſententiarū circa finem illius queſtiōis
ait.ꝙ concedi poteſt ꝙ corpa celeſtia ſunt ani
mata aliqualiter et ſunt animalia.ſed equiuo
ce cum animalibus que ſunt hic inferius.
Sed iſta dicta non videntur eſſe vera. ꝯ Aureolū
quia quicūqꝫ angelus celum ſic informaret. 1
ille nunqꝫ poſſet eſſe in vno loco cōmuni cuz
ceteris beatis. puta in celo empyreo. Nam
ſi vnqꝫ tale celuz intraret.tunc vel corpus in
formatum per ipſum ſecum traheret.vel ſi ta
le corpus dimitteret.tūc corrumperetur tale
compoſitum ex angelo et corpore celeſti.quo
rum vtrūqꝫ abſurdū eſſe videtur. P̄.Da/ 2
maſcenus libro ſecundo.capitulo ſexto ait.
Nullus animatos celos vel luminaria exi/
ſtimet.inanimati ſunt enim. P̄.commen 3
tator.viij.metaphiſice dicit ꝙ in corporibus
celeſtibus non eſt res animata.quia illic nō
eſt aliquid quod animetur per animā.vel qđ
viuat per vitam. Et idem cōmentator.ij.
ce.et mū.ait de ipſis celorum motoribus. De
forme ſunt abſtracte ſm̄ eſſe. Ad primum Solutio
igitur motiuum iſtius doctoris dicendum. rōnum
ꝙ celum quāuis non ſit formaliter viuū et ani/ Ad.1.
matum.proprie loquendo de viuo et anima/
to.quia tamen influentiaz ſuam dirigit huc
inferius in virtute intelligentie ipſum mo/
uentis que vere viuit.ideo poteſt eſſe cauſa vi
uorum et animatoꝝ. Sicut enim ſemen de/
ciſum ab animali viuo qꝛ agit in virtute ani
malis viui cauſat animal viuum.ſic ꝛc. Eſt
enim celum quaſi quoddam vniuerſale ſemi
narium ipſius dei reſpectu omniū inferiorū.
quod quidez ſeminariū ad ſuū opus exequē
dum applicatur quadā ordinatione diuina
mediante motu cauſato ab ipſis angelis.
Ad ſecundū dicendū ꝙ ꝓpter huiuſmodi Ad.2.
varietatē virtutū quā videmꝰ in partibꝫ celi
nō oportet nos dicere celū ꝓprie animatum.
Nā ſepiꝰ cōtingit ꝙ vnꝰ lapis ꝯtinuꝰ eſt alte/
rius virtutis in vna parte ſui qꝫ in alia parte
Ego em̄ ipſe vidi ꝙ calamita traxit ferrum
in vna ſui parte.et in multis alijs ſuis parti/
bus penitus nihil traxit. Et per hoc etiam Ad.3.
patet ad tertium argumentū. Ad quartū Ad.4.
dōz ꝙ corpꝰ celeſte n̄ debet dici mathematicū

q̃uis nõ ſit ꝓprie animatũ. quia multis q̄li/
tatibꝫ videmꝰ corpus celeſte eſſe ↄiunctũ. ma
thematicũ aũt corpus abſtrahit ab om̄i qua
litate. Q̃uo aũt in celo ſit ṕncipiũ naturale
reſpectu motus celeſtis. patebit in ſeq̄nti con
Ad. 5 cluſione. Ad q̇ntum dicendũ ꝙ q̃uis in/
telligentie nõ ſint imerſe corporibꝫ celoꝝ for/
maliter. tñ ꝑ intellectũ ⁊ volũtatẽ pñt moue
re orbes. vt ſuperiꝰ declaraui diſt. viij. illiꝰ ſe/
Ad aucto ritates. cũdi ſententiaꝝ. Ad dicta cõmentatoris ⁊
ceteroꝝ phõꝝ dicendũ. ꝙ ipi appellabãt q̄ñq̃
intelligentiã animã celi. ꝓpter maximã ꝓpor
tionẽ quã ↄſiderabãt in telligentiã motricem
habere ad ſuũ mobile. Dicebãt etiã celũ vi
uere ꝑ talẽ intelligentiã. q: motũ ṕmũ qui eſt
vita in entibꝫ. vt d̃r. viij. phicoꝝ. recipiebat
celũ ab ipa intelligentia. Etiã om̄is motꝰ ali
q̇ mõ d̃r opus vite. intm̄ ꝙ etiã aque ſemꝑ in
motu exñtes dicũt aque viue. ſtantes v̾o di/
cunt mortue. Dicta etiã phõꝝ h̄ nõ ſũt ad
ꝓpoſitũ. cũ mõ xp̄iane fidei volumꝰ iſtaȝ tra/
ctare materiã. q: ipi phi poſuerũt motũ eter/
nũ. nec aliquod incõueniẽs reputaſſent ipas
motrices orbiũ nũq̃ intrare celũ empyreum
ꝓ ſua beatitudine ſaltẽ accidentali cumulãda
q̇a ipi tale celũ nõ poſuerũt. Fideles igit̃ q̇
ſ̃m fidem xp̄ianam in celo empyreo aſſert cõ/
gregari poſt diẽ iudicij vniũſitatẽ oĩm beato
rũ tam hoĩm q̃ angeloꝝ. aliter debent loqui ĩ
hac materia q̃ phi ec dato ꝙ ṗdicta opio fuiſ
ſet phõꝝ. Nec valet iſta reſponſio qua ſol/
uit ad inſtantiã. q: q̃uis ſ̃m illã ſolutõez nõ
liceret adorare celũ adoratõe latrie. poſſet tñ
adorari adoratõe dulie. que adoratio exhibe
tur rebus ſanctis q̇ ſunt citra ṕmũ ṕncipiũ.
Scd̃a cõ/ cluſio. Secũdo dico ꝙ motus celi eſt ſibi cõna/
turalis. inquantũ celũ naturalẽ hꝫ inclinatõ
1 nem ad talẽ motũ ſcꝫ circularẽ. Nam ſic mo
tus deorſum eſt naturalis ipi graui. et motus
ſurſum eſt naturalis ipſi leui. eo ꝙ grauia na
turalẽ habent inclinatõem ad centrũ. et leuia
a centro. ſic celũ eo ꝙ nec graue ſit nec leue na
turalẽ videt̃ habere inclinatõez ad moueri cir
ca centrũ. Unde vt maiorẽ habilitatẽ haberet
ad talẽ motũ. ſcꝫ circularẽ. iõ figurã ſpericam
2 tribuit ſibi deꝰ. P̃. quicq̇d eſt a cauſa ſupe
riori ſ̃m cõmentatorẽ h̄ eſt rebus naturale. ꝑ
h̄ em̄ ſaluat cõmentator ꝙ ſpera ignis nõ mo
uet̃ violenter circulariter. quia nullũ violẽtũ
ꝑpetuũ. ſed naturaliter vt ait mouet̃ circula/
riter. eo ꝙ h̄ ſibi cõpetat ꝑ cãm ſupiorẽ. Sed
motus celi actiue eſt a cauſa ſupiori. ſcꝫ ab ip
ſa intelligentia ⁊ ab ipo deo. Nam intelligen
tia mouet̃ a deo ad hoc vt moueat orbẽ. Un̄
de deo d̃r. xij. meth. Mouet autẽ vt deſidera/
tum ⁊ amatũ. ſcꝫ ipas intelligentias. q̇ mote
a deo vt deſiderantes ⁊ amantes. vlterius mo
uent ipos orbes. igit̃ etiã vt ſic motus celi p̃t
dici naturalis ipſi celo. Sed ↄtrariũ iſtiꝰ Durãdus
ↄcluſionis videt̃ tenere quidã doctor. Et ꝓ/
bat tripliciter ꝙ motus celi naturalis dici nõ
poſſit. Primo ſic. Natura corpis ſimpli/ 1
cis inclinat ad vnũ motũ ſimplicẽ. ſed i celo
nõ eſt vnꝰ motus tm̄ ſed plures. quia ibi ſũt
motuſ oppoſiti. cum motus ṕmi mobilis ſit
ab oriente in occidens. motus vero planeta/
rũ econũſo. ꝗ ⁊c. P̃. motus eſt naturalis 2
ex cõnaturalitate mobilis ad terminũ. cũ igi
tur locus ſit terminus motꝰ localis. igit̃ q̃uis
cõnaturalitas mobilis poſſit cauſare motum
naturalẽ ad locũ. nõ tñ poteſt cauſare motũ
in loco. P̃. ſi motꝰ celi eſſet naturalis. q̇es 3
in eodem loco eſſet violenta. ſed ↄſequens eſt
falſum. quia in fine mũdi cũ ceſſabit celum
a motu eſſet in deteriori diſpoſitiõe q̃ nunc.
quod nõ eſt ponendũ. Iſta nõ ↄcludunt Cõtra du randum
igit̃ ad ṕmũ dicendũ ad minorẽ ꝙ ſic in celo
ſunt plures motus ſic ſunt plura mobilia. et Solutio
ſicut in ipis mobilibus eſt ↄuenientia ⁊ diffe Ad. 1.
rentia. ſic etiã in motibꝫ. Cõueniũt em̄ om̄ia
mobilia celeſtia in hoc ꝙ habent qualitatem
neutrã puta que nec eſt grauitas nec leuitas
Et ideo om̄is motus celeſtiũ mobiliũ i hoc
ↄueniunt ꝙ ſunt circulares. Eadem tñ mobi
lia differũt inter ſe ſ̃m aliquas ꝓprias eoꝝ
qualitates ⁊ diſpoſitõeſ. ⁊ ſ̃m h̄ etiã non ob
ſtante iam dicta celeſtiũ motuũ ↄuenientia.
ipi tñ poſſunt differre inter ſe. Ad ſecũdũ Ad. 2.
dicendũ ꝙ q̃uis ↄnaturalitas mobilis ad lo
cum nõ cauſet motũ in loco loquendo de mo
tu recto. bene tñ cauſat motũ circularẽ i loco. Ad. 3.
Ad tertiũ nego conſequentiã loquendo de
motu circulari. quia talis motus nõ eſt ad lo
cum. ſed eſt in loco. et ideo in eodem loco in
quo naturaliter mouetur. ceſſante motore ab
operatõne naturaliter quieſcit. Quia ſicut ce
lum nunc ꝓpter qualitatem neutrã nec mo/
uetur ad centrũ nec a centro ſed circa centrũ.
ſic ꝓpter eandem qualitatem ceſſante motore
ab actu mouẽdi quieſcetus naturalis nec erit
in centro nec ſuꝑ centrũ ſed circa centrũ

Quãtum ad ſecun Articulus ſecundus.

dum articuluȝ pono tres breues ↄcluſiones.
Prima eſt. ꝙ celum habet actõem realem Prima cõ cluſio

in iſta inferiora. Iſta ꝯcluſio nõ indiget mul
ta ꝓbatõne. Quia quotidie multas reales al
terationes ꝑcipim⁹. quas in nullũ aliđ agenſ
reducere poſſum⁹ q̃ȝ in ipſum celum. ergo ꝛc̃.
2 ꝑ. hmõi effectus reales ꝯpetere ipĩs aſtris
eſt demonſtratiue ꝓbatum in ipã aſtrologia.
3 ḡ ꝛc̃. ꝑ. ſicut om̃is motus reducit̃ in mo/
uens imobile. ſic om̃is corꝑalis alteratõ ꝛ̃du
catur in alterans ĩalterabile: ſed ipm̃ celuȝ ſm̃
phm̃ et cõmentatorẽ eſt ṗmũ alterãs inaltera
4 bile. ḡ ꝛc̃. ꝑ. qđ habet cauſalitatẽ ſuper no
biliſſimã ſpẽm rerũ inferioꝝ ab illo nõ p̃t de/
negari cauſalitas reſpectu inferioꝝ. celum eſt
hmõi. quia habet cauſalitatẽ ſuper hominem
q̇ eſt nobiliſſima ſpẽs inferiorũ. dicitur em̃. ij
phicoꝝ. ꝙ homo generat hominẽȝ et ſol. ḡ ꝛc̃
ďa cõ/ ſio. Secũda ꝯcluſio eſt. ꝙ motus celi non eſt
ipſi celo per ſe rõ agẽdi in iſta inferiora Quia
1 illud quod eſt ꝑ ſe rõ agendi ſemꝑ ponit ĩ ipõ
agente aliquã formã abſolutã habentem eſſe
ꝑmanẽs in ipõ agente. ſȝ motus celi nihil ta/
le ponit in ipõ agente ſcȝ celo. Naȝ ſi poneret
hmõi formã in celo. vel talis forma eſſet ſub/
ſtantialis: ꝛ tũc motus celi eſſet generatio. vł
accidentalis. et tũc vel eſſet alteratio ſi talis
forma eſſet qualitas. vel augmentatio ſi eſſet
quantitas. ſed celũ nec alterat̃ nec auget̃. ḡ ꝛc̃
2 ꝑ. illđ qđ eſt formaliter ſucceſſiuũ non po
teſt eſſe rõ ꝓducẽdi illud qđ eſt formaliter ꝑ/
manẽs. ſed motus celi eſt formaliter ſucceſſi/
uus. ea que ꝓducunt̃ ꝑ celuȝ ſunt formaliter
ꝑmanentia. ſicut patet in iſtis rebus inferio/
ribꝫ a celo ꝓductis. Minor eſt nota. Probo
maiorẽ. quia cũ cauſa nõ ſit minoris ꝑmanẽ/
tie q̃ȝ effectus ĩpoſſibile eſſe videt̃ ꝙ illđ q̇d
eſt ꝑ ſe rõ ꝓducẽdi alteꝝ ſit formaliter ſucceſ/
ſiuũ. dũ ipm̃ ꝓductũ eſt vere res permanens.
tia cõ/ ſio. Tertio dico ꝙ motus celi non eſt cauſa ſi
ne qua nõ ſeu neceſſario requiſitus quantuȝ
ad om̃eȝ oꝑatõem quã celũ habet in iſta infe
1 riora. Quia dato ꝙ ſol ſtet in medio celi nec
aliqđ corpus celeſte moueat̃ adhuc ſol infe/
riora illuminaret. et reflectendo radios ſuos
ſuꝑ terraȝ vere et realiter calefaceret. quia ex q̇
calor generat̃ ex reflexione radioꝝ ſolariũ ſu/
per terrã. vtȝ in libro celi ꝛ mũdi. et radij non
min⁹ ſed magis reflecterent̃ ſi ſol fixe ſtaret q̃ȝ
nũc cum mobiliter tranſit. nõ poſſum videre
quin ceſſante motu celi ſol realiter poſſit ca/
2 lorem generare. ꝑ. celũ empyreũ realeȝ ha
bet influentiã in hec inferiora. vt patebit in ar
ticulo. iiij. ꝛ tñ nũq̃ȝ mouet̃. igitur pari ratiõe
et ceteri celi nõ moti poſſũt habere realẽ actio/
nem. ꝑ. corpus corruptibile manens im/ 3
motũ poteſt habere actionẽ realem. ḡ et corp⁹
incorruptibile cuiuſmodi eſt celũ. ꝯñа patet.
antecedẽs ad ſenſum apparet de ipõ adaman
te. q̇ manens penitus immot⁹ trahit ad ſeipm̃
ferrũ. et ignis manens in eodem loco calefac̃
om̃e ſibi approximatũ. Nec valet ſi dr̃ ꝙ hoc
facit ꝑ̃ſuppon̄edo motũ celi. quia articul⁹ pa/
riſienſis dicit. dicere ꝙ ignis nõ poſſit cõbure
re ſtupã ſibi approximataȝ ſtante motu celi.
error. Sȝ ꝯ̃ iſtam ꝯcluſionẽ ſunt quidaȝ Thomas
reuerendi doctores q̇ ponũt ꝙ ſi celũ nõ mo/ đ potentia
ueret̃ nullo mõ poſſet agere actõe reali in iſta dei.
inferiora. q̃ȝuis ſibi poſſet cõpetere actõ ſpũal̃
puta illumĩare Dic̃ etiã doctor cõis ꝙ ceſ 1
ſante actõe ipſi⁹ intelligẽtie ita ꝙ nõ ampli⁹
moueat celũ. oportȝ ꝙ ceſſet actõ corꝑis cele/
ſtis reſpectu inferioꝝ. ꝛ hꝫ loq̇ndo de illa oꝑa/
tõne que eſt realis trãſmutatõ. ꝛ ceſſante tali
oꝑatõne corꝑis celeſtꝭ oportet ꝙ ceſſet oꝑatõ
elemẽtaris. q̇a celũ agit ĩ ṽtute intelligẽtie ipȝ
mouentis. inferiora ṽo agunt in ṽtute celi. ḡ
ꝛc̃. ꝑ iſtud aliq̇ iſtoꝝ doctoꝝ ꝯfirmãt ſic. 2
Conditõ ṗmi ṗncipij non cõpetit ipſi celo. ſȝ
agere non motũ eſt ꝯditõ ṗmi ṗncipij. ḡ celũ
nõ p̃t hr̃e realẽ actõeȝ niſi moueat̃. ꝑ ṗmũ 3
ĩ vnoquoq̃ȝ genere eſt cauſa oĩm ceteroꝝ illi⁹
generis. ſed mot⁹ celi eſt ṗm⁹ oĩm motuũ. vt
pȝ. viij. phicoꝝ. Cũ igit̃ ceſſante cauſa ceſſet
effect⁹ ſaltẽ quo ad ſuũ fieri. igit̃ ceſſante mo/
tu celi non poterit fieri aliq̇s motus in rebus
inferioribꝫ. Sȝ iſtis nõ obſtantibꝫ teneo Cõtra eũ.
ṗmã ꝯclõneȝ maxime ꝓpter articłm iã dictũ
ꝑiſius excõicatũ. quẽ neſcirem bene gloſare ꝑ
iſta ſcđa opĩone. ꝑ ignis infernał ceſſante 2
motu celi aget naturaliter ĩ corꝑa damnatoꝝ
Vñ mag̃ꝭ reputo dei miraclm̃ ꝙ hmõi corꝑa
non incinerant̃ ꝛ diſſoluunt̃. q̃ȝ ꝙ ab igne cõ/
burunt̃. Primũ enĩ eſt ſuꝑnaturale. ſecundũ
aũt natale. nõ obſtante motus celi ceſſatõe.
Ad ṗmũ eoꝝ motiuũ dđ. ꝙ celũ nõ agit ĩ Ad. 1.
ṽtute ĩtelligẽtie q̄ntũ ad quãlibet ſui oꝑatõꝝ
quia ſic̃ iſtimet dicunt celũ põt hec inferiora
illumĩare ceſſante oꝑatõe intelligẽtie. ſȝ inci/
dentia radioꝝ ſolariũ ꝛ reflexio eſt cauſa calo/
ris et incendij. ḡ quo ad talẽ oꝑatõneȝ etiam
realẽñ dependet ab intelligẽtia. Ad ſecũdũ Ad. 2
dđ. ꝙ agere nõ motũ localiter nõ ẽ ṗmi ṗnci/
pij ꝯditõ. ſȝ agere ſic non motũ puta ꝙ non
ꝑ̃ſupponat aliquã influentiã cauſe ſuꝑioris.
Primo mõ multe creature agũt nõ mote. vt
apparet de adamante. Sȝ ſcđo modo nulla
creatura agit non mota. q̇a om̃is creata agẽs

aliquo mō alteratꝰ ꝑ influentiā cauſe ſupiorꝫ.
Etiā ratō eſt ꝯ̄ faciētes eā. q̇a ꝑ eandē formā
ꝓbaretꝰ ꝙ ſol non poſſꝫ illumiare ſic̄ ꝙ nō poſ
ſet trāſmutare. cū tñ iſti ponāt ſic̄ de neceſſita/
te ponere coguntꝰ ꝑ vaticiniū yſaie ꝓphē ꝙ ceſ
ſante motu celi erit lumē lune ſicut nūc eſt lu
3 men ſol'. ⁊ lumē ſolis ſeptempl'r. Ad tertiū
dō. ad maiorē q̇a ṗmū in genere eſt cauſa cete
roꝝ non quantū ad eſſe ſimpl'r et abſolute. ſꝫ
q̄ntū ad eſſe menſuratū. ſic̄ igitꝰ ceſſante albe/
dine que eſt ṗmꝰ color menſurans om̄ez aliū
colorē. non oporteret om̄ez aliū colorē ceſſare
ſimpl'r. ſed ſolū ceſſaret quātū ad eſſe menſu/
ratū qḋ ceterꝫ coloribꝫ cōpetit ꝑ albedinē ſm
modū quē videmꝰ penes iſtū curſū reꝝ colo/
Inſtantia ratarū. ſic in ꝓpoſito ⁊c̄. Et ſi dr̄ ꝙ dicta
Solutio phoꝝ ſunt ꝯ̄ me q̄ ad iſtā ꝯcl'onez. Rn̄deo
dupl'r. Primo ꝙ phōs in iſto nō multū
curo. quia ipſi crediderūt ꝙ impoſſibile eſſet
motū celi ceſſare. equa eni facilitate ꝯcederet
phs totā mundi machinā deſtrui ſicut motū
celi ceſſare. q̇a fruſtra ſm eum eſſet ipm celū ſi
non moueretꝰ. ⁊ fruſtra eēt angl's ſiue intelli/
gentia ſi nō moueret. Deus aūt et natura ſm
phm non pn̄t aliq̇d facere fruſtra. Scḋo
dico ꝙ ſuppoſito ꝑ impoſſibile apud phm ꝙ
celū maneat ceſſāte motu. et ſol ⁊ luna ⁊ ſtelle
illumient hec iferiora. phs nō negaret actōez
realē ab ipſo celo. q̄uis negaret nouitatē ⁊ va
riatōem actōis realis. Ipſe eni hr̄et dicere ꝙ
ſicut ſol ſꝑ illumiaret iſtud emiſperiū ⁊ nūq̄ꝫ
ab eo recederet. ſic ſemꝑ calefaceret ⁊ ſꝑ cauſa
ret eſtatē ⁊ nunq̄ꝫ hyemē. Propter h̄ ſecundo
de generatōe cū ṗus oñdiſſet curſum ſolis in
circl'o zodiaco eſſe cauſā totꝰ varietatꝫ in iſtis
inferioribꝫ. tandē circa finem addit. ꝙ idē ma
nens idē ſemꝑ facit idē.

Articulus tertius.

Prima cōclusio

Quātum ad terciū

articulū pono duas ꝯcl'ones Prima eſt ꝙ
celū ñ p̄t directe agere in liberꝝ arbitriū. Quia
res pure corꝑalis non p̄t directe agere in rem
ſimpl'r ſpūalē. ſꝫ celū eſt res ſimpl'r corꝑal'. vo
lūtas āt ſiue liberꝝ arbitriū ē res ſimpl'r ſpūal'.
2 g̃ ⁊c̄. P̄ nullū pure paſſiuū eſt liberꝝ. ſed ſi
celū directe ageret in liberꝝ arbitriū. tunc liberꝝ
arbitriū reſpectu tal' actōis eſſet pure paſſiuū
⁊ ſic liberꝝ arbitriū non eſſet liberꝝ. qḋ eſt ꝯtra/
dictō. minor eſt nota. patꝫ etiā maior. quia ī
libertate pure paſſiui non eſt pati v'l nō pati.
ſed neceſſe eſt ipm pati cum v̄tus agentꝫ di/
3 recte ipm attingit. P̄ ex puris naturalibꝫ

nec laudamur nec vituꝑamur. vt pꝫ in ethicꝫ
ſed ſi celū directe ageret in liberꝝ arbitriū. tūc
actꝰ liberi arbitriꝫ eſſent pure naturales. igitꝰ ī
actibꝫ liberi arbitriꝫ nec eēt virtus nec viciū.
et ꝑ ꝯn̄s nec ipis deberetꝰ p̄miū neqꝫ pena. qḋ ē
ꝯtra fidē Per ṗmā rōnez patet ꝙ falſa eſt
quedā opinio q̄ ponit ꝙ corpꝰ celeſte directe
agit in liberꝝ arbitriū. quia cum om̄e qḋ reci/
pitꝰ ad modū rei recipientis recipiatꝰ. iō talis
actō q̄uis neceſſaria ſit ex ꝑte agentis. libere
tñ recipitꝰ in libero arbitrio. et ꝑ ꝯn̄s non im/
pedit liberam eius actōez. Ex duabꝫ vero
aliis rōnibꝫ patꝫ. ꝙ adhuc falſior ē illa antiq̄
opīo que poſuit ꝙ celū ſic directe agit in libe/
rū arbitriū ꝙ ipm neceſſitatꝰ in ſua inclinatōe
ſm neceſſariū motuꝫ celi. Has etiā ambaſ
opīones ſimul refellit ariſtoteles. iij. de aīa di
cens. ꝙ iſte qui dicit voluntatē homīs augeri
ad pn̄s. id eſt ſbiectā eſſe directe tempi et per
ꝯn̄s motui ipſiꝰ celi talis dicit intellectuꝫ eſſe
ſenſuꝫ. q. d. ſi voluntas eſſet imediate ſbiecta
motui celeſti tunc voluntas eſſet appetitus
ſenſitiuꝰ quo poſito ſequitꝰ ꝙ intellectꝰ qui eſt
virtꝰ cognitiua rn̄dens volūtati eſſet ſenſus
qui eſt virtꝰ cognitiua rn̄dens appetitui ſen/
ſitiuo. Sed ꝯtra phm poſſet inſtari ſic.
Sicut ſe habet mobile ad mobile. ſic motor
ad motorē. ſꝫ mobile celeſte imediatā habꝫ ⁊
directā actōem in corpus humanū. g̃ motor
celeſtis directe aget in aīam humanā que eſt
motor corꝑis humani. Sed ſm phm intelli
gētia non p̄t mouere ad aliquā formā niſi me
diante motu celeſtis corꝑis. g̃ celeſte corpus
directe ⁊ imediate aget in animā humanam
Rn̄deo ꝙ iſta argum̄tatō nō plus ꝯcludit
niſi ꝙ celū hēat directā influentiā in vires in
feriores ipſiꝰ aīe. ſm quas aīa imediate mo/
uet corpus. ⁊ hoc ꝯcluſio mea non negat. ſed
negat celū directe agere in liberū arbitriū qḋ
ſe tenet ex ꝑte intellectꝰ et voluntatis q̄ ſunt
potentie ſuꝑiores ipſiꝰ aīe a deo imediate crea
te. ⁊ nō educte de potentia materie. ſic potētie
organice ſenſitiue ⁊ motiue Scḋo dico ꝙ
indirecte celū p̄t agere in liberū arbitriū. Nā
cum appetitꝰ ſenſitiuꝰ ⁊ appetitꝰ intellectiuꝰ
radicaliter ꝯiūcti ſint in nobis ſicut due rote
connexe in eodem ſtipite. vt patet. iij. de ani/
ma. ideo celū directe imutans ſenſitiuū appe
titū. aliquo modo ⁊ indirecte etiā agit in ap/
petitū intellectiuū. ⁊ per ꝯſequens in liberum
arbitrium ipſum alliciendo ſm imutationē
virtutis ſenſitiui. Nec mirum. q2 iſto modo
etiā res alie. puta cibꝫ ⁊ potꝰ. vires ſenſitiuaſ

Cōtra q̄n dā opini.

Cōtra aliam opini.

Inſtantia

Solutio

Scḋa cō cluſio.

inflāmantes poſſunt agere in liberum arbitri
um.quāuis indirecte.omnes tamē tales mo
tus gratia dei coopante libertate a deo nobis
cōmunicata poſſumus ſuperare.iuxta ꝙ ait
ptholomeus.Sapiēs dominabiť aſtris per
ſapientiam.Propter qḋ ait Dam̄.ij.li.c.vij.
Nos aūt liberi arbitrij a conditore facti.exi
ſtimus domini noſtroꝝ actuū.ſi em̄ ex aſtro
rum allatione agimus om̄ia ſꝫm neceſſitatez
nec virtus nec vitiū ſeu malicia eſt in nobis.
Hec ille.

[A]rticulus [qu]artus. Quātuz ad quartū
articulū teneo concluſionē affirmatiuā.q² ce
lum empyreū habet influentiā in hec inferio
ra.ergo aliquod corpus īmobile habet influ
entiam in hec inferiora.conſequētia patet.q²
celū empyreū eſt corpus īmobile.vt patet ex
dictis ſuperius.diſt.ij.q.ij.arti.1.Antecedēs
ꝓbo.quia ſi nō.tunc vniuerſum nō eſſet ordi
nate diſpoſitū.ɔſequens eſt incōueniens.vt
patet.xij.methaphiſice.ꝓbo ɔſequentiā.q² il
lud cuiꝰ partes nō ſunt cōnexe niſi ſꝫm ſuper
ficialē contactū.illud nō eſt ordinate diſpoſi
tum.ſed poſito ꝙ celū empyreū nō habeat re
alem influentiā in corpa que ſunt infra ip̄m.
tunc ſolūmodo ɔiungetur eis ſꝫm ſupficialē
[T]homas ɔtactū ꝫ ⁊c. Sꝫ oppoſitū iſtiꝰ aſſerit q̄dā
[...]cpto diſ. venerabilis doctor i ſuo ſcripto.diſt.ij.ſecun
[...]ē oppo/ di libri ſententiaꝝ.q² coipſo ꝙ celū empyreū
[...]ū tenet i nō moueť non poteſt ſibi cōpetere aliqua rea
[...]na pte. lis influentia in cetera corpora.q² corpꝰ non
2 agit niſi per motū. P.arguūt quidam alij
[...]alij ad id ſic.Anima celi nō habet aliquā influentiam
in corpora iſta inferiora niſi per motum.ergo
nec aliqḋ corpus.ɔſequentia patet.quia ſꝫm
Aug.in multis locis ſup Gen̄.ſubſtātia ſpi
ritualis p̄ſtantior eſt om̄i corpore.Antecedēſ
poniť in cōmento tercie ꝓpoſitōis libri ḋ cau
ſis. P.talis influentia non poſſet recipi in
3 iſtis inferiorib⁹ niſi prius reciperet in corpo/
rib⁹ celeſtib⁹ que mediant inter celū empyreū
⁊ iſta inferiora.ſed celeſtia corpa nō poſſunt
recipe iſtam influentiā.ergo nec iſta inferio/
[I]nſtantia ra recipient eam. Item forte ɔtra rationez
4 adductā ꝓ cōcluſione diceť.ꝙ illa corpa que
ſunt ad aliū ⁊ ad aliū ſtatū ordinata.nō opor
tet eſſe cōnexa niſi ſꝫm ſupficialem contactū.
ſꝫ celū empyreū eſt ordinatū ad ſtatū patrie.
⁊ alij celi ad ſtatū vie.ergo ⁊c.Maior eſt no/
ta.Sꝫ minor quantū ad primā ſui partē pa
tet ex dictis superiꝰ.diſt.ij.Patet etiā quātū

ad ſecundā partē.q² celi ordinanť ad genera/
tionem iſtoꝝ inferioꝝ que ſolū eſt neceſſaria
ꝓ ſtatu ipſius vie. Sed iſta non ɔcludūt Cōtra iſta
q² aut celū empyreū agit in ſeip̄m.aut in alte
rum.Iſta patet.q² nulla res penitꝰ deſtituiť
a ꝓpria operatione.vt ait cōmentator.Item
ſꝫm dyoniſiū ⁊ damaſcenuz.Iſta tria ſunt in
qualibet re diſtincta.ſ.ſubſtātia virtꝰ ⁊ opera
tio.Ex quib⁹ apparet ꝙ celo empyreo conue
nit operatio ſeu actio.igiť ex ſufficienti diuiſi
one diceť vel agere in ſe vel in alteꝝ.Sed pri
mum dari nō poteſt.q² nullū corpꝰ eſt ſupra
ſeip̄m ɔuerſiuū.ſed om̄e qḋ agit in ſeipſū eſt
ſupra ſeip̄m ɔuerſiuū.igiť dabiť ſecundū.⁊ h̄
eſt p̄ſens ꝓpoſitum. Ad primū dicenduz Solutio
ꝙ nec illa ɔſequētia valet.nec eius probatio. Ad.1.
quia tpe Ioſue ſol nō mouebať p ſpaciū vni
us diei.⁊ tamen habuit realē influentiā i iſta
inferiora.alias iſta viuentia hic inferius fuiſ
ſent mortua.Itē adamas non motus trahit
ferrū. Ad ſecundū dicendū ꝙ quāuis aīa 2
celi agat i iſta inferiora mediāte motu.ille tn̄
motꝰ nō eſt in illa anima ſubiectiue ita ꝙ ip̄a
moueať.Sic dato ꝙ celi empyrei influentia
perueniat ad iſta inferiora mediāte motu celi
ex hoc tn̄ nō ɔuinciť ꝙ celū empyreū moueať
Forte diceť ꝙ ſi celū empyreū agit mediā/ Inſtantia
te motu celi.tūc dependet a celo cuius oppoſi
tum ego dixi ſupius.diſt.ij. Reſpōdeo ꝙ Solutio.
quāuis agentia inferiora agant mediāte mo
tu celi tanq̄ꝫ mediante regula ⁊ directiuo ⁊ p
ɔſequens dependent ab eo.tn̄ celū empyreuz
nō influit mediāte motu celi tāq̄ꝫ mediāte re
gula vel directiuo.ſꝫ tanq̄ꝫ mediāte organo.
qḋ quidē organū nō eſt in tali influentia req̄
ſitum ratione celi empyrei influentis.ſed rati
one patientis huiuſmodi influentiā recipien
tis.celū em̄ empyreū poſſet influere ſine mo/
tu celi.tamē patiēs non poteſt huiuſmodi in
fluentiā recipe ſine motu celi.⁊ ideo ex his n̄
habeť ꝙ celū empyreū dependeat a motu celi.
quāuis bene ꝓbetur ꝙ iſta inferiora depende/
ant a motu celi ſeu a virtute celeſti Ad ter/ 3
cium dicendū ꝙ minor nō eſt vera. Forte Inſtantia
diceť ꝙ minor iſta ꝓbari poteſt ex dictis ſupe
rius.diſt.ij.Dicebā em̄ ibi ꝙ celū nō patitur
peregrinas imp̄ſſiones.⁊ ꝙ eſt primū alterās
inalterabile.ſed illud qḋ recipit influentiam
alicuius hoc recipit peregrinas imp̄ſſiones ⁊
alterať ſcḋm imp̄ſſionē illiꝰ influētie.ergo ⁊c.
Reſpondeo ꝙ duplex eſt influentia.Una Solutio.
quā aliquo modo ſequiť paſſio.q̄ vel abijcit
aliquid a ſubſtātia vel pfectione ſubiecti.vel

ex ipſa poteſt aliquo modo argui corruptibilitas ſubiecti. Alia eſt influentia quã nõ ſeqꝛ hmõi paſſio. ſed poti⁹ ipſa eſt ſalus ⁊ ꝑfectio Ex prima ſufficiẽter arguiꝛ alteratio ꝓprie dicta ac peregrina impſſio. nõ aũt ex ſecũda. Et qꝛ talis eſt influentia que recipiꝛ in celo. ideo ⁊c. Unde ſi illa minor cũ iam dicta ꝓbatõne eſſet vera. tũc nec ſoli nec alicui ſtelle celi ꝯueniret influentia in hec inferiora. qꝛ inter illa q̃ ſunt ſupra lunã. ⁊ hec inferiora. celũ lune mediat. ⁊ ſi per tale celũ nõ tranſiret ſuperiorum corpoꝝ influentia. tũc nunq̃ ꝑueniret ad hec inferiora. ⁊ ſic ſola luna cũ celo ſuo poſſet agere in iſta inferiora. ⁊ nullũ aliud corpus celeſte. qđ eſt abſurdũ dicere.

4 Ad quartũ dicẽdum ꝙ maior nõ eſt vera. maxime qñ illi ſtatus ſic ſe habẽt ꝙ vn⁹ ordinaꝛ ad alterũ. ſed ſtatus vie ordinaꝛ ad ſtatuꝫ patrie. ideo corpus celeſte deſeruiẽs ſtatui vie debet ordinari ad corp⁹ celeſte deſeruiẽs ſtatui patrie. ⁊ ꝑ cõſequens illud qđ deſeruit ſtatui patrie debet virtualiter influere in illud qđ deſeruit ſtatui vie. Eſt etiã aduertendũ ꝙ doctor cõmunis poſitionẽ ꝑdictã qua dixit celũ empyreũ non influere in cetera corꝑa: qđãmodo videꝛ recitare in prima parte ſumme. vbi ait. ꝙ probabili⁹ teneꝛ ꝙ celũ empyreũ habet influentiam in corꝑa inferiora. qꝛ ſicut angeli ſupmi qui aſſiſtũt ipſi deo habent influentiã ſuꝑ angelos qui mittunꝛ quãuis ipſi nõ mittantur ſic celũ empyreũ habet influentiã ſuꝑ corpora que mouenꝛ. licet ipm nõ moueaꝛ.

Ad principale argu. Ad argumentũ principale dicendũ ꝙ nõ obſtante neceſſitate mot⁹ celi. multa tñ ꝯtingenter eueniunt ꝓpter humani arbitrij libertatẽ. Etiaꝫ ratione indiſpoſitõis q̃ per artẽ qñq̃ vl' ꝑ naturã poteſt fieri in materia. eadẽ ꝯſtellatio nõ ſemꝑ ꝯſequiꝛ hic inferi⁹ eundẽ effectũ. Ideo ait ptholome⁹ ꝙ expectandũ eſt iudiciũ etiã ex ſecũdis ſtellis. Et appellat ſecũdas ſtellas iſtas materias inferiores vario modo diſpoſitas. Uñ aſtrolog⁹ vidẽs talẽ aſtroꝝ ꝯiunctionẽ ex qua ſm artẽ aſtrologie ſequiꝛ hic inferius aliq̃s effect⁹. nõ ſtatim debet ꝓnunciare hmõi effectuꝫ tali hora eſſe venturꝫ. ſed debet reſpicere materiã. qꝛ materia poſſet eſſe adeo indiſpoſita ꝙ tal' effect⁹ omnino impediret.

Diſtinctio. xv.

d DIxit etiaꝫ deus ⁊c. Hic magiſter tractat de creatione viuentium ſiue animatorũ. q̃ ſunt ornamenta ipſoꝝ elementoꝝ. Et diuidiꝛ in duas partes. Nã primo magiſter determĩat de iſtoꝝ creatõne. Secũdo de creatoris reqe in ipſa ſeptima die. ibi. Iã de ſeptime diei. Prima ĩ duas. Nã primo oꝑa quinte ⁊ ſexte diei pertractat. Secũdo aliqua que dicta ſunt circa oꝑa ſex dieꝝ breuiter recapitulat. ibi. Sꝫ anteq̃. Prima in duas. Quia primo oſtẽdit quomodo oꝑe quinte diei ꝓducti ſunt piſces ⁊ volatilia. quibꝫ ornanꝛ aer ⁊ aqua. Secundo oſtendit quomodo ꝑ opus ſexte diei ſunt ꝓducte beſtie iumẽta hoĩes atq̃ reptilia quibus ornaꝛ ipa terra. Secũda ibi. Sequitur dixit de⁹. Tũc ſequiꝛ illa ꝑs Iã de ſeptime diei. Et diuidiꝛ in tres ꝑtes. Nã primo mgr̃ aſſerit ꝙ de⁹ ſeptimo die ab oꝑe quieuit. Secundo quomodo ſeptimo die opus ſuũ compleuit. Tercio quomodo ſeptimũ diẽ ſanctificauit. ⁊ ſua benedictõne repleuit. Secũda ibi. Sꝫ queriꝛ. Tercia ibi. Illũ autem diem

Circa illã diſtinctionẽ quero.

v VTrum res mixte de quaꝝ ꝓductõe tractat magiſter in iſta quindecima diſtinctione ſint producte de terra ⁊ aqua Et videꝛ ꝙ nõ. qꝛ illud qđ eſt cõpoſitũ ex omnibꝫ elementis de omnibꝫ elementis videꝛ eſſe ꝓductum. quelibet res mixta eſt cõpoſita ex omnibus elementis. vt patet primo de generatione. Contra. Geñ. i. videꝛ dicere text⁹ ꝙ piſces ⁊ aues facti ſint ex aquis. iumenta vero ⁊ beſtie atq̃ reptilia facta ſint ex terra. Hic quattuor ſunt videnda Primo vtrum ad cõpoſitionem cuiuſlibet rei mixte ꝯcurrant omĩa quattuor elementa Secundo vtrum forme quattuor elementorum in re mixta maneãt incorrupte. Tercio dato ꝙ tales forme non maneant. videndũ erit vtrum ſaltem alique realitates taliũ formaꝝ incorrupte maneant in ipſo mixto. Et quarto vtrum totum mixtũ differat realiter a ſuis partibus.

Quãtum ad primũ

Articulus ꝑmus Prima cõcluſio.

pono tres breues ꝯcluſiones. Prima eſt. ꝙ vnaqueq̃ res mixta ſi eſt perfecta tũc cõpoſita eſt aliquo modo ex quattuor elementis. quia vnũqđq̃ ex his cõponitur in que reſoluitur. 1 ſed vnumqđq̃ mixtum perfectum eſt reſolubile aliquo modo in quattuor elementa. vt patet ſcđo de generatõe. ğ ⁊c. Pꝛ. ſicut ſe habet ſonus hui⁹ ſillabe ba ad ſonũ iſtaruꝫ 2

lraꝝ ꝙ ſũt b ⁊ a. ſic ſe habet res mixta ad ipſa
elementa. ſed p̄dicta ſillaba cõponitᷓ ex predi
ctis litteris. ergo res mixta cõponitur ex ipſis
elementis. minoꝛ patet. maioꝛem autem po/
Secunda ꝯclusio. nit phs. vij. methaphiſice. Secũdo dico
ꝙ in talibꝫ mixtis d̉ quibꝫ magiſter loquitᷓ h̄
in littera. puta in animalibꝫ quãuis ad coꝝ
compoſitionẽ aliquo modo concurrãt quat/
tuoꝛ elementa. tamẽ quo ad quãtitatẽ molis
elementa grauia. puta terra ⁊ aqua tenent p̄/
1 dominium. quia om̄e qd̉ motu naturali ten/
dit deoꝛſum. in illo elementa grauia tenent p̄
dominiũ quo ad quãtitatẽ molis. ſed omne
animal motu naturali tendit deoꝛſum. nam
etiã ipe aues ſi alas habuerint impeditas ca/
2 dunt deoꝛſum. ergo ⁊c. P̄. taliter deus ⁊ na
tura miſcibilia in re mixta temperauit. vt mi
xtum aliquo modo durare poſſit ⁊ nõ imedi
ate coꝛrumpatᷓ. Iſta patet. qꝛ fruſtra ꝓduce/
retur in eſſe qd̉ imediate tenderet in non eſſe.
deus autẽ ⁊ natura nihil faciunt fruſtra. Sꝫ
ſi tantũ de igne penes quantitatẽ molis ſeu d̉
virtute ignis eſſet in mixto quantũ de terra.
cũ actiuitas ignis multũ excedat actiuitatẽ
terre vel aque. ipſum mixtũ ꝓpter ignis con/
ſumptiuã virtutẽ imediate coꝛrumperetur.
ertia cõ/ Tercio dico ꝙ om̄ia animalia dicuntᷓ fa/
lusio. cta de terra vel de aqua. nõ ꝙ ab coꝝ compoſi
tione excludantᷓ cetera elementa. ſed ꝓ tanto
quia in eis terra ⁊ aqua predominantᷓ. In iu
mentis em̄ beſtijs ⁊ reptilibꝫ dominatᷓ elemẽ
tum terreſtre. in piſcibꝫ aũt ⁊ auibꝫ dominatᷓ
elementũ aque. aliter tamẽ ⁊ aliter. quia ĩ cõ/
plexione piſciũ dominatᷓ elementũ aque p̄ ſe.
in volatilibꝫ aũt dominatᷓ aqua vt admixta
eſt aeri. Propter qd̉ etiã beatꝰ augꝰ. ij. libro
ſuper gen̄. videtᷓ dicere ꝙ coꝛpa auiũ ſunt fa/
cta ex aere. ſunt em̄ facte ipſe aues ex aere va/
poroſo habente admixtos vapoꝛes groſſos ⁊
aqueos. cuiꝰ ſignum eſt ꝙ etiã ipſe aues non
viuũt in puro aere. ſed magis hic ꝓpe nos in
aere aquoſo ⁊ vapoꝛoſo.

Articulus ſecundus.

Quãtũ ad ſecundũ

Prima cõclusio articulũ pono duas cõcluſiones. Prima
eſt ꝙ foꝛme elementoꝝ non manent in re mi
xta ſm̄ eſſentias coꝝ perfectas. ſicut videtᷓ po/
ſuiſſe Auic̄. put ſibi cõmentatoꝛ imponit ter
cio celi ⁊ mũ. cõmento. vi. Dicit em̄ ibi cõmẽ
tator ꝙ Auicen. poſuit elementa remanere in
mixto ſm̄ ſuas cõpletas eſſentias. remiſſa ta
Scd̉a cõ/ clusio. men quantũ ad ſuas qualitates. Secun/
da ꝯcluſio eſt ꝙ eſſentie elementorum non re
manent in mixto ſm̄ aliquẽ gradũ eſſentie re
tinentem modum ⁊ diffinitionem elementi
Primam concluſionem probo ſic. Si ele Probatio
menta manerent in mixto ſm̄ completas coꝝ prime con
eſſentias. tũc in vno mixto eſſent ſimul quat cluſionis.
tuoꝛ ſuppoſita realia realiter diſtincta. conſe
quentia patet. quia ſm̄ cõmunẽ curſum na/
ture tunc cõpleta eſſentia cuiuſlibet ſubſtan/
tie ꝯſtituit ſuppoſitũ. Falſitas ꝯſequentiſ eſt
nota. quia vnaqueqꝫ res mixta habet tantũ
vnũ ſuppoſitum. P̄. aut iſta quattuoꝛ ele 2
menta tenerent ſe diſtinctim abinuicẽ in di/
ſtinctis partibꝫ rei mixte. ⁊ tunc nullã facerẽt
mixtionẽ. aut ſimul concurrerent in qualibet
particula rei mixte. ⁊ tunc neceſſario ſequeretᷓ
quattuoꝛ coꝛpa ſimul eſſe in eodẽ loco cuiuſ/
libet particule ipſius rei mixte. nam comple/
ta eſſentia cuiuſlibet elementi eſt vnum coꝛ/
pus. P̄. ex pluribus exiſtentibꝫ in actu ⁊ 3
manentibꝫ actu diſtinctis nunqꝫ poteſt com
poni vna eſſentia. ſꝫ res mixta vere habet vnã
eſſentiã. ergo elementa non manent in eo ſub
diſtinctis ſuis eſſentijs ⁊ cõpletis. P̄. di/ 4
cit Auerrois cõmentatoꝛ in cõmento iam ſu
perius allegato ꝙ ad poſitionẽ Auic̄. ſeque/
batur aceruus ⁊ non mixtio. quia ſicut lapi/
des aceruũ non faciunt mixtionem eo ꝙ re/
maneant ſm̄ ſuas cõpletas eſſentias. ſic ⁊c.
Sed Auicẽ. poſſet ſe in iſta poſitione foꝛ/ Inſtantia
te aliqualiter iuuare per dictũ Areſto. primo
de generatiõe. ibi em̄ dicit phs ꝙ mixtio ẽ mi/
ſcibiliũ alteratoꝝ vnio. ſed ea que tantũmo/
do ſunt alterata non ſunt coꝛrupta ſm̄ ſuas
eſſentias. ergo ⁊c. Reſpondeo ꝙ ſicut no/ Solutio.
men motus quandoqꝫ extenditᷓ ad ipam ge/
nerationem ⁊ coꝛruptionẽ. vt patet in libro p̄
dicamentoꝝ. ſic alterata dicuntᷓ quandoqꝫ ea
que vere ſunt coꝛrupta. Uel dicendum ꝙ
elementa quãuis in re mixta vere ſint coꝛru/
pta quantũ ad coꝛum eſſentias. dicuntur ta/
men alterata. qꝛ manẽt ſm̄ ſuas qualitates
remiſſas in ipſo mixto. que quidẽ remiſſio q̄/
litatum ſi accidiſſet rebꝫ miſcibilibus anteqꝫ
coꝛrumperentᷓ ipa miſcibilia vere fuiſſent al/
terata. Secũdo dico ꝙ elementa non ma Secunde
nent in mixto ſm̄ aliquẽ graduꝫ foꝛmalẽ ſue ꝯcluſioniſ
eſſentie. quia nulla ſubſtãtia habet huiuſmo ꝓbatio
di gradus. cũ igitᷓ elementũ vere ſit ſubſtãtia
ergo ⁊c. maioꝛ patet. Nã ſi ſubſtãtia haberet
huiuſmodi gradus. tũc ſubſtantia ꝓprie ſu/
ſciperet magis ⁊ minus. qd̉ eſt cõtra philoſo
phũ in libro p̄dicamentoꝝ ⁊ quinto metha.

2 P̄.quecunqꝫ ex ſui coniunctione faciunt
vnā eſſentiaʒ.ſi eoꝝ eſſentie manent incorru
pte.opoꝛtet ꝙ vnū ſit foꝛma alteriꝰ.ſed nullū
elementū poteſt eſſe foꝛma ⁊ perfectio alteriꝰ.
cū vnumqꝺqꝫ elementū ſit natura coꝛpoꝛea
3 que non perficit ſed perficit᷑.ergo ⁊c. P̄.in
quocunqꝫ gradu ponit᷑ foꝛma aliqua ſꝫm eū
dem gradū ponitur effectus eius foꝛmalis et
ꝓpꝛietates ipm̄ ꝯſequentes. Jſta patet. Nā
ſꝫm quēcunqꝫ gradū albedo ponitur in ſupfi/
cie.ſꝫm eundē gradū ſuperficies eſt alba.qꝺ ē
effectꝰ foꝛmalis albedinis.⁊ diſgregat qꝺ eſt
eius pꝛopꝛietas ꝯſequens ſuā naturā.ſꝫ effe/
ctus foꝛmalis foꝛmaꝝ elementarium ⁊ eiꝰ ꝓ
pꝛietates non ſunt in re mixta ſꝫm aliquē gra
dum.igitur nec foꝛme.minoꝛ patet.qꝛ lapis
nō eſt ignis.qꝺ eſt effectꝰ foꝛmalis foꝛme ig/
nis.nec ſꝫm ſuā naturā tendit ſurſum.qꝺ eſt
Opīo aūͣ/ ꝓpꝛietas cōſequens ignem. Sed contra
rois cōtra iſtā ꝯcluſionem videt᷑ eſſe opinio cōmentato
ris auerrois quā ponit.ij.celi.⁊ mun.⁊.ij.de
generatōe. Ponit em̄ cōmentatoꝛ in locꝫ iaꝫ
dictis ꝙ elementa maneant in mixto ſꝫm ſuaſ
eſſentias non tamē completas.ſed in aliquo
gradu tm̄.qꝛ aliquo modo coꝛrumpunt᷑ ⁊ ali
quo modo manent. Nā cū foꝛme elementoꝝ
ſint foꝛme impfecte.ideo poſſunt ſuſcipe ma/
Solutio. gis ⁊ minꝰ. Hic poteſt dici ꝙ auerrois cō/
mentatoꝛ loquit᷑ ibi multū large de foꝛma rei
⁊ eſſentia eius.ſꝫm ꝙ eſſentia alicuiꝰ ⁊ foꝛma
dicunt᷑ manere in om̄i eo in quo aliquo mo/
do relucet virtus eoꝛum. Si quis tamē vel/
let om̄ino pertinaciter dicere intentōeꝫ cōmē
tatoꝛis fuiſſe ꝙ elemēta maneāt in mixto ſꝫm
ſuas eſſentias.tunc pꝛeter iſtas tres rationes
quas adduxi ꝓ ꝯcluſione ſecunda currerent
om̄ia illa incōuenientia que adduxi ꝓbādo
ꝯcluſionē pꝛimā.⁊ etiā ea que ipſemet addu
cit ꝯtra Auicē.eſſent ꝯtra ſeipm̄.nō em̄ eſſet
mixtio ſed aceruus.

Articulus tertius.

Quantū ad terciuꝫ

articulū pꝛimo ponā ꝯcluſionē negatiuam.
Scꝺo recitabo motiua ꝯtrarie opinionis et
ad ipa rn̄debo. Dico ḡ pͥmo ꝙ in re mixta
nō manēt incoꝛrupte aliq̄ realitates foꝛmaꝝ
elemētariū q̄ ſint ꝺ ratōe intrinſeca hm̄ōi foꝛ
maꝝ. Nā oīs realitas cuiuſcūqꝫ foꝛme exiſtēſ
de rōe ipſiꝰ foꝛme.vł dicit totā foꝛmā.vł par/
tē foꝛme.vł aliquē gradū foꝛme.ſꝫ elemēta n̄
manēt in mixto ſꝫm totā ſuā foꝛmā.vt patuit
in pͥma ꝯcluſione ſecūdi articuli. Nec ſꝫm ali
quē gradū foꝛme.vt patuit i ſecūda ꝯcluſio/
ne eiuſdem articuli. Nec de ſe habet partem ⁊
partē.cū foꝛma ſubſtātialis de ſe ſit indiuiſi/
bilis.vt patet i ſex pͥncipijs. Et cōfirmat᷑. Cōfirmat᷑
qꝛ ſi foꝛma ſbalis eſſet diuiſibilis in ptes.vel
diuideret᷑ in ptes ſubſtātiales.⁊ tunc eſſet cō
poſita ex materia ⁊ foꝛma.⁊ ꝑ ꝯſequēs nō eēt
foꝛma nec pfectio materie.ſꝫ eſſet ipm̄ cōpoſi/
tū.vel diuideret᷑ in ptes integrales ſeu quān
tatiuas.⁊ tūc eſſet ſꝫm ſe quāta.⁊ ꝑ ꝯſequens
eſſet de p̄dicamēto quātitatis P̄.foꝛma mi 2
xti nō eſt diuiſibilis i diuerſas realitates qꝛ
vna poſſit coꝛrūpi altera remanente incoꝛru
pta.ergo nec foꝛma elemēti.ꝯſequētia patet.
qꝛ da oppoſitū tūc foꝛma mixti eſſet ſimplici
oꝛ qꝫ foꝛma ſimplicꝭ elemēti.qꝺ videt᷑ ꝯtradi
ctionē implicare.ſꝫ antecedēs ꝯcedit᷑ etiā ab
ipſis adūſarijs. P̄.iſta videt᷑ eſſe intentio 3
phi.vij.methaphi.vbi ait.ꝙ foꝛma rei mixte
nō eſt ꝯſtituta ſeu cōpoſita ex elemētis. Ubi
notanter eſt aduertendū ꝙ phs.v.metha.di
xerat.ꝙ illud vocat᷑ elementū ex q̄ fit res cum
inſit.igit᷑ phs.vij.methaphi.ex intentōne vi
det᷑ dicere ꝙ foꝛma rei mixte nō componit᷑ ex
elemētiſ.ne occaſione eius qꝺ p̄dixerat.v.me
thaphi.credant᷑ foꝛme elementoꝝ ſꝫm aliq̄m
ſui realitatē incoꝛrupte ꝑmanere in ipa re mi
xta. Sed eſt quidā doctoꝛ qui in hac ma Aureolus
teria duas ponit ꝓpoſitōes q̄ ambe huic cō/
cluſioni vident᷑ repugnare. Pꝛima ſua ꝓ
poſitio eſt ꝙ elemēta i mixto nō totaliter coꝛ/
rūpunt᷑.ſꝫ manēt q̄tū ad realitatē aliquā ꝑti
nentē ad rōeꝫ foꝛme Jſtā ꝓpoſitōeꝫ ꝓbat
ſic.qꝛ in mixto nō eſt dare aliquā partē ſigna 1
tā q̄ nō reſoluat᷑ i q̄ttuoꝛ elementa.igit᷑ in mi
xto ſunt aliq̄ realitates ꝑtinētes ad ratōem ⁊
foꝛmā elemētoꝝ. Antecedēs patet ad ſenſuꝫ.
Nā ſi cōburat᷑ lignū.patet ꝙ reſoluit᷑ i parteſ
igneas fumales:aqueas ⁊ cinerales. Et iſta
eſt ratio phi.ij.de generatōne.vbi ꝓbat ꝙ mi
xta cōponunt᷑ ex elemētis qꝛ reſoluunt᷑ in ea.
P̄.ex eiſdē ſumus ⁊ nutrimur.ſꝫ nō nutri 2
mur ex aliq̄ ſimplici.ſꝫ ex q̄ttuoꝛ elementis.ḡ
nō ſumꝰ ex aliq̄ ſimplici ſꝫ ex q̄ttuoꝛ elemētiſ
Maioꝛē ponit phs.ij.de generatōe.⁊ ibidē
ponit minoꝛē.dicit em̄ ꝙ oīa mixta nutriunt᷑
ex multis.etem̄ ea q̄ vident᷑ nutriri ex vno vt
plāte ex aqua.illa tm̄ aqua mixta eſt cū terra.
Unde ⁊ ruſtici ꝯtemperant miſcētes fumum
abundāter. P̄.ſꝫm Areſtotelē pͥmo ꝺ gene 3
ratōe mixtio nō eſt coꝛruptio ſimpliciter ipo
rū miſcibiliū.ſꝫ ſi nō remanēt realitates aliq̄
ipoꝝ miſcibiliū.tunc mixtio eſſet ſimpliciter

4 miſcibiliū corruptio. ꝑ.elemēta nō ſunt ī
mixto ſicut in potētia materie. Vñ phs.i.de
generatōe.poſtq̄ dixerat ꝙ miſcibilia ſunt in
mixto ī potētia.ſubdit modū dicēs. Dico au
tē in potētia nō ſicut ī potētia materie.ſꝫ ſi to
taliter corrūperent̄ tūc nō eſſent ī mixto niſi ſi
cut ī potētia materie. ꝑ.ſm phm in de ge/
5 neratōe.mixtio eſt miſcibiliū alteratoꝝ vnio
ſꝫ niſi elemēta aliq̄ modo manerēt.mixtio nō
eſſet vera vnio alteratoꝝ.q2 vbi nō ſunt extre
ma vnionis.ibi nō eſt vnio.cū vnio ſit rela/
tio ſeu ad aliq̄d.ꝙ ⁊c. Secunda ꝓpoſitio
iſtiꝰ doctoris eſt.ꝙ forma mixti eſt res quedā
ꝯſtituta ex realitatibꝫ formaꝝ ipſoꝝ elemēto/
rū.nō tñ eſt res ꝯſtituta ex formis elemētoꝝ
in quocūq̄ gradu etiā minimo Hanc con
cluſionē ꝓbat ſic. Forma ſubſtātialis mixti
nō eſt magis ſimplex q̄ forma iſtiꝰ ſillabe ba
1 q̄ eſt q̄litas quedā ſimplex.cū ſit ſonꝰ q̄ eſt de
tercia ſpecie q̄litatꝭ.ſꝫ iſte ſonꝰ ba nō obſtante
ſua ſimplicitate eſt ꝯflatus ex ꝓprijs ſonis ip
ſius b et a.ablatis tñ coꝝ terminatōibꝫ.ita ei
reſeruant̄ in ba realitates ſonoꝝ ipſiꝰ b ⁊ a.ꝙ
tñ frangunt̄ ⁊ tollunt̄ coꝝ ꝓprie terminatōes
igit̄ forma mixti nō obſtante eiꝰ ſimplicitate
ꝯſtituit̄ ex realitatibꝫ elementoꝝ obmiſſis ꝓ/
2 prijs terminatōibꝫ coꝝ. ꝑ.quādo alique
realitates ſunt tales ꝙ terminatio.vnitas ꝓ/
pria.⁊ diſtinctio eaꝝ fundant̄ ſup aliq̄.q̄ ab/
lato ipe poſſunt remanere.ſi tale fundamētū
ſeu ratio fundādi aufert̄.tūc ille realitates re/
manētes poſſunt ꝯflare formā terciā.q2 eo ip
ſo ꝙ auferk̄ ab eis illud qđ erat ratio diſtincti
onis vnius ab altera.neceſſe eſt ꝙ veniāt ad
vnitatē.ſꝫ forme reales elemētares ſunt tales
ꝙ ab ipis pt auferri illud qđ erat fundamētū
⁊ ratio ꝓprie terminatōis ī eis.igit̄ talibꝫ ab
latis neceſſario veniūt ad vnitatē mediā ali
cuiꝰ tercij.⁊ illud eſt forma ꝯflata. Sꝫ ſal
ua reuerentia iſtiꝰ doctoris.videt̄ ꝙ ſine quo
cūq̄ alio repugnāte iſte due ꝓpoſitōes deſtru
1 ant ſeipās.q2 q̄uis res cōpoſita poſſit mane
re ſm aliq̄d qđ eſt de ſui ratōe.ipa re cōpoſita
vt cōpoſita eſt nō manente.ꝙ tñ aliq̄d rema
neat qđ eſt de ratōe ſimplicꝭ forme exiſtēs ve
ra realitas ſubſtātialis illiꝰ forme forma non
manēte nec ſm ſe nec ſm aliquē ſui graduꝫ.h̄
nō videt̄ eſſe poſſibile. Sꝫ iſte doctor in pri
ma ꝓpoſitōe ponit ꝙ in mixto remanet reali
tas q̄ eſt de ratōe forme elemētaris.⁊ in ſcđa
ꝓpoſitōe ponit ꝙ forma elementaris in re mi
xta non manet ſm aliquē ſui gradū.quia vt
ipſe ait.forma mixti ſic ꝯſtituitur ex realitati
bus formaꝝ ipſoꝝ elementoꝝ.ꝙ tñ nō ꝯſtitu
itur ex formis elementoꝝ etiā in quocūq̄ gra
du.cū igit̄ forma elemēti ſit ſimplex forma et
nō ſit res cōpoſita.igit̄ he due ꝓpoſitōnes ſi
bi mutuo vident̄ ꝯtradicere. ꝑ.ſi aliq̄ rea 2
litas elemēti incorrupta manet in mixto.aut
illa realitas erit accidēs vel ſubſtātia. Nō pt
ſm dicta iſtius doctoris eſſe accidēs.q2 acci
dens nō eſt de ratione forme ſubſtātialis ip
ſius elemēti.hec aūt realitas manēs eſt de ra
tione forme elemētaris.vt ipe ait. Nec poteſt
eſſe ſubſtantia.quia omnis ſubſtantia vt pa
tet.ij.de anima.vel eſt materia vel forma vel
compoſitum.ſed ſm dicta iſtius iſta realitas
nullū iſtoꝝ eſſe poteſt.ergo non manet in mi
xto aliqua realitas elemēti que ſit de ratione
forme elementaris.vt dicit prima propoſitō
ꝑ.iſte realitates formaꝝ elementarium ſi 3
manerent in forma mixti.vel manerent aliq̄
modo diſtincte inter ſe.⁊ tūc nullo modo for
ma mixti ex ipſis poſſet cōſtitui.q2 actus eſt
qui diſtinguit.igit̄ ſi tales realitates eſſent ali
quo modo diſtincte.tūc quelibet illaruꝫ reali
tatū eſſet in actu.⁊ ꝑ ꝯſequens nō poſſent cō
ſtituere vnā eſſentiā.cū ex pluribꝫ in actu nō
fiat vnū eſſentiale.igit̄ vt ſic forma mixti nū
q̄ ex ipſis poſſet ꝯſtitui.qđ eſt ꝯtra primam
partē ſecūde ꝓpoſitionis.vel huiuſmodi rea
litates manerent penitus indiſtincte.⁊ tunc
non manerent niſi in potentia materie.quia
in fundamento nature nihil eſt diſtinctum.
vt dicit̄.ij.methaphi.⁊ ꝑ ꝯſequens nec ſic cō
ſtituerent formā mixti. ꝑ.ſicut ſe habet re 4
alitas materie ad materiam.ſic ſe habet reali
tas forme ad formam.ſed omnis realitas ma
terie eſt materia.ergo omnis realitas forme
eſt forma.⁊ hoc eſt contra ſecundā particu/
lam ſecunde ꝓpoſitionis ꝑ.confirmatur 5
hoc idem ſic. Omīs realitas illius qđ eſt pu
ra actuatio oportet ꝙ ſit illud cuiꝰ eſt realitas
ſi eīn eſſet diſtinguibile in talia quorum vnū
eſſet ipſum ⁊ aliud nō eſſet ipſum.tunc non
eſſet pura actuatio.ſed ſm iſtum doctorem
forma eſt pura actuatio.ergo nulla poteſt eſ
ſe realitas ipſius forme que non ſit ipſa for/
ma. Ad primam rationē eorum dicendū Solutio.
ꝙ quecunq̄ pars mixti reſoluitur in ipſa ele Ad.1.
menta illa pars corrumpit̄.⁊ quia non eſt da
re corruptionē ſine generatione.nec ecōuerſo
vt patet.ij.de generatōne.igit̄ ſicut mixtū vel
quecunq̄ pars mixti vere in tali reſolutione
corrumpitur.ſic elementa in que reſoluitur
vere generantur.et per conſequens realitas

forme elementorum non ꝑfuit in ipſo mixto ante huiuſmodi reſolutōnē niſi in potentia materie. quia illud qđ generat̃ ex aliquo non eſt in eo niſi in potentia ſue materie. Ad.2. Ad ſecundū dicendū ꝙ nō plus cōcludit niſi ꝙ ſumus ex elemētis. ⁊ hoc ꝯcedo. nō tamen iſto modo. ꝙ realitates elementoꝝ in nobis maneant incorrupte. ſed iſto modo ꝙ in formis noſtraꝝ complexionum includunt̃ virtutes elementoꝝ. penes cuiꝰ incluſionis diuerſitatem etiā diuerſificant̃ noſtre complexiones.

Ad.3. Ad terciū dicendū ꝙ mixtio ꝓ tanto non dicit̃ corruptio ſimpliciter. i. corruptio omnino. quia miſcibiliū virtus manet in mixto. licet non remaneat miſcibiliū ſubſtantialis realitas incorrupta. Uel poſſet etiā dici ꝙ cū imperfectiꝰ corrumpit̃ ⁊ perfectiꝰ generat̃. tūc ſm phm. v. phiſicoꝝ. eſt corruptio ſm quid ⁊ generatio ſimpliciter. cū igitur elementum ſit res imperfectior q̄ res mixta. ideo quāuis in generatione rei mixte miſcibilia vere corrūpātur. quia alias eſſet vera generatio ſine vera corruptōne. qđ negat omnis vera philoſophia. dicit̃ tamē mixtio nō corruptio ſimpliciter. eo ꝙ ignobiliꝰ corrumpit̃ ⁊ nobilius generatur. Ad.4. Ad quartū nego maiorē. Ad probationē dico ꝙ hmōi verba areſtoteles dixit ꝓ tanto. quia quāuis tranſeāt in potētiā materie quantū ad realitatē ſubſtantialē. manēt tamē quantū ad virtutem ſuarum ꝓprietatum. Inſtantia Forte dicet̃ ꝙ ſic poſſet etiā dici ꝙ aer maneat. cum de aere fit ignis. quia manet ſm virtutem ſue caliditatis cū ignis ſit calidus.

Solutio. Reſpondeo ꝙ aer nō manet ſic in igne. q: calor ignis eſt oppoſite ꝯdictōis reſpectu caloris ipſius aeris. quia calor ignis eſt ꝯſumptiuus. calor autem aeris non eſt conſumptiuus. ſed magis nutritiuus. virtutes autē elementorum proprie manent in mixto quāuis remiſſe. experimur em̄ in nobis virtutem ignei caloris ratione ꝯſumptionis. aerei ratōe nutritionis. ſiccitatis ignee ratione ariditat; colere rubee. humiditatis aeree ratione ſanguinis. ⁊ ſic de alijs virtutibus elementorum.

Ad.5. Ad quintū dico ꝙ ratio eſt contra illum qui facit eam. quia relatio realis requirit extrema realiter diſtincta. igit̃ ſi ratio ꝯcluderꝫ iſte realitates elemētorum in forma mixti eſſent realiter diſtincte. qđ iſte conſtāter negat ⁊ merito. quia ſi realiter manerent diſtincte. tunc nunq̄ꝫ ꝯſtituerent vnam eſſentiam forme mixte. Dico etiā ad rationem ꝙ vnio illa debet intelligi quantū ad virtutes miſcibilium. nō autem quantū ad realitates ſubſtātiales coꝝ. Ad.1. ſcde ꝓpoſitōis. Ad primū alterius ꝓpoſitōnis dicendū ꝙ non oportet ſimilitudinem exemplarem currere per om̄es pedes. ſufficit enim ꝙ in hoc ſit ſimile. ꝙ ſicut ſonus litteraruꝫ refractus percipitur in ſono ſillabe cōpoſite ex talibꝫ litteris. ſic elementorum virtutes r̄miſſe in eſſe noſcunt̃ ipſis mixtis. Ad.2. Ad ſecūdū dicendū ꝙ illa minor nō eſt vniformiter ſumpta ſub maiori. ſi autem vniformiter ſumeretur. tunc eſſet neganda. q: ablatis terminationibꝫ. ⁊ proprijs vnitatibꝫ ac diſtinctionibꝫ formaꝝ ipſorum elementoꝝ. tunc neceſſario aufertur om̄is realitas talium formarum ſpectans ad rationem earum. vt ſic em̄ quantū ad tales realitates forma mixti nullo mō cōponitur ex elemētis. Propter qđ ait phs. vij. methaphiſi. Forma mixti nec eſt elementum nec cōpoſita ex elementis.

Quātuꝫ ad quartū

Articulus quartus. articulū dicendū ꝙ ſi per partes mixti intelliguntur ipſa miſcibilia. tunc planū eſt ꝙ totum mixtum differt a partibꝫ. quia totū actu eſt. partes autem tales non ſunt actu. cuꝫ ad generationem totiꝰ corrupte ſint ⁊ ceſſerint i potentiā materie. vt patet ex p̄cedentibꝫ. Si autem queritur de partibus eſſentialibꝫ ipſius mixti. puta de materia ⁊ forma. tunc pono duas concluſiones. Prima cō cluſio. Prima eſt. ꝙ totū differt realiter a qualibet parte ſeorſum ſumpta. quia in omnibꝫ rebꝫ creatis que ſic ſe habent ꝙ vna includit aliaꝫ. a quocunq̄ꝫ incluſa differt realiter ab eodem includens differt realiter. ſed ad quācunq̄ꝫ partem ſeorſum ſumptam comparatur ipſum totum. tunc ſemꝑ totum includit alteram partem que iſtam excludit. ⁊ realiter differt ab ea. alias non faceret realem cōpoſitionem iuncta cuꝫ ea. qđ eſt falſum. ergo ⁊c. Secunda ꝯcluſio Secunda concluſio eſt ꝙ totum eſſentiale differt realiter ab omnibus partibus ſimul ſumptis. dūmodo ſumātur ⁊ conſiderentur vt partes ſunt. Quia de quibuſcunq̄ꝫ rebus finitis verificantur contradictoria predicata illa realiter differunt. maxime ſi vtrunq̄ꝫ dicit entitatem abſolutam. ſꝫ totum ⁊ partes etiam ſimul ſumpte ſunt huiuſmodi. Maior patet. minorē probo. quia toti conuenit per ſe eſſe. per ſe generari. ⁊ per ſe agere. ſed partibus vt partes ſunt quāuiſcunq̄ꝫ ſimul ſumptis nec conuenit per ſe eſſe. nec per ſe generari. nec per ſe agere. que om̄ia ſunt

2 cõtradictoria p̄dicata. ergo ꝛc. ℞. que ſic
ſe habent ꝙ vnū naturaliter p̄ſupponit alterꝫ
tanq̄ꝫ realē ſuā cauſam illa realiter differunt.
ſed totū p̄ſupponit ſimultatem partiū tanq̄ꝫ
ſuā realē cauſam. partes eñ ſunt cauſa totius
non vt diuiſe abinuicē ſunt. ſed vt cõiuncte
ſimul ſunt. ergo totū differt realiter a ꝑtibus
3 etiā vt ſimul ſumpte ſunt. ℞. que ſic ſe ha
bent ꝙ fundant aliā ⁊ aliā vnitatē realem illa
realiter differūt. ſꝫ totū ⁊ pars etiā ſimul ſum
pte ſunt hmõi. q꞉ totū cū dicat vnā eſſentiaꝫ
fundat vnitatē identitatis. partes aūt vt par
tes ſunt qualitercūq̄ꝫ ſumant᷑ nõ fundāt vni
tatem identitatis. ſed vnitatem vnionis.
Sꝫ cõtra iſtā ꝯcluſionē eſt vna ſolennis
opinio. cuiꝰ motiua ad p̄ſens nõ pono. quia
ipſam alia vice cū materia ſe obtulerit inten/
do moroſius pertractare. Ad argumentū
principale patet ꝑ iam dicta.

princi argu.

Distinctio ſedecima.

HIs excurſis ꝛc. Poſtq̄ꝫ magiſter determi
nauit de ꝓductõe creature pu
re ſpiritualis ac pure corꝑalis. hic incipit tra
ctare de creatura media que ſm̄ aliquid ſui ē
corꝑalis. ⁊ ſm̄ aliquid ſui eſt ſpūalis. puta d̉
homine qui ſm̄ animā eſt ſpūalis. ſed ſm̄ ex
teriorē materiā eſt corꝑalis. Et diuiditur in
duas ꝑtes. Quia primo tractat de hoīs inſti
tutione dependente a dei creatõe. Secūdo de
hominis deſtitutõne ꝯtingente ex peccati cõ/
miſſione. diſt. xxi. ibi. Uidēs igitur dyabolꝰ.
Prima in duas. Nā primo tractat de hoīs
ad eſſe ꝓductione. Secūdo de hominis ī eſſe
ꝯſeruatione. diſt. xix. ibi. Solēt queri plura.
Prima in duas. Nā primo indiſtincte tra/
ctat de creatione hominis. Secūdo diſtīcte
tractat de ꝓductione viri ⁊ mulieris. di. xvij.
ibi. Hic de origine. Prima in duas. q꞉ p̄mo
huic tractatui de homine p̄mittit ꝓhemium
Secūdo exequit᷑ tractatū. ibi. In geneſi ꝛc.
Et hec in tres. Nā primo oſtēdit hominem
fore exemplatū ⁊ creatū ad ſimilitudinē ima/
ginis diuine. Secundo innuit q̊d in tali fa/
ctione nomine imaginis debemꝰ intelligere.
Tercio exprimit in qua parte anime debemꝰ
attendere imaginē creatā in hoīe. Secunda
ibi. Imago aūt ꝛc. Tercia ibi. Factꝰ eſt ergo
homo ad imagineꝫ. Et hec in duas. q꞉ p̄mo
oſtendit quomodo homo dicit᷑ imago dei et
ad imaginē. Secūdo oſtendit ꝙ filius in di
uinis dicit᷑ imago dei. ſed non ad imaginem.
Secūda ibi. Quo circa ꝛc. Et hec eſt ſen
tentia iſtius ſedecime diſtinctõis in generali
circa hanc quero in ſpeciali.

VTrum imago dei repiatur in aliqua
pura creatura. Et videt᷑ ꝙ nõ. q꞉
illud qd̉ eſt ꝓpriuꝫ vni. in nullo alio
poteſt repiri. ſi eñ in altero repit᷑. tunc nec il
lius nec iſtius eſt propriū ſed cõmune. ſꝫ ſm̄
ſanctos doctores ꝓpriuꝫ eſt ipſius filij dei ꝙ
ſit imago dei. Cõtra Eccl'i. xvij. dicit᷑. Deꝰ
creauit hoīem de terra. ⁊ ſm̄ imaginem ſuam
fecit illum. Et Geñ. i. Dixit deus. Faciamus
hominem ad imaginem ⁊ ſimilitudinem no
ſtram Hic quattuor ſunt videnda Pri
mo. vtrum in homine reperiatur imago dei.
Secundo. vtrum magis in homine q̄ꝫ in
angelo. Tercio. vtrum magis in viro q̄ꝫ ī
muliere. Et quarto. vtrum magis in po/
tentia cognitiua vel in potentia affectiua.

De primo nihil di — Articulus primus
cam ad p̄ſens p̄ter ea que dixi in primo libro
di. iij. vbi ſatꝭ plixe illū articulū pertractaui.

Quantuꝫ igitur ad — Articulus ſecundus.
ſecundū dico ꝙ imago poteſt in homine tri/
pliciter conſiderari. Uno modo vt dicatur
imago creationis. Alio modo imago recrea/
tionis. Tercio modo imago glorificationis.
Prima imago attendit᷑ in homine ſm̄ ꝙ ad
imaginem dei in eſſe nature producit᷑. Secū
da ſm̄ ꝙ in eſſe gratie reficit᷑ ⁊ repat᷑. Et tercia
ſm̄ ꝙ in eſſe glorie ꝑficit᷑ ⁊ ꝯſummat᷑. Et ſm̄
iſtā diſtinctõeꝫ poſſū ponere tres ꝯcluſiones
Prima ꝯcluſio erit. ꝙ primo modo loq̄n — Prima cõcluſio
do de imagine ꝑfectiori modo repit᷑ imago ī
angelo q̄ꝫ in hoīe. Nā cū imago dicat᷑ quaſi
imitago. illd̉ cuiꝰ naturalia ꝑfectiori mõ imi/
tant᷑ ipm̄ deū. hoc perfectiꝰ eſt ad imaginē dei
ſꝫ naturalia āgeli ſunt hmõi. Q꞉ qñ aliq̄ ꝑl'a
cauſata ꝓcedūt ab vna ⁊ eadē cauſa q̄ quidē
cauſa eſt ꝑfectiſſima. illud cauſatū cuiꝰ natu
ralia ſunt ꝑfectiora illud ꝑfectius imitat᷑ ſm̄
ſua naturalia talē cauſaꝫ. Sꝫ angeli ⁊ hoīes
ſunt ab vno deo q̊ eſt cauſa ꝑfectiſſima. ⁊ na/
turalia angeli ſunt ꝑfectiora naturalibꝫ ipſiꝰ
hoīs. g̊ ꝛc. ℞. creatura nõ dicit᷑ eſſe natura 2
liter ad imaginē dei niſi in q̄ꝫtū eſt intellectua
lis nature. ⁊ iõ qd̉ magꝭ eſt itellectualis natu
re magꝭ videt᷑ eſſe ad imaginē dei. Sꝫ angelꝰ

magis ꝓprie eſt intellectualis nature q̄ȝ hō. cū angelus naturaliter intelligat ſine diſcurſu. homo aūt cū diſcurſu. Propter qḋ etiam ſm Dioni. vi. de di. no. ꝓprie loq̄n do angeli ſunt nature intellectual'. hō aūt nature rōalis Hinc etiā ait ille autor de cauſis ꝙ aīa humana cauſata eſt in orizonte eternitatis. Naȝ ſicut orizon mediū tenet inter emiſperiū ſupiꝰ ⁊ inferiꝰ. ita ꝙ eſt ſupior emiſperio inferiori. ⁊ eſt inferior emiſperio ſupiori. ſic aīa noſtra ſuperior eſt omībꝫ formis materialibꝫ. inferior tn̄ angelis.

Inſtantia

Forte dicet̄ ꝙ iſtud videt̄ eſſe ꝯ auguſtinū in ſermone de imagine. Ubi ait. ꝙ deꝰ creauit hoīeȝ ad imaginē ſuā qḋ nulli alij creature dedit.

Solutio

Reſpōdeo breuiter ꝙ ibi auguſtinꝰ nō cōꝑat hominē ad angelū. ſȝ ſolum ad inferiores creaturas q̄ carent intellectu ⁊ libertate. Si q̄s tn̄ omīno vellet ponderare iſtā vniuerſalē negatiuā qua dicit augꝰ. qḋ nulli alie creature dedit. tunc dicerem ꝙ quantū ad aliquā accidentalē ꝯditionē imaginis homo magis eſt ad imaginē dei q̄ȝ angelus. Nā ſicut in eodē ſermone apparet. ſic aīa intellectiua hoīs eſt tota in toto corpore qḋ regit ⁊ gubernat. ⁊ tota in qualibet parte corꝑis. ſicut vnꝰ deꝰ eſt totꝰ in toto vniuerſo qḋ gubernat. ⁊ totꝰ in qualibet parte eiuſdem vniuerſi. Angelꝰ aūt mouēs celū nec totꝰ eſt in toto corpore celeſti qḋ gubernat. nec totus in qualibet parte talis corꝑiſ. ſȝ eſt in vna ſui ꝑte determinata. vt aſſerūt phi. ſ. in oriente. et ideo quo ad hoc angelꝰ naturaliter nō eſt ad imaginē dei ſȝ ſolꝰ homo

Scd̄a cō/cluſio.

Secūdo dico ꝙ quantū ad imaginē q̄ attendit̄ penes eſſe gratie poſſumꝰ diſtinguere. q: vel attendit̄ q̄ȝtū ad eſſentiā habitꝰ gratie. vel q̄ȝtū ad feruoreȝ ipſiꝰ actus. Primo modo dico ꝙ pt eſſe equalitas ⁊ excedēs ⁊ exceſſuȝ. q: ⁊ in via ⁊ in patria poſſibile eſt aliquos homīes eſſe equales angelis quo ad ſubſtantiā habitꝰ gratie. aliquos vero minores: aliquos autem maiores Nā veriſimile eſſe videt̄ ꝙ virgo glorioſa adhuc exiſtēs in via habuerit maiorē gratiam quantū ad ſubſtantiā habitꝰ q̄ȝ quicūq̄ȝ angelus habuerit etiā in celis. Sed ſecūdo modo. ſ. quo ad feruorē actus. ſic dico ꝙ imago dei expſſior eſt in angelo quocūq̄ȝ beato q̄ȝ in quocūq̄ȝ hoīe puro viatore. q: angeloꝝ gratia eſt ꝯſummata. hominū aūt viatoꝝ eſt gratia initiata. ⁊ adhuc vlterius ꝑficienda. ⁊ angeloꝝ gratia ſtat cuȝ apta viſione ꝑluſtrata lumine glorie. viatoꝝ aūt cū fide ⁊ enigmate. ideo actꝰ elicitꝰ mediāte habitu gratie angeloꝝ eſt maioris feruoris q̄ȝ quorūcunq̄ȝ viatorū. Qḋ ſatis dedit intelligi ſaluator loquēſ de Johāne baptiſta. cū prius dixiſſet ꝙ inter natos mulieꝝ nō ſurrexit maior Johāne baptiſta. ſubdit īmediate. q̄ minor eſt in regno celoꝝ maior eſt ipo. Addidi aūt puro viatore. ꝓpter dn̄m iheſum xp̄m. qui quāuis dicatur minoratꝰ ab angelis quantū ad corꝑaleȝ paſſibilitatē. ab inſtanti tamē ſue ꝯceptōis exceſſit omēs angelos nō ſolū quo ad ſubſtātiam habitus gratie. veꝝ etiā quo ad feruorē actꝰ eliciti mediāte gratia. q: eiꝰ gratia ab inſtanti ſue ꝯceptionis fuit ꝯſummata cū ipſe ſic fuerit viator ꝙ ſemꝑ fuerit verꝰ cōphenſor.

De cōclu/ſio tercia.

De tercia cōcluſione dico eodē modo ſicut de primo mēbro iſtiꝰ ꝯcluſionis. Nam inter hoīes ⁊ angelos in gloria eterne beatitudinis inuenit̄ equalitas ⁊ excedēs ⁊ exceſſuȝ. ſicut dictū eſt de gratia.

Articulus tercius. Prima cō/cluſio

Quantū ad terciuȝ

articulū dico ꝙ penſando naturalē noticiam quā habemꝰ ꝓ ſtatu vie. tūc in viro magiſ viget imago dei q̄ȝ in muliere. eo ꝙ vir magiſ vigeat ratōe ⁊ intellectu. vt patet. i. politicorū. vbi phs oſtēdit ꝙ naturaliter maſculꝰ debet femine dn̄ari. ⁊ vir puero. ⁊ dn̄s ſeruo. quia ratio vt ait phs plus viget in maſculis q̄ȝ in femina. in viro q̄ȝ in puero: ⁊ in dn̄o q̄ȝ in ſeruo. Et iſtā aſſumptā iteꝝ quaſi via expientie probat ex hoc. quia femina habet conſilium inualidum. puer imperfectum. ſeruus auteȝ vt ait non habet conſiliatiuum. Et hoc ſatis patet in his qui naturales ſunt ſerui. quia tales duri ſunt carne. quod proteſtatur groſſiciem intellectus. Nam ſm philoſophum ſecūdo de anima. Molles carne ſunt apti mente. Iſta tamen mollicies ortum debet habere ex poroſitate ſeu raritate complexionis. Naȝ ſi flegmatica fuerit huiuſmodi mollicies et aquoſa. tunc eſt ſignum hebetudinis ipſius intellectus. ſicut apparet de mollicie mulierū Et ideo ſm philoſophum primo politicorū. idem expedit ⁊ ſeruo ⁊ dn̄o. q: ſeruo expedit vt ſeruiat. eo ꝙ ſeipm̄ regere ſeu dirigere neſciat. Sicut em̄ cecus quanto fortius mouetur ſine ductore: tanto fortius quandoq̄ȝ leditur in offendiculū impingendo. ſic ſeruus quāto fortior viribꝫ fuerit. tanto magis indiget directione prudētis domini ne offendat ſeu inordinate agat. Et hoc etiā tangens gregorius in moral'. ait. Fortitudo valde deſtruit

niſi ꝑ cōſiliū fulciat̃.q̄ꝛ quo plus ſe poſſe cō/
ſpicit.eo virtꝰ ſine moderamine deterius ī p̄/
ceps ruit. Domino autē expedit vt ei ſeruiat̃
cū vt plurimū vigētes prudentia ꝛ intellectu
ſint debiliores ſm̄ habitudinē corꝑalem. Et
ex his omnibꝫ nolo ad p̄ſens plus habere niſi
ꝙ vir plꝰ vigeat intellectu q̄ꝫ mulier: ꝛ q̄ꝛ ima
go dei reperit̃ in creatura vt intellectuali eſt.iō
aliquā ꝓrogatiuam videt̃ habere vir reſpectu
mulieris in hoc qđ eſt eſſe ad imaginem dei.

2 P̄.in creatōne viri dixit deus. Faciamus
hominē ad imaginē ꝛ ſimilitudinē noſtrā.ſꝫ
in creatōne mulieris dixit deus.nō eſt bonū
hominē dimittere ſolū. Faciamꝰ ei adiutoriū
ſimile ſibi.igitur videt̃ ꝙ vir īmediate ſit ad
imaginem dei.mulier aūt īmediate ad imagi
nē ꝛ ſimilitudinē viri.ꝛ mediāte viro ad ima
gine dei.ergo ꝛc. Secūdo dico ꝙ in ordīe [Secunda con]cluſio.
ad vitā eternā vterqꝫ ſexus pariter ſeu equali
ter eſt ad imaginē dei.q̄ꝛ vt ſic anima eſt ad
imaginē dei.eo ꝙ capax dei eſt. Sed licet pro
ſtatu p̄ſentis vite cū anima inhabitat hanc
domū luteā grauet̃ ab iſto terreno fundamē/
to.q̄ꝛ corpꝰ qđ corrūpitur aggrauat animā
et deprimit terrena habitatio ſenſum multa
cogitantē.vt dicit̃ Sap.ix.c. Licet inquā ꝑ
hoc ſtatu cū noſtꝝ intelligere vel eſt fantaſia
vel nō eſt ſine fantaſia.et neceſſe eſt intelligē
tem fantaſmata ſpeculari.intellectus viri ſit
magis capax q̄ꝫ mulieris.ꝛ hoc ꝓpter bonita
tem cōplexionis.in vita tamē beata cū anime
vel libere ſunt exute ab omi corꝑe.vel ſi corpꝰ
informāt illud animā nō aggrauat.ſꝫ glori/
ficatione ſua letificat.in tali inquā vita equa
lis capacitatis naturaliter loquendo erit aīa
femine ſicut anima maſculi.ꝓpter qđ equali
ter ſunt ad imaginē dei. Et iſta videt̃ eſſe in/
tentio btī auguſti.x.de tri.c.vij. Ubi ex ꝓpo/
ſito auguſtinꝰ iſtud declarat ex verbis apl'i di
cens. Nos ſumꝰ imago dei ꝓut ſumꝰ filij dei.
ꝛ ꝓut induimꝰ xp̄m ꝑ fidē.in quo nō eſt iude
us:nec grecꝰ:nec ſeruꝰ:nec liber:neqꝫ maſculꝰ
neqꝫ femina.ſed omnes vnū ſumus in xp̄o.ꝛ
om̄es renouamur ſm̄ imaginē dei.

Quātū ad quartū

[Arti]culus [qu]ar[tus]. articulū diſco breuiter duas ꝓpoſitiones.

[Pri]ma ꝓ[po]ſitio. Prima eſt ꝙ quantū ad ſimilitudinē aliq̄
rum ꝓprietatū exiſtentiū in imagine increata
aliquo modo magis apparet imago dei ī po
tentia cognitiua q̄ꝫ affectiua. Q̄ꝛ ſicut in ima
gine increata ex fecūda patris memoria ver/
bū gignit̃.vt verꝰ deus de vero deo.ſic in potē
tia cognitiua ab ipa vera noticia q̄ eſt in me/
moria fecūda gignit̃ vera actualis noticia in
ipſa intellectiua.ꝛ ſicut filiꝰ ꝓcedit vt lumen
de lumine.ſic a lumine intellectꝰ agentis rece
ptoꝛ cū ſpecie intelligibili que parens dici pt̄ ī
ipſa memoria.recipit̃ hm̄ōi lumē cū ſpecie ge
nita in ipa intellectiua. Secūda ꝓpoſitio Scđa ꝓ/poſitio.
eſt ꝙ perfectio imaginis create magis videt̃
ꝯſiſtere in actu potētie affectiue: q̄ꝫ potētie co/
gnitiue. Quia ꝑfectio imaginis expſſe ad ali
cuius imaginati ſimilitudinē in hoc maxīe
ꝯſiſtit.ꝙ illi ad cuiꝰ ſimilitudinē exprimitur
maxime intimet̃. Sꝫ actus potētie affectiue
magis intime nos trāſformat in ipſam ima/
ginem increatā ad cuiꝰ ſimilitudinē exprimi
tur imago creata.maxime ſi hm̄ōi actus fue
rit perfectus. Nā ſm̄ dyoniſiū.amor ſi fortis
fuerit extaſim faciēs trāſformat amantem in
amatū.licet em̄ ad perfectiorē actū diuine cō
templationis ſequat̃ ꝑfectior actus amoris ꝛ
dilectionis.ipa tamē trāſformatio imaginis
create in imaginē increatā attribuit̃ ipi amo/
ri. Iuxta illud apl'i. Nos autē reuelata facie
gloriā domini ſpeculantes in eandē imaginē
trāſformamur a claritate in claritatē tanqꝫ a
ſpiritu domini. Et notāter addit tanqꝫ a ſpi/
ritu dn̄i.q̄ꝛ om̄is actus ꝑfecti amoris appro
priatur ſpirituiſancto. Ideo apl's ꝑ talē addi
tionem expſſe dedit intelligi p̄dictam trāſfor/
mationem fieri ꝑ amorē. Et ſic patet p̄dicta
ꝓpoſitio Ad argumētū ꝑncipale dicendū Ad principale argu.
ꝙ aliter eſt filius dei imago: ꝛ aliter homo.q̄ꝛ
filius dei eſt imago naturalis: ꝛ in eadē natu
ra patris cuiꝰ eſt imago.ſꝫ anima noſtra eſt
imago dei aliquo modo artificialis ꝓducta ī
aliena natura. Iterū filius eſt imago p̄ris
ꝑfecta.ſed anima eſt totiꝰ trinitatis imago et
imperfecta.

Diſtinctio.xviij.

h HIc đ origine
ꝛc. Poſtq̄ꝫ mgr̄ determinauit
ī cōi de hoīs creatōe abſqꝫ ſexꝰ
diſtinctōe ſeu diſcretōe. Hic determinate ꝓſe
quit̃ de hoīs ꝓductōe cū ſexꝰ diſtinctōne ſeu
diſcretōe. Et diuidit̃ in duas ptes. Nā p̄mo
determinat de ꝓductōe ſexꝰ maſculini Se
cūdo de ꝓductōe ſexꝰ feminini.diſt.xviij.ibi.
In codēqꝫ ꝑadiſo. Pria ī duas.q̄ꝛ p̄mo tra/
ctat de primi hoīs ſupernaturali ꝓductione.

Secūdo de eius locali habitatōne.ibi. Ho/
minē aūt ita formatū. Prima in duas.quia
p̄mo determinat de hois creatōne q̄ztū ad aie
ſue naturā.Secūdo q̄ztum ad corpis ſui ſta
turā.ibi.Solet etiam queri. Prima in tres.
Nam p̄mo oſtendit ex ſcp̄tura diſtinctā fuiſ
ſe formatōem corpis p̄mi hois ⁊ creatōez aie
Scd̄o oſtendit circa creatōem aie quoſdam
hereticos pperam ⁊ nō recte ſapere. Tertio in
quirit vtrū anima fuerit creata extra corpus
vel in corpe.Secūda ibi.Putauert em̄ qui/
dam.Tertia ibi.Sed vtrū in corpe. Se/
quit̄ āt illa ps.Hominē aūt ita formatū .Et
diuidit̄ in duas ptes.Nam p̄mo oſtēdit pa
radiſum corpalem fuiſſe p̄mi hois habitatio
nem.Secūdo tangit aliqua ſpectātia ſingu/
lariter ad paradiſi pfectōem.ibi.Intelligitur
aūt.Et hec in duas.Nam p̄mo tangit perfe/
ctionē paradiſi ex fructuū vbertate.fontis ir/
riguitate.et ſitus venuſtate.puta quia eſt ad
oriētē poſita.Secūdo tangit eius pfectiōem
ex ligni vite bonitate.ibi.In h̄ aūt ⁊c̄.Et hec
in duas.Nam p̄mo tangit de ligno cui⁹ fru/
ctus erat homini ſalutifer⁹ ⁊ licitus.Secun/
do de ligno ſcientie boni et mali.cui⁹ fructus
erat homini mortifer⁹ ⁊ phibit⁹.ibi.Lignuz
aūt ſcientie boni et mali. Circa iſtam.xvij.
diſtinctōem quero hanc queſtōem.⁊c̄.

Utrum anima intellectiua ſit for/
ma ſb̄ſtantialis hois. Et vide
tur q̄ non.quia rei corruptibil' nō
pōteſt eſſe forma ſb̄ſtantialis incorruptibiliſ.
ſed homo eſt res corruptibilis.anima autem
intellectiua eſt res incorruptibilis.vtz .iij.de
anima.ḡ ⁊c̄. Contra.illud eſt forma ſb̄ſtā
tialis alic⁹.p qd̄ p̄ncipaliter in eſſe ſpecifico re
ponitur.ſed homo p animā intellectiuā repo
nitur in ſpecie.quia p ip̄am homo diſtinguit̄
ſpecie ab om̄i nō hoie.ḡ ⁊c̄. Hic quattuor
ſunt videnda. Primo vtrū aīa intellecti
ua ſit cōpoſita. Secūdo vtrū ſit vna ī om
nib⁹ hominib⁹. Tertio vtrū ſit forma ſub
ſtantialis hois. Et quarto vtrū creet̄ a deo
extra corpus vel in corpe ipſi⁹ hois.

Articulus primus
Prima cōcluſio

Quantuz ad primū

ponam duas cōcluſiones. Prima ē q̄ aīa
intellectiua non eſt cōpoſita cōpoſitōe ſb̄ſtā/
tiali.puta ex materia et forma.quia ſi anima
eſſet cōpoſita ex materia et forma.tūc ip̄a non
poſſet eſſe forma ſeu pfectio humane materie.
ↄſequens eſt falſum.vt patebit in tertio arti/
culo.ↄſequentia patz.quia tūc eſſent due pu
re potentie ſimul in eodē hoie. Et ↄfirmat̄ Cōfirmaᵗ
quia aīa ſm̄ totā ſuam eſſentiā vt infra pate/
bit pficit materiā hois.alias nō eſſet eius for
ma ſb̄ſtantialis.ſed ſi anima haberet materiā
partem ſui.tūc ſm̄ talem ptem materialē non
poſſet eſſe pfectio materie. quia potentia non
pficit potentiā. P̄.om̄ia que ↄueniūt ī ma 2
teria ſic ſe habēt q̄ vni nō repugnat q̄n poſſit
in alterū trāſmutari.ſz de anima intellectiua
nō poteſt fieri corpus.quia ſm̄ Aug.vij.ſup
Gen̄.oē corp⁹ in om̄e corp⁹ poſſe mutari nō
defuerūt q̄ hoc aſſererēt.corpus aūt aliqd̄ ſiue
terrenū ſiue celeſte ↄuerti in aīaz.fieriq̄z natu
rā incorporeā nec quēq̄z ſenſiſſe ſcio.nec fides
habet.ḡ ⁊c̄. P̄.ibidē ait Aug⁹.Sicut de⁹ 3
om̄ez creaturā.ſic aīa om̄ez corpalem creatu/
ram nature dignitate pcellit. Sed ſi haberet
materiā ptem ſui.tūc nō appereret in q̄ omnez
corporeā naturā naturali dignitate pcelleret.
alias em̄ excelleret ſeip̄az.quia om̄e qd̄ habet
materiam ppriedictaz eſt natura corporea.
P̄.ſicut due forme eiuſdē rōnis nō poſſūt 4
ſimul pficere eandem materiā.ſic vna forma
non poteſt ſimul pficere duas materias eiuſ/
dem rōnis.Sz ſi anima intellectiua haberet
materiā partem ſui.tūc vna forma ſcilicz illa
actualitas ipſi⁹ anime.ſimul informaret ma/
teriā que eſſet ps ſui.et materiā que eſſz pars
hois.que quidē materie eſſent eiuſdē ratōis.
quia ambe eſſent pura potentia.in q̄ non pt̄
cadere ſm̄ ſe diſtinctio.vt ſuperi⁹ probaui de
materia celi.ḡ ⁊c̄. P̄.cetere forme materiā 5
informātes nō ſunt cōpoſite ex materia et for
ma.vt patet vndiq̄z in ph̄ia.ḡ nec aīa intelle
ctiua.ↄſequētia pz.quia quanto forma eſt p
fectior ⁊ deo ppinquior.tanto in ſua natura ē
purior et minus pmixta materiali potentia.
P̄.dicit boecius in li.de duab⁹ naturis et 6
vna pſona xp̄i.q̄ om̄is natura incorporee ſbe
nullo materie innititur fundamēto. P̄.ea 7
q̄ poſſunt eſſe ſine corpe.illa nec habent mate
riā ſenſibilem nec intelligibilē.vt pz p ph̄m
viij.meth. Sed eſt quedā opinio que cō/ Opinio q̄
trariū tenet iſtius ↄcluſionis.Pro qua videt̄ aīa habeat
eſſe dicta aliquoꝝ ſanctoꝝ.Beatus em̄ Au/ materiam
guſtinus ſup Gen̄.tripliciter pbat aīam ha partem ſui
bere materiā. Primo ſic.Corp⁹ habet ma 1
teriā p ſuo genere.ḡ rōnabile eſſe videt̄ aīam
habere materiā p ſuo genere. Secūdo ſic. 2
Si corpus habet materiā ppter ſui mutabi
litatē etiā aīa habebit materiā cū ſit mutabil'
de virtute in viciū.et econuerſo. Tertio ſic. 3

carnē arguimus habere materiā. quia nūc eſt
pulcra: nunc turpis. igiꝰ anima etiā videtur
4 habere materiā. ꝑ. boeti⁹ circa principiuꝫ
ſui libri de tri. ait formas eſſe ſubiectas accidē
tibus hoc facit materia. ſed anima intellecti
ua ſubiecta eſt accidentibꝫ. ergo ⁊c. ꝑ. ij.
5 methaphiſi. dicitꝰ ꝙ neceſſe eſt ī re mota ima/
ginari materiā. ſed anima moueri poteſt. ali/
as nunꝗ̄ recederet ď humano corpe. ergo ⁊c.
6 ꝑ. ꝓprietates nūꝗ̄ deſerūt illud cui⁹ ſūt ꝓ
prietates. ſed ſubijci recipe ⁊ pati ſunt ꝓprie
tates materie. he autē ꝓprietates inſunt aīe.
ergo ⁊c. ꝑ. nihil viuit per ſeipm ⁊ in ſeipſo
7 niſi ſolus deus. ꝓpter qď ſaluator ait in Jo/
hāne. ſicut pater habet vitā in ſemetipo. ſic de
dit ⁊ filio habere vitā in ſemetipſo. ſed anima
ſepata viuit. igitꝰ erit diuiſibilis in talia duo
quoꝝ vnū viuit ꝑ alterū ab eo recipiēs vitā.
8 ꝑ. actio nulli⁹ agentis realis terminatur
ad ſolā formā. vt patet. viij. phiſi. ſed creatio
Solutio terminatꝰ ad ſolā animā. ergo ⁊c. Sꝫ iſta
rationum. nō concludūt. Unde ad prima tria dicendū
d. I. 2. et ꝙ auguſtin⁹ ibi loquitꝰ diſputatiue. qď patet
quia ibidē arguit ad oppoſitā partē quattu/
or medijs. Nec ille tres rationes aug. cōclu/
dunt de materia ꝓprie dicta. ſed ſolū probāt
Ad. 4. animā aliquo modo eſſe in potētia Ad q̄r
tum dicendū ꝙ boeti⁹ ibi loquitꝰ large de ma/
teria. prout oē materiale vel potētiale q̄nꝗ̄
dicitꝰ materia. quo modo ait autor de cauſis.
ꝙ quelibet intelligentia habet ſuū hyliachim
Ad. 5. id eſt ſuū materiale ſeu potētiale. Ad quin
tum dicendū ꝙ ibi loquitꝰ phs de his que mo
uentꝰ motu cōtinuo ⁊ ꝓprie dicto. quomodo
Ad. 6. ſolūmodo poteſt moueri corp⁹. Ad ſextū
dicendū ꝙ ſubijci pati ⁊ recipere in anima et
in materia nō reperiuntꝰ vniuoce ſꝫ equiuoce.
nā anima recipit formas intellectuales. ma/
teria formas ſenſibiles. pati ipſi⁹ anime non
eſt ꝓprie paſſio ſed ſal⁹ ⁊ receptio. materia ve
ro ꝓprie patitꝰ. qꝛ ei⁹ paſſio magis facta abij/
cit a ſubſtātia rei cui⁹ eſt materia. Jteꝝ mate
ria ſubijcitꝰ formis particularibꝫ. anima autē
formis vniuerſalibꝫ. nō tamē hoc dico ꝓ tan
to ꝙ ſpecies exiſtētes in anima ſint in ſe vniū
ſales. ſed quia apte nate ſunt repſentare quid
Ad. 7. ditates reꝝ in vniuerſali. Ad ſeptimū dicē
Ad. 8. dū ꝙ potētie aīe viuūt ꝑ eſſentiā. Ad octa/
uum dicendū ꝙ quāuis forma nō poſſit ter/
minare actionē agentis naturalis. tamē bene
poteſt terminare actionē creatoris. nulla eniꝫ
forma eſt adeo tā materialis quin deus ſi vel
let poſſet eā ſine materia creare. ⁊ creatā cōſer/
uare. dūmodo talis forma ſit ſimpliciter res
abſoluta Secūdo dico ꝙ anima poteſt di Scďa cō/
ci cōpoſita ex materia ſumēdo materiā large. cluſio.
ſcilicet ꝓ quacūꝗ̄ potētia alicui⁹ a ſe realiter
diſtincti receptiua. Nā anima habet eſſe rece
ptum in eſſentia. Jteꝝ ſue potētie inſūt ſue
eſſentie. Jteꝝ ſue potētie ſunt receptiue ſpe
cieꝝ. actuū ⁊ habituū. que oīa ꝓteſtantꝰ po
tentialitatē ipſi⁹ anime. ⁊ ꝑ ꝯſequēs materia
litatē large loquēdo de materia

Quātū ad ſecundū

Articulus ſecundus.

articulū primo pono vnā verā ⁊ catholicā cō
cluſionē. Secūdo recitabo cōmentatoris
errorē. qui huic ꝯcluſioni opponitꝰ. ⁊ ipm im
probabo Dico igitꝰ primo ꝙ anima intelle
ctiua multiplicatꝰ ſcḋm ꝙ hoīes multiplicantꝰ.
qꝛ dato oppoſitū. tūc periret p̄miū virtutū ⁊
correctio vicioꝝ. qď eſt cōtra iudiciū natura/
le. ꝯſequētia patet. Nā cū multos hoīes vici
oſos videam⁹ affluere multis delicijs in hoc
mundo. ⁊ multos virtuoſos torqueri varijs
laboribꝫ. ſi anime eoꝝ poſt hāc corporalē vitā
nō eſſent. tūc nec illi vicioſi punirentꝰ. nec iſti
virtuoſi p̄miarentꝰ. Sꝫ ſi vna eſſet anima in
tellectiua tūc anime ꝓprie hominū eſſent ſen
ſibiles. ⁊ ꝑ ꝯſequēs corruptibiles ꝑ. ſequi 2
tur ꝙ diuerſi hoīes ſimul intelligētes idē ob/
iectū. intelligerēt eodē actu intelligēdi. conſe
quens eſt falſum. qꝛ actōes multiplicantur
multiplicatōe ſuppoſitoꝝ agentiū. ꝯſequen
tia patet. qꝛ eadē anima intelleltiua reſpectu
eiuſdē obiecti nō poteſt informari niſi vnico
actu intelligēdi ꝑ. vna forma ſubſtātialiſ 3
nō poteſt ſimul informare materiā diſtincto
rum ſuppoſitoꝝ. ſed vt patebit in articulo ſe
quēti anima intellectiua eſt forma ſubſtātia
lis homis. Sꝫ ꝯtrariū iſti⁹ ꝯcluſionis po Opīo cō/
nit Auerrois cōmentator. iij. de aīa. ⁊ hoc taꝫ mētatoris
per eū ꝗ̄ per erraticos ſuos ſequaces ꝓbatur I
primo ſic. Scḋm phm. vij. methaphi. ꝙ ali/
qua ſint plura numero ⁊ vnū ſpecie hoc ꝯtin
git qꝛ multā habēt materiā. ⁊ iō in alia ⁊ alia
parte materie recipitꝰ alia ⁊ alia forma. ergo a
deſtructōne ꝯſequentis illud qď nullā habet
materiā ī eadē ſpecie multiplicari nō poteſt.
ſed anima intellectiua ſeu intellect⁹ poſſibiliſ
ſepatus eſt a materia. ğ ⁊c. ꝑ. ſcḋm phm nū 2
ꝗ̄ multiplicantꝰ aliq̄ ſcḋm numeꝝ. niſi qꝛ non
poſſunt ꝑpetuari in vno ſcḋm numeꝝ. ſed intel
lectus eſt incorruptibilis. qꝛ ſepatꝰ ab alijs ſi
cut perpetuū a corruptibili. ſic patet. iij. de aīa
D

3 ꝓ.ſi multiplicaret̄ anima intellectiua.hoc
maxime videret̄ ꝑ tanto.qꝫ eſſet forma ſbſtā
tialis hoīs.ſꝫ hoc nō pt̄ eſſe.qꝫ potētia nō pt̄
eſſe maioris abſtractōis q̄ꝫ eſſentia in q̄ fun/
dat̄.potētia em̄ nō eſt abſtracta niſi qꝫ funda
tur in eſſentia abſtracta.ſꝫ potētia intellecti/
ua abſtrahit a materia.ergo eſſentia aīe intel
lectiue nō poterit eſſe forma ſubſtātialis ma/
4 terie ꝓ.intellect⁹ eſt pura potētia in gene/
re intelligibiliū vt ait cōmētator.iij.de aīa ſicͭ
materia prima in genere entiū.ſed ī pura po/
tentia nō pt̄ eſſe diſtinctio.cū act⁹ ſit qui di/
5 ſtinguit.nec ꝑ ꝯſequēs multiplicatio. ꝓ.
vna ſpecies intelligibilis poteſt informare in
tellectū omniū hoīm.ergo vn⁹ eſt intellectus
eoꝝ.ꝯſequētia ꝓbat̄ ex hoc.qꝫ ſicut ſi oculus
omniū hoīm informaret̄ vna ſpecie ſenſibili.
ſequeret̄ oēs hoīes habere vnū oculū.ſic ⁊c.
Licet em̄ nō cauſaliter tñ̄ arguitiue ab vnita
te accidētis infert̄ vnitas ſubiecti Antecedēs
ꝓbat̄ ſic. Nā cū plures hoīes intelligūt idē
obiectū.aut hoc faciūt ꝑ vnā ſpeciē.⁊ tūc ha/
bet̄ ꝓpoſitū.aut ꝑ aliā aut aliā ⁊ tūc ille ſpēs
plures differūt numero.⁊ ꝯueniūt in vna ſpe
cifica natura.cū ducāt in noticiā vni⁹ nature
Sꝫ ſm̄ cōmentatorē quotiēſcūqꝫ aliq̄ diffe/
runt numero ⁊ ꝯueniūt forma ſiue ſpecie.tūc
nullū eoꝝ eſt intellectū in actu.ſed ab ipīs pt̄
abſtrahi vnū qđ eſt cōmune vtriqꝫ.⁊ tūc q̄ri
tur de illo cōmuni.vtꝝ intelligat̄ a pluribꝫ ꝑ
eandē ſpeciē.ſi nō tūc erit ꝓceſſus in infinitū.
ſi ſic tūc habet̄ intentū.qꝫ qua ratione vna ſpe
cies pt̄ informare intellectū pluriū hoīm ea/
6 dē ratōne oīm hoīm. ꝓ.intelligere nō cō
municat̄ corpi.ergo nec virtus intellectiua ſi
ue aīa intellectiua.ꝯſequētia patet.qꝫ cui nō
eſt cōmunicabile calefacere.eidē n̄ eſt cōmu/
7 nicabilis virt⁹ calefactiua. ꝓ.ſi intellect⁹
multiplicaret̄ multiplicatōe hoīm.cū a prin/
cipio eternitatis mundi infiniti hoīes ꝓceſſe
rint.iā actu eſſent infiniti intellect⁹.quibꝫ ni/
hilominꝰ quotidie fieret additio ꝑ generatio
nē hoīm.⁊ ꝑ ꝯſequens infinito fieret additio
8 ꝓ.ſi intellect⁹ de nouo fieret.aut fieret per
motū ⁊ trāſmutatōeꝫ:aut ꝑ ſimplicē creatio/
nē. Nō primo modo.quia tunc intellectus eſ
ſet forma materialis. Nec ſecūdo modo.qꝫ fi
eri aliquid de nihilo ꝓterruit oēs phantes.
Nota. vt patet.i.phiſicoꝝ Ad declarationē auteꝫ
iam dicte poſitionis eſt aduertendū q̄ auer/
rois cōmentator poſuit intellectū eſſe ſubſtā/
tiam ſeparatam.quā dixit ꝯiungi nobis ꝑ hoc
q̄ vna ſpecies intelligibilis vnit̄ ꝑdicto intel/
lectui ⁊ noſtre fantaſie.ꝑ quā ſpeciē intellect⁹
talis cū intelligit etiā ipe hō dicet̄ intelligere.
Quō aūt hoc potuit ꝯcipere auerrois q̄ vna
ſpecies ſimul informaret fantaſiā ⁊ talē intel/
lectū poſſibilē:declarat doctor noſter in tra/
ctatu ſuo đ intellectu poſſibili dicens.q̄ ſicut Egidius.
ſi aer ⁊ aqua ſe ſimul cōpaterent̄ in eodē ſitu
idē accidens ſimul informaret vtrūqꝫ.ſic qꝫ
intellect⁹ cū ſit indiuiſibilis poteſt ſimul eſſe
cū fantaſia.⁊ per ꝯſequēs ſm̄ auerroim eadeꝫ
ſpecies informās fantaſiā.informabit etiā ip
ſum intellectū.ꝓpter qđ talis intellectus ſic
eliciet actū intelligendi q̄ talis actus vere at/
tribuitur ipi homini. Sꝫ hic quidā con
tra doctorē noſtꝝ inuehit̄ dicēs.q̄ ſunt q̄daꝫ Durādus ꝯ egidiū.
qui palliant ⁊ colorāt ꝑdictū errorē.ſed n̄ va/
let vt dicit iſta palliatio ꝓpter tria Primo 1
qꝫ magis eſt impoſſibile idē numero ī diuer/
ſis ſubiectis ſuppoſitaliter diſtinctis eſſe q̄ꝫ
in diuerſis ſubiectis eiuſdē ſuppoſiti.ſꝫ fan/
taſia ⁊ intellectus modo quo fideles ponunt
ſunt eiuſdē ſuppoſiti.⁊ tñ̄ nō poſſūt informa
ri eadē ſpecie intelligibili.ergo nec intellect⁹
ſeparatus informari poterit eadē ſpecie cū ipſa
fantaſia. Secūdo qꝫ quāto forma min⁹ 2
habet de entitate tanto plus habet de dependē
tia.ſꝫ forme intentionales min⁹ habent de en
titate q̄ꝫ forme naturales.cū igit̄ forme natu/
rales ꝓpter ſui dependentiā numerent̄ nume
ratione ſubiectoꝝ ſuoꝝ.ergo vna forma intē
tionalis nō poterit ſimul eſſe in diuerſis ſub
iectis Tercio qꝫ in quibꝫ non eſt vna ⁊ ea 3
dem ratio receptiua.in illis nō pt̄ eſſe eadem
forma ſpecie.⁊ ꝑ ꝯſequens nec eadē numero.
ſed in intellectu ⁊ fantaſia nō eſt vna ⁊ eadē
ratio receptiua.cū intellectus ſit res ſpūalis.
fantaſia vero corpalis. Sꝫ iſte min⁹ iuſte Cōtra durandū.
verba hec inordinata ꝓijcit in hūc venerabi
lem doctorem.qꝫ hmōi declarationē nō facit
ad palliandū errorē.ſꝫ ad manifeſtandū.ſic
apparet.qꝫ ipe impugnat iſtuꝫ errorē vſqꝫ in
finē ꝑdicti tractatus Et pulcer mod⁹ fuit im
pugnandi errorē in hoc q̄ modū mag' appa
rentem ad ſuſtinendū illū errorē ꝑmiſit.⁊ tñ̄
poſtea ipm̄ impugnauit oſtendens q̄ nō ob
ſtante tali declaratione error ꝑdictus intole/
rabilis extitit. Si em̄ illud eſſet errorē pallia
re.tunc oēs doctores palliarēt errores. Qꝫ
quilibet doctor in principio ſue q̄ſtionis niti
tur impugnare partē verā.q̄ꝫuis poſtea deter
minet veritatē. Forte poſſibile eſt q̄ iſte vi
derit tractatū noſtri doctoris in principio et
nō in fine nec in medio.qꝫ ſi ipm̄ in finē vſqꝫ

legiſſet. verba ꝑdicta vituperoſa ĩ ſcripto ſuo
nõ poſuiſſet. Nõ eſt igitͬ opus reſpondere
argumentis iſtius. quia in nullo ſunt contra
intentionẽ noſtri doctoris ſed pro ipo. In
ſecũdo tamẽ articulo iſte manifeſte cõmittit
fallaciã ꝯſequẽtis. puta dicẽdo plus habet ꝺ
dependentia. ergo magis dependet a ſubiecto.
nõ ſequitͬ. quia poteſt magis dependere ab ip
ſo obiecto ſicut ad litterã eſt in ꝓpoſito. quia
formarũ intentionaliũ diſtinctio ꝓpter ſui
diminutã entitatẽ nõ dependet a ſubiectꝭ ſed
ab obiectis. ſpecies eñ albi ⁊ nigri ſunt ſimꝉ
in eodẽ intellectu cũ intelligit albũ nõ eſſe ni
grum. ⁊ ideo nõ oportet tales formas nume/
rari numeratõe ſubiectoꝝ: ſed numeratione
obiectoꝝ. Propter qꝺ niſi aliud obſiſteret
ſicut ad pñtiã pluriũ obiectoꝝ in eodẽ ſub/
iecto recipiuntͬ plures forme intẽtionales eti/
am eiuſdẽ ratõnis ſi obiecta fuerint eiuſdẽ ra
tionis. ſic ad pñtiã vni⁹ obiecti vna ⁊ eadẽ
ſpecies poſſet eſſe in duobꝫ ſubiectis ſimul ex
iſtentibꝫ in eodẽ ſitu. ſicut ſuperi⁹ poſui exem
plum de aere ⁊ aqua. Dico tamẽ notanter

[Co]ntra opi[ni]õẽ auer[roi]s.

ſi aliud nõ obſiſteret. quia multa inconueni/
entia ⁊ abſurda ſequuntͬ ad iſti⁹ erroris poſi/
tionẽ. Primo eñ ſequitͬ ꝙ ſubſtãtia ſepa/

[P]rimũ in[con]ueniẽs.

rata que eſt ſpũalis incorporea ⁊ incorrupti/
bilis in ſua ꝓpria opatione dependeat a rebꝫ
corpalibꝫ ⁊ corruptibilibꝫ. qꝛ ſuũ intelligere
nõ poſſet elicere niſi ꝯiuncta fantaſie q̃ corpo
ralis eſt ⁊ corruptibilis. Secũdo ſequitͬ ꝙ

[Se]cũdm in[con]ueniẽs.

nullus homo intelligat. cui⁹ oppoſitũ ponit
phs in. ij. de aĩa dicens. Anima eſt qua ꝓmo
viuim⁹ ſentim⁹ ⁊ intelligimus. Et primo de
anima vult. ꝙ intelligere ꝑ ſe ꝯueniat ipi ho/
mini. anime autẽ nõ niſi ſicut principio quo.
Unde ipe ait ibidem. Si quis dixerit aĩam
ĩtelligere. dixit eã texere vel edificare. Qꝺ ver
bum tractans cõmentator auerrois qui ꝑdi
cte ſcelerate poſitionis fictor erat. ⁊ cõmenta/
tor ait. Si videremꝰ mẽbra intrinſeca q̃ labo
rant intelligendo. ſicut videm⁹ mẽbra extrin
ſeca que laborant edificando. ſicut nõ dicim⁹
animã texere vel edificare. ſic nõ diceremus
animã intelligere. ſed hominẽ per animam.
Conſequentiã ꝓbo. quia nunq̃ꝫ aliqꝺ ſuppo

[P]rima ꝓ[ba]tio cõſe/[qu]entie.

ſitum intelligit niſi vel totũ ſuppoſitum vel
aliqua pars ſuppoſiti informetͬ aliquo actu
intelligendi. Sed ſm predictã poſitionẽ nul
la pars hominis poſſet informari actu intel/
ligẽdi. omẽs eñ potentie hominis eſſent ſim
pliciter materiales. nec per cõſequens poſſent
eſſe capaces ipſius act⁹ intelligendi. Et cõ

[C]õfirma/[ti]o.

firmatur iſta cõſequẽtia. Nã ſm Dama. lib.
ij. c. xij. Sicut ſe habet oculus in corpore. ſic
ſe habet intellectus in anima. Sicut igitͬ vn⁹
homo corporaliter nõ poteſt videre ꝑ oculũ
alteri⁹ hominis. ſic nõ poteſt homo intellige
re per intellectũ ſubſtãtie ſepate. P̃. actus

Scꝺa ꝓ/batio cõſe quentie.

manens in ſuo principio elicitiuo. nõ poteſt
vere attribui alicui ſuppoſitaliter diſticto ab
ipſo eliciente. ſed intelligere eſt actus imma/
nens vt patet. ix. methaphi. ⁊ homo ſm poſi
tionẽ auerrois eſt ſuppoſitaliter diſtinct⁹ ab
ipſo eliciente talẽ operationẽ. ſ. intelligere. igi
tur impoſſibile eſſet ipm hominẽ intelligere.
P̃. ſicut ꝑ videre meũ tuũ audire non po/

Tercia ꝓ/batio cõſe quentie.

teſt eſſe videre. ſic ꝑ intelligere talis ſubſtãtie
ſepate meũ fantaſiari nunq̃ꝫ erit intelligere.
Si quis tamen omnino pertinaciter vellet
aſſerere ipm hominẽ intelligere ꝓpter ꝑdictã
ꝯiunctionẽ illi⁹ ſubſtãtie ſepate ad ſuã fanta
ſiam. tunc adhuc ſequeretͬ terciũ inconueniẽſ

Terciũ in cõueniẽs.

abſurdi⁹ ꝑdictis duobꝫ. ſ. ꝙ vnũqꝺq̃ꝫ brutũ
animal eque intelligere poſſet ſicut homo. qꝛ
huiuſmodi intelligẽtia eque bene poſſet ꝯiũ/
gi fantaſie bruti animalis ſicut fantaſie hoĩs
Sũt eñ multa bruta que ſm aliqua fantaſ/
mata certiorẽ habent eſtimationẽ q̃ꝫ hõ. meli
us eñ cognoſcit agn⁹ vni⁹ diei amicũ vꝉ ini
micum q̃ꝫ homo viginti annoꝝ. imediate eñ
fugit lupũ ⁊ ſequitͬ matrẽ. Ad primũ igitͬ

Ad. i.

motiuũ inductũ pro illa falſiſſima opinione
dicendũ. ꝙ licet intellectiua anima nõ habe/
at materiã ex qua fit. habet tamen materiã in
qua fit. Quia ſm auguſtinũ anima creando
infunditͬ ⁊ infundẽdo creatͬ. Etiã illa ma/

Aug⁹. ſuꝑ gẽñ. li. vij.

ior nõ habet veritatẽ reſpectu actionis diuĩe.
qꝛ nullã p̃ſupponẽs materiã poteſt plura im
materialia ꝓducere ſolo numero differentia.
vt patuit ſuperi⁹ cũ tractaui de ꝓductõe an/
geloꝝ. Ad ſecundũ dicẽdũ. ꝙ q̃uis iſtud

Ad. 2

argumentũ habeat apparentiã de talibꝫ per/
petuis que ſemꝑ per ſe habent eſſe. tamẽ nullã
habet apparentiã de talibꝫ ꝑpetuis que ſic cre
antur ꝙ eſſe ſuũ acquirũt ĩ corporibꝫ ad quo
rũ informationẽ creata ſunt. cuiuſmodi ſunt
anime intellectiue. Ad terciũ dicendũ. ꝙ

Ad. 3.

bene ex hoc ꝓbatur ꝙ eſſentia anime intelle/
ctiue eſt immaterialis ⁊ nõ educta ꝺ materia
⁊ ꝙ ſepari poteſt a materia. ſed nõ ꝓbatͬ quin
poſſit materiã in qua creatͬ informare. Ad

Ad. 4.

quartũ dicendũ. ꝙ auerrois cõmentator ꝑ il/
la verba nõ intendit aliud niſi ꝙ intellectus
poſſibilis infimũ gradũ teneat in genere intel
ligibiliũ. ex quo bene ſequitͬ ꝙ nõ ſint plures

tales intellectus differentes ſpecie. quia cum
nō ſit dare duas ſpecies eque ꝑfectas. igitur
duo intellectus ſpecie differētes non poſſunt
eſſe ambo infimi. ſed neceſſario vnꝰ eſt inferi/
or altero. ex hoc tamē nō habet quin poſſint
eſſe plures tales intellectꝰ ſolo numero diffe/
rentes. qꝛ in ſolis numero differentibꝫ nō re/
pugnat plura eſſe equaliter perfecta. ⁊ ꝑ ꝯſe/
quens vterqꝫ poteſt habere rationem infimi.

Ad. 5. Ad quintū nego antecedēs. Ad ꝓbatōez
dico. ꝙ quāuis aliquid ꝯcludat de talibus q̄
ꝓpter hoc numero differūt. quia ī alia ⁊ alia
materia recipiunt. non tamē de talibꝫ que nu
merationē ſuam capiunt ex eo ꝙ recipiunt in
ſubiectis īmaterialibꝫ vel ab obiectis taliter
tamē ꝙ recipiunt in immaterialibꝫ ſubiectis.
tales em̄ ſpecies quāuis in ſe ſint particulares
eo ꝙ recipiunt in hoc vel in illo intellectu. re/
p̄ſentant tamē rem cū ſequeſtratione ꝯditio/
num indiuidualiū. ⁊ ꝑ ꝯſequēs ratōe ſue rep̄
ſentationis dicunt vniuerſales. qꝛ rep̄ſentāt
Ad. 6. rem vniuerſalē ⁊ actu intelligibilē. Ad ſe/
xtū dicendū ꝙ actꝰ ſecundꝰ cuiꝰ principiū eſt
forma vel potētia fundata in forma ſubſtāti
ali non debet cōmunicari ipi corpori ſeu parti
materiali ſed toti cōiuncto. igit nō eſt neceſſe
ꝓprie loquendo ad hoc ꝙ anima intellectiua
ſit forma ſubſtātialiter informās humanuz
corpus. ꝙ intelligere cōmunicet corpi. ſꝫ ſuf/
ficit ꝙ ꝑ ſe ꝯueniat ipſi homini. Ad ſepti/
Ad. 7. et 8. mum ⁊ octauū dicendū. ꝙ illa duo media fal
ſum aſſumūt. quia ⁊ mundꝰ creatus eſt a deo
in principio temporis ⁊ anime quotidie creā
tur. Nec ad p̄ſens oportet aliter rn̄dere. qꝛ ſu/
periꝰ reſponſum eſt ad ea q̄ creatōi videbant
obuiare. vt patuit diſt. 1. q. 1.

Articulus tertius. Prima cō cluſio

Quantū ad terciuz

articulū dico duo. Primo ꝙ anima intel/
lectiua eſt forma ſubſtātialis homīs. ⁊ iſtud
chriſtiano nō oportet ꝓbare. qꝛ de hoc eſt de/
terminatio ſancte matris eccleſie in ꝯſtitutio
nibꝫ clementinis editis in cōcilio vniuerſali
vienne celebrato. Et ad hoc poſſent addu
ci multa dicta ſanctoꝝ ⁊ ſpēaliter auguſtinꝰ.
Secunda concluſio. que ratione breuitatis omitto. Secundo
dico ꝙ iſta ꝯcluſio poteſt demōſtrari ſumen/
1 do demonſtrationē ꝓ efficaci ratōe. Quia ꝓ/
pria opatio cuiuſcūqꝫ agentis eſt a ſua ꝓpria
forma. ⁊ p̄ncipaliter a ſua ſubſtātiali forma.
ſed intelligere eſt ꝓpria opatio hominis. vt
patet p̄mo de anima. vt etiā ſuperiꝰ deduxi in

ſecūdo incōuenienti qđ ſequit ad poſitionem
auerrois. P̄. quilibet homo ſenſatꝰ expit 2
ſe intelligere. ſed om̄is opatio ſuppoſiti prin/
cipaliter reducit ad formā ſubſtantialez. igit
principiū radicale opatōis intellectiue qđ eſt
anima intellectiua erit forma ſubſtātialis ho
minis. P̄. phūs. iij. de anima loquens de
appetitu ſenſitiuo ⁊ intellectiuo dicit. ꝙ vnꝰ 3
appetitꝰ mouet aliū. ſic rota mouet rotā. Et
ſi phs hoc nō diceret. quilibet tn̄ iſtud expit
in ſeipo. ſꝫ rota ad motū ſuū aliā ſecū trahēs.
oportet ꝙ cū illa ſit cōfixa in eodē ſtipite. igit
⁊ appetitꝰ trahens aliū appetitū oportet ꝙ cū
eo ſuppoſitaliter ſit ꝯiunctus. ſed appetitꝰ in
tellectiuus ⁊ appetitꝰ ſenſitiuꝰ ſuppoſitaliter
nō poſſunt eſſe coniūcti niſi anima intellecti
ua eſſꝫ forma hominis. ergo ⁊c̄. P̄. ad iſtā 4
ꝯcluſionē valēt om̄ia illa que ſuperiꝰ ſunt ar/
guta ꝯ errorē auerrois cōmentatoris. Sꝫ Cōtra.
pter ea que ſuperiꝰ inducta ſunt ꝓ errore auer
rois p̄t ꝯtra iſtā catholicā veritatē adhuc ar/
gui ſic. Si anima intellectiua eſſet forma ſb 1
ſtantialis hominis. tunc homo eſſet incorru
ptibilis. Falſitas ꝯſequentis quotidie patet
ad ſenſum. ꝓbo ꝯſequentiā. qꝛ totū eſt incor/
ruptibile. cuiꝰ om̄ia eſſentialia principia ſunt
īcorruptibilia. ſed om̄ia eſſentialia principia
homīs ſunt incorruptibilia. ſ. materia ⁊ ani
ma intellectiua Q, em̄ anima intellectiua ſit
incorruptibilis. patet. iij. de aīa. Q, aūt ma/
teria ſit ingenerabilꝭ et incorruptibilis. patet
primo phiſicoꝝ. P̄. ſi aīa intellectiua eſſet 2
forma ſubſtātialis hominis. tunc ſuppoſito
ꝙ om̄es homines morerent. ſequeret ꝙ nūqꝫ
naturaliter fieret reſurrectio mortuoꝝ. conſe/
quens eſt impoſſibile. ergo ⁊ antecedēs. falſi
tas ꝯſequētis patet. ij. de generatōe. vbi dicit
Cuiꝰ ſubſtātia deperit nō redit idē numero.
Eſt etiā illud ꝯſequēs ꝯtra fidē. Probo ꝯſe/
quētiā. quia quoꝝ ꝯiunctio eſt naturalis eo
rum ſepatio eſt violēta. iſtā patet. viij. phiſi/
coꝝ. Ideo em̄ graue violēter remouet a loco
deorſum. qꝛ tali loco naturaliter iungit natu
raliter tendendo in talē locū. Sed om̄is for/
ma ſubſtātialis naturaliter ꝯiungit ſue mate
rie. cū ſit ſua naturaliſſima perfectio. igit ſi ſe/
parat a materia. ⁊ nō corrumpit corruptione
ipſiꝰ cōpoſiti. neceſſe eſt talē ſeparationē eſſe
violentā. ſed nullū violentū perpetuū. vt pa/
tet p̄mo celi ⁊ mundi. ergo talis forma qn̄qꝫ
naturaliter reuniet. Cū igit anima intellecti/
ua ſit incorruptibilis. ſi eſſet forma hominis.
in morte ipſius nō eſſet forme corruptio ſed

violenta ſepatio. ergo oporteret ꝙ nūquā natu
5 ralis fieret mortui hominis reſurrectio P̄.
forma ſubſtātialis naturalē debet habere pro
portionē ⁊ conformitatē ad illud cuiꝰ eſt for
ma. ſed incorruptibile ad corruptibile nullā
habet ꝓportionē ⁊ conformitatē. ergo cū aīa
ſit incorruptibilis ⁊ hō ſit corruptibilis ani
ma intellectiua nō poterit eſſe forma homīs.

Solutio rationū. Sed iſta nō ꝯcludunt. igitᷣ ad primū re
ſpondeo negando ꝯſequentiā. Ad ꝓbatōez
Ad.1. dicēdū ꝙ quāuis oīa eſſentialia principia
ſint incorruptibilia. tamē ſi n̄ manēt cōiun
cta ipm totū cōpoſitū ex principioꝝ taliū ſe
paratione vere deſtruitᷣ ⁊ corrumpitᷣ. Dato eī
ꝙ paries tectū ⁊ fundamentū que ſunt princi
pia domꝰ ſint incorruptibilia. tamē ſi ab inui
cem ſeparanᷣ tota domꝰ deſtruitᷣ. ſic in ꝓpoſi
Ad.2 to ⁊c. Ad ſecundū nego cōſequentiā. Ad
ꝓbationē dico ꝙ ſepatō anime a corpe ꝓprie
loquēdo nō eſt violenta. qꝛ cū actꝰ actiuorū
ſint in patiente ⁊ diſpoſito. vt dicitᷣ. ij. de aīa.
igitᷣ ſicut anima naturaliter ꝯiungitᷣ materie
debite diſpoſite. ſic nō violenter ſed quaſi na
turaliter ſepatur a materia totaliter indiſpoſi
ta. Sed in hora mortis cuiuſcūqꝫ animalis
Ad.3. materia totaliter eſt indiſpoſita. igitᷣ ⁊c. Ad
terciū dicendū ꝙ nō quecūqꝫ ꝓportio requi
ritur inter materiā ⁊ formā. ſꝫ ſufficit talis ꝓ
portio ꝙ ipa materia ſit in potētia ad talē for
mam ⁊ ſit perfectibilis per eā. Et ſic eſt in ꝓ
poſito. ergo ⁊c.

Quātū ad quartū

Articulus quartus. Prima cōclusio. articulū pono duas ꝯcluſiones. Prima ē
ꝙ nō eſt impoſſibile animā rationalē eſſe an
te ꝓductionē ſui corporis. Quia omnē enti
1 tatem abſolutā deꝰ poteſt ꝓducere ſine quacū
qꝫ alia entitate abſoluta ab ea realiter differē
te. ſꝫ aīa rationalis eſt entitas abſoluta reali
2 ter differens a corpe. ergo ⁊c. P̄. anime nō
repugnat eſſe poſt annihilationē corporis vt
ſuperiꝰ ꝓbaui. cū de angelorū diſtinctōne tra
ctaui. ergo nec ei repugnat eſſe ante ꝓductio
Opio contraria. nem corpis. Sꝫ huic ꝯcluſioni eſt q̄dā
opinio ꝯtraria que ponit ꝙ ſimpliciter impoſ
1 ſibile ſit animas p̄exiſtere ſuis corporibꝫ. Qꝛ
terminus generationis nō poteſt p̄cedere ge
nerationē. ſꝫ aīa humana eſt terminꝰ genera
2 tionis hoīs. P̄. impoſſibile eſt formas mᷝ
tiplicari niſi ratōne materie. ergo impoſſibile
eſt eſſe plures diſtinctas animas ſine corpori
bus in quibꝫ capiunt eſſe diſtinctū. Sed

iſta nō ꝯcludunt. Ad primū dicendū ꝙ ſi Solutio rationū.
cut forma eſt terminꝰ generatōis ad quē. ſic ē
terminꝰ corruptionis a quo. ⁊ ideo ſicut per Ad.1.
generatōez acquiritᷣ ſic ꝑ corruptōez abijcitᷣ.
igitᷣ forma cui nō repugnat eſſe poſt ipā cor
ruptionē. illa ꝑ dei potētiā eſſe p̄t ante ſue ma
terie ꝓductionē. Ad ſecundū nego antece Ad.2.
dens loquēdo de omipotētia dei. Secūdo Scd̄a cōcluſio.
dico ꝙ nec anima primi hoīs nec aīe ceterorū
hominū fuerūt ꝓducte ante corꝑis humani
ꝓductionē. Quia dei ꝑfecta ſunt opa. ſed for 1
ma ſubſtātialis cū habeat rationē ꝑtis nō ha
bet rationē ꝑfecti ꝓducti ſm curſuꝫ quē nūc
videmꝰ. P̄. nullū a deo ꝓductū eſt ꝓpria 2
opatione deſtitutū. qꝛ alias eſſet ocioſum. er
go ſi aīa fuiſſet anteqꝫ corpꝰ tūc egiſſet aliq̄d
ante ſui vnionē ad corpus. Talis ergo actio
vel fuiſſet bona. ⁊ tūc cū bonis angelis gratiā
recepiſſet. ⁊ ꝑ ꝯſequēs cū eis beatificata fuiſſꝫ
⁊ ſic fuiſſet p̄mo beata. ⁊ ꝑ ꝯiunctionē ad cor
pus fuiſſet miſera effecta. Uel illa actio fuiſ
ſet mala. ⁊ tūc demeruiſſet. ⁊ ꝑ ꝯſequēs cū ma
lis angelis dānata fuiſſet. Non eīm apparet
ratio quare aīa habuiſſet actōez indifferentē
cū omniū angeloꝝ actio in quoꝝ ꝯſortio fuiſ
ſet ipa aīa bona vł mala fuiſſet. Sꝫ cōtra Opio contraria Origenis.
iſtā ꝯcluſionē eſt quedā antiq̄ opinio. q̄ com
muniter aſcribitᷣ origeni. q̄ ponit omnes aīas
a principio ſimł fuiſſe creatas. ⁊ infundi cor
poribꝫ nobilibꝫ ⁊ ignobilibꝫ ſm merita vł de
merita taliū aīaꝝ. Motiua illiꝰ opiniōis 1
poterāt eſſe iſta. Quia oīa ꝓduxit deꝰ a p̄n
cipio vel ī ſe vel ī ſuis rationibꝫ ſeminalibus
Jſta patet ꝑ auguſtinū. Quia iſto modo ſal
uat auguſtinꝰ illud verbū ſapiētis. Qui vi
uit in eternū creauit oīa ſimł. Sꝫ aīe ratio
nales nō ſunt educibiles de potentia materie
ſm rationes ſeminales. ergo in ſe ⁊ nō in aliq̄
ſeminali ratōe a principio creatōnis ꝓducte
fuerūt. P̄. vt patet ꝑ doctores ſuꝑ primo 2
capitulo geneſ. triplex dei opꝰ deſcribitᷣ in illiſ
diebꝫ creatōnis. ſ. opꝰ creatōis. diſtinctōis.
⁊ ornatꝰ Opus autē creatōis fuit ante omnē
diē. Ergo cū anime ſolū ꝑ opus creatōis ſint
ꝓducte. videtᷣ ꝙ cū angelis ante omnē diē fu
erint ꝓducte. P̄. ſaltē de anima p̄mi hoīs 3
videtᷣ ꝙ ante corpꝰ ſuū fuerit ꝓducta. qꝛ. vij.
ſuꝑ gen̄. dicit auguſtinꝰ. deum in illis p̄mis
opibꝫ quādo ſimul oīa creauit animā etiā
humanā creaſſe. quā ſuo tpe mēbris corpis
ex limo formatis inſpirauit. P̄. in libro de 4
ſpiritu ⁊ anima dicitᷣ. ꝙ anima anteqꝫ corpori
vniatᷣ habet iraſcibilitatē ⁊ ꝯcupiſcibilitatē.

ſ3 hec nō poſſunt ineſſe anime anteq̄3 anima
Cōtra ori sit ꝓducta. ergo ⁊c. Sed iſta opinio ſtare
genē. nō pt. quia expſſe dicit Auguſtinꝰ. ꝙ animaſ
deꝰ creādo infundit ſuis corpibꝫ. ⁊ īfundēdo
2 creat. P. hieronimus in ſimbolo fidei quē
fecit ait ſic. Eoꝝ ꝯdemnamꝰ errorē qui dicūt
animas ante peccaſſe. vel in celis cōuerſatas
Solutio fuiſſe q̄3 in corpa mitterenť. Ad primū igiť
rationū. dicendū ꝙ illa verba auguſtini intelligenda
Ad. 1. ſunt de talibꝫ que ꝓducunť tanq̄3 entia in ſe ⁊
per ſe exiſtentia. quia quotidie creat deꝰ gratiā
gratū facientē in ꝯuerſione peccatoꝝ. quā ta/
men in principio creationis nec ꝓduxit in ſe
nec in aliqua ratōne ſeminali. Cū igiť anima
nō ꝓducatur vt aliquid in ſe ſubſiſtens. ſ3 vt
Ad. 2. forma materiā perficiēs. ideo ⁊c. Ad ſcdm
Ad. 3. dicendū eodē modo. Ad terciū dicendu3
ꝙ hoc auguſtinꝰ nō dicit aſſertiue. Vñ ibidē
dicit ꝙ ſi alia dicta poſſunt melius intelligi
nō ſolū nō reſiſto. veꝝ etiā faueo. Unde Au
guſtinꝰ oppoſitū illiꝰ videť tenere. q2 cū per/
tractat illud verbū geñ. ⁊ inſpirauit in facie3
eiꝰ ſpiraculū vite. ⁊ factꝰ eſt homo in anima3
viuentē. auguſtinꝰ expſſe vult. ꝙ iſtud ſpira/
re fuit animā facere. Et ideo non fuit anima
priꝰ q̄3 corpꝰ. ſed ſaltē via nature corpus fuit
prius q̄3 aīa. quia ante illud ſpirare deus for
mauit corpꝰ ade. vt patet in littera. quia hec
verba ibi pcedunt. Formauit igiť dominꝰ deꝰ
hominē3 de limo terre. ⁊ inſpirauit ⁊c. Ad
Ad. 4. quartū dicendū ꝙ illud ante eſt ſm naturā.
nō aūt ſm tpis durationē. quia iraſcibilitatē
⁊ ceteras ꝯſimiles paſſiones anima nō habet
a corpe. ſ3 ecōuerſo corpꝰ eas habet ab anima
Ad princi Ad argumentū principale dicendū ꝙ licet
pale argu. ſubſtantia incorruptibilis non poſſit eſſe for
ma rei corruptibilis. ſic ꝙ educať de potentia
materie rei corruptibilis. poteſt tñ eiꝰ eſſe for
ma ꝑ infuſionē creatoris.

Diſtinctio decimaoctaua

I N eode3 quo
1 q̄3 ⁊c. Poſtq̄3 viſum eſt de viri ꝓ
ductione. hic videndū eſt ꝺ mu
lieris formatōne. Et diuidiť in duas partes
Nā primo magiſter determinat qualiter mu
lier ꝓducta fuerit quantū ad corporis ſubſtan/
tiam. Secūdo quomodo creata ſit q̄3tu3 ad
animā. ibi. Quēadmodū mulieris. Prima ī
duas. Nā primo oſtēdit quomodo ⁊ quare
corpus eue de coſta ipſiꝰ ade fuerit formatū.

Secūdo mouet quaſdē queſtiones circa illi
us corporis materiale principiū. ibi. Solet eti
am queri. Et hec in tres. Nā primo q̄rit ma/
giſter cū corpꝰ mulieris formatū fuerit de co/
ſta. vtꝝ aliqua materia fuerit illi coſte addi/
ta. Secūdo innuit ꝙ miniſterio angeloꝝ for
matio illiꝰ corporis fuerit facta. Tercio inq̄rit
vtꝝ illud corpꝰ p̄fuerit ſm rationē ſeminale3
in coſta memorata. Secūda ibi. Illud etiā.
Tercia ibi. Sed queriť an ratio. Et hec ī du
as. Quia p̄mo oſtēdit ꝙ ea que naturaliter fi
unt ſunt ſm rationē ſeminalē in potētia crea/
ture Secūdo ꝙ ea que miraculoſe fiunt non
ſunt ſm rationē ſeminalē in potētia creature.
ſed ſolū in dei poteſtate. Secunda ibi. Om
igiť reꝝ cauſe. Circa iſtā diſtinctionē deci/
māoctauā q̄ro hāc queſtionē.

V Trum corpꝰ eue p̄fuerit potentiali/
v ter in coſta ade. Et videť ꝙ non.
q2 qꝺ eſt in potētia in aliq̄. hoc pera/
gens naturale poteſt educi de illo. ſed corpus
eue ꝑ nullā naturalē potentiā potuit educi ꝺ
coſta ade. ergo ⁊c. Cōtra om̄e qꝺ factū eſt
de altero hoc p̄fuit in illo de quo eſt factū ante
q̄3 ex eo fieret. ſed ſm ſacrā ſcripturā corpꝰ eue
factū fuit ꝺ coſta ade. ergo ⁊c. Quia docto
res circa materiā iſtiꝰ decimeoctaue diſtincti
onis īueſtigāt de p̄exiſtētia reꝝ ante ſuū actu/
ale eſſe. ideo quattuor ſunt ħ vidēda Pri
mo vtrū productaꝝ reꝝ entitates ſm aliquā
ſiu realitatē ante ſue ꝓductione3 p̄fuerint ab
eterno. Secūdo vtꝝ res ꝓducte p̄fuerint ī
materia ſm rōnes ſeminales. Tercio ꝺ eo
qꝺ queriť. Et quarto vtꝝ de coſta ade fue/
rit factū corpꝰ eue ſine additōne noue mate/
rie vel alicuiꝰ rei materialis.

Quātum ad primū

Articulus primus
primo pono hanc cōcluſionē ꝙ creatura ſm Prima cō
nullā ſui entitatē fuit ab eterno. ita ꝙ talꝭ enti cluſio
tas diſtincta eſſet realiter ab entitate creato/
ris. Secūdo dico ꝙ creatura potentia dei Secunda
poſſibilis fuit ab eterno nō potentia extrin/ concluſio.
ſeca creature Primū ꝓbo ſic. Illud qꝺ ſim Probatio
pliciter fit de nihilo ſm nullā entitatē ſui di/ prime con
ſtinctā a faciēte p̄cedit ſuā factionē. Iſta pa/ cluſionis.
tet. q2 da oppoſitū. tūc nō fieret ſimpliciter ꝺ 1.
nihilo. ſ3 illud qꝺ creať ſimpliciter fit de nihi
lo. Nam in ħ differt creatio a generatione. q2
generatio aliq̄d p̄ſupponit. creatio ꝟo nihil.
P. effectꝰ non differet a ſua cauſa quouſq̄3 2
pcedat ab ea. ſicut ait pclus. xxxv. ppoſitōne

ſʒ creatura nō habet aliqđ eſſe ꝓductuʒ a deo
3 ab eterno.ergo nō differebat ab eo P̄.quā
diu res ſolū habet eſſe ī potētia dei.tādiu non
habet aliquā entitatē differentē a deo.ſʒ vt ait
Anſ.de caſu dyaboli.c.viij.creatura ante ſui
ꝓductōeʒ ſolū fuit ī potētia dei. Et ibidē di/
cit.ꝙ mundꝰ anteqꝫ fieret a potentia dei nihil
erat.⁊ impoſſibile erat eū eſſe potētia ꝓpria.
4 P̄.quecūqꝫ equaliter dependēt ab aliq̄ cau
ſa.eq̄liter ꝓducunt̄ ab ea.ſʒ oīs entitas crea/
ture eq̄liter ⁊ īmediate depēdet a deo.igit̄ nul
la entitas creature poterit eſſe eterna ⁊ n̄ ꝓdu/
5 cta. P̄.ſi q̄libet creatura p̄fuit ab eterno ſm
aliquā ſui entitatē.tūc etiā materia p̄fuit.ſed
entitas materie q̄ p̄fuit n̄ potuit eſſe niſi tota
materia.ḡ ſi aliq̄ entitas materie p̄fuit ab eter
no.tūc tota materia fuit ab eterno.⁊ ſic nulla
res materialis creata eſſet.qꝛ om̄es facte fuiſ/
ſent de p̄iacēte materia.qđ eſt ꝯ fidē. Maior
patet.ꝓbo minorē.qꝛ cū materia ſit ꝓpe nihil
vt ait auguſtinꝰ.⁊ ſit mediū inter ens ⁊ nihil
vt ait cōmētator.ideo illa entitas materie q̄
p̄eſſet nō poſſet eſſe minor qꝫ tota entitas ma
pio De terie. Sʒ ꝯ iſtā ꝯcluſionē quā reputo ve/
riſſimā ⁊ catholice fidei ꝯformē.ſunt aliq̄ do
ctores.Quoꝝ vnꝰ ponit om̄es creaturas ab
eterno nō ſolū habere eſſe cognitū a deo.ſʒ eſ/
ſe ꝯſtitutū a deo in ratōne cauſe formalis exē/
plaris in eſſe p̄dicamētali ⁊ reali eſſentie ⁊ q̄d
ditatis realiter differētis a natura diuina.Et
iſte creature actu qꝫtū ad eſſe eſſentie ꝯſtitute
a deo ſm rationē exēplarē ab eterno dicunt̄ eſ
ſe in potētia ad eſſe exiſtētie.vt.ſ.a deo ꝯſtitu/
ant̄ in eſſe exiſtētie ſm rationē cauſe efficiētis
1 p creatōeʒ.Et h̄ ipi ꝓbant ſic.Quia ab eter/
no deꝰ fuit exēplar ⁊ idea oīm reꝝ ab eo intel/
lectaꝝ.ergo res tales ab eterno habuerūt ve/
ram realitatē realiter differentē a ſuo exēplari
Cōſequētia patet.qꝛ idea nō p̄t eſſe ideatuʒ.
2 nec exēplar exemplatū.ergo ⁊c. P̄.Augu/
ſtinꝰ.xv.de tri.c.xix.ait.ꝙ deꝰ nō aliter cogno
ſcit fiēda qꝫ facta.conſtat aūt ꝙ q̄n cognoſcit
facta cognoſcit reꝝ q̇dditates realiter differē/
tes a ſe.igit̄ quādo nō ſunt exiſtētia puta ab
eterno eaſdem veras rerum q̇dditates ⁊ eſſen
3 tias realiter a ſe differētes cognoſcit. P̄.il/
lud qđ deꝰ de ipis creaturis ab eterno cogno/
uit h̄ fuit creabile.igit̄ vel diuina eſſentia eſtʒ
creabilis.Uel illud qđ diuine cognitioni ob
iectiue reſpōdebat ab eſſentia diuina realiter
4 differebat. P̄.deꝰ ab eterno cognouit res
creabiles nō ſolū vt ſunt in eiꝰ eſſentia.qꝛ vt
ſic intellexit ſuas perfectiones.ſʒ intellexit eaſ
vt quedā obiecta ſecūdario cognita fieri poſ/
ſibilia.Sʒ obiecti ad potentiā eſt relatio rea
lis.cū p̄cedat actū ratōnis.relatio aūt realis
p̄ſupponit fundamentū reale.ergo tales res
cognite habuerūt ab eterno aliqđ eſſe reale.
P̄.illud qđ ab eterno eſt res generis ⁊ p̄di 5
camēti.oportet ꝙ ab eterno ſit res differens a
potētia p̄mi agētis q̄ eſt extra om̄e genꝰ ⁊ p̄/
dicamentū.Sed creatura ab eterno fuit res
generis ⁊ p̄dicamēti.Sicut em̄ nūc videmꝰ
ꝙ roſa nō exiſtēs actu eſt res generis ⁊ p̄dica
menti.ſic ab eterno fuit res generis ⁊ p̄dicam̄
ti.res em̄ ad idē p̄dicamentū pertinet exiſtēs
actu ⁊ potētia. P̄.iiij.ſup gen̄.ait auguſti/ 6
nus.Om̄e qđ cognoſci p̄t habet prius eſſe qꝫ
cognoſcat̄.ergo creature ab eterno habuerūt
aliqđ eſſe.cū ab eterno a deo ſint cognite.hoc
aūt eſſe de q̄ loquit̄ auguſtinꝰ.non potuit eſſe
ip̄m eſſe cognitū.qꝛ hoc ſequit̄ cognitōeʒ.nec
eſſe exiſtētie.qꝛ hoc acceperūt in tp̄e p creatio
nē.ergo oportet ꝙ intelligatur de eſſe eſſentie.
P̄.iſtā entitatē realē ab eterno exiſtentem Alius mo
⁊ a deo realiter differentē quidā aliȷ̄ appellāt dꝰ dicēdi.
poſſibile obiectiuū.Et ſuā intentionē ꝓbant
ſic.Illud qđ eſt poſſibile nō ſolū potētia ex/ 1
trinſeca veꝝ etiā potētia intrinſeca.hoc eſt ve
rum ens reale.creatura anteqꝫ crearet̄ erat hu
iuſmodi.Qđ ꝓbant dupl'r.Primo p auic.
qui.iiij.methaphi.ſue.c.ij.ait.Om̄e qđ inci
pit eſſe anteqꝫ ſit neceſſe eſt ꝙ ſit potētialiter ī
ſe.alias nullo modo erit.ſi em̄ nō erit poſſibi/
le in ſe:tūc erit impoſſibile. Secūdo ꝓbāt
idē ſic.Si lapis anteqꝫ creat̄ eſt ſolū poſſibil'
potētia creatoris.puta quia deꝰ poteſt eū cre/
are.tūc chimerā fieri eſſet impoſſibile ex ſola
impotētia dei.puta qꝛ deꝰ nō poteſt eā creare
P̄.illud qđ ab eterno fuit creabile.ab eter/ 2.
no minus fuit nō ens qꝫ ens ꝓhibitū qđ ſm
ſe om̄imodā habet repugnantiā ad eſſe.ergo
res creabilis ab eterno habuit aliquā entita/
tem poſſibilē qua intrinſece minus ſibi repu
gnabat creari.qꝫ enti ꝓhibito. P̄.ens rea/ 3
le extra animā reali diuiſione diuidit̄ in actū
⁊ potentiā.ergo vnūqđqꝫ ens nō ſolū habet
entitatē realē vt eſt in actu.verū etiā vt eſt in
potētia.qꝛ reale diuiſum ſaluat̄ in vtroqꝫ mē
bro realiter diuidentiū. P̄.relatio realis p̄/ 4
ſupponit extrema realiter diſtincta.ſed inter
creatū ⁊ creabile ab eterno fuit relatio realis.
Quia ſicut inter creans ⁊ creatū eſt relatio re
alis.cū relatōes modo potētie ſint reales.vt
patꝫ.v.methaphi.ſic ⁊c. P̄.ſic ſe habet im 5
poſſibile ad poſſibile.ſic ſe habet non ens ad

ens.ergo cōmutatim ſicut ſe habet impoſſibi
le ad nō ens.ſic ſe habebit poſſibile ad ens.ſꝫ
om̄e impoſſibile de neceſſitate eſt non ens lo/
quēdo de ente reali poſitiuo.ergo om̄e poſſibi
le de neceſſitate eſt verū ens reale poſitiuum

Cōtra hē/ricum.

Sꝫ iſta minus bene intelligo.ideo primo
arguā ↄtra primū modū dicēdi iſtoꝝ docto
rum. Secūdo ↄtra ſecūdū. Et tercio rōnibꝫ
eoꝝ breuiter reſpōdebo. Cōtra primū ſic.
1 Qūcunqꝫ tota eſſentia rei periſtit produ/
ctioni.tūc talis ꝓductio nō ſolū nō poteſt eſ
ſe creatio.veꝝ etiā nec poteſt dici vera genera
tio.quāuis poſſit dici accidētalis trāſmuta/
tio.ſed ſm̄ iſtos creatura q̄libet ſm̄ eſſe eſſen/
tie qd̓ idē eſt qd̓ eſſentia fuit ab eterno diſtin/
cta ab ipſo deo.ergo iſti nō ſolum cōtra fide/
les tollunt omnē creationē.veꝝ etiā ↄtra phi
loſophos ſimul ⁊ theologos tollūt omnē ve/
ram generationē. Maioꝛ patet.qꝛ creatō cū
ſit de nihilo ꝓductio.nihil rei ꝓducēde p̄ſup
ponit.generatio autē vt patet vndiqꝫ in vera
philoſophia ſolā materiā rei generādē p̄ſup/
ponit.que nō dicit tantā entitatē ſicut tota eſ
ſentia rei vt realiter eſt diſtincta a ſuo ꝓducē
te. P̄.quādocunqꝫ hoc verbum eſt p̄dicat̄
2 tercio adiacēs tūc p̄t abſolute ⁊ ſimpliciter in
ferri ſecūdo adiacēs.niſi prima p̄dicatio fue
rit cū termino diſtrahente.ſed eſſentia rei nō
eſt termin⁹ diſtrahēs.ergo ſi veꝝ eſt dicere rē
eſſe ab eterno ſm̄ eſſe eſſentie.ſimiliter ⁊ ab/
ſolute erit veꝝ dicere rem eſſe ab eterno. Et qꝛ
qd̓ eſt non fit.ſequit̄ ꝙ nulla res de nouo ſim
pliciter fieri poſſit. P̄.ſi deus non poſſet re
3 rum eſſentias ab eterno cognoſcere.niſi ipſe
eſſentie ponerent̄ ab eterno in eſſe reali diſtin
cto ab ipſo deo.tūc dei ſciētia dependeret a ta/
libus eſſentijs creaturaꝝ.qꝛ quicq̄d neceſſa/
rio r̄quirit alteꝝ neceſſe eſt ip̄m aliquo modo
4 ab eo dependere. P̄.ſi ꝓpter hoc ꝙ deus ve
re cognoſcit eſſentias reꝝ ab eterno.neceſſe eſt
tales eſſentias realiter fuiſſe ab eterno.eadēꝫ
ratione ſequit̄ ipſaꝝ rerum eſſentias ꝓprieta/
tes accidentia operatōnes ⁊ omnē modū eſ/
ſendi fuiſſe ab eterno.quia om̄ia hec deus ab
eterno clariſſime intellexit.cū nō aliter cogno
ſcat facta q̄ꝫ fienda.vt ait beatus auguſtin⁹.
5 P̄.qūcūqꝫ eadē rei eſſentia tranſit de vno
modo eſſendi ad aliū moduꝫ eſſendi.illa res
nec eſt creata nec genita.ſed ſolūmodo muta
ta. Sed ſm̄ modū dicendi iſtoꝝ cum de⁹ cre
aturas produxit eadem eſſentia rei tranſiuit
de vno modo eſſendi ad aliū moduꝫ eſſendi.
puta quia ante creationem habuit ab eterno
modū eſſendi ſm̄ eſſe eſſentie.⁊ poſt creatōēꝫ
habuit modū eſſendi ſm̄ eſſe exiſtentie.ergo
⁊c. P̄.nec illa diſtinctio valet qua tribuūt 6
eſſe eſſentie cauſe formali exemplari.⁊ eſſe exi/
ſtentie cauſe efficiēti. Nam cū quattuoꝛ ſint
cauſe reꝝ.due ſcilicꝫ intrinſece.puta materia
⁊ forma.⁊ due extrinſece.puta finis ⁊ efficiēs
⁊ forma exēplaris non ſit materia.nec forma
materiā perficiens.nec finis.ſequit̄ neceſſario
ꝙ eius cauſalitas ſit de genere cauſe efficiētis
P̄.ſm̄ iſtos eſſe exiſtentie dicit ſolū quen/ 7
dam reſpectū ad cauſam efficientē.ſed reſpe/
ctus purus nō poteſt eſſe terminus alicuiuſ
actionis realis ſm̄ ſe.quia etiā ſm̄ iſtos i alijſ
dictis ſuis reſpectus nunq̄ꝫ acquirit̄ niſi acq̄/
ſito aliquo abſoluto in altero extremoꝝ. Cuꝫ
igit̄ ex parte creatoris nulla entitas abſoluta
poſſit acq̄ri.neceſſe eſt ꝙ ex p̄te creature preter
eſſe actualis exiſtētie qd̓ iſti ponūt eſſe reſpe/
ctū ꝓducat̄ eſſentia ſubſtrata ip̄i eſſe exiſtētie
q̄ realiter terminet ipāꝫ creatōēꝫ ad cui⁹ ꝓdu
ctionē ꝓducat̄ etiā p̄dict⁹ reſpect⁹ P̄.aug⁹. 8
ſup illud ad Heb.xi.vt ex inuiſibilibꝫ viſibi
lia fierēt.ſic ait. Per inuiſibilia ſignificat̄ mū/
dus iſte inuiſibilis q̄ erat in dei ſapientia.ad
cui⁹ ſimilitudinē factus eſt hic mūdus viſi/
bilis.hec aūt viſibilia anteq̄ꝫ fierēt non erant
Et tunc imediate auguſtin⁹ mouet vnū du/
biū dicens. Quomodo deo nota erāt que nō
erant.aut quomodo fierēt que ſibi nota non
eſſent. Reſpōdet auguſtin⁹ dicens.ꝙ anteq̄ꝫ
fierent ⁊ erāt ⁊ nō erant.erant em̄ in dei ſcien/
tia.⁊ non erant in ſua natura. Et idē aug⁹.v.
ſup gen̄.c.xv.ait. Creatura oīs ſm̄ eſſe qd̓ ha
buit ab eterno vita erat ꝓpter qd̓ ſolū habe/
bat eſſe in deo. Et eandē ſniāꝫ ponit Anſ.mo

Contra ſecundū modū dicēdi.

nologion.xxxiiij.c. Ex his igit̄ ⁊ multiſ alijſ
ſctōꝝ autoritatibꝫ apparet nō ſolū illos d̓ pri
mo modo ponendi iſtā opinionē.veꝝ etiā il
los de ſecūdo modo falſū dicere in h̄.ꝙ ponūt
creaturā ab eterno fuiſſe ſm̄ aliquā ſui entita
tē realiter differentē ab ip̄o deo. P̄.iſtō poſ 2
ſibile obiectiuū qd̓ iſti de ſcd̓o modo dicendi
ponūt.vel diceret maioreꝫ entitatē q̄ꝫ eſſentia
materie.vl̓ minorē.vl̓ eq̄lem. Si maiorē tūc
minuſ p̄ſupponeret generatio q̄ꝫ creatio. Si
minorē tūc eſſentia materie n̄ eſſet pura potē/
tia. Si equalē.tūc creatio nō eſſet magiſ de ni
hilo q̄ꝫ ip̄a generatio.q̄ oīa ſunt abſurda ⁊ im

Solutio rationū p̄ modo dicē di henrici Ad.1.

poſſibilia. Ad primū igit̄ de primo modo
dicēdi nego ↄſequētiā. Ad ꝓbatōēꝫ dicēdū.
ꝙ eſſentia diuia ab eterno fuit exēplar creatu
raꝝ.nō q̄ tūc eſſent.ſꝫ q̄ in tp̄e fieret. Ad ſe

cundū dicēdū ꝙ h̄ argumētū n̄ magꝭ ꝯcludit
de eſſentia reꝝ q̄ȝ d̉ exiſtētia. qꝛ deꝰ ⁊ ab eterno
⁊ i tp̄e eq̄ ꝑfecte cognoſcit exiſtētias reꝝ ſicut
eſſentias. Ad formā tn̄ argumēti dicendū ꝙ
deꝰ ab eterno cognouit eſſentias reꝝ. nō q̄ tūc
eſſent. ſȝ q̄ ꝑ ſui potētiā in tp̄e dū ſibi placeret
Ad.3. fieri poſſent. Ad terciū nego ꝯſequētiā. qꝛ
q̄uis illud qd̉ deꝰ cognouit de creaturis eſſet
creabile. tn̄ nec illud fuit ab eterno. nec diuia
eſſentia erat creabil̉. Sȝ ſufficit ꝙ diuia eſſen
tia talia cōprehēdat virtualiter ad h̄ ꝙ ip̄e deꝰ
talia diſtincte cognoſcat. cū em̄ deꝰ ꝑfecte co/
gnoſcit eſſentiā ſuā. tūc ꝑfecte cognoſcit om̄e
creabile ꝯtētū v̉tualiter i ſua eſſentia. Ad
Ad.4. quartū dicēdū. ꝙ deꝰ nō cognouit creaturas
ab eterno eſſe creabiles ⁊ poſſibiles fieri potē
tia paſſiua ſe tenente ex ꝑte creature. ſȝ cog̃uit
eas eſſe poſſibiles potētia actiua ſe tenente ex
ꝑte creatoris ſeu ſuyp̄iꝰ. Et ideo creatura ab
eterno extra deū nō habuit aliqd̉ eſſe reale. nᶜ
ꝑ ꝯſequēs aliq̄ relatio real̉ fuit ab eterno iter
eſſentiā rei create ⁊ intellectū diuinū cogno/
ſcentē hm̄ōi eſſentiā eſſe poſſibilē fieri. Ad
Ad.5 quintū nego minorē. Ad ꝓbatōez dicēdū ꝙ
nō eſt ſil̉e. qꝛ dato ꝙ roſa n̄ exiſtat actu. eſt tn̄
i ſuis cauſis naturalibꝫ ⁊ ꝓpinq̇s. Etiā eſt i
potētia paſſiua materie q̄ eſt vna de cauſis in
Ad.6. trinſecꝭ rei natural̉. Ad ſextū dicēdū vt ſu
ꝑiꝰ patuit creature ab eterno habuerūt eſſe
viuū i eſſentia creatoris Alias inuenit̉ ſic.
poſſet etiā dici ꝙ augꝰ. ibi loquit̉ de cognitōe
nr̄a. ⁊ n̄ de cognitōe dei. quā nullū eē creature
p̄t p̄cedere. cū dei cognitio ſit ſimpliciter eter/
Solutio ad ſecūdū modū. na. Ad primū de ſcd̉o modo dicendi nego
minorē. Ad primā ꝓbatōnez dicēdū ꝙ illud
v̉bū auic̄. eſt intelligēdū d̉ his q̄ incipiūt eē i
Ad.1. tp̄e ꝑ motū ⁊ trāſmutatōnez v̉tute agētis na
Scd̉az ꝓbationē. turalis. Ad ſcd̉az ꝓbatōez nego ꝯſeq̄ntiā
qꝛ nulla impotētia ex h̄ apparet i agēte. qꝛ nō
facit illud qd̉ effectꝰ factū eſſe non patit̉. Vn̄
lapis ab eterno poſſibilis fuit creari. eo ꝙ deꝰ
ab eterno potuit eū creare. Poſſe em̄ creari ē
ꝓpter poſſe creare ⁊ n̄ ecōuerſo. cū potētia ṗuſ
dicat̉ de potētia actiua q̄ȝ paſſiua. vt patet. v.
methaphi. Et licet iſto mō poſſibilitatꝭ crea
ture cauſa ſit potētia creatoris. impoſſibilita
tis tn̄ entis ꝓhibiti nō oportet aſſignare aliā
Ad.2. cauſā q̄ȝ ipaȝmet repugnātiā terminoꝝ Ad
ſcd̉m nego ꝯſeq̄ntiā. qꝛ q̄uis ens creabile ab
eterno minꝰ fuerit n̄ ens q̄ȝ ens ꝓhibitū in h̄
ꝙ ſibi cōpetebat negatio repugnātie ad poſſe
ꝓduci. ex h̄ tn̄ n̄ optebat ip̄m creabile ab eter
no fuiſſe ſcḋm aliquā ſui potētiā paſſiuā ſeu ſb̄

iectiuā. ſȝ ad h̄ ſufficiebat ꝯtinētia v̉tualis q̄
ꝯtinebat̉ i potētia actiua creatoris. Ad ter Ad.3.
ciū dicēdū ꝙ potētia q̄ cū actu diuidit ens re
ale vl̉ ē potētia ſb̄iectiua vl̉ ē potētia obiecti/
ua tal̉ q̄ realiter fūdat̉ i ſb̄iectiua. ſȝ cū creata
vt extra creatorē ꝯcipit̉ d̉r fuiſſe in potētia ab
eterno. tal̉ potētia nec ē ſb̄iectiua nec ē potētia
obiectiua q̄ imediate fūdet̉ i ſb̄iectiua. ſȝ ē me
re obiectiua. q̄ n̄ ē alteꝝ diuidētiū ip̄m ens re
ale. Et iō qd̉ ſic ē i potētia n̄ optet eſſe ens re/
ale. Ad q̄rtū nego minorē. ad ꝓbatōez dd̉ Ad.4.
ꝙ relatōes reales ſcd̉i modi. vt apparet. v. me
thaphi. n̄ fūdant̉ q̄uocūq̄ȝ i potētijs. ſȝ vl̉ fū
dant̉ i actōe ⁊ paſſiōe. vl̉ i potētia vt ꝑ ipaȝ eli
cita eſt actio ⁊ illata ipa paſſio. Sȝ ab eterno
nec fuit actō neq̄ȝ paſſio. ḡ ⁊c̄. Ad q̄ntū dd̉ Ad.5
ſic etiā alias dixi ꝙ cōmutata ꝓportio vniū/
ſaliter ⁊ gr̄a forme n̄ tenet niſi i terminis q̄ȝ ti
tatiuis Poſſȝ eē tota illa deductio ꝯcedi d̉
poſſibili potētia ſb̄iectiua. nō aūt d̉ poſſibili
potētia obiectiua. q̄ res ponit̉ i ſolo eē cogni/
to ⁊ nō reali. Scd̉a ꝯcl̉o. ſ. q̄uo creata ab Scd̉a cō/
eterno fuit poſſibil̉ n̄ potētia itrinſeca ſȝ extri cluſio.
ſeca. patet ꝑ iā dicta. iō trāſeo cauſa breuitatꝭ

Quātū ad ſecundū

Articulus ſecundus.

articulū duo vidēda ſunt. Primo q̇d ſint
ratōes ſeminales Secūdo q̄liter res ꝓdu
cte ſeu forme reꝝ ꝓductaꝝ dicunt̉ p̄eſſe i ſuis
cauſis naturalibꝫ ante ſui ꝓductōnez ſcḋm hu
iuſmodi rōes ſemīales. Quo ad primū di Inquiſitō
co ꝙ rōnes ſeminales ſunt q̄daȝ habilitates prima.
ſeu aptitudines a deo indite rebꝫ naturalibꝫ.
ex quibꝫ res naturales ſunt apte nate cauſa/
re naturales effectꝰ ſcḋm ſuas potētias actiuas
⁊ paſſiuas. Tanta em̄ eſt imbecillitas reꝝ na
turaliū ꝙ ſine hm̄ōi habilitatibꝫ ſeu aptitu/
dinibꝫ effectꝰ ſuos ꝓducere nō poſſunt. dato
etiā ꝙ habeāt v̉tutes ſuas actiuas ⁊ paſſiuas
Nō em̄ germinauit terra herbā virentē ante
q̄ȝ deꝰ tercia die hm̄ōi habilitates q̄ ſunt rōes
ſemīales ſibi īdidit. cū dixit. germīet terra her
bā virētē habētē ſemē ⁊c̄. Et eodē mō de vola
tilibꝫ ⁊ aq̄tilibꝫ q̇nta die. ⁊ hoībꝫ ⁊ ceterꝭ aīa/
libꝫ ſexta die. nō vidēt̉ igit̉ aliud eē rōes ſemia
les niſi ordo q̇dā h̉itudo actiuoꝝ ad paſſiua
⁊ ecōuerſo ſcḋm ꝙ diuia bn̄dictōe ṗncipia paſ
ſiua debite ⁊ ordiate ſb̄dita ſūt actiuis Vn̄
ſcḋm areſto. ad reꝝ generatōez n̄ ſufficiūt duo
ṗncipia. ſ. materia ⁊ forma. ſed neccario req̄rit̉
ipa ṗuatio. Propter qd̉ areſto. rep̄hēdit pla/
tonē. i. phi. eo ꝙ deſpexiſſet ṗuatōez. ſic eē ſcḋm

augusti.tria ſunt oīm rez naturaliū ꝑncipia
ſcilicet materia forma ⁊ rōes ſeminales Un̄
meli⁹ exprimit̄ illud terciū rez principiū per
auguſtinū q̄ȝ ꝑ areſtotelē. Qꝛ ꝓuatio ſm̄ are/
ſtotelē eſt carētia forme cū aptitudīe ad eā.
ita ꝙ priuatio ꝑ ſe dicit carentiā. ⁊ ſolū ex ↄſe/
quēti dicit aptitudinē. Ratio vero ſemialis
ecōuerſo ꝑ ſe dicit aptitudinē. ſi aūt dicit carē
tiā h̄ eſt ex ↄſeq̄nti. Cuȝ igit̄ aptitudo magis
ſit de rōne ꝑncipij q̄ȝ carētia. ideo ⁊c. Eſt
etiā illa aſſignatio ꝑncipioꝝ facta ꝑ auguſti/
nū vniūſalior. qꝛ priuatio vt ꝓuatio ſe tenet
tm̄ ex ꝑte ꝑncipij paſſiui. ſȝ rōes ſeminales ſe
tenēt cū ꝑncipijs actiuis ⁊ paſſiuiſ. Ergo ſen
tentia auguſtini nō ſolū ē ↄgruētior. veꝝ etiā
Inq̄ſitō ſe cūda hui⁹ articuli. eſt cōpletior q̄ȝ ſit ſnīa areſtotel'. Quo ad
ſecūdū dico ꝙ forma nō p̄eſt ſm̄ hmōi rōnes
ſeminales. ita ꝙ aliqua entitas ipi⁹ forme p̄ſit
1 ī materia ante ſui ꝓductōeȝ. Nihil em̄ dicit
effect⁹ ꝓducibilis in ſua cauſa materiali niſi
Req̄re egi diū. ij. quo libet. q. xij. materiā vt apta nata eſt trāſmutari actōe na
turali ad h̄ ꝙ actu fiat in ipa talis effect⁹. ſicut
etiā effect⁹ ꝓducibilis ī ſua cauſa efficiēte nō
dicit aliud q̄ȝ ipm̄ efficiēs vt potēs eſt talē ef/
2 fectū ponere ī eſſe. P̄. ſicut tota entitas ma
terie eſt potētia. qꝛ ipa ſubſtantiat̄ per poſſe
vt patet in de ſubſtātia orbis. ſic tota entitas
forme eſt act⁹. igit̄ ſi forma ante ipſi⁹ actualē
ꝓductōnē ſm̄ aliquā ſuā entitatē diſtinctam
a materia p̄eſſet in materia. tunc eſſet actu an
teq̄ȝ eſſet actu. qd̄ eſt ↄtradictio. P̄. cū oīs
3 entitas forme det eſſe formale ei in quo eſt. er/
go materia haberet eſſe actu ꝑ formā ante ip/
ſam generationē. qd̄ eſt impoſſibile. cū forma
ſm̄ qd̄ dat eſſe ſubſtātiale materie ſit termin⁹
4 ipſi⁹ generatōnis P̄. tunc ſubiectū genera
tionis nō eſſet pura materia. ſ. ipm̄ hyle. qd̄ ē
ↄtra p̄hm̄ ꝑmo de generatōne. P̄. ſi forma
5 p̄exiſteret ſm̄ aliquā ſui entitatem realiter di
ſtinctam a materia. cū forma ſit indiuiſibilis
oporteret ꝙ ſm̄ totā eſſentiā p̄exiſteret. ſed to/
ta eſſentia forme nō poteſt eſſe in aliquo niſi
det ei eſſe ſm̄ illā formā. quia vt ait cōmenta/
tor. vij. methaphiſi. eſſentia nō poteſt ſepari
a ſuo eſſe. ergo in aere ſiue in materia aeris eſ/
ſet vere ignis anteq̄ȝ ex aere generaret̄ ignis.
Jacob⁹ de viterbio. ij q̄libet. q. i. Sȝ ↄtrarium iſtius concluſionis tenent
quidam doctores dicentes. ꝙ ſicut forma in
actu ponit numerum cum materia. ita ꝙ ma
teria ⁊ forma in actu ſunt due res ex quibus
conſtituitur cōpoſitū in actu. ſic forma in po
tentia ponit numeꝝ cū materia ita ꝙ ſūt due
res ex quib⁹ ↄſtituit̄ compoſitū in potentia.

Et addunt iſti ꝙ tota forma ſm̄ rem vt ha
bet eſſe in potentia dicitur ſuiipſius exordiū Iſtud etiā tenet alexā der. iq. q̄li bet. q. vlti.
vt educenda eſt in actū. ⁊ propter huiuſmo/
di inchoationē forma dicitur p̄exiſtere ī ma/
teria ante generationē. Multa alia valde
dubia ponit iſte doctor ſimul cū his dictis.
Hec tamē magis ſunt ad p̄ſens propoſitū.
Predicta autē ꝓbat primo per cōmenta/
torem qui. viij. methaphiſi. ait. Eſt igitur ali 1
qd̄ vnū qd̄ primo eſt in potētia. ⁊ poſtea trāſ
fertur de potentia ad actū. tranſlatio em̄ non
largitur ei multitudinē ſed perfectionē in eſſe
Ex quo manifeſte apparet vt dicunt ꝙ nō ac
quiritur aliqua noua res. ſed ſolū nouus mo
dus eſſendi. Et ideo ſicut poſt trāſmutatōeȝ
in cōpoſito ſunt due res. ſ. materia et forma.
ita ⁊ ante tranſmutationē. P̄. actus ⁊ potē 2
tia cum diuidāt qd̄libet genus ⁊ quālibet ſpe
ciem entis. oportet ꝙ ſint in eodeȝ genere et i
eadē ſpecie. h̄ autē eſſe n̄ poſſet niſi forma in
actu ⁊ in potentia eſſent eadem res cum iden
titas ſpeciei ſumatur ab identitate forme. a
qua vnumquodq̄ȝ ſortitur ſpeciem. ergo ⁊c.
P̄. medium cōmunicat naturaliter cū ex/ 3
tremis. ergo ſicut albedo in actu ⁊ omnimo/
da negatio albedinis differunt a materia. ſic
albedo in potentia que eſt mediū inter ea eſt
aliud a materia. P̄. ſi ſola materia p̄exiſte/ 4
ret. cum eſſentia forme ſit alia ab eſſentia ma
terie. ipſa forma cum res generatur ex nihilo
crearetur. P̄. ad idem poſſet argui ſic. En 5
tis ad non ens non poteſt eſſe realis ordo. vl'
habitudo. ſiue realis relatio. quia relatio rea/
lis neceſſario requirit extrema realia. ſed ma/
terie ad formam in potētia exiſtentem eſt ha/
bitudo ſiue relatio realis. igitur forma vt eſt
in potentia neceſſario dicit aliquā entitatem
realem. P̄. appetitus realis non poteſt eſſe 6
ad illud qd̄ formaliter nihil eſt. ſed materia
habet appetitum realem ad formam que eſt
in potentia. quia materia appetit formam vt
femina maſculum ⁊ turpe bonum. vt dicitur
primo phiſicoꝝ. Sed quia iſti videntur Cōtra Ja cobū.
incidere in errorem anaxagore qui nihil po/
ſuit eſſe ſincerum. quia omnia poſuit in om̄i
bus. ideo omnia ꝑ philoſophū adducta pri/
mo phiſicoꝝ. cōtra anaxagoram poſſunt ad
duci etiā contra iſtos. Modus etiā iſtius
poſitionis non valet. Quia quāuis forma ī 1
actu differat a materia. non tamen forma in
potētia. quia act⁹ eſt q̄ diſtiguit. igit̄ forma ī
actu ſe diſtiguit̄ a materia q̄ ē ens ī potētia.
īmo eſt ipa potētia. Potētia aūt vt potētia n̄

diſtinguit̄ a potētia. Et ideo forma in poten
tia nō poteſt eſſe diſtincta a materia. P̄. ſi/
2 cut actꝰ cū actu vt actus eſt nō ꝯſtituit aliqđ
cōpoſitū. ſic potētia cū potētia nō poteſt ꝯſti
tuere cōpoſitū. P̄. eſſentia forme ſi p̄cede/
3 ret generationem exiſtēs diſtincta a materia.
aut eſſet maioris entitatis q̄ʒ materia. aut mi
noris. aut equalis. Deducat̄ ſicut in p̄ceden/
ti articulo deductū eſt. P̄. ſi ꝑ generationē
4 ſolū modꝰ acquireret̄ ⁊ nō res. tūc generatio
nō eſſet realis ſʒ modalis. Ad primū dicē
Solutio. dum ꝙ ꝓ tanto dicit̄ trāſmutatio materie nō
Ad.1. largiri multitudinē ſʒ perfectōeʒ in eſſe. q2 per
fectio quā ꝑ trāſmutationē acquirit ipa ma/
teria facit vnū cū materia. vl' accidētaliter ſicͭ
in trāſmutatione accidētali. vel eſſentialiter
ſicut in trāſmutatōe ſubſtātiali. ita ꝙ ex tali
Ad.2. ꝑfectōe ⁊ materia reſultat vna eſſentia Ad
ſecundū dicendū ꝙ ens exiſtēs in pura potē/
tia nec eſt in genere nec in ſpecie actu. cū enim
vnūqđqʒ ſit in genere ꝑ ſuā entitatē. ideo ſicͭ
ens in pura potētia nō habet entitatē ſʒ poſſi
bile eſt ipm̄ qn̄qʒ habere entitatē. ſic nō eſt in
Ad.3. ſpecie ſʒ poteſt quandoqʒ eſſe in ſpecie. Ad
terciū dicendū ꝙ ꝑ omnimodā albedinis ne/
gationē vl' intelligis ens prohibitū. puta qđ
nullā habet entitatē albedinis. nec poſſibile ē
ipam aliquā vnqʒ habere albedinē quacunqʒ
virtute. ⁊ tūc albedo in potentia nō eſt medi
um participans talia extrema. q2 poſſibile ni
hil participat de impoſſibili. vel intelligit̄ ne/
gationē omis entitatis realis ipſiꝰ albedinis.
⁊ tunc albedo ſeu albū in potētia nō eſt medi
um inter p̄dicta. ſed eſt ipm̄ alterū extremuʒ.
quia vt ſic dicit omnimodā negationē albe/
dinis. Nā vt in potentia pura eſt ad albedi/
Ad.4. nem. nihil tūc habet de albedine. Ad quar
tum dicēdū ꝙ vt patet. vij. methaphi. forma
nō fit ſʒ totū cōpoſitū fit ex materia et forma
⁊ ideo nō oportet querere ex quo fiat forma.
cū ipa nō fiat per ſe. ſʒ ſolū ꝑ accidēs. ſ. ad fa/
ctionē totiꝰ. igit̄ ſufficit aſſignare illud ex quo
ꝑ ſe fit ipm̄ totū. ad hoc ꝙ vitet̄ creatio. Etiā
iſta ratio eſt ꝯtra iſtos. q2 ille modꝰ acciden/
talis ſm̄ quē dicūt formā terminare genera/
tionē non p̄fuit. nec ſm̄ ſe. nec ſm̄ aliquid ſui.
Et ideo ſi forma argumēti valeret. tūc ſaltem
Ad.5 ille modꝰ crearet̄. Ad quintū dicenduʒ. ꝙ
illa habitudo materie ad formā que eſt in po
tentia nō eſt relatio realis actu ſʒ aptitudine
Et ideo nō oportet ꝙ actu habeat terminū re
alem. ſed ſufficit talē terminū eſſe in ſuis cau
ſis abſqʒ reali diſtinctione ſui ab huiōi cau/
ſis. cū aūt tal' terminꝰ. ſ. ipa forma ſm̄ ꝓpriam
ſuā entitatē diſtincte a ſuis cauſis ponet̄ in eſ
ſe ꝓpō. tūc etiā talis relatio quā termiat erit
actualis. q2 actualiter terminat̄ Ad ſextuʒ Ad.6.
dicendū nego maiorē. q2 agens agit ꝓpter fi
nem nō acquiſitū. q2 habitibꝫ p̄ſentibꝫ ceſſat
motꝰ. ſʒ mouet̄ ⁊ agit ꝓpter finē acquirendū
qui in ſe formaliter nō eſt. ⁊ tn̄ appetit̄ ab agē
te. Uel dicendū ꝙ quāuis forma quā ap/
petit materia in ſe ⁊ formaliter nihil ſit. eſt ta
men aliquid diſpoſitiue. puta in ſuis diſpo/
ſitionibus que ſunt in materia inclinātes eā
ad appetendum formā ad quā diſponunt.

Quantū ad terciuz Articulus tertius.
principale pono duas ꝯcluſiones Prima Prima cō
eſt ꝙ corpꝰ eue nō p̄fuit in coſta ade ſm̄ potē cluſio.
tiam naturalē. Quia illud nō eſt in aliq̄ ſm̄
potentiā naturalē. qđ nō eſt in eo ſm̄ rationē
ſeminalē. ſed corpꝰ eue nō p̄fuit in coſta ade
ſm̄ rationē ſeminalē. ergo ⁊c̄. maior et minor
patet ex p̄cedētibꝫ. Secūda ꝯcluſio eſt ꝙ Scđa cō/
corpꝰ eue p̄fuit ī coſta ade ſm̄ potētiā obediē/ cluſio.
tialē. Q2 quicq̄d virtute diuina fit de aliq̄ re
materiali. qđ virtute naturalis agentis fieri
nequaqʒ potuit. h̄ p̄fuit ī illa re materiali ſal/
tē ſm̄ potentiā obedientialē. ſʒ corpꝰ eue ꝟtu
te diuīa fuit factū đ coſta ade ⁊ nulla natura
li ꝟtute h̄ poterat fieri. ğ ⁊c̄. Eſt tn̄ hic ad/
uertendū ꝙ ſi qn̄qʒ inuenit̄ in dictis beati au
guſtini. illđ corpꝰ p̄fuiſſe ī coſta ade ſm̄ rōem
ſeminalē. tūc ibi accipit̄ rō ſeminalis imꝓpe.

Quātuz ad quartū Articulus quartꝰ.
p̄ncipale pono duas ꝯclōnes. Prima ē ꝙ Prima cō
deꝰ pt đ re corꝑali ꝑua facere corpꝰ magnū ſi/ cluſio
ne rarefactōe ⁊ ſine noue materie additōe. q2
n̄ apparet maior difficultas in iſto q̄ʒ creare
qđcūqʒ corpꝰ đ nihilo. ſʒ iſtud p̄t deꝰ. vt decla
ratū ē ſupiꝰ. diſt. i. q. i. ğ ⁊c̄. P̄. iſta eſt expꝛ/ 2
ſa ſnīa hugonis. i. lib. đ ſacramētis. ꝑte. vi. c.
vlti. vbi ponit q̄ttuor q̄ ſolꝰ deꝰ p̄t ⁊ nll'a crea
tura. Quoꝝ p̄mū ē. ꝙ deꝰ p̄t aliq̄d facere de ni
hilo. Scđm ē ꝙ deꝰ p̄t aliq̄d ꝯuertere ī nihil.
Terciū ē ꝙ deꝰ p̄t đ ꝑuo facere magnū eo n̄ ra
refacto nec aliq̄ addito. Quartū ꝙ deus p̄t de
magno facere ꝑuū eo n̄ ꝯdēſato ⁊ nullo inde
ſbtracto. Sʒ ꝯ iſtud eſt doctor cōis in ſū Opīo tho
ma ꝑte p̄ma. q. xcij. arti. iij. in ſolutōe primi me.
argumēti. vbi ſic ait. Quidā dicunt ꝑ multi
plicatōeʒ materie abſqʒ alteriꝰ additōe forma
tū fuiſſe corpꝰ mlieris. ſ. eue ad modū q̄ deus

quinq̄ʒ panes multiplicauit. ſed hoc eſt omi
1 no impoſſibile. q̄ꝛ m̄ltiplicatio p̄dicta aut ac/
cidit ſ̄m trāſmutatōēʒ ſubſtātie ipſiꝰ materie
aut ſ̄m trāſmutationē dimenſionū eiꝰ. Non
ſ̄m tranſmutationē ſubſtantie ipſiꝰ materie.
tū quia materia in ſe ꝯſiderata eſt omino in/
trāſmutabilis. vtpote exiſtēs in potētia ꝛ ha/
bens ſolū rationē ſubiecti. Et ideo nullo mo
do poteſt multiplicatio materie intelligi ea/
dem materia manēte abſq̄ʒ additōne. niſi per
hoc ꝙ maiores accipiat dimēſiones. hoc aūt
eſt rarefieri. vt dicit ph̄s. iiij. phiſicoꝝ. Dice
re ergo materiā multiplicari abſq̄ʒ rarefactio
ne. eſt ponere ꝯtradictoria. ſ. diffinitionē abſ/
q̄ʒ diffinito. Unde cū nō appareat rarefactio
in talibꝫ multiplicatōnibꝫ neceſſe eſt ponere
additionē materie. Hec ſunt verba iſtius do
Cōfirmat ctoris fideliter recitata. Et iſtud ꝯfirmant
2. aliqui ſequētes iſtū doctorē ſic. Impoſſibile
eſt totū equari parti. q̄ꝛ omē totuʒ eſt maius
ſua parte. ſed coſta ade equabat ſ̄m materiaʒ
alicui parti corpis eue. ergo non equabit ſ̄m
3 materiam toti corpori ipſiꝰ eue. P̄. deꝰ nō
poteſt facere corpus mixtū ſine materia. ergo
pari ratione nō potuit facere tm̄ corpꝰ ſine tā
4 ta materia. P̄. iſto modo ex materia que ē
in grano milij poſſet fieri totꝰ mundꝰ. qd̄ eſt
ꝯ Thomā incōueniēs vt iſti dicūt. Sʒ iſta ꝯtra p̄di
ꝛ ſeqceſ eiꝰ ctā ꝯcluſionē nō ꝯcludūt. Quia deꝰ ſua actō
1 ne poteſt imediate ꝑducere eſſentiā materie.
ꝛ per ꝯſequens tanq̄ʒ plenū habens dominiū
ſup ipſa eſſentia materie p̄t quāuiſcūq̄ʒ modi
cam materiā informare ſine rarefactōne quā
uiſcūq̄ʒ magna quātitate. P̄. quādo aliq̄
2 ſunt omino indifferētia. tūc ab eo qui habet
plenū dominiū ſup ea equalis quātitas p̄t i
vtrūq̄ʒ induci ſalua ſimilitudine in raritate ꝛ
denſitate. ſed materia que eſt ſub grano milij
ꝛ materia maioris montis totiꝰ mūdi ꝯſide/
rate ſ̄m ſuā eſſentiā ſunt omino indifferētes.
cū in pura potentia nulla diſcernat differen/
tia ſeu diſtinctio. vt patet. ij. methaphi. actꝰ
em̄ eſt qui diſtinguit. vt dicit. iij. de aīa. ergo
per potentiā dei ſalua ſimilitudine raritatis ꝛ
denſitatis p̄t quātitas illiꝰ montis induci in
materiā grani milij. P̄. actiones diuerſe ꝑ
3 eſſentiā poſſunt diuīa ꝟtute abinuicē ſepari.
ſʒ extēſio ꝛ rarefactio eiuſdē materie ſunt diū
ſe actōes eſſentialiter ꝛ realiter differētes. ğ ſi
ne rarefactōe poterit deꝰ ipaʒ materiā extēdere
Cuiꝰ oppoſitū aſſumit iſte doctor ī ſua ꝓba
tione Maior patet. ꝓbatio minoris. q̄ꝛ eſſen
tialis ratio actionū ſumit a terminis. vt pa/
tet. v. phiſi. Sʒ terminꝰ extēſionis q̄ ex p̄uo
fit magnū eſt ī p̄dicamēto q̄ʒtitatiſ. ꝛ terminꝰ
rarefactōis q̄ de denſo fit raꝝ eſt ī p̄dicamēto
q̄litatis. Et ꝯfirmat. q̄ꝛ priꝰ ꝟtute diuina Cōfirmat
p̄t ſepari a poſteriori. ſʒ q̄ʒtitas eſt ṗor qlita/
te. ğ extenſio vl' augmētatio eiuſdē materie q̄
terminat ad q̄ʒtitatē. p̄t ꝟtute diuina ſepari a
rarefactōe q̄ terminat ad q̄litatē. His pre
miſſis r̄ndendū eſt rationibꝫ iſtoꝝ doctoruʒ Solutio.
Ad primū igit dico ꝙ iſtud fit ſ̄m trāſmu Ad. 1.
tatōēʒ dimēſionū materie. Ad ꝓbatōnē cū
dicit ꝙ eādē materiā eſſe ſb maioribꝫ dimēſi/
onibꝫ ē rarefieri. dicēdo ꝙ licet iſtud ſit verū
loq̄ndo d̄ actōe agētis natural' qd̄ ī eādē ma/
teriā n̄ p̄t inducere maiorē extēſionē niſi indu
cendo maiorē rarefactōēʒ. tn̄ nō eſt veꝝ loq̄n
do de actōe diuīa q̄ deꝰ p̄t in eandē materiā in
ducere maiorē q̄ʒtitatē vl' extēſionē nō indu/
cēdo maiorē rarefactōēʒ. Nec ex h̄ ponit diſ
finitio ſine diffinito. q̄ꝛ cū ph̄s dicit eādē ma
teriā habere maiorē extēſionē eſt rarefieri. ip̄e
ibi deſcribit rarefieri ī ordie ad actōēʒ agentiſ
natural'. ꝛ iō nō eſt ad ꝓpoſitū. Etiā iſte do/
ctor aſſumit vnū dubiū in h̄ ꝙ dicit materiā
intrāſmutabilē eſſe ſ̄m ſe. q̄ꝛ vt ſic habet rōēʒ
ſbiecti. totū em̄ ꝑ oppoſitū deberʒ dici. q̄ꝛ ma
teria vt habet rōēʒ ſbiecti. ſic ē ꝓpe trāſmuta/
bil'. vt ſic em̄ eadē manēs trāſmutat d̄ vno ꝯ/
rioꝝ ī alteꝝ. vt patet. i. phiſi. Ad ſcd̄m ne/ Ad. 2.
go minorē. q̄ꝛ materie ſ̄m ſe nec cōuenit ꝙ ſit
eq̄lis vl' ineq̄lis. h̄ em̄ ꝓpriū eſt q̄ʒtitatis. ꝛ iō
n̄ ꝯuenit materie niſi ſ̄m qd̄ ē quāta. Et q̄ꝛ ꝑ
potētiā dei ī eadē materia p̄t eē ſucceſſiue alia
ꝛ alia q̄ʒtitas. ꝛ alia ꝛ alia extenſio. iō materia
ꝑtis p̄t eſſe eq̄lis materie totiꝰ. ſi in h̄mōi ma
teriā in q̄ nūc eſt q̄ʒtitas ꝑtis. poſtea virtute
diuina inducit q̄ʒtitas totiꝰ. Alias ſic inueni
tur. Ad ſecūdū nego minorē. q̄ꝛ ſicut ꝓbatū
eſt ſupra. deus p̄t materiā informatā minori
q̄ʒtitate ſubijcere maiori quātitati abſq̄ʒ rare/
factione. ideo ꝑ dei potētiā fieri potuit vt ꝑs
corporis ade equaret ſ̄m materiā toti corpori
ipſiꝰ eue. Ad terciū nego ꝯſequentiā. facit Ad. 3.
em̄ deꝰ tm̄ corpꝰ quantā inducit q̄ʒtitatē ī ma
teriā diuine factioni ſubiectā. Ad quartū Ad. 4.
ꝯcedo ꝯſeq̄ntiā loq̄ndo d̄ potētia dei. q̄ꝛ ea po
tentia q̄ p̄t mūdū facere de nihilo. etiā p̄t mū/
dū facere de vno milij grano. Eſt etiā q̄dā Alia opio
opinio q̄ alteꝝ tenet extremū dicēs. ꝙ virtute
agētis naturalis p̄t fieri in eadē materia ma/
ior q̄ʒtitas etiā manente equali rarefactione.
Qd̄ probant ſic. Ponūt enim ꝙ minimum
ignis corrūpat in aerē. tūc vt dicūt corrūpit ī

minimū aeriſ. Tūc ſcḋo ponūt ꝙ illud mini
mū aeris corrumpat in ignem. tunc vt dicūt
ex eo generant decē minima ignis. qꝛ ſicut ex
vno pugillo aeris fiūt decem ignis. ſic ex vno
minimo aeris fiūt decē minima ignis. ⁊ ſic de
primo ad vltimū ex vno minimo ignis facta
ſunt decē quoꝝ qḋlibet eſt tm̄ q̄ztū erat primū
minimū ignis. qꝛ nō eſt dare min⁹ minimo.
Et ꝑ idē ꝓbant ꝙ primū minimū ignis non
potuit corrūpi in min⁹ q̄z in minimū aerſ. qꝛ
ſi dat oppoſitū tūc eſt dare min⁹ minimo.
Cōtra eā. Sꝫ nec iſtud valet. qꝛ aug⁹. x. ſup gen̄. lo
quens de potētia naturalis agētis ↄtra terq̄l/
lianum ſic ait. Quid aūt abſurdi⁹ q̄z putare
maſſam cuiuſpiā metalli ex aliq̄ ſui ꝑte creſce
re poſſe niſi decreſcat ī altera. vel augeri latitu
dine niſi groſſitudie minuat. aut vllū eſſe cor
pus manēte nature ſue q̄ztitate qḋ vndiqꝫ cre
Solutio rationis. ſcat niſi rareſcat ⁊c. Ad rationē eoꝝ dicen/
dū ꝙ intelligēdo ꝑ minimū ignis vl' ꝑ mini/
mū aeris illud qḋ eſt tāte quātitatis qḋ ſepa
tū a ſuo toto retinet nomē ⁊ ſpeciē ſui toti⁹. eſt
tm̄ ita modicū ꝙ ſi min⁹ fieret īmediate corrū
peret. tūc falſū aſſumit cū dicit. ꝙ ex minimo
ignis corrupto generat minimū aeris. qꝛ ille
aer q̇ generat ex minimo ignis nō eſt tāte q̄n/
titatis ꝙ poſſit per ſe in ſpecie aeris ſubſiſtere.
q̄ztitas em̄ ei⁹ eſt ſubdecupla ad q̄ztitatē mi/
nimi ignis ꝑ̄corrupti. vn̄ ſolū habet eſſe ꝑut
alteri aeri ↄiungit. Et cū dicit ꝙ nō eſt dare
min⁹ minimo. Dico ꝙ licet nō poſſit minus
minimo dari quoꝝ vtrūqꝫ ꝑ ſe poſſit ſbſiſtere
tm̄ minimo potēti ꝑ ſe ſubſiſtere pt̄ dari min⁹
nō potēs ꝑ ſe ſubſiſtere. Sicut em̄ in augmē
to ꝓprie dicto etiā minima ꝑs aucti ē aucta.
vt dicit ꝑ̇mo de generatōe. qḋ vtiqꝫ veꝝ ē lo/
quēdo de partibꝫ q̇ dicunt ꝑtes formales. in
quibꝫ. ſ. ſepatis a ſuis totis ꝑ̄t manere forma
toti⁹. Et tm̄ illud additū quo minima ꝑs au
cti auget eſt min⁹ illa minima ꝑte. qꝛ eſt ꝑs
materialis q̄ nō poſſet ī ſe ſeruare formam et
ſpeciē priſtinā ſi ſeparet a toto. Q, aūt ſit mi
nus illa minima ꝑte patet. qꝛ alias totū au/
ctum eſſet in duplo magiſ q̄z fuerat anteq̄z au
geret. cui⁹ oppoſitū videm⁹ ad ſenſum. Sic
etiā in ꝓpoſito poterim⁹ dare min⁹ minimo
Dato igit ꝙ ille aer q̇ genit⁹ eſt ex minimo ig
nis corrumpat ⁊ iteꝝ generet ibi ignis. tūc nō
generabunt decē minima ignis. ſicut iſti vo/
lebant ↄcludere. ſꝫ tantū vnū minimū ignis
Secunda ↄcluſio Secūda ↄcluſio eſt ꝙ nō ſolū deus facere
potuit. veꝝ etiā de facto formauit corp⁹ Eue
de coſta Ade ſine additione alicui⁹ materie.

Quia detur oppoſitū. tūc corp⁹ eue magis ꝓ
prie ⁊ vere dicet formatū de illa alia materia
q̄z de ipa coſta. Falſitas ↄſequentis patet. qꝛ
ſacra ſcriptura dicit illud corpus formatum
de coſta. ⁊ nō facit mētionē de aliqua alia ma
teria. patet etiā ↄſequentia. qꝛ res ex diuerſis
cōpoſita nomē capit ab eo qḋ magis abun/
dat in hm̄ōi cōpoſitione. vt patet ꝑ̇mo phi/
ſicoꝝ Sꝫ ſi exceſſus magnitudinis corporis
Eue reſpectu illius coſte fuiſſet ratione addi
te materie. tūc materia addita multo maioꝛ
fuiſſet ipſa coſta. quia tantū illa materia exce
deret coſtam. quantū corpus Eue in magni
tudine exceſſit ipſam coſtam. Nam tantum
corpus Eue excederet coſtam quantū de illa
materia adderet ſuper eam. Et iſta cōclu/
ſio eſt expreſſe de intentione Hugonis de ſa/
cramētis libro ſexto capitulo penultimo. vbi
ſic ait. Porro ꝙ de coſta viri corpus mulieriſ
factum dicitur. ita intelligendum eſt. vt ḋ ſo
la ipſius coſte ſubſtātia ſine omni extrinſeco
addito per diuinam potentiam in ſemetipſa
multiplicata idem corpus factum credatur.
Iſta etiā eſt intentio magiſtri. ſicut patet
hic in littera. ¶ Forte dicetur ꝙ predicta co/ Inſtantia
ſta vel fuit ſuperflua in Adam vel neceſſaria
Non poteſt dari primum. quia deus ⁊ natu
ra nihil faciunt fruſtra. vt dicitur primo de
celo ⁊ mūdo. Si fuit neceſſaria. tunc non de
buit auferri ab eo. quia per ablationem eius
qḋ eſt neceſſarium alicui diminuitur eius ꝑ
fectio. adam vero debuit eſſe perfectus homo
ergo ⁊c. Dicendum ꝙ ſicut ſemen eſt ſuꝑ/ Solutio
fluum reſpectu indiuidui. eſt tamen neceſſa/
rium reſpectu ſpeciei. ſic iſta coſta fuit quan/
tum ad indiuiduū ſuppoſitum ade ſuꝑflua.
ſed pro mulieris formatione. ⁊ per cōſequenſ
pro ſpeciei conſeruatōne non fuit ſuperflua.
ſed fuit quodāmodo neceſſaria. Et quia de⁹
eſt vniuerſale agens non ſolum reſpiciēs in/
diuidui productionem. ſed etiā ſpeciei cōſer
uationem. ideo decuit ipſum cum viro ꝓdu/
cere illud ḋ quo mulierem formare voluit. vt
etiam vir et mulier amicitie ſignum accipe/
rent ex eorum corporali formatione qua mu/
lier deſcendit a viro. Ad argumentū prin Ad princi
cipale dicendum ad maiorē. ꝙ per agens na/ pale argu.
turale non poteſt fieri aliquid ex aliquo. niſi
qḋ eſt in eo ſm̄ potentiā naturalem. ſed ſicut
iam dictum eſt tale corpus non fuit in coſta
potentia naturali. ſed obedientiali.

Diſtinctio decimanona

r SOlent queri plura Postq̄z magister tracta uit de hominis ad esse produ ctione.in ista decimanona distinctōne deter/ minat de hominis in esse cōseruatione. Et di uiditur in duas partes. Quia primo tractat de his que spectant ad perfectionē indiuidui puta de primoꝝ parentū immortalitate. Se cundo de his que spectant ad ꝯseruationē spe ciei puta de generationis fecunditate dis.xx. ibi. Post hec cōsiderandū ⁊c. Prima in du/ as.quia primo tractat de immortalitate ho/ minis quā habuit in statu innocētie. Secū/ do de immortalitate quā habebit in statu glo rie.ibi. De hac vero. Prima in tres. Nā pri/ mo p̄mittit ea que ad p̄sens sunt dicēda. Se cundo tractat de p̄dicte imortalitatis potētia. Et tercio de eiusdē imortalitatis causa. Se/ cūda ibi. Prim⁹ igit᷑ homo. Tercia ibi. So let hic queri. Et hec i duas. Quia p̄mo ostē dit ꝙ in statu innocētie causa imortalitatꝫ hu mane erat fruct⁹ ligni vite. Secūdo inquirit vtrū sine illo fructu hō potuisset semꝑ viue/ re.ibi. Sz adhuc q̄rit᷑ Et hec est sn̄ia isti⁹ distinctōis i generali.circa quā q̄ro i speciali

v VTrum prim⁹ homo ex virtute crea/ tionis diuine acceperit esse immorta le Et videt᷑ ꝙ non.quia omē cōpo situm ex cōtrarijs necessario est corruptibile ⁊ per ꝯsequens mortale si est res viua.sed pri/ mus hō fuit cōposit⁹ ex contrarijs.ḡ ⁊c.ma ior patet i lib. de generatōe ⁊ i multꝫ alijs locꝫ natural' phie.minor sil'r patꝫ.q2 i cōplexione p̄mi hoīs fuerūt qualitates elemētoꝝ q̄ sunt ꝯtrarie. Cōtra.sapientie.ij.dicit᷑. De⁹ crea uit hoiē inexterminabilē ⁊ ad imaginē simi litudīs sue fecit illū.iuidia aūt dyaboli mors introiuit i orbē terraꝝ. Hic q̄ttuor sunt vi denda. Primo q̄d sit creatio. Secūdo vtꝝ aīa intellectiua ꝓducat᷑ ꝑ solā creationē. Tercio vtꝝ secūda agentia coopent᷑ deo in aliq̄ reꝝ ꝓductōne. Et q̄rto vtꝝ prim⁹ hō semꝑ imortalis fuisset.dato ꝙ i statu innocē tie i q̄ de⁹ eū creauit stabil' ꝑmālisset.

Articulus primus

Quātum ad primū

esset distinguendum d' creatione que dicitur actio.⁊ de creatōne q̄ passio dicit᷑.⁊ quo crea/ tio pt accipi ꝑ actōe imanēte i creāte.⁊ quo ꝑ actōe trāseūte. Sz q2 ista intēdo tractare infe ri⁹ circa distīctōez decimāseptimā.iō ad ꝑ sens q̄ztū ad istū p̄mū articulū p̄cise d' duob9 inq̄rā. Primo.s.vtꝝ creatio sit aliq̄d i ipa cre atura. Scdo q̄d sit. Et ẜm h̄ ponā duas cō/ clusiōes. Prima ē ꝙ creatio vt ē i creatura ē aliq̄d reale.q2 illud cui⁹ termin⁹ ē real' opor tet ꝙ sit aliq̄d reale.sz ꝑ se termin⁹ ipi⁹ creatō nis ē ens reale puta ipsa creatura. P̄.actio trāsiēs ab agēte reali ē aliq̄d reale.sz creatio ē hmōi.q2 ꝑ creatōez de⁹ ꝯstituit aliq̄d extra se P̄.omē ꝓductū reale p̄supponit ꝓductōez realē.sz creat᷑a cui⁹ ꝓductio ē ipa creatio est ꝓ ductū reale.ḡ ⁊c. Sz ꝯ istud est q̄dā opio q̄ dicit ꝙ creatio nihil ponit realiter in creat᷑a Probatōes isti⁹ opinionis n̄ vidi. Poterāt tñ ponētes illā opinionē mouere istꝫ motiuis Q2 si creatio esset aliq̄d reale i creat᷑a.tūc ipsa creatō essꝫ creat᷑a.ꝯn̄tia patꝫ. Probo falsitatē ꝯseq̄ntꝫ.q2 cū oīs creat᷑a creet᷑ si ipa creatō essꝫ creat᷑a tūc ⁊ ipa creatō crearet᷑.⁊ sic creatōis es set creatio.⁊ h̄ i infinitū. P̄.omē q̄d ē i crea turꝫ vl' est sb̄a.vl' accidēs.sz creatō nō est sb̄a. cū nec sit materia nec forma nec cōpositū.i q̄ sufficiēter diuidit᷑ sb̄a.vt patet.ij.de aīa. Nec ē accidēs.q2 oē accidēs p̄supponit suū subie/ ctū.creatō aūt nihil p̄supponit P̄.si creatō poneret aliq̄d i creat᷑a.h̄ maxīe videret᷑ esse re latio creature ad creatorē.sz h̄ n̄.q2 q̄zdiu ma net creat᷑a:tā diu fundat hmōi relatōez.⁊ sic seq̄ret᷑ ꝙ creat᷑a semꝑ crearet᷑ q̄zdiu maneret in creatō esse.q̄d ē ipossibile. Sz ista nō ꝯclu dūt.igit᷑ ad p̄mū d'o.ꝙ ꝯseq̄ns nō est falsum. Ad ꝓbatōez dico.ꝙ sic relatio refert᷑ nō tñ re fert᷑ alia relatōe.vt ptꝫ ꝑ auic.in metha.sua. Si em̄ relatō referret᷑ alia relatōe.tūc vel rela tio creat᷑e ad deū n̄ eēt creat᷑a.vl' aliq̄ creat᷑a n̄ referret᷑ ad deū.vl' essꝫ ꝓcessus i infinitū q̄ oia fl'a sūt. Sic relatō igit᷑ n̄ refert᷑ alia relatōe.sic creatō n̄ creat᷑ alia creatōe. Stricte etiā loq̄n do d' creat᷑a inq̄ztū creat᷑a ē aliq̄d i se sb̄sistēs. sic negāda ē ꝯseq̄ntia.q2 vt sic creatō n̄ est q̄d creatū sz ꝯcreatū. Ad scd̄m d'o.ad minorē ꝑ interemptōez.q2 creatō sb̄e aliq̄ mō pt dici sb̄a.accidētis accidēs. Vl' pt negari maior q2 creatō ē idē q̄d esse rei create.q̄d q̄dē esse n̄ ē accidēs cū sit ꝑ r̄ductōez i p̄dicamēto sb̄e.n̄c tñ ꝓp̄e recipit p̄dicatōez sb̄e.sic p̄ūct⁹ n̄ ē q̄zti tas q̄zuis r̄ducat᷑ ad gen⁹ q̄ztitatꝫ.put supi⁹ de claraui. Ad terciū patebit i scd̄a ꝯclusione imediate sequēti. Dico igit᷑ scd̄o ꝙ creatio est idē ꝙ esse creature. Quia q̄zuis creator ꝓ/ ducat totā creaturā cōpositā ex esse ⁊ essentia ptes tñ ꝓducit ꝓductōe toti⁹ isto modo.ꝙ el se ꝓducit in essentia ⁊ essentiā sub ipo esse.ita

Prima cō clusio
2
3
Opinio ꝙ creatio nō sit aliq̄d.
1
2
3
Cōtra opi nionem.
Solutio
Ad.1.
Ad.2.
Ad.3.
Scd̄a cō clusio.

ꝙ eſſentia q̄ſi ſubijcit creatõi ⁊ eſſe termĩat cre
atione. igit creatio eſt ipm̄ eſſe. ꝓut ipm̄ eſſe ꝑ
ducit in eſſentia virtute creatoris. P̄. illud
1 dicit in eſſentia virtute creatoris. qđ ꝓprie ↄcipit eſſe ꝑfectõ eſſentie ꝑ creatõez
ꝓducte. h̄ eſt realiter idē qđ eſſe. creatio ē hu/
iuſmodi. Nã in h̄ differt actio tranſiens ab
immanente. q2 eſt ꝑfectio nõ agẽtis. ſed acti.
Inſtantia — Forte dicet ꝙ eadē rõe ſequit ꝙ creatio ſit
ꝑfectio ipſi⁹ eſſe ſicut ipſi⁹ eſſentie. q2 non mi
nus creat ipm̄ eſſe q̄ȝ ipſa eſſentia. R̄ndeo
Solutio. — ꝙ nõ eſt ſimile. q̄ȝuis em̄ creet tã eſſe q̄ȝ eſſen/
tia. eſſe tñ creat vt ꝑfectio quedã. ſed eſſentia
creat vt q̇d ꝑfectibile. Cũ igit ꝑfectõis nõ ſit
ꝑfectio. ſȝ ꝑfectio ē ipſi⁹ ꝑfectibilis. igit actio
tranſiẽs q̄ eſt creatio q̄ȝuis ſit ꝑfectio ipſi⁹ eſ/
2 ſentie. nõ tñ erit ꝑfectio ipſi⁹ eſſe. P̄. illud
qđ ꝓprie eſt act⁹ entis in actu ſm̄ ꝙ in actu h̄
eſt ipm̄ eſſe. creatio eſt hm̄õi. Nã in h̄ differt
a motu. q2 in motu acq̇rit ps poſt partē. et in
motu ſic eſt aliq̇d acq̇ſitũ qđ ſemꝑ reſtat ali/
q̇d acquirendũ. ideo mot⁹ eſt act⁹ entis i po
tentia ſm̄ qđ in potẽtia. vt patet in phiſi. Ecõ
trario aũt creatio eſt tota ſimul. nec ꝑ ipaȝ ps
poſt partē ipſi⁹ rei ponit in eſſe. ſed ſimultanee
res ꝑ ipaȝ ꝑfecte ꝓducit. ideo ꝑ oppoſitũ ad
ipm̄ motũ creatio ꝓprie dicit act⁹ entis i actu
ſm̄ ꝙ eſt i actu. Alias inuenit addita talis
ratio. Quia ꝓductio ſimplex ⁊ inſtantanea ē
idē realiter cũ ſuo formali termino. Sȝ crea/
tio eſt ſimplex ꝓductio ⁊ inſtãtanea. ⁊ eſſe rei
create eſt formalis termin⁹ creatõis. ergo ⁊c̄.
Maioꝛ patet diſcurrendo ꝑ ſingulas hm̄õi
ꝓductões. Minoꝛ etiã patet. q2 creatio ñ eſt
actio corporea: nec ſucceſſiua. Q, etiã eſſe ſit
formalis termin⁹ creatõis. patet ꝑ autorē de
cauſis qui ait. ꝙ prima reꝝ creataruȝ eſt eſſe.
Opio cõ/traria — Sȝ ↄtra iſtã ↄcluſionē eſt quedã opinio
q̄ ponit. ꝙ creatio ſit idē qđ tota creatura. Q2
in om̄i ꝓductõe vt dicũt. ꝓductio eſt idē rea
liter cũ termino ꝓductõis. ſed creatio termi/
nat ad totã creaturã. Sed quia maioꝛ iſti
us rationis pati videt inſtantiã de ipo motu
igit ꝓbant iſti ꝙ om̄is motus ſit idē realiter
1 cũ ſuo termino. Quia q̄ñcunq̄ȝ aliqua diffe/
runt ſm̄ eſſentias abſolutas illa deus poteſt
abinuicē ſepare. ſed ſi albedo ⁊ dealbatio dif/
ferrent realiter. tũc differrẽt re abſoluta. ergo
deus poſſet facere dealbationē ſine albedine. ⁊
albedinē ſine dealbatõe. qđ videt ↄtradictio/
2 nē implicare. P̄. ſi mot⁹ differret re abſolu
ta a forma q̄ terminat motũ. tunc naturaliter
pri⁹ eſſet mot⁹ cõpletus q̄ȝ ipa forma eſſet cõ/
pleta. ſed hoc eſt impoſſibile. q2 tunc ceſſante

motu adhuc forma moueret ad ſuũ cõplemē
tum. P̄. iſtud dicũt eſſe intentionē cõme 3
tatoris. qui. iij. phiſicoꝝ. cõmento. iiij. ait. ꝙ
mot⁹ vno modo accipit ꝑ forma fluēte. Alio
modo ꝓ fluxu forme. Prim⁹ aũt mod⁹ eſt ve
rioꝛ. Secund⁹ vero eſt famoſioꝛ. Iteȝ in
eodē cõmento. xiiij. ait. Via in generatõnib9
eſt de ſpecie ei⁹ ad qđ eſt. Sȝ iſti cũ h̄ ꝙ cõ
cluſionē mihi dubiã ponũt. etiã ipaȝ inſuffi/
cienter ꝓbant. Primo igit arguã ↄtra ꝓ/ Cõtra cã.
batões illi⁹ maioris. Et deinde coꝝ motiuis
r̄ndebo. Primo ſic. Illa que ſic ſe habent 1
ꝙ ſm̄ ſuas ꝓprias coꝝ entitates nunq̄ȝ pote/
runt eſſe ſimul. illa nõ poterũt eſſe idē realiter
Sȝ mot⁹ ⁊ termin⁹ ad quē eſt mot⁹ ſunt hu
iuſmodi. Maioꝛ patet. q2 eſſe idē neceſſario
p̄ſupponit eſſe ſimul. Minoꝛ ſil'r patet. q2 ſi
cut nunq̄ȝ ↄtingit termin⁹ niſi ꝑficiat via. ſic
nũq̄ȝ termin⁹ mot⁹ eſt acq̇ſit⁹ niſi deſinat mo
tus. Q, ḡ illa ſint idē realiter om̄ino. quoꝝ
vno exiſtẽte alteꝝ eſſe nõ p̄t. ⁊ q̄ꝝ vni⁹ deſitio
eſt alteri⁹ i eſſe poſitio. videt eē iplicatio ↄ̄di/
ctionis P̄. ens formal'r ſucceſſiuũ differt re 2
aliter ab ente formal'r ꝑmanẽte. Sȝ mot⁹ eſt
ens formal'r ⁊ eſſential'r ſucceſſiuũ ⁊ termin⁹
mot⁹ ē formal'r ⁊ eſſentialiter ꝑmanens. ḡ ⁊c̄.
P̄. q̄ ſic ſe habẽt ꝙ vnũ ĥe habet ꝑtes ex q̇/ 3
bus realiter cõponit q̄ q̇dē ꝑtes nũq̄ȝ poterũt
eſſe ſiml'. alteꝝ vero nõ habet ꝑtes. vl' ſi habet
oēs ſue ꝑtes ſũt ſiml'. illa nõ p̄nt eſſe idē reali/
ter. ſȝ mot⁹ ⁊ termin⁹ mot⁹ ſũt hm̄õi. ergo ⁊c̄.
Forte dicet ꝙ ego ↄtradicã ꝑme rõi quã fe Inſtantia
ci ꝓ iſta ſcđa ↄcl'one. Virt⁹ em̄ illi⁹ rõis in h̄
ſtat ꝙ iõ creatio eſt idē qđ eſſe rei create. q2 eē
eſt ꝓpri⁹ termin⁹ creatõis. R̄ndeo ꝙ h̄ nl' Solutio
la eſt ↄ̄dictio. q2 creatio ñ eſt mot⁹. habet em̄
oppoſitas ↄditões ad motũ. vt i tercia rõe de
claraui. Ad rõez coꝝ dđ. ꝙ maioꝛ ſic vniũ Ad rõnez
ſaliter ſũpta nõ ē ṽa. ⁊ ſpēaliter eſt falſa i ꝓpo
ſito. q2 dato ꝙ ꝓductio ſit idē ꝙ termin⁹. ñ tñ
eſt idē qđ termin⁹ total'. ſȝ eſt idē qđ termin⁹
formal'. Si em̄ actio trãſiẽs eſſet idē realiter
cũ ipo termino totali. tũc idē trãſiret in ſeipm̄
realiter. Et q2 iſti loquunt de termino totali.
iõ ⁊ falſũ aſſumũt. ⁊ ad ꝓpoſitũ nõ arguũt.
Ad primã ꝓbatõez de motu dicẽdũ ꝙ de⁹ Ad. 1.
bñ poſſet ſi vellet facere albedinē ſine dealba/
tione q̄ eſt mot⁹. cũ ipe agat ſine motu ⁊ tranſ
mutatõe. etiã poſſet facere motũ dealbatõis
ex quo nihil de cõpleta entitate albedinis i eſ/
ſe poneretur. Cum ergo ſolum completa al/
bedinis entitas ſit terminus dealbationis.
ideo de⁹ poteſt ſeparare motũ a ſuo termino.

Et ex hoc patet ꝙ ambabꝫ p̄miſſis ↄceſſis cõ
cluſio nõ eſt falſa. qꝛ loquẽdo ꝓprie de termi/
no dealbatõis q̄ eſt albedo ꝑmanens ⁊ cõple
ta. tũc nõ ſolũ deꝰ poteſt iſta ſepare. vez etiaꝫ
naturaliter ſunt ſimul incõpoſſibilia. qꝛ ter/
minꝰ motꝰ nunq̄ꝫ in eſſe ponit̃ niſi motus ſ̃m
ſe ⁊ ſ̃m om̄es ſuas ꝑtes deſinat ⁊ corrumpat̃.
Etiã maior nõ eſt vniuerſaliter vera. ma/
xime de talibꝫ abſolutis q̄ cõnotant aliquos
reſpectꝰ. Nã quãuis figura ſit entitas abſolu
ta. cũ ſit quarta ſpecies qualitatꝭ. nulla tñ po
tentia fieri poteſt figura ſine omni quãtitate.
eo ꝙ dicat qualitatẽ ſub habitudine ad ipaꝫ
Ad.2. quantitatẽ. Ad ſecũdũ dicendũ ꝙ cõceſſa
ↄſequẽtia ↄſequẽs nõ eſt falſum. qꝛ naturali
ter oportꝫ ꝙ via cõpleat̃ anteq̄ꝫ terminꝰ attin
gat̃. Ad ꝓbationẽ dico ꝙ iſta prioritas natu
re ſtat cũ ſimultate tp̄is ⁊ duratõis. ⁊ ideo ñ
oportet ꝙ motu ceſſante adhuc forma moue
atur. qꝛ motꝰ nec ceſſat priꝰ duratõe q̄ꝫ termi
Ad.3. nus ſit acq̄ſitus. ſꝫ ſolũ prius natura. Ad
terciũ dico ꝙ dato ꝙ motꝰ ſit forma fluens ex
hoc tñ nõ ſequit̃ ꝙ ſit idẽ cũ termino. ſꝫ magꝭ
ſequit̃ oppoſitũ. qꝛ terminꝰ nõ eſt forma flu/
ens. ſꝫ eſt forma ꝑmanens. Nec ſ̃m dictũ cõ
mentatoris eſt ad ꝓpoſitũ iſtoꝝ. qꝛ non dicit
cõmentator de identitate reali ⁊ numerali ſꝫ
ſpecifica. nõ eſt aũt incõueniẽs vt forma incõ
pleta p̄cedens terminũ. ⁊ forma cõpleta q̄ eſt
ip̄e terminꝰ ſint eiuſdẽ ſpeciei. qꝛ ꝑfectũ ⁊ im/
Alia opio ꝑfectũ poſſunt eſſe in eadẽ ſpecie. Etiã con
tra p̄dictã ↄcluſionẽ ſunt alij q̄ dicũt ꝙ creatõ
1 ſuꝑ terminũ creatõnis addit rẽ abſolutã. Qꝛ
creatio eſt ꝓductio abſoluta differens a ꝓdu
cto. ergo addit rẽ abſolutã ſuꝑ ip̄m ꝓductũ.
ↄſequẽtia patet. ꝓbat̃ antecedẽs q̄ꝫtũ ad am/
bas ſuas ꝑtes. ꝙ em̄ ſit res abſoluta patet. qꝛ
ꝓductio rei abſolute eſt abſoluta. ꝙ aũt diffe
rat a ꝓducto patet. qꝛ ꝓducto poſito i eſſe ceſ
ſat creatio. vnde ſi creatio nõ differret a crea/
2 to. tũc creatũ ↄtinue crearet̃. P̄. ſi ideꝫ eſſet
creatio ⁊ creatura. tũc deſtructa creatura deus
nõ poſſet eã eandẽ numero repare. qꝛ nõ repa
ret eã eadẽ creatõe qua p̄mo ipam creauerat.
⁊ ꝑ ↄſequẽs poſtq̄ꝫ eſſet creata ipa eſſet idẽ re/
aliter alteri creatõi q̄ꝫ priꝰ. ꝓpter qđ nec ipſa
natura creata poſſet eſſe eadẽ. qꝛ ſicut illa que
ſunt eidẽ eadẽ ſunt eadẽ inter ſe. ſic illa q̄ ſunt
diuerſis eadẽ ſunt diuerſa inter ſe. P̄. crea
3 tio nõ poteſt addere ſolũ reſpectũ ſuꝑ ipaꝫ rẽ
creatã. ergo addit rẽ abſolutã. ↄſequẽtia patꝫ
ꝓbat̃ antecedẽs. qꝛ ſ̃m ph̄m. iiij. methaphi.
nõ eſt poſſibile om̄ia dici relatiue. ſꝫ ſi creatio

adderet ſolũ reſpectũ ſuper ſubſtantiã rei ſine
abſoluto accidẽte in q̄ talis reſpectꝰ imediate
fundaret̃. tũc om̄ia neceſſario dicerent̃ relati/
ue. Sꝫ nec iſta ↄcludunt. qꝛ ſi creatio ad
deret rẽ abſolutã ſuꝑ creaturaꝫ illa crearetur Cõtra opi/
alia creatõe. ⁊ iret̃ in infinitũ. P̄. ſi ab ipſa monem.
actõe ſeu ꝓductõe ſeq̄ſtrant̃ tã motꝰ q̄ꝫ muta 2
tio. tũc nõ remanet niſi terminꝰ actõnis cum
reſpectu ad ip̄m ꝓducẽs. ſed creatio ꝓprie lo
quẽdo nec eſt motꝰ nec mutatio. ſꝫ ẽ ſimplex
emanatio. vt patuit ſuperiꝰ circa finẽ p̄mi li/
bri. igit̃ ad ſuũ terminũ formalẽ nõ addit ali
quã rẽ abſolutã. ſꝫ ſolũ reſpectũ ad creatorem
Propter h̄ bene dicit doctor noſter in tra/ Nota egi/
ctatu de eſſe ⁊ eſſentia. q. vij. ꝙ eſſe creatio ⁊ cõ dium
ſeruatio: ⁊ terminꝰ creatõis q̄ꝫtũ ad rẽ ſignifi
catã idẽ ſunt. ⁊ ſolũ quibuſdã reſpectibꝫ ↄno/
tatis abinuicẽ differũt. Nã eadẽ res ↄſidera/
ta vt eſt aliq̄d in ſe ſic dicit̃ eſſe cõſiderata vt
ab alio inchoata. ſic dicit̃ creatio actio. ⁊ loq̄t̃
de creatõe vt eſt actio trãſiens. nã ꝓut eſt ma
nens in agẽte ſic eſt ip̄m velle diuinũ. ſꝫ vt eſt
inchoata in alio ſic eſt creatio paſſio. vt autẽ
eſt ↄtinuata ab alio ſic eſt ↄſeruatio actio. ꝓ/
ut vero eſt ↄtinuata in alio ſic eſt cõſeruatio
paſſio. ſꝫ vt eſt inducta in inſtãti ⁊ tota ſimul
ſic eſt terminꝰ creatõis. Vñ oĩa iſta idẽ ſunt
re q̄ꝫuis differãt ratione. P̄. nõ magis vi/ 3
det̃ addere creatio ſuꝑ rẽ creatã. q̄ꝫ ↄuerſio ſu
per illud in qđ aliq̄d ↄuertit̃. Sꝫ ↄuerſio nõ
addit aliquã rẽ abſolutã. qꝛ alias corpus xp̄i
totiẽs mutaret̃ ſ̃m entitates abſolutas quo/
tiens in ip̄m virtute ſacramẽtaliũ verboꝝ cõ/
uertit̃ ſubſtãtia panis. qđ om̄ino eſt incõue/
niens. Ad primũ dicendũ ꝙ ſi intelligit Solutio
ꝑ ꝓductũ formalẽ termini ꝓductõis tũc ante Ad.1.
cedẽs eſt falſum. qꝛ vt ſic creatio eſt idẽ qđ ꝓ
ductũ. qꝛ dicit ip̄m eſſe vt ab alio inchoatuꝫ.
qđ quidẽ eſſe eſt formalis terminꝰ creatõnis.
eſſe aũt vt inchoatũ nõ addit ad ip̄m eſſe niſi
ſolũ reſpectũ ad inchoantẽ. Ad ꝓbationẽ di/ Ad ꝓbati
cendũ ꝙ creatio nõ ceſſat q̄ꝫtũ ad rẽ. ſꝫ quãtũ onem
ad nois appellatõeꝫ. qꝛ illud idẽ qđ ab exor/
dio dicebat̃ creatio cũ eſſe rei fuit inchoatuꝫ.
poſtea dicit̃ ↄſeruatio cũ fuerit ↄtinuatũ. Be
atus etiã auguſtinꝰ nõ reputaret incõueniẽſ
dicere ꝙ creatura ↄtinue creat̃. Sicut enim
lumẽ aeris non poteſt manere niſi ad ↄtinuã
p̄ſentiã ſolis. ideo aer nõ ſolũ p̄ſente ſole dici
tur illuminatꝰ. ſꝫ etiã ↄtinue dicit̃ illuminari
ſic qꝛ creatura ad ictũ oculi nõ p̄t ſubſiſtere ni
ſi actõne ſui creatoris ſuſtentet̃. ideo auguſti
nus ſuꝑ geñ. ad l̃ram. nõ ſolũ ait creaturam

eſſe creatam. ver etiã cõtinue dicit eã creari.
2 Ad ſcđm nego ꝯſequentiã. Ad ꝓbationẽ
dico ꝙ ꝗuis ea q̃ ſunt diuerſis abſolutꝫ eadẽ
ſint diuiſa inter ſe. tñ ſi aliq̃d viciſſim ẽ idẽ di
uerſis reſpectibꝫ. nõ optet ꝙ ſit diuiſum in ſe.
Eadẽ em̃ albedo pt fundare diuiſas relatões
viciſſim. vl' etiã ſimul a q̃bꝫ nõ differt realiter.
ꝗuis ipa i ſe ſit vna ⁊ indiſtincta. cũ igit̃ crea
tio ſup eſſe rei nõ addat niſi reſpectũ. ideo ⁊c̃.
3 Ad terciũ nego antecedẽs. Ad ꝓbationẽ
dicẽdũ ꝙ ꝗuis ſm phm nõ oĩa dicant̃ relati
ue relatõe mutua ad ſe inuicẽ. phs tñ nõ ne
gat quin om̃e ꝓductũ referat̃ ad ſuũ ꝓducẽs
vt patet. v. methaphi.

Articulus ſecundus.

Quantũ ad ſecũdũ

articulũ dico breuiter ꝙ aĩa intellectiua ꝓdu
cit̃ ſola creatõe. Q꞉ forma ſubſtãtialis ñ edu
1 cibilis de materia eſt ſola creatõe ꝓducibilis.
ſꝫ aĩa intellectiua eſt hmõi. g̃ ⁊c̃. Maior pa
2 tet. ſꝫ minor ꝓbata eſt ſupius diſt. xvij. P̃
om̃e generabile ẽ corruptibile. ſꝫ aĩa intellecti
ua eſt incorruptibil'. ergo ⁊ ingenerabil'. ⁊ per
ꝯſequẽs ſolũ creabil'. Maior patet p̃mo đ ge
3 neratõe. minor patet. iij. đ aĩa. P̃. forma q̃
ab extra p agẽs ſeparatũ introducit̃ illa creat̃.
aĩa intellectiua ẽ hmõi. q꞉. xvi. đ aĩalibꝫ dicit
areſto. ꝙ ſolꝰ intellectꝰ eſt ab extra. q꞉ ſibi ꝯue
nit opatio ſepata. ſ. intelligere Sꝫ ꝯtrariũ
iſtiꝰ ꝯcluſionis ponit quedã opinio a ſancta
matre eccl'ia ꝯdemnata. q̃ aſcribit̃ cirillo ⁊ lu
ciferianis. q̃ dicebãt animã rationalẽ cũ cor
poribꝫ p coitũ ſeminari. Poterãt aũt iſti mo
1 ueri his motiuis. Q꞉ hõ eſt homo p animã
rationalẽ. ſi igit̃ talis aĩa nõ ꝓducit̃ p genera
tionẽ. tũc nõ poſſet vere dici ꝙ hõ generaret̃.
2 P̃. cũ corpꝰ hominis accipiat eſſe p actio
nem generãtis. ſi anima nõ caperet eſſe p hu
iuſmodi actõnẽ. tũc i hoĩe eẽt duplex eſſe. ⁊ p
ꝯſequẽs ex aĩa ⁊ corpe nõ fieret vnũ ſimplici
3 ter. P̃. quãto ꝓducens eſt perfectiꝰ. tanto
magis ꝓducit ſibi ſimile. q꞉ vt dicit̃. iiij. me
thaphi. pfectũ vnũq̃dq꞉ eſt cũ pt ſibi ſil'e ge
nerare. ſꝫ elemẽta q̃ ſunt impfectiora ipo ho
mine ꝓducũt ſibi ſimile in materia ⁊ forma.
ergo ⁊ homo generat ſibi ſil'e ſm materiam ⁊
4 formã P̃. agẽs vniuocũ dat formã ⁊ ſpeciẽ
ipi genito. ſꝫ hõ generans hominẽ eſt agens
vniuocũ. cũ ſit eiuſdẽ diffinitõis cũ ipo geni
5 to. P̃. Geñ. xlvi. dicit̃. Cũcte anime q̃ in
greſſe ſunt in egiptũ cũ iacob ⁊ egreſſe ſunt đ
femore illiꝰ abſq꞉ vxoribꝫ filiorꝫ ſexagintaſex.
ſed nihil egredit̃ de femoribꝫ generantis. niſi
p ſeminis traditionẽ. P̃. areſtoteles. xvi. 6
de aĩalibꝫ ait. ꝙ ſpiritꝰ qui exit cũ ſpermate eſt
virtꝰ principij aĩe ⁊ eſt res diuina. ⁊ tale dicit̃
intellectꝰ. P̃. cõmentator. xij. methaphiſi. 7
ait. ꝙ impoſſibile eſt ꝙ actio vniꝰ agentis ter
minet̃ ad formã. ⁊ actio alteriꝰ agentis termi
net̃ ad materiã. Sꝫ licet q̃ñq꞉ verteret̃ in
dubiũ que iſtarũ opinionũ melior videret̃. vt
ait auguſtinꝰ. x. ſup geñ. ad litterã. tñ p̃ma ẽ
ab eccleſia approbata. Secũda v̊o reproba
ta ⁊ ꝯdemnata. ideo tenendo primã ꝯcluſio
nem. iam dictis ſophiſmatibꝫ reſpondebo.

Cõtra opinionẽ.

Solutio.

Ad.1. Ad primũ dicẽdũ ꝙ ad h̾ ꝙ hõ vere dicat̃
generatꝰ nõ oportet ꝙ forma p quã hõ eſt hõ
a generãte ꝓducat̃. ſꝫ ſufficit ꝙ materia ad ta
lem formã ſuſcipiendã ita ſufficienter diſpo
nat̃ ꝙ forma predicta hmõi materie naturali
ter vniat̃. Nã ex vnione talis forme cũ hmõi
materia generat̃ hõ. Cũ igit̃ actõe hoĩs gene
rantis materia a deo ſufficienter diſponat̃ ꝙ ſi
nõ ĩfunderet̃ aĩa h̾ eſſet miraculoſũ. ideo ⁊c̃.
Ad secũdũ dicendũ ꝙ corpꝰ nõ capit eſſe Ad.2.
p ſe. ſꝫ corpꝰ ⁊ anima ſicut ꝯſtituũt vnã eſſen
tiã. ſic capiũt vnũ eſſe. q̃d eſt eẽ totiꝰ cõpoſiti
Ad terciũ dicendũ ꝙ hõ ꝓducit ſibi ſimi Ad.3.
le puta hominẽ eiuſdẽ ſpeciei. ſufficiẽter enim
diſponẽdo materiã. facit ad naturalẽ vnionẽ
anime ratiõalis cũ humana materia. ad quã
vnionẽ per ſe ſequit̃ generatio hoĩs q̃ eſt filiis
generãti. Ad quartũ dicẽdũ ꝙ ad h̾ q̃d ali Ad.4.
q̃d dicat̃ agẽs vniuocũ. non optet ꝙ ꝓducat
ptes eſſentiales cõpoſiti. ſed ſufficit ꝙ p ſe ſit
cauſa vnionis taliũ partiũ. ad quã vnionẽ p
ſe ſequit̃ generatio totiꝰ cõpoſiti q̃d eſt eiuſdẽ
ſpeciei cũ ipo generãte. equꝰ em̃ ñ ꝓducit ma
teriã equi geniti. ſꝫ ipam ſimpliciter p̃ſuppo
nit. ⁊ tñ dicit̃ vniuoce equũ generare. Ad Ad.5.
quintũ dicẽdũ ꝙ ſic q̃ñq꞉ p ſinodochen pars
material' ſumit̃ ꝓ toto cõpoſito. ſic Joh. i. cũ
đr. verbũ caro factũ eſt. augꝰ. exponit id ẽ ver
bũ hõ factũ ẽ. ſic etiã q̃ñq꞉ ps formal' ſumit̃ ꝓ
toto cõpoſito. ſic geñ. xiiij. dixit rex ſodomo
rũ ad abraam. Da mihi aĩas cetera tolle tibi
Et ſic eſt in ꝓpoſito ⁊c̃. Ad ſextũ dicendũ Ad.6.
ꝙ virtꝰ exiſtens in ſemine dicit̃ intellectꝰ p ſi
militudinẽ ⁊ ñ p ꝓprietatẽ. Vñ cõmentator
vij. methaphi. ait. ꝙ virtꝰ que eſt in ſemine ꝓ
tãto vocat̃ a phõ intellectꝰ. q꞉ ſicut intellectꝰ
opatur abſq꞉ organo. ita ⁊ illa virtꝰ. Ad ſe Ad.7.
ptimũ dicendũ ꝙ agens naturale nõ ꝓducit
materiã. ſꝫ diſponit eã ad h̾ ꝙ faciat vnã eſſen
tiã cũ ipa forma introducenda.

Articulus tertius.

Prima cõclusio.

Quantũ ad terciuȝ
articulũ dico p̄mo ꝙ in om̄i ꝓductõe rei na/
tural' naturaliter ꝓducte agẽtia scd̾a coopan
tur agẽti p̄mo. Quia in h̾ relucet bonitas di/
1 uina. ꝙ cꝫuis de⁹ oīa sol⁹ agere posset. indidit
tñ secũdis causis talẽ ꝟtutẽ ꝙ secũ agere pos/
sint. ꝛ ꝓprios suos cursus talia agentia agere
2 sinit. P̄. de⁹ ꝛ natura nihil faciũt frustra. sꝫ
frustra essent ꝟtutes actiue i reb⁹ creatis. nisi
3 aliquo modo agere possent. ğ ꝛc. P̄. ad sen
sum apparet ignẽ calefacere ac ignire ꝛ igneꝫ
generare. ꝛ sic de alijs reb⁹ naturalib⁹ Sꝫ

Opīo cõtraria

hmōi sensibili expientia nõ obstãte. fuerũt q̃
dã loquẽtes i lege maurorũȝ vt rabi moyses
recitat. q̃ dixerũt ꝙ res natural' penitus nihil
agit ꝑ virtutẽ ꝓpriã. Dicebãt em̄ ꝙ ignis nõ
calefacit. sꝫ deus creat calorẽ in re calefacta

Sꝫ qꝛ oppositũ isti⁹ opinionis ꝛ ratõ di/
ctat ꝛ sensus expit̃. iõ nõ est mihi cure argue/
re ꝯtra eã. Etiã auicebron in libro font͛ vi

Auicebrõ

te nõ multũ dissentiẽs ab errore iã dicto ait.
ꝙ nulla sb̃a corꝑalis agit. sꝫ tantũmodo pati
tur. q̃dã aũt virt⁹ spũalis penetrãs ipa corꝑa
agit i ipis. Et ideo corꝑa q̃ sunt magis subti/
lia mag͛ apparẽt nobis agẽtia. qꝛ mag͛ sunt
penetrabilia ab hmōi ꝟtute spũali. Istuꝫ
aũt errorẽ ipe ꝯfirmat tali medio. Nã substã
tia corꝑalis maxie distat a deo. igit̃ sicut ipse
de⁹ ita est agẽs ꝙ nullo mõ patiẽs. sic substã/
tia corꝑalis ita erit patiẽs ꝙ nullo mõ agens
Substãtie vero spũales cuꝫ sint medie inter
deũ ꝛ substãtias corꝑales. iõ sunt agẽtes ꝛ pa

Contra.

tiẽtes. Sꝫ nec istud valet. qꝛ licet corꝑa/
les substãtie a deo maxie distẽt. ista tñ distan
tia non est punctaliter eq̃lis in oib⁹. sed vna
pl⁹ distat q̃ꝫ alia. Et iõ ea q̃ min⁹ distat agere
pt in eã q̃ pl⁹ distat. cũ sit actualior ea. Unde
qꝛ sola materia sic maxie distat a deo ꝙ nihil
est inferi⁹ ea. ideo q̃ꝫuis ꝑ rõneꝫ p̄dictã possit
rationabiliter ꝯcludi ꝙ materie p̄me sic cõpe
tit pati ꝙ nullo mõ agere. t̾ nulla tñ alia sb̃a
nec spũali nec corꝑali istud pt̄ ꝯcludi ꝑ medi
um memoratũ. qꝛ oīa talia mediãt inter deuꝫ
ꝛ primã materiã. Etiã i hac materia auic̃.

Auicẽna

errauit. Quia sicut recitat cõmẽtator. xij. me/
thaphi. ipse auic̃. posuit om̄es formas indu/
ci ab extra. s. ab ipa vltima intelligentia. quã

Themistius.

appellabat datricẽ formaꝝ Alij aũt solũ il
las formas q̃ nõ fiũt a sibi simili dicebãt esse
a p̄ncipio separato. Et hui⁹ opinionis est ipe
themistius vt ait cõmentator. ꝛ forte vt dicit
idẽ cõmentator eiusdẽ opinionis est ipe Al/
phorabi⁹. Arestoteles ꝟo. xvi. de aīalibus

Arestotel'.

ait. solã illã formã esse ab extra siue a p̄ncipio
seꝑato q̃ est intellect⁹. Et ideo iuxta p̄ncipia
arestotel'. agentia naturalia nõ sunt destituta
suis oꝑatõib⁹. sꝫ sunt vere actiua ꝛ ꝓductiua
respectu oīm formaꝝ q̃ sunt i reb⁹ de spera acti
uoꝝ ꝛ passiuoꝝ. sola dũtaxat excepta aīa itel/
lectiua. Secũdo dico ꝙ qñ ab ipo deo

Secunda conclusio.

ꝓducit̃ res aliq̃ sola creatõe. si hmōi res crea/
ta est ꝑ subsistẽs. tũc in ei⁹ ꝓductõe nll'a crea
tura pt deo cooꝑari. Quia si in tali oꝑatione
deo cooꝑaret̃. cũ hoc nõ possit esse ratõe alicu
ius adiuncti. oporteret ꝙ ipa creatura directe
eliceret actũ creatõis. qd̾ ad p̄sens suppono es
se impossibile. qꝛ h̾ intẽdo ꝓbare circa princi/
piũ q̃rti libri sniaꝝ. Tercio dico ꝙ creatu/

Tertia cõclusio.

ra p̄t deo cooꝑari in tali oꝑe creatõis q̃ ꝓduci
tur aliq̃d vt incipiẽs esse i alio. qꝛ creatura p̄t
illud in q̃ tale creatũ esse incipit disponere ꝛ p̄
parare ad recipiẽdũ hmōi creatũ. Et qꝛ sine
talib⁹ dispositõib⁹ res hmōi nõ crearet̃. ideo
principiũ sic disponẽs illud in q̃ creatũ ẽe in/
cipit ipi creatori dicit̃ cooꝑari.

Articulus quart⁹.

Quãtuȝ ad quartũ
articulũ dico ꝙ si hõ mãsisset i statu innocen
tie in q̃ a deo fuit ꝓduct⁹. tũc aliq̃ modo fuissꝫ
imortal'. Nã vt patꝫ ꝑ mgr̃m i ista decimano
na distinctõne. hõ in statu innocẽtie habuit
posse nõ mori. ꝛ i statu miserie puta post pec/
catũ habuit ñ posse ñ mori. Sꝫ i statu glorie
habebit nõ posse mori. Ad argumentũ p̄n

Ad principale argu.

cipale patebit solutio i questione distinctõis
ꝓxime sequentis ꝛc.

Distinctio vicesima.

p POst hec cõsi
derãdũ. Postq̃ꝫ mgr̃ determi/
nauit de parẽtũ p̄moꝝ imorta
litate. hic determiat de generatõis eoꝝ fecun/
ditate. Et diuidit̃ i duas ꝑtes. Qꝛ p̄supposi/
to ꝙ mãsissent p̄mi parẽtes i ꝑadiso sine pec/
cato. tũc mgr̃ p̄mo inq̃rit de q̃litate generatõ
nis ꝛ parẽtũ generãtiũ. Scd̾o de q̃litate ꝛ cõ
ditionib⁹ genitoꝝ. ibi. Si ꝟo querit̃ quales
Prima i duas. Nã p̄mo tractat de actu gene
ratõis p̄moꝝ parẽtũ. Scd̾o inq̃rit de trãsitu
eoꝝ ab h̾ mũdo i celũ. ibi. De termino tp̄is.
Sequit̃ ista ps. Si ꝟo q̃rit̃. Et diuidit̃ i
duas. Qꝛ p̄mo inq̃rit̃ de genitoꝝ corꝑali di/

ſpoſitōe. Secūdo de eoꝝ mētali ꝑfectōe. ibi.
Et cū de corꝑe. Prima diuidit̃ in tres ꝑtes.
Q2 ṗmo mgr̃ inq̇rit genitoꝝ filioꝝ ſtatū ⁊ cō
ditionē. Scđo q̇ ad h̄ adducit beati augusti
ni dubitatōez. Tercio ponit veritatꝫ determi
natōez. Scđa ibi. Et ſup h̄. Tercia ibi. Sꝫ
cū augꝰ. Et hec ī tres. Q2 ṗmo ponit ſuā de/
terminatōez. Scđo adducit ꝯ ſe geminā du
bitationē cuilibet dubitatōi addēdo ſolutio/
nē. Tercio ex hmōi ꝯcluſionibꝫ ꝯcludit ṗdi
cte determiatōis ꝯfirmatōez. Scđa ibi. Ad
hꝰ opponit̃. Tercia ibi. Sic igit̃ ⁊c. Iſta
eſt ſnia iſtiꝰ diſtinctōis. xx. in generali. circa
quā quero hāc queſtionē in ſpeciali.

V Trū ſi hō māſiſſet ī ꝑadiſo ſine pec/
cato filios genuiſſet Et videt̃ ꝙ n̄
q2 vbicūqꝫ ī rebꝫ corꝑalibꝫ eſt natu/
ralis generatio. ibi ē natural' corruptio. ſꝫ vt
dicūt doctores ſancti ī iſta. xx. diſtinctōne in
ꝑadiſo nl'la fuiſſet naturalis corruptio. ḡ nec
potuit ibi eſſe natural' generatio. Maior pa/
tet. q2 om̄e generabile ē corruptibile. vt patet
ṗmo de celo ⁊ mūdo. ⁊ ṗmo de generatione.

Cōtra. Gen̄. i. anteqꝫ hoīes peccaſſent di/
xit eis deꝰ. creſcite ⁊ ml'tiplicamini. Hic q̈t
tuor ſunt vidēda Primo đ eo qđ querit̃.

Scđo vtꝝ relatio gignētis ad genituz ſit
aliq̇d reale ī ipis rebꝫ creatꝭ. Tercio vtꝝ in
ꝑadiſo fuiſſet natural' corruptio. Et q̈rto
ī q̄ ꝑte mūdi poſita ſit corꝑalis ꝑadiſus.

Quātum ad primū

Articulus primus

1 dicēdū breuiter ꝙ ſic. Q2 vnūq̇dqꝫ ꝑfectuz ē
cū p̄t ſibi ſil'e generare. vt patet. iiij. methe. ſꝫ
hō ſi n̄ peccaſſet n̄ fuiſſet minꝰ ꝑfectꝰ q̄ poſtqꝫ
peccauit. cū igit̃ poſt pctm̄ potuit ſibi ſil'e ge/
2 nerare. ḡ ⁊ an̄ h̄ potuit. P̄. diuiniꝰ eſt bonū
gētis q̄ vniꝰ ꝑſone. vt patet. i. ethico. Et ſm̄
boetiū. om̄e bonū ī cōmune redactū pulcrius
eluceſcit. Cū igit̃ deꝰ ad vniūſi decorē nō mi/
nus pulcre ⁊ perfecte ꝓduxerit hoīez q̄ alia
aiantia. iō ſic ꝓduxit eū vt ſibi ſil'e generādo
ſeipm̄ ml'tiplicaret. P̄. ſi nō tunc pctm̄ fuiſ
3 ſet cauſa multitudinis electoꝝ. qđ eſt ꝯtra au
guſtinū. xiiij. de ciui. dei. c. xxiij. vbi ait. ꝙ ſan/
ctoꝝ numerꝰ quantꝰ cōplende ſufficit illi ſan
ctiſſime ciuitati: tantus exiſteret etiā ſi nemo
4 peccaſſet P̄. deꝰ ī adiutoriū viri creauit mu
lierē. vt patet gen̄. ij. cū igit̃ tale adiutoriū nō
poſſit ītelligi de remedio laboris. tū q2 an̄ pec/
catū n̄ fuiſſet aliq̇s labor. alias pena ꝓceſſiſſet
culpā. tū q2 ad remediū laboris magis valet
adiutoriū viri q̄ ml'ierꝭ. ḡ ſolū videt̃ deꝰ ml'ie
rem in paradiſo creaſſe ad multiplicatōnem
ꝓlis. Sꝫ forte dicet̃ ꝙ ꝓ tāto deꝰ ml'ierem *Inſtantia*
creauit. q2 ꝓſciuit adā peccaturꝫ ⁊ morituꝝ ꝓ
pter peccatū. ⁊ ꝑ ꝯſeq̄ns ꝓſciuit ipm̄ muliere
indigere. vt saltē ī ſuo ſili qđ per mulierē gene
raret ſe poſſet ꝯſeruare. Quē ſenſū videt̃ tāge/
re Dam̄. li. ij. c. vlti. dicēſ. Sciēs aūt ꝓcogni
tor deꝰ ꝙ adā ſb trāſgreſſione fieret. ⁊ ī corru/
ptionē caderet. fecit ei feminā auxiliantē ſibi.

R̄ndeo ꝙ h̄ dicit dama. ꝓ tāto. q2 pluribꝫ *Solutio.*
modis fuit ml'ier nec̄aria poſt peccatū q̄ an̄
peccatū. Nā poſt peccatū fuit neceſſaria ⁊ ꝓ/
pter ꝓlis ml'tiplicatōez. ⁊ ꝓpter ſpeciei ꝯſua
tionē. Sꝫ ſi n̄ peccaſſet ſolo ṗmo mō fuiſſet
neceſſaria. ergo ⁊c.

Quantū ad ſecūdū

Articulus ſecundus. Prima cō cluſio

articulū pōno duas ꝯcluſiones. Prima ē
ꝙ nō oīs relatio eſt ens rōis. ſꝫ aliq̄ relatōes
ſunt reales. ⁊ ſunt entia realia. Q2 illud qđ ē
ex natura rei om̄i actu rōis circūſcripto h̄ eſt 1
veꝝ ens reale. ſꝫ ml'te relatōes ſunt hmōi ſic
patet de relatōe cauſe ad cauſatū. dupli ad di
midiū. ⁊ ſic de alijs multꝭ relatōibꝫ P̄. ſi n̄
eſſet aliq̄ realis relatio. tūc nullꝰ eſſet realis or 2
do ī entibꝫ ⁊ periret ꝑ ꝯſeq̄ns oīs realis entiū
ꝯnexio. Falſitas iſtoꝝ duoꝝ ꝯſequētiū patet
xij. methaphi. ꝯſeq̄ntia ꝓbat̃. q2 cū oīs ordo
ſit relatio optet ꝙ real' ordo ſit real' relatio. ḡ a
deſtructōe ꝯſeq̄ntis ſi nl'la eſſet relatio realis.
nullꝰ poſſet eſſe ordo real'. nec ꝑ ꝯſeq̄ns cōne/
xio. cū ipa ꝯnexio ꝓſupponat ordinē ꝯnexoꝝ.

P̄. ſi nō eſſet aliq̄ relatio realis. tunc nulla 3
eſſꝫ realis diſtinctio. ꝯſeq̄ntia patet. q2 vel di
ſtinctio ē relatio vl' nec̄ario ꝯcernit relatōnez
diſtinctoꝝ. ſꝫ falſitas ꝯſeq̄ntꝭ patet. q2 tūc re
diret error ꝑmenidis ⁊ melliſſi q̇ dicebāt oīa
eē vnū ⁊ indiſtinctū. vt patet. i. phiſi. vbi ṗdi
ctꝰ error reꝓbat̃. P̄. ſi nl'la eſſꝫ real' relatio.
tūc ꝑiret oīs actio ⁊ paſſio. Fl'itas ꝯſeq̄ntꝭ pa 4
tet ad ſenſū. Probo ꝯſeq̄ntiā. q2 ꝓter relatōez
q̄ ꝯſequit̃ actōez ⁊ paſſionē optet ꝓcedere rla
tionē q̄ ē ſm̄ v̄tutē actiuā ⁊ paſſiuā. optet em̄
eſſe ꝯformitatē agētis ad patiēs ad h̄ ꝙ agēs
agat ⁊ patiēs patiat̃. Iuxta qđ ait ſimplicius
ſuꝑ ṗdicamēta Neqꝫ v̄tus neqꝫ opatō faciūt
vtiqꝫ aliq̇d ī alteꝝ. neqꝫ patiet̃ aliq̇d ab altero
ſi n̄ ꝓceſſit ipiꝰ ad aliq̇d aliq̄liter ſe habētꝭ ha
bitudo coaptās. P̄. ꝑiret oīs real' cōpoſitō 5
⁊ maxīe eſſential' cōpoſitio. q2 ea inter q̄ nulla
habitudo real' ꝯcernit̃ nullā faciūt eſſentialē

cõpoſitionē. Et iſtud etiã eſt de intentõe ſim
plicij ſup pdicamēta vbi ait. Si non adeſſet
reb⁹ ipm ad aliq̇d. oīa vtiq3 ab oib⁹ diſtrahe
6 rent̃ ꝑ. illud qḋ p ſe ↄſideraẗ i ſciētia reali
eſt veꝝ ens reale. relatio eſt hmōi. q2 ꝓportio
nes numeroꝝ i ariſmetica. magnitudinū i ge
ometria. ſonoꝝ i muſica pncipaliter ↄſideran
Opio ſto/ycoꝝ ꝙ nl'/la rlatõ ſit ens reale. tur. q tñ oĩa ſunt vere relatões. g̃ ⁊c. S3
ↄtrariū iſti⁹ ↄcluſionis poſuit opinio ſtoyco
rū q vt recitat ſimplici⁹ ſup pdicamēta dixe/
runt relationē nõ eſſe hypoſtaſim id eſt nō eſ
ſe aliq̇d in reꝝ natura. ſ3 ſolū eſſe iudiciū in/
tellect⁹ cõparantis vnã rē ad aliã. Quia illḋ
1 qḋ aduenit alicui ⁊ recedit ab eo ſine omī ſua
trãſmutatõe illud tm̃ eſt ens ſm rationē. rela
2 tio eſt hmōi. ꝑ. illud qḋ inuenit̃ in omī p
dicamēto nõ pt eſſe ens reale determinati pdi
camēti. ſ3 relatio repibilis eſt i omī pdicamē/
3 to. vt patet p cõmētatorē. ij. methaphi. ꝑ
illud qḋ eq̄ apphendit̃ reſpectu nõ entis ſicut
reſpectu entis h̄ nõ eſt ens reale ſ3 ſolū ens ra
tionis. relatio eſt hmōi. q2 vt dicūt intellect⁹
apphendit aliquē eſſe patrē i ordine ad filiū
mortuū. ⁊ vniuerſal'r apphēdit ordinē pſentꝭ
ad pteritū Iſtã opinionē etiã recitat auic.
iij. tractatu methaphi. ſue. Tãgit etiã eã auer
rois cõmentator. vi. methaphi. dicens. ꝙ exi
ſtimaẗ ꝙ pdicamēta q dicūt cõparatões3 non
eſſent ſi nõ eſſet aīa. Tãgit etiã idē cõmenta/
tor iſtã opinionē. xij. metha. dicēs. ꝙ relatio ē
debilioris eſſe alijs pdicamētis. Et ideo q̇da3
4 reputauerūt eã de ſecūdis intellectꝭ ꝑ. iſtḋ
pt ↄfirmari ſic. Illud qḋ nec eſt ſubſtãtia nᶜ
accidēs nõ eſt aliq̇d reale. relatio eſt hmōi. q2
relatio cū pſupponat fundamentū in q̊ fun/
daẗ ñ poterit eſſe ſba. Itē cū eē relatõis ſit ad
aliud eſſe nõ potent eſſe accidēs. cū accidētis
5 eſſe ſit ineſſe. vt patet. viij. methaphi. ꝑ.
cū ens ratõis ſit ens diminutū vt patet. vi.
methaphi. ideo illud qḋ minimã dicit enti/
tatē videẗ eſſe ens rõis ⁊ ñ reale. ſ3 ſm cõmē
tatorē. ij. methaphi. relatio minimã dicit en/
6 titatē ſeu minimū dicit de entitate. ꝑ. illḋ
qḋ eſt vnū in multꝭ videẗ eſſe ens rõnis. rela
tio eſt hmōi. q2 ſimplici⁹ in pdicamētis dicit
ꝙ ꝓpriū eſt ſoli⁹ habitudis ſubſiſterei multꝭ
7 qḋ nulli alioꝝ ↄuenit pdicamētoꝝ ꝑ. ſi ali
q̄ relatio deberet eſſe aliq̇d reale h̄ maxīe vide
reẗ de relatõe fundata ſup actõe ⁊ paſſione. ſ3
iſta nõ eſt relatio realis. q2 de⁹ maxime agit. ⁊
tñ talis relatio non eſt realis in deo. ergo ⁊c.
8 ꝑ. relatio inter cauſa3 ⁊ cauſatū ñ ē realiſ.
ergo nulla alia eſt realis. ↄſeq̄ntia patet. q2 ſi

aliq̄ deberet eē realis illa realior videreẗ. Pro
baẗ antecedēs. q2 omē ens reale habet cauſa3
realē niſi fuerit pmū principiū. g̃ ſi relatio in/
ter cauſa3 ⁊ cauſatū eſt real'. tūc ⁊ ipa habebit
cauſa3 realē. ⁊ p ↄſequēs inter talē relatõe3 ⁊
ſuã cauſa3 erit alia relatio real' q iteꝝ habebit
cauſã realē. ⁊ ſic vl' erit ꝓceſſus in infinitū. vl'
ſtandu3 erit in pmo videlicet ꝙ relatio cauſe
ad cauſatū nõ ſit ens reale. g̃ ⁊c. S3 iſta ñ Cõtra eos
ↄcludūt. Nã phs. v. methaphi. diſtinguens
ens reale i decē pdicamēta inter cetera mēbra
illi⁹ diuiſionis enumerat ad aliq̇d ſeu relatio
nē. cū igiẗ mēbra realis diuiſionis q diuidiẗ
reale diuiſū ſint realia. g̃ ⁊c. Forte diceẗ ꝙ Inſtantia
phs cū in. v. methaphi. iã dictã poſuit diui/
ſionē nõdū diſtinxerat ens ratõis ab ente re
ali. q2 a pmo in. vi. methaphi. diuidit ens ex
tra aīa3 ab ente in aīa. Rñdeo ꝙ facta di/ Solutio
uiſione entis i ens in aīa ⁊ extra aīa3 i. vi. me
thaphi. iteꝝ phs reſumit in. vij. methaphiſi.
ens extra aīa3. ⁊ diuidit ipm in decē pdicamē
ta. ſic ⁊ fecit in. v. methaphi. ⁊ ↄnumerat rela
tionē i illo denario numero entiū extra aīam
exiſtentiū. ꝑ. ſimplici⁹ dicit in pdicamētꝭ
ꝙ ſi tolleret̃ relatio tūc interiret cõmenſurabi
le ⁊ eq̄le ⁊ ſcibile ⁊ ſciētia. Ad primū dicen Solutio.
dū ꝙ q3uis maior ſit vera ḋ ente abſoluto. nõ Ad. 1.
tñ de relato. Nã ſicut eſſe relatõis de ſua rõne
formali nõ eſt in eſſe. ſ3 eſt ad eſſe. ſic real' rela
tionis acq̇ſitio nõ pſupponit neceſſario trãſ/
mutatõe3 actualē eius cui acquiriẗ. ſ3 ſufficit
ad h̄ realis trãſmutatio ei⁹ ad qḋ referẗ Ad Ad. 2.
ſecūdū nego maiorē. q2 nõ eſt inconueniēs ꝙ
illud qḋ eſt vni⁹ pdicamēti. in alijs repiatur
p modū accidētaliter attributi. Ad terciū Ad. 3.
dicendū ꝙ ↄceſſa tota rõne nõ ↄcludiẗ plus
niſi ꝙ relatio ſm totū ſuū ambitū nõ eſt real'
⁊ illud ↄcedo. q2 aliq̄ relatões ſunt reales. ali
que vero ſunt ratõis Nã cū relatio ſit quidã
ordo. igiẗ cū intellect⁹ apphendit aliq̄ inter q
naturaliter nõ eſt ordo. ↄcipit tñ ea habere or
dinē ad ſilitudine3 aliquoꝝ alioꝝ inter q na/
turaliter eſt ordo. tūc talia ſunt ſola rõne rela
tiua. Alias inuenit̃ talis additio. Poteſt
etiã dici ꝙ maior ñ eſt vera. q2 eo ipo ꝙ pt ap/
prehēdi reſpectu entis ⁊ reſpectu nõ entis. lic3
vt apphendit̃ reſpectu nõ entis ſit ens ratõis
tñ vt apphendit̃ reſpectu entis pt eſſe veꝝ ens
reale. Ad quartū dicendū ꝙ maior pt rati/
onabiliter negari. q2 mod⁹ rei ꝓprie nõ ē res
⁊ modi ſubſtãtiaꝝ ⁊ accidentiū ꝓprie nec ſūt
ſubſtãtia nec accidēs. Et q2 relatio eſt quidã
mod⁹ eſſendi ad aliud. g̃ ⁊c. Patiẗ etiã inſtã

tiã illa maioꝛ de eſſe exiſtẽtie. qḋ cũ ꝑ reducti
onẽ ſit in p̄dicamẽto ſubſtãtie. nec poteſt dici
accidẽs. nec eſt ſubſtãtia ꝓpꝛie cũ differat ab
eſſentia rei tanq̃ꝫ ꝑfectio ſuperueniẽs. Poteſt
etiã negari minoꝛ. nã cũ relatio nõ differat re
aliter a ſuo fundamẽto. vt ꝓbabit̃ in ꝯcluſiõe
ſequẽti. ideo ſi fundat̃ imediate in ſubſtãtia
p̄t aliquo modo dici ſubſtãtia. ſi ĩ accidente
5 accidẽs. Ad quintũ dicẽdũ ꝙ ratõ arguit
ꝓ nobis. q2 eo ipo ꝙ relatio dicit minimã en-
titatẽ loquẽdo de entitate reali. ideo opoꝛꝫ ꝙ
dicat aliquã entitatẽ. ens aũt ratõis ꝓ tanto
dicit̃ diminutã. q2 nullã dicit entitatẽ loquẽ
6 do de entitate reali. Ad ſextũ dicendum ꝙ
auic. vi. methaphi. ſue tangit iſtã difficulta-
tẽ dicẽs. ꝙ quidã fuerũt q̃ dixerũt ꝙ vna rela-
tio eſt in vtroqꝫ relatiuoꝝ. ⁊ hoc imediate re-
pꝛobat auic. q2 vt ait vnũ accidẽs eſſet ſimul
Cõcoꝛdia in duobꝫ ſubiectis. qḋ eſt incõueniens. Pro
ꝯcoꝛdia tñ tantoꝝ phoꝝ p̄t dici ꝙ ſimplicius
ſumit relationẽ ꝓ tota habitudine ſeu oppo-
ſitione r̃latiua. Nã vt ſic q̃ꝫuis ſ̃m aliã ⁊ aliã
ſui partẽ vna tñ oppoſitio relatiua eſt in duo
bus. Nã ſ̃m vnã partẽ oppoſitõis eſt ĩ vno
extremo. ⁊ ſ̃m aliã in alio. Auicẽ. aũt non ſu-
mit relationẽ ꝓ tota oppoſitõe relatiua ſed ꝓ
altera p̄te tantũ. Dato etiã ꝙ ſimplici9 ſumat
ꝓ altera parte. adhuc p̄t dictũ ſuũ ſaluari. q2
nõ repugnat idẽ ens reale eſſe in pluribꝫ ſ̃m
alium ⁊ alium modum eſſendi in. nam eadẽ
virt9 que eſt in volũtate ſubiectiue eſt in bea-
titudine ſicut in termino ſeu ĩ fine. eſſe aũt in
aliquo ſicut forma in ſubiecto. ⁊ ſicut in fine
eſt ali9 ⁊ ali9 mod9 eſſendi in. vt patꝫ. iiij. phi
ſicoꝝ. ſic etiã vna ⁊ eadẽ relatio eſt in vno ex-
tremoꝝ fundamẽtaliter ⁊ ſubiectiue. eſt tñ in
altero finaliter ⁊ terminatiue. Ex hoc tñ non
arguit̃ eſſe ens rõnis. q2 ens ratõnis ſ̃m vnũ
modũ ⁊ ſ̃m vnã rõeꝫ eq̃liter repit̃ in pluribꝫ.
7 vt patet de ipo vniuerſali. Ad ſeptimũ di-
cendũ ꝙ relatio actiui ⁊ paſſiui eſt relatio rea
lis ſaltẽ in creaturis. vt patet. v. metha. cur aũt
de9 nõ referat̃ realiter ad creaturã dixi in pri-
8 mo libro. diſt. xxx. Ad octauũ nego antece
dens. Ad ꝓbationẽ dico. ꝙ q̃ꝫuis om̃e ens re
ale habeat cauſaꝫ realẽ. nõ tñ optet ꝙ om̃e qḋ
habet cauſaꝫ realẽ ſit ꝓpꝛie cauſatũ. q2 p̄t eſſe
ꝯcauſatũ. Vñ ipa relatio ꝓpꝛie nõ eſt cauſa-
ta. ſed eſt fundamento vel fundamentis cõ-
cauſata. ⁊ ideo nõ optet ipam relationẽ refer-
ri ad ſuã cauſaꝫ. ſꝫ ſufficit ꝙ ipm fundamẽtũ
h̃mõi relatione ad cauſaꝫ referat̃. Et dato ꝙ
ipa relatio referat̃. nõ refert̃ tñ alia relatõe. ſꝫ

ſeipa. ergo ⁊c. Secũda ꝯcluſio eſt. ꝙ q̃ꝫuis — Secunda ꝯcluſio
aliq̃ relatio ſit realis. non tñ differt realiter a
ſuo fundamẽto. ita ꝙ ꝓpꝛie dicat rẽ aliã a re
q̃ eſt ipm fundamentũ. Quia illud qḋ ſic ali 1
cui aduenit ꝙ ꝑ ſui aduentũ illud cui aduẽit
nõ efficit̃ cõpoſitius. hoc ñ differt realiter ab
eo cui aduenit tanq̃ꝫ res a re ꝓpꝛie ſibi condi
ſtincta. ſꝫ relatio r̃ſpectu fundamẽti eſt h̃mõi
q2 nõ apparet aliq̃s cõpoſitioꝛ ex hoc ꝙ ẽ al-
bus ⁊ ſil'is q̃ꝫ ſi eſſet albꝫ tantũ. Cõtra mi- — Inſtantia
noꝛẽ iſti9 ratõis arguit q̃dã tripliciter Pri 1
mo ſic. Illa q̃ ſimul poſita nullã faciũt cõpo
ſitionẽ talia ab inuicẽ nõ ſunt ſeꝑabilia. ſꝫ re
latio eſt ſeꝑabilis a fundamẽto. Secũdo 2
ſic. om̃e qḋ cũ alio ponit̃ in eodẽ facit cõpoſi-
tionẽ cũ eo. relatio ponit̃ ſimul cũ fundamen
to. ergo ⁊c. Tercio ſic. q̃ dicũt diſtinctas 3
eſſentias ſimꝉ poſita cõpoſitionẽ faciũt. ⁊ ſi ñ
quantitatũ ⁊ ſ̃m molẽ. ſaltẽ faciũt cõpoſitõeꝫ
eſſentiaꝝ ſeu eſſentialẽ. ſꝫ relatio ⁊ fundamen
tũ dicũt diſtinctas eſſentias ⁊ q̇dditates. cũ
ſint diuerſoꝝ generꝝ. Ad pꝛimũ nego ma- — Rn̄ſio.
ioꝛẽ. q2 q̇cq̇d facit cõpoſitionẽ cũ alio hoc nõ
poteſt adeſſe nec abeſſe ſine illi9 mutatõe cuꝫ
quo facit cõpoſitionẽ. cui9 oppoſitũ videm9
ð ipa relatõe. Ad ſecundũ dicendũ. ꝙ ma 2
ioꝛ nõ eſt vera niſi ambo ſint entia abſoluta.
Ad terciũ dicendũ. ꝙ ſi vna illaꝝ eſſentia 3
rũ ſic ſe habet ꝙ tota ſua ratio q̇dditatiua ꝯſi
ſtit in eſſe ad aliud. tũc rõne talis eſſentie ni-
hil ponit̃ ĩ alia eſſentia ratõe cui9 faciat cõpo-
ſitionẽ cũ ea. Sic aũt eſt ĩ ꝓpoſito Poteſt
etiã dici ꝙ relatio nõ habet eſſentiã diſtinctã
ab eſſentia fundamẽti niſi om̃e illud appelle
tur eſſentia cui r̃ñdet ratio q̇dditatiua. P̃. 2
ſi relatio differret realiter a ſuo fundamento.
tũc vbicũqꝫ inueniret̃ vera ⁊ realis relatõ. ibi
eſſet relatõnis a fundamẽto realis diſtinctio.
ꝯſequẽtia patet. ſꝫ falſitatẽ ꝯſequẽtis ꝓbaui ĩ
libꝛo p̃mo. diſt. xxxiij. vbi oſtẽdi ꝙ in diuinis
eſt vera relatio q̃ tñ nõ differt realiter a ſuo fũ
damẽto. Sꝫ ꝯtrariũ iſti9 ab aliquibꝫ do- — Opinio ꝙ relatio differt a fũdamento.
ctoꝛibꝫ ꝓbat̃ ſic. illud qḋ ꝯuenit alicui ĩ ſecũ
do modo dicẽdi ꝑ ſe addit aliquã rẽ ſuꝑ ipm
⁊ ꝑ ꝯſequẽs realiter differt ab eo. ſꝫ ſ̃m ſimpli
ciũ in p̄dicamẽtis relatio ꝯuenit ſuo funda-
mẽto ꝓpꝛio in ſecũdo modo dicẽdi ꝑ ſe. ꝙ pa
tet etiã ꝑ phm q̃ dicit ꝙ ꝓpꝛiũ eſt quãtitatis
ſ̃m eã eq̃le vel ineq̃le dici. P̃. ꝓpꝛia paſſio 2
realiter differt ab eo cui9 eſt paſſio. ſed vt pa-
tet. v. metha. idẽ ⁊ diuerſũ ſunt paſſiones ſub
ſtantie. equale ⁊ inequale quãtitatis. ſimile ⁊
diſſimile q̃litatis. P̃. illa q̃ ſic ſe habent ꝙ 3

vnum corrumpit̃ ⁊ vere deſinit eſſe alio p̄ma/
nente.illa neceſſario differunt realiter.ſed cor
4 rupta relatione manet ſuū fundamētū P̄.
ſi relatio nō differret realiter a ſuo fundamen
to.tunc quāto eſſet maior differētia inter ipſa
fundamēta tanto eſſet maior inter ip̄as relati
ones.ↄſequens eſt falſum.quia plꝰ differt q̄/
litas a quātitate q̄꜠ qualitas a qualitate. at/
tamē paternitas ⁊ ſimilitudo q̄ fundant̃ i du
abus qualitatibꝫ plus differūt q̄꜠ equalitas
⁊ ſimilitudo.quaꝝ prima fundat̃ in quātita
te.ſecūda vero in qualitate.ꝙ autē plus diffe
rant paternitas ⁊ ſimilitudo patet.quia plꝰ
differūt relatōnes diuerſoꝝ modoꝝ q̄꜠ vniuſ
modi.ſ꜠ paternitas eſt relatio modo potētie.
⁊ ſimilitudo modo numeri.equalitas autē ⁊
5 ſimilitudo ambe ſunt modo numeri. P̄.n̄
minꝰ differūt abinuicē mēbra principalis di
uiſionis q̄꜠ mēbra ſubdiuiſionis.ſ꜠ ſm auic.
⁊ algazel.ens prima diuiſione diuidit̃ in ab/
ſolutū ⁊ cōparatū.deinde abſolutū ſubdiui/
ditur.Cū igitur duo abſoluta cōdiuiſa dif/
ferant realiter.ſequit̃ ꝙ abſolutū ⁊ cōparatuꝫ
puta fundamentū ⁊ relatio differant realiter
6 P̄.que differunt p̄dicamēto differūt reali
ter.quia nō minus differūt que differunt ge
nere.q̄꜠ que ſub eodē genere differūt ſpecie.ſed
relatio ⁊ fundamentū differūt genere ⁊ p̄di/
camēto:q꞉ relatio nō poteſt fundare relatōeꝫ
7 P̄.que vni ⁊ eidē ſunt eadē inter ſe ſunt ea
dem.igitur ſi relatio eſſet idē realiter ipſi fun
damento.tunc tā relatōnes oppoſite q̄꜠ non
oppoſite eſſent idē inter ſe.quia ſimul in ea/
dem albedine relationes oppoſite fundātur.
puta ſimilitudo ⁊ diſſimilitudo reſpectu albi
⁊ nigri.⁊ diuerſe ſimilitudines reſpectu diuer
ſorū alborū.Et paternitas ⁊ filiatio in eodeꝫ
homīe reſpectu diuerſoꝝ quoꝝ vniꝰ eſt filiuſ
⁊ alteriꝰ eſt pater.⁊ diuerſe paternitates reſpe
Solutio ctu diuerſoꝝ filioꝝ. S꜠ iſta nō ↄcludūt.
Ad.1.et.2 igit̃ ad primū ⁊ ſecūdū ſil' dicēdū.ꝙ p̄dicatū
de ſecūdo modo dicēdi per ſe ſeu ꝓpria paſſio
poteſt eſſe duplex.Una que ſm ſuū formale
ſignificatū ⁊ ſm ſuā quidditatiuā rationē di
cit perfectioneꝫ ſubiecti ⁊ habet eſſe in.Alia q̄
formaliter ⁊ quidditatiue nō habet eſſe in.nͨ
dicit perfectionē ſubiecti ſed formaliter ⁊ q̊d/
ditatiue dicit ſolum tendentiā ad aliud.De
his que primo modo ſe habent concludunt
ille due rationes.ſed non de alijs.Nam quia
talium eſſe eſt adeſſe ⁊ ineſſe ſiue inherere ip/
ſis non competit niſi ratione fundamenti in
quo fundant̃.Quia dato ꝙ immediatū co/
rum fundamentum non inhereat nec ipſa in
herent.vt patet d̉ relationibus in diuinis.iō
non oportet ꝙ talia diſtinguantur realiter et
ſm eſſe ab his ī quibus ſunt.quāuis realiter
diſtinguātur ab his ad que ſunt ſeu a termi/
nis reſpectu quorum ſuā formalem quiddi/
tatem ſortiuntur. Ad tercium dicendū ꝙ Ad.3.
maior non eſt vera de talibus que alicui ad/
ueniunt ſine ſui mutatione.ac etiam recedūt
ſeu corrumpuntur ⁊ deſinunt eſſe ad ſolaꝫ al
terius mutationem.talia autem ſunt ipſe re/
lationes Ad quartū nego conſequentiam Ad.4.
quia quāuis relatio non differat realiter a fū
damento.differt tamen ab eo ſm rationē q̊d
ditatiuā vt declaraui in primo diſt.xxxiij.Et
quia huiuſmodi ratio quidditatiua cōſiſtit
in quodā modo dependentie in ordine ad ſu/
um oppoſitum.ideo relatio huiuſmodi mo/
dum adherentie ſeu dependentie addit ſm ſu
am formalem rationem ſuper abſolutam en/
titatem fundamenti Et ratio quia vnus mo
dus dependentie quandoq꜠ in diuerſis gene/
ribus reperitur.⁊ diuerſi quādoq꜠ in eodē ge
nere.hinc eſt ꝙ ſtante maiori differentia fun/
damentoꝝ poteſt eſſe minor differentia rela/
tionum.⁊ econuerſo. Ad quintū dicēdū. Ad.5.
ꝙ maior non eſt vera cum ſubdiuiſio eſt rei i
res.principalis autem diuiſio eſt rei nō i res
ſed in modos rei.Sic eſt in propoſito.Naꝫ
quando ens abſolutum diuiditur in ſubſtā
tiam ⁊ accidens.illa eſt diuiſio rei in res di/
uerſas.Sed cum diuiditur ens in abſolutū
⁊ relatum ſeu comparatum.nō eſt diuiſio rei
in res ſed in modos rei.Eadem em̄ res aliter
⁊ aliter ſe habens poteſt habere modum abſo
lutum ⁊ relatum ſeu comparatum.Et ſm h̄
eadem res quāuis diuerſimode ſe habēs erit
ens abſolutum ⁊ comparatum.Etiaꝫ poſſet
negari minor.q꞉ illa nō videt̃ eſſe prima ⁊ p̄n
cipalis diuiſio entis. Ad ſextū nego maio Ad.6.
rē.q꞉ eadē res ſm aliū ⁊ aliū modū ſe habēdi
ſeu eſſendi p̄t eſſe in diuerſis p̄dicamentis.vt
appet de motu actōe ⁊ paſſiōe.⁊ ī diuerſis ſpe
ciebꝫ vniꝰ ⁊ eiuſdē p̄dicamēti vt appet de lo/
co ⁊ ſupficie. Ad ſeptimū dd̄.ꝙ quāuis h̄ Ad.7.
argumētū efficaciter ↄcludat de rebꝫ abſolutꝭ
d̉ reſpectiuis tn̄ nō plꝰ ↄcludit niſi ꝙ ſint idē
inter ſe realiter abſoluta q̄ identificant̃ in ter
cio.ſ.in ip̄o fundamēto.cum hoc tamen ſtat
eorum inter ſe diſtinctio ⁊ multiplicatio i or
dine ad ſuos terminos ſm diſtinctionem et
multiplicationem terminorum.Nam cum
eorum eſſe ſit adeſſe.igitur quāuis vt inſunt

puta in ordine ad fundamentuꝫ ipſa ſm̄ eſſe
tranſeant in fundamenta. nec aliud eſſe cōpe/
tat eis p̄ter eſſe fundamenti. et ideo vt ſic ſm̄
eſſe nec differūt a fundamēto nec differūt iter
ſe. tn̄ vt adſunt ſic differūt a terminis ad q̄s
ſunt ⁊ differūt iter ſe penes aliō ⁊ aliō adeſſe.

Articulus tertius.

Quantū ad terciuꝫ

principale ponā duas breues concluſiones.
Prima cō cluſio — Prima eſt ꝙ homines in paradiſo penſa/
tis eoꝛuꝫ naturalibꝫ preciſe fuiſſent coꝛrupti/
1 biles dato ꝙ non peccaſſent. Quia om̄e gene
rabile eſt coꝛruptibile. vt patet primo d̄ gene
ratione. ſed generabiles in paradiſo fuiſſent
homines. vt patuit in articulo p̄mo. ergo ⁊c̄.
2 P̄. omne cōpoſitum ex materia ſubiecta cō
trarietati ſeu ex contrarijs elementoꝛum qua
litatibus eſt coꝛruptibile. homo in paradiſo
fuiſſet huiuſmodi. etiā dato ꝙ non peccaſſet.
Maioꝛ patet. quia vnum cōtrarioꝛum agit
in alterum ⁊ per cōſequens tandem cōſumet
ipſum. Minoꝛ etiā patet. quia homo etiā ſi
non peccaſſet ex mixtione elementoꝛum geni
tus fuiſſet. ⁊ per cōſequens habuiſſet aliquid
de contrarijs qualitatibus elementoꝛum ſci/
3 licet de calido frigido humido ⁊ ſicco. P̄.
omne qd̄ pro reſtauratione deperditi indiget
alimento quantum de ſe eſt coꝛruptibile eſt.
ſed homo in paradiſo ante peccatum come/
dit ⁊ etiā ſi nunq̄ꝫ peccaſſet cibo tamen indigu
Inſtantia — iſſet. Sed forte dicetur ꝙ iſta concluſio re
pugnare videtur dictis ſacri canonis. Dicit̄
enim ſapiētie. ij. Deus creauit hominē inex/
terminabilem ⁊ immoꝛtalē. ſed inuidia dya
boli moꝛs intrauit in oꝛbem terrarum. Et ad
Ro. v. dicitur. Per vnum hominem pecca/
tum in hunc mundum intrauit. ⁊ per pecca/
tum moꝛs. Ex quibus videtur ꝙ ſi homo n̄
Solutio. — peccaſſet ꝙ moꝛtuus non fuiſſet. Reſpon/
deo ꝙ quāuis homo naturaliter coꝛruptibi/
lis fuiſſet vt dicit iſta concluſio. ſi tamen nō
peccaſſet per donum dei ab omni moꝛtis coꝛ/
ruptione preſeruatus fuiſſet. vt patebit in cō
Secunda concluſio. — cluſione immediate ſequenti. Eſt ergo ſe/
cunda concluſio. ꝙ quāuis homo in tali ſta/
tu coꝛruptibilis fuiſſet. nunq̄ꝫ tamen coꝛru/
1 ptus fuiſſet ſi ipſe non peccaſſet. Quia cū pe/
na ſit quedam vindicta culpe. igitur non de/
buit culpam precedere. ſed moꝛs ⁊ coꝛruptō
eſſe non poteſt ſine pena. cum ipſam neceſſa/
rio precedat paſſio abijciens ſubſtātiam que
2 eſt afflictiua. ergo ⁊c̄. P̄. Propter hoc mo
ritur animal naturaliter. quia quāuis reſtau
retur in ipſo deperditum per alimentum hu/
midum tamen radicale reſtauratum ſemper
eſt minus purum q̄ꝫ fuerat anteq̄ꝫ per caloꝛē
naturalem conſumeretur. Sicut em̄ cum vi
num de vaſe extrahitur ⁊ per aque infuſioneꝫ
reſtauratur. quāuis aliquotiens virtus vini
aquam in vinum cōuertat. ex multiplicatis
tamen talibus reſtaurationibus virtus vini
continue debilitatur. ita ꝙ tandem opus vi/
ni non valens exercere aquā in ſe vlterius cō
uertendo coꝛrumpitur ipſum vinum. ⁊ i aliā
ſpeciem tranſmutatur. ſic ⁊ in propoſito ⁊c̄.
Et quia homo in paradiſo per eſum fructuū
ligni vite quantū ad omne deperditum ſem/
per fuiſſet eque pure reſtauratus. ideo nunq̄ꝫ
fuiſſet coꝛrupt⁹ quantūlibet fuiſſet coꝛrupti/
bilis. Foꝛte dicetur cum moꝛs ſequat̄ ne/ — Inſtantia
ceſſitatem materie. igitur illud qd̄ eſt poſſibi
le moꝛi hoc eſt neceſſe moꝛi. Si igitur homo
in p̄adiſo fuit coꝛruptibilis ſicut dic̄ in p̄ma
ɔcluſione. tunc nō potuit nō moꝛi. qd̄ ɔ̄dicit
ſecūde cōcluſioni. R̄ndeo ꝙ q̄ꝫuis q̄ꝫtū ad — Solutio.
ſtatū modernū illud qd̄ poſſibile ē moꝛi nece
ſit moꝛi. ante tn̄ om̄e peccatū vbi medicina
ligni vite obuiauit naturali ɔſumptōi nūq̄ꝫ
illa poſſibilitas fuiſſet in actū reducta.

Quātuꝫ ad quartū

Articulus quart⁹. Prima cōcluſio
articulū ponā duas ɔcluſiōes. Prima eſt
ꝙ p̄adiſus eſt nō tm̄ q̇d ſpūale vt q̇dā dicūt.
ſꝫ etiā ē loc⁹ coꝛpalis. Iſtā ɔcluſionē ꝓbat
beat⁹ aug⁹. viij. ſup gen̄. tripliciter. Primo — 1
ex h̄ ꝙ hō q̇ eſt res coꝛpalis poſit⁹ fuit i eo. vt
patꝫ gen̄. ij. vbi d̄r. Tulit igit̄ dn̄s de⁹ hoīeꝫ ⁊
poſuit eū in p̄adiſo voluptat̄ vt oparet̄ ⁊ cu
ſtodiret illū. Scd̄o ex h̄. qꜫ q̄ꝫuis dicta i li — 2
bro canticoꝝ ſint miſtice ⁊ figuratiue itelligē
da. tn̄ dicta i gen̄. l̄raliter debēt itelligi. Ter — 3
cio qꜫ ſcriptura ſacra ſenſus miſtic⁹ ⁊ ſpūalis
fundat̄ i ſenſu l̄rali. Sic̄ igit̄ p̄ hieruſalē itel/
ligit̄ loc⁹ eterne b̄titudis qd̄ tn̄ etiā ſiḡt ciui/
tatē coꝛpalē. ſic p̄ p̄adiſū intelligit̄ habitatio
ſpūalis d̄lectatōis qd̄ tn̄ etiā ſiḡt locū coꝛpalē
delectatōis ɔſolatōis ⁊ voluptat̄. Iſtā cō
cluſionē etiā app̄bat dam̄. li. ij. c. xiiij. Iſta
etiā eſt intētio mḡri. diſt. xvij. Sꝫ ɔ̄ iſtud — Contraria opinio.
ſūt aliq̇ q̇ dixerūt ꝙ p̄adiſus nō eſt q̇d coꝛpa
le. ſꝫ ſolū ſpūale. Qd̄ ex intentōe eoꝝ p̄t multi
pliciter probari. Primo ſic. Humane ha — 1
bitationis loc⁹ nō poteſt pertingere vſq̄ꝫ ad
lunarem circulū ſeu globū. ſꝫ ſm̄ Bedam et

multos alios doctores mons padiſi ptingit
vſqꝫ ad circulū lunarē. ergo dicta talia nō ſunt
intelligēda litteraliter. ſꝫ ſolum ſpiritualiter.
Maior patet. qꝛ celum lune vndiqꝫ attingit
ab igne. ergo ſi paradiſus eſſet locꝰ corpalis.
tūc eſſet ī ſpera ignis. ꝛ ꝑ ꝯſequēs inhabitan-
2 tes paradiſum maxime punirent. ꝑ. rpu-
gnantia eſſet in dictis ſi ea q̄ dicunt d̕ paradi-
ſo corpaliter intelligerent. qꝛ ille locꝰ dicit eē
vberrimꝰ ꝛ fertiliſſimꝰ pulcerrimꝰ ꝛ ornatꝰ ar-
boribꝫ aquis irriguus ac locꝰ voluptatis. ex
alia pte dicit ꝙ attingat lunā. ꝛ ꝑ ꝯſequēs ꝑ
pter circūſtantē ignē erit totaliter ſterilis. nul-
lis ornatꝰ arboribꝫ nec aliquibꝫ aquis irrigu-
us. neqꝫ locꝰ voluptatis ſed magis penalita-
3 tis. ꝑ. in padiſo dicit eſſe maxima tempe-
ries. ſed vt patet ex iā dictis. ſi locꝰ ille modo
p̄dicto corpaliter accipit tūc ꝑpter abundan-
tiā nimij caloris erit ibi maxima intemperies
Cōfirmat Et hoc cōfirmat. quia ſolinꝰ refert ꝙ ī mō-
te olympo ratōne ſue altitudinis eſt tanta in-
temperies ꝑpter ſiccitatē aeris ꝛ ſubtilitatē ꝙ
homīes aſcendētes illū montē portant ſecū
ſpongias plenas aqua ad ingroſſandū ꝛ re-
frigerandū illū aerē. quia ſine talibꝫ ādminicu-
lis ibi viuere nō poſſent. Sed ſi paradiſus eſ-
ſet locꝰ corpalis. tūc multo minꝰ poſſent ho-
mines ibi viuere. quia mons paradiſi dicit
4 eleuatꝰ ſuꝑ oīes montes. ꝑ. ſancti docto-
res dicūt ꝙ aque diluuij nō pertingebant ad
altitudinē paradiſi. hoc aūt ſi corpaliter ītel-
ligit tūc repugnāt ſcripture geñ. vij. vbi dici-
tur. Opti ſunt oēs montes aquis ſub vni-
Cōfirmat uerſo celo. Et ꝯfirmat. qꝛ. ij. pe. ij. c. dicit
gloſa. ꝙ tantū aſcendet ignis iudicij quantū
aſcenderūt aque diluuij. ſed plane tenet ꝙ ig-
nis iudicij aſcēdet ſuꝑ omnē terrā in quacun-
qꝫ parte mūdi ſit ſub celo. ergo etiā aque dilu-
uij aſcendiſſent ſuꝑ montē paradiſi ſi locꝰ il-
le eſſet corpalis. cuiꝰ oppoſitū cōmuniter di-
5 cunt doctores. ꝑ. hyſtoriographi ꝛ phi q̄
oīa notabilia loca deſcripſerūt ꝑ totū orbē
terrarū. q̄ſi nullā fecerūt mentionē de padiſo.
6 ergo nō videt eſſe locꝰ corpalis. ꝑ. flumi-
na q̄ttuor q̄ ſcriptura dicit manare de padiſo
ipſi hyſtoriographi dicūt oriri de terra in di-
uerſis regionibꝫ aſſignantes cuilibet flumini
determinatū fontē vnde incipit fluxus eius.
7 Itē Damaſcenꝰ dicit ꝙ fons ille vnde q̄ttu-
or flumina padiſi fluūt eſt occeanꝰ. ſed occea-
nus circūit orbē terrarū. igit videt ꝙ ea q̄ ſcri-
ptura dicit de paradiſo nō ſint intelligenda
litteraliter. ſed ſolū miſtice ꝛ ſp̄ualiter Sꝫ
Cōtra opinionem.

iſta opinio nequaqꝫ eſt tenenda. quia tā glo-
ſe qꝫ expoſitōnes ſanctorū ſepe ponūt hanc di-
ſtinctionē ꝙ duplex eſt padiſus. ſ. celeſtis et
terreſtris. De celeſti paradiſo loquit apl's. ij.
Chor. xij. dicēs. Scio hominē ꝛc. Et infra
Raptū in paradiſū ꝛc. De terreſtri vero pa-
radiſo dicit damaſcenꝰ. In padiſo primꝰ hō
fuit poſitꝰ. ꝛ ī loco corpaliū deliciarū ſm corpꝰ
ꝛ ī ſtatu ſp̄ualium deliciarū ſm ſpiritū poſtea
trāſferendꝰ in locū deliciarū ꝑpetuarū. De iſto
etiā padiſo loquit moyſes geñ. ij. Ad pri- Solutio rationū. Ad. 1.
mā igit ratōnē adductā ꝑ iſta opinione dicē-
dū. ꝙ vnā rē attingere vſqꝫ ad alterā pt intel-
ligi dupliciter. Vno mō poſitiue. puta ꝑ cor-
poralē ꝯtactū. Et ſic nec padiſus nec aliqua
ps terre ptingit vſqꝫ ad lunā. Alio modo ne-
gatiue. puta dicit pertingere vſqꝫ ad ipam ꝑ
tanto. qꝛ nō ſubdit eiꝰ dominio. Et iſto mo-
do dicit padiſus attingere lunā ſeu circulū
lunarē. quia luna ī ſuo circulo hoc eſt in ſuo
circulari motu habet dominiū ſuper impſſio-
nes grādinis niuis pluuie ventorū fluminū
ꝛ ceterorū ꝯſimiliū de quibꝫ ſcribit areſto. in li-
bro metheororū q̄ nō generant in paradiſo. eo
ꝙ altitudo padiſi trāſcendat mediū interſti-
ciū aeris. in q̄ ex vaporibꝫ de terra ꝛ mari aſcē-
dentibꝫ virtꝰ ſeu dominiū lunaris influentie
p̄dictas impſſiones ꝑncipaliter habet efficere
vel ſaltē īmediate. eo ꝙ luna ſit q̄ſi baiulꝰ cete-
rorū planetarū deferēs virtutē eorū inferius ad
ſperā actiuorū ꝛ paſſiuorū. put aſſerit ipi aſtro-
logi. Poſſet etiā dici ꝙ circulꝰ lune pt ad
p̄ſens intelligi dupliciter. Vno modo accipi-
endo circulū epicyclum vel ecentricū in quo
luna dicit eſſe fixa. d̕ quo circulo habet tracta-
re aſtrologꝰ. Alio modo accipiēdo circulū q̄
q̄nqꝫ videt lunā circūdare. q̄ nō eſt ī celo. ſed
in ſupiori parte aeris. de quo circulo tractat
naturalis philoſophꝰ. Vñ areſtoteles. iij. me-
theororū. hunc circulū lune vocat halo. Cū
ergo dicūt ſancti padiſum attingere vſqꝫ ad
circulū lune. debet intelligi de circulo ſecūdo
modo accepto. nō aūt p̄mo modo. qꝛ ſancti nō
intromiſerūt ſe de aſtrologia. licet bene intro-
miſerunt ſe de naturali philoſophia. Ideo cū
loquebant d̕ circulo lune magis videntur lo-
cuti fuiſſe de illo qui eſt de conſideratione na-
turalis philoſophie. qꝫ de illo qui eſt de conſi-
deratione aſtronomie. Et ꝑ hoc patet ad ſe- Ad. 2. et. 3
cūdū ꝛ terciū. qꝛ circulꝰ q̄ dicit halo quē forte
attingit paradiſus habet eſſe in aere ſereno. q̄
medium tenet infra ſperam ignis ꝛ ſupra me-
dium interſticium frigide regionis. in qua

regione cauſant̄ nubes ⁊ cetere groſſe impſſio
nes. Et ideo paradiſus maximā habet tēperi
em. qꝛ in p̄dicto medio calor ptis ſupioris et
frig⁹ partis inferioris tēperatiſſime poterunt
ꝯuenire. Ad dictū ſolini dicendū. ꝙ i mō/
Ad confir te olympo nō eſt tāta ſiccitas pciſe ratōne alti
mationē. tudinis. ſꝫ eſt rōne alicui⁹ ſingularis aſpect⁹
aſtroꝝ. ꝯtingit em̄ quādoqꝫ ꝙ mōtes mino/
ris altitudinis ſunt ſteriles ⁊ ſicci. ⁊ montes
maioris altitudinis ſunt fertiles ⁊ fontibꝫ ir/
rigui. ⁊ h̄ ꝓpter aliū ⁊ aliū aſpectū aſtroꝝ. vel
etiā ꝓpter aliā ⁊ aliā interiorē diſpoſitionem
Sunt em̄ aliqui mōtes ſulphureā habētes
diſpoſitionē qui magis ſunt diſpoſiti ad ignē
q̄ꝫ ad fontalē irriguitatē. de quoꝝ numero for
te mons olympus erat. qꝛ ſicut aliqui referūt
Ad.4. multū abundat in cineribꝫ. Ad quartū
cū dicit̄ ꝙ opti ſunt om̄es montes ⁊c. dicēdū
ꝙ li om̄es nō facit diſtributionē ſimpliciter
vniuerſalē p omībꝫ montibꝫ abſolute. ſꝫ facit
diſtributōē accōmodā puta p omībꝫ mon/
tibꝫ noſtre habitatōis in qua nō eſt padiſus
Ad confir ſicut patebit i ſecūda ꝯcluſione. Ad cōfir/
mationē. mationē dicendū ꝙ licet iſta affirmatiua ha/
beat̄ ex illa gloſa ꝙ. ſ. ignis ille tm̄ aſcēdet q̄n/
tū aſcenderūt aque diluuij. tamē ex h̄ nō ha/
bet̄ iſta negatiua. ꝙ ille ignis nō aſcēdat vlte/
rius. ⁊ ideo in illa ꝯfirmatōne videt̄ eſſe falla
cia ꝯſeq̄ntis. Alias inuenit̄ talis additio.
Etiā minor eſt falſa. Nā ille ignis nō attin/
get altitudinē padiſi. vt patebit lib. iiij. diſt.
Ad.5. xlvij. Ad quintū dicendū ꝙ hyſtoriogra/
phi ſm ꝙ hyſtoriographi ſunt n̄ ponūt in li/
bris ſuis niſi de illis mūdi partibꝫ q̄ p experiē
tiā ⁊ humanā inueſtigatōē cognoſcunt̄. Et
ideo ipi nō faciūt mentionē de terreſtri para/
diſo. qꝛ ad hoc nō ſufficit humana ratio ſeu
inueſtigatio. p diuinā em̄ reuelationē moyſi
factā ⁊ alijs ſanctis habem⁹ illud qd̄ de para
Ad.6. diſo tenem⁹. Ad ſextū dicendū ꝙ quāuis
in padiſo ille q̄ttuor aque. ſ. phyſon gyon ti/
gris ⁊ eufrates oriant̄ de vno fonte. tn̄ ſicut re
citat rabi moyſes anteqꝫ de padiſo veniāt ad
noſtrā habitationē tranſeūt per quoſdā mon
tes immeabiles. ⁊ ideo infra illos mōtes ſub
intrant terrā. ⁊ quaſi nouis fontibꝫ iteꝝ oriū/
Inſtantia tur in locis per hyſtoriographos aſſignatis.
Forte dicet̄ ꝙ ſm hyſtoriographos ſic ap
paret in mappa mūdi in toto mūdo nō inue
niunt̄ aliq̄ flumina nominata primis duobꝫ
nominibꝫ. ſ. phyſon ⁊ gyon. licet alia duo flu
Solutio. mina ſic inueniant̄ nominata. ſ. tigris ⁊ eufra
tes. Huic dubitatōi r̄ndet auguſtin⁹ ſup
gen̄. dicēs. ꝙ ſicut fluui⁹ roman⁹ pri⁹ vocabā
tur tybula. poſtea vero mutato nomīe vocat̄
modo tyber. ſic p̄dicta quattuor flumina tē/
poribꝫ moyſi appellabant̄ p̄dictis q̄ttuor no/
minibꝫ. ſꝫ in ſucceſſu tp̄is duoꝝ fluminū mu
tata ſunt noīa. nā gyon p nūc vocat̄ nil⁹. qui
trāſit ethiopiā ⁊ egiptū. ⁊ phyſon modo vo/
catur gaygmon. accipiēs hoc nomē a quodā
rege in die qui hoc nomīe vocabat̄. Ad di Ad 7.
ctum dama. dicendū ꝙ omīs fons vel cauſat̄
⁊ orit̄ ex aquis pluuialibꝫ. vel ex aliquibꝫ vi/
cinis ſtagnis ſeu fluminibꝫ. vel ex maris ſeu
occeani humectatōibꝫ. Modo in paradiſo
nō ſunt pluuie. eo ꝙ ille loc⁹ tranſcēdat omīs
nubes. nec ſunt alia flumina vel ſtagna vici/
na. ergo dama. fontē illoꝝ quattuor fluminū
appellat occeanū. qꝛ ex humectationibꝫ ma/
ris vel occeani factis in ꝓfundo montis pa/
radiſi ortū ⁊ originē primordialē recipit fons
ſuperi⁹ ſcaturiēs in paradiſo de quo fonte ma
nant p̄dicta quattuor flumina. Ad cui⁹ intel
ligentiā eſt aduertendū. ꝙ ſicut vapores aſcē
dentes de mari quādo perueniūt vſqꝫ ad me/
diū interſticiū aeris ꝓpter abundantiā frigo
ris ibi regnantē aq̄ ingroſſant̄ ⁊ fiūt inde nu/
bes q̄ ſepe ꝯuertunt̄ in pluuias ⁊ iteꝝ redeſcē
dunt. ſic i aliquibꝫ partibꝫ terre vbi ſunt mō
tes cauernoſi. ex humectationibꝫ maris factꝫ
in radicibꝫ iſtoꝝ montiū generant̄ ꝯtinue va
pores aſcendētes p cauernas illoꝝ montiū.
qui vapores cū peruenerint ad cacumina il/
larum cauernaꝝ. ſi inuenerint hmōi cacumi
na taliter clauſa ꝙ nō poterunt exalare. tunc
ratōne frigoris ibidē exiſtētis illi vapores in
groſſantur ⁊ ꝯuertunt̄ in aquā. Sicut em̄ vi
demus ꝙ aer calidus ꝓcedens ab ore homis
cū tetigerit ſuperficiē gladij frigidi. tūc ratōe
frigoris ingroſſat̄. ⁊ mutat̄ in aquā. ſic in pro
poſito ⁊c. Et hec aqua in ſupma parte monti
um generata ſi in ſuo deſcēſu inuenit aliq̄s ri
mulas p quas poſſit exire de monte. tunc de/
ſcēdit exteri⁹ de mōte p modū fontis. Et iſto
modo ꝓcedere videt̄ fons padiſi d̄ pteeminē
tiori q̄ eſt i padiſo. Ex fontibꝫ v̄o hmōi i diu
ſis montibꝫ genitis ꝯſurgūt flumina q̄ reuer
tunt̄ ad mare. ⁊ ſic verificat̄ illud verbū ſapiē
tis dicētis. Ad locū vnde oriunt̄ flumina re/
uertunt̄ vt iterum fluāt. Quia flumina ſicut
iā patuit primordialē ortū habent ab hume/
ctationibꝫ maris. ⁊ ideo cū refluunt ad mare
tūc reuertunt̄ ad locū vnde oriūt̄. Vn̄ ſi mō
p̄dicto nō fieret i mari reſtauratō ꝯtinue dep
ditōis ꝯtingēt ex p̄dictꝫ terre humectatōibꝫ.

tūc totū mare tandē ꝯſumeret. Si aūt i ꝑdi/
ctis mōtibꝫ aq̄ nullū pt inuenire exitū ⁊ etiaȝ
generat̃ tanta ꝙ natura eā ñ pt intrinſecꝰ cō/
ſumere. tūc ex abundātia aq̄ ſic replet̃ cauer/
na ꝙ violēter aperit montē. ⁊ tūc exit cū tāto
impetu ꝙ ſb̄mergit ⁊ in ſuo fluxu deducit etiā
q̄nq̄ȝ magnas villas. Vn̄ q̄nq̄ȝ ꝑ tales impe/
tuoſas eructatōes aquaꝝ plurima dāna infe
runt̃ illis q̇ habitāt in decliuitatibꝫ. ac etiā in
ꝯuallibꝫ montiū ꝑdictoꝝ. Secūda ꝯclu/ Secunda ꝯcluſio
ſio eſt ꝙ ꝑadiſus ſita eſt ſb̄ circulo eq̄noctiali
⁊ ſpecialiter ſb̄ illa ꝑte equinoctialis q̄ ꝓtendi
tur verſus orientē. Quia ibi videt̃ eſſe ꝑadi/
ſus ſituata. vbi aer videt̃ eſſe magꝭ purus ſeu
purior. fructꝰ recētior ⁊ delectabilior. lux cla/
rior. ⁊ aſpectꝰ ſanior. Sȝ hec om̄ia ſaluant̃ i
mōte ꝑadiſi. ſi ponit̃ ꝑdicto modo ſb̄ equino
ctiali. ergo ⁊c̄. Maior patet ex ſcriptura ſa/
cra q̄ gen̄. ij. vocat ꝑadiſum locū voluptatis
Minor etiā patet q̄ꝫtū ad om̄es ſuas partes
Nā in ꝑdicto ſitu eſt aer purior. Tū q̄ꝛ pro/
pter altitudinē mōtis groſſi vapores nō poſ
ſunt illuc attingere. Tū etiā q̄ꝛ ſi aliq̄ turbu/
lenti vapores illuc aſcēderent ꝓpter ꝯtinuuȝ
ſolis trāſitū circa h̄mōi terre ſitū tales vapo/
res citiꝰ ꝯſumerent̃. Sūt etiā ibi fructꝰ recen
tiores. q̄ꝛ in tali ſitu bis in anno eſt ibi eſtas.
⁊ ꝑ ꝯſequēs bis noui fructꝰ. puta ſole exiſten
te in principio libre ⁊ in principio arietiſ. Eſt
etiā ibi maior claritas lucis. Tū q̄ꝛ radij ſo/
lis ſunt ibi magis recti. Tū etiā q̄ꝛ in aere pu
riori lumē magis claꝝ eſſe videt̃. Eſt etiā ibi
aſpectꝰ ſanior ꝓpter ꝯtinuā equalitatē diei et
noctiſ. ex qua cauſat̃ magna temperies ⁊ ꝑ cō
ſequens ſanitas ibidē habitantiū. Q̄ꝫ autē
in quolibet anno ſint ſub eq̄noctiali due eſta
tes. ⁊ noctes ibi equent̃ ſemꝑ diebꝫ. h̄ euiden
ter patet intuēti ſperā materialē. ĝ ⁊c̄. Sȝ Opiō cō/traria. Jacobꝫ de viterbio et m̄lti alij.
ꝯtra iſtud ſunt multi doctores q̄ dicūt ꝙ nul
la humana habitatio poſſit eſſe ſub equino/
ctiali. q̄ꝛ ſol bis in anno trāſiret cenith capitꝭ
illoꝝ qui habitarēt ſub equinoctiali. ſ. in ꝑn/
cipio libre ⁊ arietis. ⁊ tūc faciet tantū eſtuȝ ꝙ
om̄ia que ibi ſunt de facili cōbuſtibilia cōbu
runt̃. Unde iſti doctores diſtinguūt ter/
ram in quinq̄ȝ partes correſpōdentibꝫ quīq̄ȝ
partibꝫ celi. vt apparet ī ſpera materiali. qua/
rū due partes extreme ſunt vt dicūt inhabi/
tabiles ꝓpter frigꝰ. ſ. illa pars q̄ intercipit̃ in/
ter circulū articū ⁊ polū articū. ⁊ ſimiliter ꝑs
illa que claudit̃ inter circulū antarticū ⁊ po/
lum antarticū. Tercia vero pars ſcilicet illa
que claudit̃ infra circulū antarticū ⁊ tropicū
capricorni qui appellat̃ tropicus hyemalis.
dicit̃ inhabitabilis ꝓpter aquas maris que
ipam cooperiūt. Quarta vero ꝑs que ſcilicet
intercipit̃ inter tropicū iā dictū ⁊ tropicū can
cri. qui alio modo dicit̃ tropicꝰ eſtiualis. eſt
tota vt dicūt iſti doctores inhabitabilis pro
pter calorē ⁊ nimiū eſtū. Et ideo illa ꝑs mun
di dicit̃ torrida zona. Cū igit̃ ſitꝰ ſub equino
ctiali teneat mediū illiꝰ quarte partis. igitur
doctores negarēt minorē quā adduxi ꝑ iſta
ꝯcluſione. q̄ꝛ vbi eſt multꝰ ⁊ intēperatꝰ eſtuſ.
ibi vident̃ eſſe multi vapores. ⁊ ꝑ ꝯſequēs nō
eſt ibi ſerenꝰ aer. nullꝰ etiā fructꝰ ibi eſſe videt̃
ꝓpter exuſte terre ſterilitatē. nec clara lux pro
pter abundantiā vapoꝝ. nec ſanus aſpectꝰ ꝓ/
pter aeris intemperiē. Sed quinta pars pu/
ta illa que interponit̃ inter tropicum cancri ⁊
circulum articū illa eſt habitabilis. ⁊ diuidit̃
in ſeptē climata in quibꝫ ſolent homīes habi
tare. Sed cōtra iſtos poteſt argui ꝓpoſi/ Cōtra eos
tuȝ noſtrū ex dictis eoꝝ. Quia om̄es iſti do/
ctores ponūt paradiſuȝ terreſtrē. aut ergo po
nent eam in primis duabꝫ zoniſ ſeu partibꝫ.
⁊ hoc nō. quia ſm̄ ipſos ibi nō poteſt eſſe ha/
bitatio ꝓpter frigus. q̄d nō cōgruiſſet homi/
nibꝫ in paradiſo. quia ipſi nudi fuiſſent. etiā
aer eſt ibi valde obſcurus ⁊ nebuloſus ꝓpter
nimiam elongationem a via ſolis. ⁊ hoc non
congrueret habitatoribꝫ paradiſi. Aut in ter
cia parte. ⁊ hoc non. quia vt ipſimet dicunt.
mare operit totam illaȝ partē. Aut in noſtra
habitabili. ⁊ hoc non. quia tūc humanꝰ poſ/
ſet eſſe acceſſus ad paradiſum. cuiꝰ oppoſitū
docet nos experiētia facti. Etiā tūc ipſi hyſto
riographi inter om̄es mūdi partes principa/
lius debuiſſent ſcripſiſſe d̄ ꝑadiſo tanq̄ȝ de ꝑn
cipaliori ⁊ digniori ⁊ pulcriori parte totiꝰ no
ſtre terre habitabilis. Ergo ꝑ ſufficientē diui
ſionē terre poſitā ꝑ iſtos doctores ſequit̃ ne/
ceſſario ꝙ paradiſus ſit ſituata iter duos tro
picos in terra. ſ. quā ipi appellant torridā zo/
nā. que directe ſubiacet equinoctiali. cuiꝰ no/
bilior ꝑs vt cōmuniter ꝯcedit̃ ꝓtendit̃ v̄ſus
oriētē. Propter q̄d etiā rabi moyſes dicit pa/
radiſum eſſe ſitam verſus illam partē orienta
lem. Ad rationē iſtoꝝ doctoꝝ dicendū ꝙ Ad ratio/nē doctoꝝ
licet illa ratio aliquā habeat apparentiā quā
tum ad illas partes que ſub equinoctiali ſite
ſunt in conuallibus circa paradiſum. tamen
nihil cōcludit quantū ad ſuperiorē partē mō
tis paradiſi. Ad cuius intellectum ſcien/
dum ꝙ montē paradiſi poſſumus triplicitet
cōſiderare. Primo quantū ad pedem mōtis

⁊ ɔuallē circumſtātē. Scđo q̄ɴtū ad mediū ⁊
mōtis Et tercio q̄ɴtū ad ſupiorē planiciē mō
mōtis. In p̄ma pte eſt maxim⁹ ⁊ intpatiſſim⁹ ca
tis. In p̄ma pte eſt maxim⁹ ⁊ intēpatiſſim⁹ ca/
lor. q2 reflexiones radiorū ſolariū q̄ quidē ra/
dij directe ⁊ q̄ſi ſine vmbra ibi reflectunt̄ ſup
terrā recolligunt̄ in ipis ɔuallib9. ꝓpter qđ
tm̄ cauſant ibi eſtū q̄ q̄ſi videt̄ incēdi q̄cq̄d fa
cile cōbuſtibile repit̄ in illa ɔualle In medio
aūt illi⁹ mōtis ⁊ forte paꝝ vltra mediū eſt in
tolerabile frig⁹. Et veriſile eſt q̄ ibi ſint perpe
tue niues ⁊ glacies. q2 illa ps mōtis attingit
q̄ſi mediū interſticiū aeris in q̄ regnat perpe/
tuū frig⁹. In ſupiori aūt pte mōtis eſt aer tē/
peratiſſim⁹. q2 licet radij ſolares directe ⁊ ſine
vmbra q̄n̄q3 reflectant̄ i iſti⁹ mōtis planicie
ſupiori. tn̄ q2 ille reflectōes nō colligunt̄ ſ3 po
ti⁹ ſpargunt̄. iō ex talib9 reflexionib9 nūq3 ge
nerabit̄ ibi intpatus calor. Ad h̄ etiā coopat̄
frig⁹ qđ eſt i medio illi⁹ mōtis ⁊ ɔtinuū equi
noctiū qđ i illa pte terre ſemp habet̄. Nā refri
geriū noct̄ tpat calorē diei. Et his bn̄ intelle
ctis patet ad oīa illa q̄ ex intentōne iſtoꝝ do/
ctoꝝ adduxi ſupius ɔ minorē rationis mee.
Ad rationē p̄ncipalē dico q̄ maior nō eſt (Ad princi palē argu.)
vera. maxīe vbi oīs deꝑditio hūidi radicalis
facta p calorē naturalē eq̄ pure reſtaurat̄. S3
ſi hō in paradiſo ſine peccato pſeueraſſet. tūc p
eſum fruct⁹ ligni vite eq̄ pure fuiſſet reſtaura
tū q̄cq̄d de hūido radicali p calorē naturalē3
fuiſſet deꝑditū ⁊ ɔſumptū. ergo nunq3 in ſta
tu innocētie hō fuiſſet corrupt⁹. Ideo bn̄ di/
cit magiſter in lr̄a. q̄ hō p ſtatu innocētie ha/
buit poſſe nō mori.

Diſtinctio. xxi. xxij. et. xxiij.

V Idēs igitur
dyabol⁹. Poſtq3 mgr̄ determi/
nauit de hoīs inſtitutōe pacta
diuia creatōe. hic vltra pſequit̄ de hoīs deſti/
tutōe facta ex peccati cōmiſſiōe. Diuidit̄ aūt
hec reſidua ps iſti⁹ ſcđi libri i duas ptes. Q2
p̄mo mgr̄ ɔſiderat de peccato p̄mi homis for
maliter put habet eſſe i ipo p̄mo hoīe. Scđo
inq̄rit de eo cauſaliter vt. ſ. a parēte trāſfuſum
habet eſſe i genita ple. diſt. xxx. ibi. In ſupio/
rib9 inſinuatū eſt ⁊c. Prima i duas. q2 p̄mo
mgr̄ tractat đ calliditate demōis. q̄ hō i pec/
catū cecidit. Scđo đ libtate hoīs q̄ ſine diffi
cultate peccato reſiſtere potuit. diſt. xxiiij. ibi
Nūc diligēter iueſtigare. Prima i tres ſm q̄
ꝓgreſſū p̄me parētis i pctm̄ mgr̄ tripliciter đ
ſcribit. Primo. ſ. ex pte tēptāt̄ demōis. Scđo
ex pte tēptati hoīs. Tercio ex pte diui pmiſſi
onis. Scđa ps icipit diſt. xxij. ibi. Hic vide
tur diligēter. Tercia diſt. xxiij. ibi. Preterea
q̄ri ſolet cur de⁹. Et has tres diſtinctōes vni
ca lectōe trāſib9. vt i alia materia mag̃ ſpecu/
labili valeā diuti⁹ imorari. Diuidit̄ igit̄ pri/
ma iſtaꝝ i duas ptes. Q2 p̄mo mgr̄ tractat đ
tēptāte dyabolo. Scđo đ pcepto diuio qđ fu
it tēptatōis occaſio. ibi. Illud etiā notandū.
Pria i tres. Nā p̄mo tractat đ tēptatōis ma
licia put ꝓceſſit a demōe. Scđo đ tēptatōis
mō ⁊ ordie. Et tercio đ euſdē tēptatōnis ſpe
cie. Scđa ibi. Tēptatio h̄ mō ⁊c. Tercia ibi
Porro ſciēdū ē duas ⁊c. Seq̄t̄ diſtinctio
xxij. in q̄ mgr̄ deſcribit ꝓceſſū p̄me parētis in
pctm̄ ex pte tēptati homis. Et diuidit̄ i tres
ptes. Nā p̄mo mgr̄ inq̄rit ex pte hoīs đ p̄mi
pcti radice. Scđo vtꝝ vna ⁊ eadē radix fue/
rit i viro ⁊ i mlīere. Tercio đ p̄dicte radic̃ ori
gine. Scđa ibi. Solet q̄ri. Tercia ibi. So/
let etiā q̄ri. Pria i tres. Nā p̄mo mgr̄ oſtēdit
radicē pcti p̄mi parētis fuiſſe mētis elationē.
Scđo adducit ɔ ſeq̄ndā obiectōe3 adiūgēs
ei⁹ ſolutōe3. Et tercio ponit p̄dicte elationis
ſpecificatōe3. Secūda ibi. Qđ ſi ita fuit ⁊c.
Tercia ibi. Et tal̃ q̄dē elatio. Sequit̄ illa
ps Solet q̄ri. Et diuidit̄ i tres ptes. Q2 pri
mo mgr̄ inq̄rit vtꝝ eadē radix pcti ex pte vi/
ri ⁊ mlier̃ fuerit. Scđo oñdit q̄s eoꝝ magis
peccauit. Et tercio ɔ ea q̄ dixit dupl̃r obijcit
⁊ ſoluit. Scđa ibi. Ex q̄ maīfeſte. Tercia ibi
S3 huic videt̄ ɔriū ⁊c. Seq̄t̄ diſtinctio
xxiij. in q̄ mgr̄ tangit pctm̄ p̄mi hoīs in q̄ɴtū
accidit deo pmittēte. Et diuidit̄ in tres ptes.
ſm q̄ dupl̃r excuſat hmōi pmiſſionē Nā pri
mo mgr̄ excuſat hmōi pmiſſionē p h̄ q̄ p̄m⁹
hō a deo habuit ptātē q̄ dyabolice tēptatōi
ſufficiēter potuit reſiſtere. Scđo p h̄ q̄ habu
it ſciētiā q̄ demōis calliditatē potuit diſcerne
re ⁊ ei ſufficiēter obuiare. Scđa ibi. Et q̄de3
ſm aīa3. Pria i duas. Nā p̄mo rn̄dendo q̄/
ſtioni đ diuia pmiſſiōe ponit p̄dictā excuſati
onē. Scđo adducit q̄rundā triplicē cauilla/
tionē cuilibet cauillatōi addēdo rn̄ſionē. Se
cūda ibi. Mouet̄ etiā q̄da3. Seq̄t̄ illa ps
Et q̄dē ſm aīa3. Et diuidit̄ i tres ptes. Na3
p̄mo oñdit q̄ hō a ſue creatōis p̄ncipio ſcien
tiā habuit quā a ſuo creatore recepit. Scđo
inuit quaꝝ reꝝ ſciētia3 recepit. Tercio inq̄rit
vtꝝ ſuū caſū pſciuerit. Scđa ibi. Fuitq3 hō
⁊c. Tercia ibi. Si q̄rit̄ vtꝝ hō Circa has
tres diſtinctōes quero iſtā queſtionē.

VTrum peccatū primi hoīs fuerit ir-
remiſſibile Et videt̃ ꝙ ſic. q2 pecca
tū demonis fuit irremiſſibile. g̃ ⁊ pec
catū primi hoīs. Antecedēs patet. q2 ipſe pu
nit̃ pena eterna vt fides ſancta tenet. h̄ aūt nō
eſſet ſi nūq3 peccatū nō haberet. Cōſequentiā
pbo. q2 remiſſibile ⁊ irremiſſibile diſtāt in in
finitū. cū vnū tpaliter puniat̃. alteꝝ vero eter
naliter. ſ3 peccatū demonis nō exceſſit pecca-
tū hoīs in infinitū. g̃ ſi vnū eſt irremiſſibile ⁊
reliquū. Cōtra. ſapiētie. x. dicit̃. ꝙ dei ſapiē
tia illū q̄ prim⁹ a deo format⁹ eſt pater orbis
terraꝝ cū ſol⁹ eſſet creat⁹ cuſtodiuit ⁊ eduxit
illu3 a delicto ſuo. Q2 mgr̄ in his trib9 di
ſtinctionib9 tractat de peccato p̄mi hoīs. igit̃
quattuor ſunt h̄ vidēda. q̄ tangunt̃ ī iſtis tri-
bus diſtinctōib9. Primo de eo qd̄ querit̃.
Secūdo de temptatōe p̄mi hoīs qua ad
peccandū inducebat̃. ⁊ h̄ q̄tū ad viceſimā pri
mā diſtinctōe3. Tercio vtrꝫ p̄mi parētes
peccauerint p ignorātiā. ⁊ h̄ q̄tū ad viceſimā
ſecūdā diſtinctionē. Quarto vtrꝫ de⁹ potu
erit facere aliquā rationalē vel intellectualem
creaturā q̄ fuiſſet penit⁹ impeccabilis. ⁊ h̄ q̄n
tū ad diſtinctōe3 viceſimāterciā.

Articulus primus

Quātum ad primū

ſic pcedā. q2 p̄mo ponā vnā diſtinctōe3. Se
cundo ex hmōi diſtinctōe eliciā duplicē con
cluſionē. Diſtinctio eſt hec. ꝙ aliqd̄ pecca-
tū dupliciter pt̄ dici remiſſibile. Uno modo
eo qd̄ nō ſit mortale ſ3 veniale. Secundo q2
q̄uis ſit mortale. nō reddit tn̄ peccatorē ſic to
taliter impenitētiū quin poſſit diuinā miſeri-
cordiā implorare. ⁊ ipa3 implorādo n̄ ex ſua
iuſticia ſ3 ex dei benignitate veniā impetrare.

Prima cōcluſio

Ponā igit̃ q̄tū ad primū mēbꝛ iſtius di-
ſtinctionis ɔcluſionē negatiuā. ſ. ꝙ peccatu3
1 p̄mi hoīs nō potuit eſſe veniale. Quia ſi fuiſ
ſet vēiale tūc oppoſita incōpoſſibilia fuiſſent
ſiml' in aīa p̄mi hoīs. Falſitas ɔſequētis eſt
nota. Probo ɔſequētiā ſic. Om̄is obliquitas
q̄tūlibet diminuta repugnat pfecte rectitudi
ni. ſed om̄e peccatū veniale aliqualē dicit aīe
obliquitatē. originalis aūt iuſticia dicit pfe-
ctā aīe rectitudinē. igit̃ ſi primū peccatū p̄mi
hoīs fuiſſet veniale. cū p veniale nō fuiſſet p
2 dita originalis iuſticia. igit̃ ſimul māſiſſent
aliq̄lis obliq̄tas ⁊ perfecta rectitudo P̄. ſic
ipa originalis iuſticia manēs in hoīe ipm̄ p-
ſeruaſſet ab om̄i corpali infirmitate. ſic ml'to
magis ab om̄i ſpūali. ſ3 peccatū veniale eſt q̄
dā infirmitas anime ſeu interioris hominis.
P̄. nulla exiſtēte deordinatōe viriū inferi-
orū reſpectu ſuperioꝝ nullū poterit eſſe pecca- 3
tū veniale. S3 anteq3 hō inobediēs eſſet deo
⁊ deordinat⁹ ab eo p peccatū mortale. nō po-
tuit eſſe aliq̄ deordinatio viriū inferioꝝ a ſupi
orib9. Hoc eīm reqr̄it ratio naturalis ꝙ q̄diu
baro pfecte obedit p̄ncipi ſeu impatori. ꝙ im-
perator nō pmittat ſubditos baronis aliquā
rebellionē inferre baroni. Sic in ppoſito ⁊c̄.
S3 eſt quedā opinio ɔtraria huic ɔcluſi- Opīo contraria.
oni. q̄ dicit ꝙ ſi hō mortaliter nō peccaſſet. tn̄
⁊ ipe prim⁹ hō ac etiā aliȷ̄ ab ipo geniti potu
iſſent venialiter peccaſſe. Quia ſicut trāſgreſ- 1
ſio p̄cepti eſt mortale peccatū. ſic tranſgreſſio
ɔſiliȷ̄ vbi ɔſiliū ſequeſtrat̃ a p̄cepto eſt pecca
tū veniale. S3 ſicut de⁹ primis parentib9 de
dit p̄ceptū. ſic ipis ⁊ ſuis ſucceſſorib9 potuit
dare ɔſiliū. ɔtra qd̄ ipi venire potuerūt ſeruā
do tn̄ p̄ceptū. ergo ⁊c̄. P̄. verbū ocioſum n̄ 2
eſt peccatū mortale. ſ3 hō in ſtatu innocentie
potuit verbū ocioſum dicere. g̃ potuit venia-
liter peccare. P̄. ɔfirmat⁹ in grā pt̄ veniali 3
ter peccare. ergo hō in ſtatu innocētie potuit
venialiter peccare. Antecedēs patet in aplis.
Cōſequētia etiā patet. q2 nō minoris effica-
cie videt̃ eſſe talis gr̄e ſpūalis abundātia. q̄3
ipa originalis iuſticia. P̄. idē pt̄ argui ſic. 4
Exiſtēs in ſtatu innocētie ſi pt̄ elicere actum
magis repugnantē ſtatui innocētie. pt̄ etia3
elicere actū min⁹ r̄pugnantē tali ſtatui. ſ3 hō
exiſtēs ī ſtatu innocētie potuit elicere actum
mortal' peccati. q̄ maiorē habet repugnantiā
ad ſtatū inocētie. ergo etiā potuit elicere actū
venialis peccati. q̄ minorē habet repugnātiā
ad virtutē innocētie. P̄. cui nō repugnat 5
aliq̄s defect⁹ illi nō repugnat diſpoſitio ad ta
lē defectū. ſ3 ipe adā pp̄ter rectitudinē innocē
tie nō habuit impoſſibilitatē peccādi morta
liter. g̃ nec venialiter. cū veniale ſit diſpoſitio
ad mortale. Maior patet. q2 ſicut ī poſitiuis
cui nō repugnat forma eidē nō repugnat di-
ſpoſitio ad formā. ſic ⁊ ī priuatiuis. Minor
etiā patet. q2 q̄cq̄d factū eſt poſſibile fuit fieri
ſ3 hō exiſtēs in ſtatu innocētie de facto pecca-
uit mortaliter. g̃ ⁊c̄. P̄. quāto aliq̄ min⁹ di 6
ſtant tanto facilior eſt trāſit⁹ vni⁹ ad alteꝝ. ſ3
totalis innocētia min⁹ diſtat a peccato veni-
ali q̄3 a mortali. g̃ ⁊c̄. Minor patet. Maior
aūt habet̃ primo de generatōe. vbi ex virtute
iſti⁹ maioris ɔcludit̃ ꝙ in habentib9 q̄litate3
ſimbolā facilior eſt trāſit⁹. P̄. Null⁹ poteſt 7
diffidēter loq̄ de verbo dei ſine peccato ſaltem

veniali. Sꝫ eua diffidēter loquebaṫ de verbo dei anteq̄ꝫ peccaret mortaliter. Quia cū dyabolꝰ q̄reret. cur p̄cepit vobis deꝰ ⁊c. r̄ndit eua de ligno qḋ eſt ī medio ꝑadiſi p̄cepit nob̄ deꝰ vt nō comedamꝰ ne forte moriamur. Unde mlier appoſuit h̄ forte. vbi deꝰ totaliter cōminabaṫ aſſertiue. Sꝫ iſta nō ꝯcludūt

Solutio.

Ad.1. Ad pmū igiṫ dicendū ꝙ ex ꝯtemptu facere ꝯtra ꝯſiliū eſt mortale peccatū. ſꝫ nō apparet ꝙ in ſtatu innocentie hō potuiſſet venire cōtra dei ꝯſiliū niſi ex ꝯtemptu. cū nulla paſſio ipm̄ inclinaſſet ad oppoſitū. imo ip̄a originalis iuſticia hoīeꝫ inclinaſſet ad obſeruandū om̄e dei ꝯſiliū. igiṫ ꝯtra hm̄ōi internā inclinatōeꝫ militare nō potuiſſet niſi ꝯſiliū dei ſpernēdo. ꝓpter qḋ mortaliter peccaſſet.

Ad.2. Ad ſecūduꝫ dicendū ꝙ ſicut corīu molle ⁊ flexibile ꝯiunctū iflexibili ligno nequaq̄ꝫ flecti p̄t q̄ꝫdiu manet talis ꝯiunctio. ſic aīa humana quāuis de ſe ſit obliquabilis. q̄ꝫdiu tn̄ māſiſſet ꝯiuncta rectitudini original' iuſticie nō potuiſſet obliquari. Sꝫ om̄e verbū ocioſuꝫ vt ocioſuꝫ eſt aliq̄ mentis obliquatio. alias nō opteret nos reddere rationē de om̄i verbo ocioſo. qḋ eſt cōtra textū euāgelij. Et ideo ſi hoīes ī ſtatu innocētie permāſiſſent. ſicut curuari a rectitudine nō poterāt manētes tn̄ in plena rectitudīe. q꞉ h̄ ꝯtradictionē implicaret. ſic verbū ocioſū dicere nō poterāt vt eſt ocioſū. Qḋ notanter ſemꝑ addo. q꞉ dato ꝙ dixiſſent eadē verba ⁊ multo plura q̄ nos ſepiꝰ inordinate ⁊ ocioſe ꝓferimꝰ. talia tn̄ verba ipis nō fuiſſent ocioſa. q꞉ ꝓpter om̄imodā mentis eoꝝ rectitudinē talia verba ſemꝑ dixiſſent aliqua bona intentione. ⁊ ꝑ ꝯſequēs n̄ fuiſſent ocioſa

Ad.3. Ad terciū nego ꝯſequentiā. Ad ꝓbationē dico ꝙ gratia ⁊ originalis iuſticia ſe habēt ſicut excedens ⁊ exceſſū. Nā gratia eſt efficacior quātū ad vite meritū. q꞉ ſm̄ auguſtinū exiſtēs ī gr̄a p̄t vlterius ꝓcedere ꝑ meritū vite eterne. Exiſtens aūt in originali iuſticia q̄ꝫuis poſſit ſtare ⁊ nō cadere in peccatū. nō poſſet tn̄ vlteriꝰ ꝓcedere niſi ꝑ donū ſuꝑadditū diuine gratie Sꝫ quantū ad obedientiā viriū inferioꝝ reſpectu ſuꝑioꝝ originalis iuſticia maioris fuit efficacie q̄ꝫ gratia etiā ipis apl'is cōmunicata. q꞉ etiā ipi ſenſerūt rebellionē viriū inferioꝝ ꝓpter fomitē peccati. qui in ipis q̄ꝫdiu ī hoc mūdo vixerūt nō fuit totaliter extirpatꝰ. Sicut ſepe ꝯqueriṫ glorioſus apl's paulꝰ. Et iō ratōe talis rebellionis etiā in gratia ꝯfirmati

Nota. poſſunt q̄nq̄ꝫ venialiter peccare. nō aūt illi q̄ eſſent in iuſticia originali.

Propter qḋ eſt hic diligenter aduertendū. ꝙ ꝯfirmatꝰ in gratia p̄t venialiter peccare. ſꝫ nō mortaliter. Exiſtēs aūt in iuſticia originali p̄t peccare mortaliter. ſꝫ nō venialiter. Nā gratia vi e nō cōcernit de neceſſitate om̄imodā rectitudinē interiorē. ⁊ ideo p̄t ſecū cōpati peccatū veniale. Cōfirmatꝰ vero in gratia nō p̄t perdere gr̄aꝫ alias nō eſſet cōfirmatꝰ. ideo nō poteſt peccare mortaliter. cū om̄e peccatū mortale totaliter excludat gratiā. Sꝫ ecōuerſo exiſtēs ī originali iuſticia nō poteſt peccare venialiter. q꞉ talis iuſticia nō patiṫ ſecū aliquā obliquitatem. poteſt tamē peccare mortaliter. quia poteſt perdere talē iuſticiā. cū in ea nō ſit confirmatꝰ.

Ad quartū dicendū ꝙ ſuppoſita ꝑmanentia ſtatꝰ innocētie. tunc repugnat ipſi homī peccare tā mortal'r q̄ꝫ venialiter. cū ꝑditione tn̄ ſtatꝰ illiꝰ oportebat ꝙ primo peccarꝫ mortaliter. q꞉ veniale nō mereṫ eiꝰ perditōeꝫ. perdito tamē ſtatu innocētie ꝑ peccatū mortale. tunc vlteriꝰ nec habuit repugnantiā ad mortale nec ad veniale. Ad.4.

Ad quintū dicendū ꝙ q̄ꝫuis diſpoſitio ad formā nō repugnet ſubiecto cui nō repugnat forma. tn̄ ſi talis diſpoſitio habet repugnantiā ad formā p̄cedentē in ſubiecto. tūc hm̄ōi diſpoſitio repugnat ſb̄iecto ſumpto cū permanētia prioris forme q̄ꝫuis eñ linee vt linea eſt nō repugnet circularis forma. nec ꝑ ꝯſequens curuitas cū ipſa curuitas diſponat lineā ad formā ipſiꝰ circuli. talis tn̄ diſpoſitio q̄ eſt curuitas repugnat linee ſumpte cū permanētia rectitudinis. q꞉ impoſſibile eſt ipam lineā ſimul eſſe curuā et rectā Sic in ꝓpoſito ⁊c. Ad.5

Ad ſextū patet ꝑ iam dicta. q꞉ quāuis facilior ſit trāſitus linee q̄ eſt ſub rectitudīe ad curuitatē q̄ꝫ ad formā ꝑfecti circuli. tamē faciliꝰ eſt in talē lineā inducere formā ꝑfecti circuli cū perditōe rectitudinis. q̄ꝫ cū permanētia rectitudinis inducere etiā quācūq̄ꝫ minimā curuitatē. ſic q̄ꝫuis ⁊c. Ad.6.

Ad ſeptimū dicendū ꝙ hoc potuit eſſe quidā modꝰ loquēdi ſine tamē mentali diffidentia. Ad.7.

Secunda ꝯcluſio

Secūda ꝯcluſio eſt affirmatiua. ſ. ꝙ peccatū primi homīs erat remiſſibile ex h̄ ꝙ ꝑ dei miſericordiā primꝰ homo de ſuo peccato potuit penitere. Quia agens liberi arbitrij q̄ꝫdiu eſt in via poteſt habere diſplicentiā de malo. ⁊ per cōſequēs diuina bonitate cooperante poteſt agere penitentiā de peccatis. ⁊ cōſequi gratiā dei. Sed primꝰ homo poſtq̄ꝫ primū peccatū ꝑpetrauit remāſit in via ⁊ nō erat īmediate in termino. q꞉ poſt mortē a primo tūc homo erit ī termino. ergo mediātibꝫ

diuinis impetib⁹ ⁊ impulſionib⁹ potuit ha/
bere ſui peccati diſplicentiā. ⁊ ꝑ ↄſequens dei
bonitate coopante potuit agere ↄdignā peni
Inſtantia tentiā. Sȝ forte dicet̄ ꝙ maioꝛ nō eſt vera
qꝛ peccatū in ſpūmſanctū eſt irremiſſibile. vt
patet Matth. xij. ⁊ pma Joh. vlti. c. ⁊ tamē
exiſtēs in tali peccato ē liberi arbitrij ⁊ adhuc
Solutio. viatoꝛ. Reſpōdeo ꝙ peccatū in ſpūmſan/
ctum q̃ȝdiu peccatoꝛ viuit ī hoc mūdo nō di/
cit̄ irremiſſibile ꝓpter omīmodā impoſſibili/
tatē. ſȝ ꝓpter difficultatē. put intēdo declara
re īfra. xliij. diſt. vbi mgr̄ tractat illā materiā.

Articulus ſecundus.

Quantū ad ſecūdū
principale ponā duas ↄcluſiones Prima
eſt ꝙ tentatio carnis eſt fortioꝛ q̃ȝ tentatio de
monis. Secūda eſt. ꝙ primus homo nō
fuit tentatus tentatōne carnis. ſed ſolū ten/
Prima cō cluſio tatione demonis. Primā cōcluſionē ꝓbo
ſic. Quanto tentatoꝛ eſt inſeꝑabilioꝛ a ten/
1 tato. tanto tentatio eſt fortioꝛ ⁊ periculoſioꝛ.
ſȝ caro noſtra eſt nobis vicinioꝛ ⁊ a nobis in
ſeꝑabilioꝛ. Et ideo dixit quidā ꝙ pugna car
nis eſt cōtinua quāuis ſequat̄ rara victoꝛia.
2 P. quāto aduerſari⁹ eſt min⁹ domabilis:
tanto tentatio eſt fortioꝛ. ſȝ inter oīes tenta
toꝛes ⁊ aduerſarios homīs caro videt̄ minꝰ
domabilis Unde multi ſancti q̇ demonib⁹ ꝑ
oīa ꝑcipere potuerūt. adhuc multas carna/
les tentatōnes ſuſtinuerūt. vt appuit in glo/
rioſo aplo paulo. qui vt ipe fatet̄ ter dominū
rogauit vt ſtimul⁹ carnis ſue auferret̄ ab eo.
Et vt patuit in beato anthonio. q̇ ad doman
dū carnē ſuā ſeipm in ignē poſuit. Patet etiā
de illo ſancto ī vitaſpatꝝ q̇ quinq̧ digitos ſu
os vnū poſt aliū oīes vna nocte leſit in igne
ad reſiſtendū tentationi ⁊ ad domandū car/
nem cū tentaret̄ a quadā meretrice. Patȝ eti
am de beato benedicto. q̇ ſe nudū poſuit in le/
cto de ſpinis ⁊ vrticis parato. Patet etiā d̄ be
ato hieronimo. q̇ cū maximis abſtinētijs vix
carnē ſuā cohibere potuit ab illecebris. vt pa/
tet in epl'a ad paulā. vbi vitā ſuam deſcribens
q̃ȝtū ad cibū ait. De cibis aūt ⁊ potu taceo cū
languētes monachi frigida aqua vtantur. et
coctū aliquid ſumere luxuria ſit. De vigilijs
⁊ aſperitatib⁹ ſubdit. Quotidie lacrimas. q̄ti
die gemit⁹ fundebā. De aſperitate vero loci ait
ꝙ habitabat in vaſta illa ſolitudīe. q̄ adu ſta
ſolis ardoꝛib⁹ horridū monachis ꝑſtabat ha
bitaculū. Quantū ad lectū ait. ꝙ ſi repugnā/
tem ſomn⁹ iminens oppſſiſſet nude humo oſ
ſa arentia collidebā. His ⁊ multis alijs ſuis
caſtigatōib⁹ nō obſtantib⁹ adhuc tū vt ↄq̄/
ritur caro ſua indomita ꝑmanebat Propter
qd̄ ſubdit. Pallebāt oꝛa ieiunijs. ⁊ mēs eſtu
abat ī frigido coꝛpe. ⁊ ante hominē iā ſua car
ne ꝑmoꝛtuū ſoli⁹ libidinis incēdia bulliebāt
Propter qd̄ addit. ꝙ ſi nos q̇ exoſi ſūȝ habem⁹
coꝛp⁹ talia ſentim⁹. quid faciet puella in deli/
cijs viuēs. Nempe viuēs moꝛtua eſt. P. il 3
la pugna eſt fortioꝛ ⁊ difficilioꝛ vbi pauciora
ſunt auxilia ſeu remedia. ſȝ talis eſt carnis tē
tatio. qꝛ vnicū tantū habet remediū. ſ. fugā a
cauſis ⁊ occaſionib⁹ hmōi tentatōis. Juxta
qd̄ ait apl's. i. ad Choꝝ. vi. Fugite foꝛnicatō
nē. Unde etiā phs in ethicꝭ ait. ꝙ debem⁹ pa/
ti illud qd̄ ſenes patiebant̄ ad helenā dicētes
abijciam⁹ eā. P. bellū inteſtinū eſt magis 4
periculoſū. Propter qd̄ ait boeti⁹. ꝙ nulla eſt
peioꝛ peſtis q̃ȝ familiaris inimic⁹. Sȝ carnꝭ
tentatio eſt belluȝ inteſtinū. qꝛ in hmōi bello
eiuſdē toti⁹ pars eſt cōtra partē. Caro eñ cō/
cupiſcit adūſus ſpiritū. ⁊ ſpūs aduerſus car/
nem. ſicut ait apl's. Sȝ forte dicet̄ ꝙ forti/ Inſtantia
oꝛ inimic⁹ eſt dyabol⁹. ergo ei⁹ bellū eſt pericu
loſi⁹. Cōſequētia patet. Antecedens eſt ſatis
euidēs. Job. xli. vbi dicit̄ de dyabolo. ꝙ nō eſt
ptās ſup terrā que ei competur. Rñdeo ꝙ Solutio
hoc pt intelligi nō de malicia tentatiua. ſ. de
virtute motiua ſeu actiua. qꝛ ſi de⁹ ꝑmitteret
dyabol⁹ vnū totū montē trāſuertere poſſȝ val
de velociter qd̄ tamē null⁹ homo poſſet. Si
tū intelligit̄ de malicia tentatiua. tunc dico ꝙ
ibi loquit̄ ſcriptura d̄ ptāte demonis cū inclu
ſione tentationis carnalis q̄ tanq̄ȝ inſtrumē/
to vtit̄ nos tentando. iuxta illud Job. xl.
Uirt⁹ eius in lumbis ei⁹. Et foꝛtitudo illius
in vmbilico vētris ei⁹. Et ideo vt ſic puta vt
tentatio demonis includit tentationē carnis.
tūc nō miꝝ ſi validioꝛ eſt poteſtas tentatiua
demonis q̃ȝ ſoli⁹ carnis. Si aūt vtraq̧ tenta
tio carnis. ſ. ⁊ demonis ſeoꝛſū ꝑ ſe ſumat̄. tunc
tentatio carnis eſt foꝛtioꝛ tentatōe demonis.
qꝛ nulla exiſtēte tentatione carnalis cōplexi/
onis. tūc de quocūq̧ vicio homo a demone tē
taretur de facili homo vinceret. qꝛ tot⁹ homo
pugnaret. Sȝ d̄ quocūq̧ vicio inſito ſm̄ car
nalē complexionē. ac ſm̄ aſtroꝝ impreſſionē
tentatur homo ab īt rinſeco etiā ceſſante omi
tentatione extrinſeca ipſi⁹ demonis. tunc nō
pugnat tot⁹ homo. ſed eſt diuiſus in ſeipſo.
Juxta illud apoſtoli ad Roma. vij. Sentio
aliā legē in mēbꝛis meis repugnantē legi mē
tis mee. ⁊ captiuantē me in lege peccati. Et qꝛ

om̄e regnū in ſe diuiſum deſolabit̄.igit̄ niſi in
tali pugna homo diuinitꝰ adiuuet̄.tunc aut
impoſſibilis aut valde difficilis eſt victoria.
Propter qđ notāter ait ſapiēs ſap.viij.Sci
ui quoniā aliter nō poſſum eſſe cōtinens niſi
deꝰ det. Secūda ꝯcluſio eſt ꝙ tentatio ho
minis in ꝑadiſo nō fuit a carnali cōplexione
ſꝫ ab ipo demone.Quia vbi om̄ia intrinſeca
ſunt ordinatiſſime diſpoſita.ibi pars partē n̄
impugnat ſꝫ adiuuat.ciuitas em̄ nō eſt bene
diſpoſita cū viciꝰ impugnat vicinū.Sꝫ ra
tione original' iuſticie in ſtatu illiꝰ innocētie
om̄ia hoīs interiora fuerūt ordinatiſſime di/
ſpoſita.ergo nulla ab intrinſeco tali hoīe po/
tuit eſſe pugna.Q, aūt fuerit extrinſecꝰ a de/
mone.patet gen̄.iij.de ſerpente.in cuiꝰ figura
apparēs demon.primo tentauit mulierē tāqꝫ
partē infirmiorē.⁊ deinceps virū ꝑ mulierē tā
qꝫ partē fortiorē.

Secunda cōcluſio. (margin)

Quantū ad terciuꝫ

Diſt.22. (margin)

articulū tria inquirā. Primo vtꝝ ignorā/
tia ſit peccatū Secūdo vtꝝ ignorantia ex
cuſet peccatuꝫ. Et tercio de articulo in ſe.ſ.
vtꝝ primi parētes peccauerint ex ignorantia

Articulus tercius. (margin)

Inquiſitō prima. (margin)

Circa primū eſt aduertendū ꝙ m̄lti mul/
tipliciter diſtinguūt de ignorātia. Juriſte
em̄ dicūt ꝙ duplex ſit ignorātia.ſ.ignorantia
iuris ⁊ ignorātia facti. Ph̄s autē in ethic̄
dicit ꝙ eſt quedā ignorātia vniuerſalis.alia
vero particularis. Et in idē redeūt he due di
ſtinctōes.qꝛ qđ phi appellāt ignorantiā vni
uerſalē.hoc iuriſte appellāt ignorantiā iuris
Jlle em̄ habet ignorantiā iuris ſeu vniuerſa/
lē de hac veritate ꝙ adulteriū eſt mortale pec
catū.qui ſimpliciter hoc ignorat. Jlle aūt cir
ca eandē veritatē habet ignorantiaꝫ facti ſeu
particularē.qui bene ſcit adulteriū eſſe pecca/
tū.ignorat tamē hoc adulteriū eſſe peccatuꝫ.
puta ſi de nocte alia mulier loco vxoris ſue ſe
poneret ad lectū ſuū cū qua peccaret ſine frau
de ipam credēs eſſe ſuā. Theologi ꝟo po/
nunt vnā diſtinctionē trimembrē.Quia ſm̄
eos quedā eſt ignorātia affectata.puta cū q̇s
affectat ſe ignorare vt liberiꝰ ⁊ delectabiliꝰ poſ
ſit peccare nō habendo remorſum cōſcientie.
Alia eſt ignorātia neglecta.puta cū quis nō
affectat ignorare.attamē ꝓpter ſui molliciē ⁊
pigriciā nō facit tantū quantū poſſet ⁊ debe/
ret ad hoc ꝙ ſciat illud qđ ſcire tenet̄.⁊ hec ig
norātia appellat̄ a iuriſtis craſſa ⁊ ſupina.qꝛ
ſicut homines craſſi iacētes ſupine ſciliꝫ baſ

Nota val debene. (margin)

ſius cū capite qꝫ cū reliquo corpe tardius et
difficiliꝰ ſurgūt.ſic laborātes iam dicta igno
rantia minus ſtudioſe inquirūt ⁊ pigre labo/
rant ad ſciendū ea que ſcire de iure tenēt. Ter
cia eſt ignorātia inuincibilis.puta cū aliquiſ
nullis ſuis virib; poteſt huiuſmodi ignoran
tiam ꝑuenire. Et per hāc diſtinctionē trimē/
brem poſſumꝰ ſubdiuidere qđlibet membrū
predictaꝝ duaꝝ diſtinctionū. Nā ignorātia
iuris vel eſt affectata.vel neglecta.vel inuin/
cibilis. Et ſimiliter diſtingui poteſt de igno/
rantia facti. Nā ille q̇ modo ſupradicto mu/
lierem nō ſuā cognouit.vel hoc quādoqꝫ de/
ſiderauit ꝙ taliter eueniret.puta ꝙ ignoran/
ter cognoſceret alienā.tūc huiuſmodi ignorā
tia eſt affectata.vel nō adhibuit tantā diligē
tiā quantā debuit adhibere.⁊ tūc huiuſmodi
ignorātia eſſet neglecta.vel totā diligētiā ad
hibuit quā adhibere debuit.⁊ tūc talis igno/
rantia inuincibilis eſſe cenſet̄ His p̄miſſiſ
pono quattuor ꝯcluſiones. Prima eſt ꝙ
ignorātia vt ignorātia nō eſt peccatū.Quia
ſm̄ auguſtinū qđ nullo modo eſt volitū.nul
lo modo eſt peccatū.ſed ignorātia vt ignoran
tia nullo modo eſt volita.qꝛ om̄es hoīes na
tura ſcire deſiderāt.vt patet p̄mo methaphi.

Prima cōcluſio (margin)

Ratio. (margin)

Secūdo dico ꝙ ignorātia vt eſt affectata
poteſt eſſe graue peccatū. De tali em̄ ignoran
tia dicit̄ in ps. Noluit intelligere vt bene age
ret. Et ſequit̄. Aſtitit om̄i vie nō bone.malici
am autē nō odiuit. Unde de talib; dicit̄ in li
bro Job ꝙ ipi dicūt deo. Recede a nobis.ſciē
tiam viaꝝ tuaꝝ nolumꝰ. Et de tali ignorāte
dicit apoſtolꝰ.i.ad Chor̄.xiiij.Qui ignorat
ignorabit̄. Forte dicet̄ ꝙ cōcluſio ſecunda
cōtradicat prime.quia qđ eſt affectatū eſt ali
quo modo volitū.ſed quedā ignorātia eſt af
fectata.vt dicit ſecūda ꝯcluſio.ergo aliq̄ mo
do erit volita.cuiꝰ oppoſitū aſſumit̄ in mino
ri rationis ꝓ prima cōcluſione Reſpōdeo
ꝙ nulla ignorātia eſt affectata inquātū igno
rantia vel ratōne ignorātie.ſed ratōne rei ig/
norate.vel ratōne alicuiꝰ cōditionis annexe.

Secunda ꝯcluſio (margin)

Inſtantia (margin)

Solutio. (margin)

Tercō dico ꝙ ignorātia neglecta ſimiliter
eſt peccatū.quia omittit ea que facere tenet̄.er
go ſaltē peccat peccato omiſſionis.attamē ce/
teris parib; ignorātia affectata ſemꝑ eſt ma/
ius peccatū q̄ꝫ neglecta.quia plꝰ eſt ibi đ vo/
luntario ⁊ temeritate. Et dico ceteris parib;.
quia poſſet cōtingere aliquē ex affectu ignora
re in materia q̇ ita modici eſſet ponderis.⁊ al
ter ex ſua negligētia ignoraret in materia que
adeo eſſet periculoſa.ꝙ ignorātia neglecta ſeu

Tertia cō/cluſio. (margin)

craſſa maiꝰ eſſet peccatū qꝫ affectata Quar-
(Cōcluſio quarta.) to dico ꝙ ignorātia inuincibilis nō eſt culpa-
bilis. niſi forte induceret͂ ex culpa p̄cedēti. pu-
ta ex ebrietate vel alio quouis vicio. Nā ebri-
us dupliciter puniendꝰ eſt. vt patet. iij. ethi.

(Inq̄ſitō ſecunda p̄mi articuli) Et ex iſtis ſatis patere videt͂ ad illud qd̕ ſe-
cundo proponit͂ inquirendū. Nā cū culpa
ꝓprie nō excuſet ſed incuſet. ſequit͂ ꝙ ignorā-
tia affectata nunqꝫ excuſat peccatū. Ignoran-
tia vero neglecta nō excuſat a toto ſꝫ a tanto.
Nā ſm̄ ꝙ plus vel minꝰ eſt ibi de negligētia.
⁊ materia plus vel minꝰ eſt periculoſa. ſm̄ h̄
talis ignorātia magis vel minꝰ excuſat homi-
nem a peccato. Ignorātia autē inuincibilis
ſi ex p̄cedenti peccato ignorātis non inducit͂.
tunc nō ſolū excuſat a tāto ſed a toto. Si au-
tem ex ebrietate vel alio quouis p̄cedēti pec-
cato fuerit inducta. tūc ⁊ ſi excuſet a tanto. nū-
qꝫ tamē excuſat a toto. Propter qd̕ dicūt do-
ctores ꝙ ebrietas etiā ipm̄ loth de vicio ince-
ſtus cū ſuis filiabꝫ perpetrato nō penitꝰ excu-
ſauit.

(Inquiſitō tercia p̄mi articuli.) Quātū ad illud qd̕ tercio ꝓponitur
inquirendū. ſ. vtrū primi parētes peccauerint
ex ignorantia. ponā duas ↄcluſiones

(Prima cōcluſio) Pri-
ma eſt ꝙ quāuis peccauerint ignorantes. qꝛ
oīs malus ignorans. vt dicit͂. iij. ethicorū.
(Reqre egidiū. di. xx-iij. q. vlti.) primo tn̄ ſuo peccato nō peccauerūt ex igno-
rantia. ita ꝙ ignorātia eſſet cauſa p̄mi ſui pec-
cati. Nā pena nō p̄cedit peccatū ſed ſequit͂.
Sed ignorātia rerū agendarū inflicta eſt pro-
pter peccatū. vt ait auguſtinꝰ in libro enchi-
ridion. Et q̄rto de libero arbitrio ait auguſti-
nꝰ. ꝙ approbare falſa ꝓ veris non eſt natura
homīs inſtituti. ſed pena damnati

(Scd̕a cōcluſio.) Secū-
da cōcluſio eſt ꝙ quo ad alia peccata q̄ ſeque-
bantur primū peccatū ipſe primꝰ homo aliq̄
modo peccauit per neſcientiā. per ignorantiā
ꝑ errorē. ac per infidelitatē. Iſta em̄ ſic ſe ha-
bent ꝑ ordinē. ꝙ ſemper illud qd̕ ſequit͂ inclu-
(Nota bn̄.) dit precedēs. Nā neſciētia dicit ſimplicē ne-
gationē ſcientie. Ignorātia dicit priuationē
ſcientie. ſcilicet carentiā ſcientie apte nate tūc
ineſſe. Error dicit nō ſolū carentiā noticie ve-
ritatis. ſed etiā dicit adheſionē alicui ↄtrario
veritati. Infidelitas autē dicit errorē in ma-
teria ſp̄ali. puta in his que ſpectant ad fidē
vel ad bonos mores Ex hoc arguatur ſic.
Qui peccat per infidelitatē. ille peccat per er-
rorem ignorantiā ⁊ neſcientiā. ſed primi parē-
tes poſt primū eorū peccatū qd̕ fuit ſuperbia
qua affectabāt eſſe vt dij ipi peccabāt per in-
fidelitatē. vt patet ꝑ auguſtinū. xiiij. de ciui.
dei. c. xvij. Magna em̄ infidelitas fuiſſe vide-
tur. ꝙ magis crediderūt verbis dyaboli qꝫ ꝓ-
cepto dei. Maior patet ex deductōe imedia-
te p̄cedenti

Quātū ad quartū (Diſt. xxiij.)

(Articulus quartus. Prima cōcluſio. 1) articulū ponā duas cōcluſiones. Prima
eſt ꝙ deꝰ nō poteſt facere ſpiritualē creaturā
que naturaliter omino ſit impeccabilis. Qꝛ
oīs creatura naturaliter eſt mobilis ⁊ verti-
bilis. ergo naturaliter eſt defectibilis ⁊ pecca-
bilis. Antecedēs patet ꝑ damaſcenū lib. i. c.
iij. cōſequentia patet. quia omē illud cuiꝰ vo-
luntas mobilis eſt ⁊ vertibilis. hoc derelictū
puris ſuis naturalibꝫ peccare poteſt. P̄. ſm̄ 2
apoſtolū. i. ad Thi. vi. Solꝰ deꝰ habet imor-
talitatē. qd̕ vtiqꝫ verū eſt naturaliter. Sicut
ergo deꝰ non poteſt creaturā facere que natu-
raliter ſit deꝰ. ſic nō poteſt creaturā facere ſpi-
ritualē que ſit naturaliter imortalis. Cū igit͂
mors ſp̄ualis creature ſit peccatū. ergo nullā
creaturā ſpiritualē poteſt deꝰ facere q̄ ſit natu-
raliter impeccabilis.

(Cōtra cōcluſionē.) Sꝫ cōtra iſtā verita-
tem arguūt quidā ſic. Deus poteſt facere ali-
quā creaturā q̄ ex puris ſuis naturalibꝫ vide-
at eſſentiā dei nudā. ergo poteſt facere creatu-
ram naturaliter impeccabilē. Antecedens ꝓ-
batur. qꝛ illud eſt creature cōmunicabile qd̕
ipam nō ponit extra terminos creature. ſꝫ vi-
dere eſſentiā diuinā ex puris naturalibꝫ cum
ſit perfectio finita nō ponit creaturā extra ter-
minos creature.

(Cōfirmat͂) Et ↄfirmat͂. quia deꝰ po-
teſt lumē naturale vniꝰ angeli facere ꝙ ſit eq-
le i claritate lumini glorie qd̕ eſt in altero an-
gelo. ⁊ per cōſequēs ille videbit eſſentiā diui-
nam eque clare per naturā ſicut iſte ꝑ gratiā
ↄſummatā que eſt lumē glorie Probatur
etiā cōſequentia. qꝛ impoſſibile eſt aliqd̕ prin-
cipium deficere vel peccare in ſua operatōne
quādiu manet imutabiliter ↄiunctū ſue dire-
ctiſſime regule. ergo impoſſibile eſt talē crea-
turam peccare etiā naturaliter. eo ꝙ ſemper
ex ſuis naturalibꝫ coniuncta eſſet ipſi diuine
eſſentie que eſt omniū regula directiſſima.

(Solutio.) Reſpondeo per interemptionē anteceden-
tis. qꝛ finis ſupernaturalis a nulla creatura
poteſt naturaliter obtineri. quia tūc non eſſet
ſupernaturalis finis ſi naturaliter aliqua cre-
atura ipm̄ poſſet ↄſequi. Sed viſio diuine eſ-
ſentie eſt finis ſupernaturalis maxime loq̄n-
do de viſione beata que eſt mediante lumine
glorie. de qua currunt probatōes antecedentꝰ
(Ad primā ꝓbationē.) ideo ⁊c. Ad primā ꝓbationē nego minorē

Quãuis eñ videre beatifice diuinã eſſentiã per gratiã ſeu ꝑ lumẽ glorie nõ ponat creaturam extra terminos creature. videre tñ beatifice ꝑ naturã ꝯuenit ſoli deo. ꝓpter qḋ creaturam om̃ino poneret extra terminos creature.

Ad confirmationẽ.

Ad ꝯfirmationẽ dicendũ ꝙ cũ lumen naturale ⁊ lumen glorie ſint alteri⁹ ⁊ alteri⁹ rationis. ideo nõ ſunt apta nata ſibi mutuo coequari. Illa eñ que ſunt diuerſaꝝ rationũ ſic ſe habent ꝙ per intentionẽ vni⁹ etiã ſi creſceret in infinitũ nunq̃ꝫ deueniret ad equalitatẽ alterius. vt ſuperi⁹ declaraui in primo libro. diſt. xlvij. Et etiã ĩfra clari⁹ ꝓbabit̃. diſt. xxiiij. ḋ angulo cõtingentie ꝙ ſi creſceret in infinitũ nunq̃ꝫ deueniret ad equalitatẽ anguli recti.

Secunda concluſio.

Secunda cõcluſio eſt ꝙ per donũ gratie nature ſuperadditũ de⁹ poteſt facere aliquã creaturã impeccabilẽ. Quia illud qḋ ĩmobilitat animã vel angelũ in bono ſeu in virtutibus hoc reddit eũ impeccabilẽ. ſed abundantia gratie diuine maxime vt cõſummata ĩ patria ĩmobilitat animã in bono. quia replet in bonis om̃e deſideriũ ei⁹. igit̃ quãuis in via ſimus mobiles. ⁊ per cõſequens aliquo modo peccabiles. in patria tamẽ erim⁹ per dei grãm in moribꝫ ⁊ virtutibꝫ totaliter ſtabiliti. Propter qḋ ait auguſtin⁹ in libro ꝯfeſ. Ad te feciſti nos domine. ⁊ inquietũ eſt cor noſtꝝ donec req̃eſcat in te. Et in eodẽ libro ait deo. Cũ tibi inheſero exonero me. ⁊ q꞉ tui plenus nõ ſum onus mihi ipſi ſum. Etiã citra gloriam patrie poſſet eſſe tãta abundãtia gratie. ꝙ creatura totaliter fieret impeccabilis. vt apparuit in beata virgine. que ex redundãtia diuine gratie nec potuit peccare mortaliter nec venialiter.

Inſtantia

Sed forte dicet̃ ꝙ iſta ꝯcluſio ſecũda deſtruit primã. Quia de⁹ poteſt facere ꝙ illa forma que eſt gratia in vna creatura ſit forma naturalis in alia creatura. Si igit̃ ꝑ formam q̃ eſt gratia de⁹ poteſt facere creaturam impeccabilẽ. put tu dicis in ſecũda cõcluſione. ſequit̃ ꝙ hoc poſſit ꝑ formã naturalẽ. ⁊ ꝑ ꝯſequẽs talis creatura habens talẽ naturalẽ formã erit naturaliter impeccabilis. qḋ eſt cõtra primã cõcluſionẽ.

Solutio.

Reſpondeo ꝑ interemptionẽ maioris. quia illud qḋ eſt gratia ĩ vna creatura. loquẽdo ꝓprie ḋ habitu gratie in nulla creatura poteſt eſſe natura. quia cũ gratia in ſuo perfecto eſſe ſit ipa gloria anime ſeu ipm̃ lumen glorie. igit̃ ſi gratia in aliqua creatura eſſet forma naturalis. talis creatura ex ſuis puris naturalibꝫ poſſet eſſe ꝑfecte beata. qḋ eſt impoſſibile. cũ hoc ſoli deo dinoſcat̃ cõuenire.

Ad principale argu.

Ad argumentũ principale nego ꝯſequentiã. Ad probationẽ dicendũ ꝙ remiſſibile ⁊ irremiſſibile nõ dicunt̃ de ipis peccatis ratione infiniti exceſſus vni⁹ ad alteꝝ. ſed ratione alteri⁹ ⁊ alteri⁹ ſtat⁹. idẽ eñ peccatũ eiuſdem peccatoris dicit̃ remiſſibile q̃ꝫdiu fuerit ĩ via. ⁊ irremiſſibile cũ via tota pertranſita fuerit in termino. quia q̃ꝫdiu peccator eſt in via nõ deſinit deus per ſuã miſericordiã facere aliquos impetus in anima peccatoris. ratione q̃ꝝ motiuũ ipa ſinderеſis peccatorẽ remordet ꝓpter quẽ remorſum quãdoq̃ꝫ peccator cõſiderans ſua delicta. cooꝑante ſibi gratia diuina poteſt agere penitentiã de peccatis. Poſt mortẽ vero cũ peccator fuerit in termino. non eſt rationi ꝯſonũ vt vlteri⁹ talibꝫ impetibus moueat̃. ꝓpter qḋ ſuũ peccatũ extũc in ſempiternum irremiſſibile perſeuerat. Et quia ſm̃ damaſcenũ. qḋ eſt in hominibꝫ mors. h̃ fuit in malis angelis caſus. ideo nõ eſt ſimile de peccato homĩs. ⁊ de peccato demonis. niſi accipiat̃ peccatũ hominis mortui q̇ ſine penitẽtia deceſſit in peccato mortali. q꞉ ſicut tal' homo nõ eſt in via ſed ĩ termino. ſic ipe demon ĩmediate pacto peccato. nõ fuit vlteri⁹ in viã ſꝫ in termino. ergo ⁊c̃.

Diſtinctio viceſimaquarta.

Nunc diligenter. Poſtq̃ꝫ magiſter determinauit de ipſa tentatione qua prim⁹ homo incidit in peccatũ. Hic tractat de adiutorio cõtra hm̃õi peccatũ a deo ſibi datum Et diuiditur in duas partes. Nã primo tractat de adiutorio naturaliter homini collato puta ḋ libero arbitrio quo homo potuit ſi voluit nõ deficere. Secũdo de adiutorio ſupernaturaliter ei dando ſeu ꝯferendo. quo potuiſſet nõ ſolũ nõ deficere. veꝝ etiã in meritorio bono ꝓficere. diſt. xxvi. ibi. Hec eſt gratia operãs ⁊ cooperãs. Prima in duas. Nã primo magiſter determinat de illius natural' adiutorij poteſtate. Secundo de eiuſdẽ adiutorij libertate. diſt. xxv. ibi. Iã vero ad ꝓpoſitũ Prima in duas. Nã primo oſtẽdit ꝙ p̓mis parentibꝫ cõtra peccatũ a deo fuit datũ ſufficiens adiutoriũ. Secũdo huiuſmodi adiutorium appellat liberũ arbitriũ. ibi. Hic cõſiderandũ eſt. Prima in tres. q꞉ primo oſtẽdit ꝙ homo a principio bonã habuit voluntatẽ. qua ſtare quãuis ñ ꝓficere potuit. Secũdo

inquirit quomodo talis voluntas bona dici
potuit qua proficiēdo bonum mereri non va-
luit. Tercio cōtra ea que dixit obijcit ⁊ ſoluit
Secūda ibi. Sed quomodo rectā. Tercia
ibi. Ad hoc autē ꝙ diximus. Sequitur il
la pars. Hic cōſiderandū eſt. Et diuidiť in
duas partes. Nam primo ſpecificat ꝑdictaꝝ
primi hominis poteſtatē. Secūdo aſſignat
portionū ⁊ potentiarū anime quandā diuer/
ſitatem. ibi. Qd̄ bruta animalia nō habent.
Et hec in tres. Nā primo oſtendit huiuſmo
di portionū anime diuerſitatē. Secundo ꝑ
hoc deſcribit peccatricis ꝓceſſionis ordinem
Tercio aſſignatōnis ꝑdicte diuerſitatis red/
dit rationem. Secunda ibi. Illud quoqȝ ꝑ/
termittendum nō eſt. Tercia ibi. Hec de ani
me partibus. Secūda iſtarum diuiditur in
tres partes. Quia pͥmo magiſter deſcribit or
dinem ꝓgreſſionis in peccatū. Secūdo oſtē
dit quādo mortale peccatū eſt completū ⁊ cō
ſummatū. Tercio ponit epilogationē ꝑmiſ/
ſorum. Secūda ibi. Nunc ſupereſt oſtēde/
re. Tercia ibi. Hic itaqȝ vt breuiter ſumam.
Circa hanc diſtinctionem quero iſtā que
ſtionem.

v VTrum intellectus agēs pertineat ad
liberum arbitrium. Et videtur ꝙ nō
quia potentia naturaliter agens et
neceſſario nō pertinet ad liberū arbitriū. intel
lectus agēs eſt huiuſmodi. Maioꝛ patet. qꝛ
liberi arbitrij eſt libere agere ⁊ non neceſſario.
poteſt em̄ hoc ⁊ oppoſitū ratōne ſue libertatiſ
Minoꝛ ſimiliter patet. quia intellect⁹ agenſ
neceſſario abſtrahit ⁊ illuſtrat fantaſmata ſi
bi pͤſentia. ⁊ nō poteſt n̄ abſtrahere ⁊ illuſtra
re. Contra. illa potētia pertinet ad liberum
arbitriū ſine qua non poſſum⁹ arbitrari. In/
tellectus agens eſt huiuſmodi. quia niſi vir/
tute intellect⁹ agētis abſtraherenť ⁊ illuſtra/
rentur fantaſmata nō poſſemus ratiocinari:
nec per conſequens arbitrari. Hic quattu
oꝛ ſunt videnda. Primo quid ſit intelle/
ctus agens. Secundo quid intellectus
agens efficiat in fantaſmate. Tercio quid
liberum arbitrium. Et quarto de eo quod
queriť.

Articulus primus

Quātum ad primū

ponā primo concluſionē cōmunē quā credo
eſſe verā. Secūdo recitabo opiniones cōtra/
rias cū ſuis motiuis. ⁊ ad huiuſmodi moti/
ua reſpōdebo. Concluſio eſt hec. ꝙ intelle/ Cōcluſio.
ctus agens eſt quedā naturalis potentia aīe
realiter diſtincta ab ītellectu poſſibili. Quia 1
illa potentia q̄ nec elicit actū intelligendi nec
actū volendi. illa nec eſt intellectuſ poſſibilis
nec volūtas. ſed intellect⁹ agēs nec elicit actū
intelligēdi nec volendi. ergo ⁊c̄. Maioꝛ pa/
tet. ꝓbatio minoꝛis. quia ſi eliceret actū intel
ligendi tunc ſuperflueret intellect⁹ poſſibilis.
Si autē eliceret actū volēdi tūc ſuperflueret
ip̄a volūtas. P̄. faciēs ⁊ patiēs in om̄i na/ 2
tura arguūt potētiaſ naturales realiter diſtin
ctas. quia efficiēs ⁊ materia nunq̄ȝ coincidūt
vt patet. ij. phiſicoꝝ. ⁊ om̄e qd̄ moueť ab alio
moueť. vt patet. vij. phiſicoꝝ. Sȝ in natura
anime noſtre intellect⁹ agentis eſt om̄ia face/
re. ⁊ intellect⁹ poſſibilis eſt om̄ia fieri. vt patȝ
tercio de anima. ergo intellect⁹ agēs eſt natu/
ralis potētia anime realiter diſtincta ab intel
lectu poſſibili. ⁊ per cōſequēs etiā ab ip̄a volū
tate. Quia nō poteſt eſſe minoꝛ cōuenientia
intellect⁹ cū intellectu. q̄ȝ intellect⁹ cū volūta
te. Hec cōcluſio duo ponit. Primo em̄ po
nit ꝙ intellectus agēs eſt quedā naturaľ po/
tentia anime noſtre. Secūdo ꝙ eſt potentia
diſtincta realiter ab ītellectu poſſibili Cō/
tra primū iſtoꝝ ſunt tres opiniones quas re
citat Johānes grāmaticus ſuꝑ tercio de ani/
ma. Quaꝝ prima eſt. ꝙ intellectus agens eſt Opīo pri/ ma.
intellectus vniuerſalis qui eſt omniū condi/
toꝛ puta ipſe de⁹. Iſti⁹ opinionis diciť fuiſſe
plato. Et etiā aliqui chꝛiſtianoꝝ qui hāc opi
nionem aſſeruerūt. ꝓpter illud verbū Johā.
pͥmo. Erat lux vera que illuminat omnē ho/
minem venientē in hunc mundū. Et ꝓpter
illud p̄s. Signatū eſt ſuper nos lumen vul/
tus tui domine. Sȝ iſtud nō valet. Quia Cōtra eā.
ſicut deus opatur in om̄i operatōne rerū coꝛ/
poꝛaliū ⁊ tamē cōmunicans ſuā bonitatē agē
tibus coꝛpoꝛalibꝰ ip̄a ſecū agere ſinit. ſic agit
in operatōnibꝰ ipſi⁹ anime intellectiue ꝙ ta/
men intellectū agentē inexiſtentē nature ip/
ſius anime ip̄i anime cōmunicauit Secū Opinio ſe cunda.
da opinio eſt ꝙ intellect⁹ agens eſt quedā ſb
ſtantia ſepata. que eſt inferioꝛ deo ⁊ ſuperioꝛ
anima noſtra. Et iſti fuerūt bifurcati. Nam
quidā dixerūt ꝙ virtute talis ſubſtantie ſepa
rate per quandā vnionem ad nos fit i nobis
intellectualis operatio. Et hec fuit opinio ale
xandri cōmentatoꝛis. ac etiā in parte fuit opi
nio auerrois cōmentatoꝛis. ſicut ſuperi⁹ pa/
tuit. diſt. xvij. Alij vero dixerūt ꝙ intellectu

alis operatō fit in nobis per hec ꝙ illa ſubſtā
tia ſepata inſtuit nobis formas intellectua/
les ſicut poſuit auicen. Sed nec hoc valz
Cōtra cā. Quia ſicut ars medicine operat̄ ſanitatez ab
extrinſeco naturam adiuuando ꝙ tamē prin
cipium actiuum intrinſecum p̄ſupponit ſcili
cet ipſam naturam. ſic ſepata iſta ſubſtantia
ſolum poſſet eſſe principiū extrinſece coadiu
uans ⁊ inſtruens modo quo videmus etiaz
magiſtrum diſcipuluz informare. et ideo ne
ceſſario p̄ſupponit actiuū aliquod principiū
intrinſecū quod erit naturalis potentia ani/
Opio ter/cia. me. Tercia eſt opinio themiſtij qui ponit
in anima noſtra duplicem intellectum. quo/
rum vnum appellat intellectum poſſibilem
⁊ alium intellectum factiuum. ⁊ vtrūqꝫ intel/
lectuz dicit intelligere differenter tamē. quia
factiuum dicit ſemper actu intelligere. poſſi/
bilem autem non ſemper actu. Sed nec
Cōtra cā. iſtud valet. Quia quilibet experitur in ſeipſo
ꝙ non ſemper actu intelligit. Contra vero
Opio q̄r/ta. ſecundam particulam predicte concluſionis
eſt opinio quarta. quā cum p̄cedentibus tri/
bus recitat iohannes grāmaticus vt ſupra.
Que opinio ponit ꝙ intellectus agens ⁊ poſ
ſibilis realiter ſunt vnus intellectus differēs
ſolum penes perfectum ⁊ imperfectum. Nā
idem intellectus vt eſt in potētia ⁊ imp̄fect⁹
⁊ vt reducitur in actum per intellectum alte/
rius puta per intellectuz magiſtri ſic dicitur
poſſibilis. Sed vt eſt perfectus ita ꝙ alium
intellectum reducit in actū puta intellectum
ſui diſcipuli. ſic dicitur intellectus agens. Et
hanc opinionem inter ceteras videtur Johā
Cōtra cā. nes grāmaticus magis acceptare. Sed
nec iſtud valet. Quia ſ̄m hanc opinionē ſe/
queretur ꝙ homo non inſtructus a didaſca/
lo ita haberet intellectum poſſibilem ꝙ omni
no careret intellectu agente. qđ eſt incōueni/
Opio q̄n/ta. Ja. pri/mo q̄. q. xij. i ens. Eſt etiam vna opinio moderna po/
nens intellectum poſſibilē ⁊ agentem eſſe ean
dem potentiam anime. Nam vt dicunt po/
nentes hanc opinionem. ſicut eadem poten/
tia volitiua eſt mouens ⁊ mota. ⁊ eſt actiua ⁊
paſſiua. ſic eadem potentia intellectiua dicit̄
poſſibilis ⁊ agens licet non eodē modo. Nā
ipſa potentia anime ſumpta cū ſuis aptitu/
dinibus ſ̄m ꝙ apta nata eſt perfici per vlteri
ores actus dicitur poſſibilis. ſ̄m vero ꝙ ad il
los actus ſe mouet non quidem efficienter ſꝫ
formaliter mediantibus quibuſdam habili/
tatibus ſibi a deo concreatis a principio ſue
creationis. ſic dicitur agens. Et ideo conclu/
dunt iſti ꝙ intellectus agens ⁊ poſſibilis eſt
vna ⁊ eadem potētia diuerſimode tamē ſum
pta. P̄. iſtud cōfirmatur ab alijs ſic. Pro 2
pter vnum ſimplicem actum non oportet po
nere multiplicem potentiam. ſed intelligere
eſt vnus ſimplex actus. P̄. ſi intellectus 3
agens differt a poſſibili. tunc vel talis intelle
ctus agens intelligeret. ⁊ tunc ſuperflue ⁊ va/
ne poneretur intellectus poſſibilis. cui pro/
prie competit intelligere. aut non intelligeret
⁊ tunc eſſet ignobilior intellectu poſſibili. qꝛ
ſibi competeret ignobilior operatio. cum in/
telligere ſit nobiliſſima operatio anime. Hoc
autem eſt contra philoſophum tercio de ani/
ma. vbi ait. ꝙ agens preſtantius eſt patiente.
ergo ⁊c. Sed nec iſtud valet. Quia vnuz Cōtra cā.
⁊ idem indiſtinctum realiter reſpectu eiuſdē
non poteſt eſſe ſimul i actu ⁊ in potentia Sꝫ
anima noſtra eſt in potentia reſpectu forma
rum intelligibilium ſeu ſpecieruz. cum ſit po
tentia receptiua earum. ⁊ eſt in actu reſpectu
earum. cum ſit factiua earum. res enim i fan/
taſia exiſtentes ſunt potentia intelligibiles.
nec poſſunt actu recipi in intellectu poſſibili
niſi fiant actu intelligibiles. igitur ſ̄m aliam
⁊ aliam potentiam iſte oppoſite conditiones
conueniunt ipſi anime intellectiue Ad pri Solutio.
mum igitur argumentum dicendum ꝙ non Ad. 1.
eſt ſimile de intellectu ⁊ voluntate. quia nul/
la voluntas facit ſuum obiectum actu voli/
bile. ſicut eſt quidam intellectus qui facit ob
iectum qđ erat potentia intelligibile actu in/
telligibile. Si enim vna voluntas eſſet que
preſupponeret obiectum voluntatis actu eſ/
ſe volibile. ⁊ quedam eſſet voluntas non pre
ſupponens ſed faciens tale obiectū de poten/
tia volibile actu volibile. tunc neceſſario tales
voluntates differrent. ⁊ prima poſſet dici vo
luntas poſſibilis. alia vero agēs. Et quia ſic
eſt ex parte intellectus. ideo ⁊c. De aptitu
dinibus illis nihil curo ad preſens dicere. qꝛ
eodem modo poſſunt improbari ſicut ſupe/
rius improbate ſunt inchoationes formarū
materialium in materia Iſte enim doctor
conformiter loquebatur de formis corporali
bus ⁊ ſpiritualibus quantum ad preexiſten/
tiam in ſuis ſubiectis. Nec etiam verum
dicit in hoc ꝙ ait intellectum ſeipſum moue
re formaliter per formam ſibi connaturalem
ſeu naturaliter concreatam. qꝛ ſicut patet in
tercio đ aīa. in p̄mordio ſue creatōis ītellect⁹

eſt ſicut tabula raſa in qua nihil eſt depictũ. Bene tamen cõcedo ꝙ intellectus actiuatus per formã ſeu ſpeciẽ receptã ab obiecto virtute intellectus agentis aliquo modo ſe habeat actiue reſpectu ipſiꝰ intellectõis. nõ aũt per huiuſmodi aptitudines quas iſte doctor ponit.

Ad. 2. Ad ſecundũ dicendũ ꝙ reſpectu vniꝰ ſimplicis operatõis concurrũt bene plures potentie. quarũ vna ſe habet actiue alia vero paſſiue.

Ad. 3. Ad terciũ dicenduꝫ ꝙ ſicut ſol eſt virtualiter calidus. ⁊ tamẽ ꝓpter hoc nõ ſũt ſuperflua iſta inferiora que virtute ſolis ſunt formaliter calida. Sic intelligere cõuenit intellectui agenti virtualiter. ⁊ tamẽ ꝓpter hoc nõ ſupfluit intellectus poſſibilis cui formaliter intelligere cõuenit.

Articulus ſecundus. Prima cõcluſio.

Quãtũ ad ſecundũ

principale ponã duas ꝯcluſiones Prima eſt ꝙ intellectus agens abſtrahit ſpeciẽ intelligibilem a fantaſmata actione poſitiua. Qr ex eo qꝺ eſt potentia tale non poteſt fieri actu tale niſi mediante actõne poſitiua maxime ſi illud qꝺ fit eſt aliquid poſitiuũ. ſed ipſuꝫ fantaſma prius ꝙ̃ attingat̃ lumine intellectus agentis eſt ſolum potentia intelligibile. ⁊ ſm cõmentatorem tercio de anima. per intellectũ agentem fit actu intelligibile. ergo oportet ꝙ actio intellectus agentis circa ipm fantaſma
2 ſit realiter poſitiua. P̄. illuſtratio eſt actio poſitiua. ſed intellectus agens abſtrahit ſpecies intelligibiles a fantaſmatibꝫ illuſtrãdo. Nam cõmentator vbi ſupra ait. ꝙ ſicut ſe habet lumen ſolis ad colores. ſic ſe habet intellectus agens ad fantaſmata. ergo ⁊c.

Opĩo contraria. Sꝫ cõtrarium iſtiꝰ ponũt quidã doctores dicẽtes ꝙ operatio intellectꝰ agentis circa fantaſmata non eſt poſitiua ſed remotiua. quia huiuſmodi actione fit quedam ſeparatio ſeu ſequeſtratio cõditionũ indiuidualiũ ab ipa quidditate. ita ꝙ ipſa quidditas p̃ter huiuſmodi cõditiones poteſt immutare ipm intellectuꝫ poſſibilem.

Cõtra eã. Sed iſtud non valet. Quia oĩs actio remotiua p̄ſupponit aliquã actionem poſitiuam.

Scꝺa cõcluſio. Secunda cõcluſio eſt ꝙ per huiuſmodi actionẽ poſitiuam intellectꝰ agentis non imprimitur aliquid poſitiue ipſi fantaſmati. per cuius impreſſionem illud idem fantaſma qꝺ primo informabat fantaſiam poſtea informet intellectum.
1 Quia accidens in numero non poteſt migrare de ſubiecto in ſubiectum. ſed intellectus poſſibilis eſt ſubiectum ab ipſa fantaſia diſtinctum. ergo ⁊c. P̄. quicquid recipitur in re particulari materiali ⁊ extenſa eſt particulare mate- 2
riale ⁊ extenſum. ſed fantaſma eſt quid particulare materiale ⁊ extenſuꝫ. ergo quicquid ſibi imprimitur erit particulare materiale ⁊ extenſum. Nam oĩe qꝺ recipitur ad modum recipientis recipitur. Igitur tali impreſſione non obſtante ipſuꝫ fantaſma maneret particulare materiale ⁊ extenſum. nec per conſequens ipm intellectũ poſſet informare P̄. 3
accidens ſimpliciter ſpirituale nõ eſt receptibile a ſubiecto materiali. quia recipiens ⁊ receptum oportet adinuicem habere ꝓportionem. ſed quicquid intellectꝰ agens imprimeret hoc eſſet accidens pure ſpirituale. igitur non eſſet receptibile in fantaſmate qꝺ eſt res materialis informans ſubiectum materiale. ſcilicet ipſam fantaſiam. ergo ⁊c. P̄. agens 4
ſpirituale non trãſmutat ſubiectum materiale ad formam niſi mediante motu locali. ſed intellectus agens non mouet fantaſma motu ſm locum. igitur nec ſm formaꝫ. P̄. illa 5
forma impreſſa nec poteſt eſſe immiſſa ab extra. quia tunc intellectus agens crearet eam. nec poteſt eſſe educta de potẽtia fantaſmatis. quia oĩe qꝺ educitur de potentia rei materialis eſt quid materiale. ⁊ per cõſequens fantaſma virtute illius impreſſi non poſſet mouere intellectum poſſibilem. ratõne cuiꝰ motionis tenentes oppoſitã partem ponũt fieri huiuſmodi impreſſionẽ.

Probãt autẽ iſti huiuſmodi impreſſionẽ fieri in fantaſmata verbis multis. ſed paucis rationibꝫ. Virtꝰ eñ oĩm verboꝝ ſuorum eſt hec. De potentia non po- 1 Opĩo contraria.
teſt aliquid in actũ reduci niſi facta aliquai co formali impꝛ̃ſſione. ſed fantaſma anteꝗ̃ lumine intellectus agentis perluſtret̃ eſt ſoluꝫ potentia intelligibile. poſtꝗ̃ vero perluſtratum eſt eſt actu intelligibile. ergo oportet ꝙ per talem illuſtrationem aliquid ſibi formaliter imprimatur. Adducunt etiã iſti plu- 2
res autoritates areſtotelis ⁊ cõmentatoris ex tercio de anima. quarũ vna magis apparens eſt iſta. quã ponit auerrois in prima magna diſgreſſione tercio de anima dicens. Denudare formas a materijs nihil aliud eſt niſi facere intellectas in actu poſtquã fuerũt in potentia. quẽadmoduꝫ comphendere eas nihil aliud eſt ꝙ̃ recipe eaſ. Et ibidẽ ait. Intellectꝰ agẽs ẽ illud qꝺ extrahit illud qꝺ ẽ in potẽtia de potẽtia ad actũ Sꝫ iſta non concludũt.

Ad. 1. Ad primũ igitur dicẽdum ꝙ quãuis illa

ꝓba cõtineãt aliquã veritatẽ in formis reali/
bus. nõ tamẽ in formis intentionalibꝰ. Da/
to enĩ ꝙ lumẽ ꝑſens exiſtẽs coloꝝ nihil peni/
tus ſibi imprimat. tamẽ ſpecies intentõnalis
coloꝝ ad ꝑſentiã luminis educit in actũ. q̄
ſine lumine neceſſario remaneret in potentia
Sic dato ꝙ lumẽ intellectꝰ agentis nihil im
ꝑmat ipi fantaſmati. ad ꝑſentiã tamẽ hmõi
luminis ſpecies intelligibilis deriuat ab ipſo
fantaſmate. que ſpecies virtute ꝑdicti lumis
ꝑluſtrata efficit forma intellectꝰ poſſibilis re/
ꝑſentans obiectũ vt actu intelligibile. Et
ꝑ h̄ etiã patet ad autoritates ipiꝰ cõmẽtatoꝝ.

Articulus tercius. Prima cõcluſio. Ratio

Quantũ ad terciuꝫ

principale ponã duas cõcluſiones. Pria
eſt ꝙ liberũ arbitriũ eſt anime noſtre potẽtia.
Quia ea que ſunt in aĩa. vel ſunt actꝰ ſeu ope
rationes. vel ſunt principia actuũ ſeu opatio
nũ. ſed liberꝫ arbitriũ nõ eſt actꝰ ſeu operatio.
quia actꝰ nõ eſt quid manẽs ſed imediate trã
ſiens. liberꝫ autẽ arbitriũ eſt q̇d manens. igit
eſt principiũ operatõnis in anima. Omne au
tem qđ eſt principiũ operatõis in anima hoc
vel eſt ſpecies vel habitꝰ vel paſſio vł potẽtia
Sed liberꝫ arbitriũ nõ poteſt dici ſpecies. cũ
nõ ſit ſimilitudo repñtatiua rei intelligibil.
Nec habitꝰ. qꝛ ex frequẽtatis actibꝰ generat
⁊ acquirit habitꝰ. vt patet. ij. ethicoꝝ. ſed libe/
rum arbitriũ nõ eſt in nobis per actꝰ acquiſi
tum. ſed eſt nobis naturaliter innatum. Nec
paſſio. quia paſſio ꝓprie dicta ſolũ eſt in par
te ſenſitiua. liberꝫ vero arbitriũ ſpectat ad par
Inſtantia — tem intellectiuã. Et ſi dicit ꝙ intelligere ẽ
Solutio — quoddã pati. ergo ⁊c. Reſpõſio qđ nõ eſt
ꝓprie paſſio. ſed eſt ſalus ⁊ perfectio. vt patet
Cõfirmat — iij. de anima. Et confirmat. quia q̄ ex paſſi
one agunt nõ agunt libere. nã paſſionati nõ
agunt libere: ſed ex impetu. ⁊ ideo magis agũ
tur q̄ʒ agant. ergo ſi liberum arbitriũ eſſet paſ
ſio. tunc liberꝫ nõ eſſet liberũ. ⁊ non libere fie/
ret qđ libero arbitrio fieret. qđ eſt ꝯtradictio.
Igit ex inquiſitõne ſufficiẽtis diuiſionis
Opĩo par — ſequit ꝙ liberꝫ arbitriũ ſit potẽtia. Sꝫ cõ/
tim ꝯtra. — tra iſtud eſt quedã opinio quãuis nõ totali/
ter tamen partialiter. Concedit enĩ hec opi/
nio ꝙ liberꝫ arbitriũ eſt potentia. ſed cũ hoc di
cit ꝙ eſt actꝰ ⁊ habitꝰ. Quia ſicut hoc nomen
intellectꝰ qñqꝫ accipit ꝓ potentia. iuxta illud
iij. de aĩa. dico autẽ intellectũ quo opinatur ⁊
intelligit anima. ⁊ hic nihil actu eſt eorũ que
ſunt ante intelligere. quãdoqꝫ pro actu ſm ꝙ
ph̄s. iij. de aĩa cognitiõnẽ indiuiſibiliũ vocat
intellectũ circa quẽ nec eſt verũ nec falſũ. quia
veꝝ ⁊ falſum ſequunt cõpoſitõeꝫ ⁊ diuiſionẽ
id eſt affirmatõeꝫ ⁊ negatõeꝫ. qñqꝫ etiã acci/
pit ꝓ habitu. qꝛ ſicut habitus ꝯcluſionũ eſt ⁊
dicit ſciẽtia. ſic habitꝰ ꝑncipioꝝ vocat intelle
ctꝰ. de ꝑncipijs enĩ nõ eſt ſciẽtia. qꝛ ſciẽtia ẽ de
his circa q̄ ꝯtingit dubitare ⁊ q̄rere. iuxta il/
lud. ij. poſterioꝝ. q̄ſtiones ſũt eq̄les numero
his q̄ vere ſcimꝰ. circa ꝑncipia ꝟo nõ oportet
dubitare vł q̄rere. cũ ea q̇libet ꝓbet audita et
ſunt ſic ianua in domo quã nullꝰ ignorat. vt
dicit. ij. metha. Sic igit iſti dicũt nomẽ libe
ri arbitrij eſſe cõmune ad ſignificãdũ potẽtiã
actũ ⁊ habitũ. Q, enĩ ſit actꝰ h̄ ipi ꝓbãt. qꝛ ar
bitriũ idẽ eſt ꝙ iudiciũ. ſꝫ iudiciũ dicit actũ.
ḡ ⁊c. Minor patet de ſe. Probatio maioris.
qꝛ mgr̄ dicit h̄ in lr̄a ꝙ liberꝫ arbitriũ eſt liberꝫ
de volũtate iudiciũ. Q, aũt dicat habitũ ꝓ/
bant. qꝛ facultas dicit habitũ. ſꝫ mgr̄ h̄ dicit
ꝙ liberꝫ arbitriũ eſt facultas ratõnis ⁊ volũta
tis. Ecõtra vero ſunt aliq̇ qui ꝓbant ꝙ li/ — Alia opĩo
berũ arbitriũ nõ ſit potẽtia. Quia potẽtia nõ — huic ꝯtra.
ſuſcipit magꝭ ⁊ minus. ſꝫ liberum arbitrium
ſuſcipit magis ⁊ minuſ. qꝛ enchiridion. vi. c.
ait auguſtinꝰ. mł'to quidẽ liberiꝰ eſt arbitriuꝫ
qđ omino peccare nõ poteſt. Sed iſta nõ — Solutio.
ꝯcludunt. Ad primũ igit dicendũ ꝙ licet — Ad. i.
hoc nomẽ intellectꝰ inueniat eſſe extenſuꝫ ad
actũ habitũ ⁊ potentiã. hoc tamẽ nuſq̄ʒ in li/
bris ph̄ie inuenitur de ipſo libero arbitrio.
Ad probationẽ cũ dicit ꝙ liberum arbitriuꝫ
eſt iudiciũ ⁊c. dico ꝙ illa ꝑdicatio nõ eſt for/
malis. ſed cauſalis. ⁊ ſi nõ cauſalitate eliciti/
ua. ſaltẽ cauſalitate impatiua. quia voluntaſ
imperãdo ꝯſilium cõſequẽter videt impare
iudicium quod preſupponit ipſum conſiliũ
Ad ſecundã probationẽ dicendum ꝙ hoc — Ad. 2.
nomen facultas magis ſignificat potẽtiaꝫ q̄ʒ
habitum. Unde etiã cõmunis vſus loquen/
di hoc habet cum volumus dicere aliquẽ ha
bere poſſe vel non poſſe reſpectu alicuius effe
ctus. ꝙ dicimus eum habere facultatem vel
non habere facultatem reſpectu talis effectꝰ.
Ad vltimum cum dicitur ꝙ liberum arbi — Ad. 3.
trium ſuſcipit magis ⁊c. dicendũ ꝙ licet po/
tentia ſm ſe non ſuſcipiat magis ⁊ minus. ta
men ꝑ diſconuenietes diſpoſitõnes potẽtia
quãdoqꝫ impedit in ſuo opere. Unde ꝓpter
peccatũ minuit arbitriũ hominis. ⁊ inducit
ſeruitꝰ dyaboli. a qua tñ ſeruitute homo cum
voluerit per liberum arbitriũ cooperante ſibi
gratia dei poterit liberari. Scđa ꝯcluſio ẽ — Concluſio ſecũda

ꝙ liberum arbitriū eſt idē realiter qꝺ potētia
volitiua. Quia ſuppoſito ex p̄cedēti ꝯcluſio/
ne ꝙ liberꝝ arbitriū ſit potētia. tūc realiter vi/
deť eſſe iſta potētia q̄ ꝑ ſe ⁊ p̄ncipaliter ē libe/
ra. talis aūt ē potētia volitiua. ſic patebit īfra
Opio pri/ma. diſt. xxxviij. ergo ⁊c. Sꝫ cōtra iſtud ſunt
pl'es opiniōes. q̄rū vna ponit liberꝝ arbitriū
eſſe potētiā diſtinctā ab ip̄a volūtate. Quia
diſtinctoꝝ obiectoꝝ diſtincte ſunt potentie.
iſta patet ſecūdo ꝺe aīa. vbi dicitꝭ. ꝙ potētie di
ſtinguunť per actꝰ ⁊ actꝰ per obiecta. ſed volū
tatis ⁊ liberi arbitrij eſt aliud ⁊ aliud obiectū
quia obiectū volūtatis eſt finiſ. obiectū vero
liberi arbitrij ſunt ea que ſunt ad finē. ſicut pa
tet. iij. ethicoꝝ. vbi dicitꝭ. ꝙ volūtas eſt finis.
⁊ electio eoꝝ que ſunt ad finē. electio autē eſt
actus liberi arbitrij. ergo ⁊c. Et addūt qui
dam iſtoꝝ ꝙ liberū arbitriū eſt potētia ſuperi/
oꝛ intellectu ⁊ volūtate. habens in ſe vltimū
actū ratōnis qui eſt iudicare. ⁊ primū actum
Cōtra eā. voluntatis qui eſt eligere Sed iſtud non
valet. Quia ſꝫm oꝛdinē rerū nobis cōmuni/
ter apparentē nō eſt dare maioꝛē diuerſitatē
in ſuperioꝛibꝫ q̄ꝫ in inferioꝛibꝫ. Iſta patet per
autoꝛē ꝺe cauſis qui ait. ꝙ vnita ſunt in ſupe/
rioꝛibꝫ que ſunt ſparſa in inferioꝛibꝫ. ſꝫ in po
tentijs inferioꝛibꝫ anime nō eſt dare potenti/
am mediā inter potentias app̄hēſiuas ⁊ ap
petitiuas. om̄is em̄ potentia ſenſitiua vel eſt
app̄henſiua vel appetitiua. ergo nec in ſupe/
rioꝛibꝫ potentijs anime erit aliq̄ potentia me
Solutio. ad ratōeꝫ. dia inter intellectū ⁊ voluntatē. Ad ratio/
nem iſtoꝝ dicendū ꝙ licet obiecta foꝛmaliter
diſtincta quoꝝ vnū non eſt ratio tendendi ī
alterꝝ arguāt aliquo modo potentiarū diſtin
ctionem. tn̄ diuerſa obiecta quoꝝ vnū eſt ip̄i
potentie ratio tendendi in alterū nō arguunt
diuerſas potētias. licet quādoqꝫ arguāt vni/
us potentie eſſe diuerſa officia. eadē em̄ eſt po
tentia que app̄hendens principia medianti/
bus principijs tendit in cōcluſiones. Et qꝛ
finis eſt ip̄ſi volūtati ratio tendendi in ea q̄
ſunt ad finē. ⁊ potentia volitiua vt eſt volun/
tas tēdit in finē. vt autē vēdicat ſibi nomē li/
beri arbitrij tendit in ea que ſunt ad finē. ideo
ratio iſtoꝝ eſt cōtra eos. quia directe probat
voluntatē ⁊ liberū arbitriū eſſe vnā ⁊ eandem
potentiā. habentē aliud ⁊ aliud officiū. quo/
rum ratōne vniꝰ diceť ſimpliciter velle. ratio
Opinio ſecunda. ne vero alteriꝰ diceť libere eligere. Alia eſt
opinio que ponit ꝙ liberꝝ arbitriū nō eſt vna
potentia. ſed ſimul dicit plures potētias. ſci/
licet rationē ⁊ voluntatē. Quia vt iſti dicunt

liberum arbitriū dicit rationē ꝓut ei cōuenit
iudicare. ſed dicit voluntatē ꝓut ei conuenit
eligere libere. Unde liberum arbitrium diciť
quaſi liberū iudiciū. Et iſtud cōfirmāt ꝑ
damaſcenū qui ait. Anima per liberū arbitri Cōfirmat
um libere appetit. libere iudicat. libere impe/
tum facit. libere diſponit. libere eligit. Et au
guſtinꝰ libro ſecūdo retractationū ait. Cuꝫ ꝺ
libero arbitrio loquimur. nō ꝺe parte anime
loquimur. ſed ꝺe tota. Sed nec iſta cōclu/ Cōtra eā.
dunt. Quia quāuis liberū arbitrium cōno/
tet rationē. tamē foꝛmaliter ⁊ eſſentialiter di/
cit ſolā voluntatē. Ad primū igitur moti/ Solutio.
uum iſtoꝛuꝫ dicendū ꝙ iudicare elicitiue eſt Ad. 1.
actus rationis. ſed imꝑatiue poteſt dici actꝰ
volūtatis. ac etiā appꝛobatiue. Quāuis em̄
iudicialis diſcretio ſit actus ratōnis. tamen
imperiū cōſilij a quo ꝺependet iudicium. ac
etiā appꝛobatio iudicij ſunt actus voluntatꝭ
Et per idē patet ad ſecundū. quia illi actꝰ Ad. 2.
⁊ multo plures quos damaſcenus adducit.
om̄es ſunt actus liberi arbitrij aliquo p̄dic/
toꝛum modoꝝ. ſ. vel elicitiue. vel imꝑatiue.
vel appꝛobatiue. Ad tercium dicendū ꝙ Ad. 3.
auguſtinꝰ cum liberū arbitriū appellat totā
animā. tunc nō loquitur ꝺe totalitate cōpoſi
tionis eſſentialis. ſed loquiť ꝺe totalitate ꝯti/
nentie virtualis. quia em̄ liberū arbitriū mo
uere poteſt om̄es alias potentias anime que
ſunt ratōnales ſiue per eſſentiā ſiue per parti/
cipationē. ſicut rex mouet regnū. ideo ſicut to
tum regnū virtualiter ꝯtineť in rege. ſic om̄ia
que ſunt in regno anime ꝯtinenť in volūtate

Quātuꝫ ad quartū

Articulus quartꝰ. Prima cōcluſio.

principale dico p̄mo. ꝙ intellectꝰ agēs nō ꝑti
net ad liberꝝ arbitriū tanq̄ꝫ aliq̄d incluſū ī ſua
foꝛmali rōne. Quia potētia cui nec ꝯueniť ar
bitrari nec libere agere. illa n̄ p̄t eſſe ꝺe rōne foꝛ
mali liberi arbitrij. ſꝫ intellectui agēti nec ꝯue
nit arbitrari. ſiue arbitrari accipiať ꝓ iudica
re ſiue ꝓ iudicatiue intelligere. qꝛ intellectus
agens nec iudicat nec intelligit. hoc enim cō
uenit poſſibili intellectui. ſiue accipiatur ar/
bitrari pro imperare. quia vt ſic conuenit vo/
luntati. Nec etiam intellectus agens libere
agit. ſꝫ naturali neceſſitate actum ſue illuſtra
tionis exercet. ergo ⁊c. Secūdo dico ꝙ in/ Scd̄a cōcluſio.
tellectꝰ agens ſpectat ad liberꝝ arbitriū tanq̄ꝫ
aliquid ſine quo liberum arbitrium actū ſuū
ꝓpꝛiū naturaliter ſeu via nature exercere non
p̄t. Nā illud qꝺ p̄ſupponiť a p̄ſuppoſito. etiā

p̄ſupponit̃ a p̄ſupponēte. ſꝫ intellect⁹ agēs p̄ſupponit̃ a naturali exercitio intellect⁹ poſſibilis. ⁊ ip̄e intellect⁹ poſſibilis p̄ſupponit̃ a libero arbitrio. qꝛ cū oportea intelligentē fantaſmata ſpeculari. ⁊ fantaſma nō ſit ſpeculabile naturaliter ſine lumine intellect⁹ agentis. opꝫ ꝙ intellect⁹ poſſibilis q̄ ad exercitiū ſui act⁹ via naturali p̄ſupponat lumē intellectus agētis. volūtas aūt ſeu liberū arbitriū cū ꝓ obiecto habeat bonū cognituꝫ. via nature opꝫ ꝙ p̄ſupponat q̄ꝫtū ad exercitiū ſui act⁹ actuꝫ intellect⁹ poſſibilis. Dico autē naturaliter ſeu via nature. qꝛ ſup̄naturaliter ⁊ maxime d̄ abſoluta potētia dei volūtas poſſet actū ſuuꝫ ꝑfecte elicere abſqꝫ omi āminiculo intellectus poſſibilis. vt declaraui in primo libro. diſt. i. q. i. arti. iiij. Ex his patet r̄nſio ad vtrūqꝫ argumentū inductū in principio q̄ſtionis.

Diſtinctio viceſimaquinta.

i IAm vero ad ꝓpoſitū. Poſtqꝫ mḡr determinauit de liberi arbitrij ꝑtāte. h̄ determinat de hmōi arbitrij libertate. Et diuidit̃ in duas ptes. Nā p̄mo tractat de hmōi libertate i generali. Scd̄o ꝓſequit̃ in ſpeāli. ibi. Eſt em̄ libertas triplex. Prima i tres. Qꝛ primo oſtendit q̇d libertas ſit diffinitiue. Scd̄o circa q̇d ſit obiectiue. Tercio in q̄ ſit ſubiectiue. Scd̄a ibi. Hoc aūt ſciēdum. Tercia ibi. Et q̇dē ſm̄ p̄dictā. Et hec i q̄ttuor. Qꝛ p̄mo oñdit libertatē nō oībꝫ modis eſſe in omibꝫ. Scd̄o oñdit q̄uo libertas eſt i diuis. Tercio q̄uo eſt i angel' ⁊ btis hoibꝫ. Quarto oſtēdit q̄uo eſt i viatoribꝫ. Scd̄a ibi. Sꝫ ꝙ de⁹. Tercia ibi. Angeli ꝓo ⁊ ſancti. Quarta ibi. Ex p̄dict̄ ꝑſpicuū. Seq̇t̃ illa ps. Eſt em̄ libtas ⁊c̃. Et diuidit̃ i duas ptes. Quia p̄mo p̄mittit triplic̄ libertat̄ diſtinctōez. Scd̄o priū ill⁹ diſtinctōis ſubiūgit executōez. Scd̄a ibi A neceſſitate. Et hec i tres. Qꝛ p̄mo ꝓſequit̃ de libertate a neceſſitat̄ coactōne. Scd̄o de libertate a pc̄ti ſ̄uitate. Et tercio de libertate a miſerie penalitate. Scd̄a ibi. Eſt ⁊ alia libertas a pc̄to. Tercia ibi. Eſt iteꝝ libtas a miſeria. Scd̄a iſtaꝝ diuidit̃ in q̄ttuor ptes. Nā p̄mo librat̄ a pc̄to ponit declaratōez. Scd̄o circa eā mouet q̄ſtionē. Tercio circa librateꝫ oppoſitā mouet aliā dubitatōnez. Quarto vtriuſqꝫ q̄ſtionis ſubmittit determinationē. Scd̄a ibi. Hic q̄ri pt. Tercia ibi. Silr̄ etiaꝫ q̄ri ſolet. Quarta ibi. Ueꝝ nob̄ mag̃ Sequit̃ illa ps. Eſt iteꝝ libtas ⁊c̃. Et diuidit̃ in duas ptes. Nā p̄mo oñdit q̇d ſit a miſeria eſſe liberꝫ Secūdo ex p̄dictis infert q̇ddā correlariū. ibi. Libertas ḡ a peccato. Circa hāc diſtinctōez. xxv. q̄ro iſtā queſtionē.

v VTrū liberꝫ arbitriū poſſit cogi Et videt̃ ꝙ ſic. Qꝛ potentia intellectiua cogit̃. ḡ ⁊ potētia volitiua ſiue liberū arbitriū. Cōſeq̄ntia patet. qꝛ intellect⁹ eſt eq̄ imaterial' potētia ſic̄ ip̄a volūtas. ꝓpter q̇d n̄ mag̃ videt̃ ſb̄eſſe rō q̄re cogi poſſit intellect⁹ q̄ꝫ volūtas. Probo antecedēs. Nā intellect⁹ neceſſario aſſentit p̄mis p̄ncipijs ⁊ eis q̄ euidenter videt ſeq̄ ex talibꝫ p̄ncipijs. cū igit̃ volūtas ſe habeat ad finē ⁊ ad ea q̄ ſunt ad finē. ſic̄ intellect⁹ ad p̄ncipia ⁊ ad ea q̄ ſequunt̃ ex p̄ncipijs. ḡ ⁊c̃. Incōtrariū ē Anſ. in lib. de libero arbitrio. vbi ait. ꝙ cū volūtas vincit̃. n̄ aliena vincit̃ ꝑtāte. ſed ſua. Et ſic̄ ibidē patet difficultas impugn̄re p̄t volūtatē. ſꝫ expugnare neq̇t inuitā. Hic q̄ttuor ſunt videnda. Primo vtꝝ volūtas ꝓut ē idē q̇d liberꝫ arbitriū poſſit mouere ſeip̄aꝫ Scd̄o vtꝝ poſſit ꝑ motū ſuū ꝓpriū peccare nullo exiſtēte errore i rōne. Tercio vtꝝ poſſit cogi ab aliq̄ ente creato Et quarto vtꝝ poſſit cogi a deo ſeu a bono increato.

Quātum ad primū

Articulus primus

ponā duas ꝯclōnes. Prima ē ꝙ volūtas aliq̄ mō mouet ſeip̄aꝫ Scd̄a ē ꝙ n̄ mouet ſe ꝓpe ſeip̄aꝫ actiuādo. ſꝫ ſeip̄aꝫ determinādo

Prima cõcluſio.

1 Primā ꝯcluſionē ꝓbo ſic. Oīs potētia q̄ ē ſuꝑ ſeip̄aꝫ reflexiua. ē ſuijp̄i⁹ motiua. volūtas ē ſuꝑ ſeip̄aꝫ reflexiua. igit̃ ⁊c̃. Maior patꝫ. qꝛ potētia mouet̃ ab obiecto. igit̃ vt ꝑ reflexiōeꝫ ſuꝑ ſeip̄aꝫ ē obiectū ſuijp̄i⁹. ſic etiā eſt motiua ſuijp̄i⁹. Minor etiā ē ſat̄ nota. qꝛ n̄ min⁹ volūtas vult ſeip̄aꝫ q̄ꝫ itellect⁹ itelligat ſeip̄m. qꝛ ſm̄ ꝓclū. oīs potētia imaterial' ē ſuꝑ ſeip̄aꝫ cōuerſiua. ſꝫ volūtas n̄ ē min⁹ imaterial' q̄ꝫ itellect⁹. ḡ ⁊c̃.

2 P̄. potētia q̄ ē eſſentialiter libera aliq̄ mō ē ſuijp̄i⁹ motiua. ſꝫ volūtas ē eſſentialiter libā. vt iferi⁹ intēdo declarare. di. xxxviij. Maior ptꝫ. qꝛ potētia pure paſſiua n̄ p̄t eſſe libā. cū n̄ habeat i ſua ꝑtāte pati vl' nō pati. ſꝫ neceſſario patit̃ ad p̄ſentiā actiui Sꝫ ſm̄ aug. iij. de libero arbitrio. Nihil tā i nr̄a ꝑtāte q̄ꝫ ip̄a volūtas eſt. Et infra ſb̄dit Nec aliud quicqꝫ eſt in voluntate noſtra. niſi quod volentibꝫ adeſt. igitur voluntas reſpectu ſui actus non

eſt totaliter paſſiua. ⁊ ꝑ ꝯſequēs ſeipam aliq̄
Opiō gotfridi. modo pt mouere ad actū. Sꝫ ꝯtra iſtā cō
cluſionē arguit quidā doctor ⁊ ſui ſequaces
1 ſic. Omne qđ mouet̄ ab alio mouet̄. vt patet
vij. phiſicoꝝ. ğ volūtas nō pt mouere ſeipaꝫ
Antecedēs patet. qꝛ etiā ipſa aīalia q̄ dicunt̄
moueri ex ſe ab alio moueri oſtendunt̄. eo ꝙ
ſm vnā partē ꝑ ſe mouēt. ⁊ ſm aliā ꝑ ſe mouē
tur. ita ꝙ ſemꝑ primo mouēs ⁊ primo motū
ſunt realiter diſtincta. igit̄ volūtas n̄ mouet
2 ſeipaꝫ. P̄. impoſſibile eſt vnā ⁊ eandē rem
ſimplicē ſimul eſſe in actu ⁊ in potētia. ſꝫ om̄e
mouēs ſm ꝙ mouet eſt in actu. ⁊ om̄e motuꝫ
ſm qđ mouet̄ eſt in potētia. ğ impoſſibile eſt
ipaꝫ volūtatē ſeipam mouere. nā ſiml' eſſet in
3 actu ⁊ in potētia. P̄. p̄ſente actiuo ipi paſſi
uo. tūc ſemꝑ neceſſario ſequit̄ actio. igit̄ ſi vo
luntas moueret ſeipaꝫ ad ſuū actū. cuꝫ ſemꝑ
4 ſibi p̄ſens ſit. ſemꝑ ipſa eſſet ī actu. P̄. ſi vo
luntas moueret ſeipaꝫ ad actū. tūc vł' eſſꝫ cau
ſa vniuerſalis ſui actꝰ. aut cauſa ꝑticularis.
Sꝫ primū dari nō pt. qꝛ talis cauſa eſt equi
uoca. ⁊ p̄habet effectū nobiliori modo ī ſeipſa
q̄ꝫ effectꝰ ſit in ꝓprio genere. nec ꝑ ꝯſequēs for
maliter ꝑfici poterit hmōi effectu. que om̄ia
falſa ſunt đ ipā volūtate reſpectu ſui actꝰ. Nc
ſecūdū dari pt ꝓpter tria. Primo qꝛ agēs ꝑti
culare eſt formaliter actu tale: quale eſt paſſū
in potētia. igit̄ ſi voluntas ſeipaꝫ moueret ad
actū. tūc volūtas eſſet actu volēs anteq̄ꝫ cau
ſaret actū volēdi. igit̄ ſi cauſaret actū volendi
tūc duo accidētia ſolo numero differentia ſil'
eſſent in eodē ſubiecto. Secūdo qꝛ volūtas
corrūperet̄ ad corruptionē ſui actꝰ. Nā cauſa
ꝑticularis ⁊ effectꝰ ꝑticularis ſimul ſunt ⁊ nō
ſunt. vt dicit̄. ij. phiſicoꝝ. Tercio qꝛ volūtas
eſſet eiuſdē ſpeciei cū ſuo actu. Nā cauſa ꝑti
cularis cū ſit cauſa vniuoca eiuſdē eſt ſpeciei
5 cū ſuo effectu. P̄. cauſa efficiēs nō coinci
dit cū materia. vt patet. ij. phiſicoꝝ. Sꝫ mo
uens vt mouēs reducit̄ ad cauſam efficientē.
⁊ motū vt motū reducit̄ ad cauſaꝫ materialē.
Cōtra gotfridū. Sꝫ iſta nō ꝯcludūt. igit̄ ad primū dicen
dū ꝙ q̄ꝫuis illa ꝓpoſitio areſtotel' habeat veri
Ad. 1. tatē de rebꝫ corꝑalibꝫ. nō eſt tñ eā neceſſe veri
ficari in ſpūalibꝫ. Vñ hugo de ſacramētis li
bro p̄mo pte. v. c. xxi. loquēs de volūtate an
geloꝝ ait. Volūtatis erat libertas. qm̄ potēs
erat ex ſe moueri vt vltra iret Et ꝓclus. xxvij.
ꝓpoſitōe ait. Om̄e ſeipm mouēs p̄mo eſt ad
Ad. 2. ſeipm ꝯuerſiuū. Ad ſecundū dicendū ꝙ li
cet eadeꝫ res ſimplex nō poſſit ſiml' eſſe ī actu
⁊ in potētia reſpectu eiuſdē. actū ⁊ potentiā ſu

mendo vniformiter. puta cū eſt actu formali
ter talis. tūc nō pt eſſe potētia formaliter talis
Si tñ ſumunt̄ difformiter. tunc nihil repu
gnat. Nā vna ⁊ eadē res exiſtēs actu virtua
liter talis. pt eſſe potētia formaliter talis. ma
xime cū eſſe virtuale ineſt imꝑfecte. Idē enīꝫ
vinū exiſtēs actu virtualiter calidū eſt poten
tia formaliter calidū. qꝛ pt eſſe actu formali
ter frigidū. Vñ actꝰ virtualis finitꝰ ⁊ limita
tus nō eſt tante ꝑfectōis vt excludat omneꝫ
potentiā reſpectu actꝰ formalis. Et ideo volū
tas exiſtēs virtualiter actu volēs. pt ſiml' for
maliter eſſe potētia volēs. Forte dicet̄ ꝯtra Inſtantia
iſtud. qꝛ ſol exiſtēs actu virtualiter calidꝰ. nō
pt eſſe in potētia formaliter calidus. nec vnq̄ꝫ
poterit ſeipm facere formaliter calidū. ſic ⁊c.
Rñdeo ꝙ hic accipit̄ n̄ cauſa ꝓ cauſa. Nā Solutio.
ꝙ ſol nō pt eſſe formaliter calidꝰ. h̄ nō eſt ꝑ tā
to. qꝛ actu eſt virtualiter calidꝰ. qꝛ ſi iſta eſſet
p̄ciſa cauſa. tūc ſaturnꝰ q̄ nō eſt virtualiter ca
lidꝰ poſſet effici formaliter calidꝰ. Itē ſi illa eſ
ſet ſufficiēs cauſa. tūc vinū non poſſet eſſe for
maliter calidū cū ſit virtualiter calidū Sed
ex h̄ repugnat ſoli ⁊ oibꝫ alijs celeſtibꝫ corꝑi
bus formaliter recipe calorē. qꝛ celeſte corpus
eſt primū alterās inalterabile. nec patit̄ pere
grinas imp̄ſſiones. Ad terciū dicendū ꝙ Ad. 3.
volūtas ſemꝑ eſt in actu ſaltē ſemipleno r̄ſpe
ctu ſuīp̄iꝰ. qꝛ ſm auguſtinū in libro de trini.
volūtas ſemꝑ diligit ſe. reſpectu tñ ceteroꝝ bo
noꝝ nō optet ꝙ ſemꝑ ſit in actu ꝓpter abſen
tiā taliū obiectoꝝ. Ad quartū dicendū ꝙ Ad. 4.
ſi iſte q̄ facit h̄ argumentū ꝑ cauſaꝫ vniuerſa
lē intelligit omnē cauſaꝫ ſuū effectū ſeu actuꝫ
virtualiter p̄habentē. tūc pt ꝯcedi ꝙ voluntas
ſit cauſa vniuerſalis reſpectu ſui actꝰ. Ad pro
batōes dicendū ꝙ nō ꝯcludūt de p̄habitione
ꝟtuali imꝑfecta. nō em̄ oporret nobiliori mo
do calorē eſſe in lapide q̄ꝫ in igne. Nec eſt bo
na ꝯſequētia. lapis eſt virtualiter calidꝰ. igit̄
nō pt formaliter recipe calorē. Poſſet etiā
dici ꝙ eſt cauſa ꝑticularis. Ad ꝓbatōes dicē
dū ꝙ p̄ſupponūt vnū falſū. ſ. ꝙ om̄e agēs ꝑti
culare ſit agēs vniuocū. lapis em̄ reſpectu ig
nis eſt agēs equiuocū. ⁊ tñ eſt agēs ꝑticulare
Ad quintū dicendū ꝙ q̄ꝫuis cauſa efficiēs Ad. 5
⁊ materialis cū ꝓprie ſumunt̄ nunq̄ꝫ ꝯcidant
poſſunt tñ adeo large ſumi ꝙ bene poterūt co
incidere. puta ſi accipiant̄ efficiens ⁊ materia
ꝓ mouēte ⁊ moto in rebꝫ ſpūalibꝫ ſuꝑ ſeipas
reflexiuis ſicut etiā eſt in ꝓpoſito ⁊c. Quā
uis tñ iſtas ratōnes ſoluerim. tñ nō oportuit
qꝛ licet ꝯcludāt aliq̄d ꝯtra illos q̄ ponunt ꝙ

volūtas ꝑprie actiuat ſeipam. ɔtra me tñ nõ
ɔcludunt. qꝛ vt patebit in ſequēti cõcluſione
ſic pono voluntatē eſſe ſuppi⁹ motiuā. ꝙ tñ ñ
pono eā ꝑprie actiuare ſeipam. Eſt igiť ſe/
cunda ɔcluſio ꝙ volūtas nõ mouet ſeipaꝫ ꝑ
prie ſeipaꝫ actiuādo. ſꝫ ſeipam determinādo.
Opio egi/dij. Ad cui⁹ intellectū ſciendū ꝙ volūtas mul
tipliciter pt dici ſeipam mouere Primo ſe
ipam determinando ad motū mediāte intel/
lectu. volūtas em̄ facta in actu ꝑ deſideriū fi/
nis oſtenſi impat intellectui vt perſcruteť me
dia per que hmõi dſideratū finē ɔſequať. igiť
inuentis talibꝫ medijs. cū ab eis moueť vo/
luntas. diciť volūtas aliq̃ modo q̃uis ꝑ acci
dens mouere ſe. qꝛ talis mot⁹ originaliter ꝓ/
ceſſit ab imperio volūtatis Secūdo volū
tas mouet ſe determinatiue ſeu determinat ſe
ad motū nõ actiue aliq̇d agēdo. ſꝫ ab actu de
ſiſtendo. Nā cū idē appetibile offerť volūta/
ti diuerſa vel oppoſita ratõe. puta fornicatio
offerť ſub ratõe boni ꝓſequibilis. qꝛ delectabi
lis. ⁊ ſb ratõe mali ⁊ fugibil̃. qꝛ ɔtra mādatū
dei. volūtas pt ex ſua libtate deſiſtere ab actu
ꝓut moueť ab vna iſtarū rationū. quo facto
altera in ſuo motu vigorať Sicut em̄ ſi duo
eque fortiter me traherēt vn⁹ ꝑ dexterā ⁊ alter
ꝑ ſiniſtrā. q̃diu nulli eoꝝ reſiſterē: tādiu nec
ad vnā partē nec ad alterā declinarē. ſꝫ vni re
ſiſtendo imediate alter in ſuo tractu vigorať
⁊ ꝑ ɔſequēs ꝑ meā determinatõeꝫ dicerer mo
uere meipm vni in ſuo tractu reſiſtēdo ⁊ alte/
ri vel nõ reſiſtēdo cū poſſem reſiſtere. vel etiā
poſitiue ſibi i tractu ſuo ɔſentiēdo cū poſſem
ſi vellē ſibi minime ɔſentire. ſic in ꝓpoſito ⁊c̃.
Gotfrid⁹ ɔ Egidiū. Sꝫ ɔtra iſtū modū noſtri doctoris argu
unt quidā dicētes ꝙ ɔtradictõeꝫ videať im/
1 plicare. Nā cū determinatio ſit quidā actus.
igiť dicere ꝙ volūtas determinet ſe. ⁊ tñ non
2 actiuet ſe eſt oppoſitū i adiecto. P̄. vel iſta
determinatio dicit aliquē actū. ⁊ tūc ſicut vo
luntas determinat ſe ſic etiaꝫ actiuabit ſe. vel
nullū actū dicit. ⁊ tūc penit⁹ nihil erit. ⁊ ꝑ cõ
3 ſequēs nihil ex ea ſequeť. P̄. omis operatõ
vel eſt actio vel paſſio. ſꝫ iſta determinatõ nõ
pt eſſe actio volūtatis. qꝛ tūc actiuaret ſe. nec
paſſio volūtatis. qꝛ tūc nõ eſſet ab ipa volun
tate. ſꝫ ab obiecto. ergo ⁊c̃. P̄. arguūt alij ꝙ
4 Henricus de gan. volūtas ſit actiua. qꝛ act⁹ potētie pure paſſi/
ue nõ eſt i poteſtate potētie paſſiue. Nā pati
nõ eſt in ptāte patiētis ſꝫ agentis. ſꝫ volūtas
cū ſit potētia libera habet actū ſuū i ptāte ſua.
5 Thomas de aquino. ergo ⁊c̃. P̄. arguit doctor cõmunis ꝙ ſaltē
reſpectu eoꝝ q̃ ſunt ad finē voluntas moueat

ſeipam actiue. Nā ſicut intellect⁹ mot⁹ a ꝑn/
cipijs mouet ſeipm ad ɔcluſiones. ſic volun
tas actiuata ꝑ finē mouet ſeipaꝫ ad ea q̃ ſunt
ad finē. ⁊ ſic vt dicit idē erit in actu ⁊ in poten
tia ſꝫ nõ ſm idē. Sꝫ iſta nõ ɔcludūt. Pri Solutio.
ma em̄ tria ꝓcedūt ex hoc falſo fundamēto ꝙ Ad prima
determinatio volūtatis ſit quidā act⁹ effecti/ tria.
ue elicit⁹ ab ipa volūtate. ⁊ iſtud doctor no/
ſter manifeſte negat. Dicit em̄ iſte doctor re/
uerend⁹ in ſuo ſecūdo ſcripto. diſt. xxv. q. iij.
arti. ij. ꝙ ꝑdicta determinatio nõ dicit actū. ſꝫ
deſiſtere a tali actu quo volūtas inſufficiēter
fuit actiuata ab altero obiectoꝝ. vel ab eodeꝫ
obiecto ſub altera rõne oſtēſo. ɔſenſus aūt in
oppoſitū nõ dicit actū. ſꝫ eſt vel nõ ɔtradice/
re actui ſi eſt ɔſenſus negatiu⁹. vel dicit mo/
dū recipiēdi actū ſi eſt ɔſenſus affirmatiuus
puta dicit volūtarie recipe motū ſeu actū fa/
ctū ab obiecto. Igiť ꝙ volūtas actiueť h̃ ha/
bet ab obiecto. ꝙ aūt actiueť hoc modo puta
volūtarie hoc habet a ſeipa. Ex q̃ patet ꝙ hu
iuſmodi determinatio volūtatis q̃uis ꝑcīſe ñ
dicat actū. nõ eſt tñ nihil. qꝛ dicit modum ſe
habēdi circa ꝑdictos act⁹. Ad quartū di/ Ad. 4.
cendū ꝙ q̃uis volūtas ſit potētia paſſiua. tñ
reſpectu cuiuſcūqꝫ obiecti a q̃ nõ ſufficienter
actiuať habet liberā volūtatē ɔſentiēdi i actū.
vel diſſentiēdi ab actu. Solū em̄ reſpectu illi
us qđ mouet voluntatē ſb ratõe vltimi finis
volūtas nõ habet hmõi ptāteꝫ. eo ꝙ a tali ob
iecto ſufficiēter actiueť. Forte diceť ꝙ ſi iſta Inſtantia
ſolutio eſt bona. tūc volūtas reſpectu finis ca
reret libertate. qđ nõ eſt veꝝ. qꝛ potētia eſſen/
tialiter libera ad qđcunqꝫ cõpareť ſemꝑ ma/
net libera. Rñdeo ꝙ quāuis volūtas reſpe Solutio.
ctu vltimi finis ñ habeat libertatē ɔ̃dictõis
ſicut habet reſpectu eoꝝ q̃ ſunt ad fineꝫ. habet
tñ reſpectu vltimi finis libertatē ꝑfecte cõpla/
centie cū neceſſitate imobilitatis. qꝛ q̃uis fi/
nē nõ poſſit nõ velle. vult tñ ipm nõ violēter
ſꝫ cõplacenter ⁊ maxime volūtarie. ⁊ ꝑ cõſe/
quens liberrime. Nec opinio illi⁹ doctoris Cõtra hē/
valet in hac ꝑte. Quia ſi volūtas ꝑprie eſſet ricum.
actiua reſpectu ſuppi⁹. actiue. ſ. ſuū actū eliciē
do in ſeipa. tūc ipa volūtas neceſſario differ/
ret a ſeipa. cū potētia actiua ſit trāſmutatiua
alterius ſm ꝙ alteꝝ. vt patet. v. metha. Et
cõfirmať. qꝛ inter actiuū ⁊ paſſiuū eſt relatio
realis cui⁹ extrema ſunt realiter diſtincta. igiť
ſi volūtas ꝑprie actiuaret ſeipam. tūc neceſſa
rio volūtas realiter differret a ſeipa qđ eſt ab
ſurdū. Ad quintū dicendū ꝙ ibi eſt falla/ Ad. 5
tia cõſequētis. puta dicendo mouet. ḡ actiue

monet.qꝛ vt patuit volũtas p̄t ſe mouere mł
tis alijs modis q̄ꝫ actiue.proprie loquẽdo de
actiuo P̄.dato ꝙ ipa volũtas ſit in actu re
ſpectu finis.tñ adhuc eſt in potẽtia reſpectu
ei⁹ qđ eſt ad finẽ.ſi igiť moueret ſeipam ad il
lud tũc ſm idẽ ⁊ reſpectu eiuſdẽ eſſet in actu ⁊
in potẽtia Alias inueniť tał additio. Etiã
diceret aduerſari⁹ ꝙ intellect⁹ nõ mouet ſeip/
ſum ad ↄcluſiones ꝓprie ſeipm̄ actiuãdo.qꝛ
vt ſic moueť ab obiectis ipſaꝝ ↄcluſionuꝫ et
p̄miſſaꝝ.

Articulus ſecundus. Prima cõcluſio.

Quãtũ ad ſecundũ

articulũ dico primo ꝙ nulla exiſtẽte ignoran
tia in intellectu p̄uia in ratõe cauſe.voluntas
ex ſua libtate p̄t ꝓprio ſuo motu peccare.Qꝛ
1 talis ignorãtia aut eſſet inuincibilis.⁊ tũc nõ
eſſet cauſa peccati.cũ inuincibilis ignorantia
excuſet peccatũ vt patuit ſuperi⁹.di.xxij.Aut
eſſet affectata.⁊ nec tunc eſſet neceſſario cauſa
peccati.ſꝫ ipam p̄cederet peccatũ male volũta
tis.Aut eſſet neglecta.⁊ tũc ſilr ħmõi ignorã
tia eſſet aliq̃ modo ꝑ peccatũ inducta.i.ꝑ ne
gligentiã ipſi⁹ ignorãtis.igiť ante omnẽ igno
2 rantiã volũtas potuit labi in peccatũ. P̄.
peccatũ p̄mi angeli nulla p̄ceſſit ignorãtia.ali
as pena p̄ceſſiſſet culpã.⁊ eodẽ modo de p̄mo
3 hoie. P̄.in quolibet genere illud qđ eſt mẽ
ſura omniũ q̃ ſunt in illo genere.ħ neceſſario
eſt primũ omniũ illi⁹ generꝭ.iſta patet.x.me/
thaphi.ſꝫ mala volũtas eſt menſura oim̄ pec
catoꝝ.qꝛ ſm auguſtinũ in de vera religione.
vnũqđqꝫ malũ tm̄ eſt peccatũ q̄ꝫtũ eſt volun
tariũ Et ibidẽ ait auguſtin⁹.ꝙ ſi nullo modo
eſt voluntariũ nullo modo eſt peccatũ.p̄t igi
tur peccatũ eſſe a volũtate cauſatũ ſine igno/
4 rantia p̄uia in ipa ratõne.ꝗ ⁊c. P̄.iſta ẽ ex/
p̄ſſa intẽtio auguſtini tercio de libero arbitrio
c.ij.vbi ait.Volũtas eſt prima cauſa peccã/
di.nec eſt cui recte imputeť niſi volũtati.Et
eandẽ ſententiã ponit auguſtin⁹ primo retra
5 ctationum.c.ix. P̄.ſi om̄e peccatũ neceſſa
rio p̄cederet ignorãtia.tũc nunq̄ꝫ cõmitteret
aliqđ peccatũ ex certa ſciẽtia.qđ eſt ↄtra ſan/
ctoꝝ doctoꝝ ſentẽtiã.⁊ ſpẽaliter Jſidori.q̇ in
libro de ſũo.c.xvij.dicit ꝙ triplex eſt peccatũ
ſcilicet ex ignorãtia.ex infirmitate.⁊ ex indu
ſtria ſeu ex certa ſciẽtia vel malicia. Scđo

Scđa cõ/cluſio.

dico ꝙ ſtante in ratõne ſeu in intellectu recto
iudicio tã in vniuerſali q̄ꝫ etiã i p̄ticulari.pu
ta dictante intellectu in vniuerſali ꝙ nullũ de
lectabile exiſtẽs ↄtra legẽ dei eſt ꝓſequẽdũ.⁊ i
particulari ꝙ hec fornicatio eſt qđdã delecta
bile exiſtẽs ↄtra legẽ dei.adhuc volũtas ↄtra
ħmõi actuale dictamẽ recte ratõis p̄t peccare
Et loquor de volũtate ꝑ gratiã dei nõdũ ↄfir
mata.Quia ꝓ quocũqꝫ tp̄e vel momẽto oſtẽ 1
diť volũtati aliq̃d cõtentũ ſub ſuo adequato
obiecto ꝓ illo momẽto volũtas p̄t ip̄m appe
tere.ſꝫ ꝓ eodẽ momẽto ꝓ quo intellect⁹ iudi/
cat hãc fornicationẽ nõ eſſe faciendã eo ꝙ eſt
bonũ delectabile ↄtra legẽ dei oſtendiť volun
tati ħmõi delectabile qđ compħendiť ſub ob
iecto volũtatis.ergo ꝓ eodẽ inſtãti voluntaſ
p̄t ip̄m appetere.⁊ ꝑ ↄſequẽs ip̄m appetendo
peccare nõ obſtãte recto iudicio ratõis P̄. 2
ſi volũtas nõ poſſet oppoſitũ illi⁹ eligere qđ
dictatũ ⁊ iudicatũ eſt a recta ratõe.tũc volun
tas nõ eſſet potẽtia libera libertate ↄtradictio/
nis Falſitas ↄſequẽtis patet.ↄſequentiã ꝓbo
ꝑ areſtotelẽ.ix.metha.vbi ip̄e in ħ oſtẽdit dif
ferentiã potentiaꝝ rõnaliũ ⁊ irrationaliũ.qꝛ
irrationales neceſſe eſt agere vel pati qñ acti/
uum vł paſſiuũ appropinq̃t.ratõnales vero
nõ eſt neceſſe. Et ſequiť. De quidẽ.ſ.irratio/
nales vna vni⁹ factiua id eſt determinate ſũt
ad vnũ.ille ꝟo.ſ.ratõales ↄtrarioꝝ.quare ſi/
mul faciẽt ↄtraria.q.d.ſi potẽtie rõnales age/
rent neceſſario ad p̄ſentiã obiectoꝝ.tũc ſimul
eſſent factiue ↄtrarioꝝ P̄.quilibet peccator 3
expitiue in ſeipſo ꝙ qñqꝫ facit ↄtra ↄſcientiã
ſuã.⁊ cõtra illud qđ ſibi recta ratio dictat.qꝛ
etiã aliq̃ in peccãdo cogitãt ꝙ deũ offendunt.
⁊ aliq̃ modo licet non ex toto refrenanť ꝓpter
timorẽ vindicte diuine. Sꝫ ↄtrariũ iſtaꝝ Gotfrid⁹.
ↄcluſionũ tenet quidã doctor dicẽs.ꝙ ſempꝑ
oportet errorẽ p̄cedere in ratõe ad ħ ꝙ ſit ma/
licia i volũtate.⁊ ħ eſt ↄ primã ↄcluſionẽ.⁊ ꝙ
volũtas nõ p̄t eligere ↄtra dictamẽ recte rõis
⁊ ħ eſt ↄtra ſecũdã cõcluſionẽ. Et ħ ꝓbat ſic.
Qꝛ aut volũtas ferť in illud qđ ſibi ꝑ ratõeꝫ 1
oſtendiť ⁊ ſb ratõe q̃ oſtendiť.aut in aliquid
aliud.Si p̄mo modo.tũc nõ poterit eſſe pec
catũ i volũtate niſi p̄fuerit error in rõne.Si
ſecũdo modo.tũc volũtas tenderet i aliq̃d ñ
cognitũ.qđ eſt impoſſibile.cũ bonũ cognituꝫ
ſit obiectũ volũtatis.vt patꝫ ꝑ auguſtinũ.x.
de tri.c.i.vbi dicit.ꝙ inuiſa diligere poſſum⁹
incognita nequaq̄ꝫ. P̄.ſi volũtas peccaret 2
ratõne exiſtẽte recta.tũc volũtas nõ moueret
ab intellectu.ſꝫ poti⁹ moueret a ſeipa.ↄſequẽ/
tia patet.Falſitas aũt ↄſeq̃ntis ꝓbať.qꝛ inter
mouẽs ⁊ motũ eſt relatio realis.vt patet.v.
metha.eiuſdẽ aũt ad ſeip̄m nõ eſt relatio rea/
lis.vt patet ibidẽ.igiť volũtas nõ p̄t mouere

3 ſeipam. ¶.cōmuniter dicit ꝙ maliciā vo/
luntatis ſaltē ꝯcomitat error rōis. Si ḡ ſtan
te iudicio recto ipi⁹ rōnis eſſet peccatū ī volū
tate. tūc in eodē inſtāti ratio eſſet recta ⁊ nō re
Alij ad idē cta ¶.arguūt quidā alij ſic. Si ꝯtra rectū
iudiciū rōnis volūtas poſſet peccare. tūc ma/
4 lus hō carēs morali virtute poſſet eſſe prudēſ
falſitas ꝯſeqntis patet. vi. ethi. vbi dicit. ꝙ
impoſſibile eſt eſſe prudentē nō entē bonum.
Cōſequētia ꝓbat. q2 ꝑ habitū prudētie recte
5 iudicam⁹ de eligēdis. ḡ ⁊c. ¶.iſtud ꝓbat
autoritate ſacre ſcripture. Q2 ſapientie. v. di/
cunt ipi peccatores. Errauim⁹ a via veritatiſ
⁊ iuſticie lumē nō luxit nobis. ⁊ ſol intelligē/
tie ñ eſt ort⁹ nobis. Itē Eccli. vij. In oīb3
opib3 tuis memorare nouiſſima tua ⁊ ineter/
nū nō peccabis. Itē ad Ro. i. cū apl's mul
ta peccata enumeraſſet ipoꝝ maloꝝ hoīm. ſb/
dit. Qui cū iuſticiā dei cognouiſſent nō in/
tellexerūt. quoniā qui talia agunt digni ſunt
morte. Itē clemēs. v. ſuo libro mult; ꝑmiſ
ſis de iſta materia ſubdit. Ex his igit omib3
colligit. ꝙ origo toti⁹ mali ab ignorātia deſcē
6 dit. ⁊ ipā ſit maloꝝ omniū mater. ¶.h idē
ꝓbat autoritate phi qui. iij. ethi. ait ſic. Igno
rat quidē oīs mal⁹ q̄ debet opari. et a quib3 fu
giendū. ⁊ ꝓpter tale peccatū iniuſti ⁊ vniuer/
ſaliter mali fiūt. Itē in eodē tercio dicitur.
Deceptio ꝓpter delectationē videt fieri. non
eñ exiſtēs bonū videt bonū eſſe. ḡ videt ꝙ ſm
areſtotelē apparētia boni nō exiſtētis ꝓcedat
peccatū. Itē. vij. ethi. dicit areſtoteles. ꝙ ī
factiuis opari ꝯfeſtim ꝯtingit. Et ibidē vult
areſtoteles. ꝙ ſi aliqs intellect⁹ dicit ī vniūſa
li ⁊ in ꝑticulari aliqd faciendū. puta ꝙ omne
dulce eſt guſtandū. ⁊ hoc eſt dulce. ꝯfeſtim ſe
7 quit opatio ſi aſſit facultas opandi. ¶.cō
cludūt iſti. ꝙ ſi voluntas poſſet facere ꝯtra iu
diciū ratōnis. tūc nō eſſet appetit⁹ ratōnalis
q2 alias faceret ꝯtra ꝓpriā ſuā naturā ⁊ diffi/
Cōtra got nitionē. Sed iſta opinio ſtare nō poteſt.
fridum. Quia ſi volūtas nō poſſet eligere ꝯtra iudi/
1 ciū ratōnis. ⁊ neceſſario in omi ſua electōe ſe
ꝯformaret iudicio ratōnis. tūc periret omne
meritū ⁊ demeritū. cōſequētia patet. q2 ex his
q̄ neceſſario a nobis fiūt nec meremur nec de/
meremur. Unde ea q̄ pure nobis inſunt a na
tura nō ſunt in noſtra ptāte. ſed de neceſſitate
eueniūt. ideo ſm philoſophū. iij. ethi. ex pu/
ris naturalib3 nec laudamur nec vitupamur
Sicut eñ in appetitu bruti nullū eſt peccatū
neq3 libertas. q2 neceſſario ⁊ ſine ꝯtradictōne
ſequit apphenſionē ⁊ appetit delectabile app

henſum. ſic ⁊c. ¶.ꝯtrariū iſti⁹ opinionis 2
auguſtin⁹ ex intentōe determinat. xij. d ci. dei
c. vij. dicēs. ꝙ ſi duo homies equaliter affecti
corpe ⁊ aīa. ⁊ in omib3 alijs ꝯditōib3 pariter
omino ſe habētes videāt vni⁹ corpis pulcri/
tudinē nō difformiter eis occurrentē. ſ3 poti⁹
vniformiter occurrentē coꝝ aſpectib3. vn⁹ eo/
rū poteſt illicite moueri ad illicite fruendū. et
alter in volūtate pudica ſtabiliter ꝑſeuerare.
Cū igit ꝑ primā ſuppoſitōem in iſtis duob3
ſit equale iudiciū. ⁊ tñ eoꝝ electōes ſint ꝯtra/
rie. de neceſſitate oportet ꝙ electio alteri⁹ iſto/
rū ſit ꝯtra ſue ratōnis iudiciū. ¶.auguſti 3
nus. xi. ſup geñ. ad litterā. c. vlti. expſſe videt
dicere ſalomonē peccaſſe ꝯtra iudiciū ratōis
ſue dicēs. Salomon vir tante ſapiētie nūqd
nō credendū eſt ꝙ in ſimulachroꝝ cultu cre/
diderit aliqd eſſet vtilitatis. ſed mulieꝝ amo
ri ad h malū trahēti reſiſtere nō valuit. faciēſ
qd ſciebat nō eſſe faciendū. ¶.auguſtin⁹ 4
enchiridion. c. xxij. ait. Eſt alia libertas ñ ve/
ra male ſeruiēti adiecta. q̄ eſt ad malū facien/
dū. vbi ratio diſſentit a volūtate iudicās nō
eſſe faciēdū qd volūtas appetit. ¶.beatus 5
bernard⁹ in libro ſuo d libero arbitrio ait. Ra
tio data eſt volūtati vt inſtruat illā nō vt de/
ſtruat. deſtrueret aūt ſi ei vllā neceſſitatē im/
poneret qua min⁹ libere ꝓ arbitrio ſeſe moue
ret ſiue ad bonū ſiue ad malū. ſi vnq3 hoꝝ qd
libet ꝓhibente ratōe volūtas nō poſſet. volū/
tas iā nō eſſet. ¶.areſtoteles. vij. ethi. rep 6
bat opinionē ſocratis q̄ dixit ꝙ ꝯtra ꝯſciētia3
nō ꝯtingit opari. Unde ait areſtoteles ꝙ ſo/
crates in hoc ꝯtra rationē pugnabat ⁊ dubi/
tabat de manifeſte apparētib3. Ad primū Solutio.
igit eoꝝ motiuū dicendū. ꝙ intellect⁹ nō po/ Ad. 1.
teſt iudicare bonū delectabile qd eſt ī actu ali/
cuius potētie nō eſſe ꝓſequendū. niſi ſiml' in
telligat illā delectabilē bonitatē. ⁊ ꝑ cōſequēs
volūtas ſi voluerit eā nō fert in nō cognitū.
q̄3uis in hoc tendat ꝯtra ratōis iudiciū. Eti/
a3 ſicut intellect⁹ ſpeculatiu⁹ intelligēdo vnū
oppoſitoꝝ apphendit ⁊ reliquū. vt patet pri/
mo elencoꝝ. ſic ⁊ practic⁹ intellect⁹ nō poteſt
aliquid iudicare ſm vnā rationē nō eſſe faciē
dū niſi aliq modo rationē oppoſitā apphen/
dat. q2 in nō facere intelligit facere. ⁊ omnino
in negatōne affirmatio. vt dicit ibidē. Et iō
dato ꝙ volūtas nō tendat in fornicatōe3 ſm
illā rationē ſm quā ratō actualiter iudicat eā
eſſe fugiendā. nō tamē ꝓpter hoc fert in non
cognitū. q̄3uis ferat in nō iudicatū ſeu in nō
ſententiatū. Ad ſecundū nego ꝯſequentiā Ad. 2.

cauſa aũt negatõnis patet ex iã dictis. Etiaȝ
ↄſequẽs nõ eſt falſum. q̃ꝛ multis modis vo/
luntas ſeipam poteſt mouere. vt patuit ſupe/
rius. Ad ꝓbationẽ dico ꝙ dato ꝙ inter mo/
uens ⁊ mobile ſit relatio realis quãdo moueť
mouet ipm̃ mobile ꝓprie actiuãdo. nõ eſt tñ
hoc neceſſe quãdo mouet ipm̃ mobile ad mo
tum determinãdo quaſi remouẽs ꝓhibens p
deſiſtentiã ab oppoſito motiuo eiuſdẽ mobiľ
Ad.3. Et ſic eſt in ꝓpoſito. vt patȝ ex p̃dictiſ. Ad
terciũ dicendũ. ꝙ ↄceſſo ꝙ ipam maliciã ↄco/
miteť ignorãtia. nõ tamẽ ꝓpter hoc ſimľ erit
ratio recta ⁊ non recta. ſȝ pri⁹ fuit recta. a qua
rectitudine deſinẽs incipit eſſe nõ recta ex vi/
Ad.4. cioſitate ipſi⁹ peccati. Ad quartũ nego cõ
ſequentiã. Ad ꝓbationẽ dico ꝙ prudẽtia pro
prie dicta nõ dicit habitũ quomodocũqȝ ab
ſolutũ. ſed neceſſario ↄcernit relationẽ ad ap
petitũ rectũ ſeu ad rectã electionẽ. qua relatõ
ne deficiẽte dato ꝙ tota abſoluta entitas taliſ
habit⁹ exiſtat. nõ tamẽ hm̃õi habit⁹ eſſȝ pru/
dentia. quãuis eſſet quedã moralis ſollertia
que eſt in ꝓxima diſpoſitõe vt ſit prudentia.
puta ſi aſſit recta electio ĩ appetitu. Et iſta vi
deť eſſe intentio pħi. vi. ethico. vbi dicit ſic.
Neqȝ ſimul cõtingit prudentẽ ⁊ incõtinentẽ
eſſe eundẽ. nõ em̃ in ſcire ſolũ prudẽs. ſȝ in eo
qḋ practic⁹. Et ſequiť ibidẽ. Diuinũ autẽ. i.
ingenioſũ nihil ꝓhibet incõtinẽtẽ eſſe. ꝓpter
qḋ quãdoqȝ prudẽtes videnť eſſe quidã incõ
tinentes. ⁊ ſm̃ rationẽ ꝓpe eſt. differũt autem
Ad.5 ſm̃ electionẽ. Ad autoritates ſacre ſcriptu
re dicendũ. ꝙ ex eis nõ plus habeť niſi ꝙ mul
ti peccant ex ignorãtia vľ etiã ignorantes. qḋ
nec ego nego. nõ tamẽ p hm̃õi autoritates cõ
uinciť ꝙ null⁹ poſſit peccare niſi in ſuo intel/
Ad.6. lectu p̃ceſſerit ignorantia. Ad autoritates
pħi eſt eodẽ modo dicendũ. Poteſt etiaȝ
dici ꝙ quãuis aliq̃ de iſtis autoritatib⁹ bene
ↄcludãt ignorantiã ex parte intellect⁹ ↄcomi
tari maliciã volũtatis. tamẽ nõ ↄcludunt ꝙ
ignorãtia neceſſario p̃cedat maliciã volũtatiſ.
Ad.7. Ad ſeptimũ dicendũ ꝙ ex hoc ꝙ volũtas
p̃t velle hoc qḋ dictat ratio. ⁊ etiã oppoſitũ il
lius. ex h̃ apparet ꝙ eſt appetit⁹ ratõnaliſ. q̃ꝛ
potẽtie rationales ſunt oppoſitoꝝ. naturales
vero determinate ad vnũ.

Articulus tertius.

Quãtuȝ ad terciuȝ

articulũ dico ꝙ liberꝝ arbitriũ quo ad actũ in
trinſecũ a nulla creatura p̃t cogi coactõne ab/
Ratio. ſoluta ⁊ ſufficienti. Quia ſi p aliq̇d hoc fieri
poſſet. tũc maxime vt videť ↄtingeret mortis
in tentatõne. Sed hoc nõ. vt patet in ſanctiſ
martirib⁹. qui m̃ltiplicia mortis ſuſtinuerũt
tormẽta ĩmobiles permanẽtes in ſua bona vo
luntate. Maioꝛ etiã patet. q̃ꝛ finis oim̃ terri
biliũ mors eſt. vt patet. iij. ethicoꝝ. Et iſta ẽ
intẽtio anſ. i libro de libero arbitrio. vbi vult
ꝙ difficultas impugnare p̃t voluntatẽ. ſed ex
pugnare neq̇t inuitã. Et ibidẽ ait. ꝙ cũ volũ/
tas vinciť. nõ aliena vinciť poteſtate ſed ſua.
Forte diceť ꝙ nõ min⁹ eſt tollere libertateȝ Inſtantia
arbitrij q̃ȝ cogere. ſȝ paſſio freneſis ⁊ ebrietas
ſomn⁹ ⁊ multa alia ſimilia tollũt libertatẽ ar/
bitrij quantũ ad actũ interioꝛẽ. ergo etiã a cre
atura p̃t cogi liberꝝ arbitriũ quãtũ ad actũ in/
terioꝛẽ ⁊c. P̃. incõtinens vinciť paſſionib⁹ Solutio.
vt diciť. iij. ethicoꝝ. Ad primũ dicendũ ꝙ Ad.1.
vſus liberi arbitrij p̃t tolli abſqȝ ↄtradictione
q̃ꝛ anima cõiuncta nõ p̃t habere vſum rõnis
corrupta vľ impedita fantaſia. ſicut cõtingit
ĩ freneticis ⁊ ebrioſis. ⁊ ſic de alijs. Nec p̃t ha
bere vſum liberi arbitrij deficiẽte vſu ratõnis.
ergo impedita fantaſia tolliť vſus liberi arbi
trij. Sȝ poſito hm̃õi vſu. tũc ↄtradictionem
implicat cogi voluntatẽ coactõe abſoluta et
ſufficiẽti reſpectu act⁹ intrinſeci a libero arbi/
trio ĩmediate eliciti Et q̃ꝛ in maioꝛi ꝓpoſitõe
accipiť libertas arbitrij p ipſo vſu liberi arbi/
trij. vt patet in aſſumptõe minoris ꝓpoſitio/
nis. ideo maioꝛ ĩ ꝓpoſito eſt falſa. Ad ſecũ Ad.2.
dũ dicendũ ꝙ incõtinens nõ vinciť nec cogi
tur abſolute ⁊ ſufficiẽter. Vñ nõ eſt in tenta/
tione incõtinẽs cõpulſio. q̃ȝuis ibi ſit impul/
ſio. q̃ꝛ nos ſum⁹ dñi actuũ noſtroꝝ a princi/
pio vſqȝ ad finẽ. vt patet. iij. ethicoꝝ.

Articulus quartus. Cõcluſio.

Quãtuȝ ad quartũ

articulũ dico ꝙ licet de⁹ poſſit immutare liberũ
arbitriũ. tñ ipm̃ modo p̃dicto nõ poteſt coge
re. nõ ꝓpter impotentiã ſe tenentẽ ex pte dei.
ſȝ ꝓpter repugnantiã ſe tenentẽ ex pte effect⁹.
Ratio. Q̃ꝛ nulli⁹ agẽtis eſt facere qḋ repugnat effe/
ctui. ſȝ abſolute ⁊ ſufficiẽter cogere voluntatẽ
ſimpliciter repugnat effectui. coactũ ei eſt in/
uoluntariũ. ⁊ p ↄſequẽs ſi volũtas cogeretur
ad h̃ ꝙ vellet aliq̇d. tũc inuoluntariũ eſſet vo
luntariũ. ⁊ inolitũ eſſet volitũ. Hec aũt ⁊ mul
ta alia q̃ ſequerenť ↄtradictionẽ implicãt. ⁊ p
ↄſequẽs repugnãt effectui. Et hec eſt intẽtio
Bern̄. in libro de libero arbitrio. vbi ait. Vo
luntas ꝓ ingenita nobilitate nulla cogiť ne/
ceſſitate. Q̃uo aũt volũtas poſſit ab vitio

fine imutabiliter neceſſitari abſq; tñ coactōe. ħ oñdi p̄mo libro. diſt. i. q. ij. Sʒ forte di/ *Inſtantia* cet ↄtra p̄dictā ↄcluſionē ſic. Magis excedit potētia dei liberū arbitriū. q̄ʒ potētia hoīs exce dat qðcunq; ens creatū. ſʒ hō ꝓpter exceſſuʒ ſue potētie mlta entia creata p̄t ſufficiēter co/ gere. Minor ð ſe patet. Probat maior. quia pl⁹ excedit finitū ab infinito. q̄ʒ finitū a fini/ to. ſʒ potētia dei eſt infinita. ⁊ potētia huma/ na ac oīs creatura finita. ģ ⁊c. *Solutio.* Rñdeo ꝙ licet de⁹ ſit infinite potentie ⁊ hō finite. tñ hō p̄t qñq; creaturā corp̄alēʒ cogere. eo ꝙ tal' na/ tura ſit capax coactōis. ⁊ ei⁹ coactio nō impli cat ↄtradictionē. attamē de⁹ nō p̄t cogere libe/ rū hoīs arbitriū. eo ꝙ nō ſit capax coactōis. Nā ei⁹ coactio eſſet ↄtradictōis implicatio. q̄ coactū nō eſt liberū. igit̃ ſi liberū arbitriū co/ geret̃. tūc idē eſſet liberū ⁊ nō liberū. Licʒ aūt de⁹ voluntatē nō cogat. p̄t tñ volūtatē imuta re qñcunq; voluerit. Propter qð dicit̃ ꝓuer. xxi. Cor regis ī manu dñi. quocūq; voluerit inclinabit illud. Et iſtud imutare p̄t fieri tri/ pliciter. Uno modo alliciēdo. puta bona ꝓ/ mittēdo vl' etiā oñdendo. ſicut nutrix mouet puerū oñdendo ſibi pomū. Alio modo indu cendo. puta mala pene cōminādo. iuxta illð p̄s. Multiplicate ſunt infirmitates eorū. po/ ſtea accelerauerūt. Et iterū Imple facies eorū ignominia. ⁊ querēt nomen tuū dñe. Tercio modo volūtatē meli⁹ diſponēdo. puta pecca tū expellēdo ⁊ gratiā infundēdo. ⁊ ħ de⁹ poſſʒ facere ita abūde ⁊ copioſe. ꝙ q̄ʒuis volūtatē ñ cogeret. ipaʒ tñ in bonis deſiderijs penit⁹ imo bilitaret. Sicut videt̃ feciſſe in apl'i ↄuerſio/ ne. *Ad princi palē argu.* Ad argumentū p̄ncipale dicēdū ꝙ nō oīs neceſſitas eſt ↄtra naturā. ideo nec intelle ctus nec volūtas dicunt̃ ꝓprie cogi q̄ʒuis ne ceſſitent̃. q̄ nō oīs neceſſitas eſt coactio. aliaſ eñ coactio caderet in ip̄m deū. q̄ neceſſitate imutabilitatis intelligit ſe ⁊ vult ſe. Etiā nō eſt ſimile de ītellectu reſpectu ↄcluſionū. ⁊ vo luntate reſpectu eorū q̄ ſunt ad finē. q̄ res in/ telligunt̃ vt ſunt ī intellectu. ⁊ ideo nihil ↄſi/ derat in ↄcluſionib⁹ niſi vt ſequunt̃ ex p̄miſ/ ſis. ꝓpter qð intelligēs p̄miſſas de neceſſitate ītelligit ↄcluſionē ꝓut ſequit̃ ex p̄miſſis. Sʒ res appetunt̃ vt ſunt ī ſeipis. ⁊ vt ↄiūcte ſunt ſuis naturalib⁹ ↄditionib⁹. q̄ quidē ↄditōes qñq; ſunt diſplicibiles. ideo p̄t aliq̄s appete/ re finē. ⁊ tñ abhorrere ea q̄ ſūt ad finē. Poteſt enim aliquis imutabiliter appetere ſanitatē. ⁊ tamen abhorrere potionēʒ ꝓpter annexam amaritudinē. dato etiā ꝙ ſciat ſanitatē ñ poſ/ ſe induci niſi ꝑ hmōi potionē. Uñ ſi talia q̄ ſunt ad finē nihil in ſe haberēt niſi ſolū hoc ꝙ eſſent ꝓductiua ad finē. tunc ea neceſſitate q̄ q̄s appeteret finē. etiā appeteret ea q̄ ſunt ad finē. Sicut q̄ aſſentit principijs etiā aſſentit his q̄ neceſſario ſequunt̃ ex principijs. Nūc aūt q̄ʒuis aliq̄s velit ea q̄ ſunt ad finē vt ſunt ꝓductiua ad finē. p̄t tñ ea refutare ratōne ↄdi tionis annexe. ideo ⁊c.

Diſtinctio. xxvi. et. xxvij.

Hec eſt gratia ⁊c. Poſtq̄ʒ magiſter determina uit de libero arbitrio quo prim⁹ hō peccato reſiſtere potuit. hic tractat de grā qua ſi ſtetiſſet ꝓficere debuit. Et diuidit̃ ī du as p̄tes. Nā primo mgr̄ tractat de grē dei ꝑfe ctione ⁊ excellētia. Secūdo de liberi arbitrij ſine grā accepti defectōe ⁊ inſufficiētia. diſt. xx viij. ibi. Id vero incōcuſſe ⁊c. Prima ī duaſ Nā primo tractat de gratia ī ordine ad liberū arbitriū. Secūdo de virtute ī ordine ad vite eterne meritū. diſt. xxvij. ibi. Hic videndū ē quid ſit virt⁹. Prime due p̄tes ſeu diſtinctio nes ſunt p̄ſentis lectionis. Quarū prima di/ uidit̃ in tres p̄tes. Nā p̄mo mgr̄ oſtēdit quō grā liberū arbitriū p̄parat ⁊ adiuuat. Secūdo quō volūtas ſeu liberū arbitriū ad ipam grāʒ ſe habeat. Et tercio circa hāc materiā quaſdā dubitatōes ptractat. Secūda ibi. Ipa tñ ea dē volūtas. Tercia ibi. Nō eſt tñ ignorādū. Et hec diuidit̃ in tres p̄tes. Nam p̄mo mgr̄ oſtēdit ꝙ ſm aliquos quedā dicta auguſtini ſibi mutuo vident̃ repugnare. Secundo ap parentiā illi⁹ repugnātie nitit̃ tollere. Et ter/ cio mouet incidēs dubiū de identitate virtu/ tis ⁊ grē. Secūda ibi. Ad hoc aūt dicim⁹ ⁊c. Tercia ibi. Si vero querit̃ quō ipa grā. Se quit̃ diſtinctio viceſimaſeptima. in qua mgr̄ tractat de virtute ī ordine ad vite eterne meri tū. Et diuidit̃ in duas p̄tes. Nā p̄mo ex dif/ finitōe virtutꝫ data ꝑ auguſtinū mgr̄ oſtēdit ꝙ virt⁹ eſt donum ſoli⁹ dei. Secūdo ꝓbat ꝙ virt⁹ nō eſt mot⁹ liberi arbitrij. ibi. Si igitur grā q̄ ſanat. Et hec in tres. Nā primo iā di/ ctā veritatē ꝓbat. Secūdo eā opinione quo rundā ↄfirmat. Tercio oppoſitā opinionē re citat. Scd̄a ibi. Propterea quidaʒ. Tercia ibi. Alij vero dicūt. Iſtarū ſecūda diuidit̃ in tres p̄tes. Nā p̄mo mgr̄ declarat primā opi/ nionē. Secūdo cuiuſdā autoritatis q̄ ei vi/

decł repugnare ponit expoſitionē. Tercio cir/
ca p̄miſſa facit epilogationē. Scd̄a ibi. Cuꝫ
ergo dicit̄ fides. Tercia ibi. Ex p̄miſſis iam.
Sequit̄ illa ps. Alij vero ꝛc. Et diuidit̄ ī
quattuoꝛ ptes. Nā p̄mo illā opinionē mgr̄
recitat. Secūdo exponēdo autoꝛitates moti/
ua ei⁹ caſſat. Tercio ex dictis eoꝝ q̄ ſunt d̄ pri
ma opinione ꝯtra eā inſtat. Et q̄rto veritatꝭ
diſcuſſionē diligēti lectoꝛi cōmendat. Scd̄a
ibi. Quibꝫ alij reſpōdētes. Tercia ibi. Ex q̄/
bus v̄bis. Quarta ibi. Hoꝛum aūt iudiciū.
Et hec eſt ſnīa iſtaꝝ duaꝝ diſtinctionū in
generali. circa q̄s q̄ro in ſpēali.

v VTrū gratia ſit idē qđ virt⁹. Et vi
deł ꝙ ſic. Qꝛ illud ꝑ qđ diſponimur
reſpectu optimi finis videł eſſe virt⁹
ſꝫ gr̄a eſt hmōi. vt ꝑ fidē tenem⁹. Maioꝛ pa
tet. qꝛ virt⁹ eſt diſpoſitio ꝑfecti ad optimū. vt
dicit̄. vij. ethicoꝝ. Cōtra. habit⁹ q̄ ſic ſe ha
bent ꝙ vn⁹ ꝓpꝛie reſpicit eſſentiā aīe. ꝛ ali⁹ po
tentiā illi differūt realiter. Sed gr̄a ꝓpꝛie lo
quēdo eſt ꝑfectio eſſentie aīe. om̄is aūt virt⁹
ꝑficit aliquā potentiā aīe. ergo ꝛc. Hic q̄t
tuoꝛ ſunt vidēda. quoꝝ p̄ma duo reſpiciūt vi
ceſimāſextā diſtinctōeꝫ. alia v̄o duo ſequētē
ſcilicet diſtinctōeꝫ viceſimāſeptimā. Pri
mo eīm videndū eſt vtꝝ gr̄a ſit aliq̄d creatuꝫ
exiſtēs in aīa. Scd̄o de eo ꝙ querit̄ Ter
cio vtꝝ hō nō habēs gratiā poſſit mereri gra
tiā. Et quarto vtꝝ habēs gratiā poſſit me
reri vitā eternā.

Articulus p̄mus

Prima cō cluſio.

Quātū ad primum

ponā duas cōcluſiones. Prima eſt ꝙ gr̄a
gratificās nos deo vel ꝑ quā nos grati ſum⁹
deo eſt aliq̄d creatū in aīa. Secūda eſt ꝙ
naturali cognitōne null⁹ pt̄ certitudinaliter ī
ſe cognoſcere hmōi habitū. q̄uiſcūq̄ꝫ realiter
creat⁹ ſit in aīa ſua.

Probatio p̄me cōcluſionis.

Primā ꝯcluſionē pbo
ſic. Om̄is aīe noſtre ꝑfectio habitualis vel ē
ex noſtra opatōe. vl' ex dei creatōe. Sꝫ gratia
1 gratū faciēs eſt quedā ꝑfectio aīe nō ꝓducta
ex noſtris opationibꝫ. ḡ optet ꝙ ſit aliq̄d crea
tū in aīa. Maioꝛ patet ꝑ ſufficiētē diuiſionē
Minoꝛ etiā euidēs eſt ex dictis apl'i. Nā ꝙ
gr̄a ꝑficiat animā patet. qꝛ dat eſſe ipi aīe. iu/
xta illud. i. ad Choꝝ. xv. Gr̄a dei ſū id qđ ſū.
ꝛ gr̄a ei⁹ vacua in me nō fuit. Qꝫ aūt non ſit
ex noſtris opibꝫ ꝑ eundē patet. ad Ro. xi. vbi
ait. Si aūt ex opibꝫ iā nō eſt gr̄a. P̄. deo
2 q̄ eſt indign⁹ vita eterna nō pt̄ fieri dign⁹ vi/
ta eterna niſi ꝑ aliq̄d a deo intrinſece ſibi col/
latū. ſꝫ hō anteq̄ꝫ habeat gratiā eſt indignus
vita eterna. ꝛ poſtq̄ꝫ habet gratiā ipe ē dign⁹
vita eterna. ḡ ꝛc. Maioꝛ patet. Nā cuꝫ vita
eterna ſit finis ſupnatural'. nequaq̄ꝫ poſſum⁹
ex noſtris naturalibꝫ reſpectu talis finis nos
dignos facere de indignis. qꝛ nō ex opibꝫ iu/
ſticie q̄ fecim⁹ nos. ſꝫ ſm̄ ſuā miſericoꝛdiā ſal
uos nos fecit. Sicut ait apl's ad Titū. iij. c.
Propter qđ etiā ait Iſidoꝛ⁹ de ſūmo bono li.
ij. c. v. Sciāt liberi arbitrij defenſoꝛes nihil ſe
poſſe in bonū ſua p̄ualere virtute. Minoꝛ āt
patet ex fide P̄. null⁹ pt̄ eſſe formaliter deo 3
grat⁹. niſi ſit infoꝛmat⁹ gr̄a a deo creata. ſed q̄
libet iuſt⁹ fidel' eſt foꝛmaliter deo grat⁹. ḡ ꝛc.

Durād⁹ ꝯcluſionē.

Sꝫ ꝯtra iſtā ꝯcluſionē videł eſſe quidaꝫ
doctoꝛ. q̄ ait. ꝙ ex hac opatione q̄ eſt reddere
hoīeꝫ deo gratū nō pt̄ poni ꝙ gr̄a ſit aliq̄ foꝛ/
Ratio. ma creata in aīa. Qꝛ impoſſibile eſt ꝙ effectuſ
p̄cedat ſuā cauſā. Sꝫ eſſe deo gratū pcedit ſal
tē oꝛdine nature om̄e habituale donū qđ eſt
vel pt̄ eſſe in homīe. ḡ impoſſibile eſt ꝙ aliqđ
habituale donū reddat hoīeꝫ foꝛmaliter deo
gratū. Maioꝛ patet vt ipe dicit. Minoꝛē ꝑ
bat. qꝛ p̄ncipiū cuiuſlibet liberalis cōicatōis
eſt amoꝛ. igit̄ pꝛi⁹ eſt hō a deo dilect⁹. ꝛ ꝑ cōſe
quēs deo grat⁹ q̄ꝫ ei aliq̄d a deo det̄. ꝓpter qđ
ſi dat̄ homini aliq̄d poſtea h̄ nō eſt gratū faci
ens ſꝫ gratꝭ datū. Sꝫ iſtud dictū nō vide

Cōtra du/ randū.

tur eſſe veꝝ. Qꝛ impoſſibile eſt ꝙ aliq̄s de nō
1 grato fiat grat⁹. niſi ꝑ aliquā mutatōnē factā
vl' in gratificāte vl' in gratificato. Sꝫ ſepius
ꝯtingit ꝙ hō q̄ nō fuit grat⁹ deo efficit̄ gratuſ
deo. ꝛ in deo gratificāte nulla pt̄ eſſe mutatio.
cū ſit imobilis ꝑ ſe ꝛ per accidēs ꝛ ab intra. vt
patet. viij. phiſi. ꝛ. xij. metha. Iuxta ꝙ ipſe de
ſeipo dicit. Ego de⁹ ꝛ nō mutoꝛ. Ergo neceſſe
eſt hmōi gratū eſſe ꝑ realē mutationē factā in
ipa aīa. ꝛ ꝑ ꝯſequēs habit⁹ gr̄e cui⁹ ꝑticipatō
ne talis mutatio fit in aīa. erit aliq̄d realiter
creatū in ipa aīa. P̄. q̄ñcūq̄ꝫ aliq̄s hō d̄ no 2
uo eſt deo grat⁹ tūc ſpūſanct⁹ de nouo habi/
tat in eo. vl' ſaltē eſt in eo aliter q̄ꝫ fuerit p̄mo:
Iſta ḡ alietas cū non poſſit reduci in aliquā
mutationē factā in ſpūſancto. neceſſario re/
ducet̄ in mutationē factā in hoīe. ꝛ ſic ſequit̄
idē ꝙ pꝛi⁹ P̄. ſuppono vnā ꝓpoſitionē phī 3
quā ponit. ij. rhetoꝛicoꝝ dicens. Diligere eſt
velle bonuꝫ. Ex h̄ arguo ſic. Q̄ñcunq̄ꝫ aliq̄s
diligit aliquā rē quā pꝛi⁹ nō diligebat opꝫ
ꝙ in re dilecta ſit aliqđ bonū qđ pꝛi⁹ nō erat.
vel ꝙ ex defectu diligētis iudicet̄ in re dilecta
eſſe aliqđ bonū qđ nō eſt bonū. vl' ſolū eſt ap/
parēs bonum. vl' ꝙ in diligēte ſit facta aliqua

mutatio. Sꝫ cū deꝰ de nouo diligit aliquem
hominē quē primo nō diligebat nullū iſtoꝝ
ꝑt dari niſi primū. ergo ⁊c. Ad rationē ſuā
Ad ratōēꝫ durandi. dicendū ꝙ minor nō eſt vera Quia cū donū
ꝓphetie fuit cōmunicatū ipſi balaam. ſi iſta
minor eſſet vera tūc balaam fuiſſet gratꝰ ⁊ di
lectꝰ deo. qḋ falſum eſt cū ipē fuerit mortalis
peccator. Itē falſum aſſumit̃ in iſta minori
qꝛ effectꝰ formalis nō ꝓcedit formā cuius eſt
effectꝰ. Sꝫ eſſe gratū deo eſt effectꝰ formalis
gratie. ex hoc em̄ formaliter homo deo gratꝰ
eſt quia gratia informatꝰ eſt. cū igit̃ agēs pri
us natura det formā. ⁊ dando formā det effe/
ctum formalē. ideo eſſe gratū deo nō eſt prius
natura. q̄ꝫ ipſa gratia. cuiꝰ oppoſitū ſumit̃ in
minori. Ad ꝓbationē dicendū ꝙ maior n̄
eſt vera. quia multa bona cōmunicat deꝰ pec
catoribꝫ liberaliter ⁊ nō coacte. ⁊ tamē nō di/
ligit peccatores dilectōe de qua loquimur ad
ꝑſens. ſ. dilectōne cauſante in dilectis gratiā
⁊ charitatē. Etiā in fine illiꝰ rationis iſte
videt̃ aperte negare diſtinctōēꝫ que a ſanctis
doctoribꝫ antiquis ⁊ modernis tēporibꝫ da/
ta eſt. puta ꝙ quedā eſt gratia gratis data. et
alia eſt gratia gratū faciēs. qꝛ iſte nullā ponit
gratiam gratū facientē. ſed tantūmodo ponit
gratiā gratis datā. Secūdo dico ꝙ q̄ꝫuis
Scd̃a cō/cluſio. gratia ſit quidā habitꝰ creatꝰ in anima q̄ for/
maliter deo grati ſumꝰ ⁊ quo eſſe ſpūale ꝑmo
capimꝰ tamē naturali cognitōne nullꝰ poteſt
certitudīaliter cognoſcere ſe habere hmōi ha/
bitū. Et dico naturali cognitōne. quia ꝑ re/
uelationē diuinā bene poſſet hoc alicui mani
feſtari. Dico etiā certitudinaliter. qꝛ cōiectu/
ratiue bene poſſumꝰ pie de hoc opinari Cō
1 cluſionē iſtā ꝓbo ſic. Quia ſi ꝑ aliq̇d hoc ſci/
ri poſſet hoc eſſet altero iſtoꝝ triū. puta vel qꝛ
aliquis ſentiret ſibi mala diſplicere. vel quia
ſentiret ſibi bona placere. vl̓ ꝓpter virtuoſe vi
te cōtinuationē nō perciperet vlteriꝰ aliquē re/
morſum ꝯſcientie. Prima duo nō ſufficiūt.
quia ꝓpter aliquas laudabiles ꝯſuetudineſ
etiā iudeus vel paganꝰ poſſet inueniri cui di
ſplicerent vicia. vel placerēt virtutes. Hector
em̄ adeo fuit virtuoſus ꝙ nō eſtimabat̃ filiuſ
hominis mortalis. ſed filiꝰ dei. vt recitat are/
ſtoteleſ. vij. ethicoꝝ. Socrates etiā tantā ha
buit cōplacentiā in moribꝫ ⁊ virtutibꝫ ꝙ per/
miſit ſe occidi anteq̄ꝫ vellet relinquere virtu/
tes. Nec terciū ſufficit teſte ap̄lo qui ait. i. ad
Choꝝ. iiij. Nihil mihi ꝯſcius ſum. ſꝫ non in
2 hoc iuſtificatꝰ ſum. P. quicūq̄ꝫ certa noti
cia ſciret ſe eſſe in gratia gratū faciente. ille ſci/
ret ſe eſſe dignū amore dei. ſed Eccl̓s. ix. dicit̃
ꝙ neſcit homo vtrū amore vel odio dignꝰ ſit
ſed oīa in futuꝝ reſeruant̃ incerta. Sed Cōtra cō/
contrariū iſtiꝰ ꝯcluſionis nitunt̃ quidā ſatis cluſionem
apparēter ꝓbare. Primo ſic. Non magis 1
repugnat aliquē ſcire ſe habere gratiā ⁊ chari
tatem. q̄ꝫ ſcire ſe habere fidē. quia fides eſt ha
bitus ſupnaturaliter infuſus ſicut ⁊ gratia et
charitas. Sed aliquis poteſt de certo ſcire ſe
habere fidē. quia experit̃ ſe libere ꝯſentire om̄i
bus articulis fidei. ergo ⁊c. P. cū paruulꝰ 2
baptiſatꝰ recipiat gratiā quādo ꝑuenit ad an
nos diſcretōnis. aut nō poteſt cognoſcere pri
mum peccatū quo mortaliter peccat. ⁊ tūc nō
peccaret. quia ignorātia inuincibilis excuſa/
ret eū nō ſolū a tanto ſed a toto. aut poteſt hu
iuſmodi peccatū cognoſcere. ⁊ tūc anteq̄ꝫ ha/
beat hmōi noticiā poteſt ſcire ſe eſſe in gratia.
P. iſti allegant ꝓ ſe auguſtinū qui. viij. de 3
tri. c. viij. ait. Qui habet charitatē magis no/
uit dilectionē qua diligit q̄ꝫ fratrē quē diligit
ſed fratrē ſuū aliquiſ nouit certa noticia. ergo
⁊ charitatē. ⁊ ꝑ ꝯſequēs gratiā. qꝛ idē eſt iudi
ciū de vtraq̄ꝫ. Sꝫ iſta nō cōcludunt. Igit̃ Solutio.
ad primū dicendū. ꝙ minor nō eſt vera loqn Ad. 1.
do de fide infuſa. Si autē iſti loquunt̃ de fi/
de acquiſita tūc maior eſt falſa. Ad ꝓbatōēꝫ
dico ꝙ quāuis aliquis experiat̃ ſe articulis fi
dei libere ꝯſentire. nō tamē poteſt ſcire vtꝝ ta/
lis aſſenſus ꝑueniat ab habitu infuſo vel ac/
quiſito. Ad ſecundū dicendū ꝙ ratōne ba Ad. 2.
ptiſmi nullꝰ poteſt ſcire ſe eſſe in gratia. quia
nullꝰ poteſt de certo ſcire ꝙ ſit vere baptiſatꝰ.
qꝛ poteſt baptiſmꝰ impediri. vel ex falſa bapti
ſantis intentōne. vel ex inepta verboꝝ ꝓlatio
ne. vel ex defectu materie. Uel dicendū ꝙ
quāuis talis homo bn̄ poſſit cognoſcere pri/
mum ſuū peccatū eſſe peccatū. nō poteſt tamē
eſſe certus ꝙ ante illud ſignatū peccatū nullū
aliud cōmiſerit peccatū. cū ꝓni ſint ſenſuſ ho
minis ad malū ab adoleſcētia ſua. vt dicitur
gen̄. viij. imo magna videret̃ eſſe ꝑſumptō ſi
aliquis homo diceret ſe de certo ſcire aliquod
ſuū peccatū ante qḋ nullū penitꝰ cōmiſit pec/
catū. cū tot ſint laquei peccatoꝝ tā via obmiſ
ſionis eoꝝ que facere tenemur. q̄ꝫ via cōmiſſi
onis quantū ad ea que ex ꝑcepto dei vitare te
nemur. Ad terciū dici poteſt. ꝙ auguſtinꝰ Ad. 3.
nō loquit̃ ibi de noticia actuali. ſed de noticia
habituali. ſm quā noticiā illa que magis ꝑ/
ſto ſunt anime magꝭ dicunt̃ cognoſci ab ani
ma. Et quia dilectio vel quicūq̄ꝫ alter habi/
tus exiſtens in anima eſt intimior anime q̄ꝫ

frater vl'homo extrinſec⁹.ideo anima diligē/
tis magis cognoſcit cognitione habituali di
lectionē q̄ȝ fratrē quē diligit.

Articulus ſecundus. # Quantū ad ſecūdū

Prima cō cluſio. articulū ponā duas ɔcluſiones. Prima ē
ꝙ large loquēdo gratia poteſt dici virtus. Qꝛ
Ratio. de quocūqȝ p̄dicant̄ deſcriptōes ſeu large diſ/
finitōes alicui⁹ deſcripti. de eodē ad min⁹ lar/
ge loquēdo p̄dicatur ipm deſcriptū. ſed deſcri
ptiones virtutis predicantur d̄ gratia. Nam
gratia eſt que habentē pficit ⁊ opus ſuū bonū
reddit. Itē gratia eſt bona qualitas mentis.
Sed iſte ſunt deſcriptōes virtutis. ergo ⁊c̄.
Concluſio ſecūda. Secūdo dico ꝙ ꝓprie loquēdo gratia et
virtus realiter differūt. Quia ſicut ſe habet eſ
1 ſe ſpirituale ad opari ſpūale. ſic ſe habet prin/
cipium eſſendi ad principiū operādi. ſed eſſe
ſpūale differt realiter ab operari ſpūali. ⁊ ipſa
gratia eſt principiū eſſendi ſpūaliter. iuxta il
lud apl'i. gratia dei ſum id qd̄ ſum. ⁊ virtus q̄
eſt charitas ac alia quecunqȝ virt⁹ informata
charitate eſt principiū agendi ſpūaliter. virt⁹
em̄ eſt vltimū de potētia in ordine ad obiectū
circa qd̄ elicit̄ actus. ergo gratia ꝓprie loquē/
Inſtantia do realiter differt a virtute. Forte dicet̄ ꝙ
etiā virt⁹ eſt principiū eſſendi. quia habentē
Solutio perficit dando ſibi eſſe virtuoſum. R̄ndeo
ꝙ licȝ virtus det eſſe. nō tamē dat primū eſſe.
gratia autē dat primū eſſe ſupnaturale ipi ho
mini ſicut eſſentia dat primuȝ eſſe naturale.
2 P̄. quādocūqȝ aliqua ſic ſe habēt ꝙ vnuȝ
innitit̄ alteri in merito ſue operatōnis ſemper
innixū videt̄ eſſe diſtinctū ab eo cui innitit̄.
Sed om̄es cetere virtutes quantū ad meri/
tum ſui operis innitunt̄ charitati. ⁊ charitas
ipſi gratie. ergo gratia eſt realiter diſtincta a
charitate ⁊ ceteris virtutibꝫ. Maior patȝ. eo
ꝙ ꝓprie loquēdo nihil innitat̄ depen dēter ſi/
biipſi. Minor etiā patet quantū ad primaȝ
ſui partē. quia cetere virtutes quantū ad op⁹
meritoriū mortue eſſe dicunt̄. niſi ſint chari/
tate īformate. Propter qd̄ ait auguſtin⁹. xv.
de tri. c. xviij. ꝙ charitas eſt illud donū qd̄ di
uidit inter filios regni eterni. ⁊ filios perditō
nis eterne. Patet etiā eadē minor quo ad ſe/
cundaȝ ſui partē. ſ. ꝙ charitas innitat̄ gr̄e. qꝛ
ƀm auguſtinū de p̄deſtinatōne ſanctoꝝ. gra/
tia p̄uenit charitatē. Naȝ opus charitatis ⁊
cuiuſlibet alteri⁹ virtutis dicit̄ gratū p grām.
3 ſicut om̄e albū dicit̄ albū p albedinē. P̄. ac
cidentia quoꝝ ꝓpria ſubiecta ſunt diſtincta

realiter. illa differūt realiter. ſȝ ꝓpriū ſubiectū
gr̄e realiter diſtinctū eſt a ꝓprio ſubiecto vir/
tutis. qꝛ ꝓpriū ⁊ imediatū ſubiectū gr̄e eſt ip
ſa eſſentia aie. ſubiectū aūt virtutū ſūt ip̄e po/
tentie. Vn̄ etiā ip̄e virtutes theologice fundā
tur ſubiectiue in potētijs. puta charitas i vo/
luntate. fides in intelligibili. ⁊ ſpes in iraſci/
bili. vel in volūtate ꝓut tenet gradū virtutis
iraſcibilis. Sȝ ɔtra iſtā ɔcluſionē vident̄
eſſe tres opiniones. Quaꝝ p̄ma ponit ꝙ gra/ Opīo pri/ ma contra ɔcluſionē.
tia ⁊ virt⁹ ſunt idē realiter. ⁊ ſolū differāt ƀm
rationē. Idē em̄ vt facit op⁹ gratū dicit̄ gra/
tia. vt aūt facit op⁹ virtuoſuȝ rectū ſeu regu/
latū ƀm ratōnē. ſic dicit̄ virt⁹. Propter qd̄ di
cit̄. ij. ethi. Virt⁹ eſt habit⁹ electiu⁹ imediate
ɔſiſtens ꝓut recta ratio determinat. Sed Cōtra eā.
iſta opinio nō valet. Quia cū virtutes poſſu
mus ex puris noſtris naturalibꝫ adipiſci. ſi
virt⁹ ⁊ gratia eſſent idē realiter. tūc poſſemus
⁊ gratiā ex noſtris puris naturalibꝫ ꝓmereri
⁊ ſic gratia nō eſſet gratia. vt ait apl's. ⁊ redi/
ret de plano error ipſi⁹ pelagij. Alia opinio Opinio ſe cunda.
dicit ꝙ quāuis gratia ⁊ virt⁹ differāt realiter
ex ipis tamē reſultat vna eſſentia ſicut ex ma
teria ⁊ forma. Sed nec iſtud valet. Quia Cōtra eā.
ex duobꝫ exiſtentibꝫ in actu nō poteſt reſulta
re vnū per eſſentiā. ſed tam gratia q̄ȝ charitas
vel quecūqȝ alia virt⁹ ſunt aliq̄d in actu. neu/
trū em̄ iſtoꝝ eſt pura potētia. ergo ⁊c̄. Ter Opīo ter/ cia henrici ſcoti tou/ randi.
cia eſt opinio q̄ dicit ꝙ q̄ȝuis gratia nō ſit idē
cū qualibet virtute. eſt tamē idē realiter cum
hac virtute q̄ eſt charitas. Quia illa q̄ diffe/
runt p eſſentiā diuina virtute poſſunt abin/ 1
uicē ſepari. ſed gratia ⁊ charitas nullo modo
poterunt ſepari. qꝛ ſi ſeparent̄ tunc idē hō ſal/
uaret̄ ⁊ damnaret̄. ſaluaret̄ inquātū finaliter
decederet in gratia. ſed damnaret̄ eo ꝙ careret
charitate. P̄. quoꝝ eſt vn⁹ ⁊ eidē actus per 2
eſſentiā. illa ſunt idē realiter ⁊ eſſentialiter. ſȝ
charitatis ⁊ gratie eſt vnus act⁹ per eſſentiaȝ.
qd̄ patet quantū ad actū primū qui cōſiſtit i
informare ⁊ denominare ſubiectū. qꝛ eſſe gra/
tum qd̄ vt ſic eſt act⁹ gratie. ⁊ eſſe charꝫ qd̄ eſt
act⁹ charitatis idē ſunt realiter ⁊ ſolo nomi/
ne differunt. Patet etiā illa minor quantum
ad actū ſecundū qui eſt reddere opus meri/
torium. qui etiā actus vn⁹ exiſtens eſt cōmu
nis charitati ⁊ gratie. P̄. gratia ⁊ charitas 3
ſunt forma virtutū. vnius autē rei vna eſt for
ma. P̄. gratie ⁊ charitatis vna eſt diffini/ 4
tio. quia vtraqȝ eſt bona qualitas mentis.
P̄. charitas in greco idē eſt qd̄ gratia in la 5
tino. charis em̄ grece eſt gratia latine. ⁊ com/

ponit̄ inde acharis quaſi ſine gratia. ꝛ eucha
6 ris quaſi bona gratia. P. illud qḋ eſt radix
prima om̄is boni ſpūalis eſt gratia vel ſaltē
nō differt realiter a gratia. Sed ſm̄ auguſti
nū in ſermone de laude charitatis. radix om
niū bonoꝝ eſt charitas. ꝛ ibidē dicit ꝙ chari
tas eſt vita viuentiū. Et ſi dicit̄ iſtis ꝙ pͥn
Inſtantia cipium eſſendi differt a principio opandi. ſꝫ
gratia eſt principiū eſſendi. virtus eſt princi
pium opandi. ergo ꝛc. Dicunt ipſi ad ma
Solutio iorem ꝙ nō eſt vera in formis accidentalibꝫ.
durandi idē em̄ calor qui vt dat eſſe calidū eſt princi
pium eſſendi. vt calefacit alterū eſt principiū
agendi. Dant etiā inſtantiā ad minorem.
quia vt dicunt deſtructo principio eſſendi de
ſtruitur neceſſario principiū agendi. ſꝫ deſtru
cta in aliquo homine gratia. adhuc manet fi
des ꝛ ſpes que ſunt ꝟtutes. ꝛ ꝑ cōſequēs ſunt
Solutio. principiū agendi. Sed iſta nō ꝯcludunt
Ad.1. Igit̄ ad primū dicendū ꝙ maior nō eſt vera.
quia figura ꝛ linea differūt per eſſentiā. cū fi
gura ſit ſpecies qualitatis. linea vero ſpecies
quātitatis. ꝛ tamen impoſſibile eſt dare figu
ram ſine linea. impoſſibile eſt etiā dare creatu
ram ſine reſpectu. ſeu impoſſibile eſt creaturā
ſeparare a reſpectu ad creatorē. quāuiſ ſm̄ ali
quos iſtoꝝ relatio per eſſentiā differat a fun
damento ſuo. Etiā quantū ad abſolutā dei
potentiā minor ē falſa. Ad ꝓbationē dico ꝙ
nͦ eſſꝫ neceſſe talē hoiē damnari nec ſalua
ri. quia deus poſſet eum ſemꝑ in via cōſerua
re. ſicut nunc de facto cōſeruat enoch ꝛ heliā
Ad.2. in paradiſo Ad ſecundū dicendū ꝙ maior
non eſt vſqꝫquaqꝫ vera. quia materie ꝛ forme
eſt vnus actus. cum agere ſit totius coniun
cti. ꝛ tamē materia ꝛ forma differūt realiter.
Etiā minor nō eſt vera. quia eſſe gratū ꝑ gra
tiam eſt formaliter actus differens ab eo qḋ
eſt eſſe charū per charitatē. quia vt ſuperiꝰ pa
tuit per auguſtinū gratia aliquo modo p̄ue
nit charitatē. quia gratia ꝓprie loquēdo dat
eſſe primum in ſpūali regeneratōne. et hoc ꝓ
prie nō cōuenit charitati. cū ipē ſit imediatū
Ad.3. principiū ſpiritualis operatōis. Ad terci
um dicendū. ꝙ quāuis large loquēdo tā cha
ritas qꝫ gratia dicant̄ forma virtutū. hoc ta
men cōuenit charitati imediate. gratie autē
Ad.4. cōuenit mediante charitate. Ad quartū
dicendū ꝙ illa nō eſt ꝓpria diffinitio. ſꝫ eſt q̄
dā cōmunis ſeu analoga deſcriptō. Vn̄ ſicut
hō ꝛ aſinꝰ ꝯueniūt in hac deſcriptōe ſeu diffi
nitione cōmuni. q̄ eſt ſbſtantia aīata ſenſibil'
differūt tamē ſuis ꝓprijs diffinitōibꝫ. ſic ꝛc.

Ad quintū dicendū ꝙ ſicē corpꝰ xpi q: cō Ad.5
municat̄ nob̄ ex grā dei original'r. ꝛ t̄n ex opibꝫ
nr̄e iuſticie. ꝛ iō dicit̄ euchar; grece ꝛ euchari
ſtia latine. ab eu qḋ ē bonū ꝛ caris qḋ eſt grā
q̄ſi bona grā. ꝛ t̄n planū eſt ꝙ corpꝰ xpi differt
realiter a grā. Sic i ꝓpoſito q: charitas ori
ginaliter nob̄ infundit̄ nō ex nr̄o merito ſꝫ ex
dei grā. iō tal' habitꝰ diuini amoris q̄dā cau
ſali p̄dicatōe dicit̄ caris ſeu grā. ſicē phs in de
ſenſu ꝛ ſenſato dicit. ꝙ odor eſt fumalis eua
poratio q: cauſat̄ a fumali euaporatōe. Ad Ad.6.
ſextū dicēdū ꝙ ſicē in genere maloꝝ ſeu pctōꝝ
qn̄qꝫ dicit̄ ꝙ ſupbia eſt initiū om̄is pcti. qn̄qꝫ
autē h̄ dicit̄ de inuidia. ꝛ t̄n ſupbia ꝛ inuidia
differūt a ſe inuicē. Sic in genere bonoꝝ qn̄
qꝫ grā dicit̄ principiū oīm bonoꝝ. qn̄qꝫ autē
charitas. ꝛ t̄n charitas ꝛ grā differūt a ſe inui
cem. Vn̄ attendēdo ad eſſe ſpūale. tūc gratia
dicit̄ principiū oīm bonoꝝ. attendēdo aūt ad
agere virtuoſe tūc charitas dicit̄ principium
oīm bonoꝝ. Nec valet eoꝝ r̄nſio. q: qꝫuis Cōtra re
gratia ſit forma accidētalis. tamē in hoc ꝯue ſponſionē
nit cū forma ſubſtātiali. q: ſicut forma ſbſtā durandi.
tialis dat eſſe ſimpliciter ꝛ primū. loquendo
de eſſe naturali. ſic grā dat eē ſimpliciter ꝛ pri
mū loq̄ndo de eſſe ſupnaturali. ꝛ iō ſic forma
ſubſtātialis nō eſt imediatū p̄ncipiū agendi
actōe naturali. ſic nec grā ē imediatū p̄ncipi
um agēdi actōe ſupnaturali. ꝛ ꝑ ꝯn̄s grā cō
cernit charitatē tāqꝫ ꝟtutē a ſe realiter differē
tē. mediāte q̄ ꝓrūpit ī ſupnaturalē opatōē.
Nec valet inſtātia quā adducūt ꝯ mino
rē. q: qꝫuis deſtructa grā maneat fides. t̄n cha
ritas nō manet. q̄ ꝓprie eſt principiū actōis
meritorie ꝛ ſupnaturalis. Etiā dato ꝙ mane
at fides. t̄n nec fides nec aliqua alia virtꝰ ſic
manet ꝙ poſſit principiare actionē meritoriā
ꝛ ſupnaturalē ſine grā ꝛ charitate. Et ideo be
ne ꝯcedo ꝙ deſtructo p̄ncipio eſſendi ſm̄ eſſe
ſupnaturale qḋ eſt ipa grā. deſtruit̄ fides ꝛ q̄
libet alia virtꝰ qꝫtū ad h̄ ꝙ ſit principiū actio
nis meritorie ꝛ ſupnaturalis.

Quantū ad terciū

Articulus
articulū dico p̄mo ꝙ hō nō exiſtēs in grā nō tertius.
poteſt mereri gratiā de cōdigno. Quia ſi ho Prima cō
mo ꝯſtitutꝰ in puris naturalibꝫ poſſet mere cluſio.
ri de ꝯdigno grā gratū facientē de qua loqui 1
mur in p̄nti. cum per talē gratiā homo ſuf
ficiēter ꝯſequat̄ vitā eternā q̄ eſt finis ſimpl'r
ſupnatural'. tūc ex pur; naturalibꝫ poſſemꝰ cō
ſeq̄ finē ſupnatalē. ꝛ ꝑ ꝯn̄s finis ſupnaturaliſ

2 nō eſſet ſupnaturalis.qͦ eſt ɔtradictio P̄.
illud cui cauſaliter oīe meritū noſtꝝ innitič
hoc mereri nō poſſumꝰ.gratia eſt hmōi. Ju/
xta illud auguſtini. Quid eſt meritū an̄ gra/
tiā cū oīe bonū meritū noſtꝝ in nobis nō fa
3 ciat niſi gr̄a. P̄.ſi ex noſtris naturalibꝫ poſ
ſemꝰ de ɔdigno mereri gratiā.tūc gr̄a eſſet de
bitū abſolute.⁊ ꝑ ɔſeqn̄s gratia nō eſſet gr̄a.

Pelagius cōtra ɔclu ſionem.

Sꝫ forte pelagiꝰ q̄ oppoſitū iſtiꝰ ɔcluſio/
nis aſſerit poſſet p̄dictā ɔcluſionē impugna/
re ſic. Qn̄cunqꝫ aliq̄s exiſtēs in gratia orat ꝓ
1 ſeipo de his q̄ pertinēt ad ſalutē.tunc ſemꝑ ex
audič.ſicut dicūt ſancti doctores. Sꝫ aliq̄s
exiſtēs nūc in gratia poteſt orare ꝙ ſi ipm̄ cō/
tingat ex humana fragilitate ꝑdere grām̄ vt
2 ſibi reſtituač. P̄.deus dans alicui gratiā q̄
ante nō habuit.tūc vel dat digno.⁊ tūc reci/
piens meruit eā.vel dat indigno.⁊ tūc deus
Solutio. erit iniuſtꝰ. Ad primū dicendū ꝙ dato ꝙ
Ad.1. talis exaudireč.adhuc t̄n nō mereret illā ſecū
dā gratiā ex ſuis puris naturalibꝫ vt eſt ſine
Ad.2. gr̄a.ſꝫ vt habuit gratiā p̄cedentē. Ad ſecū
dū dicendū ꝙ ex hoc nō ſequič ꝙ deꝰ ſit iniu/
Scd̄a cō/ cluſio. ſtꝰ.ſꝫ potiꝰ ꝙ ſit piꝰ ⁊ miſericors. Secūdo
dico ꝙ exiſtēs ſine gr̄a p̄t mereri gratiā de cō/
Ratio. gruo Quia ɔgruū eſſe videč ꝙ miſericors pa
ter ꝓdigū ⁊ vagabundū filiū qꝫuis abierit in
regionē longinquā varijs ſe inuoluens gene
ribꝫ peccatoꝝ redeuntē ad gremiū paterni do
micilij cū pietate ſuſcipiat.⁊ errata volēti cor
rigere gratiā largiatur. Sed ipe deꝰ eſt miſe/
ricors pater.iuxta illud apoſtoli. Benedictꝰ
deus ⁊ pater dn̄i noſtri iheſu chriſti.pater mi
ſericordiaꝝ ⁊ deus totiꝰ ɔſolatōnis.qui ɔſo/
latur nos in om̄i tribulatōe noſtra.peccator
vero qui quantū ad vite ſue correctionē facit
totū qͦ in ſe eſt.aſſimulač p̄dicto filio ꝓdigo
dicenti in euāgelio. Surgā ⁊ vadā ad patrē
meū ⁊ dicā ei. Pater peccaui in celū ⁊ coram
te.iam nō ſum dignꝰ vocari filiꝰ tuus fac me
ſicut vnū de mercenarijs tuis. Unde ſi face/
ret totū qͦ in ſe eſt etiā ſi paganꝰ exiſteret.deꝰ
nunq̄ꝫ dimitteret quin veritatē ſue fidei ſibi
panderet.⁊ infunderet gratiā ſpiritusſancti.
qͦ bn̄ apparuit Actuū.x.de cornelio.ad quē
deus miraculoſe miſit apoſtolū petrū. Mo/
dus autē redeundi ſeu gratiā ɔſequendi quā
uis in p̄dicta parabola ſatis ſit expſſus.poteſt
tamē dici ꝙ primo per gratiā p̄uenientē ipſe
deus āmonet per aliquos impetus ſpiritua/
les ipm̄ peccatorē.quorū perceptione ipſe pec
cator incipit reatū ſuū cognoſcere ⁊ aliq̄lem
habere diſplicentiā peccatoꝝ.talibꝫ em̄ āmo/
nitionibꝫ deus ſtat ad oſtiū ⁊ pulſat.⁊ petita
nobis noſtrā cōuerſionē.⁊ quia ex nobiſipis
cōuerti nō poſſumus.igič ad ipm̄ clamare de
bemus illud Tren̄.vltimo.c. Conuerte nos
domine ad te ⁊ cōuertemur. Ad qͦ reſpon/
det dominus illud Zach.i. Cōuertimini ad
me.⁊ ego conuertar ad vos.id eſt ſequimini
āmonitionē meā ⁊ facite qͦ i vobis eſt ⁊ ego
cōuertar ad vos cōmunicando vobis gratiā
meam.

Quātuꝫ ad quartū

articulum dico duo. Primo ꝙ cōſiderato Articulus quartus. Prima cō cluſio.
merito noſtro vt a nobis eſt.ſic nullꝰ purus
homo mereč vitā eternā de condigno. Quia 1
vt dicič ad Ro.viij. Nō ſunt cōdigne paſſio
nes huiꝰ ſeculi ad futurā gloriā que reuelabi
tur in nobis. P̄.nō magis poteſt creatura 2
ex ſuis operibꝫ ſuū creatorē cōſtituere debito/
rem qꝫ ſeruꝰ naturalis dominū ſuū naturalē.
ſed ſeruꝰ nullo ſuo ope poteſt ſuū dominū ex
cōdigno ſuū debitorē cōſtituere.ergo nec cre/
atura creatorē. P̄.ille qui ſoluꝫ facit qͦ te/ 3
neč.qꝫuis ſoluat illi cui opač.t̄n ex hmōi opa
tione nō p̄t illū ſuū debitorē ɔſtituere.ſed cuꝫ
ad laudē dei facimꝰ totuꝫ qͦ poſſumꝰ adhuc
nihil ſuperogamꝰ.ſꝫ ſolū reddimꝰ creatori il
lud qͦ de iure debemꝰ.igič ⁊c̄. P̄.ɔdignuꝫ 4
meritū debet eſſe eq̄le ipi p̄mio.ſꝫ nullū meri/
tum noſtꝝ vt a nobis eſt p̄t eq̄ri celeſti p̄mio
qͦ oculꝰ nō vidit nec auris audiuit nec i cor
hois aſcēdit.ergo ⁊c̄. Secūdo dico ꝙ quā Secunda concluſio.
uis meritū noſtꝝ vt a nobis ē abſolute loq̄n/
do nō ſit ɔdignū vite eterne.tamen vt gratia
ſpiritusſancti informatū ⁊ p̄ncipaliter opan/
te ſpiritu ſancto ⁊ nobis cooperantibꝫ cōqui/
ſitum eſt.ſic capit quandā coequalitatem re/
ſpectu vite eterne ratōne cuiꝰ de iuſticia et de
ɔdigno nobis reddič vita eterna. Quia quā 1
uis ſeruus vt ſeruꝰ eſt nō poſſit dominū ſuū
facere debitorem ex iuſticia.tamē ſeruus fa/
ctus liber poteſt de cōdigno mereri apud do
minū.ſꝫ homo informatꝰ gratia dei eſt cōſti/
tutus in ſp̄uali libertate.quia vbi ſpiritꝰ dei
ibi libertas.vt ait apl's.ij. Chor.iij. Et Joh.
viij. Si filiꝰ vos liberauerit vere liberi eritis.
ergo vt ſic talis homo poteſt vitā eternaꝫ ab
ipſo omniū bonorum largitore mereri de con
digno.ergo ⁊c̄. P̄.iſta videtur eſſe inten/ 2
tio apl'i.ij.ad Timotheū quarto.vbi ait. De
reliquo repoſita eſt mihi corona iuſticie quā
reddet mihi dominus in illū diē iuſtꝰ iudex

Durand⁹. Sʒ ꝯtra iſtud dictū videt̃ eſſe quidā doctoꝝ q̄ omnino negat meritū noſtrū q̄cūqʒ mō ſumptū eſſe ꝯdignū vite eterne. qd̓ ꝓbat du/pliciter. Primo ſic. Illud qd̓ aliqs aſſeq̄t̃
1 ex ſola libertate dantis. h̄ nō cadit ſub merito d̓ ꝯdigno. Sʒ quicq̇d a deo ꝯſeq̇mur ſiue ſit gr̄a. ſiue gloria. ſiue bonū ſpūale. ſiue corꝑale totū habem⁹ ex mera liberalitate dei. Iſtā minorē ꝓbat ꝑ h̄ ꝙ deo ⁊ parētibꝫ nō poſſumus reddere equiualēs. vt patet. viij. ethi. igit̃ de⁹ in nullo tenet̃ nobis. ⁊ ꝑ ꝯſequēs quicq̇d nobis tribuit ex mera libalitate tribuit. ergo ⁊c̃.
2 Scd̓o q̄ ad Ro. vi. dicit̃. gr̄a dei vita eterna. vbi dicit gloſa. Maluit dicere gr̄a dei vita eterna. vt intelligerem⁹ deū ad vitā eternaʒ ꝓ ſua miſeratōne nos ꝑducere. nō ex meritis noſtris. Sʒ quāuis iſta nō ꝯcludāt ꝯtra iſtā ſecundā ꝯcluſionē. ⁊ ꝑ ꝯſequens nō ſint ꝯtra me. n̄ debo tamē ad ea

Solutio Ad. i. Ad primū igit̃ dicendū ad minorē ꝙ reſpiciēdo ad primariā radicē. tūc totū qd̓ ꝯſeq̇mur a deo ex ſua libertate aſſeq̇mur. q2 ꝙ nos a ſeruitute liberauit ⁊ liberos nos fecit ex ſua libtate ꝓuenit. ſʒ poſt q̄ʒ nos liberos fecit. ratio nō ꝯuincit quin virtute ſpūſſancti qui eſt ſpūs libertatis poſſim⁹ aliquo modo de pia iuſticia ipm̄ debitorē cōſtituere. ⁊ hoc ex ſuo liberali ꝓmiſſo. Omne eī ꝓmiſſum aliq̄ modo cadit in debitum. ſed in apocal'. ꝓmiſit dn̄s coronā vite ei q̇ fidelis fuerit vſqʒ ad mortē. ideo ⁊c̃. Etiā Iaco. i. dicit̃ ꝙ qui ꝓbatus fuerit accipiet coronā vite. q̄m repromiſit de⁹ diligentibꝫ ſe.

Ad. 2. Ad ſecundū dicendū ꝙ illa autoritas cū ſua gloſa aliud n̄ intendit niſi ꝙ hō ex ſuis naturalibꝫ cū excluſione gr̄e nō pt̄ ꝯſeq̄ vitā eternā. ⁊ h̄ ego cōcedo. vt patuit in ꝑma ꝯcluſione iſti⁹ articuli.

Ad princi pale argu. Ad argumentū ꝑncipale dicendū ad maiorē ꝙ nō eſt vera niſi ſumat̃ de eo ꝑ qd̓ diſponimur in ratōe ꝑncipij agēdi. Ad minorē dico ꝙ ꝑ gratiā ꝓprie loquēdo nō diſponimur reſpectu optimi finis in ratōe principij agēdi ſʒ in ratōe principij eſſendi.

Diſtinctio. xxviij. ⁊. xxix.

1 ID vero incō cuſſe ⁊c̃. Poſtq̄ʒ mgr̄ determinauit de gr̄e ⁊ virtutū ꝑfectōne ⁊ excellētia. h̄ tractat mgr̄ d̓ liberi arbitrij defectōe ⁊ inſufficiētia. Et diuidit̃ i duas ptes. Nam ꝑmo mgr̄ oſtēdit inſufficientiā liberi arbitrij q̄ʒtū ad om̄es hoīes generaliter. Scd̓o q̄ ad ꝑmos parētes ſpēaliter. di. xxix. ibi. Poſt hec ꝯſiderādū. Prima i duas. Q2 ꝑmo mgr̄ d̓ liberi arbitrij inſufficiētia ⁊ gr̄e dei indigētia ꝑmittit intentā veritatē. Scd̓o ecōtra exꝑmit erroris pelagij abſurditatē. ibi. Pelagianoꝝ heref. Et hec i duas. Nā ꝑmo errorē pelagianoꝝ ꝑdicte veritati ꝯriū recitat. Scd̓o autoritate hieronimi ſupradictā veritatē ꝯfirmat ibi. Id ḡ de gr̄a. Prima i duas Nā ꝑmo ponit errorē ac ei⁹ palliatōeʒ. Scd̓o ꝑ errore adducit m̄ltiplicē ꝓbatōeʒ. ibi. Q, v̄o dicūt ſine gr̄a. Et hec diuidit̃ i q̄ttuor ptes ſm̄ ꝙ q̄ttuor adducit ꝓbatōes. Scd̓a ibi. Silr̄ aūt. Tercia ibi. Alibi etiā aug⁹. Quarta ibi. Diſ etiā intelligēdū eſt ⁊c̃. Et q̄libet iſtaꝝ pt̄ ſbdiuidi ſm̄ ꝙ mgr̄ ꝑmo recitat erroris munitōeʒ Scd̓o munitōis deſtructōeʒ. ⁊ ptes patent.

Sequit̃ illa ps. Poſt hec ꝯſiderādū ⁊c̃. vbi incipit diſtinctio. xxix. in q̄ mgr̄ oñdit inſufficiētiā liberi arbitrij q̄ ad ꝑmos parentes ſpēaliter. Et diuidit̃ in tres ptes. Q2 primo oñdit ꝙ prim⁹ hō gr̄a indiguerit licet ipaʒ n̄ habuerit. Scd̓o oñdit ꝙ v̄tutes habuit. qs tn̄ ꝑ pctm̄ ꝑdidit. Tercio innuit q̄liter punit⁹ extitit ex eo ꝙ peccauit. Scd̓a ibi. Preterea q̄ri ſolet. Tercia ibi. In illius q̄qʒ pcti. Et hec i duas. q2 ꝑmo mgr̄ oñdit ꝙ pctm̄ primi hoīs ipm̄ d̓ ꝑadiſo expulit. Scd̓o inq̄rit vtꝝ añ expulſionē d̓ ligno vite comederit. ibi. Poteſt aūt q̄ri. Circa has diſtinctōes q̄ro hāc queſtionem.

v VTrū hō exiſtēs in pc̄to mortali ſine dono ſupnat̃ali poſſit ſe ad gr̄aʒ ſufficiēter ꝑparare Et videt̃ ꝙ ſic. Q2 hō faciēdo qd̓ i ſe eſt ꝑpat ſe ad gr̄aʒ. ſʒ ex puris ſuis naturalibꝫ pt̄ vnuſq̄lqʒ facere qd̓ i ſe ē. Maior patʒ ex ꝑcedētibꝫ Minor ꝓbat̃ ex h̄ q2 ſi aliq̇d ſupnaturale req̇reret̃ ad h̄ ꝙ aliqs faciat qd̓ i ſe ē. tūc eſſet implicatio ꝯdictionis q2 h̄ nō ē i hoīs ptāte. ad qd̓ requirit̃ aliq̇d excedēs naturā hoīs. Cōtra. Sic ſufficiēter diſponēs materiā ad alicui⁹ forme introductionē q̄ſi de ꝯdigno meret̃ hmōi forme inductionē. nā ſi tal' forma n̄ induceret̃ h̄ miraculoſe fieret ⁊ n̄ naturalr̄. ſic ⁊c̃. Sʒ vt iā ꝓbatū ē null⁹ pt̄ mereri gr̄aʒ d̓ ꝯdigno. ḡ ⁊c̃. Hic q̄ttuor ſūt vidēda. Primo vtꝝ hō carens gr̄a poſſit iplere oīa diuina ꝑcepta. Scd̓o de eo qd̓ querit̃. ⁊ h̄ q̄ʒtū ad diſtinctōneʒ. xxviij.

Tercio vtꝝ ꝑm⁹ hō añq̄ʒ peccauit habuerit gr̄aʒ gratū faciētē. Et q̄rto vtꝝ bonoꝝ hoīm ſm̄ ſtatū ꝑſentē opa ſint magis meritoria. ⁊ ꝑ conſequēs eoꝝ in futuro ſit perfectioꝝ

gloria q̄ꝫ fuiſſet ſi hō in ſtatu innocentie vſqꝫ
ad ꝯſecutionē grē ⁊ glorie permāſiſſet. ⁊ hoc
q̄ꝫtū ad diſtinctionē viceſimānonā.

Articulus primus

Quātum ad primū

ponā duas ꝯcluſiōes. Prima eſt ꝙ q̄ꝫuis
carēs grā poſſit ſe ꝑ aliquo tpe a trāſgreſſione
mādatoꝝ dei ꝑſeruare. tn̄ nō pt ſe in hmōi ꝑ/
ſeruatōe diu ꝯtinuare. Scd̄a eſt ꝙ hō exi
ſtens ī vno peccato mortali ſi nō egerit pnīaꝫ
nō pt ſe diu ꝑſeruare quin cadat in aliud pec
catū mortale. Cōcluſiones iſtas magiſ te/
neo ꝓpter autoritates ſanctoꝝ. q̄ꝫ ꝓpter rōeꝫ
Prima cōcluſio. ꝯuincentē. Primā igit ꝯcluſionē ꝓbo au/
toritate Auguſtini q̄ tercio de libero arbitrio
1 ait. Jlla enī ē peccati pena iuſtiſſima vt amit/
tat quiſqꝫ q̄ bene vti noluit ptātem. Nō igit
cū potuiſſet ſine difficultate oīa mādata im/
plere nolēs vti bene iſta ptāte ꝑdidit eā vt eti
am volēs nō poſſit oīa mādata implere. Jteꝫ
ſm auguſtinū in eodē libro Jnflictū ē homi
ni ꝓpter peccatū vt nō videat q̄d recte ſit faci
endū. ⁊ ſi videt ⁊ vult recte facere. h̄ nō poſſit
implere. Et ibidē. Nec tibi imputat ad cul/
pā ꝙ vulnerata mēbra nō colligis. ſꝫ ꝙ volē/
2 tē ſanare ꝯtemnis. P̄. ſicut patet ꝑ mgr̄m
h̄ in lr̄a pelagianoꝝ hereſiſ credit hoīem ſine
grā poſſe facere oīa diuina mādata P̄. ope
3 rator oīm mandatoꝝ dei dign⁹ eſt vita eter/
na. Juxta illud Matth. xix. Si vis ad vitā
ingredi ſerua mādata. ſꝫ null⁹ ſine gratia di/
gn⁹ eſt vita eterna. g̃ ⁊c. Sꝫ ꝯtrariū iſtiuſ
Opīo contraria. aſſerūt quidā doctores dicentes ꝙ q̄ꝫuis ſine
grā nō poſſit aliq̄s explere oīa mādata q̄ꝫtuꝫ
ad modū opis puta q̄ꝫtū ad meritorie opari.
quantū tn̄ ad rē actā puta q̄ꝫtū ad ſubſtantiā
opis ſic pt quis ſine grā omīa adimplere di/
1 uina mādata. Qd̄ declarāt ī ſimili. Qꝛ vt pa
tet. ij. ethi. ſine virtutibꝫ poſſum⁹ facere opera
virtutū. puta nō fortis poteſt facere opa forti
tudinis. licet nō poſſit ea facere vt fortis. pu/
Durādus ta fortiter ⁊ delectabiliter. ſic ⁊c. Et iſtā cō/
2 cluſionē vn⁹ iſtoꝝ doctoꝝ ꝯfirmat ſic. Que/
libet potētia pt in actū ſibi ꝓportionatū q̄ꝫtū
ad ſubſtātiā act⁹ ſine additōne cuiuſcūqꝫ al/
terius. quia potētia eſt qua poſſum⁹. vt dicit
ij. ethicoꝝ. Sed ſub p̄ceptis iuris naturalis
cadunt ſolūmodo act⁹ quoꝝ potentie ſunt in
3 nobis. ergo ⁊c. P̄. iſtud poteſt etiaꝫ ꝓbari
ſic. Qui poteſt mai⁹ poteſt etiā min⁹. ſed hō
ſine gratia pt deū diligere. qd̄ eſt maximū mā
datū. Maior patet. Minorē ꝓbo. qꝛ ſi hō n̄
poſſet diligere deū ſine grā. tūc quādoqꝫ poſſꝫ
euidēter ſcire ſe eſſe in grā cū experit ſe dilige/
re deū. cui⁹ oppoſitū patet Eccl's. ix. vbi dicit
Neſcit homo vtrū amore vel odio dign⁹ ſit.
P̄. de mandato dilectōnis in ꝑſona dei di 4
citur Deutero. xxx. c. Mādatū hoc qd̄ ego
p̄cipio tibi hodie nō ſupra te eſt. Sꝫ ſm gre
gorīu in omelia de aplīs. Omē mandatuꝫ de
ſola dilectōe eſt. ⁊ omīa vnū mādatū ſunt. qꝛ
quicq̄d p̄cipit in ſola charitate ſolidat P̄.
ea q̄ gentiles ſm legē nature viuētes faciūt il 5
la poſſum⁹ implere ſine gratia. Sꝫ apoſtol⁹
ad Ro. ij. loquēs de diuine legis mandat' ait
Gentes q̄ legē nō habent naturaliter ea que
legis ſunt faciūt. Sed iſta opinio ſatis vi Cōtra opinionem.
detur eſſe periculoſa. Quia auguſtin⁹ ī libro
de hereſibꝫ videt dicere hoc pertinere ad here
ſim pelagianoꝝ vt credāt ſine gratia hominē
poſſe facere omīa diuina mādata. Ad pri/ Solutio.
mū igit dicendū ꝙ quāuis ſimilitudo poſſit Ad. 1.
negari. ipſa tamē ꝯceſſa dico ꝙ nō habēs vir
tutem cū magna difficultate elicit actū virtu
tis. Et ideo qꝛ magnū conatū ad tollendum
hmōi difficultatē nō pt ſimul habere circa di/
uerſa. igit eliciēdo actū vni⁹ virtutis. accidit
ipm̄ peccare cōtra aliā virtuteꝫ. Sic ⁊ homo
ſine gratia cū ponit magnū conatū ꝓpter dif
ficultatē quā patit in obſeruātia vni⁹ māda/
ti. ꝯtingit ipm̄ peccare cōtra aliud mandatū
Ad ſecundū dicendū ꝙ ſi iſte doctor ꝑ ius Ad. 2.
naturale intelligit mādata legis diuine. tunc
in minori eſt petitio p̄ncipij. qꝛ de h̄ eſt q̄ſtio
p̄ſens. vtrū act⁹ tales ſint in poſſe noſtro ſine
gratia addita. Jtē dato ꝙ tales act⁹ ſint ī po
teſtate hominis ſuppoſita ſua potentia ſana
⁊ illeſa. nō tamē hoc oportet ſi eius potentia
eſt leſa ⁊ vulnerata. potentia aūt humana cō
ſiderata ſine dei gratia eſt quaſi totaliter leſa.
ideo ⁊c. Etiā poteſt dici ſicut iam dictum
eſt ad primū. Ad terciū dicendū. Q, dili Ad. 3.
gere deū nō eſt mandatū magnū abſolute lo/
quēdo. ſꝫ diligere deū ex toto corde. ⁊ ex oībꝫ
viribꝫ noſtris. ⁊ hoc nunq̄ꝫ poteſt aliquis fa
cere ſine gratia Ad quartū dicendū ꝙ tale Ad. 4.
mādatū nō dicit eſſe ſup hominē. qꝛ ſi hō fe/
cerit illud totuꝫ qd̄ in ſe eſt. tūc deus adiuuat
hominē ⁊ infundit ei ſupernaturalē dilectōeꝫ
Dilectio etiā de qua loquit gregori⁹ nō eſt di
lectio naturaliſ. ſꝫ dilectio ſupnaturalis. q̄ eſt
ipa charitas diffuſa ī cordibꝫ noſtriſ ꝑ ſpm̄
ſanctū q̄ habitat ī nobis Ad quintū dicen Ad. 5.
dū ꝙ q̄ꝫuis gentes faciāt aliqua que legiſ ſunt
tn̄ n̄ faciūt omīa. Unde ꝓpter inclinatōeꝫ et

ꝓnitatē derelictā in natura humana p pecca/
tū originale ad ea q̄ ſunt illicita ⁊ ꝓhibita.eti
am fideles informati gr̄a magnā ſentiūt diffi
cultatē in obſeruātia mādatoꝝ. Juxta qḋ ait
apoſtol⁹ ad Ro.vij. video aliā legē in mēbris
meis repugnantē legi mentis mee. Et infra.
Quis me liberabit de corpore mortis huius?
Gratia dei p iheſū xp̄m. Et ideo videt̄ ꝙ ca
rentes gratia nō ſolū difficultatē veꝝ impoſſi
bilitatē habeāt ad obſeruandū om̄ia mādata
ꝯiunctim ⁊ ꝯtinuādū ſe in hm̄oi obſeruātia.
Sc̃da cõ/clusio. Secūdo dico ꝙ exiſtēs ī vno mortali pec
cato ſi nō egerit penitētiā nō poterit diu ſtare
1 quin cadat in alteꝝ. Ad h̄ em̄ eſt eiuſdē au/
toritas Grego.xxv.mora. vbi exponēs illud
Job.xxxiiij. Nouit em̄ opa eoꝝ. ⁊ idcirco in
ducet noctē ⁊ ꝯterent̄. Ait gregorius. Pecca
tū nāq̧ qḋ p̄nia nō diluitur ipo ſuo pondere
2 mox in aliud trahit. B.auguſtin⁹ p̄mo re
tractationū.c.viij.ait. Q, ſine gratia p quā
liberamur a ſeruitute peccati nō poſſum⁹ vi/
cia ſupare. nec pie ⁊ recte viuere. P.ſic cor/
3 pus habēs priuationē annexā ſe habet ad cor
ruptionē in naturalibꝫ.ſic ſe habet aīa infecta
peccato mortali ad corruptionē in moribꝫ et
virtutibꝫ.ſ; impoſſibile eſt potētia nature q̇n
tale corp⁹ tendat in corruptionē naturaliū.ğ
4 ⁊c. P.auguſtin⁹ in de vera innocentia ait.
Plus pcul dubio eſt agi q̄ȝ regi.qui em̄ regit̄
aliquid agit.⁊ ideo regit̄ vt recte agat.qui au
tē agit̄ agere ipſe vix intelligit̄.tantū em̄ p̄ſtat
volūtatibꝫ noſtris gr̄a ſaluatoris.vt nō du/
biter apl's dicere.ꝙ q̄ ſpiritu dei agunt̄ hi filij
dei ſunt. Nec aliq̇d in nobis libera voluntas
meli⁹ agere poteſt q̄ȝ ꝙ illi ſe cōmendet q̇ ma
le agere nō poteſt.ſtatiȝ em̄ cū mouemur ſen
ſu noſtro ⁊ ſm̄ nos agere volum⁹ a bona acti
Opio contraria. one deficim⁹ Sȝ ꝯtra iſtud eſt quedā opi
nio que ponit ꝙ quāuis a peccato mortali n̄
poſſum⁹ reſurgere ſine gratia dei.poſſum⁹ tn̄
futuris peccatis reſiſtere vt nō cadam⁹ ď no/
1 uo in aliud peccatū mortale. Quia em̄ ab ipo
peccatore nō tollit̄ liberꝝ arbitriū ſed manet q̄ȝ
uis vulneratū.cū liberi arbitrij ſit poſſe agere
⁊ nō agere.igit̄ licet ex h̄ ꝙ vulneratū eſt ha/
beat difficultatē reſiſtendi peccatis.tamē nō
2 habet impoſſibilitatē. P.nullū peccatum
mortale cōmittit̄ niſi ď ꝯſenſu volūtatiſ.vt pa
tet p auguſtinū in ď vera religione.ſ; i ptāte
3 nr̄a eſt ꝯſentire ⁊ n̄ ꝯſentire.ğ ⁊c. P.cōmu
niter cōcedit̄ ꝙ p aliqḋ breue tp̄s p̄t q̇s vita/
re peccatū.ſ; poſtq̄ȝ hō vitauerit pctm̄ p ali/
quā morā poſt illā moraȝ habilioꝝ efficit̄ ad

vitandū.ğ ſemp p̄t vitare. P.arguūt q̇daȝ 4
magis noui ad idē ſic. Si mortalis peccator
nō poſſ; vitare nouū peccatū.vl' h̄ eſſ; ꝓpter
carentiā gr̄e.vl' ꝓpter inclinatōeȝ derelictā ex
p̄cedenti peccato. Nō ꝓpter primū.tū q: in
ſtatu innocētie hō ſine gr̄a potuit vitare om̄e
peccatū.tū q: nō pl⁹ tollit priuatio q̄ȝ ponat
habit⁹.ſ; gr̄a nō ponit libertatē ꝯtradictōis.
ſ; ſolū ponit efficaciā ad merendū.ğ carentia
gr̄e n̄ tollit ab hōie q̇n poſſit libere eligere bo/
nū ⁊ malū. Nec ꝓpter ſc̄dm.q: inclinatio de/
relicta ex bono habitu nō neceſſitat tm̄ volū/
tatē q̇n libere poſſit a bono deuiare.ğ nec incli
natio derelicta p malū actū tm̄ neceſſitat vo/
luntatē q̇n poſſit vitare malū. P.illud qḋ ē 5
ineuitabile nō eſt imputabile.igit̄ ſi tal' pctōr
illud nouū peccatū n̄ poſſet euitare.tūc mor
tale peccatū nō eſſet iputabile ipi faciēti.qḋ ē
erroneū. Sȝ iſta opinio eſt exp̄ſſe ꝯtra di/ Cōtra eā.
cta ſctōꝝ.vt patet ex p̄dictis. Igit̄ ad primuȝ Solutio
dicendū ꝙ q̄ȝuis maneat liberꝝ arbitriū.tn̄ ꝓ/ Ad.1.
pter carētiā gr̄e ⁊ aſſiſtentiā mortal' nequicie
hō tal' nō eſt ſemp cōpos ſui.ſ; q̇ſi vulnera/
tus in mēbris.ſi ad aliquā horā ſubſiſtit ſine
peccato nouo.in h̄ tn̄ nō diu pmanebit.ğ ⁊c.
Ad ſc̄dm dicēdū.ꝙ q̄ȝuis in ptāte nr̄a cuȝ Ad.2.
ſani ⁊ ſobrij ſum⁹ ī mēte ſit ꝯſentire ⁊ nō ꝯſen
tire.tn̄ infirma mēs ⁊ infecta ſeu inebriata al
lectionibꝫ pctōꝝ p̄cedētiū ⁊ laſſata ꝯtinuatō
ne tentationū nō p̄t q̇nq̧ nō ꝯſentire. Ad Ad.3.
terciū dicēdū ꝙ ſic natās ꝯ impetū aq̄ ex h̄ ꝙ
per horā vnā natat nō efficit̄ poſtea habilior
ad ꝯtinuādū ſe ī tali actu.q̇nimo ꝓpter laſſa
tionē mēbroꝝ tandē deficiet.ſic ī ꝓpoſito ⁊c.
Etiā vt dictū eſt dato ꝙ hm̄oi pctōr po/
nendo totū ſuū conatū ad reſiſtendū vni pec
cato ī illud peccatū nō incidat.tn̄ q: hm̄oi co
natū nō p̄t ſiml' extēdere ad reſiſtendū ceterꝭ.
ideo q̇ſi incaut⁹ reſpectu ceteroꝝ ruit ī alia.et
ſic incidit in ſcyllā cupiens vitare carybdim. Ad.4.
Ad quartū dicendū ꝙ nō ꝓpter alteꝝ tm̄
ſed ꝓpter vtrūq̧ ſimul.puta ꝓpter carentiaȝ Ad.5
gr̄e.⁊ ꝓpter inclinationē ad peccandū Ad
quintū dicendū ꝙ q̄ȝuis pctōr nō poſſit caue
re q̇n incidat ī aliq̄ noua peccata.tn̄ peccatū
nouū eſt ſibi imputandū. Sicut em̄ ebrius
peccans nō eſt imunis dato ꝙ nō habeat po
tentiam reſiſtendi dū ebrius eſt.quia tamen
ebrietatem vitare potuit ⁊ non fecit.ideo ſm̄
philoſophū tercio ethicoꝝ.duplici pena ple
ctend⁹ eſt.ſic in propoſito.quia primum pec
catum iſtius peccatoris fuit in ſua poteſtate
⁊c. Iterum quia non facit totū qḋ in ſe eſt

ad hoc vt ꝑ penitentiā primū peccatū deleat͛. ideo merito re⁹ habet͛ reſpectu oīm peccatoꝝ q̄ ex illo primo peccato ꝓueniūt. Sicut em̄ aliquis habēs lapidē molarē ad collū ſuū ligatū a q̄ ſi eſſet abſolut⁹ caſui poſſet reſiſtere. et manēs ligat⁹ neceſſario ⁊ ineuitabiliter cadit ſi talis nō facit quicq̄d p̄t ad h̄ vt ab hmōi lapide abſoluat͛. caſus ſu⁹ ſibi eſt imputand⁹. q̄uis p̄dict⁹ caſus ſit ineuitabil͛ ⁊ inuincibil͛ p̄ſuppoſito ꝙ maneat ligat⁹. ſic in ꝓpoſito ⁊c̄.

Articulus ſecundus. Cōcluſio. Ratio.

Quantū ad ſecūdū

articulū dico breuiter ꝙ hō p̄ciſe ex ſe nō p̄t ſe ad gratiā gratū facientē ſufficiēter p̄parare. q2 ſicut forme naturales nō inducunt͛ in materiā niſi ꝑ motū pri⁹ factū ab agente naturali. ſic forma ſupnaturalis puta gr̄a nō inducit͛ in animā adulti hōis ſine ſupnaturali agēte ſupnaturaliter mouēte ipā3 aīa3. Quia tn̄ in hmōi motionib⁹ de⁹ hōie3 nō violēt͛at. ſ3 allicit. nec ſibi infundit gratiā niſi talib⁹ motionib⁹ aſſentiat. ideo tota noſtra iuſtificatio et ad gratiā dei p̄paratio eſt a deo ⁊ a nobis. aliter tn̄ ⁊ aliter. q2 a deo eſt efficiēter: a nob̄ autē ꝯſentiēter. a deo p̄ncipaliter. a nobis aūt q̄ſi inſtrumētaliter. Hinc eſt ꝙ autoritates ſacri canonis hmōi p̄paratōe3 qn̄q3 attribuūt nobis. Sicut illud Zach. i. Conuertimini ad me ait dn̄s exercituū. ⁊ ego cōuertar ad vos. Et Eccli. xv. De⁹ ab initio ꝯſtituit hoīem. ⁊ reliq̄t eū i manib⁹ ꝯſilij ſui. Et ibidē ait dn̄s ad homie3. Appoſui tibi ignē ⁊ aquā: ad q̄d volueris porrige manū tuā. Et ibidē. Añ hominē vita ⁊ mors. bonū ⁊ malū. ⁊ q̄d placuerit ei dabit͛ illi. Et ꝓuerb. xvi. Hoīs ē animū p̄parare. Qn̄q3 aūt hmōi autoritates iam dictā p̄parationē attribuūt ipi deo. Sicut illd̄ ad Ro. ix. Nō eſt volētis neq3 currētis. ſ3 totū miſerētis dei. Et idē apl̄s. ij. Choꝝ. iij. ait. Nō ſum⁹ ſufficiētes cogitare aliq̄d ex nobis tanq3 ex nobis. ſ3 oīs nr̄a ſufficiētia ex deo eſt. Et hiere. x. dicit͛. Nō eſt hoīs via ei⁹. nec viri ē vt ābulet ⁊ dirigat greſſus ſuos. Et tren̄. vlti. Cōuerte nos dn̄e ad te: ⁊ ꝯuertemur. Et vbi nos habem⁹ i p̄s. De⁹ tu ꝯuerſus viuificabis nos. dicit gloſa ꝙ alia trāſlatio habet. de⁹ tu ꝯuertēs viuificabis nos. Cōcordia aūt oīm iſtaꝝ autoritatū ⁊ cōſimiliū patet ex diſtinctione iā p̄dicta.

Diſt. xxix. Articulus tertius. Prima cō cluſio.

Quantū ad terciū

articulū dico p̄mo. ꝙ hō an̄q3 peccauit habuit gratiā gratis datā. nō ſolū q̄tū ad naturales ꝑfectiones q̄ ſibi a deo ꝑfectiſſime fuerunt collate ſine ſuis merit͛. ⁊ ꝑ cōſequēs totaliter gratis. ſ3 etiā habuit gratiā gratis datā q̄tū ad donū gratuitū ſupnaturale. ſ. originalem iuſticia3. q̄ potuit imortaliter ſemꝑ viuere. et imaculat⁹ corꝑaliter ⁊ ſpūaliter ꝑpetue ꝑmanere. Et iſtud decuit diuinā bonitatē. q2 aliaſ hō pri⁹ ſuſtinuiſſet penā q3 cōmiſiſſet culpā. 1

P̄. nō decuiſſet deū incorꝑalē ⁊ intellectualē animā a principio trāſfundere in corp⁹ q̄d neceſſitatē habuiſſet moriēdi. ſ3 ſine originali iuſticia ꝑ quā oīa equabant͛ in hoīe hō neceſſario mortu⁹ fuiſſet. 2 P̄. q3diu portio ſuperior ipi⁹ aīe ꝑfecte obediebat deo. tādiu oēs vires iferiores i hoīe de iure debuerūt ſupiorib⁹ obedire. ſ3 talis obediētia viriū inferiorū ad ſupiores in p̄mo homīe nō potuit eſſe ſine originali iuſticia. ergo ⁊c̄. 3 Sz forte dicet͛ ꝙ mediū ſapit naturā extremoꝝ. ſ3 ea q̄ ſunt ſupra hominē puta angeli. ⁊ ea que ſunt ifra hominē puta beſtie fuerūt a deo creata in ſuiſ puris naturalib⁹ abſq3 aliquo dono ſupernaturali. igit͛ homo nō videt͛ fuiſſe creatus cum iuſticia originali q̄ eſt donū ſupnaturale ⁊c̄. Inſtantia

Reſpondeo ꝙ nō eſt ſimile de homīe angelis ⁊ beſtijs. Nā cū angelus nō patiatur legē membroꝝ repugnantē legi mentis. ideo creatus in ſuis puris naturalib⁹ habuit ſufficiēs poſſe ad reſiſtēdū om̄i peccato. Hō autē ſine originali iuſticia q̄tūlibet pure creat⁹ ſenſiſſet imediate bellū viriū inferioꝝ cōtra ſuperiores ꝓpter diuerſitatē ſuoꝝ appetituū. Beſtie etiā cum non ſint ratōnis capaces peccare nō poſſunt. homo autē poteſt peccare. ideo indiguit originali iuſticia. non autem angeli nec beſtie. Solutio.

Secūdo dico ꝙ prim⁹ homo anteq3 peccauit nō habuit gratiā gratū facientem. Quia ſi habuiſſet talem gratiā. tunc potuiſſet proficere. ⁊ nō ſolū ſtare. ꝯſequēs eſt falſu3 vt patet per magiſtrū in littera. ⁊ per hugonē libro primo de ſacramētis parte. vi. c. xxiij. ergo ⁊c̄. 1 P̄. ſi habuiſſet talē gratiā. tūc iuſtuſ homo pro ſtatu p̄ſentis vite quantū ad ſpem future glorie nō haberet aliquā p̄rogatiuā ſuper ſtatū ipſi⁹ adam ante peccatū. Cōſequentia patet. quia ſi homo prim⁹ habuiſſet gratiam. tūc nō min⁹ bene mereri potuiſſ3 futurā gloriā q3 iuſt⁹ iſti⁹ ſtat⁹. Sed falſitas ꝯſeq̄ntis patet ꝑ augu. ij. lib. de ci. dei. c. xij. vbi ait. ꝙ prim⁹ hō in ꝑadiſo quantū ad delectatōe3 p̄ſentis boni beatior erat q3 quicunq3 iuſtus in hac infirmitate mortali. q̄tū autē ad ſpem 2 Concluſio ſecūda

futuri boni beatioꝛ eſt ꝗlibet iuſtꝰ in ꝗbuſlibet
coꝛpis cruciatibꝫ.ꝗ certa ſpe pōt ſine fine ⁊ ſi
ne moleſtia ſocietatē angeloꝝ hr̄e ℞.augu 3
ſtinꝰ in ꝗſtionibꝫ veterꝫ ⁊ noui teſtamēti ꝗſti
one.cxxvi.oppoſitā opinionē videt̄ iͫ ꝓbare
dicēs. Cōperi ꝗſdā ex frībꝫ nō plene diſtinxiſ
ſe ſcripturas.ſꝫ ſimplicitate animi aſſeueraſſe
ꝙ adā factꝰ ſanctū accepit ſpūm quē peccādo
amiſit.ſic nūc dat̄ credentibꝫ. Et illi habuert
duplex motiuū vt ibidꝫ pꝫ. Primū fuit ꝙ adā
ꝑfectꝰ fuit ꝓductꝰ. Scdm̄ qꝛ illud accipimꝰ
ꝑ fidē qđ ꝑdidit adā ꝑ peccatū.ſꝫ ꝑ fidē acci
pimꝰ gratiā.ꝫ ꝑ peccatū adā ꝑdidit gratiaꝫ.
Ad hec rn̄det auguſtinꝰ ibidē. Vn̄ ad ṗmū
dicit ꝙ adā ꝑfectꝰ fuit.ſꝫ nō oīmimodo ꝑfectꝰ
ſꝫ ad h̄ factꝰ fuit.vt.ſ.poſſet ſtare ⁊ a nllo pec
cato maculari. Ad ſecūdū dicit ꝙ fidelis ꝑ fi
dem accipit etiā vltra illud qđ adā ꝑdidit.ſ.
gratiā ꝑ quā viuit vita celeſti. Doctoꝛ cō
munis tenet ꝯriū iſtiꝰ ꝯcluſionis. Tn̄ qꝛ mo
tiua ſua tetigi ſuperiꝰ diſt.iiij.arti.ij.ideo ad
p̄ſens ea nō adduco.

Sanctus Thomas.

articulus ... partꝰ.

Quātuꝫ ad quartū

articulū nō poſſumꝰ vt videt̄ vſquequaꝫ ꝑ cer
titudineꝫ veritatē exṗmere.eo ꝙ magnitudo
ſpūaliū bonoꝝ nō ſolū pēſenda ſit ex recipien
tis ydoneitate.ſꝫ etiā ex largiētis liberalitate.
ꝗ ex ſua liberalitate p̄t his ꝗ nouiſſime veniē
tes vna hoꝛa laboꝛauerūt tantū dare ſicut illꝭ
ꝗ poꝛtauerūt pondꝰ diei ⁊ eſtꝰ.vt patꝫ in euā
gelio. Sꝫ loq̄ndo ꝑ ꝯiecturā tūc cōparādo
ſtatū p̄ſentē ad ſtatū innocētie poſſumꝰ q̄ꝫtū
ad illoꝝ ⁊ iſtoꝝ hoīm bonū meritoꝛiū ꝯſidera
re penes excedēs ⁊ exceſſū. Nā penſando ſta
tus innocētie imaculatā puritatē.tunc videt̄
ꝙ meritū ſtatꝰ innocētie deberet ꝑcellere meri
tū ſtatꝰ culpe ac pn̄ie. Nā in ſtatu culpe ⁊ pe
nitētie multa habemꝰ retractiua ꝑ ꝗ impedi
mur.ne ita libere feramur ꝑ amoꝛeꝫ ꝑfectū in
deū ſicut hoīes potuiſſent ꝗ i ſtatu innocētie
ꝑmāſiſſent. Sꝫ cōſiderādo difficultatē quā
patimur i agēdo meritoꝛie.⁊ magnū conatū
quē neceſſario i ſtatu pn̄ie hoīes optet adhi
bere.vt coopante dei gr̄a ipi poſſint agere me
ritoꝛie.tūc coꝛā oīm bonoꝝ largitoꝛe ꝗ nō ſo
lum penſat quātitatē opis.ſed etiā vires ope
rantis.meritū penitentiū p̄t excreſcere meri
tum innocentiū. Quia ſicut nihil ꝓhibet li
beralioꝛē eſſe minoꝛa dantē.ſi a paucioꝛibus
recipiat.vt patet.iiij.ethicoꝝ.⁊ ſicut vidua
mittēs duo minuta in gazophilaciū domini
a chriſto magis i euāgelio eſt cōmendata.q̄ꝫ
alij qui multo maioꝛa obtulerūt munera.qꝛ
cū eſſet paupcula oblatio iſtiꝰ parui munerꝫ
ſibi magis erat difficilis.ſic in ꝓpoſito ⁊c.

Sꝫ ꝯtra iſtud ſunt quidā doctoꝛes ꝗ abſ Opīo contraria.
q̄ꝫ diſtinctōne abſolute tenent ꝙ maiꝰ fuiſſet
meritū in ſtatu innocētie. Quia quāto puri 1
oꝛ eſt materia tanto in ea plus recipit̄ de foꝛ
ma.ſed in ſtatu innocētie natura aīe ꝗ eſt ſub
iectuꝫ charitatis ⁊ gr̄e fuiſſet magis pura q̄ꝫ
nūc.ergo abundātioꝛē recepiſſet gratiā ⁊ cha
ritatē.⁊ ꝑ ꝯſequēs eiꝰ opa fuiſſent magis me
ritoꝛia. ℞.quāto volūtas magis volunta 2
rie fert̄ ſuo deſiderio in bonū.tanto magis me
ret̄.ſꝫ hmōi motꝰ volūtatis fuiſſet tūc magis
voluntariꝰ.quia quaſi nullū habuiſſet retra
ctiuum. Minoꝛ patet. Probo maioꝛē.qꝛ ſic
motꝰ volūtatis in malū quāto magis eſt vo
luntariꝰ:tanto magis eſt demeritoꝛiꝰ.ꝓpter h̄
eñ quāto peccatū eſt magis voluntariū:tan
to magis eſt peccatū.vt patet ꝑ auguſtinū ī
de vera religione.ꝫ ecōuerſo motꝰ volūtatis ī
bonū quāto magis eſt volūtariꝰ tanto magiſ
eſt meritoꝛiꝰ. ℞.ſicut illud eſt albiꝰ qđ eſt 3
nigro impmixtiuſ.vt patet ṗmo topicoꝝ.ſic
ille actꝰ eſt magꝫ meritoꝛiꝰ cui minꝰ admiſcet̄
de demerito.ſꝫ actꝰ bonꝰ i ſtatu innocētie nul
lā habuiſſet admixtionē demeriti.⁊ actꝰ bonꝰ
ꝓ ſtatu p̄ſenti ꝓpter inualeſcētiā tentationū
⁊ venialiū peccatoꝝ ſepiꝰ habet annexū deme
ritū.ꝫ ⁊c. Et ſi dicit̄ iſtis ꝙ xp̄s ⁊ beata vir Inſtantia
go maria mater eiꝰ in abundātia gr̄e ⁊ meri
toꝝ excedūt oēs qui fuiſſent in ſtatu inno
centie. Reſpōdent aliqui dicentes ꝙ ſi ho Solutio.
mo in ſtatu innocētie permāſiſſet adhuc xp̄s
incarnatꝰ fuiſſet Itēꝝ ſi dicit̄ ꝙ virtꝰ eſt cir Inſtantia
ca bonū difficile.vt dicit̄.ij.ethicoꝝ.ſꝫ maio
rē difficultatē circa opꝰ meritoꝛiū habent ho
mines in iſto ſtatu q̄ꝫ habuiſſent in ſtatu in
nocētie.ergo bonuꝫ opus in iſto ſtatu magis
eſt meritoꝛiū. Reſpōdent aliqui iſtoꝛū ꝙ Solutio
virtus eſt circa bonū difficile.accipiēdo diffi
cultatem ex parte rei ⁊ non ex parte operātis.
Alias eñ vt dicūt ratio cōcluderet ꝙ homo
perfectus minꝰ mereret̄ equali opere q̄ꝫ imper
fectus.quia quantū eſt ex parte operātis.tūc
in equali opere minoꝛē ſentit difficultatē per
fectus q̄ꝫ imperfectus. Sed iſta non con Cōtra opinionem.
cludunt. Quia nobis in ſtatu iſto coopatur
meritū paſſionis chriſti.qui nō ꝓ ſe ſed ꝓ no
bis paſſus eſt. Ideo poſito ꝙ non ſit maius
meritum ſm̄ cōmunē ſtatū hoīm nūc q̄ꝫ tūc
fuiſſet.ſaltē equalitatē nō poſſumꝰ denegare.

Ad.1. Ad primuȝ igitᷣ dicendū q̄ licet natura p
statu innocētie fuisset mag' pura. tn̄ illud mi
nus puꝛ supplet in p̄senti statu ratōne maio
ris conat⁹. ⁊ rōne meriti dn̄i ihesu xp̄i nobis
Ad.2. coopantis. Ad secundū dicendum q̄ licet
tūc mot⁹ volūtatis fuisset magis liber ⁊ min⁹
impedit⁹ q̄ȝ nunc. tn̄ illud qd̄ nos retrahit pt
esse causa maioris meriti si viriliter hmōi ten
tationibꝫ restiterim⁹. Corona em̄ a dn̄o pro/
mittitᷣ vigilantibꝫ ⁊ bene certantibꝫ. Propter
qd̄ exultās apl's ait. ij. ad Thi. iiij. Bonū cer
tamē certaui. cursuȝ ꝯsūmaui. fidē seruaui. de
reliq̄ reposita est mihi corona iusticie. Et. ij.
ad Thi. ij. c. ait. Nō coronabitᷣ nisi q̄ legiti/
me certauerit. Igitᷣ ratio istoꝝ qdāmodo cō/
cludit oppositū illi⁹ qd̄ intendūt. q2 hmōi re
tractiua poterūt nobis esse materia meriti vir
tuosi. Et hac de causa beat⁹ Jacobꝫ ī sua epl'a
c. i. ait. Om̄e gaudiū existimate frēs cū in va
rias tentatōes incideritis. sciētes q̄ pbatio fi
dei vestre patientiā opatᷣ. patiētia aūt op⁹ p/
fectū habet. vt sitis pfecti ⁊ integri in nullo de
ficiētes. Et q̄si candē sententiā ponit beat⁹ pe
trus p̄ma sua epl'a. c. i. Ad pbationē maioris
dicēdū q̄ posito q̄ ceteris paribꝫ peccatū ma
gis voluntariū magis sit peccatū. tn̄ h̄ nō est
veꝝ ceterꝭ imparibꝫ existētibꝫ. q2 posito q̄ ver
bū ociosuȝ qn̄qȝ sit magis voluntariū q̄ȝ ho/
micidiū. tn̄ ex h̄ nō habetᷣ q̄ sit magis peccatū
q̄ȝ homicidiū. Et ideo pbatio nō est ad pro
positū. q2 cetera nō sunt paria. vt patet ex p̄di
ctis. Nā illud qd̄ ī isto statu retrahit volūta/
tem h̄ p nūc est nobis materia exercēde v̄tu/
tis. hoc aūt nō fuisset in statu innocētie. g̃ ⁊c.
Ad.3. Ad terciū dicēdū q̄ licet p statu p̄senti qn̄
q̄ȝ meritū habeat aliq̄ modo annexū aliquale
demeritū. tn̄ nō est pmixtū demerito. s3 since/
re reseruatᷣ impmixte vsqȝ ad receptōeȝ p̄mij
in vita beata. demeritū vero expurgatᷣ. vl' hic
vel ī purgatorio. igitᷣ exemplū adductū de al/
Contra responsiones ad instātias duas. bo ⁊ nigro nō est ad ppositū. Rn̄sio etiam
istoꝝ quā dant ad primā instantiā nō valet.
vt dn̄o ꝯcedēte patebit infra libro tercio. dis.
i. q. i. Ibi ei hāc materiā tāgere ppono Nec
respōsio ad secundā instantiā valet. q2 q̄ȝuis
difficultas se tenēs ex pte hois pueniēs ex ei⁹
ppria ⁊ actuali culpa deroget suo merito. tn̄
si difficultas hmōi puenit ex culpa aliena et
originali. tūc nō diminuit meritū s3 poti⁹ au/
get. Videm⁹ em̄ cōmuniter q̄ boni principes
magis remunerāt milites de fortiori p̄lio vi/
ctoriā obtinētes. Ad pbatōeȝ dicendū q̄
etiā pfect⁹ hō si qn̄qȝ sustinet difficultatē q̄m
tn̄ sine macula vincit. ipe mag' meretᷣ q̄ȝ si ta/
lem difficultatē p tūc nō sentiret. vt appuit
apl'o paulo. g̃ ⁊c. Ad argumētū principa/
Ad principale argu. le dicēdū q̄ hō faciēdo qd̄ in se est nō p̄parat
se ad gratiā actiue ⁊ sufficiēter. s3 pmittit se de
um p̄parare. ꝯsentiēdo diuinis monitōibꝫ q̄
bus de⁹ hoieȝ ad gratiā recipiēdā disponit.

Distinctio tricesima.

IN superiori
bus. Postq̄ȝ mgr̄ determina
uit de peccatis primoꝝ parē/
tū put ipos respicit psonali/
ter. hic tractat de hmōi peccato put a p̄mo ho
mine trāsfusum est in posteros causaliter seu
originaliter. Et diuiditᷣ hec ps in duas ptes
Nā p̄mo mgr̄ determinat de peccato origina/
li qd̄ hoibꝫ infunditᷣ in sua natiuitate. Secū
do d̄ peccato actuali qd̄ ab ipis cōmittitᷣ spon
tanea volūtate. dist. xxxiij. ibi. Post p̄dicta
de peccato. Prima ī tres. Q2 p̄mo determinat
de original' peccati infectōne. Secūdo de eius
dē peccati a parēte in prolē traductōe. Et ter/
cio de ei⁹ remissione ⁊ ablutōne. Secūda ps
incipit dist. xxxi. ibi. Nūc supest inuestigare
Tercia dist. xxxij. ibi. Om̄ supra dictum est.
Prime due ptes sunt p̄sentis lectiōis. Qua
rū prima diuiditᷣ in duas ptes. Q2 primo de
isto peccato qd̄ a parēte descēdit in prolē mgr̄
tractat s̄m ei⁹ generalē ꝯditōeȝ. Secūdo ꝓse
quitᷣ de eodē iuxta eius ppriā ⁊ spēalem descri
ptionē. ibi. Nūc supest videre. Prima ī tres
q2 p̄mo ostendit hmōi peccatū pprie nō dici
actuale s3 originale. Secūdo recitat quorū/
dā opinionē dicentiū peccatū istud nō habe/
re rationē culpe. sed tantūmodo rationē pene.
Tercio ꝯtra hmōi opinionē ōn̄dit peccatuȝ
istud vere habere rationē culpe. Secūda ibi
Et est illud peccatū. Tercia ibi. S3 qd̄ origi
nale peccatū. Sequitᷣ illa ps. Nūc supest.
Et diuiditᷣ ī tres ptes. Quia p̄mo de isto pec/
cato tractādo mgr̄ ostēdit diffinitiue q̄d sit.
Scd̄o a q̄ originaliter descēdit. Et tercio ī cō
trariū obijcit. Secūda ibi. Hoc est originale
Tercia ibi. Ad hoc aūt ⁊c. Et hec ī tres. Nā
p̄mo cōtra p̄dicta instat. Secūdo rn̄dendo
veritatē determinat. Et tercio suā determina/
tionē ꝯfirmat. Secūda ibi. Quibꝫ tn̄ rn̄de/
ri. Tercia ibi. Qd̄ v̄o ⁊c. Sequitᷣ distin/
ctio tricesima p̄ma in q̄ mgr̄ determinat d̄ ori
ginalis peccati traductōe. Et diuiditᷣ ī duas

ptes. Quia p̄mo inq̄rit trāſfuſiōis original'
peccati modū. Scđo de cauſa eiuſdē peccati
mouet dubiū. ibi. Hic q̄ri ſolet. Prima i q̄t/
tuor. Qꝛ primo p̄mittit cuiuſdā erroris reci/
tationē. Scđo ſb̄mittit eiuſdē erroris impro
bationē. Tercio cōcludit verā ꝯcluſionē. Et
q̄rto apponit ꝯcluſionis firmationē. Scđa
ibi. Hoc āt fides. Tercia ibi. Caro ei. Quar
ta ibi. Ideoq₃ ip̄m peccatū. Sequit̄ illa ps
Hic q̄ri ſolet. Et diuidit̄ in tres ptes. Nā pri
mo mouet ⁊ ſoluit duplicē dubitatōez. Se/
cundo p̄dictoꝝ facit recapitulatōez. Tercio
obijcit ꝯtra q̄dā dicta ⁊ ſoluit obiectōez. Se
cunda ibi. Iā oñſum eſt. Tercia ibi. Sȝ ad
hoc opponit̄. Circa has diſtinctōes que/
ro hanc queſtionē.

v Trum peccatū originale habeat rati
onē culpe. Et videt̄ q̄ nō. Qꝛ ex il
lo null⁹ inculpat̄ qđ nulla ſua poten
tia p̄t p̄uenire. ſȝ ex nulla noſtra potētia poſſu
mus illā originalē maculā p̄uenire. igit̄ ꝑpt̄
hmōi maculā null⁹ eſt inculpādus. Maior
patet. Nā ex virtute illi⁹ maioris mouet̄ are/
ſtoteles. iij. ethi. vbi oñdit q̄ ex puris natura
ralib⁹ nec laudamur nec vituꝑamur. Minor
de ſe patet Cōtra. a iuſto iudice null⁹ dam
nat̄ ſine culpa. ſȝ paruuli decedētes anteq̄ȝ ſint
baptiſati a deo ſententiant̄ ad perpetuā penaȝ
damni. cū igit̄ talis pena nō infligat̄ eis pro/
pter aliqđ peccatū p̄ſonale qꝛ nullū cōmiſert.
ergo ꝑpter ſolū originale. ⁊ ꝑ ꝯſequens habe
bit rationē culpe. Hic q̄ttuor ſunt vidēda
quoꝝ de p̄mis duob⁹ tractat mgr̄ in iſta tri/
ceſima diſtinctōe. de alijs vero duob⁹ in di/
ſtinctōe triceſima p̄ma. Primo igit̄ vidē/
dū eſt vtꝝ aliqđ peccatū ꝯtrahat̄ ꝑ humanā
natiuitatē ⁊ originē. Scđo de eo qđ q̄ritur
Tercio vtꝝ tale peccatū oīb⁹ hoīb⁹ gene
raliter infundat̄. Et q̄rto vtꝝ tale peccatū
ſbiectiue reſpiciat eſſentiā vl' potentiā aīe.

Articulus p̄mus

Quātū ad primum

p̄mo ponā ꝯcluſionē affirmatiuā. Scđo inq̄
rā vtꝝ hmōi peccatū ſit cauſa ſenſibiliū pena
litatū quas patimur. Dico ergo primo q̄

Prima cōcluſio.

quilibet catholic⁹ habet ꝯcedere q̄ aliqđ pec/
1 catū hō incurrat ab origine ſue ꝯceptōis. Iu
xta qđ ait p̄s. Ecce in iniquitatib⁹ ꝯcept⁹ ſuȝ
⁊ in peccatis ꝯcepit me mater mea. Et iſtū te/
2 xtum exponit gloſa de peccato originali P̄.
ſi nullū eſſet peccatū p̄ter peccatū actuale. tūc
3 nō eſſet neceſſe paruulos baptiſare. P̄. ne/
gare peccatū originale impōnit̄ pelagianis ꝓ
errore. ergo ad ſui faſſionē tenet̄ q̄libet catholi
cus. P̄. ad Ro. v. ait apl's. Per vnū hoīeȝ 4
peccatū introiuit in mūdū. ⁊ ꝑ peccatū mors.
P̄. auguſtin⁹. xiij. de ciui. dei. c. xiij. ait ſic. 5
Adā ſponte deprauat⁹ genuit filios deprauatos.

Opīo Iuliani.

Sȝ ꝯtra iſtud dicit Iulian⁹ heretic⁹
Iſtud qđ nullo modo eſt volūtarium: nullo
modo eſt peccatū. Hāc ꝓpoſitionē habet pela 1
gius ⁊ ſui ſequaces a beato auguſtino in đ ve
ra religione. Sȝ in principio noſtre originis
nullū vſū habem⁹ volūtatis. g̃ ⁊c. P̄. eze/ 2
chiel. xviij. ſcribit̄. fili⁹ nō portabit iniquita/
tē patris. igit̄ ex iniq̄tate p̄mi parētis nos nō
puniemur nec ꝑ ꝯſequēs inficimur. P̄. ꝑ 3
naturalē parentū originē nō habem⁹ niſi car
nem. ergo nullū peccatū a parentū origine po
terim⁹ ꝯtrahere. Antecedēs patet. qꝛ ſm̄ fidē
aīa inducit̄ ꝑ dei creatōez. Et. xvi. de aīalibus
p̄hs ponit animā intellectiuā ab extra indu/
ci. Conſequētia ꝓbat̄. qꝛ oppoſita apta nata
ſunt fieri circa idē. ſȝ caro nō p̄t eſſe ſubiectū
moralis virtut'. igitur nec vicij ſeu peccati. ⁊
ꝑ ꝯſequēs ſi tale peccatū infunderet̄ nobis a
parentib⁹ tūc trāſfunderet̄ ſine ſbiecto. P̄. 4
null⁹ eſt increpand⁹ de eo qđ ineſt ſibi a nati
uitate. vt patet. iij. ethi. ſed oīs homo ex h̄
qđ ineſt ſibi peccatū eſt increpand⁹. ergo nul
li homini p̄t ineſſe peccatū a natiuitate

Cōtra opinionē.

Sȝ iſta ſophiſmata quāuis ſint apparētia. ſunt
tn̄ ꝯtra catholicā veritatē. Quia ad epheſ. ij.
ait apl's. Eram⁹ natura filij ire ſicut ⁊ ceteri.

Solutio. Ad. 1.

Ad primū dicendū ad maiorē q̄ licet illđ
qđ nullo modo eſt volūtariū nō ſit peccatuȝ
p̄ſonale illi⁹ reſpectu cui⁹ eſt nō volūtariū. ex
h̄ tamē non ſequit̄ quin poſſit eſſe peccatū na
turale. modo peccatū originale eſt peccatū na
turale. igit̄ nihil hic ꝯcludit̄ de peccato origi
nali. Etiā aliquo modo peccatū originale po
teſt dici peccatū voluntariū. vt patebit in ſe/
quēti articulo.

Ad. 2.

Ad ſecundū dicendū q̄ po
ſito q̄ filius quo ad ea que ꝯueniūt ſibi ſm̄ ſe
ꝯſiderato nō portet iniquitatē patris. tn̄ q̄n/
tū ad ea q̄ ad ip̄m deriuant̄ mediāte patre de
iure patit̄ fili⁹ ꝑpter iniquitatē patris. Si ei
pater ꝑpter ſuā iniquitatē priuat̄ aliquo iure
hereditario aut feodali qđ ad filios median/
te patre debebat deriuari. priuato patre oēs
filij de iure ſunt priuati. Sic quia adā ratio/
ne ſui delicti perdidit originalē iuſticiaȝ. quā
ſic a deo accepit q̄ per ip̄m talis iuſticia in po
ſteros debebat trāſfundi. ideo de iure oēs po
ſteri ea ſunt priuati. Et qꝛ peccatū originale

nō eſt aliud ꝙ̄ carentia originalis iuſticie cū
debito habēdi eā. ideo oēs poſteri ſm legē
cōmunē qui ſeminaliter deſcendūt de adā na
ſcunt̄ cū peccato originali. Ad terciū nego
Ad.3. ꝯſequentiā. Ad ꝓbationē dico ꝙ licet in car/
ne nō ſit peccatū formaliter. eſt tamē i ea vir/
tualiter. caro eñ illa infecta ⁊ polluta ex imū/
do ſemine cū libidine ꝯcepta eſt illi⁹ ꝯditōis
ꝙ ſic inficit animā que ſibi infundit̄. ꝙ vires
ſenſitiue in partibꝫ illi⁹ carnis fundate ñ obe
diunt plene ſuperioribꝫ viribꝫ ipſi⁹ aīe. ⁊ ꝑ cō
ſequēs eſt ibi excluſio originalis iuſticie. rōe
cui⁹ vires inferiores plene ⁊ ꝑfecte obediebāt
ſuꝑioribꝫ. ⁊ ꝑ oppoſitū in tali anima erit ori/
Ad.4. ginalis macula. Ad quartū dicendū ꝙ
quāuis ex his que inſunt alicui a natiuitate
ipe nō ſit increpand⁹ vt in ſe cōſiderat⁹. tamē
vt ꝯſiderat̄ in ordine ad iniquū patrē ꝓpter
cui⁹ demerita iſte pauꝑ natuſ eſt ⁊ hereditate
Scda inquiſitō hui⁹ articuli. priuat⁹ eſt. ipe bene eſt increpand⁹. Quan
tum ad ſecundā inquiſitōez iſti⁹ articuli ego
Prima cōcluſio. ponā duplicē ꝯcluſionē. Prima eſt ꝙ pec/
catū originale nō eſt ꝑ ſe cauſa noſtrarū ſenſi/
biliū penalitatū. Quia illi⁹ peccatū nō eſt ꝑ
1 ſe cauſa qđ ineſt nobis a natura. ſꝫ corrūpi et
pati ineſt nobis a natura. Maior patꝫ. Mi
norem ꝓbo. qꝛ oē compoſitū ex ꝯtrarijs pro
pter actionē vni⁹ ſue partis in alterā eſt paſſi
bile ⁊ corruptibile. ſꝫ homo eſt cōpoſitus ex
ꝯtrarijs. P. ſi peccatū eſſet per ſe cauſa de/
2 ſtructionis naturaliū ipſi⁹ peccātis. tunc na/
turalia malorū angelorū fuiſſent deſtructa. cō
ſequēs eſt falſuꝫ. quia ſm dyoniſiū. iiij. đ di.
no. naturalia in demonibꝫ māſerunt integra.
ꝯſequētia patet. quia nō min⁹ peccauit demō
Scda cōcluſio. ꝙ̄ homo. Secūdo dico ꝙ originale pecca
tum eſt cauſa per accidēs ꝑdictarū penalitatū
Quia cauſa remouēs ꝓhibens eſt cauſa ꝑ ac
cidēs. peccatū originale fuit ⁊ eſt cauſa remo
uens ꝓhibēs mortē ⁊ penalitatē noſtrā. Ma
ior patet. Probo minorē. qꝛ per peccatū ꝑmi
homīs priuati ſum⁹ originali iuſticia. ꝙ̄ oīa
noſtra interiora quantū ad corp⁹ ⁊ quantuꝫ
ad animā ſua virtute ꝑfecte adequabat. Eie
cti inſuꝑ ſum⁹ a paradiſo. ⁊ priuati ſum⁹ eſu
ligni vite cui⁹ virtute oē in nobis deꝑditū
fuiſſet ꝑfecte ⁊ eque pure reſtauratū. ergo ⁊c.

Contra ſecundā cōcluſionem Sed ꝯtra iſtud vident̄ eſſe ſanctorū auto
ritoritates. Dicit eī apoſtol⁹ ad Ro. vi. Sti
pendia peccati mors. Et ad Ro. viij. Corp⁹
mortuū eſt ꝓpter peccatū. Et geñ. ij. dicit do
min⁹ ꝑmis parentibꝫ. Quacūqꝫ hora come/
deritis de ligno hoc morte moriemini. Et au
guſtinuſ in multis locis puta. xiiij. de trini. ⁊
xv. de ciui. dei. Et cōtra epl'am fundamēti ait.
ꝙ hmōi defect⁹ veniūt de damnatōne peccati
Et Iſidor⁹ de ſummo bono ait. Si homo ñ
peccaſſet. nec aqua eū ſubmergeret. nec eū ig/
nis cōburerꝫ. nec aliq̄ hmōi ꝓueniret. Sꝫ Solutio
bene cōſideratis ꝑdictis tunc nec autoritates
iſte nec cetere cōſimiles ipis repugnāt. qꝛ iſte
autoritates nō plus ꝯcludūt niſi ꝙ peccatuꝫ
primi homīs eſt cauſa mortꝭ ⁊ pene. Si aūt
ex hoc infert̄ ꝙ ſit cauſa ꝑ ſe ipius mortis. tūc
ꝓceditur a pluribꝫ cauſis veritatis ad vnaꝫ.
quia poteſt eſſe cauſa remouēs ꝓhibens ſicut
ꝑdixi. Chriſt⁹ eñ nō habuit originale pecca
tum. ⁊ tamen naturaliter fuit corruptibilis.
Qđ autē Iſidor⁹ ait. aqua non ſubmergeret
nec ignis cōbureret. ſi homo nō peccaſſet ⁊c.
ſic intelligendū eſt ꝙ hoc egiſſet original' iu/
ſticia. ꝙ per aliū violēter nunꝙ̄ aliqs homo
fuiſſet ꝓiectus ad ignē vel aquā. vel in aliuꝫ
locū nociuū. ⁊ hoc egiſſet hominis clara intel/
ligentia ⁊ natural' prudētia ꝙ ſeipm nunꝙ̄ ꝑ/
cipitaſſet. Poſito tamē caſu ꝑ poſſibile vl' im
poſſibile ꝙ homo in ſtatu innocētie in ignem
fuiſſet ꝓiectus naturaliter loquēdo nō min⁹
potuiſſet cōburi ꝙ̄ ſi modo aliqs homo in ig
nem ꝓijceret̄. Nā ſi talis homo innocēs non
fuiſſet cōbuſtus. hoc nō cōpetiſſet ſibi ꝑ na/
turā. ſꝫ ꝑ aliqđ ſuꝑnaturale donū dei.

Quantū ad ſecūdū

Articulus ſecundus.

articulū dico ꝙ peccatū originale ꝓprie loqn
do poteſt dici culpa. aliter tamē in ipo adam
⁊ aliter in ceteris hominibꝫ. Nam in adaꝫ ꝓ
prie fuit culpa perſonalis. quia ꝑſonali ſuo
actu ⁊ ꝓpria voluntate fuit perpetratū. ſed in
alijs ſuis poſteris fuit ⁊ eſt culpa naturalis.
eo ꝙ natura per adā in poſteros trāſfundēda
in ipo adam culpabilis effecta cū hmōi cul/
pa ad poſteros deriuet̄. Quantū eñ ad iſtud
peccatū eſt qđāmodo modus oppoſit⁹ i adā
⁊ in nobiſ. Nā quia adā actu ꝓprio ⁊ ſua vo
luntate peccauit. ideo primo fuit infecta ꝑſo
na. ⁊ per infectionē perſone fuit infecta natu/
ra. ſꝫ in nobis primo eſt infecta natura ab in/
fecta perſona ipſi⁹ ade per ſeminalē ꝓpagatō
nem trāſfuſa. ⁊ per ꝯſequēs perſona cuiuſli/
bet noſtrū in tali natura infecta ꝯſtituta dici
Opio cōtraria. tur eſſe culpabilis ⁊ maculata. Sed op/
poſitū iſtius aſſerit quedā opinio dicens ꝙ
macula originalis in nobis nō eſt culpa. ſed
eſt reatus pene quē ex peccato ꝑmi hominis

1 incurrimꝰ.quia ſm auguſtinū primo de libe/
ro arbitrio.culpa eſt malū qđ facimꝰ.ſed pe/
na eſt malū qđ patimur. Reſpectu autē carē/
tie originalis iuſticie nō habemus nos acti/
ue ſʒ paſſiue.ergo ⁊c. P̄.idē peccatū qđ fu
2 it actuale in primo homīe eſt originale in no
bis.ſed peccatū actuale primi homīs nō po/
tuit traduci in nos quantū ad actū ī quo for
maliter eſt ratio culpe.ſʒ ſolū quantū ad rea/
tū.ergo ⁊c. P̄.defectꝰ alicui ꝯueniēs cōtra
3 ſuā voluntatē nō habet ratonē culpe.quāuiſ
aliquo modo poſſit dici peccatū.quia cōſue/
uimus dicere ꝙ in monſtruoſis generatōni/
bus ipa natura peccauit.ſed defectꝰ originali
ter trāſfuſus adiacet nobis cōtra oēm noſtrā
voluntatē.ergo ⁊c. P̄.defectꝰ naturalis nō
4 eſt culpabilis.ergo nlla culpa poteſt dici na/
turalis.cuiꝰ oppoſitū ego poſui in ꝯcluſione
ꝓdicta. Antecedens patet.quia naturale di/
ſtinguit cōtra voluntariū ſed voluntariū ne
ceſſario includitur in eo qđ eſt culpabile.
Cōtra opinionē. Sed iſta opinio expſſe videt eſſe ꝯtra mē/
tem beati auguſtini qui in libro de natura et
1 gratia ait. Peccatū primi homīs nō ſolū ip
ſum.ſed om̄e necuit genus humanū.quia ex
eo damnationē ⁊ culpam ſimul ſuſcepimus.
2 Etiā iſte ratōnes nō minꝰ ſunt cōtra iſtā
poſitionē ꝗʒ cōtra nos.quia ſicut culpa ꝓſup
ponit voluntariū.ſic reatus quo iuſte ꝗs te/
net obnoxius ſemꝑ aliquo modo volūtariū
Solutio. ꝓſupponit. Ad primū igit dicendū ꝙ noſ
Ad.1. om̄es fecimꝰ illud malū in adam.ſm ꝙ oīm
noſtꝝ natura in ipo fuit vnita cū hoc pecca/
Ad.2. tum perpetrauit. Ad ſecundū dicendū ꝙ
licet ex hoc ꝙ peccatū ade nō potuit traduci ī
nos quo ad actū.bene arguat ꝙ tale peccatuʒ
nō ſit in nobis ꝑſonalis culpa.ex hoc tamen
non habet quin poſſit dici naturalis culpa.
Ad.3. Ad terciuʒ dicendū ꝙ ſicut manꝰ per quā
cōmittit homicidiū in ſe cōſiderata nō ē cul/
pabilis.eo ꝙ motus ſuus nō fuit ꝑ ſe a ſe.ſʒ
ad imperiū alterꝰ.ſ.ipſiꝰ voluntatis.vt tamē
eſt pars homīs qui volūtarie cōmiſit homi/
cidium.ſic vere dicit culpabilis ⁊ a iuſto iu/
dice punit ⁊ mutilat.ſic quāuis quilibet ſin/
gularis homo in ſe ꝑſonaliter cōſideratꝰ nō
ſit culpabilis.vt tamē naturā recepit ab eo q̇
eam deprauauit.⁊ eā ſua volūtate volūtarie
maculauit.ſic quilibet homo eſt aliquo mo/
Ad.4. do volūtarie culpabilis. Ad quartū dicē/
dum ꝙ ſicut habitꝰ vicioſus dupliciter dicit
volūtarius.vno modo eo ꝙ volūtarie a ma/
la volūtate eſt introductꝰ. Alio modo quia
ad malā voluntatē inclinat.ſic peccatū origi/
nale poteſt dici voluntariū.tum quia a ma/
la voluntate primi hominis eſt introductū.
tum q: nos ad malā voluntatē inclinat P̄
mediū ſapit naturā extremoꝝ.ſʒ peccatū ori/
ginale eſt quaſi qđdam mediū inter actualē
culpā ipſiꝰ ade a qua cauſat.⁊ culpā noſtram
actualē quā cauſat.quoꝝ extremorū vtrūqʒ ē
voluntariū.ergo peccatū originale ⁊ habet ra
tionē culpe ⁊ volūtarij.

Quātuʒ ad terciuʒ Diſt.xxxi. Articulus

articulū ponā duas ꝯcluſiones. Prima ē tercius.
ꝙ de lege cōmuni originale peccatū vniuerſa Prima cō
liter trāſfundit in om̄es homīes qui ſemina/ cluſio.
liter deſcendūt ab adā Secūda eſt ꝙ ꝺ pri Secunda
uilegio ſpēali iſta macula nō tetigit virgineʒ concluſio.
glorioſam. Cōcluſio prima patet autorita 1
te apoſtoli.i.ad Choꝝ.xv.vbi ait.Quoniāq̄
dem ꝑ hominē mors ⁊ ꝑ hominē reſurrectio
mortuoꝝ.Et ſicut in adā om̄es moriunt.ita
⁊ ī chriſto om̄es viuificabunt. P̄.ad Ro. 2
v.ait idē apoſtolꝰ.ꝙ peccatū trāſijt in omnes.
P̄.auguſtinꝰ ſuꝑ iohannē ſermone q̄rto 3
ait ꝙ om̄es ex illa radice venīūt de qua cātat
gemēs dauid.Ecce em̄ in iniquitatibꝫ conce
ptus ſum ⁊ in peccatis meis aluit me mater
mea. P̄.auguſtinꝰ de fide ad petꝝ.c.xxiij. 4
ait.Firmiſſime tene ⁊ nullatenꝰ dubites om/
nē hominē qui ꝑ cōcubitū viri ⁊ mulieris cō
cipitur cuʒ originali peccato naſci.impietati
ſubditū.mortiqʒ ſubiectū.Et eodē capitulo
ait auguſtinꝰ.Eramꝰ ⁊ nos aliquādo natu/
ra filij ire ſicut ⁊ ceteri.a qua ira nullꝰ liberat
niſi ꝑ fidē mediatoris dei ⁊ hominū hominiſ
iheſu xp̄i. P̄.tota natura humana fuit in/ 5
fecta in adam.ergo om̄es qui humanā natu/
ram naturaliter ſeu modo naturali ab adam
ſumpſerūt ipam infectā acceperūt quantū eſt
de lege cōmuni.ꝯſequētia patet.quia ipe non
potuit naturā dare aliter ꝗʒ ipe eam habuit.
Sicut em̄ fonte totaliter infecto nō poſſunt
aque mūde emanare.ſic ⁊c. Sʒ ꝯtra iſtud Cōtra cō/
poteſt multipliciter argui. Primo ſic.Si cluſionem
peccatū primi parētis poteſt maculare.tunc 1
puritas ⁊ ſanctitas ꝑimoꝝ parentū nos po/
terit expurgare ⁊ ſanctificare.Cōſequētia pa
tet.Nā cum bonū ſit ſuiipſiꝰ diffuſiuū.boni/
tas parentū nō erit minus efficax reſpectu ꝓ/
lis ꝗʒ malicia.que eſt quedā priuatio cui nul
la cōpetit actio.niſi ratōne boni in quo funda
tur.vt patet quarto de di.no.Cuʒ igit multi

homines habeãt ſanctos parentes ſequit̃ ꝙ ſi
om̄es naſcant̃ ſeu cõcipiant̃ in originali pec-
2 cato. P̄. illud qđ reſpectu generãtis eſt me-
ritoriū gratie illud ipm̄ genitū nõ poteſt infi-
cere. Iſta patet quia ad Roma. xi. dicit̃. Si
radix ſancta ⁊ rami. Et Matth. vij. Nõ po-
teſt arbor bona malos fructꝰ facere. Sꝫ actuſ
matrimonialis generatõis cū fit nõ ratõne li-
bidinis. ſed ratõne ꝓcreande ꝓlis eſt merito-
rius gratie. quia alias matrimoniū nõ eſſet
ſacramentū. nec talis actꝰ eſſet ſacramẽtalis.
quoꝝ oppoſitū patet in decretis ⁊ quarto ſen-
3 tentiaꝝ. P̄. nullꝰ poteſt ab aliquo recipere
qđ non reperit̃ in illo. quia ſicut nihil dat qđ
nõ habet. ſic ⁊c. Sed in nullo homine bapti-
ſato ſcḋm ritū eccleſie remanet peccatū origina-
le. ergo nullꝰ qui naſcit̃ ab homine baptiſato
ex principio ſue natiuitatis accipit peccatum
4 originale P̄. corrupto inferiori nõ propter
hoc corrumpit̃ ſuperiꝰ ſcḋm totū ſuū ambitū.
alias negatiue arguẽdo ab inferiori ad ſupiꝰ
nõ cõmitteret̃ fallacia ꝯſequentis. Sed na-
tura humana vt in adam eſt ſuppoſitata eſt
quoddã ſingulare inferiꝰ reſpectu totius hu-
mane nature ſuppoſitate in om̄ibꝫ hominibꝫ
ergo nõ ſequit̃. natura humana in adam fuit
corrupta. ergo in om̄ibꝫ hominibꝫ eſt corru-
5 pta. P̄. bonū penitẽtie ipſiꝰ ade non ꝓfuit
om̄ibꝫ hominibꝫ. ergo nec malū culpe ade de-
buit nocere om̄ibꝫ hominibꝫ. quia deꝰ nõ eſt
6 ꝓnior ad ꝯdemnãdū ꝙ̃ ad miſerendū. P̄.
aliqui homines nõ morient̃ morte corꝑali.
igit̃ in tales nõ peruenit peccatū originale. cõ-
ſequẽtia patꝫ. quia mors eſt pena peccati ori-
ginalis. Iuxta illud apoſtoli. ꝑ vnū hominẽ
peccatū intrauit in mundū. ⁊ ꝑ peccatū morſ
Antecedẽs ꝓbo tripliciter. Primo ꝑ apoſto-
lū qui ait. i. ad Theſſa. iiij. Nos qui viuimꝰ.
qui reſidui ſumꝰ in aduẽtu domini nõ preue-
niemꝰ eos qui dormierūt. Secūdo quia fi-
des catholica ponit ꝙ chriſtꝰ venturꝰ eſt iu-
dicare viuos ⁊ mortuos. Tercio q2 vt magi-
ſter adducit quarto libro ſentẽtiaꝝ. diſt. xliij.
autoritate beati hieronimi. quidã in fine mū-
7 di nõ morient̃. P̄. auguſtinꝰ dicit in libro
de baptiſmo paruuloꝝ. Nõ plus nocuit trãſ-
greſſio primi p̄uaricatoris ꝙ̃ valuit incarna-
tio chriſti. ſed incarnatio non valuit omnibꝫ
cū multi damnent̃. ergo trãſgreſſio nõ nocu-
8 it om̄ibꝫ. P̄. auguſtinꝰ in libro de ꝑfectõe
iuſticie ait Qđ neceſſitate nature fit culpa ca-
ret ſꝫ quicqđ cauſat̃ ex ſemine in ꝓle fit ⁊ cau-
9 ſatur ex neceſſitate nature. P̄. auguſtinꝰ in

libro de nuptijs ⁊ cõcupiſcẽtijs ait. Peccatū
trãſmittit in prolẽ nõ ꝓpago ſed libido. ſꝫ poſ-
ſibile eſt fieri generationẽ ſine libidine. cū ſcḋm
cõmuniter loquentes libido aut pertineat ad
inordinationẽ ſenſualitatis. aut ad improbã
voluntatẽ. que in ſanctis patribꝫ nõ videtur
fuiſſe. cū de abraam dicat auguſtinꝰ. ꝙ celiba-
tus Iohãnis nõ p̄fertur ꝯiugio abrae. P̄. 10
ambroſiꝰ ait de Iohãne baptiſta. ꝙ nõdū il-
li inerat ſpiritꝰ vite. ⁊ iã inerat ſpiritꝰ gratie.
ſed peccatū originale nõ poteſt homini ineſſe
anteꝙ̃ viuat. ergo videt̃ ꝙ Iohãnes bapti-
ſta imunis fuerit ab hmõi peccato. Idem
poteſt argui de hieremia. de quo ait dominuſ
hieremie. i. c. Priuſꝙ̃ te formarẽ in vtero no-
ui te. ⁊c. Et planū eſt ꝙ dominꝰ loquit̃ ibi de
noticia approbatõis. alias hoc dictū nõ ca-
deret in ſingulare p̄coniū ipſiꝰ hieremie. cum
vniuerſali noticia deus om̄es ſuas creaturas
cognoſcat etiã anteꝙ̃ fiãt. Sꝫ iſta nõ cõ- Cõtra iſta
cludunt. quia excepto filio virginis ⁊ virgi-
ne genitrice. de alijs om̄ibꝫ hominibꝫ cõcor-
diter tenet̃ ab om̄ibꝫ catholicis doctoribꝫ ꝙ
cõcipiant̃ in peccato originali. ergo ⁊c. Ad Solutio
primū igit̃ dicẽdū ꝙ ꝯſequẽtia nõ tenet. Nã Ad. i.
ſicut adã accepit a domino originalẽ iuſticiã
nõ ſolū vt in ſe erat particularis ꝑſona. ſꝫ eti-
am vt erat principiū ceteroꝝ. ſic perdita origi-
nali iuſticia nõ ſolū adam inficiebat̃ in ſe tali
carentia vt erat ſingularis ꝑſona. ſed etiã vt
erat principiū omniū poſteroꝝ. Sꝫ quilibet
alius ſanctꝰ vel purꝰ homo ita accipit a deo
puritatẽ ⁊ ſanctitatẽ vt eſt ſingularis ꝑſona.
ꝙ tamẽ nõ accipit hmõi ſanctitatẽ vt eſt prin-
cipiū alteriꝰ ꝑſone. Et ideo ſicut granū pur-
gatū a palea. quia ſic purgat̃ vt tale ſuppoſi-
tum ꝙ nõ purgat̃ vt eſt alteriꝰ grani principi-
um. ideo quãuis in ſe ſit purgatū a palea. ge-
nerat tamen aliud granū palea inuolutū. ſic
quia noſtri parẽtes ꝓpinqui ita purgant̃ i ſe
ꝑſonaliter ꝙ tamẽ nõ purgant̃ naturaliter. h̄
eſt vt debent eſſe alteriꝰ naturale principium.
ideo quãuis ſint puri ⁊ imaculati generãt ta-
mẽ prolẽ inuolutã palea macule originalis.
Ad ſecundū dicẽdū ad maiorẽ ꝙ ille actꝰ Ad. 2.
nõ eſt abſolute meritoriꝰ. ſed ſolū ex ſancta et
ſacramẽtali intentõne generãtis ⁊ ideo vt me-
ritorius eſt puta vt eſt ꝑſonalis nõ inficit ip-
ſum genitū. poteſt tamen ex tali actu infectio
cauſari in ipſo genito vt eſt naturalis. ⁊ vt ta-
lis homo naturã generatiuã ꝯſequit̃ a primo
parente. Ad terciū patet ꝑ ea q̄ dicta ſunt Ad. 3.
ad primū Ad quartū dicendū ꝙ licet adã Ad. 4.

vt in ſe cõſideratus fuerit vna ſingularis per/
ſona.⁊ vt ſic ad corruptionē nature vt in ipo
fuit ſingulariter ſuppoſitata nõ oporteret na
turã ſingulorꝝ ⁊ omniū hominū eſſe vl' fuiſſe
corruptã.tamē vt natura in adam fuit origi/
nale ⁊ vniuerſale principiū omniū hominū.
ſic ad corruptionē nature in adam ſequit̃ cor
ruptio in naturis ceterorꝝ.vt ſic em̃ natura in
adam habet ſe ad modū ſuperioris.in quoli/
bet aũt alio ſingulari homie ab ipo ꝓpagato
Ad.5 habet ſe ad modū inferioris. Ad quintuʒ
dicendū ꝙ ipe adã bonū ſue penitẽtie nõ po/
tuit i poſteros trãſfundere.qꝛ principiū talis
boni fuit gratia ipi a deo ꝑſonaliter ⁊ vt priua
te pſone data.malū autē originalis culpe fuit
in eo vt erat principiū ceterorꝝ.ſicut etiã eius
oppoſitũ.ſ.originalis iuſticia ſibi fuit data
tanq̃ʒ vniuerſali ⁊ originali principio a quo
trãſfunderet̃ in poſteros.quã quidē iuſticiã
cũ perdidit.nõ ſolū ꝓ ſe ſʒ etiã ꝓ omībꝫ alijs
eã perdidit.qꝛ eo tenore quo eã recepit codeʒ
tenore eã perdidit.⁊ per ꝯſequēs tali perditõe
infecit humanã naturã.nõ ſolū vt in ſe pſo/
naliter fuit.ſed vt in om̃es alios originaliter
trãſfundenda fuit. Ad ſextũ nego antece/
Ad.6. dens.Ad ꝓbationē dicendū ꝙ vt recitat bea
tus auguſtinꝰ.xx.d ciui.dei.c.xviij.Flãma ig
nis ꝑueniet diē iudicij.que tantuʒ aſcendet
quantũ aſcēderũt aque diluuij.in qua flãma
om̃es qui tũc viuēt ſup terrã morient̃.attamē
qꝛ celerrime ⁊ quaſi imediate reſurgēt.ideo lo
quit̃ de eis ſcriptura ac ſi viui manerēt. Iſte
em̃ etiã in alijs locis eſt modus loquēdi ſcri/
pture.Dixit em̃ chriſtꝰ.Nõ eſt mortua puel
la.⁊ hoc ꝓ tanto.qꝛ imediate voluit ipam ſu
ſcitare.Propter hoc etiã ait phs.ij.phiſicorꝝ.
qd modicũ diſtat ꝓ nihilo reputat intellectꝰ
Ad dictũ hieronimi dicēdū.ꝙ hieronimꝰ
nõ loquit̃ ibi ſm opinionē ꝓpriaʒ.ſed recitat
Ad.7. dicta aliorꝝ. Ad ſeptimũ dicendū ꝙ inten
tio auguſtini eſt ꝙ incarnatio verbi in h' pluſ
ꝓfuit.qꝛ eos qui obicē ex ſua mala voluntate
nõ ponũt in altiori ſtatu ꝯſtituit.q̃ʒ adã fue/
Ad.8. rit anteq̃ʒ peccauit. Ad octauũ patet ex ſu/
Ad.9. perius dictis.ergo ⁊c. Ad nonũ dicēdum
ꝙ dato per impoſſibile vel poſſibile ꝙ in actu
generationis alicuiꝰ homis nulla eſſet libido
actualis.eſſet tñ in eo libido ⁊ cõcupiſcentia
habitualis.q̃ eſt derelicta in eo ab ipo peccato
originali.q̃ dicit̃ fomes peccati.ratõe cuiꝰ ge
Ad.10. neraret prolē infectã peccato originali. Ad
decimũ dicendū.ꝙ ambroſiꝰ ibi ꝑ ſpūm vite
intelligit actũ ſpiratõis ⁊ reſpiratõis.qui nõ
cõuenit puero q̃ʒdiu eſt in vtero materno.ha
bet em̃ puer q̃ʒdiu eſt in matris vtero apertũ
vmbilicũ ꝓut dicũt phiſici.per cuiꝰ aperturã
cor eiꝰ ſufficiēter refrigerat̃ quãuis nõ habeat
actũ ſpirãdi ⁊ reſpirãdi. Et qꝛ iohãnes reple
tus fuit ſpirituſancto adhuc ex vtero matris
vt patʒ Luc.i.qd veriſimiliter poteſt credi fa
ctum fuiſſe cũ ſex mēſes habuit in vtero ma/
tris.quãdo exultauit in vtero ad pſentiaʒ dei
genitricis ſalutãtis matrē iohãnis.ideo bene
poteſt dici ꝙ ante habuit ſpūm gratie iohan
nes q̃ʒ ſpiritū vite.id eſt actũ ſpiratõnis.qui
ſibi in vtero nõ potuit cõpetere. Ad illud
de hieremia dicēdū.ꝙ ex hoc nõ habet̃ ꝙ hie/
remie cõpeteret aliq̃ ſanctitas ante ſui forma
tionem in vtero.qꝛ qd nõ eſt.illi nulla ſancti
tas ineſſe poteſt.ſed ſolū habet̃ ꝙ deꝰ cognouit
ipm eſſe futurꝝ bonū. Johãnes igit̃ baptiſta
ac etiã hieremias in originali peccato fuerũt.
quãuis ꝑ ſanctificationē ſpūſſancti quē am/
bo credunt̃ recepiſſe in matris ſue vtero pur/
gati fuerint anteq̃ʒ extra vterꝝ naſcerent̃. Se
cundo dico ꝙ virgo glorioſa ex priuilegio ſin — Secunda concluſio.
gulari ſic fuit ꝑuenta ſpūſſancti gratia ꝙ ori/
ginali culpa nunq̃ʒ extitit maculata. Hanc
tamē ꝯcluſionē cũ ſua ꝓbatõne ⁊ declaratõe
ne nimis ad pſens teneã.differo vſq̃ʒ ad trice
ſimã diſtinctionē tercij libri ſententiarũ. Ibi
em̃ ꝓprie locũ habet.

Quãtuʒ ad quartũ — Articulus quartus.
articulũ dico.ꝙ peccatũ originale principali/
ter ⁊ per ſe eſt in eſſentia anime.per quandã ta
men redũdantiã eſt in omībꝫ potẽtijs anime
Quia habitꝰ ⁊ priuatio ſibi oppoſita habēt
viciſſim fieri circa idē ſubiectũ. Sʒ originalꝭ
iuſticia cui originalis culpa opponit̃ priuati
ue principaliter fundabat̃ in eſſentie anime ⁊
per redundantiã in potẽtijs.ergo ⁊c. Ad ar — Ad princi pale argu.
gumentũ principale dicendū ꝙ quãuis ex h'
ꝓbetur ꝙ peccatũ originale nõ ſit culpa actua
lis.nõ ꝓbatur tamē quin ſit culpa naturalis
ideo nõ valet argumentũ.

Diſtinctio.xxxij.et.xxxiij.

q **Quoniã ſupra**
⁊c. Poſtq̃ʒ magiſter tractauit de
originalis peccati trãſfuſiõe.nũc
in iſta triceſimaſecũda diſtinctõne tractat de
eiuſdē peccati remiſſione. Et diuidit̃ in duas
partes. Nã mgr̃ primo oſtendit ꝙ originale

peccatū remittit̄ in baptiſmali regeneratōne
Secūdo inquirit vtꝝ peccatū ꝓximoꝝ pa
rentum prolē inficiat in carnali generatōe. di
ſtinctōe. xxxiij. ibi. Predictis adijciendū eſ/
ſe videtur. Prima in duas. Quia primo tra
ctat de originalis peccati remiſſione. Secun/
do inquirit vtrū om̄es anime ratōnales ſint
equales in ſui creatione. ibi. Illud quoqꝫ nō
incōgrue. Prima in duas. Quia primo oſtē
dit remiſſionē originalis peccati fieri ī baptiſ
mo mediante diuina miſericordia. Secūdo
ꝙ huiuſmodi peccatū punit̄ in homine non
baptiſato ſalua diuia iuſticia. ibi. Solet eti
am queri qua iuſticia. Prima in duas. Nā
primo oſtēdit quomodo in baptiſmo origi/
nale peccatū remittit̄ ꝑut habet rationē culpe
Secūdo inquirit vtrū remittat̄ ꝑut habꝫ ra
tionē pene. ibi. Solet autē hic queri. Se/
quitur illa pars. Solet etiā queri qua iuſti/
cia. Et diuidit̄ in duas partes. Quia primo
magiſter oſtendit ꝙ ſalua diuina iuſticia pec
catum originale nō baptiſato homini ad pe/
nam imputat̄ Secūdo ꝙ ſalua eadē iuſticia
anima humana maculate carni infunditur
per quam maculatur. ibi. Si vero queritur.
Et hec in duas. Nā primo petit quare deus
innocentē animā maculato corpori infundit
Secūdo inquirit an in ip̄a infuſione anima
talis ſit qualē eā deus creauit. ibi. Dica qui
buſdam. Sequit̄ diſtinctio triceſimater/
cia. Predictis adijciendū eſſe videt̄. in q̄ ma
giſter querit vtrū peccata ꝓximoꝝ parētuꝫ
tranſeāt in genitā prolē. Et diuidit̄ in duas
partes. Quia primo magiſter oſtendit circa
hāc queſtionē ſacraꝝ ſcripturaꝝ quaſi oppo
ſitam apparere ſententiā. Secūdo veruꝫ in/
tellectū ſcripturaꝝ dando tollit hm̄ōi oppo/
ſitionis apparentiā. ibi. Et licet peccatiſ. Pri
ma in duas. Quia ꝑmo facit iam dictā q̄ſti/
onem de peccatis parentū ꝓximoꝝ. Secū
do ſubdit aliā queſtionē de peccato parētum
primoꝝ. ibi. Hic queri ſolet. Prima in tres.
Quia primo mouet predictā queſtionē Se
cundo recitat circa hoc vnā falſam opinionē
Tercō adducit hm̄ōi falſe opinionis impro
bationē. Secunda ibi. Et ꝙ nō. Tercia ibi.
Alioquin ſibijp̄i. Sequit̄ illa pars. Hic
queri ſolet. Et diuidit̄ in tres partes. Quia
primo mota queſtione quandā falſaꝫ opini
onem circa eā recitat. Secundo huiuſmodi
opinionē improbat. Et tercio aliā incidentē
dubitationē determīat. Secūda ibi. Ad qḋ
dici poteſt. Tercia ibi. Si ꝟo querit̄ Se/
quit̄ illa pars. Et licet peccatis. Et diuidit̄ in
tres partes. Q2 ꝑmo reſumit principal' q̄ſtio
nis difficultatē. Scḋo determinat veritatē.
Tercio obijciēdo nouā inducit dubietatem.
Scḋa ibi. Sꝫ vt ait hieronimꝰ. Tercia ibi.
Uerūtamē ſi ⁊c̄. Et hec in tres. Q2 ꝑmo ꝯtra
ꝑdicta ponit obiectōeꝫ. Scḋo dat l'ralem ſo
lutionē. Et tercio aſſignat miſticā ſeu ſp̄ualē
r̄nſionē. Scḋa ibi. Sꝫ ideo patres ⁊c̄. Ter/
cia ibi. Qḋ etiā miſtice. Hec eſt ſententia
iſtaꝝ diſtinctionū in generali. circa quas que
ro hāc queſtionē in ſpeciali.

v Utrū pene ex originali peccato infli/
cte ſint eq̄liter in oīb; hoīb; Et vi
det̄ ꝙ ſic. Q2 eq̄li poſita cauſa ponit̄
eq̄lis effectꝰ in ſbiecto eq̄liter ſe habēte. ſꝫ ori/
ginale peccatū eq̄liter eſt in principio natiui/
tatis in q̄libet hoīe. ⁊ aīe q̄ ſunt ſubiectū origi
nalis peccati a principio ſue creatōis ſunt eq
les ſ̄m ſuā eſſentiā. ḡ pene ꝯſequentes hm̄ōi
peccatū vident̄ eſſe eq̄les. Cōtra. experiē/
tia docet. ſ. ꝙ fomes peccati. ſ. ꝑnitas peccan
di maioꝛ eſt ī vno hoīe q̄ꝫ in alio. vnꝰ em̄ hō
eſt naturaliter inclinatꝰ ad fornicandū. alter
ad furandū. ⁊ ſic de alijs vicijs. Hic ꝑmo
videndū eſt de eo qḋ querit̄. Scḋo de eq̄lita/
te animaꝝ qḋ in ipſo argumēto implicabat̄.
Et h̄ ꝙ̄tū ad iſtā diſtinctōeꝫ. ſ. triceſimā ſecū/
dā. Tercio vtꝝ moriēti ī ſolo pc̄to originali
debeat̄ pena eterna. Et q̄rto vtꝝ pc̄ta parē
tū ꝑmoꝝ trāſeant in filios. Et hoc ꝙ̄tū ad
diſtinctionē triceſimātērciā.

De primo breuiter

Articulus primus

dico. ꝙ aliq̄ pene peccati originalis ſunt ꝑ ſe
⁊ ꝑmo inflicte ratōne talis peccati. ⁊ iſte ſunt
eq̄liter in oīb; in quib; regnat tale peccatū. et
iſte pene directe reſpiciūt originale peccatuꝫ.
puta ꝑuatio originalis iuſticie. carētia diuie
gratie. ⁊ carētia viſionis diuine eſſentie. Alie
aūt ſunt pene indirecte. q̄ ꝯſequunt̄ ip̄m ori/
ginale peccatū ꝑ accidēs. puta ſicut cauſaꝫ re
mouentē ꝓhibēs. ⁊ hm̄ōi penas nō oportet ē
eq̄les ī ſingul'. tales pene ſunt mors corꝑalis
infirmitas. ⁊ cetere paſſioneſ. ⁊ ꝑnitas ad pec
candū. q̄ oīa ꝯtingūt ī nobis ex rebellione vi
riū inferioꝝ ad ſupiores. ⁊ hec rebellio accidit
ex remotōe original' iuſticie. vt patuit ſupꝰ.
In hac tn̄ ineq̄litate iuſticia iudicis. ſ. dei nō
eſt increpāda. Nā ſicut iudex humanꝰ ꝓpter
eq̄le delictū cōmiſſuꝫ a duob; ambos priuās
oculis n̄ eſt calūniandꝰ ſi ꝯſeq̄tur vnꝰ illoꝝ

ꝓpter carentiā oculoꝝ frāgit tibiā ⁊ nō alter.
qꝛ talia ꝑ accidēs ꝯſequunt̃.ſic ī ꝓpoſito ⁊c.

Articulus ſecundus. Prima cōcluſio

Quantū ad ſecūdū articulū ponā duas ꝯcluſiones. Prima ē
ꝙ oēs aīe humane ꝗ̃tū ad ſuas eſſentiaſ ac
etiā ꝓprietates imediate fundatas ī eſſentijs
⁊ naturaliter tales eſſentias ꝯſeq̄ntes ſunt eq
1 les. Qꝛ ſi nō.tūc ſpecie differrēt.ſꝫ ꝯſequēs ē
falſuꝫ.qꝛ tūc hoīes quoꝝ tales aīe ſunt ſbſtā
tiales ꝑfectōes.neceſſario differrēt ſpecie.qđ
eſt impoſſibile.ꝯſequētiā ꝓbo.qꝛ ineq̄litas eſ/
ſentialꝭ neceſſario arguit diſtinctōnez ſpecifi
cā ī formis. Proprietates etiā imediate ⁊ na
turaliter eſſentias aliq̄s ꝯſequētes ſi ineq̄les
ſunt neceſſario ī eſſentijs ineq̄litatē cauſaliter
2 ꝓſupponūt. P̄.ſi forme ſbſtantiales aliq̄ꝝ
indiuiduoꝝ eſſent ineq̄les ſꝫm ſuā eſſentiam.
tūc ſpecies ineq̄liter p̄dicarent̃ de indiuiduis
qꝛ entitas ſpecifica ꝑncipaliter ſumit̃ a forma
ſbſtātiali. Sꝫ oppoſitū ꝯſeq̄ntis ponit phs
3 iij.metha. P̄.ſꝫm ꝙ ī aliquibꝰ formis eiuſ
dē ſpeciei repit̃ ineq̄litas penes diuſum ḡdū
nobilitatꝭ ſꝫm hꝫ repit̃ in eis ſuſceptio magiſ ⁊
minꝰ. Iſta patet.vij.phiſi. Si igit̃ ī hūanis
aīabꝰ eſſet hmōi ineq̄litas.tūc forma ſbſtan/
tialis ſuſcipet magꝭ ⁊ minꝰ.qđ eſt ꝯtra phm ī
p̄dicamētis.vbi ait.ꝙ ſubſtantia nō ſuſcipit

Inſtantia

magꝭ ⁊ minꝰ.ḡ ⁊c. Sꝫ forte dicet̃.iſta cō/
1 cluſio repugnat duobꝰ pariſiēſibꝰ articulis.
Quoꝝ pmꝰ eſt ꝙ error eſt dicere ꝙ incōue/
niens ſit aliq̄s intellectꝰ eſſe nobilores alijs.
2 qꝛ tūc aīa xp̄i nō eſſet nobilior aīa iude. Se
cundꝰ eſt ꝙ error eſt ponere ꝙ vnꝰ hō melius
intelligit ꝗ̄ alter.qꝛ habet meliorē intellectuꝫ
3 paſſiuū.id eſt meliorē imaginatōēꝫ. P̄.ad
idē p̄t argui ſic. Sicut materia eſt ꝓpter for/
mā.ſic diuerſitas materie eſt ꝓpter diuerſita
tē ⁊ ineq̄litatē forme. Iſta patet ꝑ cōmentato
rē q̄ ſecundo de aīa ait.ꝙ mēbra cerui ⁊ leonis
differūt.qꝛ aīe eoꝝ differūt. Sꝫ mlt̄a eſt diu
ſitas ⁊ ineq̄litas in materia corpoꝝ humano
4 rū.ḡ ⁊c. P̄.ſi nulla eſſet inequalitas ī ani/
mabꝰ humanis ſꝫm ſuas eſſentias ⁊ ꝓprieta/
tes imediate ī talibꝰ eſſentijs fundatas.tunc
aīe ſepate a corpibꝰ nullā haberent ab inuicē
differentiā.falſitas iſtiꝰ ꝯſeq̄ntis cuilibet fide
li eſt nota.ꝯſeq̄ntia etiā patet.qꝛ cū tales aīe
nō differāt ꝑ aliqđ extrinſece ſibi adiunctuꝫ.
igit̃ ſi nō differūt ab intrinſeco tunc videt̃ ꝙ

Solutio. Ad.1.et.2.

nullo modo differāt. Ad primū ⁊ ſecūdū
dicendū ꝙ illi articuli nō plꝰ intendūt niſi ꝙ
ꝑ ꝯiunctionē ad corpus vna aīa p̄t ſortiri ali
quā dignitatē q̄ non cōpetit alteri aīe q̄ alteri
ꝯiungit̃ corpi.qđ quidā negabāt dicentes ꝙ
talis diuerſitas nobilitatꝭ ſolū eſt ex p̄te cor/
porꝭ.ita ꝙ aīe ex ſua ꝯiunctōe ad corpa nihil
diuerſitatꝭ in nobilitate ꝯſequant̃.cuiꝰ opini
onis oppoſitū appebit in ſecūda ꝯcluſione.
Ad terciū dicēdū ꝙ q̄n forme differūt ſpe/ Ad.3.
cie.tūc diuerſitas materie eſt ꝓpter diuerſita
tē forme.ſꝫ q̄n forme ſunt eiuſdē ſpeciei.tunc
ecōuerſo forme differūt eo ꝙ materie aliq̄ mō
differūt ⁊ multiplicant̃. Ideo.vij.metha.di
cit̃.ꝙ q̄ ſunt vnū ſpecie ⁊ mlt̄a numero.mul/
tā habēt materiā.diſtinctio igit̃ formaꝝ ſolo
numero differētiū nō p̄intelligit̃ diſtinctōni
materie.ſꝫ ecōuerſo ꝯſequit̃ diſtinctōēꝫ mate
rie. Ad quartū nego ꝯſequētiā. Ad ꝓbati Ad.4.
onē dico ꝙ aīe ſepate differūt ꝑ ſuū eſſe indi/
uiduale qđ acq̄ſierūt ꝑ ꝯiunctōnez q̄ ſuis ꝓ/
prijs corpibꝰ iūgebant̃. Scđa cōcluſio ꝙ Scđa cō/
aīe hūane poſſunt eſſe ineq̄les ꝗ̃tū ad ſuū eē. cluſio.
⁊ ꝗ̃tū ad ſuas ꝓprietates fundatas ſbiectiue
ī organo corpali. Nā ſicut forma illi cuiꝰ eſt
forma cōmunicat aliquē modū.ſic ab eo cuiꝰ
eſt forma ſortit̃ aliquē modū. Et ideo ceteris
paribꝰ aīa ꝯiūcta nobiliori corpi ſemꝑ habet
nobiliorē modū eſſendi ſaltē q̄ ad eſſe indiui
duale qđ aīa ꝯſequit̃ ex eo ꝙ infundit̃ corpi.
Patet etiā iſta ꝯcluſio de iā dictis ꝓprietati/
bus.qꝛ planū eſt ꝙ vnꝰ hō meliꝰ audit ꝗ̄ al/
ter.⁊ acutiꝰ videt ſꝫm ꝙ tales v̓tutes ꝯiuncte
ſunt melioribꝰ ⁊ aptioribꝰ organiſ. Propter
qđ phs.ij.de aīa ait. Si ſenex haberet oculū
vt iuuenis videret vtiq̄ ſicut iuuenis Sꝫ Inſtantia
ꝯtra iſtud forte dicet̃.ꝙ cū intellectꝰ nullius 1.
ꝑtis corpis ſit actꝰ.vt dicit̃.iij.de aīa.ideo nō
p̄t dici melior vꝉ peior ꝑ ꝯiunctōēꝫ ad corpꝰ.
⁊ ꝑ ꝯñs cū vnꝰ hō vt aſſerit articulꝰ habeat
meliorē ītellectū ꝗ̄ alt̃.oportet ꝙ talꝭ ineq̄litas
ꝯueniat aīe ītellectiue ſꝫm ſe.⁊ nō ꝗ̃tū ad eſſe
qđ ſortit̃ in corpe. P̄.nos q̄n̄q̄ videmꝰ ali 2
q̄s q̄ ſunt peioris cōplexionis ⁊ deteriora hn̄t
corpa eſſe magꝭ v̓tuoſos.⁊ ecōtra illos q̄ ſunt
melioris cōplexiōis ⁊ ꝑfectiora ac nobiliora
habēt corpa.eſſe ꝑuerſos ⁊ viciosos.qđ eſſe n̄
poſſꝫ ſi ī aīabꝰ eſſet ineq̄litas dignitatis ꝑ cō
parationē ad ipſa corpa. Ad primū dicen Ad.1.
dum.ꝙ vnꝰ hō p̄t habere meliorē intellectuꝫ
ꝗ̄ alter tribꝰ modiſ. Uno mō ſupnaturaliter
ex ḡtuito dei dono.ſꝫm ꝙ ſpūſſctūs impleuit
telonarium ⁊ primum euangeliſtam fecit.⁊
impleuit piſcatorē ⁊ ꝑncipē apoſtoloꝝ fecit.
Alio modo naturalit̃ puta ſꝫm ꝙ ex bonitate

cõplexionis vnꝰ habet magis ordinatã fanta
ſiam ꝙ̃ alter. ⁊ ꝑ cõſequẽs meliori ordine ſpe
cies intelligibiles ĩ v̓tute lumĩs ĩtellectꝰ agẽ
tis recipiunt̃ in ipõ ĩtellectu poſſibili. Tercio
mõ ex frequentiori ſtudio ⁊ meliori exercitio
Et tamẽ nullo iſtoꝝ modoꝝ neceſſe eſt ipꝫ in
tellectũ ſ̓m ſe. vel animã intellectiuã ſ̓m ſuã
eſſentiã in vno hoĩe eſſe meliorẽ ꝙ̃ in altero.
Ad.2. Et ꝑ hoc patet ad ſecundũ Nã ꝓpter ma
lum exercitiũ ſeu ſtudiũ vel cõſuetudinẽ ille
qui eſt bone cõplexionis poteſt effici groſſus
⁊ vicioſus. ⁊ ecõuerſo qui eſt male cõplexio/
nis poteſt effici ſubtilis ⁊ virtuoſus. q꞉ ↄſue/
tudo eſt altera natura. vt cõmentator primo
phiſicoꝝ ait. ⁊ phs in libro de memoria ⁊ re/
miniſcẽtia. Ex frequẽtatis etiã actibꝫ generat̃
habitꝰ. vt patet. ij. ethi. Propter qđ legit̃ đ ſo
crate ꝙ groſſus fuit natura. ſubtilis tamen ex
ſtudio.

Di. xxxiij. Articulus tercius. Prima cõ cluſio.

Quãtuꝫ ad terciuꝫ

articulũ pono tres ↄcluſiones. Prima eſt
ꝙ decedentibꝫ in ſolo peccato originali nõ de/
bet̃ aliqua pena ſenſus. Quia illi peccato nõ
1 debet̃ pena ſenſus in quo nulla eſt ↄuerſio ad
aliqđ bonũ cõmutabile. Iſta patꝫ. q꞉ ſicut pe
na damni reſpõdet auerſioni ab incõmuta/
bili bono. ſic pena ſenſus rñdet cõuerſioni ad
cõmutabile bonũ. iuxta illud apoc. xviij. ꝙ̃tũ
glorificauit ſe in delicijs: tantũ date illi tormẽ
tũ ⁊ luctũ. ſed in peccato originali nõ eſt aliq̃
ↄuerſio ad cõmutabile bonũ. vt de ſe patet. er
go ⁊c. P̄. qui ſ̓m nullũ ſenſuꝫ peccauit ſ̓m
2 nullũ ſenſum a iuſto iudice punit̃ in eternũ
Sed decedẽs ĩ ſolo originali peccato ſ̓m nul/
lũ ſenſum peccauit. Maior patet. q꞉ licet iu/
ſtus iudex quãdoqꝫ remuneret vltra condi/
gnum. nunqꝫ tamen punit vltra ↄdignum.
3 P̄. nulla habitualis diſpoſitio vindicat̃ pe
na ſenſus. nõ eñ punit̃ aliquis ꝓpter hoc qđ
eſt habilis ad furandũ. ſed punit̃ ex hoc ꝙ fu
ratur. Sed peccatũ originale ſumptũ cũ ex/
cluſione oĩs actualis peccati ſolũ dicit cõ/
4 cupiſcentiã habitualẽ. ergo ⁊c. P̄. beatꝰ ber
nardꝰ dicit ꝙ ſola ꝓpria volũtas ardet in in/
ferno. ſed peccatũ originale accidit ſine ꝓpa
5 voluntate Itẽ Innocentiꝰ terciꝰ in quadã
ſua decretali dicit ꝙ pena ſenſus debet̃ pecca/
to actuali. ſed peccatũ originale nõ eſt actua
Inſtantia le. ergo ⁊c. Sed cõtra iſtud poteſt inſtari
1 ſic. Caro eſt cauſa originalis peccati. ergo pe
na ſenſus debet̃ originali peccato. Antecedẽs

patet. Nam cũ ſolã carnẽ accipiamꝰ ab adã
ſola caro videt̃ eſſe cauſa originalis peccati.
cõſequentia etiã patet. quia pena debetur illi
qđ eſt cauſa peccati. ſed caro nõ eſt capax pe/
ne niſi ſ̓m ſenſum. ergo ⁊c. P̄. peccatũ ve/
niale punit̃ pena ſenſus. ergo ⁊ originale. An 2
tecedens patet ex fide. cõſequentiã ꝓbo. quia
maiori peccato nõ debet̃ minor pena. ſed ori/
ginale eſt maiꝰ ꝙ̃ veniale. quia veniale poteſt
ſimul ſtare cum gratia. originale autem non.
P̄. originale peccatũ in hac vita punit̃ pe
na ſenſibili. ergo ⁊ poſt mortẽ. Antecedẽs pa/ 3
tet ex p̄cedentibꝫ. ↄſequentia etiã videt̃ tenere
ex hoc. quia nõ minꝰ ſed grauiꝰ puniunt̃ pec
cata poſt hãc vitã ꝙ̃ in hac vita. P̄. iſtud 4
videnť ſonare verba auguſtini in libro de fi.
ad petrũ. c. xxiij. vbi ſic ait. Firmiſſime tene
⁊ nullatenꝰ dubites nõ ſolũ homines iam ra
tione vtentes. verũ etiã paruulos qui ſiue in
vteris matrũ viuere inceperũt ⁊ ibi moriunt̃.
ſiue de matribꝫ nati ſine ſacramẽto baptiſma
tis qđ dat̃ in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſan/
cti. de hoc ſeculo tranſeũt. ignis eterni ſempi/
terno ſupplicio puniẽdos. quia ſi peccatũ ꝓ/
prie actõis nullũ habuerũt. originalis tamẽ
peccati damnationẽ carnali cõceptione ⁊ na/
tiuitate traxerũt. Ad primũ dicendũ ꝙ an Solutio.
tecedens nõ eſt ſimpliciter verũ. quia ĩ nullo Ad.1.
genere cauſe ꝓprie loquendo caro poteſt dici
cauſa originalis peccati. nã licet a protopla/
ſto huiuſmodi defectꝰ deſcendat in nos ꝑ car
nalẽ cõcupiſcentiã. tamẽ in ipõ genito nõ ha
bet rationẽ peccati donec ꝑtingat ad animã.
Ad ſecundũ nego cõſequentiã. Ad ꝓbati Ad.2.
onem dico ꝙ peccatũ originale ⁊ peccatũ ve/
niale ſunt alteriꝰ ⁊ alteriꝰ rationis. ideo etiaꝫ
eoꝝ pene differunt ratõe. Nec ꝓprie poſſunt
eſſe ad inuicẽ compabiles penes maius ⁊ mi
nus. Vñ quia in peccato veniali ita eſt ↄuer
ſio ad aliqđ bonũ cõmutabile. ꝙ tamẽ nõ eſt
auerſio a bono incõmutabili. ideo ita punit̃
pena ſenſus ꝙ nõ punitur pena perpetua dã
ni. ſic ecõuerſo de originali ⁊c. Ad tercium Ad.3
dicendũ ꝙ pene ſenſibiles in hac vita per ac/
cidens ſequunt̃ ad culpã originalem. vt pa/ Ad.4.
tuit ſuperius. Ad quartũ dicenduꝫ ꝙ ſ̓m
ſolennes doctores puta Egi. ⁊ tho. auguſti/
nus per talia verba intendit exprimere penã
dãni. q꞉ modꝰ fuit antiquitꝰ ſanctoꝝ ꝙ oẽm
penã eternã appellabãt penã ignis Scđa Scđa cõ
ↄcluſio eſt ꝙ decedẽtes in ſolo originali pec/ cluſio.
cato puniuntur perpetua priuatione viſio/
nis diuine eſſentie. Nam talis viſio cum ſit 1

om̄ino ſupnaturalis.nō poteſt ab aliquo adi
piſci niſi mediante gratia dei. Propter qđ di
xit apoſtolꝰ. Gratia dei vita eterna. Sed exi
ſtens in originali culpa nō poteſt habere gra
tiam dei.ergo nec ꝑ ꝯſequēs poteſt habere glo
2 riā ſeu beatā viſionē. P̄.iſta eſt intentio be
ati auguſtini ⁊ ceteroꝝ ſanctoꝝ doctoꝝ. In
nocentiꝰ etiā vt ſupra expſſe dicit ꝙ originali
peccato debeť ꝓ pena carētia viſionis diuine.
Inſtantia Sed cōtra iſtud ab aliquibꝫ antiq̄s ſatis
1 apparēter arguiť ſic. Si aliq̄s homo priua
retur dei viſione.ille eſſꝫ fruſtra ꝓducꝰ a deo.
ꝯſequēs eſt falſum.qꝛ vt patꝫ i đ celo ⁊ mūdo
deꝰ ⁊ natura nihil faciūt fruſtra.ꝯſequētia ꝓ
batur.qꝛ illud eſt fruſtra qđ nō poteſt ꝯſequi
finē ſuū.vt patet.ij.phiſicoꝝ.ſꝫ videre deū eſt
2 finis totiꝰ humane nature. P̄.grauiſſima
pena nō debeť peccato originali.ſꝫ priuatō di
uine viſionis eſt pena grauiſſima Maior pa
tet per auguſtinū qui vt allegat magiſter hic
in littera dicit.ꝙ mitiſſima eſt pena eorum q̄
ꝓ ſolo peccato originali puniunť. Sꝫ minor
ꝓbatur autoritate ⁊ ratōne. Autoritate q̇dē
quia dicit Chriſo.ſup Matth.ꝙ carētia vi
ſionis diuine eſt maxima penaꝝ.⁊ intolerabi
lior q̄ꝫ gehēna. Patet etiā ratōe. Nā cū pena
ſit ſemꝑ quedā priuatio alicuꝰ boni ꝯuenien
tis ei cui pena infligitur.igitur illa eſt maior
pena que maiꝰ bonū tollit.ſed priuatio viſio
nis diuine tollit ſummū bonū hominiſ.ergo
3 videť ꝙ ſit ſūma pena hominis P̄.ille qui
eſt dignꝰ miſericordia non debet puniri pena
ꝑpetua.decedēs i originali peccato eſt dignꝰ
miſericordia.quia diciť in legibꝫ.dignus eſt
4 miſericordia qui alieno vicio laborauit P̄.
priuatio nō plus priuat q̄ꝫ ponat habitꝰ op
poſitꝰ priuatōni.ſꝫ iuſticia originalis cuius
priuatio eſt peccatū originale nō poſuit viſi
onem diuine eſſentie.ergo nec originale pec
5 catū tollit hmōi viſionē. P̄.auguſtinꝰ in
libro đ duabꝫ animabꝫ ait Tenere quēq̄ꝫ reū
quia nō fecit qđ facere n̄ potuit ſumme iniu
ſticie ⁊ inſanie eſt.ſed deꝰ nō eſt iniuſtꝰ.ergo i
ſolo peccato originali decedētē nō tenebit reū
⁊ ꝑ ꝯſequēs nō priuabit eū tali bono qđ ſine
Solutio. originali peccato ſibi cōmunicaret Ad pri
Ad.1. mum dicendū ꝙ licet deꝰ nihil faciat fruſtra.
quia quantū in ſe eſt om̄ia dirigit in ſuos fi
nes.homo tamē qui ē liberi arbitrij mala ſua
volūtate ſeipm̄ ſuo fine fruſtrare p̄t. Ideo ſa
pientie.xiij.diciť.vani ſunt om̄es hoīes in q̇
bus nō eſt ſciētia dei. Poteſt etiam dici ꝙ
q̄ꝫtū ad diuinū ordinē etiā illi q̄ ſunt in infer
no nō ſunt fruſtra.qꝛ in ipīs relucet diuīa iu
ſticia. Etiā illi qui decedūt in originali pc̄to
ſolo nō ſunt fruſtra.qꝛ q̄ꝫuis nō ꝯſequanť fi
nē ſupnaturalē.ꝯſequunť tamē finē naturalē
Poſſunt em̄ habere euidentiorē ꝯtemplatio
nē q̄ꝫ quicūq̄ꝫ ph̄s vnq̄ꝫ habere potuit in hac
vita.que quidē ꝯtemplatio eſt naturał finis
hoīs virtuoſi.vt patet.x.ethicoꝝ Ad ſecū Ad.2.
dū dicendū ꝙ q̄ in ſolo originali decedūt mi
tiſſimā ſuſtinēt penā.qꝛ quāuis careāt dei vi
ſione.ex h̄ tamē nullū ꝑcipiūt cruciatū.vt pa
tebit in ſequēti ꝯcluſione. Ad terciū dicen Ad.3.
dū ꝙ decedēs in originali in hoc ꝑcipit dei mi
ſericordiā ꝙ nullꝰ adhibeť ſibi cruciatꝰ.nō tn̄
eſt dignꝰ tali miſericordia vt vlteriꝰ ꝓmouea
tur ad diuine viſionis ꝯſolatōē.qꝛ nihil re
periť in tali homīe ratōne cuiꝰ ad hmōi viſio
nem digne debeat ꝓmoueri. Ad quartū ne Ad.4.
go maiorē.qꝛ licet formaliter nō plꝰ priuatio
priuet q̄ꝫ habitꝰ ponat.tamē ꝑ modū ſequele
multa priuat q̄ formaliter nō ponit habitꝰ.
Priuatꝰ em̄ oculis ꝑpetue priuať ſacerdotio
q̄ꝫuis poſitio oculoꝝ ꝑ ſe nō ponat ſacerdo
tiū.ſic ⁊c̄. Ad quintū dicendū ꝙ licet talis Ad.5.
nō debeat teneri reus q̄ ad penā cruciatiuā et
afflictiuā.iuſte tn̄ p̄t teneri reus q̄ ad penā q̄
eſt vlterioris ꝓmotionis ꝓhibitiua. Cecꝰ em̄
natꝰ iuſte priuať gradu ſacerdotalis dignita
tis.quāuis ſuā cecitatē ꝑuenire nō potuit.ſic
⁊c̄. Tercia ꝯcluſio eſt ꝙ decedentes in ſolo Tercia cō
pc̄to originali ex p̄dicta carētia diuine viſio cluſio.
nis nullū ſuſtinēt cruciatū.qꝛ nullꝰ prudens 1
cruciať ex eo qđ ſibi nō dať illud ad ꝙ nullā
habet nec habere poteſt habilitatē.eſſet em̄ in
ſipiens homo qui doleret ex hoc ꝙ nō poteſt
volare vt volat auis.ſꝫ anime tales ſepate ha
bent perfectā prudentiā ⁊ vident ꝙ nec ſunt
habiles ad huiuſmodi finē ſupnaturalē.nec
vnq̄ꝫ ex ſuis naturalibꝫ habilitari poſſunt.qꝛ
vidēt ſe eſſe nō i via ſed in termino.ergo ⁊c̄.
P̄.cruciatus ⁊ afflictio tantūmodo debeť 2
delectationi que fuit in culpa.vt apparet apo
cał.xviij.ſed in originali peccato nulla eſt de
lectatio.ergo ⁊c̄. Sed oppoſitū iſtiꝰ ꝯclu Opīo cō
ſionis aſſerit quedā opinio dicens.ꝙ pueri de traria.
cedentes in ſolo peccato originali ſentiunt af
flictionem interiorē ex carentia diuine viſio
nis. Motiua ipſiꝰ opinionis nō inueni.
Poteſt tamē ſic ꝓbari. Omnē ꝯtrariū volū 1
tati cōtriſtat voluntatē.vt apparet.v.metha
phiſi.ſꝫ om̄is pena eſt ꝯtraria volūtati.ergo
pena damni que eſt carentia viſionis diuine
ꝯtriſtat volūtatē.⁊ ꝑ conſequēs affligit eam.

2 Ꝑ.imperpetuũ ſepari ab eo quẽ quis natu-
raliter amat.nõ caret afflictõne.ſed aĩa dece-
dens in ſolo originali peccato naturalr̃ amat
deũ.igit̃ ꝑpetua ſepatio ab eiꝰ viſione eſt ſibi
vt videt̃ afflictio ⁊ cruciatꝰ. Ꝑ.ſm ſanctos
3 doctores ⁊ philoſophos carẽtia illiꝰ qđ natu-
raliter appetit̃ nõ caret om̃ino afflictõne.ſed
ſm auguſtinũ.om̃es hom̃es naturaliter vo-
4 lunt eſſe beati.igit̃ ⁊c̃. Ꝑ.ſm ſanctos docto-
res damnati in inferno plus cruciant̃ đ pena
damni ꝗ̃ de pena ſenſus.ſed om̃is decedens ĩ
5 originali ſuſtinet penã damni Ꝑ.ſi dicit̃ ꝙ
ꝑ tanto damnati dolent de carẽtia diuine vi-
ſionis ⁊ nõ illi qui decedunt in ſolo originali
peccato.qꝛ cognoſcunt ſe ex ſuo ꝓprio delicto
penã damni ſuſtinere cuiꝰ oppoſitum cogno-
ſcunt ipi paruuli decedẽtes in ſolo originali.
iſta ſolutio nõ valet.qꝛ quãdoqꝫ videmus ꝙ
magis vel ſaltẽ nõ minꝰ cruciat̃ homo cũ pri-
uat̃ aliquo bono ſibi ꝓficuo abſqꝫ ſua culpa.
Solutio. ꝗ̃ ſi priuaret̃ exigente ſuo delicto. Ad pri-
Ad.1. mũ dicendũ ꝙ ꝗ̃uis minor ſit vera loquẽdo
de pena que eſt appoſitiua alicuiꝰ diſcõueniẽ-
tis.vel etiã de pena q̃ eſt ſubtractiua alicuiuſ
naturaliter ꝯueniẽtis.tamẽ nõ eſt vera de pe-
na que eſt ſubtractiua alicuiꝰ ſupnaturaliter
ꝯueniẽtis.maxime cũ ille cui ſubtrahit̃ ñ ha-
bet difformẽ voluntatẽ ab eo qui ſubtrahit.
Ad.2. Sic eſt in ꝓpoſito ⁊c̃. Ad ſecundũ dicen-
dũ ꝙ licet ſint ſepati a deo quantũ ad cõtem-
plationẽ glorię q̃ eſt finis ſupnaturalis.non
tamẽ quantũ ad diuinoꝝ ꝯtemplationẽ na-
turalẽ.qꝛ vt dixi liberiori modo poſſunt taleſ
anime ꝯtemplari de deo ꝗ̃ quicũqꝫ phs in vi-
ta iſta. Ad terciũ dicendũ ꝙ iſte aĩe ſic de-
Ad.3. cedentes nõ appetunt beatitudinẽ glorie ſm
ꝓpriam rationẽ.qꝛ vt ſic nõ cognoſcũt eã.cũ
nec habeãt lumẽ glorie nec lumẽ fidei.in qui-
bus luminibꝫ tantũmodo talis beatitudo co-
gnoſci poteſt ſm propriã rationẽ. Appetũt er-
go beatitudinẽ ſolũ ſm rationẽ cõmunẽ.ad
cuiꝰ appetitꝰ ſatiſfactionẽ vt trãſeat ſine om̃i
afflictõne ſufficit illa ꝑfectio quã cõſequit̃ ex
naturali ꝯtemplatõne. Ad quartũ dicen-
Ad.4. dũ.ꝙ illi.ſ.damnati maxime dolẽt de tali pri-
uatione.quia eoꝝ volũtas eſt maxime diffor-
mis a dei volũtate actiue infligentis ꝑdictã
penã ſeu priuationẽ. Paruuloꝝ autẽ volun-
tas nõ eſt difformis a diuina volũtate.quia
ſicut in vita iſta nunq̃ꝫ habuerũt difformem
voluntatẽ a volũtate diuina.ſic nec ĩ alia vi-
ta vnq̃ꝫ eis diſplicebit illud qđ deꝰ faciet.⁊ ꝑ
cõſequens ex nullo effectu dei poſſunt habere
dolorem.quia om̃is dolor ꝓſupponit diſpli-
centiã. Ad quintũ dicẽdũ ꝙ ſi aliquis do- Ad.5
let de eo quo priuat̃ ſine ſua culpa perſonalit̃
accidit ꝓpter duo. Primo quia illud qđ au-
fertur eſt aliquo modo ſibi debitũ. Secũdo
quia ſua volũtas eſt diſſona a volũtate aufe-
rentis. Iſtoꝝ autẽ duoꝝ oppoſitũ apparet̃
ꝓpoſito.ergo ⁊c̃.

Quãtuꝫ ad quartũ

Articulus quartus.

articulũ dicendũ ꝙ peccata proximoꝝ parẽ-
tuꝫ trãſire in prolẽ poteſt dupliciter intelligi
Uno modo ꝗ̃tũ ad culpã. Alio modo quã-
tũ ad penã. Primo modo ñ tranſeũt.qꝛ pri- Prima in-
mus parens nõ poteſt ſuã iuſticiã in ꝓlẽ trãſ- quiſitio.
fundere.ergo nec ſuã culpã. Antecedẽs patꝫ. Cõcluſio.
Probat̃ ꝯſequẽtia ꝑ aut̃.qui dicit.ꝙ ꝑ tanto 1
primꝰ parẽs potuit originalẽ culpã ĩ ceteros
homines trãſfundere.quia originalẽ iuſticiã
trãſfudiſſet ſi ipam nõ perdidiſſet. Ꝑ.ge- 2
nerans genito cõmunicat naturã ⁊ nõ perſo-
nam.ergo cõmunicat ei defectꝰ naturales.cu-
iuſmodi ſunt peccatũ originale.⁊ ea que ſm
legẽ cõmunẽ hm̃õi peccatũ cõſequunt̃.⁊ nõ
cõmunicat ei defectꝰ ꝑſonales cuiuſmodi ſũt
peccata ꝓpria ſeu actualia. Cõſequẽtia patꝫ.
Antecedẽs ꝓbat̃. Nã ꝙ nõ cõmunicet̃ perſo-
na generantis patet.qꝛ ꝑſona eſt q̇d incõmu-
nicabile vt ꝓbatũ eſt in primo libro. Q, aũt
cõmunicet̃ natura generãtis patet.qꝛ in om̃i
generatõne vniuoca natura generãtis cõmu-
nicat̃ ipi genito. Forte dicet̃ ꝙ ſm phm̃ in Inſtantia
ſecũdo de generatõne in habentibꝫ ſimboluꝫ
facilior eſt trãſitus.ſed ꝓles magis aſſimilat̃
ꝓprimo parenti ꝗ̃ primo parẽti.ergo magiſ vi-
detur ꝙ proximꝰ parẽs poſſit peccatũ ſuum
transfundere in prolẽ ꝗ̃ primꝰ parẽs. Re- Solutio
ſpondeo ꝙ ꝓprie loquendo tunc ſimbolũ ſeu
ſimilitudo inter parẽtes attendit̃ quantũ ad
naturalia.quia ſm illa habent ad inuicẽ ꝯue-
nientiã.⁊ nõ quantũ ad perſonalia.quia ſm
illa habent ad inuicẽ ſuppoſitalẽ differentiã.
⁊ ideo ex vi argumẽti nõ ſequit̃ ꝙ aliqđ pec-
catum ꝑſonale parẽtis tranſfundat̃ in ꝓlem
ſed ſolũ originale qđ dicitur peccatũ natura-
le.quia prius inficit naturã.⁊ mediãte infecti- Inq̃ſitio ſe-
one nature inficit perſonam. Sed ſi peti- cunda.
tur ſecundo modo.ſcilicet vtrum tranſeant
quantũ ad penam.tunc pono duas ꝯcluſio-
nes. Prima eſt ꝙ peccata proximoꝝ parẽtuꝫ Prima cõ-
non tranſeunt in prolem quantũ ad penam cluſio
eternã. Quia ſm beatũ auguſtinũ quicunq̃ꝫ

obligat̃ vinculo pene.ſ.eterne nõ eſt exps de/ licti.ſ3 ples eſt expers a delicto parẽtis ꝑmi. vt patuit i pma pte iſti⁹ articuli.ergo ꝓ deli cto ꝑmi parẽtis nõ obligat̃ ad penã ppetu am. Etiã qʒtũ ad iſtũ itellectũ ait dñs ezech. xviij. fili⁹ nõ portabit iniq̃tatẽ patris. Et ibi dẽ. Aia q̃ peccauerit ipa morieť. Et ad Gal'. vi.ait apl's. Unuſquiſqʒ onus ſuũ portabit.

nclusio da. Secũda ɔcluſio eſt q̃ peccata ꝑmorũ parentũ tranſeũt in prolẽ quantũ ad penã tẽ poralẽ. Nã ſicut patet in iure ciuili.crimẽ le/
1 ſe maieſtatis nõ ſolũ puniť in parẽte.verũ eti am in ꝓle. Nã put ꝓles eſt quedã res patris ſic pater poteſt puniri in filio tanqʒ in ſua re
2 ſeu poſſeſſione. P̃. princeps qñqʒ iuſte pu/ nitur in ſuo populo ꝓpter ɔiunctionẽ popu/ li ad ipm.ergo ⁊ pater in ꝓle.maxime quãdo proles nõ eſt ſui iuris.ſ3 eſt ſub dominio pa tris tãqʒ poſſeſſio ei⁹. Antecedẽs patet.ij.reg. c.vlti.vbi multi leguntť ab angelo dei interfe/ cti ꝓpter peccatũ regis dauid. Patet etiã cõ ſequẽtia.quia nõ minor eſt ɔiunctio ꝓlis ad parentẽ quã populi ad ſecularẽ principem.

Et de hac pena poteſt intelligi verbũ dñi exo.xx.vbi ait. Ego dñs viſitans peccata pa trũ in filios vſqʒ in terciã ⁊ quartã generatio nẽ. Exemplũ habem⁹ quo ad hoc geñ.xix. vbi dñs ꝓpter peccata parentũ interfecit par uulos cũ parẽtibꝫ in ſodoma ⁊ gomorra. Et Nu.xvi.interfecit dñs chore ⁊ dathan ⁊ abi ron cũ paruulis eoꝝ. Itẽ pcepit dñs vt in re/ gnis chananeoꝝ interficerent oĩes tã puuli

ſtantia qʒ ſenes. Forte diceť q̃ omnes paruuli hic notati nõ ſolũ pena tpali verũ etiã pena eter/ na punienť puta pena damni q̃ eſt carẽtia di uine viſionis.⁊ h̃ videť ɔtradicere prime cõ/

olutio. cluſioni. Rñdeo q̃ licʒ tales puuli paſſi fu erunt mortẽ tpalẽ ꝓpter peccata ꝑmoꝝ pa rentũ.tñ eternã penã patienť ꝓpter pctm̃ ori/ ginale.⁊ nõ ꝓpter peccata ꝑmoꝝ parentũ.

d princi le argu. Ad argumentũ pncipale dicendũ q̃ qʒuiſ maior ſit vera de pena ꝑ ſe.nõ tamẽ de pena ꝑ accidẽs. Alias ſic inueniť.dicẽdũ q̃ qʒuis maior ſit vera de effectu ꝑ ſe.nõ tamẽ eſt vera de effectu ꝑ accidẽs. S3 ſicut patuit i primo articulo nõ quelibet pena eſt effect⁹ ꝑ ſe origi nalis peccati.

Diſtinctio triceſimaquarta.

p POſt predicta ⁊c. Poſtq̃ʒ mgr̃ determinauit d̃ peccato puulo ꝝ qd̃ diciť originale.h̃ pſequiť d̃ pcto adultoꝝ.qd̃ diciť actuale. Et diuidiť i duas ptes ẽm q̃ primo pmittit ordinẽ de di cendis. Scd̃o pſequiť de eis ibi. Cauſa ⁊ ori go. Et hec i duas.q2 pmo tractat ſuccincte d̃ iã dicti pcti radice. Scd̃o de hmõi radice ꝓ/ ſequiť mgr̃ extẽſe.diſt.xxxviij.ibi. Poſt pdi/ cta de volũtate. Prima i duas.q2 pmo mgr̃ tractat de pcto habendo reſpectũ ad pcti defe ctũ. Scd̃o habẽdo reſpectũ ad ipi⁹ pcti actũ. diſt.xxxv.ibi. Poſt hec videndũ eſt ⁊c. Pri ma i duas.q2 pmo oñdit radicẽ ⁊ cauſaʒ pec cati a q̃ habet eſſe. Scd̃o oñdit cauſaʒ i qua habet eſſe ibi. Oñſa igiť origine. Et hec i treſ q2 pmo mouet q̃ſtionẽ ⁊ ſb̃dit ei⁹ determina/ tionẽ. Scd̃o adducit ɔtrariã obiectionẽ. Et tercio ẽm auguſtinũ illi⁹ obiectõnis ponit ſo lutõeʒ. Scd̃a ibi. Ad h̃ ãt. Tercia ibi. Hoc aũt auguſtin⁹ i libro eodẽ. Prima i tres. Q2 pmo oñdit q̃ i bono fundať malũ. Scd̃o q̃ idẽ pt dici bonũ ⁊ malũ Tercio aſſerit q̃ i his fallit q̃dam regula ɔtrarioꝝ. Scd̃a ibi. Ex q̃ ſenſu. Tercia ibi. Ideoqʒ in his contrariis.

Circa iſtã.xxxiiij.diſt.q̃ro hãc q̃ſtionẽ.

v VTrũ malũ cauſeť a bono. Et vide tur q̃ nõ. Q2 oĩs effect⁹ aliq̃ mõ aſſi milať ſue cauſe.ſ3 malũ i nll'o aſſimi lať bono.g̃ ⁊c. Maior patet.q2 q̃ ſunt cauſa/ toꝝ p̃inſunt ſuis cauſis.vt patet in libello de cauſis.⁊ ꝑ ɔñs aſſimilanť eis. Minor autẽ videť eſſe nota.q2 vnũ ɔ̃trioꝝ nõ aſſimilať al/ teri.cũ maxĩe a ſe inuicẽ diſtẽt.vt patet i pdi/ camẽtis.ſ3 bonũ ⁊ malũ ſunt ɔ̃tria.vt patʒ ibi dẽ. Contra.illud qd̃ pciſe originať ex aliq̃ h̃ cauſať ex illo.ſ3 aug⁹.dicit i enchiridiõ q̃ ma lũ ñ pt oriri niſi ex bono. Hic q̃ttuor ſunt vi/ denda. Primo vtꝝ malũ dicat aliquã na turã poſitiuã. Secũdo de eo qd̃ queritur. Tercio vtꝝ malũ culpe poſſit corrumpere totuʒ bonũ. Et quarto vtꝝ poſſibile ſit eſſe aliqd̃ puꝝ malũ.

Quãtum ad primũ

Articulus primus

eſt aduertẽdũ q̃ aliq̃d dicere naturã poſitiuã pt dupliciter itelligi. Uno modo directe ⁊ ꝑ ſe. Alio mõ indirecte ⁊ ɔnotatiue. Et ẽm hoc pono duas ɔcluſiones. Prima eſt q̃ malũ directe ⁊ ꝑ ſe ñ dicit aliquã naturã poſitiuã. Q2 illõ qd̃ tm̃ dicit priuatõeʒ nõ eſt ens po/ ſitiuũ.malũ ẽ hmõi. Maior patʒ.q2 puatio de ſe eſt nõ ens.vt patet pmo phiſicoꝝ. Mi nor etiam patet.quia malum non eſt aliud

Prima cõ cluſio. 1

2 niſi priuatio boni. P̄. illud qđ ſic ſe habet
ꝙ q̄to magis intendit̄ tanto minꝰ dicit đ en
titate ⁊ tanto magis tollit perfectōeꝫ ⁊ entita
tem. illud ſm̄ ſe nullā dicit naturā poſitiuā.
malū eſt hmōi. Propter h̄ em̄ dicit phs. iij.
ethi. Malū ſeipm̄ corrūpit ⁊ ſi integꝝ ſit im
5 putabile fit P̄. bonū dicit̄ equaliter enti. vt
dicit̄. i. ethi. igit̄ om̄e illud qđ dicit entitatem
poſitiuā. opꝫ ꝙ ſit bonū. ⁊ ꝑ ꝯſequēs ſi ma/
lū diceret ſm̄ ſe aliquā naturā ſeu entitatē po
ſitiuā. tūc malū eſſet bonū. qđ eſt impoſſibile.
4 P̄. Dama. lib. ij. c. iiij. ait. Nihil aliud eſt
malū q̄ȝ priuatio boni. Itē auguſtinꝰ. xij.
de ciui. dei. c. vij. ait. Malū ſe habet ad intel
lectū ſicut tenebra ſe habet ad oculū ſeu ad vi
Opio con ſum. ⁊ ſilentiū ad auditū. Sꝫ cōtra iſtud
traria. picragorici ac manichei qui oppoſite vident̄
1 fuiſſe opinionis poſſent ſic inſtare. Om̄e qđ
corrūpit aliq̄d agit in ipm̄. ⁊ ꝑ ꝯſequēs dicit
entitatē poſitiuā. q2 agere p̄ſupponit eſſe. ſed
malū corrumpit bonū. vt patet. iiij. de di. no.
2 P̄. quicq̄d a deo creat̄ eſt ens poſitiuū. ſed
maluꝫ a deo creat̄. iuxta illud Iſaie. xlv. Ego
3 dn̄s faciēs pacē. ⁊ creans malū. P̄. in hoc
differt oppoſitio ꝯtraria a ꝯtradictoria ⁊ pri/
uatiua. ꝙ dicit ens reale ⁊ poſitiuū in vtroqꝫ
ſuoꝝ extremoꝝ. ſꝫ bonū ⁊ malū ſunt ꝯtraria.
4 vt patet in libro p̄dicamentoꝝ. P̄. illud qđ
intendit̄ ⁊ remittit̄ eſt ens poſitiuū. maluꝫ eſt
Inſtantia hmōi. ergo ⁊c. Forte dicet̄ ad iſtud ꝙ ma/
lū intendit̄ ⁊ remittit̄ ꝑ accidēs. puta ratione
maioris vel minoris boni qđ corrūpit. maius
em̄ malū eſt homicidiū q̄ȝ adulteriū. q2 maiꝰ
bonū corrūpit. ⁊ maiꝰ malū eſt patricidiū q̄ȝ
Solutio. ſimplex homicidiū. Iſtud nō valet. quia
cauſa nō intendit̄ nec remittit̄ ꝓpter intenſio
nē ⁊ remiſſionē effectꝰ. ſꝫ potiꝰ ecōuerſo. ſꝫ ma
5 lū eſt cauſa corruptōis ipſiꝰ boni. P̄. malū
qđ ab aliq̄ refutat̄ eſt maioris entitatis q̄ȝ bo/
nū qđ ab eo appetit̄. ergo tale maluꝫ erit ens
poſitiuū. Cōſequētia patet. Probo antecedēſ
q2 ouis refugit p̄ſentiā lupi ⁊ appetit abſenti
am lupi. ergo p̄ſentia lupi eſt qđdaꝫ malū. ⁊
abſentia eiꝰ qđdā bonū. q2 bonū eſt qđ om̄ia
appetūt. vt patet p̄mo ethicoꝝ. ⁊ malū econ/
tra qđ om̄ia fugiūt. ſꝫ p̄ſentia lupi eſt forma/
liter maioris entitatis q̄ȝ abſentia ipſiꝰ. ergo ⁊c.
Solutio. Sꝫ iſta nō ꝯcludūt. Ad primū igit̄ dicē/
Ad. 1. dū ꝙ malū ſumptū in ꝯcreto dicit̄ agere rati
one implicatōis ſubiecti in quo fundat̄. Si
aūt ſumit̄ in abſtracto puta ip̄a malicia. tunc
non agit. ⁊ ſi dicit̄ ipm̄ malū aliqn̄ corrūpere
hoc nō eſt intelligendū actiue ſꝫ formaliter.

q2 malū ſm̄ ſe abſtracte ſumptū ē formaliter
ip̄a corruptio boni vel corruptū eſſe ipſiꝰ boni
ſicut cecitas eſt corruptio viſus. Ad ſecū/ Ad. 2.
dū dicendū ꝙ minor cū ſua ꝓbatōne intelli/
genda eſt de malo pene. q̄ quidā pena dū in/
fert̄ a iuſto iudice. q2uis ſit malū ſm̄ q̄d puta
reſpectu appetitꝰ illiꝰ cui infert̄ ſeu infligitur
pena. eſt tamē qđdam bonū ſimpliciter cū im
plicet virtutē iuſticie. Ad terciū dicenduꝫ Ad. 3.
ꝙ bonū ⁊ malū opponunt̄ nō ꝯtrarie ſꝫ oppo
nunt̄ priuatiue. Ad ꝓbationē dico. ꝙ phs lo
quit̄ ibi multū large de ꝯtrarijs. ſicut etiā pri
mo phiſicoꝝ. dicit formā ⁊ priuationē ꝯtra/
ria eſſe principia. Ad quartū dicenduꝫ ꝙ Ad. 4.
ſuſcipe magis ⁊ minꝰ p̄t ꝯtingere dupliciter.
Uno modo ꝑ acceſſum ad formā aliquā ſeu
ſm̄ maiorē ⁊ minorē participatōeꝫ alicuiꝰ for
me. ⁊ ſic maior eſt vera. Alio modo non ſm̄
participationē forme. ſꝫ ſm̄ maiorē ⁊ minorē
corruptionem forme. ⁊ ſic maior nō eſt vera.
Ad inſtantiā dico ꝙ malū nō eſt cauſa ef/
fectiua corruptōis boni. ſꝫ eſt formaliter ip̄a
corruptio boni. Alias inuenit̄ talis addi/
tio. Rn̄ſio etiā ad inſtantiā licet aliquā cō
tineat veritatē loquendo de cauſa ſimpliciter
poſitiua. tn̄ nō eſt vera loquēdo de cauſa pri/
uatiua. hec em̄ dicit̄ mala vl' peior ꝑut illud
qđ priuat eſt bonū vel melius. ꝓpter qđ dicit̄
vij. ethi. ꝙ peſſimū opponit̄ optimo. Ad Ad. 5.
quintū dicendū ꝙ ouis fugit p̄ſentiā lupi. q2
fugit priuationē ſue ꝓprie entitatis q̄ poſſet
ſibi accidere ꝑ p̄ſentiā lupi. Appetit autē ab/
ſentiā lupi nō ꝓpter nō entitatē ipſiꝰ abſentie
ſꝫ ꝓpter ꝯſeruationē ſue ꝓprie entitatis ⁊ per
manētiā. Igit̄ ꝑ ſeip̄a ouis appetit entitatē ⁊
eſſe. ⁊ refutat priuationē ⁊ nō eſſe. Ex q̄ patet.
ꝙ antecedēs nō eſt verꝫ. Secūda ꝯcluſio Secunda
eſt ꝙ ipm̄ malū ꝯnotatiue dicit naturā poſi/ concluſio.
tiuā. q2 ipm̄ malū fundatur in ente poſitiuo.
Nā priuatio dicit aptitudinē in ſubiecto. ſꝫ 1
malū eſt priuatio boni. ergo ſemꝑ ipm̄ maluꝫ
dicit carentiā bonitatis debitā illi rei q̄ dicit̄
mala. ⁊ ꝑ ꝯſequēs neceſſario ꝯnotat ens poſi
tiuū. P̄. priuatio ⁊ habitꝰ apta nata ſunt 2
fieri circa idē ſubiectū. ſꝫ habitꝰ oppoſitꝰ ma
licie. ſ. ip̄a bonitas eſt in ente poſitiuo. ergo et
ip̄a malicia. P̄. vi. metha. dicit̄ ꝙ veruꝫ et 3
falſum ſunt in aīa. bonū aūt ⁊ malū ſunt in re
bus. ergo ⁊c. Sꝫ ꝯtra iſtud p̄t inſtari ſic. Inſtantia
Si malū fundaret̄ in ente poſitiuo. tūc ma/
lū fundaret̄ in bono. ꝯſequētia patet. q2 bonū
dicitur equaliter enti. vt patet p̄mo ethicoꝝ.
Falſitas ꝯſequētis poteſt m̄ltipliciter ꝓbari.

1 Primo ſic. Unũ oppoſitoꝝ nõ eſt ſubie/
ctũ alteri⁹. ſ3 bonũ ⁊ malũ ſunt oppoſita Se
2 cundo ſic. om̃e fundatũ in aliq̃ denoĩat illud
in q̃ fundat̃. ḡ bonũ eſſet malũ ſi malũ funda
ret̃ in bono. Tercio q2 bonũ eſt qd̕ oĩa appe
3 tunt. vt dicit̃. i. ethi. ſ3 illud qd̕ ſubijcit̃ malo
nõ eſt appetibile. null⁹ em̃ appetit eſſe in miſe
4 rijs. Quarto q2 dyoniſi⁹. iiij. de di. no. ait.
ꝙ malũ neq3 eſt exiſtẽs neq3 in exiſtẽtib3. Et
hoc dyoniſi⁹ ibidẽ ꝓbat ꝑ hoc. quia om̃e exi
ſtens eſt bonũ. malũ aũt nec eſt bonũ nᶜ eſt in
Solutio. bono. Rñdeo: ↄcedo ↄſequẽtiã. ſ3 nego fal
ſitatẽ ↄſequẽtis. q2 phs. iiij. metha. in hoc di
ſtinguit priuatõe3 a negatõe. q2 priuatio eſt
negatio in ſubiecto apto nato. cũ igit̃ malu3
ſit priuatio. ⁊ om̃e ſubiectũ vt eſt ens ſeu exi/
ſtens ſit bonũ. eo ꝙ bonũ vnũ ⁊ ens ↄuertant̃
vt patet. iiij. metha. ideo neceſſario malũ fun
dat̃ in aliq̃ bono. Et iſta eſt intẽtio auguſtini
xiiij. de ciui. dei. vbi ait. Mala nõ niſi ĩ bonis
eſſe poſſunt. Magiſter etiã ait hic ĩ lr̃a. Qui
recte acuteq3 ſapit. non niſi in bono malũ eſſe
Ad primã intelligit. Ad primã igit̃ ꝓbationẽ dicẽdũ
ꝓbationẽ. ꝙ bonum tripliciter ſumit̃. Uno modo ꝓ ipa
rei ꝑfectõe. ſicut claritas viſus dicit̃ bonũ ipi⁹
oculi. ⁊ ꝑfectio virtutis bonũ aĩe. Alio modo
ſumit̃ bonũ ꝓ ipſo ſubiecto qd̕ eſt aptũ natum
habere hmõi ꝑfectionẽ. ⁊ ſic ipe ocul⁹ vel aĩa
dicit̃ bonũ. Tercio modo ſumit̃ ꝓ ipa re perfe
cta. ⁊ ſic cõplectit̃ vtrũq3. Primo modo ñ eſt
ſubiectũ ipi⁹ mali. ſ3 eſt habit⁹ ꝑuatiue oppo
ſit⁹ ipi malo. qui tollit̃ ⁊ corrumpit̃ ꝑ ipm ma
lũ. S3 bonũ ſecũdo modo dictũ eſt ſubiectũ
ipſi⁹ mali. q2 ens in potẽtia eſt ſubiectũ tam
Ad.2. habit⁹ q3 priuatõis ñ ſimul̕ ſ3 alternati3 Et
ꝑ hoc patet ad ſecũdũ. q2 bonũ ſecũdo modo
dictũ ꝓut actu priuatũ eſt ſua debita ꝑfectõe
eſt actu malũ ꝓpter actualẽ inexiſtentiã pri/
uatõis ſue debite ꝑfectõis. q3uis ſit potẽtia bo
nũ ꝓpter aptitudinẽ quã habet ad hmõi ꝑfe
ctionẽ. que quidẽ aptitudo nũq3 totaliter tol
litur manẽte natura rei. Et ideo om̃e malu3
Ad.3 ineſt alicui bono. Ad terciũ dicendũ ꝙ lic3
ſubiectũ ipi⁹ mali ⁊ priuatõis nõ ſit appetibi
le ratõe qua ſubijcit̃ priuatõi. tñ ratõe aptitu
dinis quã habet ad ſuã ꝑfectõe3 bene eſt ap/
Ad.4. petibile. Ad quartũ dicendũ ꝙ ꝑ illa v̾ba
nõ intẽdit dyoniſi⁹ negare quin malũ ꝑ mo/
dũ priuatõis ſit in exiſtẽtib3. ſ3 ſolũ intendit
negare ꝙ inſit ꝑ modũ accidẽtis poſitiui. Et
cum ait dyoniſius ꝙ malu3 non eſt in bono.
ibi accipit bonũ ꝓ bono primo modo dicto.
ergo ⁊c.

Quãtũ ad ſecundũ Articulus ſecundus.
principale poſſent poni quattuor ↄcluſiones
ſcḋm quattuor genera cauſaꝝ. de trib3 tñ gene/
rib3 cauſaꝝ breuiter me expediẽdo dico ꝓmo Prima cõcluſio
ꝙ malũ nõ habet cauſa3 formalẽ. q2 illud qd̕
ꝑ ſe eſt priuatio forme nõ habet cauſa3 forma
lẽ. malũ eſt hmõi. vt patet ex p̄cedẽtib3. Se Scḋa cõ/cluſio.
cundo dico ꝙ malũ habet cauſa3 materiale3
ſiue ſubiectiuã. q2 priuatio nõ eſt ſimplex ne
gatio. ſ3 eſt negatio in ſubiecto determinato ⁊
apto nato. Tercio dico ꝙ malũ habet cau Cõcluſio tercia.
ſam finalẽ ꝑ accidẽs. puta inquantũ eſt ↄiun
ctũ alicui effectui q̃ ꝑ ſe ordinabilis eſt in ali/
quẽ finẽ. Quarto dico ꝙ cauſa efficiẽs ime Cõcluſio quarta.
diata ipi⁹ mali eſt aliqd̕ bonũ deficiẽs ſeu defe
ctiuũ. cauſa v̾o remota ipſi⁹ mali eſt aliqd̕ bo
nũ qd̕ nõ vt deficiẽs ſ3 vt ꝑfectũ eſt cauſa ali/
cui⁹ boni ꝑ ſe. ad cui⁹ cauſationẽ ſequit̃ ꝑ acci
dens ⁊ p̄ter intentõe3 agẽtis aliqd̕ malũ an/
nexũ tali bono. Uerbi gratia. cauſa ĩmediata
mõſtruoſitatis q̃ eſt in fet⁹ formatõne eſt qd̕
dã bonũ deficiẽs. puta virt⁹ ſeminis inſuffici/
ens. Illi⁹ aũt malicie q̃ eſt in ſemĩe cauſa ẽ ali
qua q̃litas q̃ alterat ſemẽ. ad cui⁹ alteratõem
ſequit̃ ꝑ accidẽs inſufficiẽtia ſeminis. Iſta igit̃
virt⁹ nõ agit vt imꝑfecta vl̕ vt deficiẽs bonũ.
imo quãto eſt ſufficiẽtior ⁊ ꝑfectior: tãto ma/
gis ꝑ ſe ſimilitudinẽ ſuã inducit in ſemĩe. ad
cui⁹ maiorẽ inductionẽ ſemꝑ ꝑ accidẽs ſequi
tur maior malicia ſeminis reſpectu formatio
nis ipi⁹ fet⁹. Etiã ex ꝑte hũane voluntatiſ
iſtud aliq̃ modo p̄t declarari. Nã hũana vo/
luntas ꝓut actualiter nõ attẽdit ad iudiciu3
recte ratõis ⁊ legis diuine. eſt quaſi qd̕dam
bonũ defectiuũ. ⁊ eadẽ volũtaſ ꝓut ꝑ ſe fert̃ in
aliqd̕ bonũ ſcḋm q̇d. puta in carnalẽ delectatio/
nẽ ſepi⁹ fert̃ in malũ ſimpliciter. annexu3 tali
delectatõi. puta ĩ inordinatã adulterij actõe3
Et videt̃ eſſe intentio dyoniſij. iiij. de di. no.
vbi ait. ꝙ malum nõ agit niſi virtute boni Et
ibidẽ ait. ꝙ omniũ maloꝝ principiũ ⁊ finis ẽ
bonũ. Inuenit̃ alias talis additio Pro
pter predictã nõ attentionẽ volũtatis ſepius
ipa voluntas nõ debite ꝑuiſa incaute eligit ĩ
agẽdis. Hãc aũt nõ attentõne3 ſepe incurrit
volũtas ex motõe poſitiua q̃ a reb3 munda/
nis allicit̃. q̃ allectio q3to ſuo modo ẽ maior
⁊ ꝑfectior: tanto mag̃ impedit̃ iã dicta atten
tio volũtatis. Eſt etiã h̕ aduertendũ ꝙ lic3 iã
dicto modo ſilr̃ ↄtingat malũ in naturalib3
⁊ moralib3. tñ in h̕ eſt diſſile ꝙ p̄ter iã dictum

modū peccādi volūtas ex mera ſua liberalita
te p̄t peccare nō obſtāte recte rōnis iudicio. ꝓ
ut ſuperi⁹ declaraui. diſt. xxv. Hec in additō
ne p̄dicta Sȝ ꝯtra p̄dictas clauſulas iſti⁹
Cōtra q̄r/ta ꝯcluſio/nem. q̄rte cōcluſionis m̄ltipliciter p̄t inſtari. ⁊ etiā
de facto ab aliquibꝫ doctoribꝫ inſtat̄ ꝯtra pri
mā ſic Si bonū eſſet cauſa mali inquantū de
Cōtra pri mā clauſu lam. ficiens. tūc p̄habereret in ſe defectū ⁊ malū ante
q̄ȝ cauſaret malū. ⁊ tūc de illo malo querit̄ a q̄
cauſet̄. ⁊ ſic vel ibit̄ in infinitū qd̄ eſt impoſſi/
1 bile. vel opꝫ deuenire ad vnū primum ma/
lum qd̄ eſt cauſa omniū maloꝝ. qd̄ eſt ſup̄i⁹
reprobatū in p̄ncipio iſti⁹ ſecūdi libri. ⁊ ſil'r ī
primo libro. diſt. ij. q. i. vel oportet dicere ꝙ
bonū perfectū ⁊ nō deficiēs ſit imediata ⁊ ꝑ ſe
cauſa mali. qd̄ eſt ꝯtra primā clauſulā iſti⁹ cō
2 cluſionis. P̄. ſi bonū inquantū deficiens eſ/
ſet cauſa mali. tūc de⁹ qui eſt bonū om̄ino in/
deficiēs nullū malū poſſet cauſare. qd̄ eſt fal/
ſum ſaltē de malo pene. Iuxta illud Amos
iij. Nō eſt malū in ciuitate qd̄ de⁹ nō faciat.
3 P̄. defect⁹ inquantū defect⁹ poteſt eſſe cau/
ſa imediata boni. ergo bonū inquantū bonū.
⁊ ꝑ ꝯſequēs nō inquantū deficiens poteſt eſſe
imediata cauſa mali. ꝯſequentia patet. ꝓbat̄
antecedēs. q2 enigma fidei inquantū inclu/
dit obſcuritatē eſt cauſa merēdi. cū fides nō
habeat meritū cui humana ratio p̄bet experi/
4 mentū. P̄. ſi volūtas eſſet cauſa peccati in/
quantū deficiēs. aut hoc bonū ꝓpter cui⁹ ab/
ſentiā dicit̄ deficiēs de iure debet ineſſe volun/
tati ⁊ nō ineſt. ⁊ tūc pena p̄cederet culpaȝ. aut
nō debet ineſſe volūtati. ⁊ tūc ratōne carentie
talis boni volūtas nō dicet̄ bonū deficiens. ſi
cut nec lapis dicit̄ bonū defectiuū ꝓpter carē/
Contra ſecūdā clau/ſulam. tiam virtutis viſiue. Cōtra ſecundā clau/
ſulā qua dixi. ꝙ bonū inquantū bonū poteſt
eſſe cauſa alicui⁹ mali. quāuis ꝑ accidēs. po/
1 teſt ſil'r argui ſic. Om̄is cauſa per accidēs re/
ducit̄ ad cauſam ꝑ ſe. igit̄ ſi malū habet cauſā
per accidēs. videt̄ ꝙ etiā debeat habere cauſaȝ
2 ꝑ ſe. P̄. qd̄ euenit in actōne p̄ter intentōeȝ
agētis excuſat peccatū. ſicut credēs percutere
hoſtē reipublice ⁊ p̄ter intentionē ꝑcutit pa/
trem excuſat̄ in decretis a patricidio. Sȝ iſtō
qd̄ ꝑ accidens euenit p̄ter intentionē euenit.
igit̄ ſi malū euenit per accidēs. null⁹ faciendo
3 malū peccaret. P̄. effect⁹ ꝑ accidēs euenit
vt raro. ſed malū euenit vt ī pluribꝫ. ergo ⁊c.
4 P̄. natura ꝑ ſe eſt cauſa eoꝝ que naturali/
ter fiūt. vt patet ſecūdo phiſicoꝝ. ſȝ aliq̄ ma/
la ⁊ aliqui defectus naturaliter eueniunt. vt
moꝛs ſenectus infirmitas ⁊ cetera huiuſmo/

di. P̄. om̄e bonū vel eſt bonū in actu vel in 5
potentia. ſed neutꝝ iſtoꝝ poteſt eſſe cauſa ma
li. Nō quidē bonū in actu. q2 hoc tollit̄ ⁊ pri
uat̄ per malū. Nec bonū in potētia poteſt eſſe
cauſa mali in actu. Nā effect⁹ in actu requirit
cauſaȝ ī actu. vt patet. ij. phiſicoꝝ. Ad pri Solutio pro prima clauſula.
mum igit̄ dicendū ꝙ illud malū qd̄ eſt in bo
nitate deficiente cauſat̄ a bono nō deficiēte per
accidens tamē vt dictū eſt in ſecūda clauſu/ Ad. 1.
la. ⁊ hoc in naturalibꝫ. In actibꝫ aūt huma/
nis illi⁹ deficiētie ꝙ volūtas actualiter nō at/
tendit ad recte ratōnis iudiciū ⁊ diuine legiſ
mandatū nō oportet aliā aſſignare cauſaȝ q̄ȝ
libertatē ꝯtradictōis humane volūtatis. Et
ideo nec in naturalibꝫ nec in humanis eſt ꝓ/
ceſſus in infinitū. nec etiā dat̄ vnū primū ma
lum q̄ȝuis bonū nō ſit cauſa per ſeipſi⁹ mali.
Ad ſecundū dicendū ꝙ de⁹ nulli⁹ mali eſt Ad. 2.
cauſa per ſe. Vn̄ etiā ip̄m malū pene eſt a deo
per accidens. quia de⁹ ꝑ ſe cauſat bonū virtu/
tis iuſticie. ad qd̄ per accidēs ſequit̄ malū pe/
ne. Ad terciū dicendū ꝙ obſcuritas fidei Ad. 3.
nō eſt per ſe cauſa illi⁹ meriti. ſed volūtas bo/
na rationē captiuās in obſequiū fidei. q̄ gra/
tia dei ſibi cooperāte ſponte ꝯſentit ꝓpter deū
talibꝫ que nō videt. hec eſt ꝑ ſe cauſa iā dicti
meriti. Ad quartū dicēdū ꝙ defect⁹ qui ꝑ/ Ad. 4.
intelligit̄ in volūtate ante peccatū puta illa n̄
actualis attentio iudicij recte ratōis ⁊ legꝫ di
uine nō eſt culpa neq̄ȝ pena anteq̄ȝ voluntas
ꝓgrediat̄ in actū electōnis. q2 ante huiuſmo
di actū volūtas nō tenebat̄ ad talē actualē at
tentioneȝ. ⁊ potuit ea carere ſine om̄i malicia
ex ſola ſua libertate. Sed talis negatio ſeu ca
rentia accipit rationē culpe ex ip̄a applicatio/
ne ad actū p̄dictū. q2 ex huiuſmodi applicati
one illa actualis attentio debita efficit̄ q̄ ante
nō fuit debita. Etiā poteſt dici ꝙ hm̄oi de
fectus poteſt reduci ad malū pene que pena
quāuis p̄cedat peccatū actuale. tamē ſequit̄
peccatū originale. Nā ꝓpter fomitē derelictū
in homine ex peccato originali voluntas ho
minis ſic allicit̄ a rebꝫ temporalibꝫ. ⁊ ꝑ cōſe/
quens ſic diſtrahit̄. ꝙ quādoq̄ȝ non attendit Solutio ꝑ ſecunda clauſula.
ad rectū iudiciū ratōnis. Ad primū ꝯtra
ſecundā clauſulā dicendū ꝙ ſicut cauſa ꝑ ac
cidens reducit̄ ad cauſaȝ ꝑ ſe. ita effect⁹ ꝑ acci Ad. 1.
dens reducit̄ ad effectū per ſe. ⁊ q2 in p̄ſenti lo
quitur de malo vt eſt effect⁹ per accidēs. ideo
nō oportet ipſi malo aſſignare cauſam ꝑ ſe ſȝ
ſufficit ip̄m malū eſſe cōiunctū tali effectui q̄ Ad. 2.
habet cauſam per ſe. Ad ſecundū dicendū
ꝙ q̄n̄ agēs oēȝ diligētiā quā debuit adhibuit

qđ tunc in ſua actōne euenit ꝑter ſuā intentō
nem excuſat a peccato. Sed ſic nō eſt in ꝓpo
ſito de malo peccati. quia peccatoꝛ nō adhibꝫ
debitā diligentiā. nec reſiſtit peccato quantū
reſiſtere poteſt. Ad terciū dicendū ꝙ non
Ad.3. omē per accidens euenit vt raro. quia generāſ
per accidens intendit coꝛruptionē. nā ſi poſ/
ſet generare ſine coꝛruptōne tūc penitus nihil
coꝛrūperet. ⁊ nihilominꝰ tot ſunt coꝛruptōes
quot ſunt generatōnes. cū generatio vnıꝰ ſit
coꝛruptio alteriꝰ. per accidēs eñ eueniens vt
raro nō eſt quodcūqꝫ per accidēs. ſed tale per
accidēs qđ dicit̄ foꝛtuitū aut caſuale. vt pa/
Ad.4. tet. ij. phiſicoꝝ. Ad quartū dicēdū ꝙ quā
uis talia naturaliter eueniāt inquantū oīa
illa dicūtur naturaliter euenire q̄ ex neceſſita
te materie eueniūt. tamē nō ſunt per ſe inten/
Ad.5. ta ab agente naturali. Ad quintū dicēdū.
ꝙ cauſa mali nec eſt bonū in actu qđ priuat̄ ꝑ
hmōi malū. nec eſt bonū in potentia in q̄ fun
datur hmōi malū. ſꝫ eſt bonū qđ ē agēs qđ in
ducendo vnā foꝛmā expellit aliā. ⁊ relinquit
maliciā priuationis talis foꝛme expulſe ī ſub
iecto qđ eſt bonū in potentia. Alias talis ad/
ditio inuenit̄. Malū etiā culpe cauſat̄ a vo/
luntate ac a rebꝫ mouentibꝫ ⁊ allicientibꝫ vo
luntatē. que bone ſunt. cū a deo create ſunt.

Articulus tercius.

Quantū ad terciū

articulū eſt aduertendū ꝙ triplex eſt bonū qđ
aliquo modo ledit̄ ſeu deſtruit̄ ꝑ ipm̄ malum
culpe. Primū eſt bonū gratie. Secundū bo/
num nature cōſiderate ſcḋm ſe. Et tercium bo/
num nature cōſiſtens in quadā naturali ha
bilitate. Et ſcḋm hoc poſſū ponere tres breues
Prima cō/cluſio ꝯcluſiones. Prima eſt ꝙ bonū gratie tota/
liter tollit̄ vel deſtruit̄ ꝑ malū moꝛtalis culpe
Quia q̄ incōpoſſibilia ſunt in eodē ſubiecto
vno adueniēte deſtruitur ⁊ cedit alteꝝ. culpa
moꝛtalis ⁊ gratia ſunt in eodē ſubiecto incō/
poſſibilia. vt patet ex dictis ſuperiꝰ. ergo ⁊c̄.
Scḋa cō/cluſio. Concluſio ſecūda eſt ꝙ bonū nature ſcḋm ſe
ꝯſiderate nec tollit̄ nec diminuit̄ ꝓprie loq̄n/
do ꝑ malū culpe. Quia quāuis natura aliq̄
modo vulneret̄ ex moꝛtali peccato. tamē nec
in toto nec in parte tollit̄ per peccatū. Nā eti
am in demone cuiꝰ peccatū inter oīa pecca/
ta videt̄ fuiſſe grauiſſimū naturalia māſerūt
Cōcluſio tercia. integra ⁊ incoꝛrupta. vt patet ꝑ dyoniſiū. iiij.
de di. no. Tercia ꝯcluſio ē ꝙ bonū ꝯſiſtēs
in p̄dicta naturali habilitate nunqꝫ totaliter
tollet̄ quādiu homo eſt in ſtatu vie. tamē per
peccatū moꝛtale diminuit̄. Quia quantū ac
quirit̄ de habilitate ad malū tantū diminuit̄
de habilitate ad bonū. quia quātū accedit̄ ad
vnū oppoſitoꝝ tantū recedit̄ ab altero. Sed
quāto magis ꝯtinuat̄ peccatū ſeu actꝰ vicio/
ſus: tanto maioꝛ habilitas acquirit̄ ad malū
vicioſum. ergo ⁊c̄. Sic igit̄ iuxta has tres
ꝯcluſiones homo deſcendēs a hieruſalē ī hie/
richo. ꝑ quē Luce. x. figurat̄ moꝛtalis pecca/
toꝛ. primo a latronibꝫ totaliter ſpoliat̄ habi/
tu gratie ⁊ charitatis. quo ad primā ꝯcluſio/
nem. Secundo vulnerat̄ in naturalibꝫ. q̄ ad
ſecundā cōcluſionē. ⁊ tercio ſemiuiuꝰ relinq̄/
tur ratōne diminutōis habilitatis ad bonū.
quo ad terciā cōcluſionē. Sed foꝛte dicet̄ Inſtantia
ꝙ termini poſiti in tercia cōcluſione nō poſ/
ſunt ſimul ſtare. quia illa habilitas cū ſit ī re
finita ⁊ creata nō poteſt eſſe infinita. ſed omē
finitū tandē totaliter tollit̄ per ꝯtinuā ablati
onem alicuiꝰ finiti ab ipo. ergo illa habilitas
ad bonū per ꝯtinuā iteratiōnē peccatoꝝ ī ſta/
tu vie poteſt tantū diminui ꝙ vltimo totali/
ter tollet̄. Et ſi dicit̄ ſicut quidā dicunt. ꝙ Solutio
licet ſcḋm partes eiuſdē quātitatis aliqđ finitū inualida.
nō poſſit diminui ī infinitū. tamē ſcḋm partes
eiuſdē ꝓpoꝛtionis poteſt finitū diminui ī in
finitū ꝙ nunqꝫ totaliter tollet̄. ſicut apparet ī
diuiſione cōtinui. Iſtud nō valet ad ꝓpo
ſitū. quia ſequeret̄ ꝙ maioꝛa peccata minꝰ tol
lerent de habilitate ad bonū qꝫ minoꝛa pecca
ta. Probat̄ cōſequētia. qꝛ vt plurimū pecca/
ta ſequētia ſunt grauioꝛa qꝫ p̄cedentia. ſed in
diuiſione ſeu diminutōne ſcḋm ꝑtes eiuſdē ꝓ/
poꝛtionis illud qđ tollit̄ in ſecūda diuiſione
ē medietas illiꝰ qđ tollit̄ ī p̄ma diuiſiōe. ⁊ qđ
tollit̄ ī tercia ē medietas illiꝰ qđ ablatū ē ī ſcḋa
⁊ ſic deinceps. Falſitas etiā ꝯñtis patet. qꝛ cō
muniter videmꝰ ꝙ quāto aliq̄s eſt maioꝛ pec
catoꝛ tanto minoꝛē inclinatōnē habet ad bo
nū. Vñ qꝛ peccatū in ſpūm ſanctū ceteris pa/
ribꝫ eſt maximū peccatū. ideo ceteris paribꝫ
magis tollit habilitatē ad bonū. Reſpon/ Solutio
deo negādo minorē qua dicit̄ ꝙ omē finitū vera.
tandē tollit̄ totaliter ꝑ ꝯtinuā ablationē ali/
cuiꝰ finiti ab ipo. qꝛ angulꝰ ꝯtingentie extrin
ſecus q̄ cauſat̄ in ꝯtactu linee recte quādo tra
hit̄ ſuꝑ circūferentia circuli eſt valde paruꝰ ⁊
multū acutꝰ. ⁊ tamē ſi circulꝰ creſceret in infi/
nitū angulꝰ p̄dictꝰ decreſceret ⁊ minueret̄ ī in
finitū. ſicut ꝓbat̄ in geometria. Et p̄t etiaꝫ
ꝓbari ratōne. quia eadē lōgitudo ſignata pu
ta longitudo vnius palmi accepta in circulo
maioꝛi eſt minꝰ curua ⁊ minꝰ diſtat a rectitu

dine. q̄z ſi accipiať ī circulo minori. ergo q̄zto
circul⁹ magis creſcit: tāto illa pars circuli ſu-
per quā trāſiens linea recta cauſat angulū cō
tingentie magis recedit a curuitate. ⁊ magis
appropinquat ad rectitudinē. Sʒ quantuʒ
iā dicta pars circuli appropinquat ad recti-
tudinē. tantū tolliť de angulo p̄dicto. ſicut pa
tet ad ſenſuʒ in ſubſcripta figura Qꝛ tamē
nunq̄z illa pars circuli efficiť plene recta. etiā

dato φ circul⁹ creſceret in infinitū. quia que-
libet pars circuli eſt curua. nā ſicut impoſſibi
le eſt ⁊ ꝯtradictionē implicat in vna linea q̄
tota eſt recta dare partē curuā. ſic impoſſibile
eſt in vna linea que tota ē curua dare aliq̄m
partē rectā. ſed linea circuli tota eſt curua. vt
patet in geometria. igiť dato φ circul⁹ creſce-
ret in infinitū quāuis ex hoc angul⁹ p̄dictus
ſemꝑ minuereť. tamen ex hoc nunq̄z totaliter
tollereť. Nec eſſet neceſſe iſtā diminutōeʒ
fieri ſēm partes eiuſdē ꝓportionis. quia poſſet
fieri ſēm partes eiuſdē quātitatis Nā ſi circu
lus in infinitū creſceret ħ modo φ ſemꝑ vna
die creſcerʒ tantū quantū alia die. etiā p̄dict⁹
angul⁹ in infinitū decreſceret qualibet die eq-
liter. tantū. ſ. vna die quantū alia die. Eſt
etiā aduertendū φ ſi quis p̄dictā partē circu-
li reſecaret a circulo. tūc dirigendo eā verſus
lineā que hmōi partē ꝯtingit. ꝑfecta tali dire
ctione īmediate totaliter tolliť p̄dictus angu
lus. Sic quāuis nō totaliter tollať habi-
litas ad bonū quādiu viuit peccator ī hoc cir
culari periodo. puta in ſtatu vie. tamē rupto
iſto circulo. hoc ē mortuo peccatore. ⁊ poſita
anima extra ſtatū vie. tūc īmediate hmōi ha
bilitas totaliter tolliť. ⁊ aīa efficiť penit⁹ obſti
nata in malicia peccatoꝝ intantū φ ſēm legeʒ
cōmunē nunq̄z redire poterit ad penitentiā or
dinatā. Et notāter dico de lege cōmuni. qꝛ
vſq̄zquo extēdat ſe miſericordia dei ſēm poten
tiam ſuā abſolutā ad p̄ſens nolo pertractare.

Errorē etiā origenis qui poſuit prout ſibi
imponiť φ etiā ipi dānati quādoq̄z redibunt
ad verā penitentiā. cū ſuis motiuis alibi ꝓpo
no tractare cū loc⁹ fuerit oportun⁹.

Articulus quart⁹. **Quātuʒ ad quartū**
articulū dico breuiter φ nō poteſt dari aliq̄d
Cōcluſio. qd ſit omino puꝝ malū. Quia ſi in rerum na
1 tura eſſet dare puꝝ malū. tunc in reꝝ natura
eſſet dare puꝝ nihil. ſed ꝯſequēs implicat cō
tradictionē. ergo ⁊ antecedēs. Cōtradictō cō
ſequētis patet. qꝛ eſſet ex ſuppoſitōe. ⁊ nō eſſʒ.
nā purū nihil nō poteſt eſſe. Cōſequētia etiā
patet. qꝛ bonū cōuertiť cū ente. ⁊ ꝑ cōſequens
qd eſt puꝝ malū nullo modo eſt ens. de neceſ
ſitate igiť erit puꝝ nihil ¶. illud nō poteſt 2
poni in effectu cui⁹ poſitio eſt ſuipſius deſtru
ctio. ſed puꝝ malū eſt hmōi. vt patet ꝑ Are-
ſto. iiij. ethicoꝝ. vbi dicit. Malū ſeipm cor-
rumpit. ⁊ ſi integrū ſit importabile fit Sʒ
ꝯtra iſtā ꝯcluſionē fuit error manicheoꝝ. q̄ꝝ Cōtra cō-cluſionem
motiua ſcripſi libro p̄mo. diſt. ij. q. i. arti. iij.
Tetigi etiā eundē errorē libro. ij. diſt. i. q. i. ar
ti. p̄mo ¶. poteſt adhuc ꝑ iſto errore argui 1
ſic ſēm regulā areſtotel'. in libro topicoꝝ. Si
ſimpliciter ad ſimpliciter. magis ad magis.
⁊ maxime ad maxime. Sʒ in reꝝ natura eſt
dare malū ſimpliciter qd opponiť bono ſim-
pliciter. ⁊ magis malū qd opponiť magis bo
no. ergo erit dare maxime malū qd opponiť
maxime bono. ſed tale maxime bonū eſt purū
bonū. ergo tale maxime malū erit purū malū
¶. in omni genere eſt dare vnū primū a q̄ 2
oīa alia illi⁹ generis oriunť vel ſaltē menſu-
ranť. vt patet. x. methaphiſi. ſed primū i quo
libet genere entitatē illi⁹ generis habet purā ⁊
impermixtā. ergo in genere maloruʒ erit dare
vnū malū primū. ⁊ per cōſequens puꝝ malū.

Ad primū dicendū φ regula illa nō tenet Solutio.
neceſſario in his q̄ ſunt diuerſaꝝ rationū. ſed Ad. 1.
bonū maximū eſt bonū increatū. ⁊ bonuʒ ſim-
pliciter ⁊ magis bonū ſunt bona creata. q̄ oīa
no ſunt alteri⁹ ratōis a bono increato. iō gra-
tia illi⁹ regule nihil arguiť in ꝓpoſito Si aūt
argumentū innitiť regule oppoſitoꝝ. tunc ſo
lutū eſt in p̄mo libro. Ad ſecundū dicēdū Ad. 2.
φ licet i rebꝫ poſitiuis in q̄libet genere ſit dare
vnū primū qd eſt menſura omniū ceteroꝝ. ħ
tamē nō oportet in priuatiuis. qꝛ ſicut priua
tiuis nō cōuenit eſſe niſi in cōparatōe ad en
tia poſitiua. ſic eis nō ꝯuenit mēſurari ſēm ſe.
ſed ſolū in ordine ad ipſa entia poſitiua Ad Ad princi-pale argu.
argumentū principale dicendū φ nō eſt ne-
ceſſe φ cauſa ꝑ accidēs aſſimilet ſibi effectū. ſʒ
bonū eſt cauſa ꝑ accidēs ipi⁹ mali. nō oportet
eñ ipi malo dare cauſam ꝑ ſe. igiť argumētū
nō valet.

Diſtinctio. xxxv. et. xxxvi.

P Oſt hec vidē
dū eſt ⁊c. Poſtq̄z magiſter deter
minauit de actuali peccato cōſi-
derādo ei⁹ defectū. ħ ꝯſequiť de eo ꝯſiderādo

ci⁹ actū ſeu fundamētū. Et diuidit̄ i tres partes. Quia p̄mo ponit ipſi⁹ peccati triplicē deſcriptionē. Secūdo ex hmōi deſcriptōibꝫ circa actū peccati recitat triplicē opinionē. Tercio circa iſtas opiniones vnā peligendo exp̄mit ſuā intentionē. Secūda ibi. Quo circa diuerſitatis hui⁹. Tercia ibi. Quid em̄ i hac varietate. Et hec ī duas. Qꝛ mgr̄ p̄mo dicit actū malū tam interiorē q̄ꝫ exteriorē eſſe peccatū. Secūdo recitat vnā opinionē que ponit hmōi actū licet nō inquantū eſt mal⁹ tn̄ inquantū eſt act⁹ a deo eſſe cauſatū. ibi. Quidā diligēter ⁊c̄. Et hec in duas diuidit̄ ptes. Qꝛ p̄mo mgr̄ iſti⁹ opinionis ꝓſequit̄ intentionē Secūdo recitat oppoſitā opinionē. Secunda ps incipit i p̄ncipio. xxxvij. diſt. ibi. Sūt aūt alij. Prima diuiditur in duas. Qꝛ p̄mo mgr̄ iā dictā opinionē recitat. Secūdo q̄daꝫ incidētia circa p̄dicta determinat. diſt. xxxvi. ibi. Sciendū eſt tn̄. Prima i tres. Qꝛ p̄mo mgr̄ prime opinionis innuit ꝓbationē. Secundo ꝯtra eā adducit ⁊ tollit duplicē obiectionē. Tercio mouet quadruplicē dubitationem. Secūda ibi. Quibꝫ opponit̄. Tercia ibi. Solet etiā q̄ri. Et hec in quattuor ſm q̄ quattuor mouent̄ q̄ſtiones. quaꝝ etiā diſtincte recitant̄ rn̄ſiones. ⁊ ptes patēt Sequit̄ diſtinctio. xxxvi. Sciendū eſt tn̄. In q̄ mgr̄ occaſione p̄dictoꝝ oñdit peccatū q̄n̄qꝫ eſſe penā peccati. Et diuidit̄ in duas ptes. Qꝛ primo mgr̄ iā dictā ſuā intentionē p̄mittit. Secundo circa p̄miſſa quandā q̄ſtionē ꝓponit. ibi. Et ideo merito. Et hec in duas. Qꝛ primo mota queſtione mgr̄ rn̄det ſm quorūdā opinionē q̄ peccatū pt̄ dici pena peccati non eſſentialiter ſꝫ cauſaliter. Secūdo rn̄det ſm ꝓpriā opinionē q̄ q̄n̄qꝫ peccatū eſt pena pc̄ti nō ſolū cauſaliter ſꝫ etiaꝫ eſſentialiter. ibi. In nullo tn̄ p̄iudiciū. Et hec in q̄ttuor. Nā primo recitat ꝓpriā intentōnē. Secūdo addit ei⁹ ꝯfirmatōē. Tercio adducit ⁊ tollit quandā obiectionē. Et q̄rto p̄dictoꝝ aliqualē facit epilogationē. Secūda ibi. Qd̄ aūt q̄dā Tercia ibi. Illud aūt diligēter. Quarta ibi. Satis illoꝝ ⁊c̄. Hec eſt ſnīa iſtaꝝ duaꝝ diſtinctionū in generali. circa quas quero hāc queſtionē in ſpeciali.

VTrum om̄e peccatū cōſiſtit i aliquo actu poſitiuo. Et videt̄ q̄ ſic. Qꝛ oppoſita ſūt apta nata fieri circa idē ſꝫ meritū ⁊ demeritū ſunt oppoſita. ⁊ om̄e meritū ꝯſiſtit in aliq̄ actu. g̃ om̄e demeritū cōſiſtit in aliq̄ actu. ⁊ p ꝯſequēs om̄e peccatū ꝯſiſtit in aliq̄ actu. Cōtra. iſtud qd̄ ꝓprie habet eſſe in ceſſatōe ab actu h̄ nō ꝯſiſtit in aliq̄ actu. peccatū omiſſionis habet eſſe i ceſſatōe ab actu. g̃ ⁊c̄. Hic quattuor ſunt videnda Primo de q̄ſito. Scd̄o vtrū malū culpe corrūpat potētias aīe. Et h̄ q̄ꝫtū ad. xxxv. diſtinctōēꝫ. Tercio vtꝝ malū ſufficienter diuidat̄ in malū culpe ⁊ malū pene. Quarto vtꝝ malū pene poſſit eſſe ſine malo culpe. ⁊ ecōuerſo. Et h̄ q̄ꝫtū ad. xxxvi. diſtinctōēꝫ.

Quātū ad primum eſt aduertendū q̄ vt patet ex p̄dictis ſuperi⁹ duplex ē peccatū. ſ. peccatū originale qd̄ alio nomine dicit̄ peccatū naturale. ⁊ peccatū perſonale qd̄ q̄n̄qꝫ dicit̄ actuale. De p̄mo n̄ ꝓcedit p̄ſens q̄ſtio. ſꝫ de ſecūdo. Et iſtud ſecūdū diuidit̄. qꝛ quedā ſunt peccata cōmiſſionis. quedā ſunt peccata omiſſionis. Et ſm h̄ pono duas ꝯcluſiones Prima eſt q̄ om̄e peccatū cōmiſſionis ꝯſiſtit in aliq̄ actu. Qꝛ oīs trāſgreſſio p̄cepti negatiui neceſſario ꝯſiſtit i aliq̄ actu ꝓhibito. ſꝫ om̄e peccatū cōmiſſiōis eſt q̄dā trāſgreſſio p̄cepti negatiui. Nō ei poſſum⁹ cōmittere ꝯtra legē ꝓprie loquēdo d̄ cōmiſſione niſi faciēdo aliq̄d qd̄ eſt ꝓhibitū i lege. Forte dicet̄ q̄ illud qd̄ de ſe nihil eſt h̄ nō ꝯſiſtit i aliq̄ actu. ſꝫ peccatū eſt de ſe nihil. vt patet p augustinū ſup Iohannē. vbi pertractat illud Ioh. i. Sine ipo factū eſt nihil Rn̄deo q̄ eſſe nihil pt̄ intelligi dupliciter. Uno modo p modū ſimplic̄ negatōiſ. Alio modo p modū priuatōis. De p̄mo ꝓcedit argumentū h̄. nō de ſecūdo modo. qꝛ cū priuatio ſit negatio in ſubiecto apto nato. ideo tale nihil p̄ſupponit actū vl' aliq̄d poſitiuū i quo fundet̄. etiā ſepe ſupponit actū a quo cauſat̄. Cū igit̄ peccatū nō ſit nihil p̄mo modo. ſꝫ ſecūdo mō. igit̄ inſtātia nō ꝯcludit ꝯ̄ p̄miſſaꝫ ꝯcluſionē. Secūda ꝯcluſio eſt q̄ peccatū omiſſionis nō ꝯſiſtit neceſſario cauſaliter in aliq̄ actu elicito. Qꝛ illud qd̄ accidit homini ex ſola omiſſione alicui⁹ act⁹ h̄ cauſaliter non ꝯcernit aliquē actū in quo ꝯſiſtat. ſꝫ peccatū omiſſionis eſt hmōi. g̃ ⁊c̄. Maior ptꝫ. Minorē ꝓbo. qꝛ poſito q̄ aliq̄s nō dicat horas canonicas illo tp̄e q̄n̄ pt̄ ⁊ tenet̄ eas dicere. dato q̄ ꝓ tūc nec intrinſec⁹ nec extrinſec⁹ eliciat aliquē actū q̄ ſit cauſa iſti⁹ omiſſionis adhuc talis omiſſio erit peccatum. 1 Itē ſi ponit̄ aliq̄s act⁹ q̄ ſit cauſa pc̄ti omiſſionis ſic q̄ ſine ipſo nō poſſit eſſe peccatū omiſſioniſ. tūc vl' hmōi 2

Articulus p̄mus

Prima cōcluſio.

Inſtantia

Solutio

Secunda concluſio.

peccatū neceſſario ſequit̄ ad talē actū. vel nō
ſequit̄ neceſſario ad talē actū. Si primo mo
do. tūc vl' ille actꝰ eſt malꝰ vel bonꝰ. Si malꝰ
tunc nullꝰ poſſet peccare peccato omiſſionis
niſi ſimul' peccaret pc̄to cōmiſſionis. Cōſeqn
tia patet. q2 ꝓpter peccatū omiſſionis cuiꝰ ꝑdi
ctus actꝰ ponit̄ eſſe cauſa ipe actꝰ ꝑ ſe eſſet cul
pabiliſ. eo ꝙ ponat̄ eſſe malꝰ. Falſitas etiā cō
ſequētis patet. q2 h̄ poſito tunc omis peccās
peccato omiſſionis neceſſario peccaret dupli
ci peccato. imo duobꝫ peccatiſ genere differē/
tibꝫ. qđ nullꝰ diceret ſane mētis. Si ſecūdo
modo. tūc ad actū bonū bonitate morali de q
ad pſens loq2 neceſſario ſequeret̄ peccatū. qđ
eſt incōueniēs. Si ṽo peccatū omiſſionis n̄
ſequit̄ neceſſario ad hmōi actū. depēdet tn̄ ne
ceſſario ab ipo eo ꝙ ſine ipo eſſe nō poſſit. tūc
adhuc ſequunt̄ ſilia incōueniētia ſicut prius.
q2 aut ille actꝰ erit malꝰ. tūc erūt duo peccata
aut erit bonꝰ: ⁊ tūc malū pc̄ti ſine bono moriſ
eſſe nō poterit. qđ eſt ſimpliciter falſū3. q2 licz
aliqđ peccatū pſupponat cauſaliter bonū na/
ture. tn̄ nullū3 peccatū pſupponit neceſſario
3 bonū moris tanq3 ſuā cauſā3. P. illud qđ
iuſte punit̄ a lege h̄ videt̄ eſſe peccatū. ſed po
tens elicere actū debitū ⁊ nō elicit punit̄ iuſte
ſm legē. ergo ſola omiſſio actꝰ debiti ſine omi
actu elicito videt̄ hr̄e ratōe3 peccati. Maior
patet. Minorē ponit phs. iij. ethi. vbi vult
ꝙ negligētia eſt puniēda ⁊ quātū ad facere ⁊
Opīo con- ꝗ3tū ad ſcire. S3 oppoſitū iſtiꝰ ꝯcluſioniſ
traria. multi tenēt. Qđ pmo ꝓbant ſic. Illud qđ n̄
pt eſſe vel fieri niſi vl' mediāte opatōe. vel lo/
cutione. vl' affectōe. h̄ neceſſario ꝯſiſtit ī aliq
actu elicito. peccatū eſt hmōi. Maior patet.
Probat̄ minor ꝑ dictū auguſtini q̄ i libro cō
tra fauſtū ſic ait. Peccatū eſt dictū vel factū
2 vel ꝯcupitū cōtra legē dei. P. declinare vel
ceſſare a malo ꝓut dicit purā priuatōne3 vel
negationē actꝰ nō habet rationē meriti. g̃ ceſ/
ſare a bono ꝓut pc̄iſe dicit negatōe3 actus nō
habet rationē demeriti vl' peccati. Antecedēs
eſt notū. Patet etiā ꝯſeqn̄tia ꝑ locū ab oppo
3 ſitis P. omē peccatū eſt voluntariū. g̃ omē
peccatū pſupponit actū volūtatis. Cōſequen
tia patet. ſ3 antecedēs ponit auguſtinꝰ i libro
4 de vera religione P. omē peccatū diſtinctū
ꝯtra peccatū originale dicit̄ peccatū actuale. ⁊
ꝑ ꝯſequēs ꝯſiſtit in aliq actu. ſ3 peccatū omiſ
ſionis nō eſt peccatū originale. ergo eſt actua
5 le. ⁊ ꝑ ꝯſequēs ꝯſiſtit in aliq actu. P. omiſ
negatio fundat̄ in aliq poſitiuo ſiue aliq actu
6 ſed omiſſio eſt quedā negatio. ergo ⁊c. P.

phs. viij. phiſicoꝝ dicit. ꝙ qn̄ aliqđ qn̄q3 mo
uet̄ ⁊ qn̄q3 nō mouet̄. tūc oportet aſſignare ali
quā cauſā3 quietis. ſic a ſili dicūt iſti ſi aliqs
nō facit qđ tenet̄ facere optet hmōi omiſſio/
nis cauſā3 aſſignare. ⁊ nō ſufficit quecūq3. ſ3
tantūmodo volūtaria. q2 ſi cauſa eſſet totali/
ter ab extra ⁊ nullo modo volūtaria. tūc hmōi
omiſſio eſſ3 ſimpliciter violēta ⁊ nullo modo
eſſet peccatū. g̃ peccatū omiſſionis neceſſario
ꝯcernit actū volūtatis. P. omē malū pſup 7
ponit aliqđ bonū. ⁊ ꝑ ꝯſequēs aliquē actū iq
fundet̄. ſ3 peccatū omiſſionis eſt aliqđ malū.
ergo ⁊c. P. augꝰ. in li. đ ṽa religione dicit. 8
Nullū peccatū cōmitti pt niſi dū appetunt̄ q
xp̄s ꝯtēpſit. aut fugiunt̄ q ſuſtinuit. ſ3 tā ap/
petere q3 fugere ſunt qdā actꝰ. g̃ ⁊c. P. gloſa 9
ad Ro. iiij. dicit. Omē peccatū actuale eſt cō
cupiſcētia. ſ3 peccatū omiſſionis ē pctm̄ actu
ale. Nā omē peccatū vl' eſt originale vl' actu
ale. cū igit̄ ꝯcupiſcētia ſit quidā actꝰ. ergo ⁊c.
P. auguſtinꝰ. lxxxiij. q̄ſtionū. q. xiiij. ait. ꝙ 10
peccatū nō pt cuiquā iuſte imputari q nihil
fecerit ꝓpria volūtate. S3 anteq3 ad iſta Nota.
rn̄deam eſt aduertendū ꝙ nō eſt intentionis
mee negare quin peccatum omiſſionis poſſit
habere cauſā3 poſitiuā. ⁊ h̄ vl' actū ꝯcomitan
tē. ſicut aliqs hora qua tenet̄ ire ad eccleſiā lu
dit. ⁊ ꝓpt̄ hmōi ludū ire ad eccleſiā omittit.
vl' actū pcedentē. ſicut cū aliqs de ſero nimis
tarde inutiliter vigilauit. ꝓpter qđ poſtea ad
matutinū n̄ ſurgit. vl' ēē actū īteriorē volūtatiſ
puta cū aliqs ex pigricia vl' malicia non vult
facere qđ tenet̄ facere. S3 ſolū in ꝓpoſito vo
lo dicere ꝙ actꝰ talis ſiue ſit actꝰ interior ſiue
exterior nō requirit̄ neceſſario i peccato omiſ
ſionis tanq3 cauſa illiꝰ peccati. eo ꝙ ſine omi
actu tā exteriori q3 interiori loquēdo de actu
elicito cauſaliter reqſito pt aliqs peccare pc̄to Inſtantia
omiſſionis. Forte dicet̄ ꝙ de nō peccatore
nō pt fieri peccator abſq3 omi mutatōe facta
in ipo. ſ3 ꝑ ſolā omiſſione3 alicuiꝰ actꝰ ceteris
omibꝫ pariter manentibꝫ nō fit aliq mutatō
in hoīe. g̃ ſola omiſſio actꝰ debiti nō pt ēē pec Solutio
catū3 ſeu cauſa pc̄ti. Et ſi dicet̄ ad iſtud ꝙ apparens.
qn̄ modo pdicto de nō peccatore fit peccator.
tūc vera eſt ibi mutatio. ⁊ ſi nō ꝑ actꝰ appoſi/
tionē: tn̄ ꝑ actꝰ ſubtractionē. q2 talis hō non
eliciēs actū quē ꝓ tūc tenet̄ elicere ꝑdit grām Contra ſo-
dei. ꝓpter cuiꝰ ꝑditionē vere patit̄ in ſe quādā lutionem.
mutationē. Iſta rn̄ſio quāuis aliquā ap/
parentiā habeat. tn̄ non tollit difficultatē. q2
cauſa naturaliter eſt ꝑor ſuo effectu. ſed pctm̄
hoīs eſt cauſa ꝑditōis ſeu ſubtractōis gratie

ꝙ̄ de nō peccatore eſt fact⁹ pctōꝛ naturalr̄ ꝓuſ
q̄ꝫ ꝑdiderit grāꝫ.⁊ ꝑ ꝯñs ſi ꝑ aliquā mutatio
nē de ñ pctōꝛe fact⁹ ē peccatoꝛ.tūc optet hmōi
mutatōeꝫ p̄cedere grē ꝑditōeꝫ. Dicendū ē
Solutio vera. igit̄ ꝙ maioꝛ iſti⁹ inſtātie nō eſt vera. Ad
cui⁹ intellectū eſt aduertēdū ꝙ licet p̄cepta ne
gatiua hoīeꝫ obligent ſemꝑ ⁊ ꝓ ſemꝑ.tn̄ p̄ce/
pta affirmatiua nō obligāt hoīeꝫ ꝓ ſemꝑ.ſed
ꝓ determinato vl' oportuno tp̄e ⁊ loco. Et iō
q̄ nō exequit̄ p̄ceptū affirmatiuū nō peccat ni
ſi eo tp̄e veniente q̄ exeq̄ tenet̄ actū illi⁹ p̄cepti
quē ſi ꝓ tūc nō exercuerit cum tn̄ poſſit hmōi
actū exercere.tūc vtiq̄ꝫ peccabit. Et qꝛ tale tē/
pus p̄t aduenire nulla facta mutatōe ī hoīe.
ſꝫ ſolū mutatōe facta ī celo.ꝑ cui⁹ motuꝫ tale
tp̄s adducit̄.ideo p̄t q̄s de nō pctōꝛe fieri pec/
catoꝛ loq̄ndo de pcto omiſſionis nulla muta
tione facta in ipo.ſꝫ ſolū ī aliq̄ extrinſeco Vn̄
ſi aliq̄s efficit̄ actu aliter obligat⁹ ad aliq̄d fa/
ciendū ſine ſua intrinſeca mutatōe puta ſoli⁹
tp̄is mutatōe.q̄d miꝝ ſi negligēdo illud cuꝫ
tn̄ h̄ facere poſſet ſi vellet peccabit ⁊ in pecca/
Solutio. tū incidit ſine ſua intrinſeca mutatōe. Ad
Ad.1. argumentū primū oppoſite opinionis dicen
dū ꝙ minoꝛ nō eſt vera. Ad ꝓbatōeꝫ dicēdū
ꝙ illa deſcriptio pcti nō ſe extēdit ad oīe pec/
catū.qꝛ vt cōmuniter dicit̄ aug⁹.deſcribit ibi
peccatū cōmiſſionis ⁊ ñ peccatū omiſſionis.
Ad.2. Ad ſecundū nego ꝯſequētiā. Ad ꝓbatio/
nē dicēdū ꝙ poſito hmōi argumentatōeꝫ va
lere ī talibꝫ oppoſitis q̄ eq̄liter multiplicant̄.
nō tn̄ valet in illis quoꝝ vnū pluribꝫ modis
ꝯtingit q̄ꝫ alteꝝ. Sic aūt eſt in ꝓpoſito. Nā
bonū ꝯſtat ex integra ſua cauſa.malū ꝟo eue/
nit ex ſingularibꝫ ſeu ꝑticularibꝫ defectibꝫ.vt
ait Dyonıſius.iiij.de di.no. Et ideo q̄uis ad
merendū nō ſufficiat ſola ceſſatio ab actu a q̄
q̄s ceſſare tenet̄.ſꝫ requirit̄ neceſſario intentio
volūtatis.tamē ad demerēdū ſufficit ſola ceſ/
ſatio actus ad quē q̄s tenet̄ ſuppoſito ꝙ ceſſet
eo tp̄e quo tenet̄ hmōi actuꝫ exercere.qꝛ ſicut
ad ꝯſtruendū plura requirunt̄.⁊ ad deſtruen
Ad.3. duꝫ vnū ſolū ſufficit.ſic in ꝓpoſito ⁊c̄. Ad
terciū nego ꝯſequentiā.qꝛ cū in p̄tāte volūta
tis ſit actū elicere ⁊ nō elicere ꝓpter libertatē
cōtradictionis quā habet ex ſui natura.ideo
nō ſolū oꝑatio volūtatis veꝝ etiā ceſſatio vel
nō oꝑatio poteſt dici volūtaria.⁊ ideo nō ſe/
quit̄.hoc eſt voluntariū.ꝙ̄ eſt act⁹ voluntatꝭ.
Ad.4. qꝛ p̄t eſſe ceſſatio ab ipo actu. Ad quartuꝫ
dicendū ꝙ licet oīe peccatū cōtra oꝛiginale
diſtinctū dicat̄ actuale ꝓ tanto qꝛ non eſt ab
oꝛigine natiuitatis ꝯtractū.tn̄ nō ſemꝑ dicit̄
actuale ab actu qui cōmittit̄.ſꝫ etiā q̄nq̄ꝫ ab
actu q̄ omittit̄.ſicut eſt in ꝓpoſito. Nā licet
ad peccatū cōmiſſionis qđ eſt ꝯtra p̄cepta ne
gatiua requirat̄ act⁹ vel oꝑationis cōmiſſio.
tn̄ ad ꝑfectā rationeꝫ peccati omiſſionis qđ ē
ꝯtra p̄ceptū affirmatiuū ſufficit act⁹ omiſſio
modo q̄ ſuperi⁹ dictū eſt. Ad quintū dicē Ad.5.
dū ꝙ ꝯceſſa ꝯcluſione.tūc adhuc applicādo
eā ad ꝓpoſitū cōmittit̄ fallacia ꝯſequētis.qꝛ
nō pl⁹ ꝯcludit̄ niſi ꝙ omiſſio fundat̄ ī aliquo
actu.ex h̄ aūt inferre ꝙ fundet̄ in actu ſecūdo
ſiue ī actu elicito eſt fallacia ꝯſequētis.qꝛ p̄t
fundari in actu ꝓmo ſiue ī actu elicitiuo pu/
ta in ipa voluntate que debuit ꝓ tūc habuiſſe
actū oppoſitū illi omiſſioni.qꝛ oppoſita ꝓua
tiua habēt fieri circa idē diſiūctiue. Ad ſe/ Ad.6.
xtū dicendū ꝙ illi⁹ omiſſionis p̄ter oēm actū
elicitū poſſum⁹ ſufficiēter cauſaꝫ aſſignare ip
ſaꝫ volūtatē.q̄ nō coacte ſꝫ libere omittit face
re qđ tenet̄.qꝛ eiuſdē volūtatis eſt poſſe facere
⁊ nō facere. Et ꝑ idē patet ad ſeptimū.qꝛ Ad.7.
illud malū qđ ē peccatū omiſſionis p̄ſuppo/
nit h̄ bonū qđ eſt ipa volūtas nō q̄modocun
q̄ꝫ.ſꝫ ꝓut ceſſat ab actu tūc q̄ñ ad ei⁹ elitionē
de iure tenet̄. Ad octauū dicendū qꝛ hō di Ad.8.
cit̄ ſua volūtate aliq̄d duplicit̄ fugere. Vno
modo actu poſitiuo.puta ipꝫ refutādo. Alio
modo negatiue puta ipm̄ nō ꝓſeq̄ndo tp̄e q̄
ipm̄ ꝓſeq̄ tenet̄ ⁊ p̄t. Et iſte ſecund⁹ mod⁹ fu
ge nō eſt act⁹ elicit⁹.ſꝫ magis ꝓuatio act⁹ eli/
ciendi.⁊ hic mod⁹ ſufficit ad peccatū omiſſi/
onis. Ad nonū dicendū ꝙ duplex eſt cō/ Ad.9.
cupiſcētia. Vna.ſ.actual'.qui eſt act⁹ elicitus
Alia habitual'.q̄ nō eſt act⁹ elicit⁹.ſꝫ eſt ipſe
fomes peccati.⁊ de illa cōcupiſcētia ſc̄do mō
dicta ſunt ꝟba illi⁹ gloſe intelligēda cū dicit.
ꝙ oīe pctm̄ actuale ē ꝯcupiſcētia.⁊ eſt ibi p̄/
dicatio nō foꝛmal' ſꝫ cauſal'.qꝛ fomes eſt q̄dā
modo cā oīs pcti actual' ſiue ſit peccatū omiſ
ſionis ſiue cōmiſſionis. Ad decimū dicen Ad.10.
dū ꝙ ibi accipit̄ large ipm̄ facere.ſ.ꝓ omni eo
qđ eſt in p̄tāte voluntatis. Vn̄ cuꝫ priuatio
act⁹ eliciendi ſit in p̄tāte volūtatis.ideo dici
tur volūtas aliq̄d feciſſe quādo ceſſauit volū
tarie ab actu quē tenebat̄ elicere. Vn̄ etiā ſm̄
cōmunē vſum loquēdi ꝑ priuationē volūta/
riā reſpondem⁹ ad interrogatōeꝫ motā de fa/
cere.puta cū aliq̄s q̄rit de aliq̄ q̄d facit.ſepe re
ſpondet homo.quieſco.quāuis quies ſit pri/
uatio motus ⁊ operatōnis. Etiā gloſa magi/
ſtri ad Roma.vij.dicit ꝙ large loquendo de
facere.tunc ipm̄ non facere bonum eſt facere
malum.

Articulus ſecundus.
Cõcluſio.

Quãtũ ad ſecundũ

articulũ dicendũ q̃ tã ꝓpter dicta ſanctoꝝ q̃ꝫ
etiã phoꝝ. optet nos ↄcedere aiaꝫ ac potẽtiaſ
1 eiꝰ aliq̃ mõ corrũpi pctõ. Nã ſm beatũ augu
ſtinũ. iij. lib. d̃ libero arbitrio. natura integ̃ fu
it iſtituta. q̃ ꝑ pctm̃ eſt corrupta. Et. xij. de ci.
dei. c. i. ait. Inctm̃ aliq̃d viciũ eſt in q̃ꝫtuꝫ ↄ̃ na
turã eſt. Et Dam̃. li. ij. c. iij. ait. Uirtꝰ eſt ſm
naturã. pctm̃ aũt eſt ↄ̃ naturã. ſꝫ illd̃ qd̃ eſt ↄ̃
naturã h̃ aliq̃ mõ ẽ corruptiuũ nature ꝛ eorũ
q̃ naturalr̃ ipaꝫ ↄſequunt̃. ſic ſunt naturales
2 potẽtie. g̃ ꝛc. P. ſm areſto. i. ethi. malicia ñ
facit hoĩeꝫ alterꝫ. ſed facit eũ aliũ. q꞉ corrũpit
ipm̃. Uñ ibi diſtinguit phus triplicẽ vitã. ſ.
ↄtẽplatiuã: politicã: ꝛ voluptuoſaꝫ. Per ↄtẽ/
platiuã viuit hõ modo diuio. ꝑ politicã mo/
do humano. ſꝫ ꝑ voluptuoſaꝫ viuit vt beſtia
vl̃ mõ beſtiali. g̃ hõ viuẽs voluptuoſe videt̃
eſſe corruptꝰ q̃ ad humanã vitã. ꝛ q̃dãmodo
mutatꝰ in beſtiã. iuxta qd̃ dicit̃ in ps. Hõ cũ
ĩ honore eſſet nõ intellexit. cõparatꝰ eſt iumẽ
tis inſipiẽtibꝫ ꝛ ſilis factꝰ eſt ill̃. Et iuxta hũc
ſenſũ ait phs. vij. phiſi. q̃ virtꝰ ꝛ viciũ ſeu ma
licia nõ ſũt alteratões. ſꝫ virtus eſt ꝑfectio. ꝛ
malicia corruptio. Ratio aũt huiꝰ dicti eẽ pt.
q꞉ pctm̃ nõ opponit̃ gr̃e ꝛ ꝑfectõi nature ↄ̃rie
ſꝫ magꝭ ꝓuatiue. Nũc aũt ita eſt q̃ q̃ꝫuis mu
tatio de ↄ̃rio ad ↄ̃riũ dicat̃ alteratio. tñ cũ ali/
q̃d trãſit de forma ꝛ ꝑfectõe ad priuatõneꝫ h̃
ꝓprie dicit̃ eſſe corruptũ. ꝛ hmõi trãſitꝰ dicit̃
eſſe corruptio. ideo phs viciũ ſeu peccatũ nõ
dicit alteratõeꝫ. ſꝫ potiꝰ corruptõeꝫ. Et ex
his patet q̃ potẽtie aĩe q̃ ꝑ actũ peccati ſpoliã
tur ſuis ꝑfectõibꝫ. ꝛ ſubijciunt̃ ꝓuatõibꝫ ſua/
rũ ꝑfectionũ. nõ ĩmerito dicunt̃ eſſe corrupte

Inſtantia
Sꝫ ſi ſic dixero qd̃ credo bñ dictũ. videor
ↄ̃dicere his q̃ dixi ĩ q̃ſtione ꝓxima ꝓcedẽti ar
1 ticulo. iij. cõcluſione ſcd̃a. Dictũ em̃ eſt ibi q̃
bonũ nature nec tollit̃ nec diminuit̃ ꝑ maluꝫ
2 culpe. hic aũt videor dicere q̃ corrũpat̃ P.
corruptũ nõ manet idẽ ſpecie. ſꝫ potẽtie aĩe et
alia bona nature poſt peccatũ nõ ſunt alteriꝰ
ſpeciei q̃ꝫ fuerũt ante peccatũ. g̃ nec corrũpunt̃
ꝑ peccatũ. P. nihil corrũpit̃ niſi vel corru/
3 ptione ſubiecti: vl̃ actõne ↄ̃rij. Sꝫ potẽtie aĩe
nõ poſſunt corrũpi corruptõne ſui ſubiecti. h̃
em̃ eſt eſſentia aĩe rõnalis q̃ om̃ino eſt incor/
ruptibil̃. Nec corruptõe ↄ̃rij. q꞉ ſubiectũ nec
ↄ̃riat̃ forme nec priuatõi oppoſite ipſi forme.
vt patet. i. phiſi. g̃ potẽtie aĩe nec habẽt ↄ̃rieta
tẽ ad peccatũ cuiꝰ ſunt ſbiectũ. nec ad formas
q̃ priuant̃ ꝑ peccatũ. P. agẽs ſua ꝓpa actõ 4
ne nõ corrũpit ſeipm̃. ſꝫ actio peccati eſt actio
potẽtie aĩe. ergo potẽtia nõ corrumpit̃ hmõi
actõne. Minor patet. Probat̃ maior. q꞉ ni/
hil corrũpitur illo quo ꝑficit̃. ſꝫ potẽtia aĩe ꝑ
ficit̃ ſuo actu. maxime loquẽdo de potẽtijs ſu
perioribꝫ quaꝝ actꝰ ſunt ĩmanentes. de quibꝫ
etiã eſt ad p̃ſens ſermo. P. cum peccatũ ſit 5
actꝰ defectuoſus. igit̃ ſi aliq̃d corrũpit. aut h̃
facit in quantũ actꝰ. aut inquãtũ defectuoſuſ
Nõ primo modo. q꞉ vt ſic eſt quoddã bonũ.
bonũ aũt nõ eſt deſtructiuũ virtutiſ. Nec ſecũ
do modo. q꞉ vt dicit defectuꝫ ſic eſt nihil ſm
beatũ auguſtinũ. ſꝫ ei qd̃ nihil eſt nõ cõpetit
agere. nec ꝑ ↄſequẽs corrũpere. q꞉ corrũpere p̃
ſupponit agere. P. ſi peccatũ corrũperet po 6
tentias aĩe vl̃ aliqd̃ aliud bonũ. tũc maiꝰ pec
catũ corrũperet maiuſ bonũ. ꝛ maximũ pctm̃
maximũ bonũ. ſꝫ ↄſequẽs eſt falſum. q꞉ ꝑmũ
mortale peccatũ tollit totũ bonũ gratuitũ qd̃
eſt in aĩa. qd̃ eſt ſummũ bonũ aĩe. cũ bonũ gra
tuitũ aĩe ſit vel ipe deꝰ. vl̃ nobiliſſimũ donũ
dei puta charitas. Et peccata ĩmediate ſeq̃n/
tia dato q̃ ſint in milleſimo maiora q̃ꝫ fuerit
peccatũ ꝓcedẽs. tñ nihil corrũpunt nec tollũt
de bonis gratuitis. Et ↄfirmat̃. Quia ſm Cõfirmat̃
formalẽ repugnãtiã odiũ tollit charitatẽ. de/
ſperatio ſpem. ꝛ infidelitas fidẽ. ergo nõ ſem
per maiꝰ malũ tollit maiꝰ bonũ. Antecedens
patet. ↄſequentia ꝓbat̃ ex hoc. q꞉ odiũ eſt mi
nus malũ q̃ꝫ deſperatio vl̃ infidelitas. ꝛ chari
tas eſt maiꝰ bonũ q̃ꝫ ſpes ꝛ fides. Sꝫ iſta Cõtra iſta
nõ ↄcludũt. Quia vel per peccatũ aliq̃d dep 1
dit̃ de bono potẽtie anime formaliter ſibi ↄue
niens. aut nihil. Si aliq̃d. tũc habet̃ ꝓpoſitũ
quia totũ cõpoſitũ vel aggregatũ dicit̃ corrũ
pi. q꞉ corrumpit̃ ſua formalis ꝑfectio. Nã al
bus homo corrũpit̃ quãdo albedo in eo cor/
rumpit̃. Si nihil tũc eque bonꝰ eſſet hõ poſt
peccatũ ſicut extitit anteq̃ꝫ peccauit. P. ſi 2
cut ſe habent vicia corꝑis ad corpuſ. ſic vicia
anime ad animã. ſꝫ vicia corꝑis corrumpũt
bonũ perfectiuũ corꝑis. ergo vicia aĩe. ſ. pecca
ta corrumpũt potẽtias ꝛ ꝑfectões anime. Et
hec videt̃ eſſe intentio auguſtini in enchiridi
on. vbi ait. Non eſt malũ niſi quia nocet nec
nocet niſi quia adimit. ergo ꝛc. Ad ꝑmuꝫ Solutio
igitur dicẽdũ q̃ natura ſeu eſſentia anime ac Ad. i.
etiã potẽtie que naturaliter fundant̃ ĩ ea. du/
pliciter poſſunt ↄſiderari. Uno modo ſm ſe.
ꝛ ſic intelligendũ eſt qd̃ dictũ eſt de eis in p̃ce
denti q̃ſtione. Sic em̃ nec tollunt̃ nec dimi/
nuunt̃. Alio modo ratione qua perfecte ſunt

gratia ꝛ virtutib;.ꝛ ſic tam natura anime ꝙ̄
etiā ſue potētie in pſenti q̄ſtione dicunť corrū
pi ꝑ peccatū inquantū totū aggregatū dicit
corrūpi ad corruptionē ꝑtis.puta quādo per
peccatū perdunť grā ꝛ virtutes. Sicut etiaꝫ
hō dicit ſpūaliter renouari vel regenerari qñ
per dei miſericordiā grā ꝛ virtutes reſtituunť
homini penitēti. Scđm hūc etiā modū lo/
quēdi cōmuniter dicit ꝙ hūana natura cor/
rupta fuit ꝑ peccatū ade.ꝛ eadē natura dicit
recreata ſeu reformata merito xp̄i. Et his
bene intellectis patet ꝙ nulla eſt ꝯtradictio ī
p̄miſſis.q2 peccatū nō corrumpit naturā aīe
q̄ꝫtū ad eſſe primariū ꝛ naturale.ſꝫ q̄ꝫtum ad
eſſe ſecundariū ꝛ ꝑfectionale. Et eodē mō di
Ad.2. co de potētijs ipſi⁹ aīe. Ad ſecundū dicen
dū ꝙ licet illud qđ corruptū eſt in ſe ꝛ quātū
ad eſſe primariū ñ manet idē ſpecie.tñ illud
qđ corrumpit ſolū q̄ꝫtū ad eſſe ſecundariū pt
idē ſpecie remanere.ſicut patet de homie albo
Ad.3. corrupta albedine. Ad terciū dicenduꝫ ꝙ
corrumpit ex aduentu ꝯtrarij.loquēdo đ cō
trarijs ꝓut de ipis loquit ph̄s.i.phiſico.vbi
formā ꝛ priuationē dicit eſſe ꝯtraria. Ad ꝓ/
bationē dicendū ꝙ licet ſubiectū ſm ſe ꝯſide
ratū nec ꝯtrariet forme nec priuatōi oppoſi/
te.tñ ſubiectū forma ꝑfectū ſm qđ ꝑfectū eſt
ꝯtrariat priuatōi.vt.i.phiſicoꝝ.loquit ph̄s
de cōtrarijs. Et ideo etiā ſubiectū vt ſic acce/
ptū dicit corrūpi quādo corrumpit ipſa for/
ma per aduentū priuatōnis oppoſite.ꝛ ꝑ cō
ſequēs anima ꝑfecta gratia ꝛ virtutib; dicit
Ad.4. corrūpi per aduentū ipſi⁹ peccati. Ad q̄r/
tum dicendū ꝙ licet agēs ſua actōne nō cor/
rumpat ſeipm̄ ꝑ ſe.tñ ſepe corrūpit ſeipm̄ per
accidens. Sicut em̄ hō intemperat⁹ corrum
pit ſeipm̄ ꝑ accidens.iuxta illud apl̄i.qui au
tem fornicat in corp⁹ ſuū peccat.intendit em̄
per ſe delectationē.quā imoderate perquirēs
quādoqꝫ incurrit mortē ꝛ ꝑdit vitā corpora/
lem.ſic etiā aīa ſua actōe venenū peccati mor
talis ꝯtrahens perdit vitā ſpiritualē. Ad
ꝓbationē maioris dicendū ꝙ licet ſubiectuꝫ
actu peccati aliquo modo perficiat ſm bonū
nature ſeu ſm gen⁹ entis.tamē ſm gen⁹ mo/
ris nō perficit eo ſꝫ magis inficit ꝛ deſtruitur
Inſtantia ipo. Forte dicet ꝙ vtrūqꝫ ꝯtrarioꝝ eſt ap/
tū natū ineſſe viciſſiꝫ ſubiecto ꝛ ꝑficere ipm̄.
maxime ſi ambo ſunt entia poſitiua.ſꝫ act⁹ vi
cioſus ꝛ actus virtuoſus ſunt ꝯtrarij ꝛ ambo
dicūt ens poſitiuū.ergo vterqꝫ eſt apt⁹ nat⁹ ꝑ
Solutio ficere aīaꝫ q̄ eſt ſubiectū vtriuſqꝫ. Rñdeo
ꝙ maior iſti⁹ inſtantie q̄ꝫuis ſit vera de talib;
ꝯtrarijs q̄ꝝ vtrūqꝫ cōuenit ſubiecto ſm naturā.
ſicut eadē res ꝑficit caliditate ꝛ frigiditate vi
ciſſim.tñ nō eſt vera qñ vnū ineſt ſbiecto ſm
naturā.alteꝝ aūt mag̃ ꝯ naturā q̄ꝫ ſm natu/
rā.q2 tūc illud alterū nō ꝑficit ſꝫ inficit. Sic
aūt eſt ī ꝓpoſito.q2 licet virt⁹ inſit homi ſm
naturā.viciū tñ ineſt ei mag̃ ꝯ naturā q̄ꝫ ſm
naturā.ꝛ iō eſt corruptiuū nature ꝛ natural'
potētie mō q̄ ſupi⁹ dictū eſt. Ad quintuꝫ Ad.5.
dicēdū ꝙ act⁹ peccati corrūpit nō p̄ciſe vt eſt
act⁹ nec p̄ciſe vt eſt vicioſus ſeu defectuoſus.
ſꝫ ſimul cōiunctim.vt.ſ.eſt act⁹ defectuoſus.
Ad ſextū dicēdū ꝙ ꝑ ſe loq̄ndo mai⁹ pctm̄ Ad.6.
mai⁹ bonū corrūpit.ꝑ accidēs tñ q̄nqꝫ corrū/
pit min⁹.ꝛ iō ꝑ ſe loquēdo ꝯſequēs nō eſt fal
ſum. Ad primā ꝓbbatōeꝫ dicēdū ꝙ ſcđm Nota bñ.
vl'terciū pctm̄ nō corrūpit bonū gratuitū.h̄ ē
ꝑ accidēs.puta q2 nō inuenit ipm̄.q̄ꝫtū em̄ de
ſe eſt tūc pctm̄ ſeq̄ns hmōi bonū corrumpet
ſi ipm̄ inueniret.ꝛ q2 ipm̄ nō inuenit ideo ha
bilitatē ad ipm̄ deſtruit ſm ꝓportōeꝫ vicioſe
ſue quātitatiſ.puta mai⁹ pctm̄ mag̃ tollit de
habilitate ad grāꝫ ꝛ virtuteſ.q̄ꝫuis hmōi ha
bilitas nunqꝫ totaliter tollat.vt in p̄cedenti
q̄ſtione eſt declaratū. Forte dicet ꝙ iſtud ñ Inſtantia
videt eſſe veꝝ.q2 ſicut ſe habet grā ad habili/
tatē malā.ſic ſe habet culpa ad habilitatē bo/
nā. Sꝫ tanta poteſt alicui ꝯferri gratia etiaꝫ
exiſtēti ī via ꝙ tollit ab eo om̄is habilitas ad
malū.ſicut apparuit ī virgine glorioſa. Igit
ex oppoſito tantū poteſt in aliquo peccatore
creſcere culpa ꝙ tollat totam habilitatem ad
bonum. Reſpondeo ꝙ nō eſt ſimile.q2 ha Solutio
bilitas ad malū puta fomes peccati fundat ī
natura ſenſibili.ꝛ nō ī natura ꝑpetua.nec fu/
it a principio inſtitutōnis nature ſed ſolū in
cepit eſſe a temꝑe deſtitutōnis nature.ꝛ ideo
minorem habet ſtabilitatē q̄ꝫ habilitas ad
bonum.que radicata eſt in natura perpetua.
et ab ipſo creatore cepit eſſe a principio inſti/
tutionis nature. Unde etiā eſt aduerten/ Notabile.
dum ꝙ iſta habilitas anime ratōnalis ad bo
nū p̄t dupliciter compari. Uno modo ad na
turam in qua radicat ꝛ a qua orit imediate.
Et ſic vt dicunt aliq̄ ſolēnes doctores hmōi
habilitas ñ corrūpit nec minuit.eo ꝙ illa na
tura đ q̄ imediate orit ſit incorruptibil'.ꝛ iſto
mō habilitas accipit ſm ſuā eſſentiā ī ordine
ad ſubiectū. Alio mō p̄t accipi ſm aptitudia
lē effluētiā ꝑ cōpatōeꝫ ad actū.ꝛ ſic minuit ꝛ
auget.q2 ꝑ bonū actū volūtatꝫ auget ꝛ diſpo
nit ad grāꝫ.ꝑ malū āt actū īdiſponit ꝛ elōgat
ab ea.lꝫ ei illa habilitaſ ſꝫ illō qđ ē ñ đpēdeat

a volũtate eo ꝙ non oꝛit̃ a ſubiecto mediante
voluntate. tamẽ in oꝛdine ad actũ a volũtate
dependet. qꝛ reducit̃ ad actũ ⁊ cõplemẽtũ me
diãte volũtate. Nã ꝑ opa volũtatis. ſiue ſint
opa elicita. ſiue impata tanq̃ȝ mediantibꝫ di
ſpoſitõibꝫ ad hũc actũ q̃ eſt grã hmõi habili/
tas reducit̃ ſi tales opatões bone fuerit ac vir/
tuoſe. vl' a grã abducit̃ ⁊ elongat̃ ſi tales opa/
tiones fuerint vicioſe. Ad confirmationẽ
ſupradicte ꝓbatõis qua dicit̃. qꝛ ſꝫm forma/
lẽ repugnãtiã ⁊c. dicendũ ꝙ cũ dicit̃ in ante/
cedẽte ꝙ deſperatio tollit ſpem. h̃ dupliciť pt
intelligi. Uno modo ꝙ p̃ciſe tollat ſpem. ita
ꝙ cũ deſperatõe maneat charitas fides ⁊ cete/
re virtutes ſola ſpe excepta. Alio modo ꝙ foꝛ
maliter tollat ſpem. ⁊ ipaȝ tollẽdo tollat gr̃aȝ
ac charitatẽ ⁊ omnẽ aliã virtutẽ. Primo mõ
antecedẽs eſt ſimpliciter falſuȝ. qꝛ deſpatio ñ
ſolũ tollit ſpem. veꝝ etiã tollit gr̃aȝ ⁊ charita/
tẽ ceteraſq̃ȝ virtutes. ⁊ cũ h̃ q̃ȝtũ de ſe eſt p̃clu/
dit peccatoꝛi viã ne redeat ad gratiã ⁊ recupe/
ret virtutes. Secũdo mõ tũc ꝯſeq̃ntia eſt fal
ſa. vt patet ex iã dictis. Et eodẽ mõ dicenduȝ
eſt de iſidelitate. qꝛ ſicut deſpatio p̃cludit viã
redeũdi ad veniã q̃ȝtũ eſt de ſe. ſic infidelitas
extinguit lucernã q̃ via redeũdi monſtrat̃.

Di. xxxvi. Articulus tercius. Prima cõclusio,

Quantũ ad terciuȝ

articulũ pono tres ꝯcluſiones. Prima ẽ ꝙ
malũ ſumptũ i tota ſua vniũſalitate nõ diui
dit̃ ſufficiẽter in malũ culpe ⁊ malũ pene. Qꝛ
illud qd̃ repit̃ in rebꝫ inſenſibilibꝫ ꝓp̃e loq̃n/
do nec habet rationẽ culpe nec pene. ſꝫ malũ
reperit̃ in rebꝫ inſenſibilibꝫ. Minoꝛ patet. ij.
phiſi. Probat̃ maioꝛ. qꝛ eoipo ꝙ res inſenſi/
biles carẽt libero arbitrio. iõ nõ ſunt capaces
culpe. ⁊ eoipo ꝙ carẽt ſenſu ñ ſũt capaces pene

Instantia

Forte dicet̃ ꝙ peccatũ eſt i rebꝫ iſenſibilibꝫ.
g̃ libeꝝ arbitriũ erit in eis. Antecedẽs patȝ. ij.
phiſi. vbi ſꝫm areſto. effectꝰ mõſtruoſi in rebꝫ
naturalibꝫ vocant̃ peccata. Cõſeq̃ntia etiam
patet ꝑ auguſtinũ in de vera religione. ⁊ i mł
tis alijs locis. vbi ait. ꝙ om̃e peccatũ eſt volũ
tariũ. ſꝫ volũtariũ p̃ſupponit liberũ arbitriũ.
vt de ſe patet.

Solutio.

Rñdeo ꝙ peccatũ p̃t dupliciter accipi. Uno mõ ꝓ quocũq̃ȝ erroꝛe ſeu defe
ctu q̃litercũq̃ȝ eueniẽte. ⁊ ſic accipiẽdo pecca/
tum ꝯſequẽtia eſt falſa. qꝛ erroꝛ ⁊ defectꝰ poſ/
ſunt etiã accidere in rebꝫ carentibꝫ libero arbi
trio. Alio modo ꝓ defectu ſpẽaliter cõtingẽte
circa bonũ moꝛis. ⁊ ſic antecedẽs eſt falſũ. Et
ꝑ h̃ patet ad ambas ꝓbatões. qꝛ ph̃s loquit̃
de pc̃to p̃mo modo dicto. ſed augꝰ. loquit̃ de
pc̃to ſcd̃o mõ accepto. Scd̃a cõcluſio ẽ ꝙ   Scd̃a cõ/clusio.
malũ reſtrictũ ad malũ rõnal' vl' intellectual'
creature ſufficiẽter diuidit̃ i malũ culpe ⁊ ma
lũ pene. Qꝛ om̃e malũ rõnalis creature vel ẽ   1
volũtariũ. vl' nõ eſt voluntariũ. ſꝫ om̃e malũ
volũtariũ eſt peccatũ. ⁊ nõ volũtariũ eſt pena
i ratõnali creatura. g̃ ⁊c. P̃. ſꝫm auguſtinũ   2
p̃mo de libero arbitrio. om̃e malũ noſtrũ. vel
eſt malũ qd̃ facimꝰ. vel eſt malũ qd̃ patimur
ſꝫ malũ qd̃ facimꝰ eſt peccatũ. ⁊ malũ qd̃ pa/
timur eſt pena. ergo ⁊c.

Instantia

Sed foꝛte dicet̃ ꝙ
nõ eſt bona diuiſio ſeu diſtinctio. vbi ps di/
uiditur ꝯtra ſuũ totũ. Sic aũt videt̃ eſſe i ꝓ/
poſito. quia ſꝫm auguſtinũ. xij. de ciui. dei. c. i.
malũ ideo dicit̃ malũ qꝛ nocet. ſꝫ qd̃ nocet eſt
pena. ergo om̃e malũ videt̃ eſſe pena

Solutio aliquorũ.

Aliq̃
reſpondent ad illud ex dictis mg̃ri hic in lit/
tera quibꝫ ait. culpa nocet actiue. ſꝫ pena no/
cet paſſiue.

Cõtra reſponsionẽ.

Sed iſtud nõ videt̃ ſufficere.
Quia cũ dicũt ꝙ culpa nocet actiue. vel ꝑ h̃
intelligũt omnẽ culpã nocere actiue. ⁊ h̃ non
quia vt patuit in primo articulo iſtiꝰ queſti/
onis. culpa omiſſionis p̃t ꝯtrahi ſine actu eli
cito. ⁊ ꝑ ꝯſequẽs ſine eo ꝙ aliq̃d actiue ſe ha/
beat. vel intelligũt ꝙ om̃e nocumentũ actiuũ
ſit culpa. ⁊ tunc om̃is iudex actiue inferendo
penã peccaret. qd̃ eſt ſimpliciter falſuȝ

Solutio

Di
cendũ eſt ergo ad predictã inſtantiã ꝙ omne
malũ nocet. tamẽ nõ omne malum eſt pena.
quia licet illud malũ qd̃ nocet ſenſibiliter ⁊ ꝑ
ceptibiliter ſit pena. tamẽ illud malũ qd̃ no/
cet inſenſibiliter ⁊ vt plurimũ imperceptibili
ter in hoc mũdo nõ eſt pena ſꝫ culpa.

Cõclusio tercia.

Ter
cia cõcluſio eſt ꝙ malo culpe magis cõuenit
ratio mali q̃ȝ malo pene. Quia ſicut illud eſt   1
albius qd̃ eſt nigro impermixtius. vt dicit̃ in
topicis. ſic illud eſt peiꝰ ⁊ ꝑ cõſequens magiſ
habet rationẽ mali qd̃ eſt boni impmixtius.
ſed culpa minꝰ permiſcet̃ bono q̃ȝ pena. bonũ
eñi iuſticie adiungit̃ ⁊ permiſcetur ipſi pene.
vel ſaltem eſt cauſa finalis pene. ⁊ deus qui
eſt auctoꝛ omniũ bonoꝛũ eſt cauſa efficiẽs pe
ne. malo autem culpe nullum bonum anne/
ctitur ſꝫm ſe. nec habet cauſam que deficere nõ
poteſt. ſed habet cauſam magis defectiuam q̃ȝ
effectiuam. P̃. ſicut illud habet maxime ra   2
tionem boni ⁊ in eo maxime conſiſtit bonum
noſtrum. quo ſumme ⁊ maxime coniungi/
mur ipſi deo. ſic illud maxime habet rationeȝ
mali q̃ ſumme ⁊ maxĩe elõgamur a deo. ſꝫ h̃ ẽ
culpa ⁊ ñ pena. Maioꝛ ptȝ. Minoꝛ ꝓbat̃. qꝛ
per penã ſepiꝰ oꝛdinamur ad deũ. imo deꝰ ipe

ꝑ penaꝫ quā īmittit nobis ordinat nos ad ſe
ipm.ꝑ culpā vero null⁹ ordinatˀ ad deū.ſꝫ ma
gis deordinamur ⁊ elōgamur a deo P̄.illō
3 min⁹ habet de ratōe mali qd̄ pt̄ ineſſe homini
bono q̄ꝫ illud qd̄ nō pt̄ ineſſe niſi malo.ſꝫ ma/
lum pene pt̄ ineſſe ⁊ qn̄q̄ꝫ de facto ineſt bonis
hoibꝫ.infuit em̄ dn̄o noſtro iheſu xp̄o.malū
aūt culpe nō pt̄ ieſſe bonis ſꝫ tantūmodo ma
lis.ergo ⁊c̄.Maior eſt nota de ſe.Minoreꝫ
aūt ponit aug⁹.iiij.ð ciui.dei.c.ij.dicēs.Ma
la pene plurimū patiuntˀ ⁊ boni.malū ꝟo mo
rū nō niſi mali.Propter qd̄ pmiſſe ꝯcluſioni
ibidē eodē.c.cōſentiēs auguſtin⁹ ait.ꝙ mala
moꝝ vel ſola vel maxima reputāda ſunt.Et
dyoniſi⁹.iiij.de di.no.ait.Puniri nō eſt ma/
Cōtra cō/ lū.ſed fieri pena dignū Sꝫ ꝯtra hāc ꝯclu/
cluſionem ſionē poteſt argui ſic.Sicut ſe habet pmium
1 ad meritū.ſic ſe habet pena ad demerituꝫ ſiue
culpā.ſed premiū habet rationē maioris boni
q̄ꝫ meritū.ergo pena habet rationem maioris
2 mali q̄ꝫ culpa ſeu demerituꝫ. P̄.ſicut illud
magis habet rationē boni ꝓpter qd̄ aliud ap
petim⁹.hinc em̄ eſt ꝙ finis habet rationē op/
timi.qꝛ oīa q̄ ſunt ad finē appetim⁹ ꝓpter fi/
nē.ſic illud magis habet rationē mali ꝓpter
qd̄ aliud fugim⁹ ⁊ vitam⁹.ꝓpter qd̄ em̄ vnū
qdq̄ꝫ tale ⁊ illud magis.vt dicitˀ.i.poſterioꝝ.
ſꝫ malū culpe fugim⁹ ꝓpter malū pene.Mi
nor patet ex cōmuni hoīm experientia.Pro/
pter h̄ etiā leges inſtituerūt penas vt hoīes a
vicijs retrahantˀ.vt patet.x.ethi.Maior etiā
patet.qꝛ ſicut ratō ꝓſequibilis ⁊ appetibilis
ꝯſiſtit in bono.ſic ratō fugibilˀ ⁊ refutabilˀ cō/
ſiſtit in malo. P̄.cū ratio mali in ꝑuatōne
3 boni ꝯſiſtat.igitˀ illud malū quo mai⁹ bonuꝫ
priuatˀ magis videtˀ habere de ratōne mali.ſꝫ
malo pene priuatˀ maius bonū q̄ꝫ malo culpe
Nā ſubſtātia humana q̄ corrumpitˀ morte q̄
eſt qddā malū pene eſt mai⁹ bonū q̄ꝫ gratia ⁊
virtutes que priuantur malo culpe.Nā acci
dens min⁹ habet de bonitate q̄ꝫ ſubſtātia cui⁹
Solutio eſt accidēs. Sꝫ iſta nō cōcludūt.Igitˀ ad
Ad.1. primū dicendū ad maiorē ꝙ licet illa ſilitu/
do currat q̄ ad h̄ ꝙ ſicut meritū terminatˀ ad
pmiū.ſic culpa terminatˀ ad penā.tn̄ in h̄ eſt
diſſimile ꝙ pmiū magꝭ ꝯiūgit eū q̄ meretˀ ipi
fini.q̄ꝫ fecerit meritū.⁊ ꝑ ꝯſeqn̄s addit aliq̄m
rationē bonitatꝭ ſuꝑ bonitatē meriti.ſed pena
nō magꝭ diſiūgit a fine q̄ꝫ culpa.ſꝫ ecōuerſo.
⁊ nō addit ſuꝑ maliciā pc̄ti ſꝫ magis minuit
rationē mali.qꝛ īplicat rationē boni.Nā ꝑ pe
nā peccata ad ordinē iuſticie ⁊ bonitatis r̄du
Ad.2. cuntˀ. Ad ſecundū dicendū ꝙ minor ē fal/
ſa loquēdo de illo qui rectū habet ratōis iudi
ciū de ꝓſequibili ⁊ fugibili.talis em̄ fugit cul
pam ꝓpter culpe maliciā per quā elongatˀ ab
vltimo fine.Nā talis homo nō fugit preciſe
culpā ne incidat in penā.ſꝫ quaſi ecōuerſo ſu
ſtinere parat⁹ eſt penā priuſq̄ꝫ velit ipē cōmit
tere culpā.Cū em̄ inter duo mala min⁹ malū
ſit eligendū.vt dicitˀ.iij.topicoꝝ.idō hō rectū
habēs iudiciū tanq̄ꝫ min⁹ malū ꝑeligit ſuſti/
nere penā ei ꝙ eſt cōmittere culpā. Ad pro
bationē primā dicēdū ꝙ illa nō eſt cōmunis
hominū experiētia.ſꝫ ſolū illoꝝ q̄ infectū vel
ſaltē impfectū rationis habēt iudiciū. Se
cunda ꝓbatio eſt ꝓ nobis.qꝛ legiſlator inſti/
tuendo penā quaſi mediāte minori malo ab
ipo inſtituto intēdit excludere a ſubditis cul
pam tanq̄ꝫ mai⁹ malū. Ad terciū nego mi Ad.3.
noreꝫ duabꝫ de cauſis.Primo quidē.qꝛ licet
vita corpis tollatˀ pena mortis.tn̄ vita aīe q̄
eſt multo perfectior vita corporis tollitˀ malo
culpe. Ad ꝓbationē dicendū ꝙ ſubſtātia
humana q̄ corrumpitˀ in morte corꝑali illa n̄
eſt imediatuꝫ ſubiectū gratie ac vite ſpūalis.
ſbiectū em̄ imediatū gr̄e eſt ipa eſſentia aīe.q̄
q̄ꝫuis pc̄to aliq̄ modo corrūpatˀ.tn̄ ꝑ penā ꝓ/
prie loq̄ndo corrūpi nō pt̄. Etiā illa minor
ſecūdo negāda ē.qꝛ corruptio facta ꝑ morteꝫ
ꝑncipaliter fit ꝑ peccatū.qꝛ q̄cq̄d ē cauſa cau
ſe ē cauſa cauſati.ſꝫ pc̄tm̄ eſt cauſa mortis.iu
xta illud apl'i.Per vnū hoīeꝫ peccatū itrauit
in mundū.⁊ ꝑ peccatū mors.Vn̄ etiā ait ille
ſapiēs.De⁹ fecit hoīeꝫ inexterminabilē.inui/
dia aūt dyaboli mors intrauit in orbē terraꝝ.
ergo peccatū eſt cauſa corruptōis ſbe hūane
⁊ ſic eſt cā ꝑditōis vite ſpūalˀ ⁊ vite corꝑalis.

Quātuꝫ ad quartū

Articulus quart⁹.

articulū ē aduertēdū ꝙ duplex ē pena.ſ.eterna
⁊ tpalˀ.⁊ q̄libet iſtaꝝ ē duplex.ſ.pena ſenſus ⁊
pena dāni.Pc̄tm̄ etiā ē triplex.ſ.originale et
actuale veniale.⁊ actuale mortale.In primo
iſtoꝝ pc̄toꝝ ē auerſio ab incōmutabili bono.
ſꝫ n̄ ꝯuerſio ad cōmutabile bonū.In ſc̄do eſt
ꝯuerſio ſꝫ n̄ ē aūſio.Sꝫ i tercio ē ſimlˀ aūſio ⁊
ꝯūſio.qꝛ ec̄ i pc̄to omiſſiōis ipſa omiſſio act⁹
debiti n̄ ſolū implicat auerſionē.veꝝ etiā aliq̄
mō iplicat ꝯūſionē inq̄ꝫtū ē volūtaria His
pmiſſis pono duas ꝯclōnes. Prima eſt ꝙ Prima cō cluſio
oīs pena ꝓſupponit culpā.Qꝛ de⁹ ab initō ſp
ꝓnior fuit ad miſerēdū q̄ꝫ ad damnādū ⁊ pu
niēdū.ḡ ꝓpter abūdantiā ſue bonitatꝭ n̄ unq̄ꝫ
admiſiſſet penā niſi culpa ꝓceſſiſſet.in hoc tn̄

referť ꝙ penã eternã inquantũ eſt pena ſenſus ⁊ damni ſimul nulli imponit deus ſine culpa mortali actuali ⁊ ꝓpria. qꝛ ſicut ĩ tali culpa ẽ auerſio ⁊ ꝯuerſio: ſic erit ibi pena damni ⁊ ſenſus. vt pͥma rñdeat auerſioni. ⁊ ſecũda ꝯuerſioni. Sꝫ penã eternã inquantũ eſt pena dãni tantũ. imponit decedentibꝫ in ſolo originali. eo ꝙ in tali peccato ita ſit auerſio ab incõmutabili bono ꝙ nõ eſt cõuerſio ad cõmutabile bonũ. Penã tamẽ tꝑalẽ deꝰ qñqꝫ ꝑmittit aliquẽ ſuſtinere ſine ſua culpa ꝓpria. ſicut patuit in dño noſtro iheſu xp̄o. qui peccatũ nõ fecit: nec ĩuentꝰ eſt dolꝰ in ore eiꝰ. vt diciť pͥma petri. ij. et tñ dolores noſtros ipſe tulit. ⁊ languores nr̃os ipſe portauit. vt dicitur Iſa. liij. Iſta tamẽ pena nõ fuit omino ſine culpa. qꝛ licet nõ fuit paſſus ꝓ culpa ſua ꝓpria. tñ paſſus eſt ꝓ culpa nr̃a. iuxta qḋ ait apl̃s. Xp̄s ſemel ꝓ peccatis noſtris mortuꝰ eſt. iuſtꝰ ꝓ iniuſtis.

Scđa cõclusio. Secũda ꝯcluſio eſt ꝙ nulla culpa trãſibit ſine pena. Quia diuina iuſticia h̄ exi-

1\. git ꝙ nullũ meritũ omino trãſeat ſine eo qḋ mereť. ſꝫ peccatũ eſt meritũ pene. vt ait augꝰ.

2 lxxxiij. q̃ſtionũ. q. xxiij. P̄. ſi aliqḋ peccatũ deberet impune tranſire. h̄ maxime videreť de peccato originali. qḋ ꝯtrahiť ſine actu ꝓpͤe volũtatis. vel de peccato veniali in quo ita cõuertit ſe homo ad bonũ tꝑale. ꝙ tñ nõ auertit ſe ſaltẽ habitualiter ab eterno ⁊ incõmutabili bono. ſꝫ nullũ iſtoꝝ trãſit impune. qꝛ pͥmũ puniť pena dãni eterna. vt fide tenemꝰ. ſecundũ pena ſenſus ⁊ damni q̄ꝫuis tꝑali. ergo nullũ malũ culpe trãſibit impune.

Ad principale argu. Ad argumentũ principale dicendũ ꝙ ꝯceſſa ꝯcluſiõe ſcilicet ꝙ demeritũ ꝯſiſtat in aliq̃ actu. ex hoc tñ nõ ſequiť ꝙ ꝯſiſtat in actu ſecũdo formaliter. ſꝫ ſufficit ꝙ ꝯſiſtat in actu primo. ſ. in ipſa volũtate ſubiectaliter. Etiã nõ requiriť tãtũ ad eſſe rei priuatiue quale eſt demeritũ. q̄ꝫtuꝫ requiriť ad eſſe rei poſitiue quale eſt ipm̃ meritum. igiť nõ ꝯcludit.

Diſtinctio triceſimaſeptima

ſ SVnt aũt alii Poſtq̄ꝫ ſuperiꝰ diſt. xxxv. mgr̃ recitauit opinionẽ ponẽtẽ actũ peccati inquantũ actꝰ eſt a deo eſſe cauſatum. nũc in iſta. xxxvij. diſt. mgr̃ recitat dicta illorũ q̃ ſunt ď oppoſita opinione. Et diuidiť in duas ptes. Qꝛ pͥmo mgr̃ oñdit q̃d iſta opio p̄tẽdit q̄ꝫtũ ad maluꝫ culpe. Scđo innuit q̃d ſm̃ veritatẽ tenẽdũ ſit q̄ꝫtũ ad malũ pene. ibi. Cũ igiť in h̄ omẽs. Prima ĩ duas. Qꝛ pͥmo mgr̃ hãc opinionẽ recitat. Scđo electõeꝫ inť primã opinionẽ ⁊ iſtã iudicio prudẽtis lectoris cõmendat. ibi. Illaꝝ vero iniaꝝ iudiciũ. Prima ĩ duas. Qꝛ mgr̃ pͥmo recitat iſtã opinionẽ. Scđo oñdit quõ iſti nituñť ad prime opinionis improbatõeꝫ. ibi. In h̄ aũt verbo ⁊c̃. Prima ĩ duas. Qꝛ pͥmo mgr̃ recitat iſtaꝫ opinionẽ. Scđo adducit eiuſdeꝫ opinionis ꝯfirmatõeꝫ. ibi. Ex q̃ colligiť. Prima ĩ duas Nã pͥmo mgr̃ iſtã opinionẽ cũ ſuis motiuis ponit. Scđo autoritates ꝯtrariũ ſonãtes exponit. ibi. Illa q̃qꝫ auguſtini ꝟba. Circa iſtã diſtinctionẽ quero hãc queſtionẽ.

v VTrum actio peccati inq̄ꝫtuꝫ eſt actio ſit a deo effectiue. Et videť ꝙ non. Qꝛ culpa eſt imputãda agẽti faciẽti actũ q̃ inſeꝑabiliter habet culpã annexã. ſed mľti ſunt actꝰ peccatoꝝ q̃ adeo inſeꝑabiliter habẽt culpã annexã. ꝙ etiã deꝰ nõ poſſet in talibꝫ actibꝫ ſuꝑ culpa diſpenſare. Sicut eſt de actibꝫ idolatrie ⁊ ceterꝭ actibꝫ exiſtentibꝫ ꝯtra p̄cepta prime tabule. ergo ſaltẽ tales actꝰ deus actiue nõ poteſt elicere. Contra. omĩs realis entitas effectiue dependet a deo. iuxta illḋ cõmentatoris. ij. metha. Eſt eñ qḋdam ens ꝑ ſe ens ⁊ ꝑ ſe veꝝ. entitate ⁊ veritate cuiꝰ oĩa alia ſunt entia ⁊ vera. ſed omĩs actio peccati vt actio eſt dicit realẽ entitatẽ. ergo ⁊c̃. In iſta queſtione quattuor ſunt vidẽda. Primo vtꝝ cũ deꝰ aliquid agit ad extra actio ſua trãſiẽs. differat a ſua actõne imanẽte. Secũdo vtꝝ vniũſaliter loq̃ndo actio ſit ĩ agẽte vľ in patiẽte. Tercio ď eo qḋ q̃riť. Et q̃rto dato ꝙ deꝰ ſit cauſa actõis pc̃ti vt actio eſt. vtꝝ ex h̄ deꝰ ſit cauſa peccati.

Articulus primus

Quãtuꝫ ad primuꝫ

Prima cõclusio

articulũ dico ꝙ ille articulus vnũ ꝓſupponit qḋ tñ aliq̃ vertũt in dubiũ. ſ. ꝙ aliq̃ actio dei ſit trãſiẽs. Igiť pͥmo ꝓbo ſuppoſitũ. deinde ipſaꝫ q̃ſtionẽ. Primũ ſic. Nľľa actõe manente 1 vt manẽs ẽ ꝯſtituiť aliq̃d ad extra. ſꝫ actõe dei ꝯſtituiť aliq̃d ad extra. ğ optet nos deo attribuere aliquã actõeꝫ trãſeuntẽ. P̄. cuicũqꝫ 2 agẽti ꝯuẽit ꝑducere aliq̃d diſtinctũ a ſe naturaliť. illi ꝯuẽit hr̃e actõeꝫ trãſeuntẽ. deꝰ ẽ agẽs hmõi. ğ ⁊c̃. Mioꝛ ptꝫ ex fide. qꝛ creare ẽ aliq̃d ĩ natali diũſitate ꝑducere de nihilo. Maior etiã nota eẽ videť. qꝛ omẽ qḋ ab aliq̃ agẽte producitur illud actione agentis attingitur.

⁊ per cõſequens ſi ꝓducit ur in diuerſitate na
ture optet hmõi actionẽ eſſe tranſeuntẽ Et
ex hoc videt̃ patere ↄcluſio ſecunda. quia ille
cõa cõ/ actões quaꝝ vna eſt idẽ qđ ipa diuia eſſen/
ſio. tia. alia eſt idẽ ꝙ eſſe creature ille realiter diffe
runt. ſ; actio manẽs in deo eſt idẽ ꝙ diuina eſ
ſentia. actõ aũt trãſiens que eſt reꝝ ꝓductiua
eſt idẽ ꝙ eſſe rei create. vt declaratũ eſt ſuperi⁹
diſt. xix. ergo ⁊c. P̄. actões ſubiecto diffe
rentes differũt realiter. actio manẽs ⁊ trãſiẽs
ſunt hmõi. quia vt patet. ix. methaphi. actio
manẽs eſt in agente. tranſiẽs aũt in eo qđ agi
...ra egi tur. Sed cõtra has cõcluſiones que tra/
...m. hi poſſunt ex dictis doctoris noſtri ſup diſti
ctione pma. q̃. ii. ſniaꝝ. ⁊ in đ eſſe ⁊ eſſentia. q.
1 vij. arguũt quidã ſic. Si creatio act⁹ trãſiẽs
eſt ali⁹ act⁹ ab imanente. tũc potentia ꝓducti
ua dei que eſt elicitiua hmõi actus trãſeũtis
erit alia a potẽtia volitiua cui⁹ act⁹ eſt manẽſ.
cõſequens eſt falſum etiã ſm doctorẽ noſtrũ
Probat̃ cõſequẽtia. quia potẽtie diſtinguũ/
2 tur per actus. vt patet. ij. de anima P̄. ſi vo
luntas dei eſt principiũ opationis tranſeunt;
vel hoc cõuenit ſibi imediate p ſeipaȝ. vl' me
diante ſuo actu volendi. Nõ primo modo.
quia act⁹ cui⁹ imediate volũtas eſt principi/
um per ſeipam eſt pfectio manẽs. ⁊ nõ pt eſſe
tranſiens. Nec ſecũdo modo. q: actõis eſſet
actio. ⁊ actio terminaret̃ ad actionẽ. P̄. oĩs
3 actio tranſiẽs fundat̃ in motu vel in mutatõ
ne. ſed creatio nec fundat̃ in motu nec in mu
tatõe. ergo ⁊c. P̄. doctor noſter dicit primo
4 ſententiaꝝ. diſt. iiij. arti. iiij. ꝙ generatio actõ
eſt in patre. quia cauſa quare actio non eſt in
agente eſt. quia fundat̃ in motu a quo totali
ter abſtrahit diuina generatio. cũ igit̃ vt di/
ctum eſt creatio non fundet̃ in motu. ideo vt
iſti dicũt creatio nõ erit actio tranſiẽs. P̄.
5 actiua generatio dei ⁊ generatio paſſiua ñ ſũt
in vno ſuppoſito. igit̃ nec creatio actiua ⁊ cre
atio paſſiua poterũt eſſe in vno ſuppoſito. et
per cõſequens cũ creatio paſſiua ſit in re ꝓdu
cta. creatio actiua erit act⁹ manẽs in ipo ꝓdu
cente. Antecedens eſt notũ ſm te. Probatur
cõſequentia. quia maior videt̃ eſſe cõuenien
tia inter generationẽ actiuã ⁊ paſſiuam. q̃ȝ in
6 ter creationẽ actiuã ⁊ paſſiuã. P̄. quando
actio manens ſufficiẽs eſt ad producendum
aliquid. ſuperflue additur actio tranſiens ad
illius productionẽ. Sed ſolum velle diuinũ
eſt ſufficiens ad producendũ creaturas. ali/
Solutio as dei volitio non eſſet efficax. Sed iſta ñ
Ad. 1. concludunt. Igit̃ ad primũ nego cõſequẽ

tiam. quia ab eadem potentia ſub alia et alia
ratiõe accepta poteſt eſſe actio manẽs ⁊ actio
tranſiens. Ad probationẽ dico ꝙ potẽtie nõ
diſtinguũtur per actus cauſaliter. ſed magis
ecõuerſo cũ actus preſupponãt potentias et
cauſentur a potentijs ⁊ nõ ecõuerſo. quãuis
actus ſint ſigna diſtinctõis potentiaꝝ. quia
per diſtinctionẽ actuũ quãdoq; innoteſcit no
bis diſtinctio potentiarũ. Nec hoc idẽ cõue
nit quibuſlibet actibꝫ. ſed ſolũ his qui eliciũ/
tur circa talia obiecta. que ſunt ſm ꝓprias ra
tiones obiectales diſtincta. ſicut ſunt viſibi/
le ⁊ audibile. Sed cũ deus vult ꝓducere cre/
aturam ⁊ ꝓducit creaturã. volitõis ⁊ ꝓdu/
ctionis obiectũ eſt idem. ideo volitio manẽs
⁊ ꝓductio tranſiẽs nõ arguũt duas potẽtias
Ad ſecundũ dicendũ ꝙ illa inquiſitio di/ Ad. 2.
uiſiua poſita in maiori nihil valet. q: actus
volendi cõpetit voluntati per eſſentiam ſuã.
⁊ quicquid aliud ſibi cõuenit hoc cõuenit ſi/
bi per actum volendi. Ad probationẽ dicen/
dum ꝙ nõ eſt incõueniens actõnis eſſe actio
nem cũ vna cauſaliter dependet ab altera. ſi/
cut eſt in ꝓpoſito. quia creatio tranſiẽs cũ nõ
ſit aliud q̃ȝ eſſe creature vt ab alio inchoatũ.
ſicut dictũ eſt diſt. xix. ideo talis creatio cau/
ſaliter dependet a velle dei ſicut ⁊ ipm eſſe rei.
Ad terciũ nego maiorẽ. Ad quartũ di/ Ad. 3.
cendũ ꝙ iſti nõ bene nec fideliter recitant di/ Ad. 4.
cta doctoris. quia ipe dicit ꝙ generatio actio
⁊ generatio paſſio dicũt in diuinis relationẽ
modo potentie que vt patet. v. methaphiſice
ponit aliquid reale in vtroq; extremorum. et
ideo neceſſe eſt ꝙ generatio actio ſit in patre
realiter. ⁊ generatio paſſio ſit in filio. S; cre
atio non ponit aliquid reale ex ſuo euentu in
vtroq; extremorũ. alias deus cõtinue mutare
tur cũ aliq̃ de nouo crearent̃. ideo nõ eſt ſimi/
le de creatõe ⁊ generatõe. Forte dicet̃ ꝙ cre Inſtantia
ator ⁊ creatura nõ min⁹ referunt̃ modo potẽ/
tie ſeu modo actõis ⁊ paſſionis q̃ȝ generãs et
genituȝ. Si ergo generatio actiua ⁊ paſſiua
ponũt aliq̃d reale i vtroq; extremoꝝ. creatio
actiua ⁊ paſſiua ſil'r ponẽt aliq̃d i vtroq; extre
moꝝ. g̃ ⁊c. Rñdeo ꝙ nõ ẽ ſile. q: pr̃ ita gene Solutio.
rat filiũ ꝙ tñ ñ eſt mẽſura filij. alias nõ genu/
iſſet ſibi equalẽ filiũ. cũ mẽſura ſit pfectior mẽ
ſurato. S; p creatõeȝ ſic ꝓducit̃ creatura ꝙ
creator ẽ mẽſura creature. Nũc aũt ita ẽ ꝙ q̃n
cunq; relatõ modo potẽtie ⁊ modo menſure
ↄcurrũt in eodẽ reſpectu eiuſdẽ. tunc modus
menſure trahit ad ſe modum actõnis ſeu po
tentie. ⁊ q: relatio modo mẽſure nihil đ nouo

ponit ex parte menſure. ſ; tm̄ ex pte mẽſurati.
ideo creatio nihil d̄ nouo ponit ex parte dei ſ;
Ad.5. ſolũ ex pte create d̄ nouo Ad quītũ p;ʒ p iã
Ad.6. dicta. Ad ſextũ nego minorẽ. q: velle diui
num vt eſt formaliter manẽs nihil ꝑducit ex
tra deũ. ſed ꝑducit vt eſt virtualiter tranſiẽs.
⁊ vt ſic ponit ex pte rei create creationẽ actiuã
que eſt ipm eſſe rei create vt ab alio inchoatũ
⁊ creationẽ paſſiuã q̄ eſt idẽ eſſe vt in alio pu/
ta in eſſentia creature receptũ.

Articulus ſecundus. **Quãtũ ad ſecundũ**
articulũ dimiſſis multis diſtinctionibꝫ q̄ ſo/
Cõcluſio. lent dari circa ipam actionẽ. dico ꝙ loquẽdo
de entitate actõnis ſm ꝙ p actionẽ agẽs ↄtin/
git effectũ in ipo paſſo inductũ. ſic actio ſbie/
1. ctiue eſt in patiẽte. Quia nulla forma deno/
minans aliq̄d per modũ egreſſus ab ipſo po/
teſt eſſe ſubiectiue in eo qd̄ denominat. Non
em̄ dicit̃ aliquid albũ ex eo ꝙ albedo egredit̃
de ipo. ſed eo ꝙ albedo manet ĩ ipſo. Sʒ actio
tranſiens de qua ad p̄ſens loquor denominat
agens vt egrediẽs ab eo. vt patet. iij. phiſico/
2 rũ. P̄. paſſio eſt in patiente. ergo ⁊ actio.
Antecedẽs patet p om̄es. Sed ↄſequẽtiã p/
bo dupliciter. Primo quia dicit̃. iij. phiſicoꝝ
ꝙ actio ⁊ paſſio ſunt vniꝰ motꝰ. Secũdo q:
auerrois cõmentator. iij. phiſi. cõmento. xxi.
ait. ꝙ actio ⁊ paſſio ſunt idẽ ſm ſbiectũ. ⁊ duo
3 ſm diffinitõeʒ. P̄. actio nõ eſt in agente. g̃
eſt in patiẽte. Cõſequẽtia patet p ſufficienteʒ
diuiſionẽ. Antecedẽs aũt ꝑbabo inferiꝰ opi/
Opinio ꝙ actio ſit in agente. nionẽ oppoſitã improbãdo Eſt igit̃ q̄daʒ
opinio mltos ⁊ magnos habẽs defenſores. q̄
ponit ꝙ actio nõ ſit in patiẽte. ſʒ potiꝰ in agẽ/
1 te. ⁊ hoc ꝑbant ſic. Quia in quocũqʒ eſt aliq̃
realis relatio. in eodẽ eſt fundamentũ talis re
lationis ⁊ ratio fundãdi. ſʒ relatio realis acti
ui ad paſſiuũ eſt in agente. cuiꝰ relatõis fun
damentũ eſt ipſa actio agentis. vel ſaltẽ talis
2 actio eſt ratio fundandi talẽ relationẽ. P̄.
potentia ⁊ actus potẽtie ſunt in eodẽ. quia vt
dicit̃ in de ſomno ⁊ vigilia. cuius eſt potentia
eius eſt ⁊ actus. ſed potẽtia actiua cuiꝰ ꝑpriꝰ
actus eſt agere ſeu actio eſt in agẽte. ergo ⁊c̃.
3 P̄. actio naturaliter p̄cedit paſſum vt paſ
ſum. ergo in illo priori natura. aut actio erit ĩ
agente. aut manebit per ſe ſine omni ſubiecto.
4 P̄. ſemper honor eſt in honorante. vt pa/
tet p̄mo ethicoꝝ. ſed honor eſt actio honorã/
tis. cũ ſit exhibitio reuerentie facte per hono/
5 rantem. ergo actio erit in agente. P̄. ſi om/
nis actio tranſiens eſſet in patiente. tunc cru/
cifixio actio fuiſſet in chriſto. conſequens eſt
falſum. quia nihil diſplicibile deo fuit ſubie/
ctiue in chriſto. ſed crucifixio actio diſplicuit
deo. ergo ⁊c̃. P̄. illud qd̄ naturaliter conſe/ 6
quitur aliquã rem hoc eſt in illa ſicut paſſio
in ſubiecto. ſed calefactio qua ignis agit ĩ ca/
lefactibile naturaliter cõſequitur ipm igneʒ.
ergo ⁊c̃. P̄. ſi actio eſſet in patiente vt pa/ 7
tiens eſt tunc patiens vt patiens vere dicere/
tur agens. Falſitas cõſequentis patet. Pro/
batur cõſequentia. quia om̄is perfectio q̄ ve/
re eſt ſubiectiue in aliquo vere denominat il/
lud in quo eſt. ſed denominatõ actõnis eſt ꝙ
per ipam formaliter dicit̃ aliquid agẽs. P̄ 8
cauſa formalis eſt cauſa intrinſeca. ſed agẽs
ipa actõne agit formaliter. ergo actio eſt ipſi
agenti intrinſeca P̄. experimentaliter vide 9
mus ꝙ vnuʒ agens vnica ſua actõne agit in
plura paſſa. igitur ſi actio agentis eſſet in pa
tiente. tunc vnũ accidens ſimul eſſet in plu/
ribus ſubiectis. non em̄ apparet quare talis
actio magis eſſet in vno illoꝝ paſſoꝝ q̄ʒ in al
tero. ergo ⁊c̃. P̄. areſtotel. viij. phiſicoꝝ ar 10.
guit ſic. Si deus ꝑduxit mundum de nouo.
tunc deus mutabat̃. ſed iſta cõſequẽtia nulla
eſſet niſi ſm intentõnem areſtotel actio eſſet
in agente. quia ſi nõ eſſet in agente tũc agens
de nouo poſſet agere ſine ſui mutatõne. ergo
⁊c̃. P̄. generatio diuina que eſt vera actio 11
ꝑductiua eſt in patre ꝑducente. ergo actõ eſt
in agente. P̄. extrema que mutuo referunt̃ 12
non poſſunt eſſe in eodem ſubiectiue. ſʒ actio
⁊ paſſio mutuo referunt̃. P̄. in illo eſt actõ 13
in quo eſt delectatio cõſequens actioneʒ. ſed
talis delectatio eſt ſolum in agente. ergo ⁊c̃.
P̄. dama. libro tercio. c. xxv. ait. Si actio 14
eſt naturalis agenti. tunc impoſſibile eſt ꝙ ſit
extra ipm ſicut ⁊ natura eius. Itẽ cõmen/
tator. viij. methaphiſice ait. ꝙ calor in igne ẽ
ſicut abſciſio eſt in cultello. ⁊ actio manus in
manu. Item idem cõmentator ait ꝙ actio 15
carpentatoris eſt ĩ carpentatore Cõtra iſtã Cõtra opinionem.
opinionem ſic procedam. Primo enim argu
am cõtra eam. Secundo oſtendã ꝙ eiꝰ mo/
tiua non cõcludunt. Primo igitur arguo 1
ſic. Si actio eſſet in agente. tunc ſup potenti
am actiuam agentis vel adderet ſolum reſpe
ctum. vel entitatem aliquã abſolutam. Non
primum. quia tunc actio eſſentialiter eſſet de
p̄dicamento relationis. cuiꝰ oppoſituʒ patet
v. methaphiſice. vbi phs p̄dicamẽtũ actõis
diſtinguit ↄ p̄dicamẽtũ relatõis. Itẽ ſm auẽ.

ſn ꝺe cognitōne vere vite reſponſione quinta
ex actione non ſurgit noua relatio in agente.
ſed noua appellatio tantū. Nec ſcōm qꝛ talis
entitas abſoluta vel eſſet forma manens. ⁊ h
nō. quia tūc talis forma nō magis mereꝛ no/
men actōnis ꝙ̄ potētia elicitiua actōnis. Uel
eſſet forma fluens. ⁊ tūc eſſet motus. qꝛ ſm cō
mentatorē. iij. phiſicoꝝ. mot⁹ veri⁹ eſt forma
fluens. quāuis famoſi⁹ ſit fluxus forme. cum
igit illud moueat in quo eſt mot⁹ ſubiectiue
vt patet. iij. phiſicoꝝ. ergo ſi actio eſſet forma
fluens ⁊ eſſet in agente. tunc agens ⁊ mouēs
2 vt agens ⁊ vt mouēs moueret et pateret P̄
ſi actio eſſet formaliter in agēte. tūc om̄e agēs
neceſſario ageret in ſeipm̄. ⁊ om̄is potētia acti
ua eſſet paſſiua. cōſequens eſt impoſſibile. qꝛ
nihil per ſe ⁊ directe agit in ſeipm̄. cū potentia
actiua trāſmutet aliud ſm ꝙ aliud. vt patet
3 quinto methaphiſice. P̄. idē reſpectu eiuſ
dem ageret ⁊ pateret eadē actōne. qd̄ eſt im/
poſſibile. quia tūc relationes reales oppoſite
que ſunt inter actiuū ⁊ paſſiuū eſſent in eodē
indiuiſibili fundamento. cōſequentia patet.
quia idē eliciendo actionē realiter ageret. ⁊ re
cipiendo eandē actionē realiter pateret. Nec
etiā poſſet dici ꝙ agens vt agens ꝑ accidens
pateret. eo ꝙ ꝺe natura actōnis eſſet ꝙ in agē/
4 te reciperet. P̄. actio nō reſpicit actiuā po/
tentiam vt in qua ſed vt a qua. ergo nec reſpi
ciet agens vt in quo recipitur. ſed ſolum vt a
quo elicitur. Cōſequētia patet. quia actio nō
reſpicit agēs niſi mediāte potētia actiua. An
tecedens etiā patet. quia ꝙ potentia reſpiciat
vt in qua nō eſt ꝯditio potentie actiue. ſꝫ tan
5 tūmodo paſſiue P̄. ſi realitas actōis trāſe/
untis eſſet in agente formaliter. tunc creatio
vt eſt actio tranſiēs eſſet in ꝺeo ſm ſuā forma
6 lem entitatē. qd̄ eſt impoſſibile. quia tunc in
om̄i creatōe ꝺe⁹ realiter mutaret. g̃ ⁊c. P̄. cō
mentator. iij. phiſicoꝝ. cōmento. xviij. ait. ꝙ
actio motoris que eſt mouere eſt eius ⁊ non
in eo. quia actio motoris eſt ſemꝑ facere mo/
Solutio. tum in alio. Ad primū igitur motiuū alte
Ad. 1. rius opinionis cōtrarie dicēdū. ꝙ relatō acti
ui ad paſſiuū nō fundaꝛ in actōne. ſed in po/
tentia actiua. Unde actio nec eſt fundamen/
tum talis relatōnis. nec ꝓprie eſt ratio fun/
dandi eā. quia ceſſante actione adhuc manet
talis relatio. Poſito etiā ꝙ actio ſit ratio fun
dandi huiuſmodi relationē. tamē ꝓpter hoc
nō oportet ꝙ actio talis ſit in agente. ſed ſuffi
Ad. 2. cit ꝙ ſit ab agente Ad ſecundū nego maio
rem loquendo ꝺe actu tranſeunte ꝺe quo pre
ſens eſt ſermo. Ad probationē dico ꝙ veruꝫ
eſt vtiqꝫ. ꝙ cui⁹ eſt potentia eius eſt ⁊ actus.
ſed non eodē modo. quia cui⁹ eſt potētia ſub
iectiue. eius nō eſt actus ſubiectiue. ſed ſolū
elicitiue. alias periret differētia inter actū trā/
ſeuntem ⁊ actū īmanentē. om̄is em̄ act⁹ vere
eſſet manens ⁊ nullus eſſet trāſiens. ſi ſemper
eiuſdē eſſet ſubiectiue cui⁹ eſt elicitiue. Ad Ad. 3.
terciuꝫ dicendū ꝙ in eodē inſtanti quo actio
elicitur ab agēte recipiꝛ in patiente. in illo au
tem priori natura quo actio ꝑuenit paſſionē
nō concipiꝛ actio vt in agente. ſed vt ab agen
te. puta per modū tranſitus ab agente in paſ
ſum. Ad quartū dicenduꝫ ꝙ honor eſt in Ad. 4.
honorante cauſaliter. ſed in ipo honorato eſt
formaliter. ſi em̄ eſſet in honorāte formaliter.
tunc honorans eſſet honorat⁹ Poſſet etiā
negari minor. honor em̄ nō eſt actio realiter
cōtingens paſſum. quia poſſum abſentē ho/
norare eque bene ſicut preſentē. Poſſum etiā
neſcientē vel non percipientē honorare eque
bene ſicut percipiētē. Etiā ꝺeū honoro in quē
nullam actionē habeo. Sicut em̄ teſtis alicu/
ius nō agit in illud cui⁹ teſtis eſt. ſed ſolū ꝺe/
clarat aliquid circa illud vel ineſſe illi vel ab/
eſſe. ſic cū honor ſit exhibitio reuerentie in te/
ſtimonium virtutis. vt patet primo ethicoꝝ
ergo honorans non agit in honoratum. ſed
ꝺeclarat ſibi ineſſe virtutem vel aliquā digni
tateꝫ. Et ideo qd̄ hic arguitur ꝺe honore. nō
eſt cōtra ꝑmiſſam concluſionē. in qua loquiꝛ
ꝺe actōne tranſeunte qua realis paſſio inferꝛ
ipſi paſſo. Ad quintū dicenduꝫ ꝙ crucifi/ Ad. 5.
xio que fuit in chriſto diſplicuit ꝺeo. nō ratio
ne eius in quo fuit. ſed ratōe eoꝝ a quibꝫ fu/
it. Ad ſextū dicendū ꝙ maior nō eſt vera Ad. 6.
maxime ſi cōſequiꝛ rem non per modū inexi/
ſtentis. ſed per modū tranſeūtis ⁊ ꝓfluentis
a re in alterum. ſicut eſt in ꝓpoſito ꝺe ipa acti
one. Ad ſeptimū nego cōſequentiam. Ad Ad. 7.
probationē dico ꝙ perfectio que ſe habet per
modum fluxus ab vno in alterū. ꝺenominat
illud a quo eſt. ⁊ ꝺenominat illud in quo eſt.
aliter tamē ⁊ aliter. quia illud a quo eſt ꝺeno/
minat actiue. ſed illud in quo eſt ꝺenominat
paſſiue. Unde illud a quo eſt mot⁹ ꝺenomi/
natur a motu ⁊ diciꝛ mouens. ⁊ illud in quo
eſt motus ſimiliter ꝺenominatur a motu. qꝛ
dicitur motum. ſic eodē modo actio actiue ꝺe
nominat illud a quo eſt. quia ab actōne diciꝛ
agens. ⁊ paſſiue ꝺenominat illud in quo eſt.
⁊ ideo diciꝛ actū. Ad octauū dicēdū ꝙ li/ Ad. 8.
cet agēs formaliter agat actōe. qꝛ tn̄ non agit

in ſe ſ3 in alteꝝ. ideo nō oportet ꝙ actio ſit ſubie
ctiue intrinſeca agēti. ſ3 alteri. ſ. ei in qd̄ agit. ꝛ
ſic patet ꝙ argumentū nō ꝯcludit. Etiā mi
Ad. 9. nor eſſet falſa ſi debite acciperet ſb maiori Ad
nonū dicendū ꝙ cū vnū agēs agit in plā paſ
ſa. ibi nō pt eſſe omnino vna actio. dato etiā ꝙ
ſit vn⁹ efflux⁹ vt eſt ex pte agētis. Nā cū acti
ones numerent ꝛ ſpecificent ex terminis non
a quibꝫ ſunt ſ3 ad q̄s ſunt. ideo neceſſe habe
mus ponere ꝙ ſm̄ diuerſitatē paſſoꝝ ꝛ termi
noꝝ numerent ꝛ ſpecificent actōes. Alias em̄
cū ſol ſimul denigrat hoīez ꝛ dealbat pannū li
neū. denigratio ꝛ dealbatio eſſet vna tm̄ actio
Ad. 10. Ad decimū dicēdū ꝙ q2 de⁹ eſt agēs p in
tellectū ꝛ volūtatē. credidit areſto. ꝙ ſi de⁹ de
nouo aliq̄d pduceret. ꝙ nou⁹ act⁹ intelligen
di ꝛ nou⁹ act⁹ volēdi ſibi adueniret. ꝛ p cōſe
quēs neceſſario fuiſſet mutat⁹. tenuit ergo cō
ſequētia areſto. eo modo q̄ ipe credidit pter il
lud ꝙ actio trāſiens terminata ad ipam crea
turā eſſet in deo. Nā ſicut illud in q̄ eſt motō
vel mutatio illud mouet vl' mutat ſm̄ areſt.
v. phiſicoꝝ. ſic illud in q̄ formaliter ē ipa crea
tio. illud creat. S3 q̄ztū ꝯuincat illud ſophiſ
ma areſto. patet p ea q̄ dixi ſuperi⁹ diſtinctōe
Ad. 11. prima iſti⁹. xxi. Ad vndecimū dicēdum
ꝙ generatio diuina nō eſt actio de pdicamen
to actōis. ſ3 eſt vera relatio ſeu pprietas ꝯſti
tutiua ſuppoſiti generātis. ideo argumētū n̄
eſt ad ppoſitū. q2 in ppoſito loq̄mur de actio
ne trāſeunte in alienā naturā q̄ vere eſt de pdi
Ad. 12. camēto actōis. Ad duodecimū dicēdū ꝙ
maior non eſt vniuerſaliter vera. Nā rubedo
ꝛ dulcedo q̄ ſubiectiue ſunt in eadē pte pomi
referunt mutuo relatōe diſſimilitudis. Etiā
minor poſſet negari. q2 actio ꝛ paſſio nō ppe
referunt. ſ3 agēs ꝛ patiēs put habēt in ſe potē
tiā actiuā ꝛ paſſiuā p quas potētias fundant
Ad. 13. oppoſitos reſpect⁹ ad ſe inuicē. Ad tredeci
mū dicendū ꝙ maior nō eſt vera loquēdo de
opatōne trāſeūte. Nā agēs actōe trāſeūte nō
delectat ppter h̄ ꝙ talis actio ſit in ipo ſed q2
Ad. 14. eſt ab ipſo. Ad decimūquartū dicendū ꝙ
ſicut actio eſt naturalis agēti. ſic nō eſt extra
ipm. S3 nūc eſt ita ꝙ actio nō eſt naturalis
agēti ſubiectiue ſ3 ſolū elicitiue. ḡ bene ſequit
ꝙ nō pt elici p virtutē exiſtentē extra agens.
Ad cōmē- q̄zuis ſubiectiue poſſit eſſe extra agēs. Ad
tatorē. dictū cōmentatoris dicēdū. ꝙ ipe nō intēdit
ꝙ illa ſimilitudo currat p om̄es pedes. ſ3 ſuf
ficit ſibi ꝙ ſic calor ē i igne ſbiectiue. ſic actio
eſt in agēte cauſaliter ꝛ elicitiue. Si em̄ ſic n̄
intelligeret. tūc alijs ſuis dictis exp̄ſſe ꝯtradi
ceret. vt apparet. iij. phiſi. cōmento. xxi.

Quantū ad terciū

Articulus tercius.

articulū dico ꝙ om̄is act⁹ quantācūqꝫ ma
gnam habeat enormitatē annexā. ꝯſideratus
tamē vt aliq̄d in ſe includit entitatis poſitiue
ſic dependet a deo in genere cauſe efficientis.
Quia ſi nō. tūc neceſſario opteret dare vnū3 1
aliud primū principiū pter ipm deū a q̄ tales
entitates poſitiue vltimate dependerēt. qd̄ fu
it error manicheoꝝ. quē ipi poſuerūt in libro
Nota de epl'a fūdamenti.
quē intitulauerūt epl'am fundamēti. ꝯ quem
errorē pcedēs auguſtin⁹ edidit aliū libꝝ quē
noīauit ꝯtra epl'am fundamēti P. in libro 2
ſapiētie dicit. Om̄ia opa nr̄a opat⁹ es dn̄e.
Itē Joh. i. Om̄ia p ipm facta ſunt ꝛ ſine ipo
factū eſt nihil. ergo ꝛc. Itē auguſtin⁹. ix. ſup
gen̄. ait. ꝙ natura agit interiori motu nobiſqꝫ
occultiſſimo. cui tn̄ ſi de⁹ ſubtrahat opatōe3
intimā extincta remaneret opatio nature. Et
in libro de ſancta viduitate ad iulianū ait au
guſtin⁹. Fruſtra opari⁹ opa extrinſec⁹ molire
tur. niſi creator intrinſec⁹ latēter oparet S3
Opio erronea ppoſitini.
vt patet per magiſtꝝ hic in lr̄a quedā fuit ad
huc ſuis tpibꝫ opinio ſolennis. q̄ tn̄ p nunc
apud doctores error reputat. ponēs ꝙ actus
peccati etiā inq̄ztū act⁹ non eſt a deo. Et hanc
opinionē tenuit p̄poſitin⁹. Iſtud quidā3 1
poſteriores pbant ſic. Om̄is defect⁹ culpabi
lis q̄ reperit in actu imputat agēti actū pdu
centi habēti plenū dominiū ſup hmōi actu3
ꝛ nō ignorāti defectū ipſi⁹ act⁹. Si ḡ de⁹ age
ret actū alicui⁹ peccati cū plenū dominiū ha
beat ꝛc. P. q̄cunqꝫ aliq̄ ſunt inſepabiliter 2
annexa illud qd̄ eſt cauſa vni⁹ elicitiue videt
etiā eſſe cauſa alteri⁹. ſ3 aliq̄ act⁹ ſunt inſepa
biliter annexi peccat̄. ḡ ꝛc. P. a ſummo bo 3
no nō pt cauſari niſi bonū. ſ3 aliq̄s act⁹ nulli ē
bon⁹. puta act⁹ homicidij. q̄ eſt mal⁹ patienti
ꝛ eſt mal⁹ faciēti. P. quicq̄d eſt p ſe cauſa 4
alicui⁹ opatōis. illud ad min⁹ coopat ad om
ne illud ſine quo talis opatio eſſe nō pt. ſ3 ali
que ſunt operatōes q̄ ſm̄ phm in ethicis ſta
tim ꝯuolatā habēt maliciā. talis igit malicie
de⁹ eſſet ſaltē coopator. S3 iſta vt dixi ma
Contra errorē.
gis debent eſtimari error q̄ opinio. Q2 agere
pſupponit eſſe. igit quicq̄d nō habet eſſe a ſe.
illud nō pt omino habere agere a ſe. ꝛ ideo q̄
libet creatura rōnalis ſicut habet eſſe a deo. ſic
habet velle ꝛ opari a deo. vſum aūt put male
Inſtantia
vtit tali velle vl' opari habet a ſe. Forte di
cet cū hmōi vſus ſit quidā act⁹. ergo habebit

Solutio aliquē actū pciſe a ſeipo ⁊ nō a deo. Reſpō
deo ꝙ mal⁹ vſus put malus eſt nō eſt act⁹ ſ;
eſt defect⁹ ab actu. ⁊ ideo vt mal⁹ eſt nō opoꝛ
tet ꝙ habeat cauſam efficiētē ſ; deficientē Un̄
cū aliq̄s occidit hoīe; innocentē. mot⁹ ipſius
man⁹ eſt ens poſitiuū. ⁊ eſt a deo. q̄ ſimul opa
tur cū oīb; ſecūdis agentib; ī omib; eoꝝ ope
rationib; ⁊ actib; poſitiuis. vſus tn̄ illi⁹ mo/
tus quantū ad ſuā maliciā puta put ſm intē
tionē occiſoꝛis cadit ſup indebitā ⁊ innocētē
materiā hic ꝓprie nō habet cauſam effectiuā
ſ; poti⁹ defectiuā. puta inoꝛdinatā volūtate;
occidētis. Cū em̄ talis vſus de ſe ſit defectuo/
ſus nō debet reduci in cauſam primā q̄ nullo
modo p̄t deficere. Ad primū igit̄ dicendū

Solutio Ad.1. ꝙ maioꝛ nō eſt vera. quādo act⁹ talis nō eſt
pciſe ab vno agēte. Nā cū talis act⁹ eſt a duo
bus quoꝝ vni repugnat deficere ⁊ alteri nō re
pugnat. tūc entitas hmōi effect⁹ ſic reducitur
in agēs nō potēs deficere ꝙ tn̄ defect⁹ ei⁹ nul/

Ad.2. laten⁹ reducet̄ in ipm ſ; ſolū in alteꝝ. Ad
ſecundū dicendū ꝙ maioꝛ nō eſt vera loquē/
do de cauſa p ſe. ſ; ſolū loquēdo de cauſa ſine
qua nō. modo bene ↄcedo deū eſſe cauſam ſi/
ne qua nō ipſi⁹ peccati. q2 ſi ſubtraheret ſua;
influentiā tūc null⁹ peccatoꝛ poſſet nec cogita
re nec loqui nec opari. ⁊ p ↄſequēs nullaten⁹

Ad.3. poſſet peccare. Ad terciū nego minoꝛē. q2
act⁹ ille quo cōmittit̄ homicidiū eſt bonū ip/
ſius manus. mala em̄ eſſet man⁹ loquēdo de
malicia naturali ſi nō poſſet moueri. q2 tūc eſ

Ad.4. ſet paralitica vel arida. Ad quartū dicen/
dū ꝙ coopat̄ modo q̄ cauſa ſine qua non ſiue
cauſa permittēs dicit̄ coopari. q2 licet de⁹ nul
lum malū culpe efficiat. fieri tn̄ nō poſſet niſi
ipſo permittente.

Articulus quart⁹. **Quātu; ad quartū**
pꝛincipale nihil dico ad p̄ſens ratione breui/
tatis. q2 de hoc intēdo dicere in tercio li. diſt.
xij. Ad argumētū p̄ncipale patet ex dict;.

Diſtinctio triceſimaoctaua.

p P **Oſt predicta**
⁊c. Poſtq̄ magiſter determina
uit d̄ peccato actuali. ⁊ tetigit d̄
ei⁹ radice breuiter ⁊ ſuccincte. hic ↄſequit̄ de
eadē radice extenſi⁹ ⁊ diſtincte. Et diuidit̄ in
duas ptes. Quia p̄mo determinat de imedia
ta peccati radice puta de humana voluntate
Secūdo de ei⁹ germine. puta de malo ope q̄d
germinat ab humana volūtate. diſt. xl. ibi.
Poſt hec de actib; ⁊c. Prima in duas. Na;
pꝛimo mgr̄ oñdit vnde iſta radix. ſ. humana
volūtas inficit̄. Secūdo q̄uo ⁊ qualiter infe/
cta efficit̄. diſt. xxxix. ibi. Hic oꝛit̄ q̄ſtio ſatis
⁊c. Pꝛima in duas. Quia p̄mo oñdit vnde
iſta volūtas dicit̄ recta vl̄ vicioſa. Secundo
inq̄rit q̄ ſit inter voluntatē finē ⁊ intentione;
differētia. ibi. Solet etiā queri. Pꝛima ī du/
as. Quia pꝛimo oſtēdit ꝙ ex fine quē inten/
dit volūtas cognoſcit̄ quicq̄d in ea eſt rectitu
dinis ſeu obliquitat; Secūdo querit vtꝝ
tantū vn⁹ finis ſit omīs bone volūtatis. ibi.
S; querit̄ vtꝝ omēs. Et hec in tres. Quia
pꝛimo iſti⁹ queſtionis ponit determinatōem
Secūdo cōtrariā obiectionē. Et tercio obie/
ctionis ſolutōe;. Secūda ibi. Uerūtn̄ huic
ſnie. Tercia ibi. Hec aūt ſibi nō. Sequit̄
illa pars. Solet etiā queri. In qua magiſter
querit q̄uo differāt ab inuicē volūtas intētio
⁊ finis. Et diuidit̄ in duas ptes. Quia p̄mo
mgr̄ determinat ꝓpoſitā queſtionē Secūdo
cauſa p̄dictoꝝ mouet aliā incidentē dubita/
tionē. ibi. Sed querit̄ vtꝝ. Circa iſtā di/
ſtinctionē quero.

v **V**Trum volūtas ex ſua libertate poſſit
ſimul plures fines intendere. Et vi
detur ꝙ non. Quia ſi plures fines
ſimul intenderet. vl̄ ambos intēderet eq̄ vlti
mate. ⁊ hoc eſt impoſſibile. q2 vltim⁹ finis ſm
naturalē rationē iudicat̄ ſolū eſſe vn⁹. vt pa/
tet. xij. methaphi. vel neutꝝ intēderet vltima
te ⁊ tūc neutꝝ intēderet vt finē. q2 hoc intēdit̄
vt finis ad q̄d omīa cetera reducunt̄. vl̄ vnū
eoꝝ intēdit vltimate ⁊ n̄ alteꝝ. ⁊ tūc ſolū vnū
intēdit p modū finis. alteꝝ āt p modū ei⁹ q̄d
eſt ad finē. Cōtra. volūtas ratōe ſue liberta
tis poteſt aliq̄ plura bona intēdere anteq̄; in/
tellectus iudicet vtꝝ vnū iſtoꝝ ſit eligendu;
ꝓpter alteꝝ. vel ambo ꝓpter terciū. igit̄ p̄t ita
lia tendere ſicut in plures fines. Antecedēs
ſatis notū eſſe videt̄ ex his q̄ ſuperi⁹ dicta ſūt
diſt. xxv. arti. ij. Cōſequētia patet. q2 illa in/
tendunt̄ vt fines. quoꝝ neutꝝ intendit̄ ꝓpter
alteꝝ. nec ambo ꝓpter terciū. Hic quattu
oꝛ ſunt videnda. Pꝛimo vtꝝ libertas toti
us regni anime ratōnalis p̄ncipaliter habeat
eſſe in ipa volūtate. Secūdo vtꝝ volūtas
vnico ſuo actu libere tendat in finē ⁊ ī ea que
ſunt ad finē. Tercio vtꝝ bonitas tal̄ actus
ſumat̄ pꝛincipaliter a fine. Et quarto de
pꝛincipali queſito.

Articulus ꝑmus

Quātū ad primū

primo ponā ꝯcluſionē quā credo eſſe verā.
Scdo recitabo opiniones ei ꝯtrarias cū ſuiſ
Cōcluſio. motiuis. Et tercio ad ipa reſpōdebo Dico
igiť primo ꝙ libertas formaliter ſeu ꝑ ſe ⁊ prn/
cipaliter ꝯuenit ipi volūtati. Quia potentia
1 cui ex ꝓpria ptāte ꝯuenit determinare electio
nē illa ꝑncipaliter ⁊ formaliter eſt libera. ſꝫ vo
luntati ex ſua ꝓpria ptāte ſeu autoritate ꝯue/
nit determinatio omīs noſtre electōis. vt pa/
tet ꝑ anſ. in lib. de ꝯcordia pſciētie dei cū libe/
2 ro arbitrio. c. vi. P. illa potētia eſt princi/
paliter libera cui omēs potētie tā cognitiue qꝫ
appetitiue d iure naturali tenenť obedire. vo/
luntas eſt hmōi. Quia ſicut ait bern̄. libro de
libero arbitrio. c. iij. Quicqd nō habet volun
tarij aſſenſus libertatē ꝓculdubio ⁊ merito ca
ret ⁊ iudicio. ꝑinde vniuerſa q̄ ſunt hoīs pre
ter ſolā voluntatē ab vtroqꝫ. ſ. merito ⁊ iudi/
cio libera ſunt id ē abſoluta ſunt ⁊ carēt vtro/
qꝫ. qꝛ libera non ſunt. Et ſubdit ibidē. ꝙ vita
ſenſus appetitꝰ memoria ingeniū ⁊ ſi qua ta/
lia ſunt eo ipo ſubſiſtūt neceſſitati qꝛ nō ple/
ne ſubdita ſunt volūtati. quaſi dicat. Si ali
qd debēt habere de libertate oportet ꝙ obediāt
volūtati. P. illa potētia eſt ꝑncipaliter li/
3 bera q̄ nullo modo pt cogi ſeu libertate ꝓuari.
Sꝫ ſola volūtas ſic eſt libera ꝙ neceſſitari nl'
latenus poteſt neceſſitate coactōis Quia ſm
bern̄. in de libero arbitrio. c. ij. Volūtati datꝰ
eſt intellectꝰ vt illā inſtruat nō vt deſtruat. de
ſtrueret aūt ſi ei vllam neceſſitatē imponeret.
Itē Dama. lib. ij. c. xvi. Liberi ſumꝰ arbitrio
facere ⁊ nō facere. ⁊ hec omīa ꝑ noſtrā volun
tatē aguntꝰ. Itē anſ. d libero arbitrio. c. vij. ait
Nihil in homīe eſt liberiꝰ volūtate. Sed
Opīo con ꝯtra iſtud ſunt ꝑmo quidā doctores dicētes
traria. libertatē formaliꝰ ⁊ principaliꝰ cōpetere intel/
lectui qꝫ volūtati Quia illud qd in regno aīe
1 ſe habet reſpectu ceterarū potētiarū ſicut rex ad
plebē. illi principaliter ꝯuenit libertas. intel/
lectꝰ eſt hmōi. P. qd ſubijciť alteri ⁊ iudi/
2 catur ⁊ regiť ꝑ ipm eſt minꝰ liberū. ⁊ ecōuerſo
ſubijciens ⁊ iudicās ⁊ regēs eſt magis liberū.
ſꝫ volūtas ſubijciť intellectui ⁊ regiť ⁊ iudica
tur ꝑ ipm. Minores iſtarū duarū rationū ꝓ/
bant ꝑ cōmentatorē q̄ ſuꝑ. ij. ethicorū. cōmēto
ix. ſic ait. Reges q̄ eligebāt annūciabāt plebi.
iſti eīm in ſic inceptis duces ſunt. quēadmo/
dū ⁊ noſter intellectus qui eſt eorū q̄ in nobis
honorabilior. vt eīm plebs ſubijciť iudicať et
regiť. ita ⁊ hic appetitꝰ ſubijciť iudicať ⁊ regiť
ab intellectu ⁊ cōmoneť ad oꝑationē. P. 3
potētia cui ꝑmo cōpetit dominiū ſuꝑ actū il/
la eſt ꝑmo ⁊ principaliter libera. ſꝫ intellectui
ꝯuenit ꝑmo dominiū hmōi. qꝛ cōmentator
vi. ethi. cōmento. xviij. dicit. ꝙ ſenſus nō ha
bet dominiū ſuꝑ actū humanū. qꝛ beſtie ſen/
ſum habēt. ſꝫ dominiū ſuꝑ actū nō habent. qꝛ
dominiū omīe ipiꝰ actꝰ: intellectꝰ habet. ꝗ ⁊c.
P. illud qd in electōe ſe habet ad rōnē ſicut 4
ſeruꝰ ad dn̄m. ⁊ diſcipulꝰ ad mgr̄m. minꝰ ha
bet d ipa libertate qꝫ ipa ratō. volūtas ē hmōi.
qꝛ. vi. ethi. cōmento. xi. ait cōmentator. ꝙ ap/
petitꝰ ſe habet ad rationē ſicut ſuꝰ ad dn̄atorē
⁊ ſicut diſcipulꝰ ad doctorē expectans qd pci
piet vel qd docebit mēs. vt vtiqꝫ vl' eligat bo/
nū vl' fugiat malū. Et cōmento. xv. ait. ꝙ ele/
ctio apud ſeipā habet appetitū vt genꝰ. ⁊ ra/
tionē vt differētiā. cū igiť differētia ſit determi
natiua generis. ꝗ ⁊c. P. ille q̄ cognoſcit finē 5
⁊ rationē finis ⁊ ea q̄ ſunt ad finē ⁊ ꝓportōem
eorū ad ipm finē eſt maioris libertatis qꝫ ille q̄
hec ignoret. ſꝫ intellectꝰ cognoſcit omīa ꝑdi/
cta. ⁊ appetitus intellectiuꝰ ignorat ea niſi in
qꝫtū ſibi ꝑ intellectū oſtēduntꝰ. P. illa potē 6
tia eſt magis libera q̄ minꝰ depēdet ab alijs i
exercitio actꝰ ſui. ſꝫ intellectꝰ minꝰ depēdet qꝫ
volūtas. cū actus volūtatis ſemꝑ pſupponat
actū intellectꝰ ⁊ nō ecōuerſo. eo ꝙ bonū cogni
tū ſit obiectū volūtatis. Sꝫ iſtā opinionē Cōtra opi
reputo minꝰ verā. Qꝛ illa potētia q̄ ſic eſt ad nionem.
oppoſita ꝙ non habet de ſe libertatē q̄ poſſit ſe
determinare ad vnū oppoſitorū illa nō eſt prn
cipaliter libera. intellectus eſt hmōi. Maior
patet ꝑ Dam̄. lib. ij. c. xxvi. Minor etiā patꝫ
ix. methaphi. vbi diciť. ꝙ potētia rōnalis cū
ſit ad oppoſita ſi ageret nō determinata ab al
tero. tūc ſimul' ageret oppoſita. Iſtud aūt prin
cipiū determinās rationē ſm cōmentatorē ē
appetitꝰ ſeu volūtas. qꝛ cū appetitꝰ fuerit al/
teriꝰ ꝯtrariorū. tunc actio agētis pendet ex illo Solutio
cōtrario. Sed nec motiua iſtiꝰ opinionis Ad. 1.
ꝯcludūt Igiť ad primū nego minorē. Ad
ꝓbationē dico ꝙ licet intellectꝰ q̄ ad h̄ ꝙ ſuū
iudiciū ꝓponit volūtati aliqualē habeat ſimi
litudinē cū rege. tn̄ qꝛ in actu iudicij inueſti
gationis ⁊ ꝯſilij dependet ab imꝑio volūtatis.
idē eīm actꝰ q̄ eſt ipiꝰ intellectꝰ elicitiue. eſt ip/
ſius volūtatis imꝑatiue. ideo principalis li/ Ad. 2.
bertas ſemꝑ reſidet apud ipā volūtatē Ad
ſecundū nego minorē. Ad ꝓbationē poſſet di
ci ꝙ cōmentator ibi loquiť de ſenſitiuo appe/
titu. videť eīm cōmentator diſtinguere totā

partē intellectiuā q̄ cōp̄hēdit intellectū ꝛ volūtatē ꝯtra ꝑtē ſenſitiuā. Ul' dicēdū ꝙ tal' ſubiectio eſt q̄dā ꝯformitas volūtatis ad rectā rōēꝫ. q̄ tñ ñ eſt ꝑ vim ipi⁹ intellect⁹ exacta ab ipa volūtate. qꝛ ipa ꝑ ſuā libertatē poſſꝫ declinare a quocūqꝫ iudicio rōis. ꝛ ſi regit' aliq̄ mō ꝛ ſubijcit'. h̄ fit ſua ſpōte. qꝛ ipa libere ꝛ ex ſe ſe ſbijcit dictamini recte ratōis. ergo ꝛc.

Ad.3. Ad terciū nego minorē. Ad ꝓbatōēꝫ dico ꝙ dictū cōmentatoris ñ recitat' cōplete. qꝛ ſic ait cōmētator. Dominiū oīe ipi⁹ act⁹. intellect⁹ habet ꝛ appetit⁹.

Ad.4. Ad q̄rtū dicendū ꝙ q̄uis illa exēpla cōmentatoris in h̄ ꝑtendāt aliq̄lē ſilitudinē ꝙ ſic ſeru⁹ reſpicit dn̄m q̄tū ad ea q̄ agēda ſūt. ꝛ diſcipul⁹ mgr̄m q̄tuꝫ ad ea q̄ tenēda ſunt. ſic volūtas hōis ꝟtuoſi reſpicit dictamē recte ratōis. in h̄ tñ ſemꝑ ē diſſimile. qꝛ volūtas ꝯ h̄mōi dictamē venire p̄t quocūqꝫ iudicio vl' ꝯſilio ratōis nō obſtāte. vt ait bern̄. in de libero arbitrio. c. i. Uolūtas nō ſemꝑ ex ratōe. ſꝫ nunq̄ abſqꝫ ratōe mouet' vt mlta faciat ꝑ ipaꝫ ꝯtra ipaꝫ. puta ꝑ ei⁹ miniſteriū facit ꝯ ei⁹ iudiciū ꝛ ꝯſiliū. Et infra. c. ij. ait. Uolūtari⁹ ꝯſenſus nec negat ſe nec p̄bet ſe cuiq̄ niſi ex volūtate. Alioquin ſi cōpelli valeret inuit⁹ violent⁹ eſſet ꝛ nō volūtari⁹.

Ad illud qd̄ addit' de electōe dicēdū ꝙ rō nō eſt differētia intrinſeca ipi⁹ electōis. q̄uis aliq̄ modo poſſit dici ei⁹ differētia extrinſeca. Dato etiā ꝙ ratio ſit determinatiua oſtēſiue qꝛ determinate oſtēdit. volūtas tñ eſt determinatiua impatiue. ḡ ꝛc.

Ad.5. Ad quintū dicēdū ꝙ qꝛ libertas ꝛ cognitio ſunt ꝯditōes multū deſperate ideo ex maiori ꝛ ꝑfectiori cognitōne nō p̄t argui maior libertas niſi tal' cōpatio ſit tantūmodo iter potētias cognitiuas. Un̄ ꝑ illā maiorē bñ ꝓbaret' ꝙ intellect⁹ ſit liberior ſenſu. nō aūt ꝙ ſit liberior volūtate. qꝛ voluntas nō eſt potētia cognitiua.

Ad.6. Ad ſextū nego maiorē. qꝛ ſi eſſet vera tūc ſenſus ꝛ fantaſia eſſent potētie mag' libere q̄ intellect⁹. cū act⁹ eoꝝ nō p̄ſupponat actū intellect⁹ ſꝫ ecōuerſo. Minor etiā deficit. qꝛ act⁹ intelligēdi cōpetens intellectui anteq̄ volūtas ſit i actu eſt act⁹ neceſſari⁹ ꝛ naturalis. ꝛ ꝑ ꝯſequēs ꝓ p̄nō habens libertatē. Un̄ q̄ſi nullā videt' h̄re intellect⁹ libertatē circa actū ſuū niſi poſt q̄ volūtas adhibet intentōēꝫ. ita ꝙ ꝓp̄e loq̄ndo act⁹ ipi⁹ intellect⁹ intm̄ dicet' eſſe liber. inq̄tū ab ipa volūtate fuerit impat⁹ vl' intent⁹

Opīo gotfridi. 1 Sꝫ ꝯtra p̄dictā ꝯcluſionē ſunt alij qui dicunt ꝙ libertas equaliter reꝑit' in intellectu ꝛ volūtate. Qꝛ potentie q̄ eq̄liter abſtrahūt a materia eq̄liter ſunt libere. ſꝫ intellect⁹ ꝛ volūtas equaliter abſtrahunt a materia. cū ambe fundent' in eſſe imateriali ipi⁹ aīe rōnal'.

P̄. ſicut act⁹ liber eſt q̄ egredit' a potētia libera. ſic potētia libera eſt q̄ egredit' ab eſſentia libera. ſꝫ tā intellect⁹ q̄ volūtas parit' egrediunt' ab eſſentia libera puta ab eſſentia aīe intellectiue q̄ eſt eſſentia libera. ḡ ꝛc. 2

P̄. ex h̄ eſt aliq̄ potentia formaliter libera. qꝛ eſt ſuꝑ ſeipaꝫ reflexiua ꝛ ſuꝑ ſuū actū. ſꝫ h̄ equaliter ꝯuenit intellectui ꝛ volūtati. ḡ ꝛc. 3

P̄. tota aīa rōnalis ſm ꝙ ad imaginē dei eſt libera eſſe cenſet'. ſed aīa intellectualis ſm intellectū ꝛ voluntateꝫ equaliter eſt ad imagineꝫ dei. ḡ ꝛc. 4

P̄. ſm p̄hm. ix. metha. potētie rationales ſunt ad oppoſita. ꝛ ꝑ ꝯſequēs libere. ſꝫ intellect⁹ nō minus eſt rōnalis potētia q̄ voluntas. ergo ꝛc. 5

Ali⁹ ad idē 6 P̄. ex dictis cuiuſdā alteri⁹ doctoris p̄t argui ſic. Qn̄ aliq̄ ſunt idē oīno re abſoluta ꝛ differūt ſolū reſpectib⁹ illa ſunt eq̄lis libertatis. intellect⁹ ꝛ volūtas ſunt idē re abſoluta ꝛ ſolū differunt reſpectib⁹. Maior patet. Minorē aūt ipi ꝓbant ꝑ ea q̄ adduxi in p̄mo ſententiaꝝ. diſt. iij. cū de potētijs anime tractaui

Cōtra eā. 1 Sꝫ nec iſtud teneo. Qꝛ illa potētia non eſt eq̄ formaliter libera ſic volūtas cui⁹ p̄ncipiū aſſenſus nō eſt i p̄tāte ſua. intellectus eſt h̄mōi. Maior patꝫ. qꝛ deficiēte p̄mo deficiūt ꝛ cetera ꝯſeq̄nter ſe habētia. vt pꝫ. ij. metha. Patet etiā minor. qꝛ p̄mo p̄ncipio intellect⁹ neceſſario ꝯſentit. nec p̄t ei nō ꝯſentire. Alias inuenit' talis additio. Sꝫ ꝑ hāc ratōēꝫ nihil ꝯcludit'. Qꝛ ſicut intellect⁹ nō p̄t nō ꝯſentire veritati p̄mi p̄ncipij. ſic volūtas nō p̄t nō velle vltimū finē actualiter appꝛ̄hēſum. Et iō ex iſto argumēto nō ꝓbat' ꝙ libertas magis ꝯueniat volūtati q̄ intellectui. q̄uis alijs rationib⁹ hoc ꝓbetur.

P̄. auguſtin⁹. iij. de libero arbitrio. c. xvi. ait. Uolūtatē ñ allicit ad faciēdū qd̄libet niſi aliqd̄ viſuꝫ. q̄d aūt vnuſq̄ſqꝫ vel ſumat vl' reſpuat eſt i p̄tāte. ſꝫ q̄ viſu tangat' nll'a p̄tās. Et idē aug⁹. ix. ſuꝑ gen̄. c. xxvij. ait. Non ſolū natura rōnalis ſicut in homib⁹. veꝝ etiā irrationalis ſicut i pecorib⁹ mouet' viſis. Sꝫ natura rōnalis volūtatis arbitrio vel ꝯſentit viſis. vel nō ꝯſentit. irrationalis aūt nō habet ꝛc. Itē Dam̄. lib. ij. c. xvi. ait. ꝙ ſum⁹ liberi arbitrio facere ꝛ nō facere. ꝛ hec oīa ꝑ noſtram voluntatē agunt'. 2

Itē bern̄. in de libero arbitrio ait. ꝙ nihil i hoīe eſt liberi⁹ volūtate.

Solutio Ad.1. Ad p̄mū dicendū ꝙ maior nō eſt vniuerſaliter vera. qꝛ intellectus agēs non min⁹ abſtrahit a materia q̄

intellect⁹ poſſibilis ⁊ volũtas. ⁊ tñ nõ eſt po/
tentia libera. imo eſt potẽtia naturalis ⁊ neceſ
ſaria. cũ in ſe non habeat dominiũ ſui actus.
Ad.2. Ad ſecundũ dicẽdũ ꝙ q̄uis act⁹ ſint libe/
ri q̄ egrediunt̃ a potẽtia libera. nõ tamẽ optet
ꝙ omnes hmõi act⁹ equaliter ſint liberi. Sic
dato ꝙ potẽtie aliquo modo ſint libere q̄ egre
diunt̃ ab eſſentia libera. nõ tamẽ ſunt equali/
ter libere. Maior etiã nõ eſt vera. q̄ꝛ ſi eſſenti
a3 anime intellectiue appellas eſſentiã liberã.
tũc intellectus agens egredit̃ ab eſſentia libe/
Ad.3 ra. ⁊ tamẽ nõ eſt potentia libera. Ad terciũ
dicẽdũ ꝙ ꝯuerti ſupra ſe nõ eſt ꝑciſe a liberta/
te potẽtie. ſed ab imaterialitate vel ab obiecti
ſui vniuerſalitate. puta ꝙ tã ipſa potentia q̄3
act⁹ ſu⁹ comp̄hendunt̃ ſub ſuo obiecto adeq
Ad.4. to. Ad quartũ dicendũ ꝙ quãuis tota aĩa
intellectiua ſit ad imaginẽ dei. tamẽ ex h̄ ſibi
cauſaliter nõ ꝯuenit libertas. ſ3 ꝓpter h̄ volũ
tas dicit̃ libera q̄ꝛ eſt ĩ poteſtate noſtra. vt ait
auguſtin⁹. iij. de libero arbitrio. c. iij. In oĩ
bus igit̃ iſtis rationib⁊ vt plurimũ peccat̃ q̄ꝛ
accipit̃ nõ cauſa ꝓ cauſa. Ad quintũ dicẽ/
Ad.5. dum ꝙ potẽtie rõnales ſunt ad oppoſita. nõ
tamẽ in eo ꝙ rõales ſunt ſ3 ĩ eo ꝙ libere ſunt.
⁊ ideo ſicut volũtati principali⁹ ꝯuenit liber/
tas. ſic poſſe in hoc ⁊ in oppoſitũ ꝓncipalius
ꝯuenit volũtati. Intellectui em̄ h̄ cõuenit ex
ordine naturali quẽ habet ad ipam volũtatẽ.
volũtati aũt primo ⁊ principaliter. Ad ſe/
Ad.6. xtũ nego minorẽ. cauſa3 aũt negatõnis aſſi/
gnaui in ꝓmo libro. diſt. iij.

Articulus ſecundus. **Quantũ ad ſecũdũ**
articulũ pono breuiter iſtã ꝯcluſionẽ. ꝙ volũ
tas eodẽ actu numero fieri pt in finẽ ⁊ in ea q̄
1 ſunt ad finẽ. Quia vbi vnũ ꝓpter alteꝝ vtro
bi93 tantũ vnũ. ſ3 ea q̄ ſunt ad finẽ volumus
ꝓpter finẽ. ergo ⁊c. P. ſi nõ. tũc potẽtia vo
2 litiua ſimul eſſet ſub duob⁊ actib⁊. ꝯſequens
eſt falſu3. q̄ꝛ ſicut eadẽ pars cere nõ pt ſimꝉ fi/
gurari diuerſis imaginib⁊. ſic eadẽ indiuiſi/
bilis potẽtia ꝓ ſtatu ꝑſentis vite nõ pt ſimul
informari diuerſis actib⁊. Cõſequẽtia patet.
q̄ꝛ cũ volitio finis ſit ratio volẽdi ea que ſunt
ad finẽ. ideo nõ poſſum⁹ velle ea q̄ ſunt ad fi/
nem vt ſunt ad finẽ niſi velim⁹ ipm̄ finẽ. Vñ
cũ ſanitas ſit finis deambulatõis. q̄uis deam
bulationẽ ſm ſe ⁊ abſolute ꝯſideratã ego poſ/
ſim velle actualiter nõ volẽdo ſanitatẽ. tñ vt
deambulatio eſt inductiua ſanitatis ⁊ vt intẽ
ditur ꝓpter ſanitatẽ ſic null⁹ pt velle deambu
lationem niſi velit ſanitatẽ. P. relatiua vt 3
relatiua ſunt ꝑ vnicũ actũ potẽtie attingunt̃.
ſ3 illud qd̄ eſt ad finẽ ſm qd̄ hmõi neceſſario
ꝯcernit relationẽ ad finẽ. ⁊ econuerſo finis vt
finis ꝯcernit relationẽ ad ea q̄ ſunt ad finẽ. er
go vt ſic vnico actu attingunt̃ a potẽtia ſiue
ſit cognitiua ſiue ſit appetitiua. S3 iſtõ Cõtra cõ/
ſolet a quibuſdã impugnari ſic. Intellectus cluſionem
eodẽ actu nõ fert̃ in principia ⁊ ꝯcluſionem. 1
igit̃ nec volũtas in finẽ ⁊ in ea q̄ ſunt ad finẽ.
Cõſequẽtia patet a ſimili. Antecedẽs ꝓbat̃.
q̄ꝛ eadẽ potẽtia nõ poteſt ſm diſtinctos habi
tus tendere in diuerſa obiecta eodẽ actu nu/
mero. S3 intellect⁹ diſtinctis habitib⁊ ten/
dit in principia ⁊ in ꝯcluſionẽ. Nã ꝑ habitũ
qui dicit̃ intellect⁹ tendit in principia. ꝑ ha/
bitũ aũt ſciẽtie tendit in ꝯcluſiones. ergo ⁊c.
P. idẽ act⁹ ſimul ⁊ ſemel nõ pt eſſe intẽſior 2
⁊ remiſſior. S3 act⁹ volũtatis reſpectu finis
eſt intẽſior. q̄3 reſpectu eoꝝ que ſunt ad fine3.
P. fruitio ⁊ vſus nõ ſunt vn⁹ act⁹. ſed act⁹ 3
voluntatis reſpectu vltimi finis eſt fruitio. ⁊
reſpectu eoꝝ que ſunt ad finẽ eſt vſuſ. ergo ⁊c.
P. act⁹ diſtinguunt̃ ꝑ obiecta. vt patet. ij. 4
de aĩa. S3 finis ⁊ ea q̄ ſunt ad finẽ ſunt diſti
cta obiecta. ergo ⁊c. P. actus ſpecificant̃ vt 5
terminant̃ ad obiecta. ſed finis pt eſſe bon⁹ eo
qd̄ eſt ad finẽ exiſtẽte malo. ſicut cũ aliq̇s fu/
rat̃ vt det elemoſinã. vel ecõuerſo vt cũ quis
dat elemoſinã ꝓpter vanã gloriã. igit̃ ſi ide3
act⁹ terminaret̃ ad finẽ ⁊ ad ea q̄ ſunt ad finẽ.
tũc idẽ act⁹ ſimul ⁊ ſemel poſſet eſſe bon⁹ ⁊ ma
lus. qd̄ eſt impoſſibile. Sed iſta nõ ꝯclu/ Solutio
dunt. Igit̃ ad primũ dicendũ ꝙ q̄uis princi Ad.1.
pia ſm ſe ⁊ abſolute poſſint ſm ꝓpriũ habitũ
ꝯſiderari diſtincte. nõ intellecto ſeu ꝯſidera/
to principiato. tamẽ nõ poſſunt ꝯſiderari vt
principia ſunt nõ ꝯſideratis principiatis. Q̄ꝛ
principiũ vt principiũ ⁊ principiatũ vt prin
cipiatũ ſunt relatiua. ⁊ ꝑ ꝯſequẽs vt ſic vnu3
ſine altero app̄hendi nullatenus pt. Et ideo
q̄3 uis ꝓmo modo ꝓncipiũ ⁊ principiatũ di/
ſtinctis habitib⁊ ⁊ actib⁊ cognoſcunt. nõ tñ ſe
cũdo modo. Et hec eſt intẽtio phi. i. poſte
rioꝝ. vbi ait. ꝙ q̄uis prius poſſit cognoſci ꝙ
oĩs triangul⁹ habet tres q̄3 cognoſcat̃ ꝙ trian
gul⁹ q̄ eſt ĩ ſemicirculo habeat tres. ſi tñ vnu3
ducat̃ in aliud. puta ſi apponat̃ minor. ⁊ di/
cat̃. ꝙ triangul⁹ q̄ eſt ĩ ſemicirculo eſt triangu
lus. tũc ſimꝉ inducẽs cognouit. ſ. ꝙ triangu/
lus qui eſt in ſemicirculo habet tres. Et ratõ
iſti⁹ eſſe poteſt. q̄ꝛ maior nõ ſumit̃ ꝓprie loq̄n
do vt eſt ꝓncipiũ ꝯcluſionis. niſi cũ adiũgit̃

ſibi minoꝛ. ꝓpter qᷠ adiũcta minoꝛe tunc eo
dẽ actu intellect⁹ apphendit ꝑncipia ⁊ ↄcluſi
onẽ. Ad ſecundũ dicendũ ꝙ q̃uis idẽ act⁹
Ad.2. ratõne eiuſdẽ nõ poſſit ſimul eſſe inteſioꝛ ⁊ re
miſſioꝛ. ratõe tñ diuerſoꝝ quoꝝ vnũ inteſiuſ
mouet potentiã alio. idẽ act⁹ p̄t eſſe intenſioꝛ
reſpectu vni⁹ q̃ʒ reſpectu alteriuſ. qꝛ vt deduxi
ex p̄mo poſterioꝝ. cognitis p̄miſſis ſeu prin
cipijs vt ꝑncipia ſunt ſimĺ cognoſcit ipa cõ
cluſio. ⁊ tñ ibidẽ dicit ꝙ ꝑncipia ſunt magis
nota ↄcluſiõe. qꝛ ꝓpt qᷠ vnũqᷠqʒ tale. ⁊ illᷠ
magiſ. Sicut em̃ ſcuto viſo a remotꝭ qᷠ i vna
ſui p̃te eſt albũ ⁊ i alia ſui p̃te eſt nigrũ. ſimul
inteſius videt ſm̃ partẽ albã q̃ʒ ſm̃ nigrã. ſic
⁊c. Dicũt etiã aliq̃ doctores ꝙ nõ ſemꝑ vo
luntas magis ⁊ inteſius vult finẽ q̃ʒ illud qᷠ
eſt ad finẽ. ſʒ ſolũ cũ ſibi diſiũctiue proponit.
puta cũ dicit q̃d vis: vis ſanitatẽ vel potionẽ
Si tñ ꝓponit copulatiue. puta ſi dicit infir
mo. tu nõ poteris ſanari ſine potione. vis ergo ſa
nitatẽ ⁊ potionẽ. tũc eque inteſe volet potionẽ
Ad.3. ſicut ipaʒ ſanitatẽ. Ad terciũ nego antece
dens. qꝛ q̃uis nõ poſſit eſſe idẽ obiectũ ordi
nate fruitõis ⁊ vſus. p̄t tñ idẽ eſſe act⁹ fruitio
nis terminat⁹ ad duo obiecta. Nã ſicut etiaʒ
in vita beata eodẽ actu cognitõis cognoſci
mus deũ ⁊ creaturas. ſic ⁊ eodẽ actu dilectõis
diligem⁹ deũ ⁊ ſic fruemur. ⁊ ipas creaturas
Ad.4. ⁊ ſic vtemur. Ad quartũ dicendũ ꝙ ma
ioꝛ nõ eſt vera cũ obiecta ſic ſe habẽt ꝙ vnũ ẽ
ratio tendẽdi in alteꝝ. alias cũ video colorẽ il
luminatũ opteret ꝙ viſus meus alio actu vi
dendi tenderet in lucẽ. ⁊ alio in colorẽ. qᷠ eſt
ſimpliciter falſuʒ. Cũ igit finis ſit ratio volẽ
di ea q̃ ſunt ad finẽ. ſicut lumẽ eſt ratio vidẽ
Ad.5. di colores ⁊c. Ad quintũ dicendũ ꝙ illis
⁊ ↄſimilibꝫ caſibꝫ poſit; act⁹ tantũmodo erit
malus. qꝛ q̃uis bonũ ↄſtet ex tota ſua cauſa.
malũ tñ orit etiã ex ſingularibꝫ defectibꝫ. Vñ
ad h̃ ꝙ act⁹ ſit bon⁹ requirit ꝙ ſit de genere bo
noꝝ ſeu ꝙ bon⁹ ſit ex genere. ⁊ bon⁹ ſit ex fine.
ac etiã ꝙ bona ſit intẽtio facietis. q̃ꝝ vno defi
ciẽte act⁹ imediate ẽ mal⁹ vĺ ſaltẽ nõ eſt bon⁹.

Articulus tercius. Cõcluſio.

Quãtũ ad tercium

articulũ dico ꝙ ꝑ ſe loq̃ndo act⁹ bonitatẽ ha
bet a fine ſeu bonitatẽ ſuã tenet in ordine ad fi
1 nẽ. Qꝛ ab illo principaliter act⁹ moralis dicit
bon⁹ a q̃ ⁊ habit⁹ ſpecificat ſm̃ bonitatẽ ſuam.
Sʒ vt odñi i ꝓlogo p̄mi. q. iiij. arti. i. Habi
tus ſpecificat ex fine. Maioꝛ patet. qꝛ cũ ha
bitus generet ex frequentatõe actuũ ⁊ etiã coꝛ
rumpit ex diuturna ceſſatõne actuũ. videt ꝙ
ab eodẽ tam act⁹ q̃ʒ habit⁹ ſuã trahãt bonita
tẽ. P̄. act⁹ ſpecificat a ꝑncipali ⁊ ꝑ ſe termi 2
no. ſʒ ꝑ ſe termin⁹ act⁹ volũtatis ẽ finis. P̄. 3
auguſtin⁹ dicit ſicut mgr̃ hic recitat ꝙ ex fine
ſuo volũtas cognoſcit an recta vel praua ſit.
P̄. boeti⁹ dicit in topicis ſuis. cui⁹ finis bo 4
nus eſt: ipm̃ quoqʒ bonũ eſt. ⁊ idẽ ponit areſt.
iij. topicoꝝ. Itẽ cõmentatoꝛ. ij. ſue metha. 5
ait. ꝙ finis ⁊ bonũ idẽ. ⁊ q̃ deſtruit finẽ deſtruit
om̃e bonũ. Sʒ ↄtra iſtud arguũt q̃dã pri Opio contraria.
mo directe ſic. Si ex bonitate finis eſſet act⁹
bon⁹. tũc q̃ furaret vt daret elemoſinã. furan 1
do eliceret bonũ actũ. P̄. act⁹ p̄dicatõis euã 2
gelij ſemper habet aliquã bonitatẽ in ſe. ⁊ tñ q̃
p̄dicat ꝓpter auariciã intendit malũ finẽ. igit
nõ om̃is bonitas actus eſt a fine. P̄. nõ ob
ſtante bonitate finis ex ſola indebita circũſtã 3
tia ipe act⁹ viciat. puta ſi aliq̃s dat q̃n nõ de
bet. vĺ vbi nõ debet. vel cui nõ debet. Argu
unt etiã aliq̃ indirecte ↄtra iã dictã cõcluſio Alij ad idᷠ
nẽ ꝓbantes bonitatẽ actus eſſe ex obiecto. Qꝛ 4
potẽtie diſtinguunt ꝑ act⁹. ⁊ act⁹ ꝑ obiecta. ergo
ſm̃ h̃ act⁹ bon⁹ diſtinguit ab actu malo. quia
iſte eſt circa bonũ obiectũ. ⁊ ille circa malum.
Sʒ iſtã opinionẽ ex intentõe videt repro Cõtra opinionem.
bare auguſtin⁹ libꝛo. x. ↄtra iulianũ. c. xij. vbi
auguſtinus recitat iulianũ hereticũ dixiſſe ꝙ
ad cognoſcẽdũ virtutes tm̃ intuendũ eſſe il
lud qᷠ agit. vtꝝ ſit bonũ ex genere. ꝙ ſi ſic. tũc
vere virtut; op⁹ eſt quocũqʒ fine agat. Sʒ ſi
bonitas act⁹ eſſet p̄ciſe ex obiecto. tũc iulianuſ
nõ fuiſſet arguend⁹. cũ illud qᷠ agit ſit obie
ctũ act⁹ ad qᷠ iulian⁹ dixit eſſe reſpiciendum
Vñ ibidẽ ait auguſtin⁹ ↄtra iulianũ. Noue
ris itaqʒ nõ ex officijs ſʒ finibꝫ eſſe diſcernen
das virtuteſ. Officiũ aũt appellat auguſtin⁹
qᷠ eſt faciẽdũ. finẽ aũt ꝓpter qᷠ eſt faciendũ.
Et ſubdit auguſtin⁹ ibidẽ. Cũ itaqʒ hõ facit
aliq̃d vbi peccare nõ videt. ſi non ꝓpter h̃ fa
cit ꝓpter qᷠ facere debet peccare conuincit. qᷠ
tu nõ attendẽs fines ab officijs ſepaſti. ⁊ v̄tu
tes veras officia ſine finibꝫ appellãdũ eſſe di
xiſti. Et ſubdit auguſtin⁹. Bonũ eſt vt ſbue
niat q̃s homini paupi innocenti. ſʒ q̃ h̃ facit
magis amãdo gloriã hoim̃ q̃ʒ dei. nõ bene bo
nũ facit. qꝛ nõ bon⁹ facit qᷠ nõ bona volunta
te facit. Ad primũ igit dicendũ ꝙ cũ dicit Solutio
actus habere bonitatẽ ex fine. intelligit de tali Ad.1.
actu qui ſm̃ dictamẽ recte ratõis ⁊ ſm̃ legem
dei eſt ordinabilis in bonũ finẽ. hoc aũt nõ p̄t
dici de furto ⁊ ceteris actibꝫ cõſimilibꝫ q̃ ſunt
mali ex genere. Ad ſecundũ dicendum ꝙ Ad.2.

licet p̄dicare euangeliū ſit de genere bonoꝝ. vt tñ a tali fit q̄ peruerſum finē intēdit nō eſt bonum ſ3 malū.
Ad.3. Ad terciū dicendū ꝙ niſi aſſit aliqua mala volūtas ex intentōe inutilis ꝛ ꝑuerſi finis. actꝰ nō viciat̄ ex circūſtātia Vñ ſi aliq̄s bene daret cui vel qñ dare nō deberet. dū tñ bona eſſet intētio. regulata recta ratōe. ꝛ in bonū finē directa. actꝰ nō ꝑderet bonitatē ſuā. Alias inuenit̄ talis additio. Jſta ſolutio videt̄ implicare oppoſita. q2 agētis intētio nō eſt ſufficiēter regulata recta ratōe cum actꝰ ſuꝰ caret debita circūſtantia. Et ideo dicēdū eſt ad argumētū ꝙ licet debita circūſtātia ſit neceſſario req̄ſita ad hoc ꝙ actꝰ ſit meritorius ꝛ virtuoſus. tñ ꝑ h̄ nō tollit̄ quin bonitas tal' actꝰ ꝓncipaliter attēdit̄ in ordine ad bonū finē.
Ad.4. Ad quartū dicendū ꝙ actuſ morales diſtinguunt̄ ꝑ obiecta nō abſolute ſ3 ī ordie ad finem intentum. igitur argumentum nō cōcludit.

Articulus quartus.

Quātuz ad quartū

articulū dicendū. ꝙ velle intēdere ꝛ eligere in h̄ ꝯueniūt. ꝙ q̄dlibet iſtoꝝ eſt actꝰ volūtatis. Jn h̄ tamē differūt ꝙ velle cōpetit voluntati vt tendit in finē ſm ſe. ꝛ ideo denominat̄ a voluntate. ſicut intelligere denominat̄ ab intellectu. intendere aūt ꝛ eligere cōpetunt volūtati ī ordine ad intellectū. differēter tñ. q2 ꝓut voluntas directa ꝑ intellectū tendit in ipm finē ſic dicit̄ intēdere. ſ3 ꝓut volūtas directa ꝑ intellectū tendit in ea q̄ ſunt ad finē ſic dicit̄ eligere. Et q2 idē p̄t h̄re rōe3 finis ꝓut aliq̄d ordinat̄ in ipm. ꝛ p̄t habere rationē eiꝰ q̄d eſt ad finē ꝓut ipm ordinat̄ ad aliud. ideo circa idē p̄t eſſe intentio ꝛ electio. alia tñ ꝛ alia ratōe. et q2 tales fines intermedij poterūt eſſe plures. ideo de talibꝫ finibꝫ loq̄ndo poterit q̄s pluresſ fines ſiml' intēdere. Forte dicet̄ ꝙ intentio
Inſtantia nō eſt actꝰ voluntatis ſicut iſte ꝓceſſus videt̄ ſupponere. q2 ſuꝑ illo v̄bo Matth. vi. Lucerna corpis tui eſt oculꝰ tuꝰ. dicit gloſa. ꝙ oculus ibi ſtat ꝓ intentōe. S3 ſm dam. lib. ij. c. xij. q̄d eſt oculꝰ in corꝑe hoc eſt intellectꝰ in aīa. ergo videt̄ ꝙ intētio nō ſit actꝰ voluntatiſ ſ3 intellectꝰ.
Solutio Jſtud nō obſtat. Nā meritū ꝛ demeritū ꝑtinēt ad volūtatē. ſ3 ex intentōe hōis actꝰ eiꝰ iudicandꝰ eſt meritoriꝰ vl' demeritoriꝰ. ergo ꝛc. Ad inſtantiā dico ꝙ intentio dicit̄ lucerna ꝛ oculꝰ. Dicit̄ eñ lucerna eo ꝙ volūtas recta intentōne informata coopat̄ intellectui ꝛ ipm aliq̄ modo clarificat ad hoc ꝙ recte iudicet. ſic ecōuerſo ꝑuerſa ꝛ mala intentio nō dicit̄ lucerna ſ3 tenebra. eo ꝙ ratōis ꝑuertat iudiciū. Sicut eñ lingua infecta ꝑuertit iudiciū virtutis guſtatiue. ſi aūt fuerit ſana ꝛ mūda ꝓmouet tale iudiciū. ſic volūtaſ infecta mala intentōe peruertit iudiciū intellectus ne recte iudicet de agibilibꝫ. ſ3 recta exiſtente intentōne volūtatis ꝓmouet̄ tale iudiciū. Jdeo dicit̄. iij. ethicoꝝ. ꝙ omīs malus ignorās. Jſta tamē lucerna etiā dicit̄ oculꝰ. q2 q̄zuis intentio ſit actꝰ a volūtate elicitꝰ q̄ voluntas tendit in finē. illa tamē intentio nō cōpetit volūtati ſine directōe intellectꝰ finē oſtēdentis in quē tendere debeamꝰ. Ad argumentū principale patet ꝑ iā dicta. q2 volūtaſ Ad principale argu. poteſt intendere plures fines intermedios ꝛ nō vltimatos ꝓut aliq̄ minꝰ perfecta ordinātur ad ipos. q̄ ſunt eligibilia ꝓpter ipos.

Diſtinctio. xxxix.

b HJc orit̄ queſtio ꝛc. Hic mgr̄ oñdit quō volūtas efficit̄ vicioſa magiſ q̄3 intellectuſ ꝛ memoria. Et diuidit̄ in duas ꝑtes ſm ꝙ hanc veritatē inq̄rendo magiſter mouet duas q̄ſtiones. Quarū inquiſitionū in ꝓma volūtas compat̄ ad ceteras aīe potētias. Jn ſcd̄a compat̄ ad ſuas opatōes ꝓprias. Scd̄a incipit ibi. Preterea q̄ri ſolet. Prima ī duas. Q2 ꝓmo mouet hāc q̄ſtionē. cū volūtas naturaliter inſit homī ſicut intellectꝰ ꝛ memoria. q̄re volūtas magis dicit̄ mala q̄3 intellectus vl' memoria. Scd̄o huiꝰ q̄ſtionis aſſignat rñſionē. ibi. Ad q̄d facile. Et hec in duas. Q2 ꝓmo reſpōdet iuxta vnā opinionē. Scd̄o penes aliā opinionem. ibi. Qui vero dicūt. Prima diuidit̄ in q̄tuor ꝑtes. Q2 ꝓmo penes iſtā opinionē reſpondet ad q̄ſtionē. Scd̄o ꝯtra illā reſponſione3 aſſignat obiectionē ꝛ obiectōiſ ſolutōe3. Tercio inſtat ꝯ obiectōis ſolutōe3 ꝑ alteriꝰ dubitatōis inductōe3. Et q̄rto hanc dubitatōe3 tollit ꝑ duplicē rñſionē. Scd̄a ibi. Ubi p̄t q̄ri ꝛc. Tercia ibi. S3 adhuc querit̄. Quarta ibi. Ad q̄d ipi dicūt. Sequit̄ illa ꝑs. Preterea q̄ri ſoli. Et diuidit̄ in tres ꝑtes. Q2 ꝓmo mgr̄ mouet q̄ſtione3. Scd̄o rñdet penes verā opinionē. Tercio opiniōis minꝰ vere narrat rñſionē. Scd̄a ibi. ꝓpoſita eſt q̄ſtio. Tercia ibi. Alij aūt. Circa illā diſtinctionē q̄ro illā queſtionē.

V Trũ peccatũ magꝭ ꝓprie dicaṫ eſſe in
intellectu vl' in volũtate Et videṫ
ꝙ i intellectu. Qꝛ q̃zto aliq̇d imedia
tiꝰ ſe habet ad primũ ṗncipiũ qḋ omino ẽ in/
obliq̇bile tãto minoꝛ defectꝰ ꝯtingit circa ipꝫ
Jſta patet. xij. metha. vbi ꝑ h̄ ꝓbat ph̃s ꝙ in
ſupcelestibꝫ nihil ꝯtigit caſuale. ꝛ. ix. metha.
vbi ꝓbaṫ ꝙ i ſempiternis nec eſt malũ nec coꝛ
ruptio. Patet etiaꝫ. ij. de generatõne. vbi ait
ph̃s ꝙ ꝓpter lõge diſtare a ṗmo ṗncipio coꝛ/
ruptio ꝯtingit in rebꝫ. Sꝫ volũtas imedia/
tiꝰ reſpicit influẽtiã ṗmi ṗncipij. Nã q̃zuis il
luminatio ĩtellectꝰ qñq꞉ fiat a deo mediãtibꝫ
ſecũdis agẽtibꝫ puta mediãtibꝫ angel'. tñ cha
ritas ꝛ grã q̄ a deo influunṫ volũtati non pñt
cauſari mediãte aliq̃ creatura. ſꝫ imediate ſo/
lũ a deo. g̃ ꝛc. Cõtra. in illa potẽtia nõ eſt ꝓ
prie pctm̃. cuiꝰ potẽtie defectꝰ excuſat peccatũ.
ſꝫ ignorãtia q̄ eſt defectꝰ intellectꝰ excuſat pec
catũ. g̃ ꝛc. Hic q̃ttuoꝛ ſũt vidẽda Prio
de diſtinctõe potẽtiaꝝ aĩe de q̇bꝫ tangit mgr̃ i
lr̃a illiꝰ diſtinctõis. xxxix. Scḋo in q̄ potẽ
tia ꝓpe habeat eſſe pctm̃. Tercio q̇d ſit ſyn
deriſis. Et q̃rto q̇d ſit ꝯſciẽtia.

Articulus primus

Quãtũ ad primum

dico ꝙ in aĩa nr̃a repiṫ diſtinctio potẽtiaꝝ pe
nes diſtinctõeꝫ actuũ. diſtinctio viriũ penes
diſtinctõeꝫ officioꝝ. diſtinctio ptãtuꝫ penes
modũ ipoꝝ motuũ. diſtictio poꝛtionũ penes
diſtinctionẽ graduũ. Primo mõ diſtin/
guũṫ ĩtellectꝰ ꝛ volũtas. Nã intelligere ꝛ vel
le ſpecifice diſtinguunṫ. Scḋo mõ memo
ria ꝛ ĩtellectꝰ. qꝛ diuiſa videṫ hr̃e officia Ter
cio diſtinguiṫ ſynderiſis ab libero arbitrio. eo
ꝙ ſynderiſis ſit determinata ad vnuꝫ. ꝛ videṫ
hr̃e motũ naturalẽ. libeꝝ autẽ arbitriũ in ſuo
motu poterit eſſe oppoſitoꝝ. diſiũctiue tñ ꝛ i
ſenſu diuiſo. Quarto diſtinguiṫ rõ. qꝛ ſm̃
qḋ ferṫ in ſupioꝛa diciṫ poꝛtio ſupioꝛ. ſm̃ ꝟo
Instantia qḋ ferṫ i inferioꝛa diciṫ poꝛtio ĩferioꝛ. Sꝫ
1 ꝯ p̄dicta pt̄ inſtari. Qꝛ memoꝛari videṫ eẽ alṫ
actꝰ ab intelligere. g̃ ſi potẽtie diſtinguunṫ ꝑ
actꝰ videṫ ꝙ memoꝛia ꝛ intellectꝰ nõ ſolũ ſint
2 diuerſe vires ſꝫ diuerſe potẽtie. P̄. actꝰ me
moꝛie p̄cedit actũ intellectꝰ. g̃ memoꝛia reali/
ter diſtinguiṫ ab ĩtellectu. Cõſeq̃ntia patet.
Antecedẽs ꝓbaṫ. qꝛ actus intelligẽtie gigniṫ
ab actu memoꝛie. ſic̄ ſpecies q̄ eſt i intelligẽtia
Solutio gigniṫ a ſpecie q̄ eſt in memoꝛia. Rñdeo ꝙ
Ad. 1. cũ memoꝛari vt diſtinguiṫ ꝯ intelligere ñ ſit
aliud q̃z ſpeciẽ intelligibilẽ ꝯſeruare ꝛ eadẽ po
tẽtia poſſit ſpeciẽ ꝯſuare ꝛ opari ſm̃ eã. vt pa/
tet etiã i oculo coꝛpali. q̇ alio mõ ſpeciẽ retinet
ꝛ videt ſm̃ eã. g̃ actꝰ memoꝛie ꝛ intelligẽtie ñ
arguũt diuſas potẽtias. q̃zuis aliq̃ mõ argu/
ant diuſas vires penes diſticta hmõi officia
Vñ ñ q̇libet diſtinctio actuũ arguit diſtincti
onẽ potẽtiaꝝ. ſꝫ ſolũ diſtinctio taliũ actuũ q̄
eliciunṫ circa diuſa obiecta ſm̃ diſtinctas ra
tiones obiectales accepta. Ad ſcḋm nego Ad. 2.
ꝯſequẽtiã. qꝛ eidẽ potẽtie pñt cõpetere plures
actꝰ. q̃ꝝ tñ vnꝰ oꝛdinaṫ ad alteꝝ ſicut impfe/
ctꝰ ad pfectũ. ꝛ ideo actꝰ memoꝛie p̄cedere pt̄
actũ intelligẽtie ſic̄ eiuſdẽ rei actꝰ ſemiplenꝰ p̄
cedit actũ plenũ Eſt tñ h̄ aduertẽdũ ꝙ ſm̃ Opi. aui.
auicẽ. in. vi. lib. naturaliũ pte. v. c. vi. Jn pte
aĩe ĩtellectiue nõ eſt ponẽda memoꝛia. qꝛ ſm̃
cũ ſpecies nõ poſſũt ꝯſuari niſi ĩ pte ſenſitiua
q̃zcito eñi aliq̇s deſinit actual'r intelligere taꝫ
cito ſpecies deſinit eſſe ĩ ſuo intellectu. Propṫ
qḋ optet ſm̃ auicẽ. ſi iteꝝ vult intelligere etiã
eandẽ rẽ quã priꝰ intellexit. ꝙ ꝯuertat ſe ad in
tellectũ agentẽ vt ab ipſo infoꝛmetur Nec tñ
ex h̄ ſequiṫ vt ait auicẽ. ꝙ iteꝝ optеat nos ad/
diſcere ſic̄ a ṗncipio. qꝛ ab exercitio ꝛ vſu hu/
iuſmodi ꝯuerſionis ad ĩtellectũ agentẽ relin/
quiṫ in nob̄ q̄dã habilitas ꝑ quã faciliꝰ quis
cõuertit ſe ad ipm̃ intellectũ agentẽ vt ab ipo
recipiat ſpecies effluẽtes. ꝛ hec habilitas eſt
habitꝰ quẽ vocamꝰ ſciẽtiã vt videṫ velle auic̄.
Ratio aũt auic̄. videṫ in h̄ ꝯſiſtere. Qꝛ idẽ Rõ auicẽ.
nõ eſt bñ receptiuũ alicuiꝰ ꝛ etiã cõſeruatiuũ
eiuſdẽ. ſic̄ appet in aq̃. q̄ quidẽ ꝺ facili recipit
impſſionẽ ſigilli detracto aũt ſigillo ĩmediate
figurã ſigilli pdit. ꝛ ecõuerſo apparet de ferro
Sꝫ intellectꝰ nr̃ facillime recipit ſiĩitudines
reꝝ. ꝛ iõ minime ſuat eas. Differt igiṫ memo
ria ſm̃ intẽtõeꝫ aui. real'r ab ĩtellectu. ſic̄ ꝟtnſ
ſenſitiua differt real'r ab ĩtellectiua Sꝫ iſtḋ Cõtra aui
ſtare ñ pt̄. Qꝛ cognitões genere differẽtes ne cennã.
ceſſario videṫ arguere mẽoꝛias real'r differẽteſ 1
ſꝫ cognitõ ſenſitiua ꝛ cognitio ĩtellectiua dif/
ferũt ſꝫ genꝰ cognitionũ. g̃ alia erit mẽoꝛia in
tellectiua ꝛ alia ſenſitiua P̄. q̃zto aliq̃ naṫa 2
ẽ firmioꝝ entitatꝭ ꝛ pmanẽtie: tãto firmiꝰ ꝛ ſta
biliꝰ ꝛcipit illḋ qḋ ſibi impṗmiṫ Sꝫ ꝟtꝰ ĩtelle
ctiua ẽ firmioꝛis entitatꝭ q̃z virtꝰ oꝛganica ſen
ſitiua. vt de ſe patet. g̃ ꝛc. Maioꝛ ꝓbaṫ. qꝛ oẽ
qḋ recipiṫ ad modũ rei recipiẽtis recipiṫ P̄. 3
ſi poſitio auic̄. eſſꝫ ꝟa. ſeq̃reṫ ꝙ qñcũq꞉ aliq̇s
ñ actu ꝯſideraret. tũc nõ ſolũ eſſet in potẽtia
accidẽtali ad intelligẽdũ. ſꝫ ĩ potẽtia eẽntiali.
ꝯñs ẽ falſũ. g̃ ꝛ añcedẽs. Falſitas ꝯñtis patet
ij. ꝺ aĩa. Probatio ꝯſeq̃ntie. qꝛ illa eſt potẽtia.

eſſentialˀ reſpectu alicuiꝰ actꝰ. qn̄ aliq̇s ad h̄ ꝙ
exeat ĩ actū indiget aliq̄ forma quã actu non
habet q̄ debet exire ĩ actū. Sꝫ ẟm poſitõez aui
cenne. qn̄cūqꝫ aliq̇s actu non intelligeret. tūc
ſemꝑ careret aliq̄ forma mediãte q̄ intellige-
re deberet. cū in pᵗe intellectiua nullaꝫ habeat
memoriã ꝑ quã talẽ formaꝫ retinere poſſet. g̃
4 ⁊c. P̄. prius natura ſi ĩ eo nõ ſit neceſſitas
ad poſteriꝰ pᵗ eſſe ſine poſteriori. ſꝫ ſpecies in
tellectualis eſt prior actu natura. cū ſit prin-
cipiū ipiꝰ actꝰ. nec neceſſario coexigit actū. qꝛ
intelligimꝰ cū volumus. vt dicit̃. iij. de aĩa. g̃
5 ⁊c. P̄. illud qḋ ꝑfectõis eſt in ṽtute cogni
tiua inferiori. nõ debet denegari virtuti cogni-
tiue ſupiori. Sꝫ retinere ſpeciẽ ꝑfectõis eſt in
virtutibꝫ cognitiuis inferioribꝫ. g̃ ⁊c. Ma-
ior patet. Probatio minoris. qꝛ aſcẽdendo a
ſenſu pᵗiculari ꝑ om̄es virtutes ſenſitiuas in
teriores ſemꝑ ꝑfectior magis retinet ſpeciẽ q̄ꝫ
impfectior. Sẽſus em̄ cõmunis magis reti-
net ſpecies q̄ꝫ ſenſus pᵗicularis. ⁊ fantaſia ma
gis q̄ꝫ ſenſus cõmunis. ⁊ ſic deinceps P̄. il
6 la habilitas acq̇ſita ꝑ exercitiū ꝯuerſionis ad
intellectū agentẽ. vlˀ eſt entitas abſoluta. aut
ſola relatio. Si ṗmo modo tūc neceſſario in
pᵗe intellectiua habet̃ memoria retinẽs hmõi
entitatẽ abſolutã. Si ſecūdo modo. tūc ſcien
tia eſt mera relatio. qḋ eſt impoſſibile. cū ipſa
ſciẽtia ſit in ṗma ſpecie qualitatꝭ. Ad rõem
Ad ratõez auicẽne auicẽne dicendū ꝙ maior nõ eſt vera. niſi in
aliquibꝫ rebꝫ corꝑalibꝫ in quibꝫ ꝓpter eoꝝ
imꝑfectõez oppoſite ſunt diſpoſitões ad be
ne retinendū ⁊ ad faciliter recipiendū. ⁊ ꝑ cõ
ſequẽs nõ cõpetunt ſimlˀ eidẽ ꝓpter hmõi di-
ſpoſitões oppoſitas. Hoc aūt nõ habet locū
in ſupioribꝫ ⁊ ſpūalibꝫ. puta in ipa intellecti-
ua virtute. q̄ nõ mediãte diſpoſitõne addita
ſꝫ imediate per ſuã naturã ſpeciẽ recipit ⁊ reti
net. Eſt etiã aduertendū ꝙ doctor cõmu-
Thomas nis poſitõez auicẽne ꝑtractãs prima pᵗe. q.
lxxix. arti. vi. dicit. ꝙ ſi memoria accipiat̃ ſo-
lū ꝓ vi ꝯſeruatiua ſpecieꝝ. tūc opꝫ memoriã
eſſe in pᵗe intellectiua. Si ṽo de rõne memo-
rie ſit ꝙ eiꝰ obiectū ſit pᵗeritū. tūc memoria nõ
erit in pᵗe intellectiua ſꝫ tm̄ in ſenſitiua q̄ eſt
apphẽſiua pᵗiculariū. Nã pᵗeritū cū ſigni-
ficet eſſe ſb̄ determinato tpe ideo ad ꝯditõem
pᵗicularis ꝑtinet. Sꝫ q̄zuis primū iſtius
Cõtra thomã. diſtinctõis dictū ſimplicit̃ reputem eſſe veꝝ.
Scd̄m tñ pᵗ impugnari. Qꝛ aĩe ſepate q̄zuiſ
1 nõ habeãt memoriã ſenſitiuã. tñ reꝝ pᵗicula-
riū ⁊ pᵗeritaꝝ memoriã hr̄e vident̃. Nã ſicut
ait augꝰ. xiiij. de tri. c. iij. beati recordant̃ ſe ha

buiſſe fidẽ in h̄ mūdo. Itẽ ille diues ĩ inferno
fratꝝ ſuoꝝ recordabat̃ q̇s habuit in h̄ mūdo
P̄. q̄zuis ꝓuidẽtia ſit reſpectu tpis determi 2
nati. puta reſpectu tpis futuri. eſt tñ in pᵗe in
tellectiua. Sic q̄zuis memoria ꝯcernat pᵗeri
tū vt pᵗeritū tñ poterit eſſe ĩ pᵗe intellectiua.
P̄. ſi memoria pᵗeritoꝝ vt pᵗerita ſunt nõ 3
poſſet hr̄i ĩ pᵗe intellectiua. tūc angeli ⁊ aĩe ſe-
parate pᵗeritoꝝ vt pᵗerita ſunt ñ poſſent hr̄e
memoriã. qḋ ſimplicit̃ videt̃ eſſe falſū ⁊ aliq-
liter ꝑiculoſū. qꝛ angeli cuſtodes nr̄i q̄ſi ñ ha
bẽtes experiẽtiã pᵗeritoꝝ minꝰ caute nos poſ
ſent de futurꝭ periculˀ cuſtodire. Aĩe etiã beate
nõ recordarent̃ paſſionis xp̄i. nec ſuoꝝ pctõꝝ
⁊ ꝑ ꝯſequẽs ñ eſſent grate de liberatõe a pctīs
pᵗeritꝭ ꝑ hmõi xp̄i paſſionẽ P̄. oĩs virtꝰ co- 4
gnitiua ꝯcludẽs ꝑdicatū aliqḋ pᵗeritū ⁊ par
ticulare de particulari. neceſſario memorat̃ ꝑ-
teriti vt pᵗeritū eſt. ⁊ cognoſcit particulare vt
pᵗiculare eſt. ſꝫ aĩa ſeꝑata nõ habẽs memori-
am ſenſitiuã pᵗ hmõi ꝯcluſionẽ deducere. pᵗ
em̄ ꝯcludere ꝙ hic hõ ſuſcipit hãc penã eo ꝙ
tali die fecit hoc peccatū. g̃ ⁊c. P̄. intellectꝰ
pᵗ cognoſcere ſingulare vt ſingulare eſt ⁊ pᵗe- 5
ritū vt pᵗeritū eſt. ergo ⁊ memoria intellecti-
ua pᵗ eſſe pᵗeriti vt pᵗeritū eſt. ⁊ ſingularis vt
ſingulare eſt. Cõſeq̄ntia patet. Probatio an
tecedẽtis. qꝛ oĩs virtꝰ cognitiua ponẽs diffe-
rentiã inter aliq̄. illa diſtincte cognoſcit vtrū
q̄ꝫ differentiū extremoꝝ. Iſta patet. ij. de aĩa.
per hoc em̄ ꝓbat areſto. ꝙ ſenſus cõmunis co
gnoſcit obiecta oĩm ſenſuū pᵗiculariū. qꝛ di-
ſcernit inter ea differẽtiã. Sꝫ intellectꝰ cogno
ſcit differẽtiã inter vniuerſale ⁊ particulare. ⁊
inter pᵗeritū ⁊ futuꝝ. g̃ ⁊c. Et cõfirmat̃. qꝛ Cõfirmat̃
ſingulare habet ꝑ ſe entitatẽ. ergo ⁊ ꝑ ſe habe-
bit intelligibilitatẽ.

Quãtum ad ſecun

Articulus ſecundus.

dū articulū pono duas ꝯclõnes Prima ẽ
ꝙ pctm̄ ꝓpe ñ habet eſſe ĩ potẽtia ĩtellectiua. 1
Qꝛ ex eo ꝙ rebꝫ malˀ adheremꝰ ex h̄ pctm̄ cõ
mittimꝰ. Sꝫ ꝯſiderãdo vlˀ intelligẽdo mala
ñ adheremꝰ malˀ. g̃ ⁊c. Maior patꝫ. Minor
etiã declarat̃. qꝛ q̄zto q̇s malū clariꝰ cog̃ſcit tã
to ipm̄ magꝭ deteſtat̃. Et hec videt̃ ẽẽ in tẽtio
areſto. i. elencoꝝ. vbi ait. ꝙ ſcire malū ñ ẽ ma-
lum. ſed velle vel facere malū malū eſt. P̄. 2
bonum ⁊ malum ſunt in rebꝫ. vt patet. vi. me
tha. veꝝ aūt ⁊ falſū ſunt ĩ ĩtellectu. h̄ ſuppoſi-
to arguit̃ ſic. Scd̄m actū illiꝰ potẽtie peccare
nõ poſſumꝰ ẟm cuiꝰ potẽtie actū ad malū nõ

tendimꝰ. actꝰ aūt potētie ītellectiue eſt hmōi.
ḡ ⁊c. Maioꝛ patet. Pꝛobo minoꝛē. q: in in/
telligēdo nō eſt motꝰ aīe ad reſ. ſꝫ reꝝ ad aīaꝫ.
⁊ iō intelligēdo mala ⁊ vilia nō viuificamur
ꝑ tendentiā intellectꝰ ad ipa mala. ſꝫ mala no
bilitant ꝑ tendentiā coꝝ ad ipm intellectū in
q̄ incipiūt eſſe modo ſpūali. Sꝫ forte dicet
Inſtantia 1 ꝙ oppoſita habēt eſſe circa idē. ſed aliq̄ virtu
tes habent eſſe in ipo intellectu. vt patet. vi.
ethi. ḡ ⁊ aliq̄ vicia. ⁊ ꝑ ꝯſeq̄ns aliq̄ peccata po
terūt eſſe ī intellectu. P̄. fides ⁊ infidelitaſ
2 ſunt oppoſita. ⁊ per ꝯſequēs habēt fieri circa
idē. ſꝫ fides eſt in intellectu. ḡ ⁊ infidelitas q̄
eſt maximū peccatū. P̄. nihil eſt ꝓhibituꝫ
3 niſi q: peccatū. ſꝫ mlte ſcientie ſunt ꝓhibite q̄
habēt eſſe in intellectu. Ad primū dicēdū
Solutio Ad.1. ꝙ oppoſitū virtutis intellectualis nō eſt pec/
catū pc̄iſe. niſi inoꝛdinate eſſet volitū vel aliq̄
modo deſideratū. Oppoſitū aūt virtutꝫ mo/
ralis ⁊ maxime eiꝰ q̄ cadit ſub diuino p̄cepto
h̄ eſt peccatū. ⁊ de illo argumentū nō ꝓcedit.
Ad.2. Ad ſecundū dicendū ꝙ fidē habere n̄ poſ
ſumꝰ niſi mediāte ꝯſenſu volūtatis. teſte au/
guſtino q̄ ait. Et ſi cetera q̄s poſſit nolēs: cre/
dere nō pt niſi volēs. Igit̄ infidelitas nō eſt
peccatū niſi inq̄ꝫtū eſt volita. Nā ſm auguſti
nū qđ nullo modo eſt volūtariū nullo mō ē
peccatū. Un̄ ſi eſſꝫ ſimpliciter inuincibilis in
fidelitas in aliq̄. talis infidelitas nō eſſet pec
catū. Debemus tn̄ pie credere ꝙ in nullo hoīe
infidelitas ſit om̄ino inuincibilis. quin poti
us ſi talis infidelis totū faceret qđ in ſe eſt ad
inquirendū ea q̄ credēda ſunt. deꝰ ſiue ꝑ ange
los. ſiue ꝑ hoīem. ſiue ꝑ ſeipm ſibi manifeſta
ret credendam veritatē. Exemplū de coꝛnelio
Ad.3. actuū. x. c. Ad terciū dicēdū ꝙ tales artes
nō ſunt ſciētie ſꝫ potiꝰ deceptōnes. Et dato ꝙ
aliq̄d ſciētificū eſſet ī eis h̄ nō eſſet ꝓhibitum
vt ſciētificū: ſꝫ ꝓpter male volūtatis turpem
Secunda ꝯcluſio. vſuꝫ. Scđa ꝯcluſio eſt ꝙ peccatū ꝓpꝛie et
ꝑncipaliter habet eſſe in potētia volitiua. Q:
meritū ⁊ demeritū habēt eſſe circa idē. ſꝫ om̄e
bonū tm̄ eſt meritoꝛiū q̄ꝫtū eſt volūtariū. ḡ et
ſilr malū tm̄ eſt demeritoꝛiū q̄ꝫtū eſt volūtari
um. Pꝛopter qđ ait auguſtinꝰ in de vera reli
gione. ꝙ om̄e peccatū intm̄ eſt peccatū inq̄ꝫtū
eſt voluntariū. P̄. ſm auguſtinū. x. de tri.
2 c. x. tota ꝑuerſitas eſt frui vtēdis. ⁊ vti fruen/
dis. Sꝫ tā vti q̄ꝫ frui eſt actꝰ volūtatis. ḡ ⁊c.
Inſtantia Sꝫ forte dicet ꝙ vti eſt oꝛdinare ea q̄ ſunt
1 ad finē vltimū ī ipm talē finē. ſꝫ oꝛdinare ſpe/
ctat ad intellectū. ḡ videt̄ ꝙ vti ſit actꝰ intelle
2 ctus. Itē ꝯtra ꝯcluſionē in ſe p̄t ſic inſtari

Scđm illiꝰ potētie actū peccare nō poſſumꝰ
q̄ eſt eſſentialr̄ libera. volūtas eſt hmōi. Ma
ioꝛ patet. q: Joh. viij. dicit̄. Qui facit pctm̄
ſuꝰ eſt pc̄ti. ſuitꝰ aūt repugnat libtati. Re/ Solutio Ad.1.
ſpōdeo ad pꝛimū ꝙ licet oñdere q̄uō vna res
ad aliā debeat oꝛdinari ſpectat ad intellectuꝫ.
tn̄ exeq̄ talē oꝛdinē ſpectat ad voluntatē. Un̄
ait auguſtinꝰ. ꝙ vti eſt aſſumere aliq̄d ī facul
tatē volūtatis. Un̄ licet ipiꝰ intellectꝰ ſit oſtē
dere q̄d ꝓſequēdū ſit. vl̄ q̄d fugiēdū. ꝓſeq̄ tn̄
⁊ fugere ſpectat ad volūtatē. cū igit̄ tota ratio
pc̄ti ꝯſiſtat in ꝓſecutōe fugiēdoꝝ ⁊ fuga ꝓſe/
quendoꝝ. ḡ ⁊c. Ad aliud dicendū ꝙ q̄ꝫuiſ Ad.2.
ſeruitꝰ coactōis repugnet libertati. tn̄ ſeruitꝰ
volūtarie ſubiectōis ſibi nō repugnat. Effi/
cit̄ igit̄ volūtas ſerua peccati non coacte: ſꝫ ex
h̄ ꝙ ſpōte vel volūtarie ꝯſentit in actꝰ pctōꝝ.

Quantū ad terciuꝫ

Articulus tertius. articulū pꝛimo videndū eſt q̄d ſit ſynderiſis.
Scđo vtꝝ ſynderiſis in aliq̄ pctōꝛe extingui
poſſit. Quantū ad pꝛimū dico ꝙ ſynderiſ Inquiſitō pꝛima.
eſt habitꝰ ꝑncipioꝝ ī agibilibꝫ. ſic intellectꝰ ē
habitꝰ ꝑncipioꝝ ī ſpeculabilibꝫ. Et iō dr̄ ſyn
deriſis a ſyn qđ eſt con ⁊ hereſis qđ eſt electō
eo ꝙ ꝑ modū ꝑncipioꝝ agibiliū ꝯcurrere vi/
deat̄ ī om̄i electōe reꝝ agibiliū. Sic etiā ha/
bitꝰ q̄ dicit̄ intellectꝰ ꝯcurrere videt̄ ī om̄i ſpe
culatōe reꝝ ſpeculabiliū. Un̄ nihil aliđ vide
tur eſſe ſynderiſ niſi habitꝰ ſeu virtꝰ naturał
q̄ naturalr̄ inclinamur ad bonū ⁊ refutamuſ
malū. ſeu q̄ naturalr̄ iudicamꝰ bonuꝫ ꝓſeq̄n/
dū ⁊ malū fugiēdū. Sꝫ forte dicet̄ ſi ſynde Inſtantia
riſis reſpicit electōeꝫ. tūc videt̄ eē idē qđ libeꝝ
arbitriū. cū liberi arbitriȷ̄ ſit eligere. vt patuit
ſupiꝰ. diſt. xxv. ⁊ ꝑ ꝯſeq̄ns n̄ erit habitꝰ ſꝫ po
tētia. Rn̄deo ꝙ ſynderiſ ⁊ libeꝝ arbitriū ſe Solutio.
habent mō oppoſito. Q: libeꝝ arbitriū dicit
ipaꝫ potētiā q̄ eſt volūtas vt habet oꝛdinē ad
iudiciū intellectꝰ đ rebꝫ eligēdis. ſꝫ ſynderiſiſ
dicit habitū itellectualē q̄ iudicamꝰ de eligē/
dis ī oꝛdie tn̄ ad volūtatē. Nā cū ſit habitꝰ in
tellectꝰ practici iō extēdit̄ ad volūtatē. q: itel
lectꝰ extenſione fit practicꝰ. vt patet. iij. de aīa.
Quātū ad ſcđm dico ꝙ ſynderiſis directe Inq̄ſitō ſecunda.
extigui n̄ pt. Q: n̄ ſolū ꝑncipia ſpeculabiliū.
veꝝ ec̄ ꝑncipia agibiliū ſūt nobꝫ naturalr̄ no/
ta ſeu inſerta in lumie intellectꝰ agētis. Sic
ḡ tale lumē extingui nō pt q̄ꝫtū ad ſui ſubſtā/
tiam. ſic nec ſynderiſis q̄ imediate innititur
tali lumine. Quantū tamen ad vſum poteſt
extingui per accidens. Nam aliqua exiſtēte

coꝛruptōe in fantaſtico oꝛgano.nō poteſt q̇s
hr̄e vſum ratōis nec reſpectu ſpeculabiliū nec
reſpectu agibiliū. Iſtud tamē poti⁹ debꝫ dici
ſuſpenſio ſinderiſis ſeu rationis.q̄ꝫ extinctio.
Et iſta videt̄ eſſe intētio beati hieronimi qui
ait.ꝙ nec in caym hm̄ōi ſcintilla totaliter fu/
Inſtantia it extincta. Sꝫ foꝛte dicet̄ ꝙ i illo q̇ in ſuis
1 peccatis letat̄ videt̄ ſynderiſis eſſe extincta.ſꝫ
aliq̇ peccāt ex electōe.vt patet.vij.ethi.ꝛ letā/
tur cū malefecerint.ꝛ exultāt i reb⁹ peſſimis.
vt patet in ꝓuerb.Maioꝛ patet.q2 ſynderiſ
remurmurat ꝯtra malū ꝛ inclinat ad bonuꝫ.
2 P̄.multi ſunt infideles q̇ nullū habēt re/
moꝛſuꝫ ꝯſciētie de ſua infidelitate.ergo extin
cta eſt i eis ſinderiſis q̄ deteſtat̄ om̄e peccatū.
Solutio. Rn̄deo ad primū ꝙ malicia facit mentiri
Ad.1. circa ꝑncipia ſaltē i ꝑticulari.vt patꝫ.vi.ethi.
nō tn̄ i vniuerſali.ꝛ ideo licet ex mētis diſtra
ctione ꝯtingat q̄nqꜫ ꝙ aliq̇s eligat peccatū et
letet̄ in ſuis iniquitatib⁹.tn̄ ſi reuertit̄ ad ſeip
ſum interna meditatōe.vtiqꜫ aliqualē ſentit
Ad.2. remoꝛſuꝫ de ſceleribus ꝑpetratis. Ad ſecūdū
dicendū ꝙ h̄ nō ꝯtingit in infideli ꝓpter ex/
tinctionē ſynderiſis.ſꝫ ꝑ tāto q2 ſillogiſando
falſe ſubſumit.ꝑ ipam em̄ ſinderiſim aſſumit
hāc verā maioꝛē.ꝙ om̄is infidelitas eſt dete/
ſtanda.ſꝫ ꝑ actū ratōis errātis ſubſumit fal/
ſam minoꝛē qua dicit.ꝙ nō ſua opinio ſꝫ op/
poſitū ſue opinionis eſt infidelitas.ꝛ iō falſe
ꝯcludit q̄uis verā habeat noticiā ꝑncipioꝝ

Articulus quartus.

Quātuꝫ ad quartū

Pꝛima cō cluſio principale vidēdū eſt q̇d ſit ꝯſciētia. Et q̄ꝫtū
ad h̄ dico ꝙ ꝯſciētia eſt applicata ſciētia. Nā
q̄n ſciētiā quā hēm⁹ d̄ agibilib⁹ actu applica
m⁹ ad h̄ agibile vł ad illō.tūc i nobis fit ꝯſciē
tia.vł de ꝓſequēdo ſi bonū eſt.vł de fugiendo
Nota valde bene. ſi malū eſt. Ad cui⁹ intellectū eſt ſciendū.
ꝙ ſicut ſillogiſando i ſpeculabilib⁹ tria ꝯcur/
runt.ſ.habit⁹ ꝑncipioꝝ q̇ dicit̄ intellect⁹.ra/
tio.ꝛ ſciētia.ita ꝙ intellect⁹ p̄bet maioꝛē.puta
om̄e totū eſt mai⁹ ſua ꝑte.ratio q̄ diſcurrit cir
ca ſingularia ſubſumit minoꝛē.puta circulus
reſpectu ſemicirculi eſt q̄d̄dā totū.ꝛ ſciētia in/
ſiſtit ꝯcluſioni puta ꝙ circul⁹ eſt maioꝛ ſemi/
circulo.ſic ſillogiſando i agibilib⁹ hec tria cō
currūt.ſ.ſynderiſis ratō ꝛ ꝯſciētia.ita ꝙ ſynde
riſis p̄bet maioꝛē.puta.nulli inferēda eſt iniu
ria.ratio minoꝛē.puta.rem alienā inuito dn̄o
accipe ē iniuria.igit̄ ꝯſciētia inſiſtit ꝯcluſiōi
puta.ꝙ a nullo ſua res debet auferri ip̄o inui/
Scd̄a cō/cluſio. to. Secūdo dico ꝙ om̄is faciēs directe cō
tra cōſcientiā ſuā peccat. Quia om̄is ille qui 1.
credit ſe male facere ꝛ tn̄ nō reſiſtit ſed hm̄ōi
op⁹ ꝓſequit̄ ille peccat.faciēs directe ꝯtra cō/
ſciētiā ſuā eſt hm̄ōi.ergo ꝛc̄. P̄.ad ratōem
peccati ſufficit ꝙ quis velit peccare.ſꝫ om̄is fa 2
ciens contra ꝯſcientiā vult peccare.ergo ꝛc̄.
Sꝫ foꝛte dicet̄ ꝙ ſi iſtud eſſet verum.tunc Inſtantia
habēs erroneā ꝯſcientiā eſſet perplexus.q2 ſi
agit ſꝫm ſuā ꝯſcientiā tūc peccat.alias ei⁹ ꝯſci
entia nō eſſet erronea.Si aūt nō agit.tūc ſꝫm
iſtā ꝯcluſionē iteꝝ peccatū cōmittet ſeu pecca
bit eo ꝙ militat ꝯtra ea q̄ ſua ꝯſciētia dictat.
Reſpondeo ꝙ talis eſſet perplexus ſꝫm q̇d Solutio
puta ip̄e eſt ꝑplexus q̄ꝫdiu manet in tali erro
re pertinaciter nolēs vti ſuꝑ eo ipoꝝ ſapientū
ꝛ litteratoꝝ ꝯſilio.tamē nō eſt ibi perplexitas
ſimpliciter.quia ſi voluerit ad ſapientū et ſa
cre ſcripture inſtructionē ſeu ꝯſiliū.ab huiuſ/
modi erroꝛe poterit libari. Q, autē ip̄o in ſuo
erroꝛe durante perplexus ſit.ꝛ quācunqꜫ par
tem eligat ꝙ peccet.expſſe patet per magiſtrū
ſententiaꝝ in gloſa ſuꝑ illo verbo ad Roma.
xiiij.Om̄e autē q̄d nō eſt ex fide peccatū eſt.
Foꝛte dicetur ꝙ preceptū iudicis inferio/ Inſtantia
ris non obligat aliquē vbi obuiat p̄cepto do
mini ſuperioꝛis.ſed cōſcientia gerit vicem iu
dicis inferioꝛis.ergo eius preceptū non obli/
gat vbi repugnat p̄cepto dei. Reſpondeo Solutio
ꝙ quāuis quis non peccet faciendo cōtrap̄/
ceptum iudicis inferioꝛis vbi ſcit ꝙ tale pre/
ceptum repugnat mādato ſuperioꝛis domi/
ni.tamen ſi ipſe credit tale preceptū eſſe de in/
tentione domini ſuperioꝛis.tunc peccat tale
preceptum tranſgrediendo.eo ꝙ in hoc ipſe
intendat tranſgredi mandatū ſuperioꝛis do
mini.Sic autē eſt in ꝓpoſito.quia faciēs cō
tra cōſcientiam.credit facere cōtra dei volun
tatem. Ad argumentū principale dicen/ Ad principale argu.
dum ꝙ nō obſtante tali im̄ediatione.ip̄a vo/
luntas ratione ſue libertatis poteſt ſe auerte/
re ab illo inobliquabili principio ꝛ ideo po/
teſt peccare.nec cetere potentie poſſunt pecca
re niſi volūtate aſſentiente

Diſtinctio.xl.et.xli.

P Oſt hec d̄ acti

bus. Poſtq̄ꝫ mgr̄ determinauit d̄
actualiſ peccati radice.puta d̄ hu
mana voluntate.hic incipit determinare de
iam dicte radicis germine.puta de malo ope/
re.Et diuidit̄ i duas ꝑtes.Quia pꝛimo tra/

ctat generalr̄ ꝺ pctis cōmunibꝫ. Scḋo ꝺ peccatis grauiſſimis ac ſingularibꝫ. diſt. xlij. ibi. Eſt ꝑterea qḋdā gen⁹ pcti. Prima ī duas. q2 pmo ꝯſiderat vniūſaliter qḋā reſpicientia q̄libet pc̄ta mortalia. Scḋo ꝑtractat aliq̄liter ipſorū pctōrū pncipia diſtinctiua. diſt. xlij. ibi. Cū aūt volūtas mala. Prima ī duas. Quia pmo determiat ꝺ bonitate ⁊ malicia ꝯtingēte rōe finis volūtatē afficiētis. Scḋo rōe luminis intellectū dirigētis. diſt. xli. ibi. Cūq3 intentio bona. Prima diuidit̄ in duas ptes ſm qḋ ad pſens ꝓpoſitū mouet duas q̄ſtiones. q2 pma ē. vtrū oēs act⁹ ſint iudicādi boni vel mali ex fine. Scḋa vtrū oēs act⁹ ex finibꝫ intētis debeam⁹ iudicare. Scḋa ibi. S3 q̄rit̄ vtrū. Et hec ī tres. Q2 pmo r̄ndet ſm opinionē falſā. Scḋo r̄ndet ꝑ opinionē verā ⁊ ꝓſequit̄ eā. Et tercio ꝯ qḋdā dictū ducit inſtantiam. Scḋa ibi. Alij aūt videt̄. Tercia ibi. Que tn̄ qḋā ꝯtendūt. Sequit̄ illa ps. Cūq3 intentio bona. Et hec ē diſt. xli. In q mgr̄ pmo ꝺ his q carēt fide q aīa dirigit̄ mouet q̄ſtionē Scḋo de volūtario ꝯcurrēte ī omi pc̄to facit mentōe3. ibi. Preterea iueſtigari opt3. Prima ī duas. Q2 pmo mouet q̄ſtione3. Scḋo circa eā recitat duplicē opinionē. ibi. Qḋ a q̄buſdā. Et hec diuidit̄ ī duas ptes ſm ꝙ duas recitat opiniones. Scḋa ibi. Alij vero q̄ Prima ī tres. Q2 pmo opinionē ponit. Secūdo ꝯ eā opponit. Et tercio ſoluit. Secūda ibi. His autē. Tercia ibi. Quibꝫ illi r̄ndent.

Sequit̄ illa ps. Preterea iueſtigari oportet ⁊c̄. Et diuidit̄ ī tres ptes. Q2 pmo oſtēdit mgr̄ ꝙ om̄e peccatū eſt aliq̄ modo volūtariū. Scḋo ꝑquirit vtrū volūtas ſit oīs peccati ſbiectū. Tercio infert qḋda3 correlariū. Scḋa ibi. Illi⁹ etiā intelligētia. Tercia ibi. Si aūt om̄e pc̄m̄. Circa has diſtinctōnes quero hanc q̄ſtionem.

Vtrū aliq̄s act⁹ ſic indifferēs poſſit eē ꝙ neq3 bon⁹ ſit neq3 mal⁹ Et videt̄ ꝙ ſic. Quia ꝯtingit dare actū q nec ē meritori⁹ neq3 demeritori⁹. ḡ ꝯtigit dare actū q neq3 eſt bon⁹ neq3 mal⁹. Cōſequētia patet a ſili. Antecedēs ꝓbat̄. q2 ſi infidel' naturali pietate dat paupi elemoſinā. talis act⁹ nō ē meritori⁹. cū infidel' mereri nō poſſit. nec demeritori⁹. cū ſit ꝺ genere bonorū. ⁊ nō fiat mala intentōe. nec ꝓpter malū finē. Cōtra. nullu3 verbū pt eſſe indifferens. ḡ nec aliqḋ factū pt eſſe indifferēs. Cōſeq̄ntia patet ꝑ locū a maiori. Probatō antecedētis. q2 om̄e verbū aut eſt aptū natū ordinari ī bonū finē ⁊ ordinat̄ ī ipm. ⁊ tūc eſt bonū. aut nō eſt natū ordinari ī bonū finē. ⁊ tūc eſt malū. aut eſt natū ordinari in bonū finē ⁊ nō ordinat̄. ⁊ tūc eſt ocioſu3. ⁊ ꝑ ꝯſeq̄ns peccatū. q2 de omi ꝟbo ocioſo oportet nos reddere rationē. vt pat3 Matth. xij.

Hic q̄ttuor ſunt vidēda. Primo vtrū aliq̄s act⁹ ſimul' poſſit eſſe bon⁹ ⁊ mal⁹. Secūdo de q̄ſito. Et hoc q̄ ad diſt. xl. Tercio vtrū oīs act⁹ infideliū ſit pc̄m̄ Et q̄rto vtrū om̄e pc̄m̄ ſit volūtariū. Et h̄ q̄ ad diſt. xli.

Quātū ad primum

Articulus primus

pono duas ꝯcluſiones. Prima ē ꝙ impoſſibile eſt vnā ⁊ eandē actōe3 ī genere entis ſil' eſſe bonā ⁊ malā ſimpliciter. Q2 impoſſibile eſt ꝯtraria ſiml' eſſe in eodē. ſ3 bonū ⁊ malu3 ſunt ꝯria. vt patet ī poſtp̄dicamētis. c. de oppoſitione. — Prima cōcluſio.

Scḋa ꝯcluſio eſt ꝙ eadē actio ī genere moris nō pt ſiml' eſſe bona ⁊ mala. Q2 n̄ pt q̄s ſiml' duobꝫ dn̄is ſeruire. vt patet Matt. vi. S3 bona actōe ī genere moris ſeruit̄ deo. ⁊ mala dyabolo. q etiā ſunt dn̄i oppoſitaru3 volūtatū. ḡ ⁊c̄. — Scḋa cōcluſio.

S3 forte ꝯtra primā ꝯcluſionē dicet̄, ꝙ om̄e qḋ ē in q̄ztū eſt bonū eſt. cū ens ⁊ bonū ꝯuertant̄. ḡ nll'a actio ī genere entis poterit ſic eſſe mala q̄n tn̄ aliq̄ mō ſit bona — Inſtantia 1

Itē ꝯ ſcḋa3 ꝯcluſionē ſic. In vno ⁊ code3 motu cū q̄s vadit ad eccl'iā pt pmo hr̄e bonā intētionē ex tendētia ī bonū finē. ⁊ poſtea malā ex tendētia ī malū finē. ḡ vn⁹ ⁊ idē ꝯtinuuſ mot⁹ ī genere moris pt eſſe bon⁹ ⁊ mal⁹ — 2

P̄. actio ⁊ paſſio ſunt vn⁹ mot⁹. vt patet. iij. phiſicorū. ſ3 paſſio martirū fuit bona ⁊ deo grata q̄uis actio tyrannorū fuerit mala. Iuxta qḋ ait q̄dā poeta. Actio diſplicuit. paſſio grata fuit. ḡ idē mot⁹ fuit ſiml' bon⁹ ⁊ mal⁹. — 3

P̄. ſi male tentatōī reſiſtit̄. tūc eſt meritoria. ſi n̄ reſiſtit̄. tūc eſt mala ⁊ demeritoria. ſ3 q̄nq3 eide3 tentationi in vna ſui parte reſiſtitur. ⁊ in alia parte non reſiſtitur. ergo ⁊c̄. — 4

Propter has ⁊ ceteras cōſimiles inſtantias eſt aduertendum. ꝙ vna poteſt eſſe actio in genere entis que tamē nō eſt vna in genere moris. ⁊ econuerſo. Nā ſi aliquis vno ⁊ cōtinuo motu vadens ad eccleſiam primo habet bonam intentionem ſeu bonum finem intendit. ⁊ poſtea malū q̄uis talis ꝯtinu⁹ mot⁹ ſit actus vnus in genere entis. tn̄ nō eſt vn⁹ in genere moris Et ecōuerſo ſi manet ꝯtinue ī bona intentione actualiter vel ſaltem habitualiter ⁊ motuſ interrumpatur. non erit vnus actus in genere entis quamuis ſit vnus in genere moris.

Cuiꝰ ratio eſt. qꝛ res in genere entis eſt ꝑ ſua
principia a quibꝫ habet eſſe. ⁊ ideo actõ puta
ambulatio in genere entis dicit̃ vna inq̃ʒtum
eſt ab eiſdẽ principijs cõtinua/dicit̃ bona q̃ʒ/
diu ꝓcedit a ſufficiẽti virtute ꝓgreſſiua. dicit̃
aũt mala q̃n virtꝰ ꝓgreſſiua incipit deficere et
tibia claudicare. Sʒ in genere moris tal' am
bulatio collocat̃ put eſt a volũtate impata. q̃
ſi ꝯformat̃ recte ratõni tũc eſt bona. Si aũtẽ
nõ habet ſe ꝯformiter ad rectã rationẽ ſed ab
ea diſcordet ꝑ intentionẽ ꝑuerſi ſeu inutilis
finis. tũc eſt mala. Et qꝛ intentio finis muta
ri p̄t actõe manẽte ꝯtinua. ⁊ iterꝫ actio p̄t diſ/
cõtinuari intentõne finis manẽte eadẽ. ideo
Solutio ⁊c. Et ꝑ hoc patet ad inſtantias ſupradi/
Ad. 1. ctas. Unde ad primũ dicendũ ꝙ q̃ʒuis aliq̃
actio forte poſſet ſiml' eſſe bona ⁊ mala ſcḋm q̃d
nõ tamẽ p̄t eſſe bona ⁊ mala ſimpliciter. vnũ ʒ
em̃ iſtoꝝ infert ꝯtradictionẽ alteriꝰ. ⁊ ideo ſi/
mul eidẽ nõ poterũt ꝯuenire. Ad ſecundũ
Ad. 2. dicendũ ꝙ ibi nõ eſt eadẽ actio in genere mo
ris. Ad terciũ dicendũ ꝙ paſſio martiꝝ ñ
Ad. 3. fuit bona nec deo grata ſcḋm ſe. ſed ratõe adiun
cte actionis puta ratõe acceptatõis volunta
rie. qua martires hm̃õi paſſionẽ cõplacenter
acceptabant ꝓpter deũ. Talis aũt actio puta
acceptatio q̃ ꝑ ſe fuit bona ⁊ deo grata. realiter
Ad. 4. differebat ab actõne tyrãnoꝝ. Ad quartũ
dicendũ ꝙ illa tentatio nõ eſt vna actio in ge
nere moris. Poteſt etiã dici ꝙ actꝰ quo p̄mo
reſiſtit̃ ⁊ poſtea ꝯſentit̃ nõ eſt vnꝰ actꝰ nec in
genere moris nec in genere entis. dato etiã ꝙ
tentatio ſit vna ⁊ eadẽ.

Articulus ſecundus.

Quantũ ad ſecũdũ

principale cũ duplex ſit actꝰ hoĩs. ſ. interior
⁊ exterior. ideo primo videndũ eſt vtrũ actus
exterior bonꝰ addat aliq̃d bonitatis ſuꝑ boni/
tatẽ actꝰ interioris puta ſuꝑ actũ volũtatis.
Secũdo vtrꝫ aliq̃s iſtoꝝ actuũ poſſit eſſe in/
differẽs. De p̄mo dico ꝙ ſic. Quia actꝰ ma
Prima in q̃ſitio iſtiꝰ ſecũdi articuli. lus exterior addit aliq̃d malicie ſuꝑ maliciã
actus interioris. ergo actꝰ bonꝰ exterior addit
aliq̃d bonitatis ſuꝑ bonitatẽ actꝰ interioris.
Cõſequentia patet. Antecedẽs ꝓbo. qꝛ a iu/
1 ſto iudice plꝰ ſeu magis punit̃ malicia volũ/
tatis cũ exteriori oꝑe fuerit adimpleta q̃ʒ ſine
tali oꝑe. P̄. ſi nihil bonitatis adderet actꝰ
2 exterior ſuꝑ actũ interiorẽ in via. tũc ĩ patria
nõ daret̃ maiꝰ p̄miũ his q̃ virgines ſunt mẽ/
te ⁊ corꝑe. q̃ʒ his q̃ mẽte ſunt virgines ⁊ non
corꝑe. Cõſequẽs eſt falſum. Cõſequẽtia pa/
tet. qꝛ maiori bonitati actuũ ꝑ nos cõpletoꝝ
in via dat̃ maiꝰ p̄miũ in patria. Falſitas aũt
ꝯſequentis patet. qꝛ virginibꝫ mente ⁊ corꝑe
dat̃ aurea ⁊ aureola. ceteris aũtẽ ſola dat̃ au/
rea. Nã aureola dat̃ tantũmodo triplici ſta/
tui hominũ. puta virgines habẽt aureolã ꝓ/
pter puritatẽ ꝯcupiſcibil'. martires ꝓpter ſtre
nuitatẽ iraſcibilis. ad ſtrenuitatẽ em̃ iraſcibi
lis ſpectat tendere ad ardua ⁊ aggredi terribi
lia. Sʒ finis oĩm terribiliũ eſt mors. Unde
dicit̃. iij. ethico. Terribiliſſimũ aũt mors. ter
minus em̃ eſt. igit̃ apparet ꝙ martires maxi/
mã habẽt ſtrenuitatẽʒ ĩ ſua iraſcibili. qui ſine
timore volũtarie ſe morti exponũt ꝓpter deũ.
Doctoribꝫ etiã dat̃ aureola ꝓpter ſciẽtie clari
tatẽ. Uñ Dañ. xij. Qui aũt docti fuerint ful
gebũt tanq̃ʒ ſplẽdor firmamẽti. ⁊ q̃ ad iuſtici
am erudiũt multos quaſi ſtelle in ꝑpetuas
eternitates. Forte dicet̃ ꝙ de beato martino Inſtantia
cantat̃ ſic. O altiſſima aĩa quã ⁊ ſi gladiꝰ ꝑ
ſecutoris nõ abſtulit tamẽ palmã martirij ñ
amiſit. ergo videt̃ ꝙ ſine exteriori oꝑe marti/
rij beatus martinꝰ habeat aureolã martirum
Rñdeo ꝙ hoc eſt intelligendũ q̃ʒtũ ad au Solutio
reaʒ ſeu q̃ʒtũ ad p̄miũ eſſentiale in q̃ multos
etiã excedit martires. vt veriſil'r eſt credendũ
P̄. apl's. ij. ad Choꝝ. c. ix. loquẽs d' oꝑibꝫ 3
exterioribꝫ ait. Qui parce ſemiat parce ⁊ me/
tet. ⁊ q̃ ſemiat in benedictõibꝫ de benedictõibꝫ
⁊ metet. Itẽ ſuꝑ illo verbo ad Gal'. vi. tpe 4
ſuo metemꝰ nõ deficiẽtes. dicit gloſa. q̃ʒtum ſe
minamꝰ in oꝑibꝫ. tantũ metemꝰ de fructibꝫ.
Eſt igit̃ aduertendũ ꝙ ꝑ bonũ oꝑꝰ exteri
us quadruplicẽ vtilitatẽ ſeu bonitatẽ intrin/
ſecus ꝯſequimur. Prima eſt ꝙ actꝰ noſtre
dilectõis ꝑficit̃. qꝛ actꝰ ꝑficit̃ ex eo ꝙ tendit in
debitũ obiectũ ⁊ terminat̃ ad debitũ terminũ
ſʒ actu dilectõis quo deũ diligimꝰ ⁊ primuʒ
tendimꝰ in bonũ oꝑꝰ exteriꝰ tanq̃ʒ in debituʒ
obiectũ. ex dilectõne em̃ imus ad eccleſiã fa/
cimꝰ elemoſinã. ⁊ ſic de alijs. ergo ⁊c. Se/
cunda eſt ꝙ ſi talia bona oꝑa fiat ex toto cona
tu vl' ſi ſepiꝰ iterant̃ tũc augẽt habitũ charita
tis. qꝛ ſicut ex frequẽti cithariſatõe augemur
in habitu cithariſandi. qꝛ ex hoc ſemꝑ magis
⁊ magis habilitat̃ manꝰ noſtra ad cithariſan
dũ. ſic ſepiꝰ faciẽdo oꝑa charitatis ſp̄ũſancto
cooperante augemur in habitu charitatis.
Terciũ bonũ ⁊ vtile eſt ꝙ gr̃a ĩ eſſentia aĩe
excellentior efficit̃. Nã cũ agere p̄ſupponit eſ/
ſe. ⁊ ſcḋm dyoniſium. ij. de angelica hierarchia
prius cõpetat nobis ſp̄ũale eſſe ⁊ poſtea ſpũa
le agere. ideo nõ p̄t fieri augmentũ ĩ charitate

reſpiciēte volitiuā pōtentiā ꝑ quā nobis cōpe
tit ſpūale agere. niſi fiat augmentū in gr̄a re/
ſpiciēte aīe eſſentiā ꝑ quā nobis cōpetit ſpūa/
le eſſe. nō pt̄ em̄ fieri augmētū in poſteriori ni
ſi fiat augmentū in priori. Quartuʒ eſt ꝙ
deo magis vnimur ⁊ intimius in ip̄m trāſfor
mamur. qꝛ amor nō ſinit ſuiipſiꝰ eſſe amato/
res. ſʒ collocat eos ī re amata. vt patet per hu
gonē in libro de arra ſpōſe. Amor em̄ ſi fortis
fuerit extaſim faciēs trāſformat amātē ī ama/
tū. vt ait dyoniſiꝰ in de di. no. Sʒ vt iā patu
it ex bonis opib⁹ magis inardeſcit dilectō aīe
amoroſe. Sicut em̄ miniſtrādo igni materi
am cōbuſtibilē ignis in maiorē flāmā erigit̄.
ſic ex bonis opib⁹ flāma charitatis eleuat̄. ⁊ ꝑ
ꝯſequēs aīa in deū intimiꝰ trāſformat̄. Eſt
etiā aduertendū ꝙ q̄uis opꝰ exteriꝰ addat bo
nitatē modo q̄ dictū eſt ſup actū interiorē. cir
cūſcripta tn̄ bonitate interioris actꝰ. nulla ma
net bonitas meritoria in actu exteriori. Nā ſi
cut ait ambroſiꝰ. affectꝰ tuꝰ nomē opi tuo im
ponit. Et auguſtinꝰ ſup p̄s. xxxi. Bonū opꝰ
intentio facit. intentōeʒ fides dirigit. nō val
de attēdas q̇d hō faciat ſʒ q̇d cū facit attēdat
Vn̄ mgr̄ in lr̄a tractās illud Matth. vij. nō
p̄t arbor bona malos fructuſ facere. neqʒ arbor
mala bonos fructꝰ facere. ait. noīe arboris nō
natura humane mētis ſʒ volūtaſ intelligit̄. q̄
ſi mala fuerit. nō bona ſʒ mala opa facit. ſi ve
ro bona fuerit: bona nō mala opa facit. For
te ꝯtra h̄ dicet̄. ꝙ ſi iſtud eſt verꝫ. tūc cū ille q̄ — Inſtantia
furat̄ vt det elemoſinā habeat bonā intentōeʒ
ſequeret̄ ꝙ furādo bene faceret ⁊ ꝑ ꝯſequēs me
reret̄. Cuiꝰ oppoſitū docet auguſtinꝰ in libro
ꝯtra mendaciū dicens. Quis dicat furemur
diuitib⁹ vt habeamꝰ q̇d demus paupib⁹. aut
falſa teſtimonia ꝓferamus nō vnde innocen
tes ledant̄ ſʒ potiꝰ ſaluent̄. Et paꝝ infra ſub/
dit. Quis h̄ dicit niſi q̇ res hūanas moreſqʒ
conat̄ ⁊ leges ſubuertere. Et ſequit̄ ibidē. Ju
ſticia em̄ merito punit eū q̇ dicit ſe ſubtraxiſ/
ſe ſupflua diuiti vt p̄beret paupi. ⁊ falſariū q̇
alienū corrupit teſtamentū vt is eſſet heres q̄
faceret elemoſinas largas. nō ille q̄ nullas. et
eū q̇ ſe feciſſe adulteriū oſ̄dit vt ꝑ illā cū q̄ fe
cit hominē a morte liberet. Et ibidē auguſti/
nus inſtat ꝯtra ſe dicēſ. Sʒ dicet aliq̇s. ergo
equādꝰ eſt fur cuilibet furi q̇ volūtate miſeri/
cordie furat̄. Et r̄ndet auguſtinꝰ. Sed hoꝝ
duoꝝ n̄ ideo quiſqʒ eſt bonꝰ. qꝛ peior eſt vnꝰ.
peior em̄ eſt q̇ ꝯcupiſcēdo q̄ʒ q̄ miſerādo furat̄
Solutio — Ad iſtud pōt dici ꝙ iſte q̄ furat̄ vt tribuat
elemoſinā nō habet bonā intentōeʒ. qꝛ q̄uis
ſit bonū paupib⁹ de ſuo dare. tn̄ nō eſt bonuʒ
aliena dare paupib⁹. vl̄ etiā ſacrificare. Et iō
ſm aplm̄ nō debemꝰ facere queqʒ mala vt eue
niant queqʒ bona. Sicut em̄ ad ꝯſtruenduʒ
multa requirunt̄. ad deſtruendū tn̄ vnū ſolū
ſufficit. ſic ad h̄ ꝙ opꝰ ſit bonū bonitate mora
li vel etiā meritoria neceſſe eſt ꝙ ſit bonū natu
raliter ⁊ formaliter. puta ꝙ ſit de genere bono
rū. ⁊ ꝙ fiat bene puta ꝯformiter ad rectā ratio
nē ꝑ intentōeʒ boni finis. Quodcʒ autē horum
deficiēte tota opatio dicet̄ mala. Nā q̄uis bo
nū ꝯſiſtat ex oīb⁹ ſuis ꝑtib⁹. tn̄ malū conſtat
ex ꝑticularib⁹ defectib⁹. vt patʒ. iiij. ethi. Vn̄
ſic turpitudo oris vl̄ vniꝰ alteriꝰ mēbri fac̄ ꝙ
tota imago dicit̄ turpis. nō obſtāte ꝙ q̇dlibet
aliud mēbꝝ eiuſdē imaginis ſm ſe ꝯſideratū
ſit pulcꝝ ⁊ bene factū. ſic ⁊c̄. Quo ad ſcd̄aʒ
inq̇ſitionē dico ꝙ tā actꝰ interior q̄ʒ actꝰ exte/ — Inq̇ſitō ſecūda iſtiuſ
rior p̄t dupliciter fieri. Vno modo ſine delibe — ſecūdi arti
ratōe. Alio modo cū deliberatōne. Primo — culi.
modo p̄t eſſe indifferens ita ꝙ nec ſit bonꝰ nec
ſit malꝰ bonitate morali ſeu malicia de q̄ locu
ti ſunt ph̄i. neqʒ etiā bonꝰ meritoria bonitate.
vel malꝰ demeritoria malicia. de quib⁹ loquū
tur theologi. Qꝛ oīs bonitas ac malicia p̄ſup — 1
ponit deliberatōeʒ. ſʒ nō exiſtēte p̄ſuppoſito.
nō p̄t eſſe p̄ſupponēs P. in omi actu tā mo — 2
rali q̄ʒ theologico modo p̄dicto agēs intēdit
aliquē finē. Sʒ agēs ſine omi deliberatōe nō
intēdit aliquē finē. g̃ ⁊c̄. Sed ſcd̄o modo — Egidiꝰ
loq̄ndo de actu morali dicit quidā venerabil̄
doctor ꝙ actꝰ moralis ꝯſideratꝰ q̄tū ad ſuaʒ
ſpeciē q̄nqʒ eſt bonꝰ vt ire ad eccleſiā. q̄nqʒ ma
lus vt ire ad tabernā. q̄nqʒ indifferēs vt eleua
re feſtucā. Si aūt actꝰ moralis ꝯſiderat̄ q̄tū
ad ſuū eſſe indiuiduale. ſic dicit ꝙ p̄t rōnabi/
liter ſuſtineri ꝙ nulla actio moralis ſit indif/
ferens. qꝛ res habet eſſe indiuiduale ſeu ꝑticu
lare cū oīb⁹ ſuis ꝯditōib⁹ ⁊ circūſtantijs. int̄
q̄s ꝯditōes vna eſt intētio finis. ſine q̄ nulla
actio p̄t eſſe moralis. talis aūt finis ꝯſideratꝰ
in ꝑticulari erit bonꝰ vl̄ malus. ⁊ ſm h̄ actio
hmōi erit bona vel mala. Et declarat iſte do/
ctor ſe ꝑ ſimile dicēs. ꝙ ſicut hō ſm ſpeciē p̄t
ꝯſiderari nec vt alb⁹. nec vt niger. nec aliquo
medio colore coloratꝰ. tn̄ ſm eſſe indiuidua/
le ſemꝑ eſt aliq̇d tale. ſic actio moral̄ ſm ſpeci
em p̄t eſſe indifferens. tn̄ ſm eſſe indiuiduale
niſi fiat rōe iuſte neceſſitatꝭ vel intentōne pie
vtilitatꝭ ocioſa debet reputari. vt patet ꝑ gre/
goriuʒ lib. iij. ſui paſtoral̄. c. xxxvij. Et addit
iſte doctor ꝑ ſolutōe argumētoꝝ ꝙ om̄es nr̄e
actiones vl̄ nō ſunt moraleſ. puta qꝛ nō ſunt

facte deliberatiue ꝑpter finē. vel q̄ꝫtum ad eſſe
indiuiduale ſemꝑ ſunt ſm deū. vel cōtra deū.
vel pter deū. ⁊ ꝑ ꝯſequens ſemꝑ ſunt bone vel
male ſaltē venialiter inq̄ꝫtū ſunt pter deum.

Cōtra egidium.

Sꝫ ſalua iſtiꝰ magni ⁊ venerabilis docto
ris reuerētia iſta ad preſens nō intelligo. Qꝛ
1 om̄e p̄dicatū reale ꝯueniēs rei ſm ſuā ſpecieꝫ
optet ꝙ ei ꝯueniat ſm aliqđ īdiuiduū hmōi
ſpeciei. ſꝫ ſm ip̄m actio moral' eſt indifferens
ſm ſpeciē. ḡ nō erit de neceſſitate bona vel ma
2 la ſm q̄đlibet ſuū indiuiduū. P̄. mortalis
peccator honorās parētes ſuos ex iure natu/
rali neceſſario peccaret ad minꝰ venialiter. qđ
videt̃ incōueniēs. Cōſeq̄ntia patet iuxta di/
ctū iſtiꝰ doctoris. qꝛ mortalis peccator mereri
nō p̄t. nec ꝑ ꝯſequēs p̄t agere ſm deū. igitur ſi
nulla ſua actio poſſꝫ eſſe indifferēs neceſſario
honor quē ip̄e exhibet parentibꝫ erit ꝯtra deū
vel p̄ter deū. P̄. quāuis ꝯceptꝰ generis ab/
3 ſtrahibilis ſit a ſuis differētijs diuiſiuis q̇bꝫ
ſb genere ſpecies ꝯſtituunt̃. tñ ꝯceptuſ ſpeciei
ab hmōi differētijs abſtrahi nō p̄t. quin po/
tiꝰ ꝯceptꝰ ſpeciei ſemꝑ includit ſuā differētiā
eſſentialē. Sꝫ ſm iſtū venerabilē doctorē in
ſuo ſcripto ſuꝑ hac diſtinctōe. q. iiij. bonitas
⁊ malicia ſunt differētie eſſentiales actionum
moraliū. qđ ſi veꝝ eſt tunc nulla moral' actio
ꝯſiderata ſm ſpeciē poterit eſſe indifferēſ. cuiꝰ
oppoſitū etiā iſte idē doctor ponit iſta eadem
diſtinctōe. q. vlti. ⁊ ſic eſſet indifferēs ⁊ nō in/
differēs. qđ eſt ꝯtradictio. Et ꝑ hoc patet
ꝙ iuxta dicta ſua ſimilitudo nō eſt ad ꝓpoſi/
tū quā aſſumit de hoīe ⁊ colore. qꝛ color n̄ eſt
differētia eſſentialis hoīs ſꝫ accidētal'. ſꝫ boni
tas ⁊ malicia ſunt differētie eſſentiales actōis
moralis. vt ip̄e ait in. iiij. q̄ſtione iā allegata.
Exēplū qđ ponit đ feſtuca nō eſt ad ꝓpoſitū
qꝛ eleuatio feſtuce ſm ſe ꝯſiderata nō eſt mo/
ralis actio.

Alia opīo.

Alij dicūt ꝙ in habēte gratiaꝫ
nullꝰ actꝰ cū deliberatōe elicitꝰ p̄t eſſe indiffe/
rens. ſꝫ in nō habēte gratiā p̄t eſſe aliq̇s actuſ
indifferēs q̄ ad meritū ⁊ demeritū reſpectu vi
te eterne.

Ratio.

Quia in priuatiuis q̄ꝫuis nō ſit me
diū p̄ſuppoſita capacitate ſubiecti. tñ bene po
nit̃ mediū vbi nō eſt ſubiecti capacitas. lapiſ
em̄ nec eſt vidēs nec cecꝰ. Sꝫ actꝰ humanuſ
nō eſt ſuſceptiuꝰ talis efficacie merēdi ī hoīe
nō habēte gratiā. eo ꝙ nullū meritū poſſit eſ/
ſe ſine gratia. ⁊ eſt ſuſceptiuꝰ talis efficacie in
hoīe habēte gratiā. ergo in nō habēte gratiā
p̄t eſſe actꝰ indifferēs ad merendū ⁊ demeren/
dū. ſꝫ in habēte gratiā optet omnē actum eſſe
vel meritoꝛiū vel demeritoꝛiū. qꝛ ſi eſt malus
actꝰ tūc eſt demeritoꝛiꝰ. ſi bonꝰ tūc eſt merito/
rius. Nā cū charitas impet om̄ibꝫ virtutibꝫ
igit̃ quicq̇d ordinat̃ ad finē alicuiꝰ virtutiꝫ ħ
ordinat̃ in finē charitatis. Sꝫ oīs bonꝰ actꝰ
moralis ordinat̃ in finē alicuiꝰ virtutis mora
lis. ergo ordinabit̃ in finē charitatis ſi elicitꝰ
fuerit a tali hoīe qui eſt in gr̄a ⁊ charitate. ⁊ ꝑ
cōſequēs erit meritoꝛiꝰ. Vñ comedere bibere
ſeruato moderamine tꝑantie. ⁊ ludere ꝑ recre
atione ſeruato modo eutropolie ſunt actꝰ me
ritoꝛij in habēte gratiā. Et addūt iſti ꝙ ſi
habēs gratiā aliquē actū bonū nō refert in fi/
nē charitatis. tūc talis actꝰ eſſet ocioſus. ⁊ ex
ħ ip̄o eſſet demeritoꝛiꝰ.

Cōtra opinionem.

Sꝫ ſaluo ſemꝑ me
lioꝛi iudicio videt̃ ꝙ nec iſtud vſq̄ꝫquaq̄ꝫ ſit
1 bene dictū. Nā ſm eundē actū faciliꝰ eſt delin
quere peccatoꝛē q̄ꝫ viꝝ iuſtū. eo ꝙ pctōꝛ ma/
gis diſpoſitꝰ ſit ad delinquendū q̄ꝫ vir iuſtus
Sꝫ peccator p̄t facere bonū opꝰ moꝛale ip̄m
nō referendo in finē charitatis ſine demerito
ſeu delicto vt iſti met dicunt. ergo ⁊ iuſtꝰ ħ p̄t
P̄. nullꝰ delinquit demeritoꝛie niſi vel cō/ 2
mittendo ꝓhibitū vel omittendo p̄ceptū. ſꝫ
iuſtꝰ fidelis faciēs bonū opꝰ moꝛale. puta ho
noꝛans parētes ex debito iuſticie. vel veſtiēs
nudū ex naturali pietate. hmōi actꝰ nō referē
do in finē vlterioꝛeꝫ. puta in finē charitatis.
nec facit ꝓhibitū. nec omittit p̄ceptū. ergo ⁊c.
Maioꝛ de ſe nota eſt. Minoꝛ etiaꝫ apparet
q̄ꝫtū ad p̄mā partē. qꝛ talia faciēdo nō ſolū
nō facit ꝓhibitū. veꝝ etiā implet p̄ceptū Pa
tet etiā q̄ ad ſecundā partē. Nā iuſtuſ fidelis
ad nullū p̄ceptū obligat̃ ad qđ n̄ obliget̃ pec
catoꝛ fidelis. niſi talis aliq̄ ſingulari voto ſe
aſtrinxerit. ſed peccatoꝛ nō tenet̃ ex aliq̄ p̄ce/
pto talē bonū actū ordinare in finē charitatiſ
qꝛ alias nō referēdo hmōi actū in finē chari/
tatis ip̄e peccaret tanq̄ꝫ ꝯtra p̄ceptū veniens.
cuiꝰ oppoſitū iſti ponūt. ḡ ⁊c.

Inſtantia

Forte dicet̃
ꝙ ap̄l's. i. ad Choꝝ. x. ait. omnia in gloꝛiā dei
facite. ḡ videt̃ eſſe p̄ceptū. ⁊c.

Solutio

Reſpōdeo ꝙ
ap̄l's nō loquit̃ ibi p̄cipiēdo ſꝫ potiꝰ exhorta/
do. Etiā ſi eſſet p̄ceptū tūc eſſet ꝯtra iſtos do
ctores. qꝛ ita tenet̃ ad hmōi p̄ceptū peccatoꝛ
fidelis ſicut iuſtꝰ fidelis. cū ap̄l's ꝑ hmōi ver
ba hoꝛtet̃ quēlibet fidelē vt oīa bona opa ad
laudē dei faciat.

Solutio rationis.

Ad rationē iſtoꝝ p̄t dici ꝙ
meritū ⁊ demeritū nō opponunt̃ priuatiue ſꝫ
ꝯtrarie vel habēt ſe deſpate. Nā mereri eſt fie
ri dignū p̄mio. Sed demereri nō eſt foꝛmali
ter carere vl' priuari hmōi dignitate. ſꝫ eſt fie/
ri dignū pena. ita ꝙ ratio foꝛmalis vtriuſq̄ꝫ. ſ.
meriti ⁊ demeriti eſt poſitiua. ꝓpter qđ etiam

demeritũ vere poteſt dici meritũ. qꝛ mala ope
ra perpetrãdo merec̃ quis penã. Ad illõ qd̃
iſti addũt p̄t dici ꝙ ſi actꝰ moralis bonꝰ nõ re
ferẽ in finẽ charitatis actualiter. ex h̄ nõ debet
dici ocioſus tali ocioſitate cui debec̃ pena. ſed
p̄t dici ocioſus eo ꝙ nõ debec̃ ſibi p̄miũ. qꝛ ta
libꝫ actibꝫ nõ merec̃ p̄miũ niſi referant̃ in finẽ
charitatꝭ. Etiã talia opa poſſumꝰ facere ra
tione iuſte neceſſitatis vel pie vtilitatis p̄ter
h̄ ꝙ in finẽ charitatis referant̃. ⁊ ꝑ ꝯſequens
nõ erũt ocioſa. qꝛ gregoriꝰ in paſtorali ſolum
appellat illa opa ocioſa q̃ fiũt ſine iuſta neceſ
ſitate vl' pia vtilitate. Pono igit̃ duas cõ
Pria ꝯclo clusiones. Prima eſt ꝙ omis actꝰ moralis
vel eſt bonꝰ vel eſt malꝰ bonitate vel malicia
de q̃ tractat̃ in phĩa. Quia oĩs actꝰ moralis
vt moralis eſt ordinat̃ in aliquẽ finẽ. ergo ille
finis vel erit finis debitꝰ. ⁊ tũc actꝰ erit bonuſ.
Inſtantia vel erit indebitꝰ. ⁊ tũc actꝰ erit malꝰ. Forte
Solutio dicet̃ ꝙ finis talis p̄t eſſe indifferẽs Hoc ñ
valet. qꝛ impoſſibile eſt rationẽ boni nõ inclu
di in ratione finis. illud igit̃ bonũ vel erit ve
rum ⁊ exiſtẽs bonũ. ⁊ tũc actꝰ erit bonꝰ. vl' erit
tantũmodo apparẽs bonũ. ⁊ tũc actꝰ erit ma
Secunda ꝯcluſio lus Secũda ꝯcluſio eſt. ꝙ p̄t dari actꝰ mo
ralis indifferẽs q̃ nec eſt bonꝰ nec malꝰ bonita
te meriti vel demeriti reſpectu vite eterne. Qꝛ
nullꝰ agẽdo merec̃ vitã eternã ſeu ea q̃ ſpectãt
ad vitã eternã. niſi ſua actio ſit bona ⁊ in finẽ
charitatis dirigat̃. Etiã nullꝰ actõe ſua deme
rec̃ niſi ſua actio ſit mala. vel ſi bona ſit tñ ma
lũ vel inutilẽ finẽ intẽdit Ergo ille q̃ facit acti
onẽ q̃ moraliter eſt de genere bonoꝝ nullum
malũ vel inutilẽ finẽ intendẽs. ⁊ actionẽ talẽ
nõ dirigit in finẽ charitatꝭ. talis nec merec̃ nec
demerec̃. ⁊ ꝑ ꝯſequẽs ſua actio erit indifferẽs.
Antecedẽs patet ex p̄cedentibꝫ. ꝯſeq̃ntia d' ſe
Inſtantia patet. Forte dicet̃ ꝙ ad bonitatẽ meriti ſuf
ficit habitual' directio vl' ordinatio in finem
charitatiſ. ſꝫ oĩs actio iuſti in grã ⁊ charitate
exiſtẽtis ſaltẽ habitualiter dirigit̃ in finẽ cha
Solutio. ritatis. ergo ⁊c. Sꝫ iſtud nõ valet. Quia
ad h̄ ꝙ actꝰ ſit meritoriꝰ nõ ſufficit ſolũ habi
tualis directio ſeu ordinatio in finẽ charitatꝭ
ſꝫ neceſſario optet ꝙ talis operatio actualiter
reducat̃ in hmõi finẽ. vel ſcd̃m ſe totã vl' ſcd̃m ali
quã ſui partẽ. Sꝫ quãdoqꝫ ꝯtigit etiã iuſtũ
hominẽ facere opus bonũ qd̃ neqꝫ in princi
pio neqꝫ in medio nec in fine reducit actuali
ter in finẽ charitatis. ⁊ tamen in tali opere nec
intendit maluꝫ finẽ nec inutilẽ. ergo tali ope
nec merec̃ nec demerec̃.

Quãtũ ad tercium Diſt. xli. Articulus tercius.

articulũ dico breuiter ꝙ nõ omis actꝰ infideli
um eſt peccatũ Quia ille q̃ poteſt facere bonũ
⁊ bene q̃uis nõ meritorie. ille p̄t actũ elicere q̃
nõ peccat. Sꝫ infidelis p̄t facere bonũ ⁊ bene
q̃uis nõ meritorie. vt patet ꝑ mgr̃m ĩ littera
Poteſt em̃ facere opꝰ miſericordie ex natura
li pietate. in eo ꝙ facit opus miſericordie facit
bonũ. ſꝫ in h̄ ꝙ tale opꝰ facit ex naturali pieta
te in h̄ tale bonũ facit bene. Sꝫ quidã tenẽ Opĩo con
tes oppoſitũ iſtiꝰ ꝯcluſioniſ. arguũt ſic. Apl's traria.
ad Ro. xiiij. ait. Omẽ qd̃ nõ eſt ex fide pecca 1
tũ eſt. Ibi dicit gloſa ⁊ eſt auguſtini. ꝙ omis
vita infideliũ eſt peccatũ. P. omis actꝰ bo 2
nus eſt actꝰ rectꝰ. ergo nullꝰ actꝰ bonꝰ p̄t ꝓce
dere ab infideli. Antecedẽs patet. Cõſeq̃nti
am ꝓbo. qꝛ omis actꝰ rectꝰ p̄ſupponit rectã in
tentionẽ. ſꝫ fides dirigit intentõeꝫ. vt ait hic
mgr̃. diſt. xl. ⁊. xli. g̃ nullꝰ actꝰ rectꝰ nec ꝑ ꝯſe
quẽs bonꝰ p̄t ꝓcedere ab infideli ſeu ab eo qui
caret fide. P. ad Heb. xi. dicit̃. Sine fide 3
impoſſibile eſt placere deo. Ad primũ dicẽ Solutio.
dũ. ꝙ actus infideliũ p̄t dupliciter ꝯſiderari. Ad. 1.
Uno modo vt ab infidelitate ꝓcedit cauſali
ter. puta ſi infidelis veſtit nudũ vt idolo ſuo
placeat. vl' vt talẽ pauperẽ cui opꝰ miſericor
die impartit̃ ad errorẽ ſue infidelitatꝭ alliciat
Alio modo vt nõ ab infidelitate ꝓcedit. ſꝫ ex
naturali pietate. Primo modo intelligendũ
eſt dictũ auguſtini. ⁊ nõ ſecũdo mõ Ad ſe Ad. 2.
cundũ dicendũ ꝙ q̃uis humana prudentia
nõ poſſit ſufficiẽter dirigere intentõnẽ reſpe
ctu finis ſupnaturalis ⁊ vltimi. p̄t tñ ratio ꝑ
fecta ꝑ humanã prudentiã dirigere intentio
nẽ reſpectu finis natural' ⁊ primi. vt actꝰ tran
ſeat ſine demerito ſeu peccato. q̃uis etiã nõ ſit
meritoriꝰ eo ꝙ eliciẽs actũ ſit peccator ⁊ infide
lis. Ad terciũ dicendũ ꝙ q̃uis ex h̄ ꝙ infi Ad. 3.
delis nõ placet deo vt infidelis eſt bene ꝯclu
dat̃ ꝙ opꝰ ſuũ nõ ſit meritoriũ nec deo gratũ.
tñ ex h̄ nõ habet̃ ꝙ omẽ opꝰ ſuũ diſpliceat deo
intm̃ ꝙ ſit peccatũ ⁊ demeritoriũ.

Quãtuꝫ ad quartũ Articulus quartus.

articulũ primo videndũ eſt. vtꝝ omẽ peccatũ
ſit voluntariũ. Secũdo vtꝝ omẽ peccatũ ſit
in volũtate. Quo ad primũ teneo ꝯcluſio Cõcluſio.
nẽ affirmatiuã. Qꝛ ſcd̃m phm̃. iij. ethico. inuo 1
luntariũ nõ merec̃ penã. ſꝫ omẽ peccatũ mere
tur penã. ergo nullũ peccatũ eſt inuolũtariũ
omĩno. ⁊ ꝑ ꝯſequẽs aliquo modo volũtariũ.

2 Ꝓ. auguſtin⁹ i libro de vera religione ait. ꝙ
om̄e peccatū adeo eſt volūtariū qḋ nullo mo
do eſt peccatū ſi nō ſit voluntariū. Et ſubdit
auguſtin⁹ ꝙ hoc adeo manifeſtū eſt ꝙ nulla
hinc doctoꝝ paucitas nulla indoctoꝝ turba
Cōtra cō/ diſſentiat. Sʒ cōtra iſtud ab aliquibꝫ in/
cluſionē. ſtat̄ ſic. Peccatu originale nō eſt volūtariū.
1 ergo nō om̄e peccatu eſt volūtariū. Cōſequē
tia patet. Probat̄ antecedēs. q: illud peccatū
2 ꝯtrahit̄ ante omnē vſuʒ liberi arbitrij. Ꝓ.
qḋ eſt voluntariū ſemꝑ p̄ſupponit actū volū
tatis. ſed peccatū omiſſionis nō ꝯſiſtit i actu
ſʒ poti⁹ in negligētia act⁹. ergo nō om̄e pecca/
3 tū eſt volūtariū. Ꝓ. qḋ hoīe nolente ꝯtin/
git hoc nō eſt voluntariū. Sʒ ap̄ls ad Ro.
vij. ait. Nō qḋ volo bonū hoc facio. ſʒ qḋ no/
4 lo malū hoc ago. Ꝓ. om̄e voluntariū p̄ſup
ponit cognitōeʒ. ſʒ multa peccata ꝯtingūt ex
ignorātia. ergo ſaltē talia nō erūt voluntaria
Ꝓ. multi ſunt q̄ ex habitu peccāt. ſʒ habit⁹
5 nō ſunt in ptāte nr̄a Ꝓ. illud qḋ eſt p̄ter vo
6 luntatē hoc nō eſt volūtariū. ſʒ malū eſt p̄ter
voluntatē. vt dicit̄. iiij. ḋ di. no. Ꝓ. om̄e vo
7 luntariū eſt in ptāte volūtatis. ſʒ aliq̄ pecca/
ta nō ſunt in ptāte nr̄a. vt patet i gloſa ſuꝑ il
lud ꝓuerb. xxiiij. Septies i die cadit iuſtus.
Dicit em̄ gloſa ſic. Singul' diebꝫ ꝑ neceſſita
tē vel fragilitatē carnis nolētes vel inuiti pec
8 cam⁹. Ꝓ. om̄e voluntariū vitari pt̄. Sed
veniale peccatū nō poſſum⁹ vitare. Dicit̄ em̄
p̄ma Joh. i. Si dixerim⁹ qm̄ peccatū nō ha
bem⁹ noſipos ſeducim⁹ ⁊ veritas in nobis n̄
Cōtra iſta eſt. Sʒ iſta nō ꝯcludūt. Quia om̄e qḋ fit
aut fit naturaliter. aut violēter. aut volūtarie
ſʒ peccatū nō fit naturaliter. q: ex naturalibꝫ
nec laudamur nec vituperamur vt patet. ij.
ethicoꝝ. ſʒ ꝓpter peccata vituꝑandi ſum⁹. vt
patet ibidē. Nec violenter. q: peccatū orit̄ ab
intrinſeco p̄ncipio. om̄e aūt violētū orit̄ a p̄n
cipio extrinſeco. ḡ fit volūtarie Ad primū
Solutio patet ex dictis ſuperi⁹. ꝙ licet originale pctm̄
Ad. 1. nō ſit volūtariū volūtate hui⁹ homis. eſt tn̄
voluntariū volūtate p̄mi parētis Ad ſecū
Ad. 2. dū dicendū ꝙ poſito ꝙ peccatū omiſſionis n̄
ꝯſiſtet in actu. tn̄ eſt voluntariū. eo ꝙ volunta
rie hō omittit actū illū quē elicere tenebat̄. ra
tione cui⁹ volūtarie omiſſionis ip̄e incidit in
peccatū. Ad terciū dicendū ꝙ in dict̄ ap̄li
Ad. 3. li ago nō ſtat ꝑ actu ſimpliciter elicito. ſʒ pro
tentatione ſeu ꝓnitate ad agendū. in q̄ tenta
tione ſi nihil penit⁹ fuit de volūtario. tūc etiā
nihil penit⁹ erat de peccato. Sicut patet ꝑ au
guſtinū. ij. de libero arbi. vbi ſic ait. Sat̄ cō/

pertuʒ eſt nulla refieri mentē ſeruā libidinis
niſi ꝓpria volūtate Et ſubdit infra. ꝙ ille mo
tus volūtatis eſt ſimilis motui quo lapis fer
tur deorſuʒ. q: ſicut iſte eſt ꝓpri⁹ lapidi. ſic il/
le animo. Sʒ i hoc diſſimilis. ꝙ in ptāte ſua
nō habet lapis cohibere motū q̄ fert deorſuʒ.
anim⁹ vero nō ita. ⁊ ideo ille mot⁹ eſt natura
lis lapidi. animo vero iſte mot⁹ eſt volūtari⁹
Et paꝝ infra ſequunt̄ verba diſcipuli appro
bata ibidē ꝑ auguſtinū. quibus ait diſcipu/
lus. Mot⁹ q̄ volūtas ꝯuertit̄ niſi eſſet volū/
tari⁹ ⁊ in noſtra poſit⁹ ptāte neqʒ laudand⁹.
neqʒ culpand⁹. neqʒ monēd⁹ hō eſſet. monē/
dū aūt nō eſſe hoīeʒ quiſquis exiſtimat. ḋ ho
minū numero exterminād⁹ eſt. Et eandē ſen
tentiā adhuc mag̃ expſſam ponit auguſtin⁹
in libro de vera religione. vt ſuperi⁹ eſt expſſuʒ
Ad quartū patet ꝑ ea q̄ dixi ſuperi⁹ diſtin Ad. 4.
ctione. xxij. q: ſicut ignorātia affectata ⁊ craſ
ſa nunqʒ ſunt ſine peccato. ſic nunqʒ ſunt peni
tus ſine volūtario. eo ꝙ tales ignorātias hō
poſſet p̄uenire ſi vellet. Sʒ ignorātia inuin
cibil' ſic nihil habet de volūtario: ſic nihil hʒ
de peccato. Ad quintū dicenduʒ ꝙ dato ꝙ Ad. 5.
habitus nō ſit īmediate in ptāte noſtra. act⁹
tn̄ elicit⁹ mediāte habitu eſt i ptāte noſtra. ꝓ
pter qḋ illi qui peccāt ex habitu dicunt̄ pecca
re ex electōe. ⁊ ideo multū in talibꝫ actibꝫ eſt
de volūtario. ⁊ ꝑ ꝯſequens multū de peccato.
Et dato ꝙ aliq̄s eſſet intantū vicioſus ꝙ nul
lo modo poſſet r̄ſiſtere actui vicioſo ꝓpter im
petū habit⁹ inclinantis. tn̄ adhuc peccatū ſu
um dicet̄ voluntariū. ⁊ imputabit̄ ei ad penā
eo ꝙ in ſua ptāte fuerint illi act⁹ quibꝫ acqui/
ſiuit hm̄ōi habitū vicioſuʒ. Sicut em̄ volū/
tarie ꝓiciens lapidem ad ledendū hominē.
quāuis nō poſſit retrahere lapidē poſtqʒ ipm
emiſit de manu. tamē ḋ leſione hoīs iuſte cor
rigit̄ ſm̄ leges. eo ꝙ emittere lapidē de manu
plene fuit in ſua poteſtate. ſic in ꝓpoſito ⁊c.
Ad ſextū dicendū ꝙ licet malū vt malū ſit Ad. 6.
p̄ter intentionē voluntatis. tn̄ vt habet aliqḋ
bonū apparēs annexū. ſic eſt de intentōne pec
catricis volūtatis. Ad ſeptimū dicēdū ꝙ Ad. 7. et
gloſa illa loquit̄ de peccatis venialibꝫ. que vt 8.
cōmuniter dicit̄ licet nō poſſim⁹ cauere i vni
uerſali. tn̄ qḋlibet i ꝑticulari poſſum⁹ cauere.
Sicut em̄ multis exiſtētibꝫ foraminibꝫ i ali
qua naui licet hō ſiml' in om̄ibꝫ nō poſſit in/
troitū aque ꝓhibere. tn̄ i quolibet ꝑticulari fo
ramine ad qḋ ſe ꝑfecte applicat ſufficiēter ꝓ/
hibet introitū aque. ſic q̄ʒtū ad peccata venia
lia cū volūtas ſe applicat ad reſiſtenduʒ vni

peccato veniali minꝰ caute ſe habēs ad alteꝝ
incidit in ipm̄ ſine exp̄ſſa diſplicētia ⁊ ꝑ cōſe/
quēs aliquo modo volūtarie. Et ꝑ idē pa
Inq̄ſitō ſecunda. tet ad octauū. Quo ad illud qḋ ſecūdo ꝓ/
ponit̄ hic inquirendū dicendū ꝙ hec ꝓpoſitō
in dupliciter pt̄ accipi Uno modo in habitu
dine cauſe effectiue. Alio modo in habitudi
ne cauſe ſubiectiue Primo modo oīe pec
catū eſt in volūtate. ⁊ hoc vel in volūtate alie
na. ſicut originale peccatū. vel ī volūtate ꝓpa
ſicut actuale. ⁊ hoc vel priuatiue. ſicut pctm̄
omiſſionis. vel poſitiue. ſicut peccatū cōmiſ
ſionis. Secūdo modo. ſ. ſubiectiue oīe
peccatū actuale eſt principaliter ⁊ formaliter
in volūtate in q̄ principaliter cōſiſtit auerſio
ab incōmutabili bono. tamē materialiter pt̄
eſſe peccatū in ceteris potētijs in quibꝫ habēt
eſſe actꝰ mediantibꝫ quibꝫ peccata ꝯtrahunt̄
q̄zuis nec h̄ ſit niſi in ordine ad voluntatē. et
ꝑ tales actus aliq̄ modo ſunt voliti. De
peccato aūt originali in q̄ ſit ſubiectiue dictū
eſt ſuperiꝰ diſt. xxxi. Et ꝑ iſtas diſtinctōes
patet r̄n̄ſio ad multa argumēta quibꝫ aliq̄ ꝓ/
bant peccata ſbiectiue etiā eſſe ī alijs potētijs
Ad principale argu. ꝑter volūtatē. Ad argumentū principale
patet ex iā dictis ſuperiꝰ. Nā in plus ſe habet
bonū morale q̄z bonū meritoriū. q2 ſi peccator
dat elemoſinā ex naturali pietate actꝰ talis ē
Ad argu/mentū in oppoſitū bonꝰ moraliter. q̄zuis nō ſit meritoriꝰ. Ad
argumentū in oppoſitū dicendū ꝙ non dicit̄
aliq̄d ocioſū ſeu vanū ex eo ꝙ nō refert̄ in fi/
nē in quē pt̄ referri ex ſua aptitudine. ſed ex h̄
dicit̄ ocioſum ſi ex debito ordinari deberet ī ali
quē finē ⁊ in ipm̄ nō ordinaret̄. modo ex obli
gatione debiti nō tenemur oīa verba ī finē
charitatꝫ ordinare. ꝺ q̄ fine ꝓcedit argumētū

Diſtinctio. xlij.

C Um aūt vo

luntas. Hec eſt diſtinctio qua
dragefima ſecūda. in q̄ mgr̄ per
tractat aliq̄liter peccatoꝝ diſtinctiua. Et di/
uidit̄ in duas ptes. Q2 primo mouet aliq̄s
q̄ſtiones. Scd̄o ꝓcedit ad modoꝝ peccandi
diſtinctōes. ibi. Modi aūt peccatoꝝ. Prima
diuidit̄ in duas ſcd̄m ꝙ duas mouet q̄ſtiones
Quaꝝ p̄ma eſt. vtꝝ mala volūtas ⁊ exterior
operatio ſcd̄m hmōi malā voluntatē ſit tantū/
mō vnū peccatū. Secūda vtꝝ ceſſante actu
quo cōmittit̄ peccatū adhuc remaneat ipſuꝫ
peccatū. Secūda ibi. Preterea ſolet q̄ri. Pri
ma in duas. Quia primo mouet q̄ſtionē ⁊ re
ſpondet ad eā ſcd̄m vnā opinionē. Secūdo po/
nes aliā opinionē obijcit ꝯtra datā r̄n̄ſionē.
ibi. Alij vero dicūt. Et hec in tres ſcd̄m ꝙ tres
obiectōes adducit. ⁊ cuilibet obiectōni iuxta
primā opinionē r̄n̄ſionem adiūgit. Secūda
ibi. Sed adhuc eidē. Tercia ibi. Itē adhuc.
Sequit̄ illa ps. Preterea q̄ri ſolet ⁊c̄. Et
diuidit̄ in tres ptes. Quia p̄mo mouet q̄ſtio
nem. Secūdo dat r̄n̄ſionē. Tercio cuiuſdaꝫ
termini in r̄n̄ſione accepti ponit diſtinctionē
Secūda ibi. Sꝫ nō eſt ignorandū. Tercia
ibi. Reatꝰ aūt Sequit̄ illa ps. Modi aūt
peccatoꝝ. Et diuidit̄ in tres ptes. Q2 primo
mgr̄ diſtinguit peccata modaliter. Secūdo
vocaliter. Tercio generaliter. Secunda ibi.
Uariā quoq3. Tercia ibi. Preterea ſciendū.
Prima ī tres ſcd̄m ꝙ tres modales ponit diſti
ctiones. Secūda ibi. Alibi vero. Tercia ibi
Dicit̄ quoq3 hō peccare. Sequit̄ illa ps.
Preterea ſciendū. In q̄ mgr̄ p̄mo diſtinguit
ſeptē capitalia ſeu generalia vicia. Secundo
oſtēdit ꝙ oīa alia peccata oriunt̄ ex ſuꝑbia
⁊ auaricia. ibi. Ex ſuꝑbia tm̄ Circa iſtā le/
ctionē q̄ro hanc queſtionē.

V Trum actꝰ interior a volūtate elici/
tus. ⁊ actꝰ exterior a volūtate impa/
tus. puta cōcupiſcere rē alienā. ⁊ ſcd̄m
illā ꝯcupiſcentiā de facto furari ſint duo pec/
cata vel vnū tm̄. Et videt̄ ꝙ ſint duo pec/
cata. Quia duo mali actꝰ eliciti a voluntate
ſunt duo peccata. ergo actꝰ elicitꝰ ⁊ impatus
erūt duo peccata. Antecedēs patet. Probat̄
ꝯſequētia. q2 plꝰ differūt actꝰ elicitꝰ ⁊ actꝰ im
peratꝰ. q̄z duo actꝰ eliciti. Cōtrariū aſſerit
hic mgr̄ in l̄ra dicēs. ꝙ q̄zuis ſint duo actꝰ tm̄
ſunt vnū peccatū. Hic q̄ttuor ſunt viden
da. Primo de q̄ſito Scd̄o vtꝝ ꝯuerſio
⁊ auerſio ſint duo peccata. Tercio vtrum
trāſeunte actu pc̄ti remaneat in aīa reatꝰ pc̄ti
Quarto vtꝝ vicia capitalia ⁊ quecūq3 alia
vicia ſpecie diſtinguant̄.

Quātū ad primum

Articulus primus

eſt aduertendū ꝙ actꝰ exterior ⁊ interior du/
pliciter poſſunt ſe habere. Uno modo ꝯiūcte
ſine tp̄is diſcōtinuatōe. Alio modo diſiūcte
puta cū vna die aliq̄s habet malā voluntatē
quā ꝓ tūc ope nō cōplet. ſꝫ aliq̄ alio tp̄e ꝑfi/
cit malo ope hmōi malā volūtatē. Et iuxta
hanc diſtinctōnē pono duas cōcluſiones.
Prima ē ꝙ accipiēdo malū actū interiorē Cōcluſio

 prima.

volūtatis q̄ eſt a volūtate elicitꝰ. ⁊ exteriorē q̄
eſt a volūtate imꝑatus. ꝑut ſunt ſimul ꝯiun
cti ſine tp̄is diſcōtinuatōe. tūc ſunt vnū pec/
Ratio. catū tantū. Qꝛ nihil demeritorie malicie ſiue
peccati eſt in actu exteriori niſi ratōe actꝰ inte
rioris. ḡ actꝰ exterior nō dicit aliud peccatū
diſtinctū a peccato actꝰ interioris. Anteceden̄s
patet. qꝛ ſi actꝰ exterior ſeꝑatus eſſet ab actu
volūtatis. tūc nullū eſſet i eo peccatū Cōſequē
tia etiā patet. qꝛ vbi vnū ꝓpt alterū ibi vtrobi
Scotꝰ cōtra in q̄libet. q. xviij. q̄ tantū vnū. Sꝫ cōtra iſtud videt̄ eſſe q̄/
dam ſubtilis doctor q̄ ponit aliā eſſe maliciā
moralē actꝰ exterioris. ⁊ aliā actꝰ interioris. ⁊
ꝑ ꝯſequēs videt̄ ſeq̄ q̄ ponat aliud peccatū.
Quia q̄uis malicia naturalis non ſit culpa
ſeu peccatū de q̄ ad p̄ſens loq̄mur. tn̄ malicia ī
genere moris formaliter videt̄ eſſe peccatū.
Poſitionē aūt p̄dictā ꝓbat iſte doctor au
toritate auguſtini. xiij. de tri. vbi ait ſic. Ma
la volūtate ſola quilibet miſer efficit̄. ſꝫ miſeri
or ꝑtāte qua deſideriū male volūtatis implet̄.
ꝑfecto q̄uis ſic male volēdo miſer eſſet. minꝰ
tn̄ eſſet ſi nihil eorū q̄ perperā voluiſſet habere
potuiſſet. Et ſi dicit̄ ſibi q̄ actꝰ exterior nō
habet maliciā niſi ratōe actꝰ interioris. ip̄e re
ſpondet q̄ ratio ſit ꝓ ip̄o. Qꝛ idē nō eſt cauſa
2 ſuip̄iꝰ vel ratio ſuip̄iꝰ. igit̄ ſi malicia actꝰ in/
terioris eſt cauſa malicie actꝰ exterioris. ideo
alia erit malicia hec ab illa. ſicut alia eſt ve/
ritas cōcluſionis a veritate principiorū. licet
ꝯcluſio veritatē habeat ex p̄ncipijs P. iſtō
3 ꝯfirmat̄ ex dictis aliorū ſic. Que diſtinctis p̄/
ceptis negatiuis ꝓhibent̄ in lege illa habent
diſtinctas ratōes illiciti. ⁊ ꝑ ꝯſequēs habent
diſtinctas ⁊ ꝓprias malicias. Sꝫ peccatum
q̄tū ad actū exteriorē ⁊ interiorē ꝓhibet̄ diſti/
ctis p̄ceptis negatiuis. vt patet exod. xx. vbi
actꝰ exterior ꝓhibet̄ hoc p̄cepto. nō mechabe/
ris. ⁊ actus interior h̄ p̄cepto. non ꝯcupiſces
vxorē ꝓximi tui. Et actꝰ exterior furādi ꝓhi/
bet̄ cū dicit̄. nō furaberis. ſꝫ actꝰ interior cū di
cit̄. nō ꝯcupiſces rē ꝓximi tui. P. ſuꝑ illud
4 ad Ro. i. plenos homicidijs. ait gloſa. Plu/
raliter dicit homicidijs. qꝛ aliud eſt homici/
diū volūtatis. ⁊ aliud eſt homicidiū operis.
5 P. multiplicato ſubiecto multiplicat̄ etiā
accidēs. ergo multiplicata actōe deformi mul/
tiplicat̄ deformitas. Sꝫ actꝰ exterior ⁊ interi
or ſunt duo actꝰ quorū deformitas eſt ip̄m pec
6 catū. ḡ ⁊c. P. peccator nō efficit̄ magis ma
lus niſi ꝑ additionē peccati. ſed eliciēs malū
actū interiorē eſt peccator. ⁊ idē eliciens actū
exteriorē puta cōmittens adulteriū poſt ꝯcu
piſcentiā efficit̄ magꝭ malꝰ. ergo ꝑ actū exteri/
orē addit̄ peccatū ſuꝑ peccatū actus interioris
P. ſuꝑ iſtud p̄s. appone iniquitatē ſuꝑ ini 7
quitatē eorū. dicit gloſa. qui opꝰ addit volū/
tati. iniquitatē addit iniq̄tati. P. iuſtꝰ iu/ 8
dex nō infligit maiorē penā niſi ꝓ pluribꝰ et
maioribꝰ delictis. ſꝫ a iuſto iudice magꝭ puni
tur q̄ peccauit volūtate ⁊ oꝑe. q̄ volūtate tan
tū. ḡ ⁊c. P. ſicut charitas qua diligit̄ deꝰ et
ꝓximꝰ eſt gemina charitas. ſic peccatū q̄ offē/ 9
dit ſolꝰ deꝰ ⁊ peccatū q̄ offendit ꝓximꝰ eſt ge/
minū peccatū. Sꝫ mala ꝯcupiſcētia nondū
expleta oꝑe offendit̄ ſolꝰ deꝰ. cū vero expletur
oꝑe offendit̄ ꝓximꝰ. ḡ ⁊c. Sꝫ iſtis nō ob/ Cōtra ſco/
ſtantibꝰ teneo ꝯcluſionē primā. eo q̄ ip̄a ſit de tum.
intentōe venerabiliū doctorū. Un̄ frater Egi 1
dius ſuꝑ hac. xlij. diſt. ait. Si deꝰ diſceptan
do cū mēbris corꝑalibꝰ diceret manui tu oc/
cidiſti. ⁊ pedi ad malū locū iuiſti. poſſent ma/
nus ⁊ pedes ac omnia alia mēbra reſpondere
deo q̄ dn̄a eorū volūtas hec iuſſit ⁊ deꝰ indidit
eis ordinē huc q̄ obediāt volūtati. Et ideo ſi
eſſet aliud peccatū in actu exteriori q̄ peccatū
ip̄iꝰ volūtatis imperantis talē actū. tūc hm̄oi
peccatū retorqueret̄ in ip̄m deū. q̄ legē hāc om
nibꝰ alijs tā mēbris q̄ potētijs indidit vt obe
diant volūtati. Et hec videt̄ eſſe intentio
anſ. in lib. de ꝯceptu virginali. c. iiij. vbi in ꝑ
ſona mēbrorū exteriorē loquēs ſic ait. Deꝰ nos
⁊ ꝑtātem noſtrā q̄ eſt in nobis ſubiecit volū/
tati vt ad imperiū eiꝰ nō poſſimꝰ non mouere
nos. ⁊ nō facere q̄d vult. Et ſubdit q̄ mēbra
poſſunt dicere obediēdo volūtati. Obedimꝰ
deo q̄ nobis hāc legē dedit. P. cū nullꝰ actꝰ 2
ſit peccatū niſi ſit volūtariꝰ. ⁊ eodē velle ſit vo
luntariꝰ actꝰ interior ⁊ actꝰ exterior ꝑut ſunt
ſimul iuncti. ideo licet actꝰ interior ⁊ exterior
ſint duo actꝰ. tn̄ nō erūt duo peccata. nec ꝑ
ꝯſequēs due malicie. vt iſti ꝯtra ꝯcluſionē ar
guentes vident̄ innuere. Ad h̄ vero q̄ exp̄ Secunda
ditiꝰ ſoluant̄ ratōes iſtorū pono ſecūdā ꝯcluſi ꝯcluſio
onē iuxta ſecundū mēbrū p̄miſſe diſtinctōis. ⁊
eſt hec. q̄ mala volūtas accepta vno tp̄e ſine
actu exteriori ⁊ alio tp̄e ad hm̄oi malā volun
tatē iteratā ꝯiungit̄ actꝰ exterior. tūc ſunt duo
peccata. qꝛ vbi duplex eſt malꝰ actꝰ volūtatis
ibi duplex eſt peccatū. Sꝫ illo caſu poſito ꝓ/
pter iterationē male volūtatis eſt ibi duplex
malꝰ actꝰ voluntatis. ḡ ⁊c. Unde nō ſunt ibi
duo peccata. ex eo q̄ actꝰ interior ꝯnumerat̄
actui exteriori. ſꝫ potius ex eo q̄ interior ꝯnu
merat̄ actui interiori. Ad primū argumen Solutio.
tū dicendū q̄ licet ꝑ illā autoritatē bn̄ habeat Ad. i.

ꝙ ꝯcurrēte actu extrinſeco cū intrinſeco pecca
tū ſit grauiꝰ ceteris paribꝫ. tñ ex hͦ non habet
Ad.2. ꝙ ſint duo peccata. Ad ſecundū dicendū
ꝙ ꝑ malicia intelligēdo peccatū. tunc nihil de
malicia eſt in actu exteriori formaliter. qꝛ vt
ſic tota malicia eſt ī volūtate. Et ideo nō eſt
ad ꝓpoſitū qđ iſte doctor adducit de ꝯcluſio
ne. qꝛ ꝯcluſio habet veritatē diſtinctā a veri/
tate ꝑncipij. dato em̄ ꝙ nulla mentio fieret đ
ꝑncipio. adhuc tñ ꝯcluſio eſſet vera veritate
demonſtrabili. principiū aūt eſt veꝝ veritate
indemōſtrabili. Uñ ꝯcluſio ñ habet veritatē
ſuā a ꝑncipijs. q̄uis euidentiā ſue veritatis
ꝗ ad nos poſſit hr̄e ex principijs. Sꝫ actꝰ ex
terior de ſe nō dicit aliqđ peccatū. ⁊ ſi imputa
bilis eſſe debet optet ꝙ hͦ ſibi ꝯueniat inq̄ʒtū ꝫ
ꝯiunctꝰ eſt actui volūtatis elicito ꝗ ipe ē im/
Ad.3. peratꝰ. Ad terciū dicendū ꝙ actꝰ interior ⁊
exterior nō ꝓhibent diſtinctis ꝑceptis vt cō
Ad.4. iuncti. ſꝫ vt ſepatim accipi poſſunt Ad q̄r
tū dicēdū eodē modo. Nā cū volūtas ⁊ opꝰ
ſepatim accipiunt modo ꝗ dixi in ſecūda cō
cluſione. tūc poſſunt dici duo homicidia. ſꝫ
nō vt ſimul ſunt tūc em̄ ſunt vnū homicidiū
Ad.5. ꝑfectū. Ad quintū dicendū ꝙ ꝓprie loq̄n
do de ſubiecto peccati. tūc nō multiplicat ibi
ſubiectū peccati. qꝛ ſola volūtas ꝓpriū ſubie/
ctū eſt peccati. Uñ accipiendo deformitatē ꝑ
peccato tūc actꝰ exterior nō dicit deformis de/
nominatōe intrinſeca. puta deformitate que
formaliter ſit in ipō. ſꝫ denominatōe extrinſe/
ca. puta a deformitate exiſtēte in voluntate q̄
Ad.6. impat vt hmōi actꝰ fiat. Ad ſextū dicēdū
ꝙ maior nō eſt vera. qꝛ pctōr p̄t effici magis
malꝰ ꝓpter extēſionē ⁊ intēſionē eiuſdē pecca/
ti. Uñ ſepe accidit ꝙ mala volūtas intēſior ⁊
feruētior efficit ꝯiūcta opi exteriori q̄ʒ fuiſſet
ſine ope. Propter qđ non ſequit ꝙ addat ibi
aliud peccatū. ſꝫ idē peccatū intēdit ⁊ ſuſcipit
Ad.7. magis. Ad ſeptimū dicendū ꝙ illa gloſa
accipit opꝰ ⁊ volūtatē eo modo ꝗ locutꝰ ſum
de eis ī ſecūda ꝯcluſione. ⁊ ſic nō eſt ꝯtra me.
Ad.8. Ad octauū dicēdū ꝙ a iuſto iudice nō da
tur maior pena ei ꝗ peccauit actu exteriori ⁊ i/
teriori ꝓpter multitudinē peccatoꝝ illis duo
bus actibꝫ correſpōdentiū. ſꝫ ꝓpter magnitu
dinē vniꝰ ⁊ eiuſdē pcti. q̄ magnitudo p̄t attē/
di ⁊ extēſiue ⁊ intēſiue. Extenſiue quidē eo ꝙ
hmōi peccatū ſit ꝯ deū ⁊ ꝯ ꝓximū. vl' ꝯ pl'es
ꝓximos. vl' qꝛ intulit pl'a dāna ⁊ maiora. Ex
his ⁊ ꝯſimilibꝫ peccatū dicit malꝰ extēſiue eo
ꝙ ad plura ⁊ maiora dāna ſe extēdat. Intēſi/
ue vero ſi ex ꝯſentia oꝑis volūtas magꝭ intē/
dit ⁊ magꝭ effrenate ī ipa delectatōe reſoluit.
⁊ cū maiori ꝯtemptu ꝓrumpit in ꝓhibitam
operatōez. Etiā iſto modo debet itelligi il
lud qđ circa iſtā materiā dixi superiꝰ. diſt. xl.
Ad.9. arti. ij. ꝯcluſione ꝑma. Ad nonū dicēduꝫ
ꝙ q̄uis charitas dicat gemina obiectiue eo
ꝙ obiectū eiꝰ ſit geminū. i. ꝑncipale ⁊ ſecūda/
riū puta deꝰ ⁊ ꝓximꝰ. tñ charitas formaliter
eſt vnꝰ habitus. Sic licet duobꝫ vel pluribꝫ
actibꝫ ſimul iūctis ꝯtingat aliquē peccare. tñ ē
vnū peccatū q̄uis actꝰ ſint diſtincti.

Quātum ad ſecun

Articulus ſecundꝰ dū articulū duo ſunt vidēda. Primo vtꝝ in
veniali pcto ſit auerſio a deo. Scđo de q̄ſito
Cōcluſio prima. Et ꝑm hͦ pono duas cōcluſiones. Prima
eſt ꝙ ꝑ veniale pctm̄ ñ auertit hō ab vltimo
fine ſeu ab ipō deo. Qꝛ gr̄a manēte in hoīe ñ
auertit hō ab ipō gr̄e largitore. ſꝫ peccāte aliq̄
veniali pcto tm̄ manet ī eo gr̄a dei. vt patꝫ ſā/
ctoꝝ autoritatibꝫ. Patet etiā rōne. qꝛ ſolū
ꝑ mortē mortal' pcti excludit gr̄a q̄ ē vita ſpi/
ritualis aīe. gr̄a em̄ dat eſſe ſpūale. vt patet ex
dictis ſuperius. ſꝫ viuere viuentibꝫ eſt eſſe. vt
Inſtantia 1 dicit. ij. de aīa. Forte dicet cōtra iſtud ſic.
Sine illo qđ eſt formale in om̄i pcto. nō p̄t
eſſe aliqđ peccatū. ſꝫ auerſio ab incōmutabi/
li bono eſt formale in om̄i pcto. ⁊ peccatū ve/
niale eſt peccatū. g̃ peccatū veniale nō pote/
rit eſſe ſine auerſione a deo. q̄ ſolꝰ eſt incōmu/
tabile bonū. P. om̄e qđ polluit aīaꝫ hͦ auer 2
tit ab eo qđ ē omino puꝝ ⁊ īmaculatū bonū.
ſꝫ veniale peccatū polluit aīaꝫ. g̃ ⁊c. Maior
patet. Minor ꝓbat autoritate auguſtini ꝗ
vi. lib. muſice ſue ait. Amor inferioris pulcri
tudinis polluit aīaꝫ. ſꝫ veniali peccato aliq̄s
amor exhibet rei create. quā auguſtinꝰ appel
lat inferiorē pulcritudinē P. in om̄i motu 3
q̄ʒtū mobile ꝯuertit ad terminū ad quē. tātū
auertit a termino a ꝗ. ſꝫ ꝑ peccatū veniale vo
luntas hoīs aliq̄ modo ꝯuertit ad bonū cō/
mutabile. g̃ aliq̄ modo auertit a bono incom
mutabili. ⁊ ꝑ ꝯſeq̄ns videt ꝙ totaliter ſe auer
tat. qꝛ ſimplex a quocunqꝫ ſe auertit totaliter
ſe auertit. ⁊ ad qđcūqꝫ ſe ꝯuertit totaliter ſe cō
uertit cū nō habeat ptē ⁊ partē. ſꝫ aīa hūana ē
Solutio ſimplex. g̃ ⁊c. Ad primū dicēduꝫ ꝙ minor
Ad.1. nō eſt vera. qꝛ aūſio licet ſit formale ī peccato
mortali. tñ nō ī veniali. q̄uis em̄ veniale pec
catū aliq̄ modo diſponat ad auerſionē ab in/
cōmutabili bono. tñ formaliter ⁊ ꝑfecte ñ im/
Ad.2. plicat hmōi auerſionē. Ad ſecūdū dicēdū

ꝙ aīaꝫ polluī pt dupl'r itelligi. Uno mō ꝑ ex/
cluſionē mūdicie cū icluſione deformitatis et
imūdicie. ⁊ tal' pollutio auʾtit ab incōmutabi
li bono. qḋ ē omino puꝝ. ⁊ hꝫ ſolū fit ꝑ morta/
le pctm̄. Alio mō ꝑ aliqlē diminutōeꝫ mūdi
cie ⁊ diſpoſitōeꝫ ad imundiciā. ⁊ tal' pollutio
fit vēiali pc̄to. nec auʾtit ab incōmutabili bo/
no. pmo mō accipiēdo pollutōeꝫ maioꝛ ē ṽa
ſꝫ minor ē falſa. Scḋo mō accipiēdo pollūti
onē tūc ecōuerſo minoꝛ ē ṽa. ſꝫ maioꝛ ē falſa.
Ad.3. Ad terciū dicēdū ꝙ ſicͭ videm⁹ i motu coꝛ
porali aīaliū. ꝙ aīal qn̄qꝫ mouet̃ motu ꝓceſſi
uo. ⁊ tūc q̄ꝫtū capit ď termīo ad quē tm̄ dimit
tit de termino a q̄. Sꝫ aliqn̄ mouet̃ motu ex/
tēſiuo. ⁊ tūc ſic capiet nouū terminū ꝙ tn̄ nō
dimittit locū in q̄ pri⁹ q̄euit. q̄ꝫuis maiorē lo/
cū occupet q̄ꝫ pri⁹ occupauerit. Silr̄ i ꝓpoſi/
to q̄ꝫtū ad primū motū mouet̃ aīa. vl' peccatū
mortale cōmittēdo. qꝛ tūc q̄ſi motu ꝓceſſiuo
derelinq̇t incōmutabile bonū. ⁊ ꝯiungit ſe cō/
mutabili bono. vl' ꝑ verā pn̄iaꝫ pctm̄ morta/
le diluēdo. tūc em̄ ꝓcedit a cōmutabili bono.
⁊ ꝯiungit̃ incōmutabili bono. Sꝫ ſcḋo mō
ſcilicet motu extēſiuo mouet̃ aīa venialit̃ pec
cando. ⁊ iō nō optet ꝙ auertat̃ a termino i q̄
ꝑ verā charitatē pri⁹ q̄euit. licet ſuo deſiderio
aliq̄ modo extēdat ſe ad aliq̄ q̄ ſunt citra illuꝫ
Secunda ꝯcluſio terminū. puta citra deū. Scḋa ꝯcluſio eſt
ꝙ auerſio a bono incōmutabili q̄ aīa auertit̃ a
deo tāq̄ꝫ ab vltimo fine. ⁊ ꝯuerſio ad bonū cō/
mutabile q̄ hō finalit̃ adheret creature ē vnū
pctm̄ tn̄ pl'a. Qꝛ ſicͭ in motu locali receſſus a
termino a q̄ ⁊ acceſſus ad terminū ad quē nō
ſunt duo mot⁹ ſꝫ vn⁹ tm̄. ſic i ꝓpoſito auerſio
ab incōmutabili bono ⁊ cōuerſio ad cōmuta
Inſtantia bile bonū nō ſunt duo pc̄ta ſꝫ vnū tm̄. Foꝛ
te ꝯ̄ iſtud dicet̃ ſic. Due auerſiones a deo nō
poſſunt eſſe vnū pctm̄. g̃ nec auʾſio a deo ⁊ cō/
uerſio ad creaturā poterūt eſſe vnū pctm̄. An
tecedēs patet. Probat̃ ꝯſeq̄ntia. qꝛ minoꝛ cō
uenīētia eſt int̃ auerſionē ⁊ ꝯuerſionē. q̄ꝫ inter
auerſionē ⁊ auerſionē. g̃ min⁹ faciēt vnū auer
ſio ⁊ ꝯuerſio. q̄ꝫ auerſio ⁊ auerſio. P. auer/
2 ſio a bono morali ⁊ cōuerſio ad malū morale
ſunt duo pc̄ta. g̃ auʾſio a deo ⁊ ꝯuerſio ad crea
turā ſunt duo pc̄ta. Cōſeq̄ntia patet. qꝛ pluſ
diſtat de⁹ ⁊ creatura. q̄ꝫ bonū morale: ⁊ maluꝫ
morale Illa em̄ differūt plus q̄ꝫ genere. vt pa
tet. x. metha. iſta ṽo ſunt eiuſdē generꝭ. vt pa/
tet in ethicꝭ. Antecedēs ꝓbat̃. qꝛ omittere ho
norē parentū qḋ ē auerſio a bono morali. ⁊ cō
mittere adulteriū qḋ ē ꝯuerſio ad malū mora
le ſunt duo diſtincta pc̄ta. Nā primū ē pctm̄
omiſſionis. ſecūdū ṽo peccatū cōmiſſionis.

Ad primū dicēdū ꝙ ſicͭ nō obſtāte ꝙ ma/ Solutio.
gis ꝯueniāt ꝯueniētia formali aīe duoꝝ hoīꝫ Ad.1.
q̄ꝫ aīa ⁊ corp⁹ humanū. tn̄ min⁹ ꝯueniūt ꝯue
nientia ordis ꝯſtituēdi qḋdā totū terciuꝫ. qꝛ
aīa cū aīa nunq̄ꝫ ꝯſtituit eſſentialiter vnū ter
ciū. ſicͭ faciūt aīa ⁊ corp⁹. ſic nō obſtāte ꝙ ma
gis ꝯueniāt ꝯueniētia formali due auʾſioneſ.
q̄ꝫ auerſio ⁊ ꝯuerſio. tn̄ ꝯuenientia ordis ꝯſti
tuēdi vnū peccatū magꝭ ꝯueniūt auerſio ⁊ cō
uerſio. q̄ꝝ vnū. ſ. auerſio in hmōi ꝯſtitutōne
ſe habet vt formale. alteꝝ ṽo videlicet ꝯuerſio
ſe habet vt materiale. Ad ſecūdū dicendū Ad.2.
ꝙ bonū morale ⁊ malū morale pn̄t dupliciter
accipi. Uno mō vt ſpēaliter ⁊ ꝓꝓe opponūt̃.
puta ꝯtinētia ⁊ luxuria ſeu mechia. Alio mō
vt ſe habēt deſꝑate nec opponunt̃ niſi oppoſi
tione generali. puta honoꝛ parentū ⁊ adulte/
riū. Si accipiunt̃ pmo mō. tūc antecedēs eſt
falſuꝫ. qꝛ vno ⁊ eodē pc̄to auertit̃ hō a ṽtute
ꝯtinētie ⁊ ꝯuertit̃ ad viciuꝫ luxurie. Si ſcḋo
mō. tūc ꝯſeq̄ntia ē falſa. qꝛ receſſus ab honore
parētū ⁊ acceſſus ad adulteriū nō faciūt vnū
motū animi interceptū inter duos terminos
formaliter oppoſitos. ſicͭ faciūt auerſio ab in/
cōmutabili bono. ⁊ ꝯuerſio ad cōmutabile bo
nū. Modo ꝯſeq̄ntia nulla ē. ſi dicit̃. illa q̄ n̄
ſunt apta nata integrare vnū motū volūtaiſ
nō ſunt vnū peccatū. g̃ illa q̄ formaliter ſunt
vn⁹ mot⁹ volūtatis nō ſunt vnū peccatū.

Quantū ad terciuꝫ Articulus tercius.

articulū pono hāc ꝯcluſionē ꝙ reat⁹ manet i
aīa ceſſante actu pc̄ti. Qꝛ hꝫ reqͥrit ordo iuſti/
cie ꝙ q̄ deliq̇t debite puniat̃. ſꝫ reat⁹ eſt obliga
tio ad penā rōe ꝑpetrati ſcelerꝭ ſeu delicti. g̃ ⁊c.
Minoꝛ patet ex diffinitōe reat⁹. Maiorē ꝓ
bo. qꝛ pctm̄ nō pt trahi ad debitū ordinē niſi
mediāte pena. Cū igit̃ primū bonū poſt bonū
ducis ſit bonū ordis. iō ne bonū ordis vniūſi
depeat. vult de⁹ q̄ eſt dux ⁊ gubernatoꝛ totius
vniūſi quēlibet peccātē eē obligatū ad penā ſa
tiſfactoriā. vl' i pn̄ti ſeclo. vl' ſaltē i futo. Et hͨ
videt̃ eſſe intētio beati augu. in enchi. c. x. vbi
ait. ꝙ malū bn̄ ordiatū ⁊ loco ſuo poſitū emi/
nenti⁹ cōmendat bona. Et ſbdit. Neq̄ꝫ ei de⁹
om̄ipotēs cū ſūme bon⁹ ſit. vllo mō ſineret ali
q̇d mali eē i opibꝫ ſuis. niſi adeo eſſet om̄ipo/
tēs ⁊ bon⁹ vt etiā bn̄ faceret de malo. Forte Inſtantia
dicet̃ ꝙ ceſſante cauſa ceſſat effect⁹. ſꝫ act⁹ pc̄ti
ē cauſa reat⁹. g̃ ceſſante actu n̄ manebit reat⁹.
Rn̄deo ꝙ licet maioꝛ ſit ṽa loq̄ndo de cau Solutio.
ſa efficiēte ⁊ ꝯſeruāte. tn̄ n̄ ē ṽa loq̄ndo de cā
q̄ ita ponit rē in eſſe ꝙ tn̄ n̄ ꝯſuat eā i eſſe. Li

cet eĩ gladij impſſio ſit cã vulneris. extracto tñ gladio manet vuln⁹. modo dato ꝙ cã rea/ tus i eſſendo ſit ipe act⁹ pc̃i. nõ tñ i ↄſuãdo. ⁊ ideo maioꝛ in ꝓpoſito eſt falſa.

Articulus quartus.

Quãtuz ad quartũ

articulũ pono duas ↄcluſiones. Prima ↄclõ Prima ē ꝙ aliq̃ pc̃ta ſpecifice diſtinguũt. Oꝛtũ q̃ q̃ ve 1 ſunt oppoſita opꝫ eē ſpecifice diſtincta. Iſta patz. qꝛ oppoſita ñ pñt eſſe ꝑ ſe ĩ eadẽ ſpecie. ſꝫ mlta pc̃ta ſũt ṽe oppoſita. vt patz ď auaricia 2 ⁊ ꝓdigalitate. ğ ⁊c. P. ſic ſe habꝫ virt⁹ ad virtutẽ. ſic viciũ ad viciũ. loq̃ndo ꝺe vicijs q̃ opponũt hmõi ṽtutibꝫ. Sꝫ largitas ⁊ caſti tas ſpecifice diſtinguũt. ğ auaricia ⁊ luxuria q̃ ipis opponũt ſpecifice diſtinguũt. Conclusio ſecũda Scd̃a ↄcluſio ē. ꝙ capitalia pc̃ta ſũt ſeptẽ. Iſtđ pꝫ ꝑ gloſam ſup iſto ṽbo ꝓuerb. vi. Sex ſunt q̃ odit dñs ⁊ ſeptimũ ꝺeteſtat aĩa ei⁹. Iſta autẽ ſũt ſupbia: auaricia: gula: luxuria: accidia: inui dia: ira. Iſtoꝝ etiã diſtinctio ⁊ ſufficientia ſic hri pt. Qꝛ omẽ pc̃m moꝛtale aut ↄtingit ex ꝓſecutõe boni apparẽtis ⁊ ñ exiſtẽtis. vl' ex fuga mali apparẽtis ⁊ ñ exñtis. Si p̃mo mõ tũc illđ bonũ vl' ē bonũ apparẽs honoꝛabile. ⁊ ſic ē ſupbia. vl' vtile ⁊ ſic ē auaricia. vl' ďlecta bile. ⁊ h̃ dupliciť. vl' ſm guſtũ. ⁊ ſic ē gula. vel ſm tactũ: ⁊ ſic ē luxuria. Si ſcd̃o mõ. tunc vl' hõ fugit hmõi malũ tãq̃ʒ euentuꝝ ex ꝓꝓo la boꝛe: ⁊ ſic ē accidia. vl' ex inimica vilipẽſione ⁊ ſic eſt ira. vl' ex aliena ꝑfectõe: ⁊ ſic eſt ĩuidia.

Quare di/ cunt capi/ talia. Ad ſciẽdũ aũt q̃re iſta ſeptez vicia dicunť capitalia. eſt aduertẽdũ ꝙ viciũ pt dici capi/ tale. vno mõ qꝛ puniť capitẜ ꝑuatõe. puta moꝛte. ⁊ ſic omẽ pc̃m moꝛtale pt dici capita le. qꝛ omẽ pc̃m moꝛtale niſi ꝑ pñiaz ꝺeleať a iuſto iudice puniť eterna moꝛte. Alio mõ di ciť capitale. qꝛ ab ipo pl'a oꝛiunť vicia. ſic̃ ĩ ar boꝛe ram⁹ diciť capital'a q̃ pl'es alij rami oꝛi/ unť. Et ſic ſeptẽ ſunt capitalia vicia q̃ iã ſunt enumerata. qꝛ q̃uis vnũ iſtoꝝ oꝛiať ex alte/ ro. iuxta ſñiaz gregorij. xxxi. moꝛa. tñ q̃dlibet iſtoꝝ pt eſſe p̃ncipiũ pluriũ ſpecialiũ vicioꝝ.

Ad inſtã/ tiã r̃nſio. Et ꝑ h̃ patet r̃nſio ad inſtantiã q̃ ĩ iſta ma teria cõmuniter induciť. cũ diciť. Sola ſup/ bia ſeu inanis gl'ia ē oꝛigo oĩm ceteroꝝ vicio/ rũ vt oñdit grego. xxxi. moꝛa. ğ ſolũ erit vnũ viciũ capitale. Iſtud ñ valet. qꝛ ſic̃ ĩ arboꝛe ñ ſolũ ille ram⁹ q̃ imediate oꝛiť a trũco. ſꝫ etiã mlti alij rami q̃ mediãte illo p̃mo oꝛiunť pñt dici capitales. dũmodo etiã ab ipis pl'es ra/ mi ꝓcedãt. ſic̃ ĩ ꝓpoſito dato ꝙ ſupbia ſit p̃i mũ oĩm capitaliũ vicioꝝ. tñ ſex alia pñt dici capitalia. eo ꝙ cetera vicia ab ipis etiã oꝛiant.

Eſt tñ h̃ aduẽtendũ ꝙ ſupbia tripliciter pt accipi. Nã ſupbia ē appetit⁹ excellẽtie. Iſte aũt appetit⁹ pt ↄtingere tripliciť. Uno mõ ſm quãdã aptitudinẽ ⁊ ꝓnitatẽ. iuxta illud gen. viij. Senſus eĩ ⁊ cogitatio hũani coꝛdis ad malũ ꝓna ſũt ab adoleſcẽtia ſua. Et ſic ſup/ bia ꝓꝑe ñ ē viciũ. ſꝫ pt dici radix oĩm vicioꝝ. iuxta illđ. Initiũ oĩs pc̃i ſupbia. Alio mõ pũt q̃s ↄcupiſcit aliquã excellẽtiã. Et ſic ſup bia pt dici viciũ generale. cũ oĩs moꝛtal' pctõꝛ ſaltẽ ↄcupiſcat ñ ſbeſſe legi q̃ ē ſm rectã rõem. Tercio mõ pũt q̃s appetit excellẽtiã non quãcũq̃ʒ. ſꝫ excellẽtiã honoꝛis. Et ſic ſupbia ē q̃đdã viciũ ſpẽale. q̃uis ſit capitale. Nã taliſ ſupbia vl' ē ianis gl'ia. vl' ſaltẽ imediate ex ipa oꝛiť ianis gl'ia. vt pꝫ ꝑ greg. vbi ſup. Ad ĩtelligẽtiã cui⁹ eſt aduertẽdũ ꝙ iſti tres. ſ. ma/ gnanim⁹: ſupbꝰ: ⁊ vane gl'ioſus verſanť aliq̃ mõ circa idẽ. q̃uis diuſis modis. Uerſať eĩ magnanimitas ſupbia ⁊ ianis gl'ia circa excellẽ tiã honoꝛẜ. aliť tñ ⁊ aliť. Nã magnanim⁹ ꝓꝑe ⁊ directe nõ appetit honoꝛẽ ſꝫ dignitateꝫ honoꝛẜ. Appetit eĩ ꝙ ſit dign⁹ honoꝛe. ⁊ iđ ñ ē viciũ ſꝫ ṽt⁹. Nã honoꝛ ñ exhibeť ꝺe ↄdigno niſi ṽtuoſo. cũ honoꝛ ſit exhibitio reuerẽtie ĩ teſtimoniũ ṽtutiẜ. vt patet. i. ethi. Un̄ ñ ſolũ magnanimitas ē ṽt⁹. verũ etiã ſingulariẜ ⁊ mag ṽt⁹ ē. Nã magnanim⁹ magna opať ĩ omi ṽtute qꝛ oĩm ṽtutũ opa tal'r nitiť opari. vt inde di/ gn⁹ ſit honoꝛe. Sꝫ ſupbꝰ. vel ſolũ appetit honoꝛẽ. vel ſaltẽ magiẜ appetit honoꝛẽ q̃ʒ ꝙ ſit dign⁹ honoꝛe. Sꝫ vane glorioſus appetit hmõi excellẽtiã cũ q̃dã claritate ⁊ mãifeſtati one. Nã ſm Iſiđ. gl'ia dꝛ q̃ſi claria. ⁊ inde dꝛ vana gloria. q̃ſi vana claria ſeu vana claritas ſeu vana mãifeſtatio. Et qꝛ appetiť aliq̃d p̃ul ĩ ſe. ⁊ ꝺeinde ex h̃ inaſciť appetit⁹ ſue mãifeſta tionis ⁊ claritatẜ. iđ bñ dic greg. ĩ moꝛa. ꝙ ex ipa ſupbia oꝛiť ianis gl'ia q̃ ē p̃mũ viciũ capi tale. Ad argumẽta p̃ncipalia pꝫ ꝑ diſtin ctionẽ ĩ p̃mo articl'o habitã ď actu interioꝛi ⁊ exterioꝛi.

Diſtinctio. xliij. et. xliiij.

e

Et preterea

q̃đdã genus peccati ⁊c. Poſt q̃ʒ magiſter ꝺeterminauit ge/ neraliter ď cõmunibꝰ peccatẜ. h̃ incipit tractare ſpẽaliter ď quibuſdã culpiſ g̃uiſſimis faciẽdo mentionẽ ꝺe pctõꝛibꝰ ĩ ſpi/ ritũ ſanctũ peccãtibꝰ. Et diuidiť ĩ duas ptes. Nã p̃mo ↄſiderat ꝺe hmõi pctõꝝ g̃uitate ac

irremiſſibilitate. Scd̃o determīat de peccādi
ptāte. diſt. xliiij. ibi. Poſt p̄dicta. Prima in
duas. Nā p̄mo de hm̄oi pc̄tis tractat penes
q̄rundā doctoꝝ aſſignatōez. Scd̃o has cul/
pas inſinuat iuxta ſctōꝝ determinatōnez. ibi
Eſt etiā ⁊ alia. Prima ī tres. Nā p̄mo mgr̄
pc̄ti ī ſpūmſanctū innuit ꝯditōez. Scd̃o in/
q̄rit eiuſdē diſtinctōez. Et tercio circa p̄dicta
mouet vnā dubitationē. Scd̃a ibi Sꝫ q̄rit
q̄d ſit illud pc̄tm̄. Tercia ibi. Sed q̄rit vtrū
oīs. Et hec ī duas ſm̄ q̄ p̄mo mgr̄ mouet q̄/
ſtionē. Scd̃o recitat circa eā duplicē opinio/
nē. ibi. Quidā dicunt ⁊c. Sequit illa ps
Eſt etiā ⁊ alia ⁊c. In q̄ mgr̄ de p̄dictis pc̄tis
tractat iuxta ſctōꝝ determinatōez. Et diuidit
ī duas ptes ſm̄ q̄ p̄mo mgr̄ recitat ſn̄iaꝫ bea/
ti auguſtini. Scd̃o beati ambroſij. Secūda
ibi. De h̄ quoqꝫ pc̄to. Tūc ſequit illa ps.
Poſt p̄dicta. q̄ eſt p̄ncipiū vltime diſtinctōis
iſti⁹ ſecūdi libri. Et diuidit ī duas ptes. Nā
p̄mo mgr̄ tractat de potētia peccādi. Scd̃o
incidenter determinat de potētia dn̄andi. ibi.
Hic orit q̄ſtio. Prima ī tres. Nā p̄mo de cau
ſa a q̄ habet eſſe potētia peccādi mouet q̄ſtio/
nē. Scd̃o recitat circa h̄ min⁹ verā opinionē
Et tercio applicat ſuā ꝺterminatōez. Scd̃a
ibi. Quidā putāt ⁊c. Tercia ibi. Sꝫ pl'ibus
ſanctoꝝ. Tūc ſequit illa ps. Hic orit que
ſtio. Et diuidit ī tres ptes. Nā p̄mo mgr̄ mo
uet vnā q̄ſtionē. Scd̃o ex illi⁹ q̄ſtionis ſolu/
tione tractādi de potētia dn̄andi accipit occa
ſionē. Et tercio dictoꝝ ī iſto ſecūdo libro ad
dicēda in tercio facit ꝯtinuatōez. Scd̃a ibi.
Sꝫ ſciendū eſt apl'm. Tercia ibi. Iā nūc hiſ
Circa has duas vltimas diſtinctōes iſti
us ſecūdi libri q̄ro hāc q̄ſtionē.

Vtrū aliq̄d peccatū ſit ſimplicit irre/
miſſibile. Et videt q̄ ſic. Quia p
om̄i pc̄to remiſſibili eſt orādū vt di/
mittat. Sꝫ q̄dā eſt peccatū p q̄ nō ē orādū
vt dimittat. iuxta illud .i. Joh̄. v. vbi dicit.
Eſt peccatū ad mortē. p q̄ nō dico vt oret q̄ſ
Cōtra. illud malū nō eſt ſimpliciter irre/
miſſibile. cui⁹ radix ſeu potētia ē a deo. ſꝫ potē
tia peccādi quocūqꝫ genere pc̄ti eſt a deo. vt i/
fra patebit. ḡ nullū pc̄tm̄ ē ſimplicit irremiſſi
bile Hic p̄mo vidēdū eſt. vtꝝ ſit aliq̄d pec
catū in ſpūmſanctū. Scd̃o vtꝝ hm̄oi pc̄tm̄
ſit irremiſſibile. Et h̄ quantū ad diſtinctōez
xliij. Tercio vidēdū ē. vtꝝ oīs potētia pec
candi ſit a deo. Quarto vtꝝ oīs potētia do
minādi ſit a deo. Et h̄ q̄ꝫtū ad diſtinctōez vl
timā. ſ. xliiij. iſti⁹ ſecūdi libri.

Quātū ad primum dico q̄ plane ⁊ māifeſte patꝫ ex ſcripturꝭ ſacrꝭ *Articulus primus*
q̄dā pc̄tm̄ ēē q̄d dicit ī ſpūmſanctū. Patꝫ eī
h̄ Matt. xij. Mar. iij. ⁊ .i. Joh̄. c. vlti. Et
iō p̄ſuppoſito tali pc̄to ēē duo ſūt vidēda cir/
ca ip̄m. Primo. ſ. q̄d ſit pc̄tm̄ in ſpūmſanctū
Scd̃o q̄t ſint pc̄ta ī ſpūmſanctū Quo ad
p̄mū ē aduertēdū q̄ vt patuit ſupi⁹ ī p̄mo li/ *Prima inquiſitio.*
bro. h̄ nomē ſpūſſanct⁹ q̄nq̄ꝫ accipit eſſentia/
liter. ⁊ ſic ꝯuenit ipi deitati ⁊ toti trinitati. Et
ſic dicit Joh̄. iiij. Spūs ē de⁹. ⁊ eos q̄ adorāt
eū ī ſpū ⁊ ꝟitate optet adorare. Alio mō pſo/
nalit. ⁊ ſic ſolū dicit de tercia pſona ī diuinis.
iuxta p̄mū modū ſcriptura ſacra videt accipe
ſpūm cū dicit ēē pc̄tm̄ ī ſpūmſanctuꝫ. Nā vt
ſic hm̄oi pc̄tm̄ diſtinguit ꝯ blaſphemiā illa
tā dn̄o nr̄o ih̄u xp̄o q̄ ad ſuā hūanitatē. Naꝫ
blaſphemia ꝯ deitatē dicit ī ſcripturꝭ irremiſ
ſibil'. ꝯ aūt hūanitatē dicit remiſſibil'. Vn̄ cū
iudei xp̄o blaſphēiaꝫ itulīſſent dicētes Mat
thei. xi. vorax ē potator vini ⁊ amic⁹ publica/
noꝝ ⁊ pc̄toꝝ. poſtea Mat. xij. dixerūt blaſphe
miā ꝯ ꝟtutē ſue deitatꝭ dicētes. h̄ n̄ eicit demo
nia niſi ī beelzebub p̄ncipe demonioꝝ. Et iō
circa finē illi⁹ capituli ſbdit dn̄s nr̄ ih̄s xp̄s.
dicēſ. Quicūqꝫ ꝯ filiū hoīs ꝟbū dixerit imit
tet ei. q̄ aūt ꝯ ſpūmſanctū dixerit ꝟbū n̄ rmit
tet ei neqꝫ ī h̄ ſecl'o neqꝫ in futo. Et iſto mō vi
dent loq̄ d̄ pc̄to ī ſpūmſanctū doctores anti
q̄. ſ. athanaſi⁹ hylari⁹ chriſoſtom⁹ ambroſi⁹ ⁊
hieronim⁹. Moderni ꝟo doctores appellāt
pc̄tm̄ ī ſpūmſanctū ſm̄ q̄ q̄s peccat ꝯ app̄pri
atū ſpūſſcti. ⁊ vt ſpūſſctus accipit pſonaliter.
puta put q̄s peccat ꝯ diuinā volūtatē boni/
tatē ⁊ clemētiā q̄ app̄priat ſpūiſancto. De *Inquiſitio ſecunda.*
numero aūt ⁊ diſtinctōe taliū pc̄toꝝ diuerſi
diuīſimode loquūt. Aliq̄ eni vident dicere q̄
pc̄ta ī ſpūmſanctū ſint q̄ttuor. ſ. deſpatio. p̄ſu
ptio. ⁊ agnite veritatꝭ, ⁊ maxīe ꝟitatꝭ fidei im/
pugnatio. ⁊ f̄rne gr̄e p̄rio collate iuīdētia ſeu
emulatio. Aliq̄ addūt obſtinatōez. ⁊ p̄poſitū
nūq̄ꝫ penitēdi. ⁊ ſic erūt ſex. Alij addūt pc̄tm̄
ex certa malicia. q̄d q̄nq̄ꝫ d̄r pc̄tm̄ ex electōne.
q̄nq̄ꝫ pc̄tm̄ ex habitu. ⁊ finalē īpenitētiā. ⁊ ſic
erūt octo Diſtinctō aūt hoꝝ ſic h̄ri pt. Nā
q̄ttuor poſſum⁹ ī p̄poſito ꝯſiderare. ſ. ip̄oꝝ pec
catoꝝ medicū. medicinā īfirmū ⁊ infirmita/
tē. Per compatōez igit ad medicū accipit
deſpatio ⁊ p̄ſumptō. Nā aliq̄ ſolū attēdūt ei⁹
iuſticiā nihil reputātes ei⁹ miſericordiā. mo/
do quo dixit caym. Maior eſt iniq̄tas mea
q̄ꝫ vt veniā merear. Et hoꝝ peccatū eſt deſpe/

ratio. Jſti autē ſunt valde ingrati ꝙ nō atten
dunt ꝙꝫ magna dei miſericordia eſt ꝙ etiā ipi
in hoc mūdo viuūt. ⁊ iā in infernū nō deſcen
dunt. ⁊ ideo nō deberēt negare diuinā miſeri/
cordiā. ſed deberēt eā ſuppliciter exorare. Un̄
de tali ingratitudine videt̄ dicere bern̄. cū ait.
Jngratitudo eſt ventꝰ vrens ſiccās fontē pie
tatis venā miſericordie: ⁊ fluenta gratie. Alij
attendūt ſolū dei miſericordiā in nullo formi
dantes eius iuſticiā. ⁊ iſtoꝝ peccatū eſt p̄ſum
ptio. Nimis em̄ p̄ſumit q̄ tanti regis iuſticiā
nō formidat Reſpectu medicine. q̄ quidē
medicina eſt fides ⁊ gr̄a. ſumunt̄ alia duo.
Nā impugnātes fidei veritatē ⁊ inuidentes
gratie gratū faciēti fratribꝫ cōmunicare inuti
lem faciūt ſibi medicinā ſuoꝝ peccatoꝝ q̄ ↄſi
ſtit in fide ⁊ gratia. Ex parte vero infirmi
ſcilicet peccatoris ſe tenēt alia duo. Nā pec/
cator ex h̄ ꝙ omnino ꝑtinaciter ſe ↄuertit ad cō
mutabile bonū dicit̄ obſtinatꝰ. Sꝫ ex hoc ꝙ
omnino ꝑtinaciter ſe auertit ab incōmutabili
bono dicit̄ impenitēs. i. nō habere ꝓpoſitū pe
nitēdi quo poſſit redire ad hmōi incōmuta/
bile bonū. Sꝫ ex ꝑte infirmitatis ſe tenent
vltima duo. Nā peccatū ex electōe ſeu ex cer/
ta malicia eſt ex habitu vicioſo qui eſt turpiſ
ſima mētis infirmitas. Finalis aūt impeni/
tentia eſt hmōi infirmitatis ⁊ morbi cuiuſli/
bet mortalis peccati maledicta creticatio ten
dens in mortē eternā. Eſt tn̄ aduertendū
ꝙ prima q̄ttuor magis ꝓprie dicunt̄ eſſe pec
cata. cū ſint diſtincta ⁊ determīata genera pec
catoꝝ ſ͞m diſtinctā materiā. Alia vero magiſ
ꝓprie poſſunt dici circūſtantie vel ſeq̄le pecca
toꝝ. q꞉ q̄dlibet iſtoꝝ non habet materiā deter/
minatā ſꝫ applicabilia ſunt ad q̄dlibet genuſ
mortalis peccati. Jn q̄libet em̄ genere pecca/
ti homo p̄t fieri obſtinatꝰ. ⁊ nō habere ꝓpoſi/
tū ↄfitendi vel penitēdi. ⁊ habitū vicioſuꝫ ac
quirere ⁊ ſine penitētia finaliter mori ſeu dece
dere. Et ideo q̄ ad h̄ magꝭ approbo ſententiā
illoꝝ doctoꝝ q̄ q̄ttuor dicūt eſſe genera pecca
toꝝ in ſp̄ūmſanctū.

Articulus ſecundꝰ.

Quantū ad ſecūdū

articulū dico ꝙ r̄ſpectu diuine potētie nullū
peccatū eſt irremiſſibile. Poſſet em̄ deꝰ ſi vel/
let remittere tā viuoꝝ q̄ꝫ mortuoꝝ. tā demo/
nū q̄ꝫ hoim peccata. Sꝫ vocando peccatum
remiſſibile q̄d derelinquit aptitudinē ſeu cō/
cernit habilitatē ad hoc ꝙ remittat̄. ſic q̄dli/
bet peccatū in ſp̄ūmſanctū p̄t dici irremiſſibi/
le. Nā quāuis peccatū ex ignorātia. vl̄ ex paſ
ſionis impulſu. vel impotētia aliquatenꝰ ex/
cuſetur. ⁊ ꝑ ↄſequēs ↄcernat habilitatē ad re
miſſionē. tamē peccatū in ſp̄ūmſanctū nullā
habet cauſam annexā peccatū excuſantē. ſed
ſolū aggrauantē. ideo nullā ↄcernit aptitudi
nem ad ſui remiſſionē. P̄. ſicut infirmitas 2
corporalis dicit̄ incurabilis cū per ipaꝫ ſic di
ſponit̄ infirmꝰ ꝙ omnē eſcā abominat̄. ⁊ oēm
medicinā abhorret ⁊ refutat. iuxta illud ps̄.
Omnē eſcā abominata eſt anima coꝝ ⁊ appꝓ
pinquauerūt vſq꞉ ad portas mortis. Sic q꞉
peccans in ſp̄ūmſanctū abhorret ſp̄ūalēꝫ me
dicinā vt patet ex p̄cedentibꝫ. ergo ⁊c̄. P̄. 3
nullū peccatū mortale dimittit̄ ſine penitētia
ſꝫ q̄dlibet peccatū in ſp̄ūmſanctū aliq̄ modo
facit peccatorē impenitiuū. ergo q̄dlibet p̄t di
ci irremiſſibile. Dicūt aūt quidā doctores Durandꝰ.
in iſta materia ꝙ ſi vocet̄ peccatū in ſp̄ūmſan
ctū peccatū mortale cū finali impenitētia vt
accipit̄ peccatū in ſp̄ūmſanctū a beato augu/
ſtino. ſic ſimpliciter dicit̄ irremiſſibile. q꞉ nū/
q̄ꝫ p̄t remitti. nec in vita iſta impediēte finali
impenitētia. nec ī alia vita. q꞉ ī ea nō erit ſtatꝰ
remiſſionis. ḡ ⁊c̄. Sed iſtud nō videt̄ eſſe Cōtra du
verꝫ. q꞉ īfinita potētia dei nō exhaurit̄ magni randum.
tudine cuiuſcūq꞉ peccati. ḡ deꝰ omē peccatū 1
p̄t remittere. P̄. ſatis ↄmuniter dicit̄ ad p̄/ 2
ces gregorij trayanum fuiſſe ab īferno libera
tū. ⁊ ad agēdū penitētiā de mortuis reſuſcita/
tū. ⁊ tn̄ planū ē ꝙ trayanꝰ in multꝭ pctīs mor
talibꝫ deceſſit ꝓpter m̄ltas martiꝝ ſtrages q̄s
fecit ⁊ cū finali īpenitētia deceſſit. q꞉ ſi p̄n̄iam
egiſſet anq̄ꝫ deceſſiſſet tūc ꝑ ſuis pctīs n̄ fuiſſꝫ
dānatꝰ. nec ꝓ agēda p̄n̄ia fuiſſet reſuſcitatꝰ

Diſ. xliiij. Articulus tercius.

Quātū ad tercium

articulū dico ꝙ potētia peccādi ē a deo. Quia
omē ens ē a deo. potētia peccādi ē aliq̄d ens. ḡ 1
⁊c̄. Maior patꝫ ex fide. q꞉ ſine ipo factū ē ni
hil Joh. i. Probo minorē. q꞉ q̄d puꝝ nihil ē.
nll'a potētia ē P̄. potētia bn̄faciēdi ē a deo. ḡ 2
⁊ potētia peccādi. Anccedēs patꝫ. Cōſeq̄ntiā
ꝓbo. q꞉ eadē ē potētia merēdi ⁊ demerendi. q̄d
ꝓbat̄ ſic. q꞉ potētia rōnali poſſumꝰ bn̄facere ⁊
mereri. ſꝫ potentie rōnales ſunt ad oppoſita.
eadē ḡ potētia poſſumꝰ malefacere ⁊ demereri
q̄d ꝓprie ē peccare. P̄. ſola volūtas ē ꝓp̄e 3
potētia peccādi. vt patꝫ ꝑ aug. ij. de libe. arbi.
ſed volūtas eſt a deo. ergo ⁊c̄. P̄. omne bo/ 4
nū eſt a deo. ſꝫ potentie malorum ſunt bone.
vt dicitur. iij. topicoꝝ. ergo ⁊c̄. Sꝫ quidā Opinio.

Alij ad idē
2
3
4

Cōtra opi
nionem.
1

2

3

doctores circa iſtā materiā rñdent per diſtin
ctionē. Dicūt em̄ φ potētia peccādi pt dupli
citer ꝯſiderari. Uno modo ꝓut eſt principiū
act⁹. Alio modo vt pt deficere. Primo modo
eſt a deo. qꝛ q̇cq̇d habet naturā entis poſitiui
opter φ reducat ad deū ſicut ad cauſaꝫ primā
Sꝫ ſcḋo mō nō eſt a deo. qꝛ defectibilitas cō
uenit rei create ex eo quod eſt ex nihilo. vt ait
dam̄. eſſe aūt ex nihilo ꝯuenit rei create ſm̄ ſe
qꝛ ſibi derelicta tendit ī nihilū. ⁊ ꝑ ꝯſequēs n̄
poterit ſibi ꝯuenire ab alio puta a deo. Nā φ
cōpetit alicui ex ſe. nō pt ſibi cōpetere ex alio.

P̄. ad idē arguūt quidā alij ſic. Si poten-
tia peccādi eſſet a deo. h̄ maxime eſſet ꝑ tanto
qꝛ talis potētia eſſet ipm̄ liberꝫ arbitriū. ſꝫ h̄ n̄
qꝛ dicit anſ. in lib. de libero arbitrio. φ pecca-
re nec eſt libertas nec ꝑs libertatis. P̄. ſi po
tentia peccādi eſſꝫ a deo. tūc ipm̄ peccatū eſſꝫ
a deo. Cōſequēs eſt falſuꝫ. Probatio ꝯſequē
tie. qꝛ act⁹ eſt ꝑfectioꝛ q̄ꝫ potētia. dei aūt ꝑfecta
ſunt opa. vt dicit Deutero. xxxij. P̄. illḋ cu
ius vſus eſt mal⁹ ipm̄ quoqꝫ eſt malū. vt di-
cit. iij. topi. ⁊ ꝑ ꝯſequēs tale q̇d n̄ pt eſſe a deo.
ſꝫ vſus potētie peccādi eſt mal⁹. qꝛ vſus talis
eſt ipm̄ peccare. ḡ talis potētia nō pt eſſe a deo

Sꝫ q̄ꝫuis ꝯcluſionē elicitā ex pma ꝑte ꝑ-
dicte diuiſionis reputē eſſe verā. tn̄ cōcluſio
elicita ex ꝑte ſecūda. q̄ ꝯcluſioni ꝑ me poſite
videt repugnare nō videt poſſe ſtare. Quia
defect⁹ q̄ nō habet rationē mali n̄ min⁹ videt
eſſe a deo q̄ꝫ ille defect⁹ q̄ habet rōeꝫ mali. ſꝫ de
fect⁹ q̄ habet rōeꝫ mali eſt a deo. puta defectꝰ
penalis. poſſibilitas aūt deficiēdi nō habet ra
tionē mali. qꝛ om̄e malū vł eſt malū culpe vł
pene. Sꝫ poſſibilitas deficiēdi nec habet ra-
tionē mali culpe nec pene. qꝛ fuit in ſtatu in-
nocentie. ⁊ ꝑ ꝯſequēs ante omnē culpā ⁊ pe-
nā. P̄. potētia deficiēdi ꝑ corruptōeꝫ ineſt
rebꝫ creatis corruptibilibꝫ a deo. ḡ ⁊ potentia
deficiēdi ꝑ electionē q̄ eſt potētia peccandi in
erit ipis rebꝫ potētibꝫ eligere ab ipo deo. An-
tecedēs patet. qꝛ illud qḋ neceſſario reꝗrit or-
do vniuerſi h̄ ꝯuenit rebꝫ a deo. ſꝫ hr̄e potēti-
am deficiēdi ꝑ corruptōeꝫ reꝗrit ordo vniūſi
Nā plāte nō poſſent nutriri ſi terra nō poſſꝫ
corrūpi. nec pari rōne beſtie poſſent nutriri ꝑ
plātas. nec hoīes ꝑ beſtias. P̄. φ creatura
ſit de nihilo h̄ habet ab ipo deo. ſꝫ ex hoc ineſt
creature potētia peccādi. qꝛ ē de nihilo. vt dic
ꝑdicta opinio. ḡ potētia peccādi ineſt creatu
re ab ipo deo. Maiorē pbo. qꝛ q̇cq̇d eſt cauſa
alicui⁹ affirmatōis. h̄ etiā eſt cauſa negatōis
ꝑ ſe ⁊ immediate ꝯſeq̄ntis ad talē affirmatōeꝫ.

q̇cq̇d em̄ eſt ꝑ ſe cauſa φ aliq̇d ſit ſanū. h̄ etiaꝫ
eſt cauſa φ tale q̇d nō ſit egꝛ. Sꝫ de⁹ ē cauſa
creature ſm̄ oēm entitatē poſitiuā q̄ eſt i crea
tura. ḡ de⁹ eſt cauſa φ creatura ſit de nihilo ⁊ dē
nullo pſuppoſito. cū iſta negatiua ꝑ ſe ⁊ neceſ
ſario ſequat ad illā affirmatiuā. Et ꝑ h̄ pa
tet ad pmā rōeꝫ. qꝛ eſſe ex nihilo n̄ cōpetit cre Solutio.
ature ex ſe ſꝫ ex deo Ad ꝓbatōeꝫ cū dicit φ Ad. 1.
creatura ſibi derelicta tendit in nihiluꝫ. dico
φ talis tendētie ſufficiēs cauſa eſt ipe de⁹. nō
ꝑ ſui influentiā ⁊ opatōeꝫ. ſꝫ ꝑ ſue influentie
ſbtractionē. qꝛ illud qḋ ꝑ ſui influentiā eſt to
talis ⁊ ꝑfecta cauſa alicui⁹ entitatis ⁊ ꝯſerua
tionis euſdē. illud ꝑ ſubtractionē ſue influē
tie erit ſufficiēs cauſa q̄re hmōi entitas cadat
in nihilū. ſꝫ de⁹ ꝑ ſuā influentiā ē ꝑfecta cauſa
oīs entitatis create ⁊ ꝯſeruatōis toti⁹ creatu-
re q̄ ꝯſeruat in aliq̄ eſſe. ḡ ⁊c. Ad ſecūdū ne Ad. 2.
go minorē. Ad ꝓbatōeꝫ dicēdū φ q̄ꝫuis pec-
care n̄ ſit libertas. poſſe tn̄ peccare eſt in nr̄i ar
bitrij libertate. liberioꝛ tn̄ eſſet nr̄a volūtas ſi
peccare n̄ poſſet. qꝛ maioꝛ ē libertas beatoꝝ q̄
peccare nō poſſunt. q̄ꝫ viatoꝝ q̄ peccare pn̄t.

Ad terciū nego ꝯſeq̄ntiā. Ad ꝓbatōeꝫ di Ad. 3.
co q̄ꝫuis ī bonis act⁹ ſit nobilioꝛ potētia. tn̄ i
mał eſt ecōuerſo. Nā pei⁹ eſt actu egrotari q̄ꝫ
poſſe egrotari. Alias inuenit talis additō
Etiā pt dici φ licet pcm̄ nō ſit a deo. tn̄ actꝰ
peccati ē a deo. eo mō q̄ dictū eſt. diſt. xxxvij.
arti. iij. Ad quartū dicēdū φ licet illud ſit Ad. 4.
malū cui⁹ vſus ita eſt mal⁹ φ nō poſſum⁹ eo
bene vti. tn̄ cui⁹ vſus ē mal⁹ n̄ neceſſario. ſꝫ ex
eo φ cū poſſem⁹ eo bn̄ vti abutimur eo. illud
n̄ eſt malū. ſꝫ pt eſſe bonū. poſſum⁹ em̄ etiā bo
nis male vti. ⁊ h̄ magꝭ ꝓprie abuſus q̄ꝫ vſus
debet dici. Sꝫ potētia peccādi q̄ eſt liberꝫ ar-
bitriū poſſum⁹ ſi volum⁹ bn̄ vti reſiſtēdo vi
cijs ⁊ ꝓſequēdo ꝟtutes. ḡ ⁊c.

Quātuꝫ ad quartū

Articulus quartus.

articulū ſunt duo vidēda Primo vtꝝ oīs
ꝑlatio ſeu ptās dn̄andi ſit a deo. Scḋo vtꝝ
hō fidelꝭ teneat obedire dn̄o īfideli ſeu pncipi
īfideli. Quātū ad pmū dico φ ꝑlatio ſeu Prima in
pncipat⁹ pt triplicit ꝯſiderari. Uno mō in ſe quiſitio.
Scḋo q̄ꝫtū ad modū q̄ q̄s ꝯſequit pncipatū
Et tercō q̄ꝫtū ad vſū ei⁹. Prio mō accipiēdo Pria ꝯclō
pncipatū ſic oīs pncipat⁹ a deo ē. Qꝛ om̄e bo 1
nū a deo eſt. ſꝫ pncipat⁹ ꝯſiderat⁹ ſm̄ ſe cū ſit
quidā ordo ſeu mod⁹ ordinate viuēdi eſt nō
modicum bonum vniuerſi. ḡ eſt ab ipſo deo.
P̄. ſemꝑ primū eſt cauſa omniū aliorum 2

que ſunt poſt. Sꝫ deus eſt primus princeps
totius vniuerſi. Maior patet .ij. methaphi.
Minor ſimiliter patꝫ .xij. metha. P. illud
qḋ in paradiſo fuiſſet ſi hō in ſtatu innocentie
permanſiſſet. hꝫ eſt a deo ſeu fuiſſet ab eo. ſꝫ pla
tio p̄dicto modo in paradiſo fuiſſet. g̊ ⁊c. Ma/
ior patet. Minorē pbo. quia naturaliter ſunt
dn̄i qui vigēt prudētia ⁊ intellectu. vt patꝫ .i.
politic. ꝓpter hoc em̄ aliquo modo vir dn̄atᷓ
puero. maſcul⁹ femine. ⁊ hō beſtijs. Sꝫ etiā
in paradiſo vn⁹ hō fuiſſet aptior altero q̄ ad
habit⁹ ⁊ act⁹ intellectuales ſm q̄ vnus fuiſſet
melioris cōplexionis q̄ꝫ alter. q̄ꝛ molles car/
ne aptos mēte dicim⁹. duros aūt ineptos. vt
patet .ij. de aīa. qḋ verꝫ eſt loq̄ndo de mollicie
ꝓueniēte ex bonitate ſeu raritate cōplexionis
⁊ nō ex abundātia flegmatis. ſicut ꝯtingit in
mulierib⁹. Q, aūt in paradiſo vn⁹ fuiſſet me
lioris cōplexionis altero. hꝫ patet. q̄ꝛ tūc ſicut
⁊ nūc ſm meliorē ꝯiunctōeꝫ aſtroꝝ fuiſſet fe/
tus cōcept⁹ nobilioris cōplexionis. Forte
dicetᷓ q̄ nullū poteſt eſſe dominiū ſine ſeruitu
te. ſꝫ in paradiſo nō fuiſſet ſeruitus. Maior
patet. q̄ꝛ vnū relatiuoꝝ nō poteſt eſſe ſine alte
ro. vt patet in libro p̄dicamētoꝝ. ⁊ .v. metha.
Minor etiā patet q̄ꝛ ſolū ꝓpter peccatū ſui/
tus eſt introducta. P. om̄e dominiū vtitᷓ
aliq̄ lege reſpectu ſubditoꝝ. Sꝫ iuſto nō eſt
lex poſita. vt ait apl's .i. ad Thi. i. Cū g̊ om̄es
in ſtatu innocentie fuiſſent pfecte iuſti ꝓpter
originalē iuſticiā quā quilibet habuiſſet i pa
radiſo. g̊ in paradiſo nō fuiſſet lex nec ꝑ conſe
quēs dominiū. Et ꝯfirmatᷓ. q̄ꝛ vt patet .x.
ethicoꝝ. Oportuit leges inſtituere coactiuaꝫ
habētes potentiā. ⁊ hꝫ ſolū ꝓpter rebelles ⁊ in
iuſtos. In ſtatu aūt innocētie null⁹ fuiſſet re
bellis vł iniuſt⁹. Rn̄deo q̄ dominiū p̄t du
pliciter ꝯſiderari Uno modo put ꝯcernit
timorē ſeruilē excludentē dilectionē in ſubdi/
to. ⁊ hoc eſt dominiū deſpoticū requirēs ſerui
tutem penoſaꝫ inductā ꝓpter peccata hoīm.
Et hmōi dominiū in ſtatu innocētie nō ha/
buiſſet hō reſpectu hoīs. ſꝫ ſolū reſpectu irra
tionaliū animaliū. Propter qḋ de⁹ dixit pri/
mis parētib⁹. Dominamini piſcib⁹ maris: et
volatilib⁹ celi: ⁊ vniuerſis animantib⁹ q̄ mo
uentᷓ ſup terra. Gen̄ .i. Et infra .c. ix. dixit do/
min⁹ noe ⁊ filijs eius. Terror veſter ⁊ tremor
ſit ſup cūcta aīalia terre Alio modo put cō
cernit mutuā dilectōeꝫ. Et hoc duplicitᷓ. pu
ta vel ſm liberā voluntatē. ⁊ ſic eſt dominiuꝫ
regale. ⁊ iſtud in paradiſo cōpetiſſet patrib⁹ re/
ſpectu filioꝝ. Uel ſm certas leges. ⁊ iſtud eſt

dominiū politicū. qḋ cōpetit ei qui p̄eſt ciui/
tati reſpectu ceteroꝝ ciuiū. ⁊ iſtud cōpetiſſet
in paradiſo viro reſpectu vxoris. cui p̄fuiſſet
ſm certas leges bonū matrimonij ꝓmouētes.
⁊ prudentior min⁹ prudentib⁹ politice in pa
radiſo p̄fuiſſet inquātū ipos inſtruxiſſꝫ in ta
lib⁹ q̄ ipſis expediuiſſent. Et ꝑ hꝫ patet ad
primā inſtantiā. Ad ſecundū dicendū q̄ — Ad .1. Ad .2.
apud nos ſunt tres effect⁹ p̄lationis. Prim⁹
eſt ſubditos docere quō in ſuis actib⁹ ꝯueni/
enti⁹ dirigantᷓ. Ali⁹ eſt ſubditos defendere ne
ab iniuſtꝭ opprimantᷓ. Et terci⁹ eſt malos ſb
ditos punire vt de ſuis exceſſib⁹ corrigantur
Primo modo fuiſſent lex ⁊ p̄latio in paradi/
ſo. ſꝫ nō ſecūdo ⁊ tercio modo. Et de his itel/
ligitᷓ autoritas tā apli q̄ꝫ phi. P. ꝑ ꝯcluſio — Quarta ratio ꝑ ꝯcluſione.
ne p̄dicta arguo ſic. Illud qḋ conuenit hoīb⁹
ſm rectā rationē. hꝫ cōpetit eis a deo ſeu ſm di
uinā ordinatōeꝫ. Sꝫ ſm rectā ratōnē debitū
eſt inter homies eſſe p̄latiōnē. ergo ⁊c. Ma/
ior patet. q̄ꝛ ad hꝫ deus dat homini rationē vt
exequatᷓ ea q̄ debita ſūt ſm rectā rationē. Mi
norē pbo. q̄ꝛ illud qḋ eſt naturale ⁊ expediēs
eſt ſm rectā rōeꝫ. Sꝫ vt ait phs p̄mo politi/
coꝝ. in om̄i pluralitate ordinata naturale eſt
⁊ expediēs vt vn⁹ p̄ſit. ⁊ alij ſint ſubiecti. In
his aūt ꝯſiſtit ratio p̄lationis. g̊ ⁊c. Et cō — Cōfirmatᷓ
firmatᷓ. q̄ꝛ in om̄ib⁹ naturalib⁹ videm⁹ q̄ infe
riora reguntᷓ ꝑ ſupiora. ⁊ multitudo reducitᷓ
ad vnitatē. Sꝫ mos ſicut ⁊ ars debet imitari
naturā. Sꝫ ſecūdo modo ⁊ tercio puta q̄ — Concluſio ſecunda.
ad modū adipiſcēdi dominiū. ⁊ quo ad vſuꝫ
dominij iā adepti. ſic dico q̄ ſi talia fiāt ordi
nate ⁊ ſm iuris debitā exigentiā. puta obſua
tis debitis ꝯditionib⁹ ⁊ circūſtantijs i ꝯſecu/
tione ⁊ vſu p̄lationis requiſitis. ſic p̄latio vel
principat⁹ eſt a deo. Si aūt p̄dicta nō obſer/
uantur. tūc huiuſmodi p̄latio ⁊ principatus
quāuis ſint a deo quantū ad naturā ⁊ entita/
tem actuū. ſicut ⁊ cetera mala ſunt a deo vt ſu
peri⁹ eſt probatū. tamē nō ſunt a deo quantū
ad deformitatē ⁊ obliquitatē actuſ. Nā vt ſic
in talib⁹ mortale peccatū cōmittitᷓ. qḋ nō po
teſt eſſe a deo ſed a mala hominū voluntate.
Unde de talib⁹ dicitᷓ Oſee .viij. c. Ipſi regna
uerunt ⁊ non ex me. principes extiterunt ⁊ n̄
cognoui ſcilicet noticia approbatōis Per — Reſp̄ſio ad q̄dā cōmunia obiecta.
predictā etiā diſtinctionē patet reſponſio ad
quedā cōmunia obiecta. puta q̄ cū dicitur. q̄
quidā ſunt peruerſi principatus. P. qui/
dā ſunt vſurpati principat⁹. P. a quibuſ/
dā iuſte auferꝝ p̄ncipat⁹. Sꝫ ſicut qḋ de⁹ cō/
iunxit hō non debet ſepare. ſic qḋ quis habet

a deo ſeu quod alicui datū eſt a deo. hoc iure
nō auferꝛ ab eo ꝑ hoīem. Iſta em̄ om̄ia et
ↄſimilia ſolū ↄcludūt vł q̄ʒtū ad inordinatū
modū ↄſequēdi ꝑ rationē. vel q̄ʒtū ad inordi-
natū vſuʒ. q̄ꝛ dato ꝙ aliq̄s iuſte ſit dominiū
ↄſecut⁹. tñ pt eo ita ꝑuerſe vti. ꝙ de iure eſt ta-
Secunda inq̄ſitio q̄rti articuli. li dominio priuand⁹. Quantū ad ſecūdā
partē quarti articuli dicendū ꝙ talis infidel'
vel eſt iuſte ↄſecut⁹ hmōi dominiū ꝛ ordina
te eo vtiꝛ. vł iniuſte eſt hmōi dominiū ↄſecu
tus. vel dato ꝙ dominiū iuſte adeptus ſit. tñ
Cōcluſio prima. iniuſte ꝛ inordinate eo vtiꝛ Primo modo
dico ꝙ tales xp̄iani ſubditi teneꝛ obedire hu
iuſmodi principi q̄ʒuis ſit infidelis. niſi aliq̄
modo iuſte fuerint a tali ſeruitute liberati. pu
ta ꝑ principē ſuperiorē qui plenuʒ habet do-
miniū ſuꝑ illū infidelē dn̄m. Sʒ ſecundo et
tercio modo dico ꝙ ipi nō teneꝛ obedire tali
1 infideli dn̄o. Primū ꝓbo ſic. Illud qđ q̄s
iuſte eſt aſſecut⁹ hoc iniuſte auferꝛ ab eo niſi
ip̄e abutaꝛ eo. Sʒ iſte infidelis vt ſupponiꝛ
iuſte eſt aſſecut⁹ hmōi dominiū nec abuſus
eſt eo. ḡ ꝛc. P̄. beatus petr⁹ p̄ma canonica
2 ſua. c. ij. loquēs de xp̄ianis ait. Serui ſubditi
eſtote in om̄i timore dn̄is. nō tm̄ bonis ꝛ mo
deſtis. ſʒ etiā diſcolis. P̄. p̄ma ad Thim̄.
3 vi. ait apl's. Quicūq̄ʒ ſunt ſub iugo ſerui do
minos ſuos arbitrenꝛ omni honore dignos.
Et exponit h̄ verbū gloſa etiā de iugo dn̄oꝝ i
fideliū. Itē ad Ro. xiij. diciꝛ. Omnis aīa
4 ꝑ tātibꝫ ſublimioribꝫ ſubdita ſit. P̄. ius di
5 uinū qđ eſt ex grā ꝛ fide xp̄iana. nō tollit illđ
qđ eſt de iure humano ꝛ ex naturali rōe. Sʒ
diſtinctio q̄ eſt inter fidelē ꝛ infidelē eſt ex iu
re diuino. iuſtū vero dominiū eſt ex iure hu-
mano ꝛ ex naturali ratōe. ḡ ꝛc. Minor patʒ
ex p̄cedentibꝫ. Maior ꝓbaꝛ. q̄ꝛ ſicut grā non
tollit humanā naturā ſʒ ꝑficit eā. ita nec ius
diuinū tollit illud qđ eſt de iure hūano ꝛ ina
ſciꝛ ex recta rōne. nec ꝑ ↄn̄s diſtinctio fidelis
ab infideli tollit dominiū ſeu principatū do
mini infidel' quē habet ſuꝑ fidelē ſubditum.
Opīo contraria. Quidā tñ doctores dicūt ꝙ hmōi domi-
niū qđ habet p̄nceps infidel' ſuꝑ populū xp̄ia
nū eccl'ia ſua autoritate iuſte pt auferre a tali
1 p̄ncipe. Q̄ꝛ infidel' demerito ſue infidelitatis
mereꝛ amittere ꝑ tātez quā habuit ſuꝑ eos q̄
trāſlati ſunt i filios dei. P̄. Iohānis. viij.
2 dicit ſaluator. Si ḡ vos fili⁹ liberauerit vere
liberi eritis. Sʒ quēlibet baptizatū filius dei
ſuo ſanguine r̄demit ꝛ liberauit P̄. Mat.
3 xvij. dicit ſaluator ꝙ filij ſunt liberi a tributo
ſʒ om̄ibꝫ regeneratꝭ in xp̄o q̄ nō ex ſanguinibꝫ

nec ex volūtate carnis nec ex volūtate viri. ſʒ
ex deo nati ſunt. data eſt ꝑ tās vt ſint filij dei.
iuxta illud Ioh. i. Quotq̄t aūt receperūt euʒ
dedit eis ꝑ tātez filios dei fieri. ḡ ꝛc. P̄. ceſ-
ſante cauſa ceſſat effect⁹ Sʒ peccatū qđ ē cau 4
ſa ſeruitutꝭ ceſſat per baptiſmū. ḡ ꝛc. P̄. qđ
abſoluit a maiori vinculo pt etiā abſoluere a 5
minori. ſʒ fides abſoluit a vinculo m̄rimonij
q̄ ligat⁹ fuit hō fidelis anteq̄ʒ fidē reciperet cū
ꝑſona infideli. qđ quidē vinculū mai⁹ ꝛ inti-
mius eſſe videꝛ q̄ʒ vinculū ſeruitutꝭ. q̄ꝛ in pa
radiſo fuit a deo inſtitutū. Etiā de ipo ait ſal-
uator in euāgelio. qđ de⁹ ↄiunxit hō nō ſeparet
ḡ merito fidelis poterit abſolui a vinculo in-
fidelis dn̄i. Sʒ ſaluo ſemꝑ iudicio melio Cōtra opinionem.
ri iſtud nō teneo. Q̄ꝛ iſte q̄ non eſt de iuriſdi-
ctione eccl'ie niſi aliūde peccet ↄtra eccleſiā q̄ʒ 1
in h̄ ſolū ꝙ nō tenet fidē eccl'ie nō pt iuſte pu
niri ꝑ eccleſiā. ſʒ iſte ſupponiꝛ in nullo peccaſ
ſe ↄtra eccl'iaʒ niſi in h̄ ſolo ꝙ nō tenet fidē ec
cleſie. ꝛ grauiter puniꝛ dn̄s in h̄ ꝙ ab eo au-
ferꝛ iuriſdictio ſue dn̄atōis quā habet ſuꝑ ꝓ-
prios ſeruos. ḡ ꝛc. P̄. nul⁹ infidel' q̄ nun- 2
q̄ʒ ſubfuit fidei eccl'ie violēter debet cōpelli ad
ſuſcipiendū fidē eccl'ie Sʒ ſi eccl'ia quēlibet đ
nouo venientē ad fidē liberaret a ſuitute qua
tenebaꝛ dn̄o infideli. hmōi dn̄s violēter cō-
pelleretꝛ ad fidē q̄ꝛ q̄libet ſuoꝝ ſeruoꝝ poſſʒ ad
fidē ↄuerti. ꝛ ſic ip̄e totū principatū ſuū ꝑde-
ret niſi fidē xp̄ianaʒ ſuſciperet. Forte diceꝛ ꝙ Inſtantia
ſtatutū eſt eccl'ie. vt patet extra de iudeis. ꝙ ſi 1
q̄s ſeru⁹ iudeoꝝ fact⁹ fuerit xp̄ianus ſtatim a
ſeruitute liberaꝛ ſi fuerit vernacul⁹ id eſt in ſer
uitute nat⁹. ac etiā ſi fuerit emptici⁹ id eſt ad
ſeruitiū empt⁹. P̄. ſi talis xp̄ianus mane- 2
ret ſub iugo hui⁹ infidelis principis. tūc ille
dn̄s infidelis poſſʒ talē ſubditū cōpellere ad
hoc vt chriſti fidē dimitteret. ꝛ chriſtū blaſ-
phemaret. Reſpondeo ꝙ ſecus eſt de iude Solutio.
is ꝛ ceteris infidelibꝫ. quia iudei exigēte ſuo Ad. 1.
demerito per romanos principes ſunt in ſer-
uitutem redacti ꝛ ꝓprij ſerui facti Seru⁹ em̄
diciꝛ a ſeruādo. quia cū iure belli obtentus iu
ſte poſſet occidi a principe ſeruaꝛ. ꝛ ſic ip̄e cuʒ
ſua poſteritate in ſeruitutē redigiꝛ. Sic factū
eſt de iudeis per titum ꝛ veſpaſianum. Cum
igitur in ſucceſſu temporis romani principeſ
facti ſunt chriſtiani. ergo romana eccleſia ad
fauorē fidei ſeruos iudeoꝝ ad fidem ↄuerſos
poteſt liberos reddere. q̄ꝛ ipi iudei ꝛ bona eoꝝ
ſubſunt autoritati eccleſie ꝑ fauorē romano-
rum imperatoꝝ qui hoc eccleſie cōtulerunt.
hoc autem non tenet de ceteris infidelibus.

Ad.2. Ad ſecundā inſtātiā dicendū ꝙ ſi pͥnceps
infidelis cogeret ſubditū fidelē ad negandū
fidē. tūc abuteret̄ ſua ptāte. ꝓpter qđ mereret̄
eā pdere. ⁊ etiā iuſtū bellū ɔtra ipm ⁊ ɔtra ſu/
um dominiū p eccleſiā ⁊ omēs xpianos poſſz
moueri intm̄ ꝙ nō ſolū ſbditi a ſuo dominio
poſſent iuſte liberari. veꝝ etiā pſona talis pͥn
cipis iuſte poſſet in ſeruitutē redigi vł etiā vi
Solutio ta puari. Ad pͥmū motiuū illi⁹ opiniōis
argumēto dicēdū ꝙ niſi aliq̄ alio modo pͥnceps infidel'
ɔtrarie abutat̄ ſua ptāte ex ſimplici ſua infidelitate n̄
opinionis meret̄ eā pdere. Ad ſecūdū dicendū ꝙ illa
Ad.1. verba xpi poſſunt intelligi de libertate q̄ libera
Ad.2. ti ſunt xpiani a ſeruitute legis moſaice qꝫtum
ad obſeruantiā cerimonialiū pceptoꝝ. Poſ/
ſunt etiā intelligi de libertate q̄ liberati ſumus
Ad.3. a peccato ⁊ a dyaboli ſeruitute. Ad tercium
dicēdū ꝙ xps intelligit ibi p filios aplos q̄ de
bonis hui⁹ mūdi nihil poſſidebāt. teſte petro
q̄ ait. Ecce nos reliq̄m⁹ oīa ⁊ ſecuti ſumus te.
⁊ ideo nō tenebant̄ ad ſolutōez tributi. Sed
iudeis q̄ bona mūdi poſſidebāt dixit idē xps
Reddite q̄ ſunt ceſaris ceſari ⁊ q̄ ſunt dei deo.
Quaſi dicat. Tributū dare debetis đ tpalibꝫ
q̄ poſſidetis. Ad quartū dicēdū ꝙ qꝫuis per
Ad.4. gratiā ⁊ charitatē ac etiā p catholicā fidē quā
xpian⁹ recipit in baptiſmo aīa liberet̄ a malo
culpe. tm̄ corpus ſuū nō liberabit̄ a malo pene
mortē em̄ baptizat⁹ ſicut n̄ baptizat⁹. nec eti
am per fidē liberamur a debito iuſticie. ſed iu/
ſtū eſt principi obedire qꝫuis infideli q̄ domi
niū ſuū iuſte ɔſecut⁹ eſt. ⁊ iuſte ⁊ ordinate eo
Ad.5. vtit̄. Ad quintū dicendū ꝙ ſi vn⁹ ɔiugū
ad fidē ɔuertit̄ altero manēte infideli. ſi īfidel'
ɔſentit habitare cū fideli ipm nō turbando ⁊
alliciēdo ad infidelitatē ⁊ abſqꝫ blaſphemia
creatoris. tūc fidelis nō eſt abſolut⁹ a vincu/
lo matrimonij. Si aūt infidelis nollet fideli
cohabitare niſi ipm alliciēdo ad infidelitatē.
⁊ creatorē blaſphemādo. tūc ſuo demerito per
dit ius qđ habuit in pſonā fidelē. ⁊ p ɔſeqns
iuſte abſoluit̄ fidelis ab infideli. De iſto etiā
magis cōplete appebit lib. iiij. diſt. xxxix. Et
ſic eodē modo ſi princeps infidelis nihil exi/
git a ſubdito fideli pter illud qđ de iure debet
exigere. tūc ſubdit⁹ tenet̄ obedire. Si aūt ſub
ditū vellet artare ad ea q̄ eſſent ɔtra deū ⁊ cō/
tra aīe ſue ſalutē tūc infidelis pͥnceps pderet
ɔclusio illđ ius qđ habuit ſup hmōi ſubditū Se
ſecunda. cundo dico ꝙ ſi talis pͥnceps iniuſte ē hmōi
dominiū ɔſecutus. tūc ſubditi nō tenent̄ ſibi
Ratio. obedire. ⁊ ab eo iuſte poſſunt recedere. Quia
ab iniuſto poſſeſſore iuſte aufert̄ illud qđ poſ
ſidet iniuſte. Sꝫ talis tyrānus iniuſte poſſi/
det hmōi dominiū vt ſupponit̄. g̃ ⁊c. Ter Tercia cō/
cio dico ꝙ dato ꝙ princeps infidelis iuſte ſit cluſio.
aſſecut⁹ ſuū dominiū. ſi tamen vtit̄ tali domi
nio iniuſte puta ad blaſphemiā creatoris im
pediendo ſubditū q̄ ad ea q̄ ſpectant ad fidē
chriſtianā itēꝝ meret̄ pdere hmōi dominiū.
Et licet iſta ɔcluſio pateat ex pdictis. tm̄ ipā
potero perſuadere h̄ modo. Quādocūqꝫ idē Ratio.
ſubdit⁹ obligat⁹ eſt duobꝫ dn̄is vni tāqꝫ ſim
pliciter ſupiori ⁊ alteri tanqꝫ inferiori. ſi infe/
rior princeps coartat hmōi ſubditū diſſenti/
re a fidelitate dn̄i ſupioris. tunc talis pͥnceps
ſm leges ⁊ iura pdidit iuriſdictionē reſpectu
talis ſubditi. nec hmōi ſubdit⁹ ad ei⁹ obediē
tiā vlteri⁹ obligat̄. Sꝫ de⁹ eſt ſumm⁹ dn̄s et
vniuerſaliſſim⁹ impator reſpectu cui⁹ omnis
princeps huius mundi eſt inferior. ergo ⁊c.
Ad argumentū principale dicendū ꝙ per Ad princi
illa verba nō intendit beatus Johānes ꝙ ali pale argu.
qđ peccatū quāuiſcūqꝫ magnū ſit totaliter ir
remiſſibile qꝫdiu viuit homo in hoc mundo
Sed intendit dicere ꝙ ſit valde difficile ob/
tinere remiſſionē de hmōi nephādiſſimis pec
catis. ⁊ ideo nō p orationē cuiuſlibet medio/
cris xpiani reducit̄ talis peccator ad ɔdignā
penitentiā. ſꝫ ſolū p orationē excellentiū ⁊ de/
uotiſſimoꝝ fideliū. Etiā poſſet dici ꝙ bea/
tus iohānes p illud peccatū in mortē intelli/
git peccatū in ſpūmſanctū ex illa circūſtantia
q̄ eſt finalis impenitēcia. qꝛ vbi de certo ɔſta/
ret aliquē in peccato mortali ſine penitentia
ab hac vita migraſſe. p iſto nō eſſet orandū
ſm legē cōmunē. eo ꝙ talis ſit extra ſtatū me
rendi. In quo ſtatu nos ɔſeruet p via pre
ſentis peregrinatōis donec perducat ad patri
am beate fruitōis ſaluator omniū ſaluando/
rum. qui viuit ⁊ regnat i ſecula ſeculoꝝ Amē

Finit ſecundū ſcriptū libri ſen
tentiaꝝ Thome đ Argētina.